2618

LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF ILLINOIS
AT URBANA-CHAMPAIGN

270.1
M34p

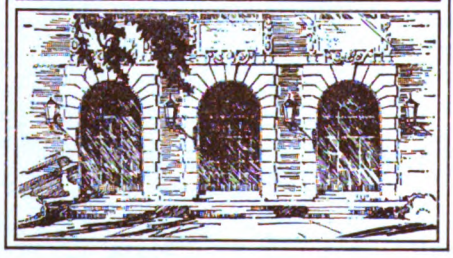

Digitized by Google

2618

741

Digitized by Google

Digitized by Google

1/2 Rw

PAPINO POGLAVARSTVO

U CRKVI

ZA PRVIH OSAM VIEKOVA.

POVJESTNO-KRITIČNA PROUKA

O. IVANA MARKOVIĆA.

I a 4
4765

„Ubi ergo Petrus, ibi Ecclesia"
S. Ambros. in Ps. 40.
„Πέτρος γὰρ συ"
S. Theod. St. in Ep. ad Pasch. Papam.

U ZAGREBU.
KNJIGOTISKARNA I LITOGRAFIJA C. ALBRECHTA.
1883.

Digitized by Google

Pridržaju se sva prava.

Digitized by Google

270.1
M 34p

PREDGOVOR.

Okružnica *„Grande Munus“* kako je s jedne strane izazvala Hodočašće 5 Srpnja 1881, nije moglo biti, da nepotakne vjerozakonsku kontroversiju kod Slavenâ.

Što se u tom pogledu za ove dvie godine sbilo u drugim pokrajinam, to na nas nespada iztraživati. Mi ćemo samo koješta o našoj Dalmaciji napomenuti.

Slavensko Hodočašće, dok se još spremalo, najnemilije se dojmilo dvaju grčko-iztočnih vladika, preosvešt. gospodu, Petranovića i Kneževića.

S toga, da paraliziraju, po mogućnosti, učinak Papine Okružnice, upraviše svojim pastvam poznate pastirske poslanice od Vaskresenija Hristova i od dana Sošestvija sv. Duha. A kako je tu (osim prežestokih ukora lžeprorocim, a i u obće svoj jerarkiji katoličke Crkve, neizuzam ni samog sv. Otca Papu, komu je osobito namjenjena bila ona, nipošto opravdana bocka, da u velikoj brizi samo o pravoslavnima, katolici zaboravljaju propoviedati i učiti tamo i onima, gdje i koji nespominju Hrista); kako je, velimo, tu bilo obilno prigovorâ katoličkim dogmatim, i osvadâ proti katolicim, da izvrtanjem pravoga smisla sv. Pisma, svetih Otaca i historije nastoje oboriti istinitost i svetinju vjere i crkve njihove; tako je g. Profesor Franki ustao, da onim prigovorim odgovori; te obielodanio svoju knjigu *„Dvie Poslanice dvaju Pravoslavnih Episkopa“*.

S uzroka, što će štioc nama viditi, mi ćemo ovdje malko obširnije ob ovoj knjizi progovoriti.

Polemika D.ra Frankia s kraja je na kraj uljudna, učna i pobjedonosna. Razjasnjenje priepornih dogmatičnih pitanja u obće je temeljno, i zadovoljava. A forma u podpunom smislu irenička. — S takove forme osobito, svak je piscu čestitao, jer

Digitized by Google

ujedne prepirke i zadjevice razdražuju duhove i odbijaju od istine. Dakako, trudno je da je kontroversija ikoga k istini obratila, ma i branio ovu, svojom prodigioznom erudicijom kardinal Du Perron. Ali je pisac izabrao najshodniji, najljepši način; i time, uz riedku izučenost, pokazao da posjeduje takt pravoga spisatelja.

No budimo iskreni. U knjizi g. Frankia imade koješta, čemu bi se dalo prigovoriti. I mi smo to odmah bili učinili. Ipak zbog osobitih uzroka, onu prosudu nismo hotili štampom obielodaniti.

Možda smo se u tome prevarili. Da ona prosuda bude izišla na svjetlost, tko zna, da se protivnoj stranci nebi bilo dalo uzroka; da bahato piše: „Neka priznadu pravoslavni samo Papu, kao poglavicu crkve, i mi smo uvjereni, da će pravoslavnima rimljani žrtvovati sve. Najočigledniji dokaz toga jest, što danas počeše dokazivati nam, da vjerskih razlika izmedju pravoslavnih i rimljanah nema, i da „„male razlike i različice što postoje, to su nesporazumljenja, to su s jedne strane izmišljene zidine, koje bi nas imale dieliti““. Pa i još: kazuju nam na primjer na sav glas, da je „„zapadna crkva osvjedočena, da se istočna crkva od nje vjerom nerazlikuje. Zapadnjacima istočnjaci nisu jeretici, već jedino shizmatici, odieljena, razdružena braća. Zapadnjaci su osvjedočeni, da iztočnjaci ukriveno (implicite) vjeruju one njekoje točke, koje oni vjeruju odkriveno. Pravoslavna vjera i katolička vjera ista je vjera““. Eto tu se odrekoše svega, što se tiče vjere, — samo priznajte papu, je li? — Mi na najprijatnije znanje primamo tu izjavu rimskih novih bogoslova, da vjerskih razlika medju pravoslavnima i rimljanima već nema, a primamo na najprijatnije znanje i to, što se svečano priznaje **ortodoksija** istočnoj crkvi i time se povlače natrag sve one anateme, koje su zbog raznih pitanja, na pr., o izhodjenju Duha svetoga od Otca, o kvasnom hljebu i drugima, na istočnu crkvu od tolikih Papa bačene bile, **a priznaju se dosljedno pogrješke svoje u tim pitanjima**“ (*„Kiril i Metodije, i istina pravoslavlja“* str. 157—158).

Koliko je škodljiva prekomjerna popustljivost; a ne manje nedotačnost izrazivanja u bogoslovju!

Digitized by Google

Nebuduć prije mi učinili što je trebalo, sada ćemo iz one prosude nešto pred obćinstvo donieti.

Počmimo od nekojih sitnica.

O sv. Krštenju.

Naš Auktor veli: „Pače u pravoslavnoj crkvi, na pr., u ruskoj podieljuje se sv. Krštenje često polievanjem“ (str. 52). — Vjerojatno je, to tvrdeć da se on na Perrona naslonio. Vjerojatno je jošter, pače istina je, da se u Rusiji kadkada takovim obredom krsti. Velimo, kadkada, čim je to iznimka u obćoj praksi: te dvoumimo, da li se može kazati, da to često biva. „Crkva Grčka a i Ruska crkva, veli Döllinger, običavaju podieljivati Krštenje trokratnim utapanjem“ (L' Église et les Églises, ch. IV, §. 3). Makarij nadodaje: „I dandanas, pravoslavna crkva, dok priznaje, da u podielivanju Krštenja, poškropljenje[1] neumanjuje snagu, ili krepost sakramenta, nerabi ipak takovi način nego u nuždi, i samo kao iznimku obćega pravila“[2].

O Eukaristiji.

„Bolestnicim na umoru, kad je dakle potreba najveća da sveta pričest bude valjana, dielio se samo presveti Kruh. Bolestnicim dieli svetu pričest pod vidom Kruha pravoslavna crkva i dandanas, a pravoslavni episkop Stefan piše: „„Pravoslavna crkva osudjuje pričešćivanje vjernih pod jednim samo vidom““! —“ (str. 122). — Kod nas, u Dalmaciji, u eparkiji vladike Stefana, mi smo imali priliku osvjedočiti se, da svećenici nose bonicima svetu pričest pod obadva obličja, smiešana zajedno. Tako, mislimo, i drugdje biva. Makarij iz crkvenog obrednika navodi, da „svi, svjetovnjaci kao i crkovnjaci, imadu se pričešćivati pod dva obličja kruha i vina“; a zatim u svoje ime nadodava: „pored sve bludnje Rimske Crkve, koja svje-

[1] U Rimskoj Crkvi podieljuje se Kršćenje ne poškropljenjem, već polievanjem.

[2] „Aussi, jusqu' à ce jour, l' Église orthodoxe, en reconnaissant que l' aspersion dans l' administration du Baptême ne diminue point la force ou vertu du sacrement, n'admet cependant cette forme que dans de cas d' urgence, et seulement comme exception à la règle générale“ (Theologie Dogmat. Orth. par. Macaire, Paris 1860, T. II, p. 387).

Digitized by Google

tovnjacim zabranjuje piti od čaše Gospodnje“ [1]. Malo niže, opet veli: „Pravoslavna crkva uviek je davala, kô što i danas dava, bonicima kao Brašenicu ono, što sama zove Sakramentim pričuve, gdje Gospodnje tielo napunjeno je njegovom krvlju. Pod ovakim oblikom kršćani su mogli primati od pastirâ tielo Isukrstovo i sobom ga nositi, te se pričešćivati kod svojih kućah, u putu, u pustinji i t. d.“ [2]. Istini dakle na čast, mora se priznati, da vladika Stefan nije u protuslovju sa svojom crkvom, ni sa praksom u njegovoj eparkiji obstojećom.

O stanju dušâ poslje smrti.

Auktor, dok nam predstavlja odnosni nauk vladike Stefana, označuje ga, kao u koječem *netočna i nepravoslavna* (str. 110); dapače nalazi u njemu i *veliku dogmatičku pogrješku* (str. 112). No, čujmo taj nauk. „„Pravoslavna crkva zajedno sa naukom sv. Pisma uči, da duše umrlih prelaze odmah čim se razluče sa tielom ili u blaženstvo ili k mukama, ali neosjećaju ni savršenoga blaženstva ni podpunih muka, jer ovo ima nastupiti po učenju Evangelja (Mat. XXV, 46), tek poslje strašnoga suda; nema po njenom učenju, poslje smrti *osobitoga srednjega stanja ljudi*, nego svi ili odlaze na *nebo* ili u *ad*, nema *srednjega osobitoga mjesta*, gdje bi se nalazile njeke duše poslje smrti; vjeruje, da se duše grješnikâ mogu mukâ osloboditi, ali ne svojim zaslugama, ne same sobom““ (str. 110). Ovaj bi nauk bio *netočan*, u koliko hoće, da duše umrlih neosiećaju ni savršenoga blaženstva, ni podpunih muka; a sasma *dogmatično pogrješen*, u koliko tvrdi, da poslje smrti nema osobitoga srednjega stanja. S katoličkog gledišta, nitko na svietu, toj ocjeni nebi imao što prigovoriti. Nego uzamši stvar s drugoga vida, treba nam nešto opaziti. Ali vidimo prije, što uče knjige grčko-iztočne crkve: „Akoprem, veli Pravoslavna Izpovjed, ni pravednici, ni

[1] „Tous laïques comme clercs, doivent communier sous les deux espèces du pain et du vin . . . non obstant l' erreur de l' Église romaine, qui défend aux laïques de boire de la coupe du Seigneur“ (Ibid. p. 484).

[2] „L' Église orthodoxe a toujours donné et donne encore comme Viatique aux malades ce qu' elle nomme les Sacraments de réserve, ou le corps du Seigneur est pénétré de son sang. C' est sous cette forme que d' autres chrétiens pouvaient recevoir des pasteurs le corps du Christ, et le prendre avec eux pour communier au domicile, en voyage, au desert, ecc.“ (Ibid. p. 489).

Digitized by Google

grješnici, prije najpokonjeg suda *neprimaju za svoja djela podpunu plaću,* ipak sve duše u istome se stanju nenalaze, i nisu u jedno isto mjesto poslane“ [1]. „Mi vjerujemo, veli Poslanica četriju Iztočnih Patrijarka, da su duše umrlih ili u blaženstvu, ili u mukam, po njihovim djelima. Ove duše, jednom s tielom razstavljene, idju odmah ili na veselje, ili na žalost i na muku. Sa svim tim, *nije to za nje ni savršeno blaženstvo, ni podpuna muka;* dočim ovo nemože da bude prije sveobćega uzkrsnuća“ [2]. — „Crkva *nepriznava*, ovako Pravoslavna Vjeroizpovjed, *srednjega stanja* za duše poslje smrti, *niti trećega mjesta,* izmed neba i pakla, ili geenne“ [3]. — Valjda nije suvišno zabilježiti, da, izmed simboličnih knjiga, Pravoslavna Izpovjed i Poslanica četriju Patrijarka takova su auktoriteta u grčko-iztočnoj crkvi, da im se, poslje sv. Pisma, ništa usporediti nemože (V. Makarijevo djelo: *Introduction à la Theolog. Orth.* p. 604—607). Mi dakle, na temelju prednavedenih svjedočanstva opažamo, da nauk g. vladike, neizrazuje samo, kako bi naš Auktor hotio, njegove osobne nazore; već je to sbilja nauk njegove crkve. Pa ako je što u istomu nedotačna i pogrješena, sva nedotačnost i dogmatična pogrješka pada na crkvu.

To bi bile, one što smo nazvali sitnice.

Sad ćemo o nečem drugom govoriti.

Rieč *pravoslavni*, koju Auktor postojano rabi, kad mu treba označiti Iztočnu crkvu od Rima odieljenu i sljedbenike iste crkve, iskreno i brez okolišanja izpovjedamo, da je na nas nepogodno djelovała. Znamo, da on za se ima auktoritet nekojih drugih pisaca. Nego, pitanje je: da li je kod istih pisaca to

[1] „Bien que ni les justes ni les pecheurs ne reçoivent avant le jugement dernier une rétribution complète pour les oeuvres, cependant toutes les âmes ne se trouvent pas dans le même état et ne sont point envoyées en un seul et même lieu“ (Conf. Orth. Ibid. p. 642).

[2] „Nous croyons que les âmes des morts sont dans la félicité ou dans la souffrance, selon leurs oeuvres. Ces âmes, une fois séparés du corps, passent aussitôt à la joie ou à la tristesse et à la douleur. Ce n'est cependant là pour elles ni une félicité complète ni un tourment complet; car il n'en peut être ainsi qu' après la résurrection universelle“ (Lettre des Patriarch. Ibid.).

[3] „L' Église n'admet point d' état intermédiaire pour les âmes après la mort, point de troisième lieu entre le ciel et l' enfer ou la gehenne“ (Prof. Orth. Ibid. p. 721, nota 1).

Digitized by Google

pravilno; a baš, da li je i uputno? Uza svu dužnu čast i iskreno poštovanje napram našemu Auktoru i drugim onim katoličkim spisateljim, koje on nasljeduje, mi se usudjujemo reći, da, osobito u bogoslovnim knjigam, u kojima se razabiru vjerozakonska pitanja, postojeća izmed katolikâ i grčko-iztočne crkve, katolički bogoslovi nebi imali davati naziv *pravoslavni* onima, koji su od Rima odciepljeni, nit im crkvu *pravoslavnom* označivati.

Što je pravoslavje? U crkvenom jeziku to bi značilo, izpoviedanje pravoga Isukrstova vjerozakona. S toga sveti Otci i crkveni pisaoci starih doba, *pravoslavnom Crkvom* označuju jedinu pravu Isukrstovu Crkvu. Dapače na izmjenice rabe rieči *pravoslavje* i *katoličanstvo*, akoprem one neizrazuju jednu istu misao, buduć prva, osobština nauka, koga prava Crkva uči, a druga, sdvornje obilježje prave Crkve. Tako, n. pr., Augustin. u knjizi *De vera Religione*, dok veli, da ćeš badava pravi vjerozakon tražiti kod jeretikâ i šizmatikâ, nadodaje, da ga treba iskati jedino kod onih, što se „*kršćanim katolicim*, ili *pravoslavnim* zovu“ [1]. — Prema tomu: tko s Petrovom Stolicom, središtem katoličke Crkve nedrži; tko Petrova nastupnika na onoj Stolici, nepriznaje „glavom pravoslavne Krstove Crkve“ (Liturg. Grč. Leonu Vel.), pravoslavnoj Crkvi nipošto nepripada. Takov, bio što mu drago. za nas je inovjerac (ἑτερόδοξος); pa kako ga neidje naziv *katolik*, tako ni naziv *pravoslavni*.

Shodno je ovdje spomenuti spisatelje protivne stranke. Ovi nieču, da se u katoličkoj Crkvi izpovjeda pravi Isukrstov vjerozakon; i s toga, kako nas nezovu pravoslavnim kršćanima, tako neće da nas zovu ni katolicima. Jamačno u tome nemože im se predbaciti logična nedosljednost. Mi smo njima, rimljani, latini, papiste, zapadnjaci; ali se paze, da nam pravo naše ime nebi dali.

Valjda će se objektirati, da u raznim državam njim je službeno priznan naslov pravoslavni; a povrh toga, da se sami tako nazivaju, te da nebismo ih imali vriedjati u najdelikatnijim njihovim osjećajim, poričuć im isto ime.

Što im je ovdje i ondje *službeno* priznano ono ime, to je stvar posve naravna, kako svak vidi. Zar u Rusiji, ili u Sr-

[1] „Quaerenda est religio apud eos solos, qui christiani catholici, vel orthodoxi nominantur“ (De Vera Rel. c. 5: Opp. Migne, T. III, col. 127).

Digitized by Google

biji, na pr., može se i pomisliti, da bi bio neumjestan onaj naziv? Tà i lutorska crkva u Švedskoj i Norvegiji *pravoslavnom* službeno je nazvana. Jednako u Holandiji kalvinci, koji se drže dotkâ u poznatom Dortrechtskom Sinodu (1618—1619) ustanovljenih, sačinjaju *pravoslavnu crkvu*. A što se sami pravoslavnim zovu, to je njihov posao: gospodar svak nazivati se kako mu godi. Nesliedi pak odatle, da ih mi imamo zvati kako oni žele i hoće. Što bismo činili, da njima sutra bude po volji, pa se stanu *katolicima* nazivati? Zar je ovo nemoguće da bude? Mi znamo iz Poviesti, da stari novaciani i donatiste hotili su se zvati *katolicima*: isto vidimo da čine i današnji delingerovci. Pače znamo, da i grčko-iztočna crkva u simboličnim svojim knjigam, a i u drugim službenim aktim, hoće da se zove *katoličkom*, dok u isto doba Rimskoj Crkvi taj naziv nieče. Nije dakle nemogućno, da oni, koji se danas obćenito pravoslavnim nazivlju, sutra obćenito počmu se nazivati *katolicim*. Pa onda? Ako vriedi razlog, da ih sada imamo zvati pravoslavnim zato, što se sami tako zovu, i što bi, valjda, inače mi uvriedili njihovu osjetljivost; trebalo bi, u namišljenoj ipotezi, da ih i katolicima stanemo zvati, a da se sami toga imena odrečemo. U ostalom, mi nevidimo, zašto bi si oni za uvredu uzeli, kad ih mi nebi hotili zvati pravoslavnim, pokle i oni moraju biti osvjedočeni, da mi nevjerujemo u njihovu pravoslavnost; već nasuprot, da naš vjerozakon jedino pravoslavnim smatramo. Otac Rozaven, koga uljudnost i ugladjenost najfinija iz svakog redka njegovih spisa proviruje, u liepome djelu *„De la Réunion de l' Église Russe avec l' Église Catholique"*, napisanu za učene Ruse, nije se plašio, da će ove uvrieditи, zovuć biskupe, svećenstvo i Rusku crkvu: *biskupi nazovi pravoslavni; svećenici tobož pravoslavni; Crkva nazovi pravoslavna* [1]. Čemu bismo se mi plašili?

Kada pišemo, svima je nami svrha, ili da branimo, ili, po našim snagam, da položaj razsvjetljujemo; a želja nam obćenita, sjedinjenje svijuh u jedno Isukrstovo tielo. Svijuh, velimo; ali osobito naše, po krvi i jeziku, braće. No sjedinjenje, dar je Božiji: to dobro valja držati na pameti. A Bog u tu svrhu netreba naše popustljivosti na uštrb istine.

---

[1] „Les évêques soi-disant orthodoxes". — „Les prêtres pretendus orthodoxes". — „L' Église soi-disant orthodoxe" (Passim).

Digitized by Google

Neka se dakle na protivnoj strani, sami pravoslavnim nazivaju. Oni će imati i uvjerenje, da ih isto ime u istinu idje; no i sámi, brez uvrede svijuh, s njihova gledišta, inovjeraca, nesmiju od ovih zahtievati, da im ono ime priznadu: ime, koje je smisla izključiva, i zapostavlja, kao krivoslavne, sve druge vjerozakone. Neka se, velimo, sami tako zovu; al im mi nesmiemo u tome na ruku biti, jer mal po malo samoj istini moglibismo naškoditi. Gledajmo na Rim. Tko veće želi sjedinjenje do samog Isukrstova Namjestnika? Pa jeda, u kakovu službenom spisu iz Vatikana, naći ono ime namjenjeno nekatoličkim zadrugam? Da jednim auktoritetom ovo podkriepimo. Ako je bilo Pape, komu je trebalo najnježniju otčinsku ljubav i skrajnu sklonost pokazati napram kršćanim nesjedinjenim, to je za stavno bio Pio IX. Pa ipak u poslanici „*In suprema*" od 6 Januara 1848, i u drugoj „*Arcano divinae providentiae*" od 8 Septembra 1868, mi nebismo znali, da je njih pravoslavnima, a crkvu im pravoslavnom nazvao.

Kakovim bismo dakle imenom mi ih zvali?

Kad bi posvuda oni bili poznati, kô što kod nas, u sjevernoj Dalmaciji, pod imenom *hrišćani*, mi bismo dragovoljno prigrlili misao, da ih katolički spisatelji nijednim, nego tim imenom označuju. Rieč *hrišćani*, jezikoslovno znači što i *kršćani*. Ali u narodu, s jedne i s druge strane, poznata je razlika značenja. Uz to, ista rieč, po grčkoj formi izražena, pokazivala bi, da oni, kojima je namjenjena, drže kršćanski vjerozakon po duhu i tumačenju Grčke crkve, s Rimskom katoličkom Crkvom nesjedinjene. Nego isto ime, — u koliko karakteristično sljedbenikâ one crkve —, nigdje, izvan jednog diela Dalmacije, nije poznato. K tomu, pošto kod katoličkih raznih spisatelja, koji hrvatski pišu, Vukovim uplivom, nastao je običaj Isukrsta zvati *Isus Hrist* — što valjda nije najpravilnije —; ako bi taj običaj nadvladao, i kroz knjigu ušao u narod, moglo bi doći vrieme, da se i sami kršćani katolici *hrišćanima*, mjesto *kršćanima*, počmu nazivati. Pa onda isto ime prestalo bi biti karakteristično. — Zato, mi cienimo, da ono, što je u Austro-Ugarskoj kanoničko njihovo ime: *grčko-iztočnjaci*, i kojime se zvanično pisu isti njihovi vladike i konsistorije, kao konvencionalni naziv, moglo bi se rabiti i od katoličkih pisaoca; tim veće, što onaj naziv, kako s jednog kraja konstatira fakt izvora njihove crkve, tako s drugoga nenosi u sebi nit najmanje uvrede.

Digitized by Google

U knjizi, koju pregledamo, ima još, na što nam se treba osvrnuti.

Auktor tvrdi, da *medju katolicim i pravoslavnim* (grčko-iztočnjacim) *nema pitanja o vjeri, nego jedino o crkvi* (str 64); zašto, akoprem *pravoslavna crkva i katolička nije ista crkva, pravoslavna vjera i katolička ista je vjera* (str. 63 i 84). Kažemo odmah, da, po skromnom našemu mnenju, to bi se mučno dalo opravdati.

Koja bi bila ta pravoslavna vjera? Ona, koju je do polovine XI vieka izpoviedala Iztočna crkva[1]? Ako je ona, tada nemože biti govora o pravoslavnoj vjeri i katoličkoj vjeri; dočim je to jedna istovjetna vjera: kakova je u istinu u Iztočnoj (nebrojeć prelaznih časovitih Carigradskih ludila), kao što i u Zapadnoj crkvi do ono doba obstojala. Nemože dakle biti govora, već o vjeri, koju dandanas izpovjeda grčko-iztočna nesjedinjena crkva.

Tko pak može dokazati, da ova crkva izpovjeda vjeru stare Iztočne crkve? Naš Auktor veli, da samo *nekoji pozniji učenjaci i episkopi uče koješta, što se s katoličkom vjerom neslaže, no da tu nauku nesliedi sva grčko-iztočna crkva* (str. 63). Ali ova tvrdnja nije dokazima opravdana; nit je kazano, da ista crkva kroz simbolične svoje knjige, kroz svoje katekizme, kroz propovjedanje pastirâ sliedi učiti vjernike, u smislu protivnu nepravoslavnomu nauku onih poznijih učenjaka i episkopâ. Trebalo je dakle dokazati, kako, na pr., nauk g. vladike Stefana o stanju dušâ poslje smrti, protuslovi nauku onih knjiga i nauku ostalih vladika grčko-iztočne crkve. Tako reci i ob ostalim priepornim pitanjim. Pa kad bi to bilo dokazano, onda bismo mogli reći: ovo, ili ono, što je nepravoslavno u ovomu, ili onomu spisatelju, u ovomu, ili onomu episkopu, to je njegovo osobno

[1] Valjda se je i sám Auktor osjetio, da je daleko pošao; pa primjetbom na str. 63 hotio bi stegnuti pravoslavje na onu vjeru, koju je izpoviedala pravoslavna crkva do polovine XI vieka. Time ipak, malo sebi pomaže; jer iz svega je očito, da on govori o sadašnjim grčko-iztočnjacim. Da drugo nespominjemo: on, na pr., govori o *malim razlikam i različicam što no postoje*, a nisu drugo, osim *nesporazumljenja i izmišljotine*. Jamačno, ta *nesporazumljenja*, te *izmišljotine* nemogu se kazati za ono doba, kad je sveza ljubavi i jedinstva Iztok i Zapad u jedno Krstovo tielo spajala. Pače ista primjetba, koja je u podpunoj opreci sa svime, što Auktor u svojoj knjizi dokazuje, vidi se, da nije na svome mjestu, i da je ondje bila stavljena neznamo s česa.

Digitized by Google

mnenje, a ne učenje njegove crkve. Inače, kad vidimo, da svi pisaoci, koji onoj crkvi pripadaju, svi biskupi i patrijarke: u Rusiji, kô i u Iztoku; u Biogradu, kô i u Zadru, o priepornim s nama dogmatičnim dotkam, jednako uče, kako, na pr., vladika Stefan, mi nemožemo osobnim njegovim nazorim pripisati ono, što vidimo da je u njegovu nauku pogrješeno; nego treba nam reći: to je nauk; to je vjera njegove crkve.

Što ćemo pak reći o mnenju onizih nekojih spisatelja, koji kažu, da bludnje, što se pravedno grčko-iztočnjacim predbacuju, imaju se smatrati *u obće* bludnjami osobnim, a ne bludnjami grčko-iztočne crkve; dočim ova, pokle se o vjeri sporazumila i podpuno se složila s katoličkom Crkvom u Florentinskom Saboru, nikada poslje, kakovom svečanom izjavom, nije porekla vjeru u Florenciji utvrdjenu? — Ako grčko-iztočna crkva nije puko umišljenstvo, već skùp ljudî religioznu zadrugu sačinjajućih, mi cienimo, da što ti ljudi u obće izpoviedaju i uče, to uči i izpovieda sama njihova crkva: pa porekla ova, ili ne, kakovom svečanom izjavom ono, što je u Florentinskom Saboru za istinu bila priznala. U ostalom, sabori, Jeruzolimski od g. 1443 i Carigradski od god. 1450, dočim su anatemi predali Florentinske zaključke, zar se nemogu smatrati svečanom izjavom one crkve?

Ako je tako, kô što nam se nedvojbeno čini da jest, onda cienimo, da se nebi moglo kazati: *pravoslavna vjera i katolička, ista je vjera;* a još manje, da bi se moglo reći: *zapadna je Crkva osvjedočena, da se iztočna crkva od nje vjerom nerazlikuje.* Koga je igda katolička Crkva ovlastila, da to može u njezino ime svjedočiti? . . Pravoslavna (grčko-iztočna) vjera i vjera katolička, ista je vjera! Onda grčko-iztočna crkva i Crkva katolička nepredstavljaju nego jedan sam vjerozakon. A da li se to može kazati? Dalje. Kako bi mogla katolička Crkva biti osvjedočena, da se grčko-iztočna crkva od nje vjerom nerazlikuje, kada ona izpovjeda, kao dogmate vjere, da je Papa vidiva glava sveobće Crkve[1], i da Duh Sveti izhodi i od Sina, dok grčko-iztočna crkva za te dogmate neće da znade? Odnosne razlike o tizim

[1] Da je Papa vidiva glava Isukrstove Crkve, to je dogmat vjere: dogmat, velimo, a ne *mnenje* katolikâ, kao što se iz pera izmaklo našemu Auktoru (str. 67). To je dogmat u Florentinskomu i Vatikanskomu Saboru utvrdjen.

Digitized by Google

dvama članima, nisu za stavno samo nesporazumljenja u vjeru nezasiecajuća. Jednako nam se čini, da se može kazati i o nauku, koji je poslje Marka Eugenika obćenito u grčko-iztočnoj crkvi zavladao, o stanju dušâ nakon smrti. Da je katolička Crkva osvjedočena u smislu Auktorovu, čemu bi onda bilo u Ferari i Florenciji onoliko prepiranja: čemu odnosne definicije? Istina je, da Auktor kaže, da „zapadnjaci imadu nekoje točke u vjeri više razvijene, pače kao dogmate utvrdjene". Ali grčko-iztočna crkva nieče uprav te dogmate, i uči teoriju njima skrozi protivnu. Što pak Auktor nadodava: „kad bi iztočna crkva došla do potrebe i u doticaj sa zabludam i sa dvojbam u vjeri, s kojima je u doticaju bila zapadna crkva, i ona bi nauku isto onako utvrdila"; to njemu nimalo nepomaže. Nauk bo o izhodjenju Duha Svetoga, o Čistilištu i o Papinu Poglavarstvu, katolička Crkva u Florenciji je utvrdila baš s toga, jer je bila došla u doticaj sa bludnjami grčko-iztočnjaka. Dapače: jer su ovi, po njihovu mišljenju, došli do potrebe i u doticaj s naukom Rimskim, koga su zabludnim smatrali, predali su ga, kako smo gori napomenuli, anatemi u svojim sinodim, držanim u Jeruzolimu i u Carigradu.

Ali Auktor kaže, da „iztočna crkva ne obtužuje zapadnjake kao heretike" (str. 85). Neka bi bilo tako; ali opet odatle nebi sliedilo, da nam je, i grčko-iztočnjacim i katolicim, jedna vjera; dočim to stoji, da što o spomenutim članima mi vjerujemo, to oni nevjeruju. Nego, mi sumnjimo, da o toj stvari moglo bi biti drugčije, nego Auktor tvrdi. Makarij, na pr., pišuć u svojoj Dogmatici o izhodjenju Duha Svetoga, evo kako prosudjuje dotični katolički nauk: „To je bludnja, prevelika bludnja; to je novotarenje u stvari, u kojoj ne samo jedna pomjestna crkva, ali ni sveobća Crkva nemože novostî uvadjati, jer sve dogmate Bog nas je naučio: to je dakle, s nekoga pogleda, drzoviti napadaj protiv pravima samoga Boga" [1]. Ako je u katoličkom nauku, o Duhu Svetomu, napadaj na prava sa-

[1] „C' est là une erreur et une très grave erreur; c' est là une innovation dans une matière où non seulement une Église partiticulière, mais même l' Église oecumenique, ne sont point en droit de faire des innovations, car tous les dogmes nous sont enseignés de Dieu; c' est là, par consequent, sous un certain rapport, un téméraire attentat contre les droits de Dieu même" (Theol. Dogmat. Orth. T. I, p. 421—422).

Digitized by Google

moga Boga, jamačno je taj nauk jeretičan, i više nego jeretičan; a Crkva, koja taj nauk izpovjeda, nemože nebiti jeretična. S toga Döllinger veli: „Katoličku Crkvu, u Rusiji smatraju kao jeretičnu, zbog nauka o izhodjenju Duha Svetoga; a kao šizmatičnu, zbog pretensijâ svete Stolice“ [1]. Jednako i Comneno: „Jerezijom biede sve nas, koji podpisasmo latinske dogmate o vjekovičnjem izhodjenju božanstvenoga Duha“ [2]. I to — da smo jereticim smatrani — potvrdjuje dugim čislom grčkih spisatelja.

Izjava sv. sinoda Ruskoga od 5 Ožujka 1839, neumanjiva snagu ovoga našega dokaza. I zaista. Što je rečeno u onoj izjavi? „Odielenje onih, koji se zovu unijati, od pravoslavne iztočne crkve ovršilo se u istinu tim, što su oni pretrgli hierarhično obćenje, ali tako da su sačuvali staro bogosluženje iztočno u liturgiji i svete obrede, koji zadahnuti duhom vjere i predanja pravoslavnoga zapriečili su, unutrnjom svojom snagom, posvemašnji razdor jedinstva, prem se je izvanjsko jedinstvo raztrglo tim, što su se oni podvrgli tudjem poglavarstvu“. Naš Auktor odatle izvodi sliedeću dedukciju: „Po mnenju presvetoga sinoda unijati prestali su biti članovi pravoslavne crkve, tim što su pretrgli hierarhično obćenje, a ne tim što su zapadno vjerovanje priznali ortodoksnim“; i nadodava: „S toga presv. sinod nije zahtievao ni od puka, ni od popova, ni od episkopa, da izravno il neizravno oporeknu vjeru, u kojoj su do tada sa zapadnom crkvom bili sdruženi“ (str. 86). Mi nasuprot cienimo, da bi iz iste izjave dala se izvesti dedukcija sasma protivna. Dà, to stoji, da u riečima sv. sinoda nema govora o katoličkom vjerovanju. Ali kako bi ga i moglo biti? Već nije tajna za nikoga, kolike je lukavosti Siemaszkoga i Lusinskoga stalo, da svoje unijate, po autokratovoj volji, privuku u zagrljaj Ruske crkve. Uza sve himbe i laži, da uspiju u demonskoj svojoj namjeri, na kolik odpor nenaidjoše! Što bi još

[1] „L' Église catholique est regardée en Russie comme hérétique, à cause de la doctrine sur la procession du Saint-Esprit, et comme schismatique, à cause des pretentions du Saint-Siége“ (L' Église et les Églises. ch. IV, §. 3).

[2] „Haeresis accusamur, quoquot Latinis dogmatibus circa divini Flaminis aeternam Processionem subscripsimus“ (Praenot. Mystag. Resp. 5, Sect. 3, p. 304).

Digitized by Google

bilo, kad bi se očito puku bilo kazalo, da treba i samom vjerom zakrenuti? Tà ionako puk se grozio i iza svega grla vikao, da voli umrieti, nego li se od katoličke Crkve odciepiti. K tomu jošter, zašto se tražilo i unijate Rutence dobiti, a znalo se, da u prsima Szumborskoga apoštolsko srdce kuca, sv. sinod u službenim svojim spisim morao se izrazivati načinom, kojime bi lakše do naumljenog cilja došao. U tomu treba tražiti uzrok, s koga sinod nije zahtievao, da puk i svećenstvo kakovom izričnom vjeroizpovjedi oporekne vjeru, koju su do tada s Rimskom Crkvom izpoviedali. Za samu pak stvar, nije ni trebalo od onih unijata iziskivati, da izrično oporeknu ijedan članak Rimskoga vjerovanja; pokle oni, po riečima sv. sinoda, *u svom sinodalnom spisu svečano bijahu izrazili, da priznaju kako je Gospod Bog i naš Spasitelj Isus Hrist, jedina i istinita glava jedine i istinite crkve;* a pri tom izjavili, *da će živiti u jednodušju sa presvetim pravoslavnim patrijarsima i sa presvetim sinodom ruskim:* čime se zaista kaže, da se odriču onih vjerovnih članaka, koje *presveti patrijarsi i presveti sinod* osudjuje. Ipak, spominjuć sinod svete obrede, koji zadahnuti duhom vjere i *predanja pravoslavnoga, zapriečili su unutrnjom svojom snagom posvemašnji razdor jedinstva,* nama se čini, da je time hotio občinstvu natuknuti, kako unijati, za vrieme svoga razdruženja od crkve Ruske, više su s njome u vjeri, nego li s Rimom bili sjedinjeni.

Iz svega ovoga što rekosmo, čini nam se, da Auktorova sliedeća izjava: *„Možemo dakle sjegurno zaključiti, da iztočna i zapadna crkva pripoznaje na izmienice jedna drugoj ortodoksiju u vjeri“* (str. 88), nije ni na historičnoj, ni na bogoslovnoj istini osnovana.

D.r Franki, dodju li mu pod oči ovi naši redci, osvjedočeni smo, da nam se neće zlosrditi, što smo se ovako slobodno i iskreno izrazili o njegovoj, inače liepoj i poučnoj knjizi. Mi duboko njega štujemo; ali nam je nada sve, istina. Možemo mu pak u istinu kazati, da ako smo na ovome mjestu hotili progovoriti o njegovu djelcu, to su nas vodila dva glavna uzroka. Prvi je, da našim protivnicim nepustimo mirno posjedovanje one slave, kojom su se odmah počeli hvastati; da im, naime, katolici eto već pripoznaju ortodoksiju u vjeri, i time prošlu svoju krivnju i pogrješke svoje sámi da izpoviedaju. Drugi

Digitized by Google

je uzrok, da nekojim katolicim, u Bogoslovju neizučenim, kažemo, kako nesmiju za zlato uzeti i ono, što u njegovu djelcu zlato nije.

Knjiga „*Dvie Poslanice dvaju Pravoslavnih Episkopa*“ izazvala je knjigu „*Slavenski Apostoli Kiril i Metodije i istina pravoslavlja*“, napisanu Profesorom i Arhimandritom D.rom Milašem.

Ova knjiga, izvan Predgovora i Pristupa, ima šest dielâ: *a*) *O ishodjenju Duha Svetoga* (25—79); *b*) *O Evharističkom hljebu* (79—100); *c*) *O Čistilištu* (100—126); *d*) *O neporočnom začeću presv. Djeve* (125—154); *e*) *O Papi* (155—310); *f*) *Kiril i Metodije i rimski pape* (311—370). Sliedi Zaključak (370 373); a za ovim Dodatak s Adresami upravljenim dvama grčko-iztočnim biskupim od podredjenoga im svećenstva (377—387).

Obzirom na formu, djelo je pravi književni *pot-pourri*. A obzirom na stvari tu nagomilane, vidiš strastiva sabiratelja svega, što je kroz vjekove najotrovnijeg izumila himba i mržnja neprijateljâ katoličke Crkve. Napose pak, što je doktrinalno, to je sve doslovno iz Makarija i iz Langenova djela „*Das Vaticanische Dogma*“ uzeto.

Medjutim s raznih gledišta i sa više stranâ, to je djelo u „Katoličkoj Dalmaciji“ bilo ocienjeno.

Zabilježit nam je, da je D.r Franki u svojoj ocjeni obećao, da će odgovoriti na sve prigovore D.ra Milaša. Knjiga će dobro našemu narodu doći; jer, premda oni prigovori tisuće putâ ponovljeni, tisuće putâ bili su pobijeni, naš narod ipak još neposjeduje takovih apologetičnih knjiga.

Mi pak s naše strane preduzimamo razabiranje sama dogmatičnog pitanja o Papi. I u to ime pomogao dragi Bog!

U Sinju, mjeseca Lipnja 1883.

O. Iv. Marković,
Reda Sv. Frane, Provincije presv. Odkup.

Digitized by Google

PRISTUP I OSNOVA KNJIGE.

Sve kolike kršćanske zadruge od Rima odieljene, ma koliko se izmed sebe u vjerovanju (Simbolu) razlikovale, imaju obće zemljište, kamo jedna drugoj idju na susret, i gdje se prijateljski rukuju. Mržnja napram katoličanskoj Crkvi (kada spominjemo mržnju, mi nemislimo na pojedine osobe; jer, bez sumnje, u svakomu vjerozakonu ima vrlo častnih lica, koji nebi bili vriedni mrziti, već ono što je zlo: mi govorimo o sustavu), mržnja, velimo, napram katoličanskoj Crkvi, zajedničko je to zemljište. — Istina da duh mržnje, kojim se nadahnute pokazuju, nije baš najbolji biljeg, da je kod njih Isukrstova Crkva; pošto, — pa i bile osvjedočene, da katolici zabludjuju u vjeri, — mržnja je protunožac evandjelskoga zakona: da i nerečemo ništa, kako se u obće nemrzi na ljude s toga, što se ovi u čem varaju. Takovi se ljudi sažaljuju.

Da pak sva vjerozakonska pitanja, postojeća izmed katoličke Crkve i inovjeracâ, nisu već drugoredna napram pitanju o Papi, i po neki način, da su njemu podredjena, to i najplići kršćanski razum intuitivno shvaća. Svaki bo kršćanin, ma kojim se imenom nazivao, nedvojbeno zna, da je Gospodin Isukrst samo jednu Crkvu utemeljio; kojoj je i povjerio svoj božanstveni nauk, uz obećanje, da će do vieka Duh istine nju od svake zablude čuvati. Prema tome: svakomu je očevidno, da se u toj jednoj Crkvi viekom ima uzdržati podpun i nepokvaren Isukrstov nauk; ter, što god o vjeri ta jedna Crkva uči, nemože da nebude sgolja istina. A jer se istina istini neprotivi, sve ono, što se protivi nauku te jedne Crkve, bit će očita bludnja, a ne istina. — U sustavu i prema načelim kršćanstva ovo je neoborivo.

Pošto dakle katolici vjeruju i uče, da je Isukrst na Petru svoju Crkvu sagradio; te, da je Petru u ovozemnom svomu kraljestvu vrhovno Poglavarstvo udielio, i njega pastirom cieloga svoga stada učinio, — česa je logični posljedak: 1. da nema Isukrstove Crkve, gdje nema Petra; 2. da sve ono, što Crkva na Petru osnovana o vjeri uči, to je pravi Isukrstov nauk, po komu, kao po nepogrješivom kriteriju, sva mogućna dogmatična pitanja treba razsudjivati, — tko

Digitized by Google

nevidi, da pitanje o Papi, toli za katolike, koli za inovjerce, jest pitanje glavno, o riešenju koga, svakoj napose vjerozakonskoj sljedbi, visi odsuda života, oli smrti?

I ovo je uzrok, s koga u svako doba najveći napori od strane inovjeraca, upravljeni su bili protiv Papinu Poglavarstvu, i s koga Rimska Stolica bila je, i jest, poglaviti cilj onoj mržnji, što smo gori napomenuli.

Kakovi su pak to napori, i kolika je ta mržnja čovjek najlašnje može si predstaviti kada pomisli, da su tu ulogu vršili donatiste u stara vremena, valdezi u srednjoj dobi, kašnje Viklef, Hus, Luter, Kalvin, sa neprebrojnom vojskom sljedbenikâ; pa anabaptiste, anglikanci, janseniste, febronijanci: napokon oni, što se *staro-katolicim* nazivaju sa dr. Langenom na čelu[1], kod kojih, kao i kod febronijanacâ i jansenitâ, akoprem nije viditi frazâ: *cathedra pestilentiae, purpurata meretrix, satanae synagoga, solium antichristi,* što su na dnevnom redu bile kod starih krivovjeraca, ipak s toga nije manje istina, da pišuć o apoštolskoj Stolici, mjesto crnila, jednako kao i oni, u žuč svoja pera umakaju.

Jer se medjutim i kod nas počelo pisati o Papi, kô što smo u Predgovoru kazali, i mi ćemo u ovoj knjizi o Papi govoriti: ne za stavno, da što nova kažemo, već, da slabim našim silama, stanemo na obranu napadnute istine.

Dužnost nam je pak oznaniti štioca, da nam nije namjera pisati bogoslovni Traktat o Papi, i zato, da se nećemo upuštati u razabiranje premnogih onih pitanja, o kojim se bogoslovci u takovim Traktatima bave. Naš je cilj posve drugojačiji: da potražimo, naime, osnovnu ideu, ideu-majku Poglavarstva, Petru i nastupnicim mu, Rimskim Papam,

---

[1] Dr. Jos. Langen, profesor Egzegeze Novog Zavjeta na Bonskomu sveučilištu, u djelu „*Das Vaticanische Dogma von dem Universal Episcopat und der Unfehlbarkeit des Papstes*“ navalice napada na Papino Poglavarstvo: osim što jošter obnovljiva protestantsku bludnju o crkvenoj moći, kao da je ova po sebi u zadrugi, mjesto koje neki ju vrše; a uz to, da i svjetovnjaci, izuzam žene, imaju dio u vladanju Crkve i u učiteljevanju. Djelo prof. Langena imalo je veće izdanjâ. A Palmieri, u svome „*Tractatus de Romano Pontifice cum Prolegomeno de Ecclesia*“, oborio mu je načela. Ipak Dr. Milaš, dočim napućuje svoje štioce na *valjano djelo* Langenovo, veli, da je ono upravljeno svima rimskim bogoslovima molbom, da odgovore, — ali na koje, u koliko je on mogao pratiti noviju bogoslovnu literaturu, nitko odgovorio još nije (V. „*Kiril i Metodije*“, str. 175, nota 1).

Digitized by Google

od samog božanstvenog Utemeljitelja Crkve udieljena. Tu ideu pri našoj radnji pred očima ćemo imati, i na nju jedino ograničiti našu pažnju. A dakako, jer se u osnovnu ideu upliću sva druga pitanja, mi ćemo ovdje i ondje, na više mjestâ, i njih se dotaknuti: ali to će biti ἐν παρόδῳ, i kako nam sama prigoda bude izniela.

Naš će metod biti najjednostavniji. Poslje nego budemo razabrali poznata mjesta sv. Evandjelja i vidili što se odatle dade izvesti, zaći ćemo u crkvenu predaju, od vieka do vieka, kronologičnim redom, tražeći našu ideu; najprije dakako u kršćanskoj književnosti, u djelim, to jest, svetih Otaca i u liturgičnim knjigami; zatim u nauku i djelovanju samih Papa, kojim domaći naši protivnici neporiču ortodoksiju i svetost; napokon u kršćanskoj poviesti, ili, da bolje rečemo, u vasionskim Saborima.

Ovim ćemo metodom najbolje viditi, gdje se u najdaljim vremenima naša idea pomoljava na obzorju kršćanskog svieta, pa se sve to bolje sama sobom razsvjetljuje; te rastuć, razvijajuć se i, da tako rečemo, upućujuć se u kršćanskoj zadrugi, sbilja se pokaziva ono što u sebi jest, naime, ognjištem, srdcem, dušom svega kršćanstva. Da ovo isto drugim riečima izrazimo; mi ćemo našim metodom najbolje se osvjedočiti kako Papastvo u Petrovoj osobi Isukrstom stvoreno i u ono doba dok je stado još bilo maleno, a kršćani u žarkosti ištom pronikle vjere i u očekivanju mučeničkog lovor vjenca, znalo je stupati u akciju kad je to potreba zahtjevala; i kako nastajuć drugčija vremena, prema sve to većma rastućem broju pravovjernikâ i razplodjivanju crkava, prema pojavljujućim se zloporabam, prema novim vjerstvenim pitanjim, raskolništvim, krivovjerstvim njegova se djelovnost to šire i dublje razvijala.

Pri raspravljanju mi ćemo se obazirati na protivničke prigovore; a pošto nam je knjiga „*Kiril i Metodije*“, koju smo u Predgovoru spomenuli, dala povoda da pišemo, predbacujuć nam cielu rpu svjedočanstvâ (ima ih zar devedeset) iz trideset i šest svetih Otaca, uzet ćemo u obzir i ta svjedočanstva. A štioci će se, ufamo, osvjedočiti da patristička erudicija naših protivnika, malo, pače nimalo ovim nepomaže.

Prema onomu što smo gori rekli, već štioc vidi da ćemo knjigu u četiri diela razdieliti. Prvi nazvat ćemo: *Sveto pismo;* drugi: *Književnost kršćanska (Oci i liturgične knjige);* treći: *Učenje i djelovanje Papâ;* četvrti: *Vasioni Sabori.*

*

Digitized by Google

DIO PRVI.

Sveto Pismo.

Poglavje I.

Ustanovljenje crkvenog Poglavarstva u Petru. Svjedočanstva sv. Pisma.

Tko nieče Papam Prvinstvo prave oblasti u Crkvi, nieče istodobno jednako Prvinstvo i Petru. A to je i logično. Prvinstvo bo Rimskih Papa nije nego nasljedstvo istoga Prvinstva Petrova; čim ako je Isukrst ostavio iza sebe namjestnika svoga na zemlji, ako je u osobi Petrovoj dao Crkvi vidivu glavu, svak uvidja da nije u ljudskoj oblasti promieniti taj ustav, i da Crkva svedjerno mora imati jednu vidivu glavu.

Nego, je li sbilja istina, da je Isukrst postavio Petra glavom svoje Crkve na zemlji? Što nam Evandjelje odgovara na to?

Došav božanstveni Odkupitelj u okolice Cesarije Filipove, stade pitati učenika svojih: „*Tko govore ljudi da je Sin čovječanski?*“ I budući mu oni odvratili: „*Jedni (govore)* da je *Ivan Krstitelj, drugi da je Ilija, a opet drugi da je Jeremija, ili koji od prorokâ*“; on zapita njih: „*A vi tko govorite da sam ja?*“ — Odgovarajuć Šimun Petar reče: „*Ti si Krst, Sin Boga živoga*“. — Na ovaj odgovor, Isus će njemu: „*Blažen ti, Šimune sine Jonin, jer pùt i krv nisu (to) tebi objavile, nego Otac moj koji je na nebesim. A i ja tebi govorim: Ti si Petar* (kamen), *i na ovomu kamenu sazidat ću Crkvu moju i vrata paklena neće nju nadvladati, i dat ću tebi ključe kraljestva nebeskoga, i što god svežeš na zemlji, bit će svezano i na nebesim, a što god razdriešiš na zemlji, bit će razdriešeno i na nebesim*“ (Mat. 16, 13—19).

Razaberimo okolnosti i sve što nam smisao navedenih iz sv. Evandjelja riečî može razjasniti.

Isus obadva puta ukupno svima učenicim rieč obraća. Prvi put brez ikakve odlike, oni mu ukupno odgovaraju: *at illi dixerunt.* No kad zaište: „A vi tko govorite da sam ja?“, mučeć ostali, sam Petar

Digitized by Google

odgovara: „Ti si Krst, Sin Boga živoga“. — Nespada na nas iztraživati da li su i drugi Apoštoli za Isusovo božanstvo prije znali, i da li je koji od njih drugom sgodom svoju vjeru o tome bio izjavio (Joan. 1, 49). Nami je samo konstatirati ono, o čem sam Evandjelist neda da dvoumimo, naime, da je ovoga puta jedini Petar odgovorio. Nego da nije Petar odgovorio usljed kakova naloga u tu svrhu od Apoštolâ primljena; ili valjda s toga, sto je prije njihovu misao saznao, te po svojoj naprzitoj naravi, ostale predtekao? Ni jedno ni drugo. Ne prvo; jer osim što o takovu nalogu nema spomena u sv. Evandjelju, Isukrst u tome slučaju nebi sama njega bio blaženim proglasio: *beatus es.* Ne drugo; jer nam sam božanstveni Učitelj kaže, da je Petrova izpovjed plod bila posobnog nadahnuća i potaknuća Duha Svetoga: *caro et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui in coelis est.* Zato kada neki Otci vele, da je pri onoj izpovjedi Petar bio *usta ostalih Apoštolâ,* ili *vrhovni vjestnik Crkve,* njihove izraze mi smo usilovani uzeti ne u smislu kakove delegacije Petru namjenjene, već u koliko su oni jur od tada u Petru nazirali juridičkog zastupatelja Apoštolâ i sve Crkve, akoprem je ištom kašnje takovim postao.

Pošto je dakle Petar sam odgovorio, Isukrst s toga najprije blaženim ga proglasuje; a zatim s istog uzroka hoće da ga obdari, i to onako kô što sam Bog može. „Ti si, veli mu, Šimune izpovjedio božanstvo moje; a ja koga hotinje jest moć, koga rieči iz ničesa stvaraju; ja koji tvorim ono što po imenu zovem, ja kažem tebi „*da si ti Petar*“. — Što je ovo: *Kažem tebi da si ti Petar?* — Imena u staro su doba bila izraz bistvenih svojstva. Naosob pak promjena imena označivala je novo stanje ili novo dostojanstvo (V. Genes. 17, 5; 32, 28). Zato novo ime što Šimun brat Andrijin dobiva s obadva ta uzroka nemože da nesadrži u sebi veliku znamenitost, tim veće što je ta promjena bila predvidjena i prorečena (Joan. 1, 42). Prvi bo put kad Andrija dovede brata k Isusu, božanstveni Spasitelj pogledavši na nj, bijaše mu rekao: *Ti si Šimun sin Jonin, ti ćeš se zvati Kefa, što* — nadodaje Ivan — *znači Petar.* — A što je to *Kefa,* ili *Petar?* — Gospodin je aramajskim (siro-kaldejskim) jezikom govorio. U tomu jeziku *Kefa* znači *Kamen;* kô što znači Kamen i grčka rieč Πέτρος, od koje biva Petar. *Kamen* pak jest jedan od nazivâ, kojim je u Pismu sam Isukrst često označen. (Isai. 8, 14; 28, 16: Dan. 2, 34: Rom. 9, 33: I. Cor. 10, 4: I. Pet. 2, 4). Kada dakle on Šimunu ime promienjuje, i *Kefom-Petrom* prozivlje ga, isto

Digitized by Google

mu svoje ime nadjeva, i time ga, po rieči sv. Leona Velikog, u nerazlučivo družtvo sa sobom uzimlje[1].

Zašto je pak Isus Šimuna *Kamenom* prozvao, i hotio, da mu Petar-Kamen u napred bude pravo ime, to nam kaže sam evandjelski tekst kog razabiramo. Docielimo Isusove rieči: „A i ja kažem tebi, da si ti Petar-Kamen, *i na ovomu Kamenu sazidat ću Crkvu moju*". Ovizim je istumačeno otajstvo promjene Šimunova imena.

Prije svega, o kom je kamenu govor kada Isus veli: *Na ovomu kamenu sazidat ću Crkvu moju?* Nije li Petar taj kamen? — A da tko drugi, nego Petar, ona naime osoba, koju je u istom govoru Isus *Petrom-Kamenom* prozvao? Zaime bo pokazno *ovomu* u izreci *na ovomu Kamenu* označuje kamen, o kome je neposredno prije govor bio. A neposredno prije Isus je Petra kamenom nazvao; nit je o drugom kamenu spomena bilo. Dalje. Gospodin je, kako rekosmo, aramajskom rieči Petra *Kefom* nazvao. Kefa pak znači *kamen, hrid, pećinu.* Po tomu, on je rekao: *Ti si Kefa, i na ovomu Kefi;* to jest: Ti si *Kamen* i na ovomu *Kamenu* i t. d.: jednom se istom rieči na oba mjesta služio. I zato prema rieči *Kefa*, svi starinski prevodi — izuzam grčki i po njem latinski — u obima propozicijam imaju jednu istu rieč. U sirijanskom bo čitamo: *Ant hu Kifa, veal hada Kifa* (T u es petra et super hanc petram); u hebrejskom izdanu po Munsteru: *Atta Kefa, veal Kefa* etc.; u jermenskom: *Is bim, e vera ais bim* (Es rupes et super hanc rupem); u arapskom: *Ant alsakra, va ala hada alsakra* etc. (T u es saxum, et super illo saxo aedificabo ecclesiam meam); u etiopskom: *Anta quoqueh, va diba zati quoqueh annesa lebeita Kristianei* (T u es rupes, et super hanc rupem aedificabo domum christianam); u perzijskom: *Ego dico tibi quia tu es* sanac (petra), *et super hanc* sanac *aedificabo* etc.; a parafrastes perzijski tumačeć rieč sanac veli; *„Tu es petra, id est, fundamentum et judex"* (V. Cornel. a Lap. in hunc loc. Cf. etiam Polyglottam Walton). Riečju: i prvoizvornik, i svi starodavni prevodi imaju ono, što danas ima prevod francuzki: *Vous êtes Pierre, et sur cette pierre je bâtirai mon Èglise.* Pače i naš starinski prevod, koji bi valjda mogao biti samog Slovinskog Apoštola Svetog Cirila, ima: **„Ti 'esi Petr, i na sem Petre"**. (T u es

[1] „Hunc in consortium individuae unitatis assumptum, id, quod ipse erat, voluit nominari dicendo: Tu es Petrus" (Ep. X, ad Episcopos Prov. Vien.).

Digitized by Google

Petrus, et super hunc Petrum), označujuć po taj način — što je još znamenitije — Petrovu osobu kao onaj kamen, o kome je Isus govorio, kad je rekao: *Na ovomu kamenu sazidat ću Crkvu moju*[1]. — Ako pak u grčkom tekstu, koji glasi: σὺ εἶ πέτρος καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, imamo dva oblika, to treba opaziti, da πέτρος i πέτρα samo se dočetkom razlikuju, a znače jednako što i *kefa, kamen, hrid klisuru.* Pa jer je obima riečima značenje jednako, prevodilac grčki prvom, jer mužkoga spola, hotio je Petrovu osobu označiti, a drugom stvar Petrom znamenovanu, naime temelj Isukrstove sgrade, pokle Grci radje običavahu rabiti rieč ženskoga spola (πέτρα) kad bi govorili o kamenu što za podlogu kakovoj sgradi služi. A odatle sliedi da u grčkom prevodu rieč πέτρα koja stoji u drugoj propoziciji jest παρανομοσία rieči Πέτρος prve propozicije. — *Vulgata* sliedi tekst grčki, pa s toga ima: *Tu es Petrus, et super hanc petram etc.*

Kao što starinski prevodi, tako i sva crkvena predaja Petra razumjeva za onaj kamen na kome je Isus rekao da će svoju Crkvu sagraditi. Tako vidimo da su učili Tertulian[2], Hipolit[3], Origen[4], Ciprian[5],

---

[1] „I otъvêštavъ isusъ reče jemu; blaženъ jesi, Simone var iona, jako plъtь i krъvь ne avi tebe (*) nъ otьcь moi iže jestъ na nebesêhь. i azъ že tebê glagolą jako ty jesi petrъ, i na semъ petrê sъzidą crъkovъ moją. Ovako u Assemanovu ili Vatikanskom Evangelištaru. Rački, Zagreb, 1865, str. 198. Jednako se štije u Izdanju Črnčića, U Rimu 1878, str. 169. — Ovaj Evangelištar razredjen po grčkom obredu, jest jedno od najstarijih glagoljskih spomenikâ, izmedju X. i XI. vieka.

[2] „Latuit aliquid Petrum aedificandae Ecclesiae petram dictum" (De Praescr. c. 22).

[3] „Per hunc Spiritum Petrus beatam illam vocem effatus est: Tu es Christus etc. Per hunc Spiritum firmata Ecclesiae petra est: διὰ τούτου τοῦ Πνεύματος ἐστερεώθη ἡ πέτρα τῆς Ἐκκλησίας" (In S. Theophania n. IX. — Patr. Graeca, Migne T. X, col. 859.)

[4] „Vide magno illi Ecclesiae fundamento, et petrae solidissimae super quam Christus fundavit Ecclesiam, quid dicatur a Domino: Modicae fidei etc." (Hom. V. in Exod.).

[5] „Nec Petrus quem primum Dominus elegit, et super quem aedificavit Ecclesiam suam" (Ep. ad Quintum). I opet: „Petro primum Dominus, super quem aedificavit Ecclesiam etc." (ad Jubaj.). I još: „Loquitur ili Petrus super quem aedificanda fuerat Ecclesia" (ad Florentin).

(*) Jagić, u raspravi uvrćenoj u Uvod Račkoga, kaže da je pišćevom pogreškom više putâ metnuto u dativu tobe mjesto tebê.

Digitized by Google

Firmilian[1], Hilarij[2], Basilij Veliki[3], Grgur Niski[4], sv. Zeno Veronski[5], sv. Grgur Nazianzen[6], sv. Ambroz[7], sv. Jerolim[8], sv. Paulin Nolski[9], sv. Epifanij[10], sv. Ivan Zlatoust[11], sv. Petar Krizolog[12], sv. Ciril Aleksandrijski[13], sv. Leon Vel.[14], sv. Maksim Turinski[15], sv. Grgur Vel.[16],

---

[1] „Nec permanet in fundamento unius Ecclesiae, quae semel a Christo supra petram solidata est. Hinc intelligi potest quod soli Petro Christus dixerit: quaecumque ligaveris" (ad Cyprian.).

[2] „O in nuncupatione novi nominis felix Ecclesiae fundamentum, dignaque aedificatione illius petra etc." (In c. XVI, Math.).

[3] „Qui (Petrus) quoniam fide praestabat, Ecclesiae aedificationem in seipsum recepit" (Cont. Eunom. Lib. II).

[4] „(Petrus) firma et solidissima petra est super quam Salvator Ecclesiam aedificavit" (In altera laudat. S. Steph.).

[5] „Duo testamenta prolata sunt, quae . . et Petri felicitati, utpote super quem aedificavit Ecclesiam, duobus populis profecerunt" (Lib. 1. Tract. XIII. n. 2).

[6] „Vides quemadmodum . . . hic (Petrus) Petra vocetur, atque Ecclesiae fundamenta in fidem suam accipiat" (Orat. 32, 18).

[7] „Hoc (gallo) canente ipsa Ecclesiae petra culpam suam diluit" (In Hexaem. Lib. V, n. 88).

[8] „Secundum metaphoram petrae, recte dicitur ei: aedificabo Ecclesiam meam super te" (In c. 16 Matt.).

[9] „Petra est Christus, sed etiam discipulo suo hujus vocabuli gratiam non negavit, cui ait: Super hanc petram etc." (Ep. IV. ad Severum).

[10] „Qui (Petrus) quidem solidae petrae instar nobis extitit, cui velut fundamento Domini fides innititur, supra quam Ecclesia modis omnibus extructa est" (Haeres. 59).

[11] „Petrum cum dico petram nomino infragilem, crepidinem immobilem" (Hom. 3 de Poenit.).

[12] „Petrus a petra nomen adeptus est, qui primus meruit Ecclesiam fidei firmitate fundare" (Serm. 154).

[13] „Simonem cum non jam vocari patitur, . . . sed congrua similitudine Petrum a petra vocari placuit, puta super quem fundaturus erat suam Ecclesiam" (In Joan. Evang. Lib. 2.).

[14] „Beatus Petrus in accepta fortitudine petrae perseverans, suscepta Ecclesiae gubernacula non reliquit" (Ser. 2. in Ann. Assump. suae).

[15] „Hic est Petrus cui Christus Dominus communionem sui nominis libenter indulsit, ut enim . . *petra erat Christus*; ita per Christum Petrus factus est petra, dicente ei Domino: tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam" (Serm. 31. in Nat. Petri ac Pauli).

[16] „Quis enim nesciat sanctam Ecclesiam in Apostolorum principis soliditate firmatam, qui firmitatem mentis traxit in nomine, ut Petrus a petra vocaretur" (Ep. ad Eulog.).

Digitized by Google

sv. Nil[1], Prokopij[2], Asterij[3], Jakov Nižibski[4], Gaudencij Brešanski[5], da druge nebrojimo. — S otcima se slažu i Sabori, dočim vidimo, da se u Efežkomu (III Vasionskom) i u Kalcedonskomu spominje Petar kao *temelj katoličanske Crkve* (Mansi, Coll. Conc. T. IV, col. 1295), ili *kao kamen i podumjenta* — petra et crepido — iste (Mansi, T. VI, col. 1047). Slažu se i liturgije, kako ćemo na svom mjestu viditi; a ovdje budi nam dosta spomenuti latinsku, koja još za vremena sv. Augustina bijaše poprimila one Ambrozove stihove: *Hoc, ipsa petra Ecclesiae — canente, culpam diluit* (V. August. Lib. 1. Retract. c. 21).

Petar je dakle onaj kamen, na komu je Isus namislio Crkvu svoju sazidati.

Vidimo sada što sobom nosi, biti takovim kamenom Crkve. Koji je smisao riečî: *Na ovomu kamenu sazidat ću Crkvu moju?* — U ovim riečima tri nam se slike predstavljaju: Isus graditelj; Crkva nova sgrada, koju je on imao podignuti; Petar temeljni kamen, na komu je sgrada imala biti osnovana. Od toga sliedi, da odnošaj Petrov napram Crkvi, jest što odnošaj temelja k svojoj sgradi. Temelj pak u sgradi jest: *a)* dio najpotrebitiji; *b)* dio što sgradi čvrstoću i krepčinu dava; *c)* dio izvan koga sgrada, niti ijedna nje čest nemože da obstoji; *d)* dio koji time što na sebi sve druge dielе sgrade nosi, medju se ih spojene drži i jedinost od njih sačinja (Matth. 7, 24—25). Prema tomu, budući da je Crkva zadruga ljudî, Petar je te zadruge dio najpotrebitiji, dio po komu sva zadruga stalnost i krepčinu svoju dobiva, dio od koga izvire crkveno jedinstvo, dio izvan koga nemože da bude Isukrstove Crkve, i od koga ako se tko odciepi već tim prestaje

[1] „Et videsis Ecclesiae primum lapidem Petrum“ (ad Euseb. Epist. Lib. II, 261).

[2] „Quam (Christi humanam naturam) qui imitantur, montes illi et *petrae* domum Dei fulcientes vocantur; qualis et Petrus extitit, de quo illud: *Et supr hanc petram aedificabo Ecclesiam meam*, legimus“ (In Isai. cap. 8).

[3] „Unigenitus, uti sacris Evangelii libris conscriptum est, Petrum Ecclesiae fundamentum dicit: *Tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam*“ (Hom. VIII. in SS. Petrum et Paulum: Patrol. Gr., Migne. T. XL, col. 267).

[4] „Simon qui petra vocatus est, propter fidem suam merito petra vocatus est“ (Serm. 1, de fide).

[5] „Petrus et Paulus, quorum passionis natalem . . omnes ecclesiae debito honore concelebrant . . . Super *unum* fundatur Ecclesia (a ovo govori poslje neg bijaše naveo rieči iz Matija *Tu es Petrus, et super hanc petram*): alter pretiosum fidei myrum doctrina sua portat in populo, ipse Vas electionis effectus“ (Serm. 20, de Petro et Paulo).

Digitized by Google

u Crkvi biti. A to sve brez vrhovne se vlasti nemože ni zamisliti: pače u tomu i jest vlast; dočim vlast, a ništa drugo, jest ono što je u svakoj zadrugi najpotrebitije, što zadrugi krepčinu i jedinstvo daje i uvjet je njezinu životu i obstanku. — Po tome, osoba koja je u Crkvi ono što je temelj u sgradi, ima vrhovnu oblast u Crkvi. I zato, pošto rieči: *na ovomu kamenu sazidat ću Crkvu moju,* Petrovoj su osobi rečene; Petru samu je obećana vrhovna oblast nad cielom Crkvom i nad svima pojedincem koji Crkvi pripadaju, pa bili to i sami Apoštoli. A odatle sliedi jošter, da Prvinstvo tim riečima Petru obećano, nije samo časti nego prave oblasti: to je pravo Poglavarstvo.

Inovjerci, kojim je trn preoštri u oku naš evandjelski tekst, svim mogućim naporim traže kako da ga oslabe. Jedni kažu: Petar nije temelj, ili ti kamen na komu je Isukrst Crkvu sagradio, jer takov temelj nemože da bude nego sam božanstveni Spasitelj: „*Fundamentum aliud, nemo potest ponere, praeter id quod positum est, quod est Christus Jesus*“. Ovako Kalvin (Institut. cap. 6. §. 6.) i ruski bogoslovi koji su to od njega naučili (V. Rozaven, De la réunion de l' Église Russe, p. 139.). — Drugi vele: Ne Petar, nego *vjera* koju je Petar izpovjedio, kamen je, na komu je Isukrst Crkvu svoju osnovao. Ovo je nauk Luterov i Centuriatorâ Magdeburžkih (V. Bellarmini, De Rom. Pont. Lib. I, cap. 10). A drugi jošter kažu: Petar je samo temelj Crkve, u koliko se najprvo po njegovu propoviedanju imala zasnovati kršćanska zadruga, ili ti Crkva. Ovo je tumačenje najobljubljenije kod protestanatâ; a u novije vrieme bilo je prihvaćeno, akoprem pod drugom formom, od dra. Langena (V. Palmieri, de Rom. Pont. p. 240 et seq.).

1. Petar dakle nije naznačen kamenom u Evandjelju Matijevu? Nije Isus rekao da će na Petru Crkvu svoju sagraditi? — Kako onda treba istumačiti Isukrstove tieči: *A i ja kažem tebi da si ti Petar-Kamen, i na ovomu kamenu sazidat ću Crkvu moju?* Evo kako: A i ja kažem tebi da si ti Kamen: dà, ti Šimune, sine Jonin, komu rieč obraćam, *ti si Kamen;* a ja, koji s tobom govorim, *jesam taj kamen,* i na tom kamenu, naime, ne na tebi, već na samomu sebi sagradit ću Crkvu moju. Kakovo je to tumačenje? To je mudrijašiti, a ne tumačiti. Još gore. To je utvarat si Isusa gdje govori, ne kô što vjekovitoj Božijoj Mudrosti dolikuje, već svetogrdno podmećat mu najnepametniji način govorenja. — Pa ako na Petru nije Isukrst Crkvu svoju sagradio, zašto mu je onda ime promienio? Zašto je Šimuna *Kamenom* prozvao, ako nije hotio na Šimunu istomu, njegovom

Digitized by Google

božanskom moći u metaforični kamen pretvorenu, Crkvu sagraditi? Da mu bude rekao: Ti si Šimun, i na ovomu kamenu sazidat ću Crkvu moju, akoprem bi čudnovito takovo izrazivanje bilo, ipak time barem bio bi nas upozorio, da Šimun nije onaj kamen, na kog je smierao govoreć: *Na ovomu kamenu sazidat ću Crkvu moju.* Nasuprot, veleć Šimunu: *Ti si Kamen, i na ovomu kamenu* i t. d., ako Šimun nije kamen na kom je Crkva imala biti sagradjena, čovjek bi rekao — oprosti mi milostivi Spasitelju! — da je sam Isus uzrok što se o smislu njegovih rieči mi varamo, i da nije Šimunu s drugog razloga ime promienio već da nam se sveosve nerazumljivim učini. — Ima i još. Ako Isukrst nije na Petru Crkvu hotio sagraditi, čime je onda Petra *osobito* obdario? Prazno ime, komu ništa stvarna neodgovara, poruga je, a ništa drugo. Napokon: da na ovom mjestu Isukrst samog sebe bude hotio označiti temeljem Crkve, jer bi bio rekao *sazidat ću,* a ne *zidam,* dočim jur do onda na sebi bio je sazidao Apoštole i druge mnoge učenike? On govori *sazidat ću* jamačno s razloga što, akoprem je Šimuna Kamenom prozvao i učinio ga takovim, ištom po za svome Uzkrsnuću nanj je Crkvu naslonio. I ovo je sve brez da se i pozivljemo na crkvenu predaju, koje smo dugo čislo svjedočanstvâ malo prije na sriedu iznieli.

Nek je Pavao rekao: „Temelja drugoga nitko nemože postaviti osim onoga, koji je postavljen, koji je Isukrst“ (I. Cor. 3., 11.): to katoličkom tumačenju o Petru temelju Crkve ni najmanje nesmeta. — Budi nam dozvoljeno najprije opaziti, kako je ovdje neumjestan tekst što nam Kalvin a i Rusi, kako rekosmo, predbacuju. Apoštol spomenutim navodom samo kaže, da je Isukrst temelj, u koliko nauk o njegovu božanstvu jest glava i početak sve kršćanske nauke, koja, kao što se iz njega razvija, tako se nanj sva i oslanja. Zato Pavao spominje Korinćanim, da je medju njima taj temelj postavio: „Ja kao mudri graditelj (taj) temelj postavih“ (ib. v. 10.). Jamačno Pavao nebi bio mogao reći o sebi: „Ja postavih temelj“, da bude hotio označiti temelj Crkve, dočim nije on Crkvu sagradio nego Isukrst, koji je takodjer njoj temelj udario. U navedenim riečima govor je dakle o temelju nauke. A to je posve drugo, nego da se govori o temelju Crkve, u koliko ova zadrugu sačinja; jer temelj Crkve to je, kô što smo vidili, sama vrhovna vlast, dočim temelj prve nije nego poglavita jedna istina. — Ipak da sbilja na ovom mjestu Pavao bude hotio sama Isukrsta označiti temeljem Crkve, opet iz toga nipošto nebi sliedilo, da i Petar nije njezin temelj. Tà svi katolici vjeruju i

Digitized by Google

izpoviedaju, da je Isukrst poglaviti temelj, kamen prvi, kamen od ugla: truditi da im se to dokaže; sabirati odnosne svjedočbe svetih Otaca kao što čine inovjerci, to je suvišan posao, uzaludan trud. Ali ako je Isukrst prvi kamen svoje Crkve; nepobitna je istina jošter, da u Matijevu Evandjelju, u tekstu o kome se bavimo, on nije sebe temeljem Crkve označio, nego Petra, *jedino* Petra. Nit je kakova protuslovja u tomu što kažemo, da je Krst kamen Crkve, a da je i Petar kamen Crkve, kô što nema protuslovja u onomu što je Krst o sebi rekao: „Ja sam svjetlost svieta" (Joan. 8, 12), i što je rekao Apoštolim: „Vi ste svjetlost svieta" (Matth. 5, 14). Isukrst je kamen napram komu Petar nije nego drugostupni kamen, koji svoju krepčinu od Kamena - Krsta dobiva. Dà, Petar je drugostupni kamen napram Isukrstu; ali je Isukrst kamen nevidljivi a Petar vidljivi: pa zašto je Petar takovi kamen, napram njemu drugostupna su kamenja ostali Apoštoli, koji od Isukrsta bez sumnje, no stojeć uz Petra, čvrstoću svoju dobivaju. Naosob pak što se Petra tiče; tko brez psosti može uztvrditi da Isukrst kakvoću, sebi svojstvenu, temeljnog kamena, nije njemu mogao saobćiti? — U ostalom ovo nije nego nauk svetih Otaca. A za sve mi ćemo spomenuti Leona Velikoga, koji ovako navodi Isukrsta govorećega: „Ja tebi (Petre) ukazujem izvrstnost tvoju, veleć ti *da si ti Petar*. Biva: dočim sam ja nepovrediva stiena, ja kamen od ugla koji oboje sastavljam u jedno, ja temelj osim koga nitko nemože drugog da postavi: ipak **i ti si kamen**, jer si mojom krepošću učvršćen; tako da što je meni po naravi svojstveno, učestvovanjem neka bude tebi zajedničko samnom." (Serm. 3).

2. Koliko vriedi drugi prigovor? — Vjeru (ili izpovjed) Petrovu mi možemo na dva načina uzeti. *U sebi:* to jest napose i razlučno od Petrove osobe; i *konkretno:* u koliko je to jest ona *Petrova* vjera, te je s njegovom osobom ujedinjena. U prvomu smislu vjera nemože biti temeljem Crkve, jer se to protivi misli i riečima Isukrstovim. Protivi se misli, budući da nam Crkvu on predstavlja u slici duhovne sgrade, koje su ljudi živa kamenja (I Pet. 2, 5); pa s toga i temelj te sgrade treba da bude ne kojekakva krepost, kao što je vjera u sebi, nego kakova ljudska osoba. Protivi se i samim riečima, u koliko u izrekam: „*Ti si Petar*" i: „*Na ovomu kamenu*" jedan je isti subjekt; te je on rekao da će Crkvu sagraditi na onomu istomu kamenu, kog je prije Petrom - Kamenom nazvao: takovim pak on je nazvao Petrovu osobu a ne Petrovu vjeru: dakle je i rekao, da će na prvoj, a ne na drugoj Crkvu svoju sagraditi. — Uzamši pak vjeru (ili iz-

Digitized by Google

povjed) Petrovu u drugome smislu, ujedinjenu, naime, s njegovom osobom, onda možemo kazati, da je vjera Petrova temeljni kamen Crkve, jer to je isto kao da rečemo, da je Crkva bila sagradjena na Petru vjeru izpoviedajućemu. U ovome smislu, a u nikakvom drugome neki su Otci govorili, da je na vjeri ili izpoviedi Petrovoj Isukrst Crkvu sagradio; i to ćemo mi u ovoj našoj radnji, Božijom pomoćju, iz samih prvoizvornika dokazati; te ćemo viditi jošter, kako mnogi od svetih Otaca, koji su vjeru ili izpovjed Petrovu kamenom Crkve zvali, na drugim su mjestima tizim kamenom označivali Petrovu osobu. Pače, kadkada na istim mjestima, istodobno nam temeljem Crkve predstavljali i osobu Petrovu i Petrovu vjeru, kao na pr.: Hilarij i Anastasij Sinaita: *„Et dignum,* veli prvi, *plane praemium confessio Petri consecuta est . . . O in nuncupatione novi nominis felix Ecclesiae fundamentum, dignaque aedificatione illius petra“* (in c. XVI. Mat.); a drugi: *„Nonnulli autem hoc etiam referunt ad duos populos, nempe et ad nos quidem stantes qui firmi sumus ac stabiles super Petri fundamentum, et illius fidei immobilem constantiam“* (Lib. II, in Hexaem.). A od ovoga se vidi kako Otci, *predumnievajuć vazjek neposredni, prvobitni, historični smisao riečî Isukrstovi u Matiju: „Na ovom kamenu sazidat ću Crkvu moju“*, iste rieči u smislu govorničkom, moralnom ili praktičnom uzimlju i tumače sad o izpovjedi Isukrstova božanstva, sad o Krstovoj osobi, sad jošter o Apoštolim. Još ćemo nadodati, kako ova drugoredna tumačenja istom su nastala iza Nicejskoga Sabora, kad se je Otcim Crkve trebalo boriti protiv arijanstvu niekajućemu Isukrstovo božanstvo, koje je (V. što gori rekosmo razabirajuć Pavlove rieči I Cor. 3, 11) temeljni članak kršćanske vjere, što katoličanska Crkva izpovjeda; ter je Otcim sgodno bilo spominjati kako arijanstvo temelj Isukrstove Crkve podkopaje.

Ovdje nam je zabilježiti kako neki izmed učenijih protestanatâ u istim riečima: *Na ovomu kamenu* i t. d., priznaju, da je naznačeno Petrovo Prvinstvo. — Olshausen u bibličnom svomu Komentaru piše: „Tempal staroga Zavjeta, smatran je simbolom Crkve. Ova, kao duhovna sgrada, nemože se podići nego na duhovnomu temelju; i s toga Petar je oslon velikoga djela Krstova u čovječanstvu . . . Vjera Petrova i njegova izpovjed ovaj su kamen; ali ne njegova vjera razlučno od njegove osobe, nego vjera i izpovjed sa osobom, ne prijašnjeg Šimuna, već novoga Petra“; a Schelling u svojoj *Philosophie der Offenbarung*: „Ove Krstove rieči (*„Na ovomu kamenu* i t. d.) odsuda su vjekovito odlučujuća za Prvinstvo sv. Petra izmed ostalih Apoštola; i samo

Digitized by Google

zaslieplјenje strančarskoga duha može čovjeku nedati da prizna jakost onih rieči, il da im drugojačiji od ovoga smisao dade“ (Za ove navode vidi Hettinger, Apologia del Cristian., Firenze 1880, Vol. 3. p. 151.).

3. Akoprem, iza onoga što smo zdravom kršćanskom egzegezom, podkriepljenom izričnim svjedočanstvim svetih Otaca, dokazali o Petru temelju Crkve, mogli bi se i neosvrćati na prigovor, kojim se kaže, da Petar jest temelj Crkve, ali samo u smislu zasnovatelja, u koliko se, to jest, po njegovu prvom propoviedanju imala Crkva zasnovati; ipak da se na jedan mah vidi koliko je netemeljan isti prigovor, opažamo: *a*) da je tumačenje Matijeva mjesta (16, 18) u smislu prigovora sasma nepoznato Crkvi i Otcim; a odatle svak može *a priori* zaključiti, da ono nema nikakve vriednosti: *b*) da ono stoji u očitoj opreci sa riečima evandjelskoga teksta, pokle je ovdje rečeno da će *na Petru* a ne *po Petru* Crkva bit sagradjena: nije bo Isukrst rekao: Ti si *Petar-Kamen, jer ću ja po tebi* (po tvomu propoviedanju) *najprije Crkvu zasnovati,* nego: *Ti si Petar-Kamen, i na ovomu Kamenu, to jest, na tebi sagradit ću Crkvu moju: c*) da isto tumačenje protivi se samoj misli Gospodina Isukrsta. On bo nami predstavlja Petra pod ideom temeljnog kamena, na komu se sgrada osniva: idea pak temelja nosi sobom pojam stalnosti; jer ostaje temelj, da sgrada obstati uzmogne: kako će dakle slici temelja odgovarati prvo propoviedanje Petrovo, koje je bilo stvar časovita i prolazna? Zaista manjkajuć temelj, ruši se sgrada; ali prestavši ono Petrovo propoviedanje, Crkva je u svome bitisanju uztrajala. Zato, ako je Petar najprvi propoviedao Žudijam i Narodim, to je bilo vršenje one oblasti, kojom je bio obdaren kad je kamenom Crkve ustanovljen; ali to samo nije moglo biti dovoljnim razlogom jer je on temeljem Crkve nazvan (Cf. Palmieri, Op. cit. p. 240).

Nastavimo medjutim razabiranje riečî sv. Evandjelja.

Isukrst pokle bijaše rekao, da će na Petru-temelju Crkvu svoju sagraditi, nadodaje: *„I vrata paklena neće nju nadvladati“*. — Isukrst kaže da će Njegova Crkva čestito svim napadajim pakla odoljeti. Odatle dosta jasno sliedi, da kako ona crpi svoju čvrstoću od kamena na komu je sagradjena, kao i svaka kuća koju pametan čovjek zidja (Matt. 7, 24), tako paklene sile neće nadvladati Petra, koji je temelj Crkve: inače bi Crkvu samu nadvladale. „Koju to *nju*, Origen pita, (vrata paklena neće nadvladati)? *Hrid* li, na kojoj Krst gradi Crkvu svoju? *Crkvu* li? dvoznačna bo je to izreka. Ili da nerazumi, kao

Digitized by Google

jednu te istu stvar, hrid i Crkvu? Ovo posljednje ja cienim, da je pravi smisao. Jer vrata paklena nit će *hrid*, na kojoj Krst Crkvu gradi, niti Crkvu nadvladati" (In Matth. Opp. Ed. Migne, T. III, col. 1003). A Leon Veliki: „Petra bo, kog je uzeo u nerazdruživo drugovanje sa sobom, svojim je istim imenom hotio nazvati, govoreći: *Ti si Petar, i na ovomu kamenu sazidat ću Crkvu moju*; da, čudnovatim darom Božije milosti, sgrada vječnog hrama *na tvrdini Petrovoj bude se osnivala*, usnažujuć *ovom* (Petrovom) *krepčinom* Crkvu svoju, tako da nit ljudska smionost nebi joj naškodila, nit bi je nadvladala vrata paklena" (Ep. X).

A pošto sveti Otci pod izrekom *vrata paklena*, ponajviše razumievaju krivovjerstva i raskolništva, iz navedenih Isukrstovi riečî sliedi, da krivovjerstvo nemože nadvladati vjeru *kamena*, na komu je Crkva sagradjena; jer bi inače nadvladalo i vjeru Crkve, koja svoju krepčinu i stalnost u vjeri od onog *kamena* crpi. Zato reče Ambroz: „Jer o Crkvu, kao o jaki brod, često mnogi valovi udaraju; od potrebe je, da temelj Crkve snažan bude proti svakom krivovjerstvu"[1].

Ništa manje, nego prvom metaforom, Isukrst opet označuje položaj Petrov u Crkvi metaforom ključâ: „*i dat ću tebi ključe kraljestva nebeskoga: i što god svežeš na zemlji, bit će svezano i na nebesim; a što god razdriešiš na zemlji, bit će razdriešeno i na nebesim*". — *Kraljestvo nebesko*, o kome na ovome mjestu Isus govori, jest ista njegova Crkva (Dan. 2, 44. Cf. Matt. 4, 17; 9, 35; 13, 11: Marc. 1, 15: Luc. 8, 10). I nemože biti nego Crkva, pošto je govor ob onome kraljestvu, u komu se ima vršiti duhovna oblast *zavezivanja* i *razdriešivanja*. *Ključi* pak znamen su oblasti. Ključe bo od grada ili od kuće drugomu predati, znači, da mu se tim oblast nad gradom ili kućom dava. „Ja ću te svrći s mjesta tvoga (govori Gospod Sobni nadstojniku hrama, ili kraljskoga dvora, kako neki tumače) . . . I pozvat ću slugu svoga Elijacima . . ; i tvoju ću mu vlast dati u ruku . . I metnut ću mu *ključ* od doma Davidova na rame: kad on otvori, nitko neće zatvoriti, i kad on zatvori, neće nitko otvoriti" (Isai. 22. 19—22). Istim je riečima naznačena oblast Isukrstova u

[1] „Cum Ecclesia multis tamquam bona navis fluctibus saepe tundatur; adversus omnes haereses debet valere Ecclesiae fundamentum" (De Incar. n. 34). U ovome smislu i šerafinski Naučitelj reče: „*Unde in hoc clare patet, quod Christus hoc verbo (Tu es Petrus, et super hanc petram* etc.) *confutavit errores, et stravit totius Ecclesiae fundamentum*" (Expos. in Luc. c. 9).

Digitized by Google

Crkvi: „Tako govori sveti i istiniti, koji ima ključ Davidov, koji otvori i nitko nezatvori, zatvori i nitko neotvori“ (Apoc. 3, 7). Prema tomu, kada Isukrst veli Petru, da će mu dati ključe kraljestva nebeskoga, on mu obećaje Poglavarstvo i oblast u Crkvi; i to, Poglavarstvo i oblast vrhovnu. Dà, *vrhovnu:* jer ako predaja ključâ zlamenuje — kô što je nedvojbeno — izručenje oblasti nad onim čega su ono ključi, pošto nam božanstveni Spasitelj Crkvu u slici kraljestva predstavlja, u ključima, Petru obećanim, jamačno hoće, da razumjemo istu kraljsku oblast nad cielim kraljestvom: a to je ono, što se kaže *oblast vrhovna.* Osim toga: ako oblast ključâ sobom nosi, da onaj, koji njih ima, može otvorati i zatvorati, i kad on otvori, nitko da nemože zatvoriti, a kad on zatvori, nitko da nemože otvoriti, — i time nam se predstavlja ključareva vlast slobodna i neodvisna od onih, što u kuću ulaze, — treba priznati, da Petrova oblast u svome djelovanju nipošto nije odvisna od članovâ Crkve. Pa ako je neodvisna, onda je i vrhovna: onda svi članovi Crkve odvisni su od nje.

Tu dakle oblast, koja je samomu Isukrstu svojstvena, jer on ima *ključ doma Davidova* (Apoc. 3, 7), to jest Crkve (Luc. 1, 32), on je Petru saobćio; ne da se je time sám ključâ odrekao (kô što nije prestao biti kamenom Crkve, akoprem je istomu Petru ime i svojstvo kamena udielio), već u koliko ga je dionikom svoje moći učinio, i svojim Namjestnikom u vidljivom upravljanju Crkve. Zato oblast Petrova u Crkvi, jest ista Krstova oblast; tom razlikom, da je ona Isukrstu svojstvena, a Petru nije neg saobćena, i od Isukrsta je vazda zavisna; te je Petar sbilja poglavar i glava Crkve, dočim je Isus kralj, glava i gospodar njezin. — Uzgredno pak ovdje nam je opaziti, da kad velimo: oblast Petrova, jest ista Krstova oblast, to mi razumjemo govoriti samo ob onoj oblasti, što je Isukrst na zemlji ostavio, na korist svoje Crkve. Ta je sva oblast u Petru. U tome smislu katolici tvrde, da je u Petru i njegovim nastupnicim, Rimskim Papam, punoća oblasti.

„I što god svežeš na zemlji, bit će svezano i na nebesim; a što god razdriešiš“ i t. d. Ovim se riečima naglašuje upotreba ključâ, ili ti vršenje one oblasti, što je ključima bila naznačena. *Svezivati* bo i *razdriešivati,* što bi i moglo drugo značiti? U našemu dakle slučaju, ona izreka znači vršenje podpune i vrhovne oblasti, kakova je oblast ključâ. U ostalom nahodimo i kod svjetovnjih spisatelja, gdje se istom izrekom označuje vršenje vrhovne oblasti. Tako se kod Diodora Sicilijanskoga štije nadpis, što je bio urezan na Isidinu grobu: „Ja sam

Digitized by Google

Isis, ove pokrajine kraljica, *jer* što god ja svežem nitko nemože razdriešiti", a kod Josipa Flavija rečeno je o farizejim, da su za Aleksandre mogli *razdriešivati i svezivati* (V. Palmieri, De Rom. Pontif., pag. 264). A to se potvrdjuje i samom rieči *što god* — što mu drago, — koja pokazuje da se Petrova oblast pruža na sve ono što nebi bilo nesuglasno naravi ili cilju Isukrstova kraljestva na zemlji. Po tome, Petar će moći ustanovljivati sve ono što je potrebito ili koristno, da se postigne svrha, rad koje božanstveni je Utemeljitelj Crkvu sagradio. On će dakle moći zakone davati obdužujuće svekolike pravovjernike, te prekršiteljem crkvenu kazan namećati i nepokorne izobćivat: to bo su duhovna uža i sveze što mu je dato da ljudima nameće sa rieči *quodcumque ligaveris*. On će moći jošter pokajanim crkveno obćinstvo povraćat, odpuštat od pedepsâ, i prema potrebi od zakona: *quodcumque solveris*.

Ovdje protivnici prigovaraju. Ako je Gospodin Petru rekao: „*što god svežeš*" i t. d., rekao je i Apoštolim: „*što god svežete na zemlji, bit će svezano i na nebu, i što god razdriešite na zemlji, bit će razdriešeno i na nebu*" (Mat. 18, 18): pa kako se iz riečî, Petru rečenih, može što izvoditi za Petrovo Prvinstvo, i to Prvinstvo oblasti? — Kad je Spasitelj Apoštolim rekao: „*što god svežete*" i t. d., mi rado priznajemo, da je tim razumjeo njima dati vrhovnu oblast. Ali ta vrhovna oblast nije tu data nijednomu od njih *napose*, i *razstavno* od svojih sudrugova. Ona je data *sboru* apoštolskome; te pojedinci nju dobivaju samo u koliko su članovi toga sbora, i nikakav *napose* tu neprima oblasti *nad* drugim Apoštolim, pošto Isukrst svima jednako govori i oblast im o svemu jodnako dava. Zato u krepost istih rieči nijedan Apoštol napose nebi mogao svoje sudrugove *zavezivat i razdriešivati* (ovo nek se razumi i o apoštolskim nastupnicim, biskupim): a dà nit isti Petar, akoprem je i on bio u broju onizih kojim su bile rečene. Nego Petru osim što je rečeno: „*Ti si Petar-Kamen i na ovomu kamenu sazidat ću Crkvu moju*"; osim što mu je obećano: „*Tebi ću dati ključe kraljestva nebeskoga*", iz česa, kako smo vidili, dokazuje se njegovo Poglavastvo *nad cielom Crkvom*; Petru, velimo, *napose* je bilo rečeno: „*što god svežeš*" i t. d., i time je njemu *napose*, i *razstavno* od drugih, vrhovna oblast bila obećana; te je i postao izvorom sve vlasti u Crkvi. „Onaj isti, opaža veliki Bossuet, koji je Petru rekao: Sve ono što ti svežeš, bit će svezano, i sve što ti razdriešiš, bit će razdriešeno, rekao je to isto i ostalim Apoštolim. Očevidno je dakle, da je Isukrstova namisao bila najprije u ruke

Digitized by Google

jednog sama staviti, ono što je kašnje hotio izručiti većemu broju. Ali što je kašnje nadošlo, neruši onog što je prije bilo; i ono što je prije, negubi svoga stanovišta. Ova prva rieč: *Sve što ti svežeš*, jednomu samu rečena, jur je njegovoj moći podredila svakoga od onih kojim će biti rečeno poslje: *Sve ono što vi svežete*; jer se Isukrst nekaje za svoja obećanja, kô ni za svoje darove, i što je jednom bilo bezkonačno i u obće dato, to je već neoporecivo, osim što moć data većem broju, u svomu porazdieljenju nosi omedjašenje; dočim moć izručena jednomu samu, i nad svima, i brez iznimke, nosi sobom punoću[6] (Discours sur l'Un. de l'Égl.). A otac Rozaven nadostavlja: „Da kakov kralj jednomu samu od svojih generala rekne: ti ćeš imat zapovjedništvo moje vojske; pa da poslje obraćajuć se istomu generalu i raznim drugima, u tu svrhu sakupljenim, reče im: dat ću vam zapovjedništvo moje vojske, nije li istina da bi prvom samu bilo obećano vrhovno zapovjedništvo, i da ostali nebi mogli zahtjevati već da udioništvuju zapovjedi sa prvim, i podredno prvomu? (De la Réunion de l'Église Russe etc., pag. 147).

Da je pak Petar jedini izmed Apoštolâ ključe (u smislu gori istumačenomu) primio, to nam i predaja crkovna svjedoči. Tu predaju mi nahodimo u Tertulianu[1], Ciprianu[2], Firmilianu[3], Grguru Niskomu[4], Optatu[5], Didimu[6], Augustinu[7], u Auktoru Govora *de Poenitentia* medju djelim sv. Ivana Zlatousta[8], Stjepanu Dorskomu[9] i drugim, kô što

[1] „Memento claves ejus (coeli) hic Dominum Petro et per eum Ecclesiae reliquisse“ (Scorp. c. 10).

[2] „Quo venturus est, qui sitit . . an ad Ecclesiam que una est et super unum, qui et claves ejus accepit, Domini voce fundata est?“ (Ep. ad Jubaj.).

[3] „Hinc intelligi potest, quod soli Petro Christus dixerit: Quaecumque ligaveris“ etc.“ (Ep. ad Cypr.).

[4] Per Petrum Episcopis dedit clavem caelestium honorum“ (De Castigatione, Opp., Ed. Migne, T. III, col. 311).

[5] „Beatus Petrus . . . claves regni coelorum communicandas ceteris solus accepit“ (De Schism. Donatist. Lib. 7, c. 3).

[6] „Potestatem praeterea (Petrus) accepit, aut potius etiam omnes per eum acceperunt“ (De Trinit. Lib. I, c. 30).

[7] „Omnibus Sanctis ad Christi corpus inseparabiliter pertinentibus, . . . claves regni coelorum primus Aposlolorum Petrus accepit“ (Tract. ult. in Joan. n. 7).

[8] „Non dat claves Jacobo, non Joanni, non cuiquam alii Apostolorum, qui sine peccato erant . . sed Petro“ (Opp. S. Joan. Chrysatomi T. VIII, col. 766).

[9] „Claves regni coelorum creditae sunt ei (Petro), atque ipse tantummodo ad aperiendum eas fidelibus quidem digne, minime autem Evangelio gratiae credentibus justa claudere, magnus secundum veritatem et Princeps Apostolorum meruit Petrus“ (Mansi, Coll. Conc. T. X, col. 894).

Digitized by Google

ćemo na svome mjestu viditi. Tu predaju istu mi nahodimo u crkvenim liturgijam, u kojim još od najdavnije starine Petru *samu* izmed svijuh Apoštola priznat je naslov *ključara nebeskoga kraljestva:* od česa je pošlo da kršćanski slikari, izrazujuć sveobće osiećanje, još od davnih vriemena počeše nam predstavljati Petra s ključima u ruci: ključi, to su kod njih znamen izključivo Petrov.

Ovomu se pak ništa neprotivi što su neki Otci govorili da je Crkva ista u Petrovoj osobi od Isukrsta ključe primila, jer su tim Otci samo hotili kazati, da nije s Petrovom smrti prestala u Crkvi oblast ključâ. Dočim su novaciani i montaniste učili, da Crkva nema oblasti težke griehe odpuštati, jer je smrću Petrovom i Apoštolâ ta oblast prestala; Otci, u takovim prigodam, da obrane crkveni dogmat, dokazivali su iz Matijeva drugoga mjesta (18, 18) i Ivanova (20, 21—23), da nije samu Petru bila data oblast odpuštanja griehâ, nego Petru i Apoštolim; a ključi što su Petru i Apoštolim bili dati (ključi se ovdje uzimaju u užemu smislu, naime, za oblast odpuštanja griehâ), da su im bili dati na korist Crkve, pa su s toga imali preći i na njihove nastupnike. I u tome se smislu može reći, da je Crkva ključe od Isukrsta primila.

Mi cienimo da ovim možemo zaključiti razabiranje klasičnoga Matijeva teksta; i da možemo s Hettingerom uztvrditi, da rieči što se na Petrovo Poglavarstvo odnose, ne manje od onih što se odnose na ustanovljenje presvetoga Svetotajstva Tiela Isukrstova, jesu najjasnije i najdotačnije što je Isukrst u svemu svomu umrlom životu izustio (Apol. del Crist. c. 18).

Predjimo na drugi tekst.

Razstajuć se Gospodin sa svojim Apoštolim proreče im jezivosti što su njima i vjeri njihovoj prietile. Pred svima on se Petru obraća i veli mu: „*Šimune, Šimune, evo vas ište sotona, da bi vas protakao kao pšenicu. A ja se molih za te, da nebi pomanjkala vjera tvoja: ti pak jednom obrativši se, utvrdjuj braću svoju*“ (Luc 22, 31—32). — Nebuduć naša svrha da Traktat bogoslovni o Petrovu Poglavarstvu pišemo, mi ćemo se ovdje zadovoljiti, kao komentar navedenih riečî donieti jednu opazku sv. Leona Velikoga i jednu Meauxksoga Orla. „Svima Apoštolim, veli prvi, jednaka je jezivost prietila, da će bit napastovani od straha, i jednako oni potrebovahu Božije pomoći; jer je sotona hotio sve napastovati i sve do jednog srušiti: ali se Gospodin osobito brine za Petra, i osobito se moli za vjeru njegovu, kolik da će ostali sigurniji biti ako poglavica predobiven nebude. U

*

Digitized by Google

Petru je dakle učvršćena jakost svijuh, i pomoć božanstvene milosti tako je udešena, da čvrstoća, što je Petar od Isukrsta dobio, od Petra Apoštolim bude saobćena" (Serm. III. cap. 3). „Tko može sumnjiti, govori Bossuet, da u krepost ove Isukrstove molitve sveti Petar nije primio vjeru stavnu, nepredobivu, neuzkolebivu, vjeru takovu, kojom bi mogao ne samo proste vjernike utvrdjivati, nego još ter i svoju braću Apoštole, pastire stada, nedaduć sotoni da ih protače? Tko u isto doba nevidi čudnovato suglasje ove rieči sa onom gdje je bilo rečeno: *Ti si Petar;* ja sam promienio tvoje ime nazivljuć te *Petrom,* da tim pokažem čvrstoću, što hoću da ti saobćim, ne samo na tvoju korist, već na korist moje Crkve, dočim hoću nju na tomu kamenu sagraditi? . . . Za Petra je osobito Gospodin molio, ne da se za ostale nije postarao, nego, kako Otci tumače, jer ukriepljujuć glavu, tim je jur i uda štitio. S toga veli: *Ja se molih za te,* a ne: *Ja se molih za vas.* Petar ima vavjek do svrhe u Crkvi biti, da braću u vjeri utvrdjuje. I njegova je oblast toliko potrebitija medju nastupnicim Apoštolâ, koliko je vjera njihova manje čvrsta od vjere Apoštolâ" (Meditations sur l' Évang. 70, 72). Pače, mi ćemo nadodati, kako se Isukrstova molitva, i susljedni nalog: *Utvrdjuj braću svoju,* nisu odnosili na predstojeće vrieme muke i smrti njegove (dočim tada Petar nije braću utvrdjivao, a dapače i slabijim se u vjeri od njih, osobito od Ivana, pokazao), tako, nećemo li reći, da je bezuspješna bila Isukrstova molitva, a onaj nalog puka udvornost, mi smo usilovani ovdje priznati: 1. da je Isukrst na Petra mislio, u koliko je Petar imao postati glavom Crkve; a po tom: 2. da je pred očima imao i Petrove nastupnike u tom Poglavarstvu; pače ove posljednje više nego Petrovu osobu, pošto Petru nije trebalo u vjeri utvrdjivati Apoštole, koji su jednako kao i on, malo danâ kašnje, nepogrješivim imali postati. Pa s toga mi vidimo kako crkvena predaja dok nam predstavlja Petra nepomičnim kamenom vjere, u isto nas doba sieća da on žive u svojoj Stolici, i da sa iste vrši nalog od Isukrsta primljeni, utvrdjujuć braću u vjeri; time nastupnike mu istovjetujuć sa njegovom osobom.

Da vidimo sada kako je Isukrst ispunio što je Petru u Matiju (16, 18—19) obećao. Iza svoga Uskrsnuća buduć objedovao sa učenicim svojim, *„reče Isus Šimunu Petru: Šimune Jonin, ljubiš li me veće nego ovi? Reče mu: Doista Gospode, ti znaš da te ja ljubim. Reče mu (Isus): pasi jaganjce moje:* βόσκε τὰ ἀρνία μου. *Reče mu opet drugom: Šimune Jonin, ljubiš li me? Reče mu: Doisto Gospode,*

Digitized by Google

ti znaš da te ja ljubim. Reče mu (Isus): pasi jaganjce moje: ποίμαινε τὰ πρόβατά μου (*Vulgata* ima *jaganjce* i na ovom mjestu, a po grčkom jest *ovce*. Sveti je Ambroz štio: προβάτια: *ovčice*, što bi opet značilo *jaganjce*). *Reče mu trećom*: *Šimune Jonin, ljubiš li me? i reče mu*: *Ti Gospode, znaš sve, ti znaš da te ljubim. Reče mu Isus*: *pasi ovce moje*: βόσκε τὰ πρόβατά μου" (Joan. 21, 15—17).

Ovdje Isukrst Crkvu svoju prilikuje stadu, nad kojim Petra pastirom postavlja: to je posve jasno, a da bi se moglo zaniekati. Nego, što nosi sobom rieč *pasi? Pasti* u Pismu Svetomu, kad se ta rieč na ljude odnosi, znači isto što i *vladati pravom vlašću*. „Gospod je tebi rekao (puk govori Davidu): ti ćeš *pasti* narod moj" (2 Reg. 5, 2): „Jeda li sam išta rekao onomu od koljenâ Izraelskih, komu sam zapovjedio, da *pase* puk moj?" (ib. 7, 7): „*Pasti ćeš* ih (po grč. ποιμανεῖς αυτοὺς, a po lat. *reges eos*) gvozdenom palicom" (Psal. 2, 9). Ovu posljednju izreku sretamo i u očitovanju Ivanovu, gdje takodjer za grčku rieč ποιμανεῖ *Vulgata* ima *reget* (19, 15), kao što je ima i u Matiju (2, 6), gdje je rečeno: „Betleme, ... iz tebe će izići vodja, koji će *pasti* narod moj Izraela". Zato čim Vulgata u Psalmu govori: *Dominus regit me* (22, 1), u žudinskom je: „Gospod je *pastir moj*". I zašto je taj smisao rieči *pasti*, u Isaiji Bog nazivlje Cira *pastirom* (44, 28), a tako i Davida u Ezekijelu (37, 24). Dapače, kô što sad napomenusmo, i sam Bog, rad svoje oblasti nad nami, nazvan je *pastirom* našim. — Možemo pak još zabilježiti kako nije samo u biblijskom jeziku da rieč *pasti* nosi sobom smisao prave oblasti, pošto vidimo, da Homer u Ilijadi poglavitog kralja, Agamemnona, *pastirom* pukâ (ποιμένα λαῶν) nazivlje.

Kada dakle Isukrst Petru kaže: „*pasi jaganjce moje, pasi ovce moje*", cielu mu svoju Crkvu povjerava, jer je Crkva njegovo stado (Joan. 10, 11: Act. Apl. 20, 28: I Petr. 5, 2), koga je i sam poglaviti Pastir (Ezech. 34, 23: Joan. 10, 11 et seq.: Hebraeos, 13, 20: I Pet. 2, 25). Jaganjci su prosti vjernici; a ovce su oni što su njih u Isukrstu rodili, Apoštoli, naime, i njihovi nastupnici, pastiri Crkve. Vjernici dakle i njihovi pastiri, jednako su povjereni staranju i brižljivosti Petrovoj; on je glavarom njihovim učinjen, on je sveobći pastir, mjesto Krsta istoga. Zato njemu je dano — da ostanemo pri metafori stada — da pastiruje podpunom oblašću, da stadu dobru i zdravu hranu pribavlja, da ga od otrovnih pašnjaka odbija, da ga od lupežâ i hudih zvjeri brani, da niže pastire — koji su prema njemu ovce — nadzira, neka dobro svoj posao vrše, da ja-

Digitized by Google

ganjce i ovce, uztreba li, pokorava, da nad svima bdije, svima vlada i upravlja. „Tako bo, veli Döllinger, cieloj Crkvi, zauzimljuć i Apoštole, bio je dan jedan vrhovni pastir, jedna glava koja vlada i zastupa mjesto istog Gospodina“ (Ap. Hettinger, loc. cit. p. 154).

Mi ovdje vidimo izvršenje obećanja Petru učinjena, kad mu je bilo rečeno: „*Dat ću tebi ključe kraljestva nebeskoga*“. Dà, to je izvršenje obećanja. Isukrst bo *koji se nekaje za svoja obećanja, kô nit za svoje darove*, kako ono, što je Apoštolim u Matiju (18, 18) bio obećao, poslje svoga Uskrsnuća ispunja, kad im veli: „*Kao što je Otac poslao mene, i ja šaljem vas; . . . primite Duha Svetoga* i t. d.“ (Joan. 20, 21—22), dajuć im time svima ujedno poslanstvo i vlast apoštolsku, tako i ono što je *napose* Petru obećao (Mat. 16, 18), evo ovdje ispunja, nezadovoljujuć se onim samo, što mu je u obće sa Apoštolim malo prije dao (loc. mox cit.), već izručujuć mu sveobće vladanje, bez ikakva omedjašenja, pošto mu veli: „*Pasi jaganjce moje: pasi ovce moje*“ (Joan. 21, 15—17). Dobro dakle reče Leon Veliki: „*Jedini* Petar iz cielog je svieta izabran, i predpostavljen zvanju svih naroda (svim narodim) i svim Apoštolim, a jednako i svim Otcim Crkve; te akoprem su nad Božijim pukom mnogi biskupi i pastiri mnogi, ipak u istinu ovim svima vlada Petar, a dakako poglavito vlada i sam Krst“ (Serm. III.).

Poglavje II.

Poglavarstvo Petrovo medju Apoštolim.

Što se Petrova Poglavarstva tiče, mjesta u prošastom poglavju privedena sasma su odlučujuća. Mi ćemo sada drugim svjedočanstvima svetoga Pisma dokazati, da je Petar, po Gospodinovu Uzašašću, u svakoj se prigodi pokazao poglavarom medju Apoštolim, i da su ga ovi za takoga priznavali.

Spomenut ćemo naprije imenik Apoštolâ, kog nahodimo na četiri mjesta (Matt. 10, 2—5: Marc. 3, 16—20: Luc. 6, 14—16: Act. 1, 13). U tom imeniku Petar je vavjek prvi, pače *prvim* je i nazvan: πρῶτος Σίμων, ὁ λεγόμενος Πέτρος (Matt. l. cit.). Čim pak Evandjeliste njega najprvo spominju zovuć ga prvašnjim mu imenom, uz ovo nadodaju i ime što mu je od Isusa bilo nadjenuto, kao da hoće da dadu razlog jer je Petar prvi imenovan. A zar ništa neznači takovo odlikovanje? Dok za ostale Apoštole nema stalnoga reda, pa niti kod

Digitized by Google

jednog istoga svetopisca, kô što je viditi u Luci (Evang. 6, 14—16: Act. 1, 13); dok o nijednom od njih nije rečeno: ovo je *drugi*, ovo je *treći* i t. d., već je red pobrajanja izmješan; zašto je Petar prvi stavljen, i *prvim* nazvan? S toga što je najstariji u godinam bio? To nemože biti, jer da svetopisci na godine Apoštolâ budu pazili kad su apoštolski imenik bilježili, Ivana zaista najposljednjeg bili bi stavili. Dalje. Tko može dokazati da je Petar najstariji po godinam od Apoštolâ bio? Sveti Jerolim veli, da Ivana, najobljubljenijeg od Apoštolâ, Isus nije za poglavara izabrao s toga, što je mal da ne još dječak bio; ali nekaže da je Petra izabrao s toga, što je najstariji. Sveti Epifanij pak izrično tvrdi, da je Andrija bio stariji od Petra: a to priznaju i Magdeburžki Centuriatori (V. Bellarm. De Rom. Pont. Lib. I, c. 18). Nije tomu uzrok ni što bi Petar najprvi na apoštolstvo bio pozvan, jer Andrije s toga pogleda idje prednost, pošto je on k Isusu Petra doveo, a ne obratno (Joan. 1, 40—42). Nije stanovito ni s toga, što bi u kakovu rodstvu krvi sa Isukrstom bio, nit što bi ga Spasitelj veće nego druge bio obljubio, jer da na to budu gledali Apoštoli, bili bi s prvog uzroka Jakova pravednog, a s drugog Ivana prvim imenovali i nazvali.

Ima i još. Kada Evandjelisti navode Petra i Apoštole oni kažu: „*Šimun*, ili: *Petar i koji bijahu s njime* (Marc. 2, 36: Luc. 8, 45; 9, 32); a to je izraz koji se rabi kada sa starijim, sa poglavicom njegove podredjene hoćeš da imenuješ (Cf. I Reg. 30, 31: II Reg. 1, 11: Luc. 8, 1: Apoc. 12, 7): ili sama Petra izrično spominju, a ostale općenitim nazivom: „*Kažite učenicim njegovim i Petru*“ (Marc. 16, 7): „*Petar stade sa jedanaestoricom*“ (Act. Ap. 2, 14): „*Rekoše Petru i ostalim Apoštolim*“ (Ibid. 37): „*A Petar i Apoštoli odgovarajuć, rekoše*“ (Ibid. 5, 29).

Nije ni u tomu samo, da je Petar odlikovan; nego, kako veli otac Rozaven, „Petrovo odlikovanje svudje nam se pokazuje. Privoljiva li Isus da plati porez za koji nije bio dužan, on ga plaća za se i za Petra (Matth. 17, 27), brez ikakva spomena ostalih Apoštola. Prije svoje muke, kad opra noge Apoštolim, on započima Petrom (Joan. 13, 6). Poslje njegova Uskrsnuća, andjeli svetim ženam narediše neka podju tu viest kazati *učenicim i Petru* (Marc. 16, 7). A jer osobito Petru? Nije li dosta bilo učenicim to naviestiti? Petar je u tome broju bio ne manje od Ivana, oli Andrije, oli Jakova. Dà, to je istina; ali Petar uzdrži svoj položaj napose. Sam Isukrst uskrsnut Petru se samu prikazao, prije nego će se pokazati sakuplje-

Digitized by Google

nim Apoštolim (Luc. 24, 34). Po Uzašašću božanstvenog Odkupitelja, budnć se učenici sakupili u Blagovalište, da čekaju prišašće Duha Svetoga, Petar se pokaziva glavom ove skupštine. Trebalo je nadoknaditi gubitak što je apoštolski sbor bio pretrpio, i imenovat drugog Apoštola na mjesto izdajnika: Petar naredjuje i predvodi izbor; on opredieljiva kakvoće što ima izabranik imati, i uvjete izabiranju stavlja, koje nitko nesmi zapostaviti. Ako sam neimenuje Apoštola, to nije jer nema oblasti, nego jer je hotio ugodljivim biti. Nisam ja što to kažem: slušajmo svetog Zlatousta: „„Petar vavjek žarak, buduć od Isukrsta upravljanje stada primio, i buduć prvi od skupštine, vavjek prvi započima govoriti . . . Gledajte kako Petar sve čini dogovorom sa svima, ništa preuzetno, ništa uzgorno: što dakle! Nije zar Petar sam mogao izabrati Apoštola? Mogao je brez sumnje, ali nije hotio, da se nebi pomislilo da on to iz kakove pristranosti napram komu čini. . . On prvi ima vlast u tome poslu, kao onaj u čije su ruke svi ostali postavljeni: jer je njemu Isukrst rekao: *A ti jednom obrativ se, utvrdjuj braću svoju*"".

„Kada, nastavlja Rozaven, Apoštoli primiše Duha Svetoga, i dodje vrieme da novi vjerozakon naviešćuju, Petar prvi službu rieči zauze (Act. Ap. 2, 14). On u ime Isukrstovo učini prvo čudo (Ibid. 3, 6). On ovrši prvo djelo vlasti, kazneć Ananiju i Safiru (Ibid. 5, 1). A kad Apoštoli stupaju pred sudišta, Petar je onaj što u ime svijuh govori (Ibid. 4, 8; 5, 29). Ako vrata Evandjelja treba narodim otvoriti, premda je Pavao izabran bio od Boga da bude osobito Apoštolom narodâ, ništanemanje Petar je što prvine prima u osobi satnika Kornelia; on je što drugim Apoštolim i učenicim začudjenim naviešćuje, da narodi nisu izključeni od blagodati Evandjelja (Ibid. c. X et XI). Ako je Petra Irud u tamnicu zatvorio, sva se Crkva za nj Bogu moli, prestrašena za pogibelj, koja je njezinoj glavi prietila, kako to jošter Zlatoust tvrdi" (De la Réunion de l'Église Russe etc. pag. 154—157). — K ovomu mi ćemo pridodati: Petar je prvi poduzeo pohodjenje crkava (Act. Ap. 9, 32): on Šimuna prvog krivovjerca anatemi predao (Ibid. 8, 20): on knjige Pavlove odobrio (II Pet. 3, 15): on Pavla istoga toliko zanimao, da je ovaj naročito hotio doći u Jeruzolim zbog njega: naime, da njega izmed svijuh Apoštola vidi; da ga vidi kao neku preznamenitu stvar: ἱστορῆσαι (Gal. 1, 18).

Čujmo sada koješta, što, proti Petrovu Poglavarstvu medju Apoštolim, protivnici predbacuju.

Digitized by Google

1. U Evandjelju sv. Ivana (1, 44) na prvom je mjestu imenovan Andrija: u prvoj poslanici Korinćanima (9, 5) prije Petra imenovani su Pavao i Apolo: u poslanici Galaćanima (2, 9) opet prije Petra stoji Jakov.

Nek su na tim mjestima Andrija, Pavao, Jakov imenovani prije Petra, što je zato? Da li se tu izlaže imenik Apoštolâ, ili je jošter govor o *sboru* apoštolskom ukupno? Ako je jedno oli drugo, onda mi izpovjedamo, da odnosni naš argumenat o Petru, gubi od svoje jakosti. Ali nije ni jedno ni drugo. — U Ivanovu Evandjelju rečeno je: „Andrija pak brat Šimuna-Petra bijaše jedan od dvojice koji čuše od Ivana, i nasljedovali bijahu njega. On nadje najprije brata svoga Šimuna, i reče mu: nadjosmo Mesiju . . . i dovede ga k Isusu . . . A sutradan nadje (Isus) Filipa . . . a Filip bijaše iz Betsa ide, grada Andrijina i Petrova". Ovdje su spomenuta ova tri Apoštola redom njihova zvanja na apoštolstvo, te je s istog uzroka Evandjelisti trebalo na prvom mjestu Andriju imenovati. A jer je istoga imao prvoga spomenuti, nije nikakva razloga bilo da u istom tekstu onaj red izvrne, te reče: a Filip bijaše iz Betsaide grada Petrova i Andrijina; tim manje što Petar ništa posobna još od Isusa nije bio primio. — Što se drugog mjesta tiče (I Cor. 9, 5), ono ne samo da neoslabljuje našu tezu, već nasuprot sa dva kraja nju podkriepljiva: 1. jer izmed svih Apoštolâ, koji se ukupno spominju, sam je Petar u tomu odlikovan, i imenom označen: „Zar mi nemamo oblast voditi po svuda s nami sestru ženu kao i ostali Apoštoli, i braća Gospodinova, i Kefa?"; 2. jer se tu opaža postupačnost, s nižih na one, koji su odličniji, od Apoštolâ ukupno, na one izmed njih, koji su braća Gospodinova, a od ovih na Kefu: postupačnost koja nalazi svoj paralel u onim drugim Pavlovim riečima: „Svaki od vas kaže: ja sam Pavlov (od poniznosti sebe najprvim imenuje); a ja sam Apolov; ja pak Kefin; a ja sam Krstov" (Ibid. 1, 12). Ako bi dakle s toga što je Petar poslje Pavla i Apola imenovan, sliedilo da Petar od ostalih nije stariji, iz posljednjeg teksta trebalo bi izvesti da ni Krst nije stariji od drugih, čim su prije njega imenovani Pavao, Apolo i Petar. — Ostaje nam treće mjesto (Gal. 2, 9): „I buduć poznali milost koja je meni dana, Jakov, Kefa i Ivan". Ovdje nam je najprije opaziti, da nije posve istinito kog se je reda Pavao držao u pobrojenju ovih triju Apoštola, jer ako se danas štije lekcija: „Jakov, Kefa i Ivan", u starinskoj Vulgati, što je od apoštolskih vriemena pa do VI vieka u porabi bila u Zapadnoj Crkvi, štilo se: *Petrus et Jacobus*

Digitized by Google

et Johannes (Mamachi, Originum et Antiquit. Christ. T. V, p. 100). A tako su u svojim kodeksim imali Tertulian (Cont. Marcion. Lib. III, c. 3), Ambroz (De Interpell. Jobi, Lib. I, c. 5), Jerolim (in Ep. ad Gal. c. 2), Augustin (in hunc loc.), Zlatoust (ibid.), Ambroziaster (ibid.), Teodoret (in Psal. 81, 1; in Cant. 3, 10; ad Rom. 15, 26; II ad Cor. 8, 18). Pače i danas obstoji kodeksâ sa lekcijom Πέτρος καὶ Ἰάκωβος: takovi su kodeksi, *Aleksandrinski* i *Barneriov* (V. Zaccaria, Anti-Febbr., Diss. I c. VI, n. 14). Nego uzmimo da je prava lekcija ona, koju danas imamo. Opet ovo jedino mjesto nemože oslabiti sva druga možemo reći nebrojna (osim gori navedenih, sravni: Matth. 17, 1: Marc. 13, 3: Luc. 8, 51; 22, 8: Joan. 21, 2). To bi bila iznimka koja neuništiva, već potvrdjuje pravilo. Da ništa nerečemo kako i ovdje nit je iztaknut imenik Apoštolâ, nit je spomenut sav apoštolski sbor. S koga bi pak uzroka Pavao bio imenovao Jakova prije, pak Kefu, pak Ivana, mi nemožemo što izvjestna kazati. On je tomu mogao imati osobiti uzrok, kog mi nepoznajemo, moglo je biti da je hotio spomenuti ta tri Apoštola redom, kojim je valjda njih u Jeruzolimu vidio, i kojime su oni zapoznali milost što je njemu od Isusa bila podieljena; ili možda nije se jerarkičnog reda hotio držati s uzroka, što razložeć o *apoštolskoj službi*, te hotijuć osvjedočiti Galaćane, da je on jednak ostalim Apoštolim, u ovome nizu ideâ nije mu se shodno činilo obćenog se pravila držati, da Galaćani po čem nebi pomislili na kakovu razlikost ili postupačnost u samom apoštolstvu izmed Apoštolâ (Cf. Palmieri, Op. cit. p. 300).

2. Sabor Jeruzolimski, zar nedokazuje ništa proti Petrovu Poglavarstvu? Ovako, poslje Febronia, svi protivnici Rimske Stolice. Najprije oni pitaju: Ako je jedan Apoštol, kao nepogrješiv, mogao ondašnju razmiricu riešiti, čemu sabor? Zatim vele, da djelovanje onog Sabora jasno pokazuje jednakost svijuh Apoštola; pošto tu vidimo da Petar poslje mnogih drugih uzimlje rieč; pače, što je najpoglavitije, da on svečano u podpunom saboru zasvjedočuje da se je u pitanju prevario, te oporiče svoje mnenje, i pristaje kao i sav sabor na mnenje Jakovljevo.

Razdielimo prigovor u dvoje.

a) Ako je jedan Apoštol mogao riešiti kao nepogrješiv ondašnju razmiricu, čemu sabor? — Iz ovog upita najprije je očevidno, da bogoslovim kroja Febronijeva nijedan Apoštol napose nije bio nepogrješiv u pitanjim odnosnim na vjeru: jer ondašnja razmirica sbilja je u takova pitanja spadala (Cf. Melch. Cani, de Locis Theol. Lib.

Digitized by Google

V, c. 5; Ed. Patav. 1727, pag. 161). Rimo-katolički bogoslovi nasuprot, oslanjajuć se na sveto Pismo (Joan. 14, 26; 16, 13), na jednodušno učenje svih kršćanskih spisatelja, na izjavu otaca V vasionskoga Sabora, koji spominjuć baš ovaj Jeruzolimski Sabor, uzgredno kažu, da je svaki Apoštol napose tolikom milošću Duha Svetoga obilovao, da nije trebao svjeta svojih sudrugova, da dozna što se imalo činiti[1]. Rimo-katolički, velimo, bogoslovi drže za stavno, da je svaki Apoštol napose nepogrješiv bio, i kao takov da je mogao svaki ono pitanje riešiti. „*In Apostolis*, veli spomenuti Cano, *Prophetis et Evangelistis (ea facultas) inerat, ut proposita unaqualibet de fide quaestione, protinus dignoscere posset, utra questionis pars vera falsave sit*“ (Loc. cit). — Čemu dakle apoštolski Sabor? Jer je u čovječjoj naravi, da se krepčije, uspješnije, a u isto doba svečanije razmirice poravnavaju kad su riešene suglasjem mnogih, nego prostom odlukom jednoga sama, ma i bio on u tomu nepogrješiv: jer su pri ondašnjim okolnostima Apoštoli znali, da će tim načinom lašnje nemirnike predobiti, a nestalne još duhove u istini bolje utvrditi: jer je njima trebalo primjer Crkvi ostaviti, i nju podučiti kako joj se tečajem viekovâ u nekim prigodam vladati.

b) U saboru Jeruzolimskomu Petar je poslje mnogih drugih govorio, i, što je najpoglavitije, buduć odvjetovao mnenje protivno Jakovljevu kašnje ga je i sam krivim priznao; te od njega odustao, pristajuć uz mnenje Jakovljevo. — U Antijokijskoj crkvi velika se raspra zametnula: treba li, oli ne, obrezovati one što bi od poganstva na Isukrstovu se vjeru obratili. Zato ondješnji kršćani odrediše, da Pavao i Barnaba, sa drugim nekim od protivne stranke, podju k Apoštolim i starešinam (starešine, vjerojatno da su bili one osobe, koje Apoštoli biskupim bijahu redili da im u upravljanju Crkve pomažu) u Jerusolim, i ondje razbistre ono pitanje. Apoštoli dakle i starešine sabraše se u vieće. Tu, kao i u svakom saboru, stvar se najozbiljnije raspravljala. Poslje zrela pretresanja, ustaje Petar i govori: „Ljudi braćo, vi znate da izmed nas, Bog još od početka odabrao je da iz ustâ mojih narodi (poganski) čuju rieč Evandjelja, i da vjeruju. I Bog koji poznaje srdca, za nje se izjavio,

[1] „Licet enim S. Spiritus gratia et circa singulos Apostolos abundaret, ut non indigerent alieno consilio ad ea quae agenda erant; non tamen voluerunt de eo quod movebatur, si oporteret gentes circumcidi, definire, priusquam communiter congregati divinarum scripturarum testimoniis unusquisque sua dicta confirmaverunt“ (Mansi, Collec. Conc. T. IX, col. 369).

Digitized by Google

dajuć im Duha Svetoga, kao i nami. I nepostavi nikakve razlike medju nami i njima, vjerom očistivši srdca njihova. Sada dakle, zašto vi Boga podkušavate, i hoćete učenicim na vrat da stavite jaram, koga niti naši otci, niti mi mogosmo nositi? Nego ufamo, da ćemo se spasiti kao i oni milošču Gospoda Isukrsta". Kad Petar ove rieči izusti, nadodaje Pismo: „umukne sve množtvo: *tacuit autem omnis multitudo*" (Act. Ap. 15, 7—12). Tada Pavao i Barnaba, da pred istim množtvom potvrde što Petar o zvanju narodâ bijaše kazao, stadoše pripovjedati divne posljedice onoga zvanja, kazujuć zlamenja i čudesa što, po njima, Bog medju narodim bijaše djelovao. Jakov pak *pristajuć uz Petrovu izjavu o neobvezivosti Mojsijeva zakona*, reče: „Ljudi braćo, čujte me: Šimun je kazao kako je iz početka Bog odredio da će uzeti od narodâ puk imenu svomu. I s ovim se slažu rieči prorokâ . . . Zato ja sudim da se nema uznemirivati one, koji se od narodâ k Bogu obraćaju". A da se lašnje postigne umirenje crkava, predloži dalje, nek se zakonom proglasi, da obraćenici nemaju blagovati od onoga, što je idolim bilo prikazano, i da se čuvaju od bludnosti, od udavljenoga i od krvi (Ibid. 13—20). Sabor brez ikakve oporbe, ili samo opazke, ma bilo s čije strane, prihvati taj predlog, i napisa odluku: „Apoštoli i starešine braća, pozdravljaju braću, koja su po Antijokiji i Siriji i Ciliciji i što su od narodâ. Jer smo čuli, da neki od nas, kojim mi nenaredismo, izišavši, smutiše vas riečima, uznemirujući duše vaše (govoreć — ovako grč. tekst — da se obrezujete i obsluživate zakon) . . . bilo je ugodno Duhu Svetomu i nami, da nikakvih tegoba više nemećemo na vas, osim ovih potrebitih . . ." (23—24; 28).

Ovo je djelovanje Jeruzolimskoga Sabora. Ima li ovdje ma sama osjena od onog što objekcija predstavlja? Nasuprot, nenaglašuje li se tu pravo starešinstvo u Petrovoj osobi? U Saboru živahno se stvar pretresa: *magna conquisitio*. Petar, izmed svih Apoštolâ, zatvora pretresanje. On je *prvi od Apoštolá* što govori, akoprem je tu nazočan Jeruzolimske crkve biskup, Jakov. Dà, on sam neizdaje definiciju, jer čemu bi se onda bio Sabor sakupio? Ali spominje svoje odlikovanje izmed svijuh: *Vi znate da izmed nas, Bog još od početka odabrao je da iz usta mojih narodi čuju rieč Evandjelja, i vjeruju.* — Dakle treba da narodi vjeruju poglavito rieči Petrovoj! — Zatim, tonom pravog starešinstva, izjavljuje, da se istim narodim nema namećati obrezovanje: *Zašto vi Boga podkušavate, i hoćete učenicim na vrat da stavite jaram, kog nit naši otci, niti mi mogosmo nositi?* Pa zar mu se

Digitized by Google

tko uzprotivio? Nitko: *tacuit omnis maltitudo.* Jakov i svi starešine pristaju uz Petrovu odsudu: „*in sententiam ejus (Petri) Jacobus Apostolus et omnes presbyteri transierunt*“: rieči su svetog Jerolima (Ep. 112. ad August.). A to i sam Febronij bio je usilovan izpovjediti: „. . *Jacobus . . sentiens primum id ipsum quod Petrus, deinde monuit ulteriora scribenda Gentilibus*“ (Cf. Zaccaria, Diss, 1, c. 6, nota 106). S toga uzroka istu saborsku odluku, Jerolim poglavito pripisuje samomu Petru: „*Haec non debent esse molesta lectori, sed et mihi et illi utilia, ut probemus ante Apostolum Paulum non ignorasse Petrum principem esse hujus decreti: legem post Evangelium non esse servandam*“ (Loc. cit.). — Koliko su neiskreni naši protivnici! — Gdje je, da se Petar u pitanju prevario, da je to sveč ano u podpunom Saboru zasvjedočio, oporičuć svoje mnenje? A gdje je i to, da je poslje neg mnogi drugi rieč uzeo? Iza raspravljanja o stvari (raspravljanje bilo je, da se osvjedoče oni od protivne stranke, koji su, valjda, uporno svoje mnenje branili, kako se vidi iz Petrova odgovora: *Hoćete učenicim na vrat da stavite jaram*), da ijedan Apoštol prije Petra bude govorio, kako bi to svetopisac Djelâ bio premučao? On pripovjeda Petrovu izjavu i Petra imenuje, kazuje nam prigodni govor Pavla i Barnabe, iztaknjiva Jakova koji o stvari sudi (nek je u Saboru nazočan Petar, svi Apoštoli i biskupi pravi su sudci), a zaboravio nam kazati što su rekli oni mnogi drugi (apoštoli), pače zaboravio i sama njihova imena!

3. Buduć Petar Isusu rekao: „Eto mi ostavismo sve, i nasljedovasmo tebe“; te upitao ga: „Što će dakle biti nami?“, božanstveni Učitelj njemu i svim ostalim odgovori: „U istinu vami kažem, da vi koji ste mene nasljedovali u preporodjenju, kada Sin čovječji sjede na priestolje veličanstva svoga, sjedit ćete i vi na dvanaest priestolja i suditi dvanaest koljena Izraelskih“ (Matth. 19, 27—28). Eto, protivnici vele, što Krst odgovara! On neće da ijedan izmed dvanaest Apoštolâ kakovu vlast ili odlikovanje nad svojim sudrugovim ima. Svima jednako dvanaest je priestoljâ pripravljenih. Da Petru bude hotio izručiti Poglavarstvo nad ostalim, zar to nebi na ovomu mjestu bio kazao?

Nami je uprav nedokučivo kako se iz prednavedenog mjesta sv. Evandjelja može izvoditi kakova objekcija protiv Petrovu Poglavarstvu. O čem je tu govor? Nekomu mladiću Isus bijaše rekao: ako hoćeš savršen da budeš, ajde, prodaj sve što imaš i podaj siromasim, pa ćeš imat blago na nebu: a on, jer bio vrlo bogat, žalostan otidje od

Digitized by Google

Isusa. Božanstvenomu Spasitelju to dalo prigodu da kaže, kako je težko bogatcu unići u kraljestvo nebesko: što kad čuše učenici, vrlo se čudjahu, i stadoše govoriti: tko se dakle može spasiti? Petar pak nadoda: eto mi smo ostavili sve i nasljedovasmo tebe, što će dakle biti od nas? Na to im Isus odgovori, ne samo obećajuć im vječno spasenje, nego jošter da će ih i sudcima Izraelskih koljena na posljednjem sudu učiniti: k tomu nadostavljajuć, da će život vječni dobiti svaki onaj koji, rad njegova božanstvenog imena, ostavi kuću, ili braću, ili sestre, ili otca, ili mater, ili ženu, ili djecu, ili zemlju. — Pošto je dakle tu govor bio o vječnom spasenju, a o ničemu drugomu, kako bi i moglo tu spomena biti o vlasti ili odlikovanju jednog Apoštola napram drugim na ovome svietu? Apoštoli tom prilikom nisu ni mislili na umrli ovaj život; zašto bi dakle božanstveni Učitelj tada njima bio spominjao Poglavarstvo Petrovo, koje je na ovomu svietu imalo ostati? Što velimo? Nebi li zar takovo spominjanje u njima još slabim, još zemaljskim mislima opojenim, bilo prouzrokovalo efekt skrozi protivan pouci što im tom prigodom Isus davao o odricanju svega što je na zemlji?

4. Drugom prilikom, kad je k Isusu pristupila mater sinova Zebedeovi, moleć za sinove svoje, da mu jedan bude obdesnu a drugi oblievu u kraljestvu njegovu, Isus odgovarajući reče: „Neznate što pitate... Znate da poglavice narodâ gospodare nad njima, i njihovi poglavari nad njima svoju oblast pokazuju. Ali medju vami, neće tako biti, nego koji bude hotio medju vami veći biti, neka bude vaš službenik: i koji bude hotio prvi biti, bit će vaš sluga“ (Matth. 20, 22—27). Zar ovim riečima nije božanstveni Odkupitelj osudio svako starešinstvo izmedju dvanaest Apoštolâ?

Čudnovata dedukcija iz Spasiteljevih rieči! — Sinovi Zebedeovi čuli da će Apoštoli na dvanaest priestoljâ sjediti. Pomislili namah da će Odkupitelj uzpostaviti kraljestvo Izraelsko, i da će njegovo kraljevanje biti slično onomu kralja svietovnih. Htjeli bi prvinstvo u tom sielu imati. I nesumnje da će im prednost nad ostalim biti dana, kako veli Zlatoust, al se boje da će im Petar biti predpostavljen: *timebant vero Petrum* (Hom. 65 in Matth. Opp. T. VII, P. II, col. 619); pa zato, kroz usta svoje matere, pitaju prvinstvo. Isus videć, da ništa duhovna netraže, odgovara im: „Neznate što pitate“. Uz to, da ih od mislî svietovnog veličanja na misli samoponiženja privede, kaže im razliku koja prolazi izmed njegova i zemaljskih kraljestva. U ovim, on veli, poglavari bahato i posiljem gospodare narodima (κατακυριε-

Digitized by Google

ὑουσιν αὐτῶν: *dominantur in eas, vel contra eas;* Syrus: *domini sunt eorum;* Arab: *dominantur eas, id est imperiose dominantur subditis, quasi domini mancipiis, eos calcando et proterendo*: — Cornel. a Lap. in hunc loc.); dočim drugčije kod mene biva: u momu bo kraljestvu, tko bude hotio biti prvi i veći, treba da se učini i da se smatra slugom ostalih, sliedeć u tome moj primjer, pošto *Sin čovječanski nije došao da mu služe, već da on služi* drugomu.

Izgovarajuć dakle one rieči, nije božanstveni Učitelj porekao povlastice i izvrštine Petru opredieljene kad ga je temeljem Crkve svoje nazvao, i obećao mu ključe kraljestva nebeskoga sa vrhovnom oblašću zavezivanja i razdriešivanja; a tim ga glavarom ostalih postavio. — Zar častohlepna prošnja onih dvaju Apoštolâ, još neshvaćajućih duh Isusovi poukâ, mogla je činiti da Isusova rieč dodje na manje, i da on neispuni svoje obećanje Petru, i da mu neda ono Poglavarstvo, što mu Petar nije bio pitao, nit za istim smagnuo? Zar Isus, dočim je oholost suzbijao, nije mogao uzvisiti i okruniti poniznost? „Pokle, opaža Charvaz, na istomu nam se mjestu Isus predstavlja slugom Apoštolâ i našim, akoprem je u istinu glava i učitelj svijuh, kako je moguće nerazumjeti smisao njegovih rieči *samo* duh gospodarenja osudjujućih? Dakle može čovjek imati vlast i nju vršiti; a ipak, po Isukrstovu izgledu, svojom čednošću, blagošću i poniznošću držati se u isto doba slugom svojih podredjenih. Spasitelj je ove kreposti svim Apoštolim i samu Petru preporučio; ali nikad nije rekao da bi ovaj posljednji u oblasti bio jednak svojoj braći, nit je, ma za samu tanku dlaku, opozvao velika preimućtva, što mu je pred svim Apoštolim bio obećao“ (Guida del Catecumeno Valdese, Lib. V, Rag. 1). A nećemo pripuštati i ovo: ako bi iz riečî Evandjelja, koje na ovomu mjestu objekcija predbacuje, prosto bilo izvoditi absolutnu jednakost izmed Apoštolâ; pošto je Spasitelj u službovanju i sebe s njima usporedio, neposredno nadodajuć: *kao što ni Sin čovječanski nije došao da mu služe, već da on služi* drugomu, jednakom logikom mogla bi se izvesti dedukcija o jednakosti Apoštolâ sa samim Isukrstom.

5. Isukrst stavljajuć učenicim svojim pred oči sliku književnikâ i farizejâ, koji tražeć da im se po ulicam klanja, i da ih ljudi učiteljim zovu, preporučivaše im: „A vi se nemojte zvati učitelji, jer je u vas jedan učitelj (Krst), a vi ste svi braća. I otcem nezovite nikoga na zemlji, jer je vaš jedan Otac, koji je na nebesim. A koji je veći izmed vas, bit će vaš poslužnik: jer tko se uzvisuje bit će poniżen,

Digitized by Google

a koji se ponizuje bit će uzvišen" (Matth. 23, 7—12). Ovaj tekst zar neizključuje Petrovo Prvinstvo?

Protivnici koji nam ovo mjesto predbacuju kao tobožni dokaz jednakosti svijuh Apoštola, nesiećaju se da u istom tekstu božanstveni Učitelj jasno spominje jednoga, *koji je veći* izmed njih (ὁ δὲ μείζων ὑμῶν); i veli, da ovaj veći medju njima bit će njihov sluga: jamačno s toga, što je u Crkvi brime i služba svako vladanje, starešinstvo svako. Ovo ruši sizmatičku Febronijevu teoriju. — Nego da i nema riečî: *koji je veći izmed vas,* opet iz prednavedenog mjesta ništa se nebi moglo izvesti u korist one teorije. Ondje bo nema nego pouka, ili, da bolje kažemo, badrenje na poniznost. Isukrst pripeljiva učenicim, da se čuvaju naduhnosti farizejâ, i da nehlepe, kao oni, za naslovom naučitelja i otca. Da ih pak bolje u tomu utvrdi, spominje im nebeskoga Otca, koji je pravi i poglaviti otac, tvorac života i oskrbitelj svega što nam je življenju potrebito; spominje im sama sebe, jedinog poglavitog Učitelja svijuh. Dakako da time on njima nebrani, ako to nije iz kakova razmećanja, da se zovu i učitelji i otci: inače Pavao nebi sebe naučiteljem narodâ bio zvao (I Tim. 2, 7), nit bi Timoteja, Tita, Filemona i u obće Korinćane i Galaćane zvao svojim sinovima, kao što je i Petar zvao Marka, i Ivan druge kršćane. K istomu cilju smiera, što je rekao, da su Apoštoli svi braća; brez da odatle sliedi, da nijedan izmed njih u oblasti nemože biti stariji od ostalih. Svi su kršćani braća, jer im je jedan Otac na nebesim; ali odatle nesliedi da su svi jednaci u crkvenoj, ili jošter svietovnoj oblasti. Pače i sam Isukrst sebe je nazvao bratom Apoštolâ i našim (Matth. 25, 40; 28, 10: Marc. 3, 34); a nitko neće reći da Isukrst nije bio glava, učitelj, gospodar i kralj njihov i naš.

6. Protivnici još predbacuju protiv Petrovu starešinstvu medju Apoštolim rieči Isusom izušćene prigodom prepiranja nastavšega izmed istih: tko bi od njih imao biti držan za većega (Luc. 22, 24). Čujuć Apoštoli od Isukrsta, da se već primaklo vrieme njegove smrti, hotijahu doznati, tko bi mjesto njega imao biti poglavicom nad ostalim; ili, valjda, tko bi od njih imao prvo mjesto u svietovnom kraljestvu, što si utvarahu, da će Isukrst ustanoviti. A Spasitelj da im ranu srdca izlieči, veli im: „Kralji narodâ gospoduju nad njima, i oni koji svoju oblast nad njima vrše zovu se dobrotvori. Ali vi nemojte tako: nego oni koji je veći medju vami, neka bude kao manji, i koji je starešina, neka bude kao tko služi" (Ibid. 25—27). Petar dakle nebi mogao biti stariji od ostalih Apoštolâ.

Digitized by Google

Opet čudne dedukcije iz Isusovi riečî! Mi nasuprot na onomu mjestu nalazimo dva dokaza za poglavarstvo *jednoga* izmed svijuh Apoštolâ: prvi u samu njihovu prepiranju; a drugi u odgovoru Isusovu. Apoštoli se prepiru o poglavarstvu: to jamačno pokazuje njihovo osvjedočenje da svi nemogu biti jednaci, i da jedan ima biti povrh svijuh. Čujmo Origena: „Cieneć (Apoštoli) da je Isus Petra najvećom časti odlikovao, i da ga je većim od ostalih svojih učenika proglasio, da bi se o tome baš obistinili, a u isto doba da bi i uzrok saznali, s česa je hotio Petra ostalim učenicim predpostaviti, bili su, kako se meni čini, medju sobom ono pitanje zametnuli“ [1]. Isus pak svojim odgovorom, kao što i drugih puta, prizivlje ih na poniznost; al im neveli: što se o poglavarstvu jednoga prepirete? tà vi ste svi jednaci. Dapače jednoga izmed njih sbilja predmnieva *većim i starešinom* ostalih (ὁ μείζων ἐν ὑμῖν . . . καὶ ὁ ἡγούμενος), komu takodjer poniznost preporučuje, veleć mu, neka bude kao najmanji, kao onaj, što služi, i predstavljajuć mu sama sebe za izgled, akoprem starijega u oblasti, ipak medju učenicim svojim ponašajučeg se, kao da im je bio sluga.

7. Pavao jednom veli, da se u oči Petru uzprotivio, jer da je dostojan ukora bio: *cum autem venisset Cephas Antiochiam, in faciem ei restiti, quia reprehensibilis erat* (Gal. 2, 11). Drugi put kaže, da u ničem nije manji od najvećih Apoštolâ: *nihil enim minus fui ab iis, qui sunt supra modum Apostoli* (II Cor. 12, 11). A na drugomu mjestu opet veli, da je njemu povjerovano propoviedanje Evandjelja medju neobrezovanim, kao i Petru medju obrezovanim: *creditum est mihi evangelium praeputii, sicut et Petro circumcisionis* (Gal. 2, 7). Zar ovo idje u prilog starešinstvu Petrovu?

a) O prvom mjestu, evo što nam je opaziti. Pavao i Barnaba bijahu u Antijokiji, gdje malo kašnje dodje i Petar. Ovaj nije se ustručavao obćiti sa obraćenicim od poganstva i blagovati s njima svaku vrstu jistbinâ, i od onih što su Mojsijevim zakonom bile zabranjene, time pokazujuć, da isti obraćenici nisu bili dužni onaj zakon ispunjati. Ali kad dodjoše iz Jeruzolima neki pravovjernici, rodom Žudije, koji

[1] „Cum ergo maximo a Jesu Petrum honore affectum existimarent, qui majorem eum ceteris suis discipulis judicasset, id, quod suspicabantur, Jesum interrogando . . exploratum habere voluisse, mihi videntur; simul etiam sperabant futurum, ut causam cognoscerent, cur ceteris discipulis Petrus antelatus fuisset“ (In Math. Ap. Zaccaria, Anti-Febb. Diss. I, c. 6, nota 19).

Digitized by Google

su jošter držali do obsluživanja onog obrednog zakona (a prosto im bilo obsluživat ga), Petar koji je osobitu milost od Boga bio primio za obraćanje Židijâ, da nebi pridošle Jeruzolimićane sablaznio, odvoji se od prvih i nehtjede već s njima blagovati. Petrov primjer bijaše za sobom povukao sve druge Antijokijske Židije[1]; dapače i sama Barnabu, druga Pavlova. Pavlu se pak to pritajivanje vidilo nedolikujuće iskrenosti Evandjelja[2]; i jer je Petrov izgled za izliku i ogovor drugim služio, ukori ga pred svima, govoreć mu: Ako ti, koji se rodi pod Mojsijevim zakonom, držiš da već nisi dužan obsluživati starinske obrede, i živeš ne kao Židija, nego slobodom obraćenikâ s poganstva, blagujuć i obćeć s ovim: jer tvojim izgledom navodiš i siluješ po neki način iste obraćenike, da stanu po židinsku živiti: *si tu, cum Judaeus sis, gentiliter vivis, et non judaice: quomodo gentes cogis judaizare?* (v. 14). — Pa zar iz toga sliedi, da Petar nije bio stariji od Pavla? Sveti Otci, mjesto da tu nadju dokaz proti starešinstvu Petrovu, razabiruć isti ukor, naglasuju nasuprot njegovo Prvinstvo, diveć se njegovoj poniznosti, pošto se predao opomeni mladjega od sebe. „*Nec Petrus,* veli Ciprian, *quem primum Dominus elegit, et super quem aedificavit Ecclesiam suam, cum secum Paulus de circumcisione postmodum disceptaret, vindicavit sibi aliquid insolenter, aut arroganter assumpsit, ut diceret se primatum tenere et obtemperari a novitiis, et posteris sibi potius oportere, nec despexit Paulum . . sed etc.*“ (Ep. ad Quint.). „*Rarius,* ovako Augustin, *et sanctius exemplum Petrus posteris praebuit, quo non dedignarentur a posterioribus corrigi: quam Paulus, quo confidenter auderent minores majoribus pro defendenda veritate, salva caritate, resistere*“ (Ad. Hieron. Inter Epist. Hier. 167). „*Seque etiam,* piše Grgur Veliki, *minori fratri ad consensum dedit, atque*

[1] Znamo od Josipa Flavija (Antiqu. Lib. XX, c. 2) da u ono doba, o pitanju, da li su obraćenici — na židinstvo — dužni obsluživati *obredne* predpise, a i obrezovanje isto, medju samim Židijam dva su protivna mnenja vladala. Palestinci, osobito Jeruzolimićani, stojahu za dužnost obsluživanja, dočim Židije po raznim pokrajinam razasijani mišljahu drugčije. A ovo nam tumači, kako su Antijokijski Židije, s Petrom na čelu, obćili pri gostbam sa obraćenicim s poganstva; i kako, došavši oni iz Jeruzolima, pobojav se sablazni, od obćenja istog odustadoše.

[2] Po mnenju nekih Otaca, tu je bio tajni dogovor izmed Petra i Pavla, da boljim uspjehom pouče nadošle Židije, a po ovima sve ostale. Jerolim je stao za ovo mnenje. Poznata je njegova živahna prepirka sa Augustinom. I sam sveti Hilarij nije znao, koje od dvajuh protivnih mnenja jest vjerojatnije (V. Spicileg. Solesmense, curante Pitra, T. I, p. 59).

Digitized by Google

in eadem re factus est sequens minoris sui, ut in hoc etiam praeiret, quatenus qui primus erat in Apostolatu, esset etiam primus in humilitate" (Hom. 18 in Ezech.). Jednako i sv. Hilarij (Op. et loc. cit.) uzgredno spominje Petrovo Prvinstvo. — U kojekakvim okolnostima oprieti se djelovanju i starijih, ili ih opomenuti, može biti ne samo prosto, nego i prava dužnost.

Nego dobro razmislivši ovaj čin, on sam po sebi pokazuje Poglavarstvo Petrovo. Barnaba i drugi u istu nevinu pogrešku bijahu upali, a Pavao nekori njih, nego Petra: jamačno s toga, što njegova popustljivost mogla je škodljivijom biti, i što Petrov izgled, zbog dostojanstva njegove osobe: διὰ τὸ τοῦ προσώπου ἀξίωμα, kako se Zlatoust izrazuje, mogao je privući k sebi sve ostale učenike (Hom. in illud: In faciem ei restiti, Opp. T. III, col. 384). Dapače, ako je sam Petrov izgled toliko snažno mogao djelovati na ostale učenike i na sama Barnabu, uzprkos protivnomu nauku Pavlovu, to pokazuje, da i učenici i Barnaba Petra su starijim od svijuh smatrali.

b) Što Pavao veli, da u ničemu nije manji od najvećih Apoštola, to se ima razumjeti o apoštolskoj oblasti, koju je primio jednaku onoj što ostali Apoštoli primili bijahu, i o trudima što u svomu apoštolovanju bijaše za Isukrsta pretrpio, kako sam kaže: *Existimo enim nihil me minus fecisse a magnis Apostolis* (II Cor. 11, 5). To je Apoštolu trebovalo kazati, da začepi usta krivim naučiteljim, koji ga pred Korinćanima opadahu, kolik da on nije pravi Apoštol bio. U oblasti pak apoštolskoj, nitko nekaže da Pavao i svi ostali Apoštoli nisu bili jednaci Petru; ali to nenosi sobom da je svakomu od njih, kao što Petru, bilo povjereno *vrhovno* upravljanje Crkve. A što se trudâ apoštolskih tiče, tu je Pavao mogao imati prednost i napram istomu Petru.

c) Napokon na trećemu mjestu, Pavao se usporedjuje s Petrom; no, kako se iz samih rieči vidi, opet u apoštolovanju, ili, da pravije rečemo, u propoviedanju Evandjelja. Mi ćemo jošter opaziti, da svi Apoštoli bili su poslani svim narodim: *Euntes ergo docete omnes gentes* (Matth. 28, 19), i da je svaki od njih imao pravo navješćivati Evandjelje svakomu dojednom narodu. A nebuduć bilo mogućno, da pojedini Apoštoli sav sviet izuče, osobitom Božijom providnošću bilo je odredjeno, da se Petar *poglavito* sa Žudijami bavi, a Pavao *poglavito* s narodima; akoprem je i ovizim Petar najprvi, zbog svoga Poglavarstva, vrata Crkve otvorio. Pavao dakle ovdje govori o tomu osobitom odredjenju, a ništa drugo.

*

Digitized by Google

8. Djela Apoštolska kažu, da Petar i Ivan bijahu poslani od ostalih Apoštola iz Jeruzolima u Samariju (8, 14): dakle mjesto da Petar Apoštolim zapovjeda, oni su zapoviedali njemu.

Ovo poslanje nepokazuje podredjenost Petrovu napram sboru apoštolskomu, već nasuprot njegovo starešinstvo. — Samarija bila je u najvećoj pogibelji da izgubi vjeru (8, 10). Trebalo je, da najodličniji od Apoštolâ onamo podju, da se uzprotive Šimunu, kog je zavedeni puk *velikom Božijom krepošću* nazivao. Zato su bili odabrani Petar i Ivan. — Pri velikim pogibeljima, kojim bi kakova zadruga bila izložena, često se običavalo slati u odaslanstvo istog poglavicu zadruge. Tako su Azijatske crkve običavale slati svoje biskupe (Ignat. ad Philad. c. 10). Tako su Antijokijci poslali u Jeruzolim Pavla i Barnabu, kô što smo gori vidili. Tako su Židije slali svoje velike svećenike i s njima druge poglavice, kao što štijemo o Fineesu u knjizi Josuovoj (22, 13—14) i u Josipu Flaviju (Archeol. XX, 7) o velikom svećeniku Ismailu, koga, sa Helcijom, što je po za njim odmah drugi bio, narod posla k Neronu, da tužbu prikaže protiv svomu kralju Agripi i protiv sudcu Festu.

9. Petar se opravdava pred braćom što je ušao u kuću Korneliovu, i što je sa neobrezovanim obćio (Act. Ap. 11, 4—17); kako je dakle on poglavar svijuh bio?

Svaki starešina, iz ljubavi napram sebi podredjenim, može, a višekrat i dužan je obrazložiti svoje postupanje, ako je ovo njima kakovu sablazan moglo uzrokovati, brez da time propadaju prava njegova starešinstva. To je bio slučaj Petrov. U ostalom on je mogao one pravovjernike ušutkati i brez davat im razlog svoga djelovanja: mogao im je odgovoriti, da je on pastir, a oni svi ovce, i da se nepristoji ovim mrmljati proti svomu pastiru, kako to liepo veli sv. Grgur Veliki: „*Si enim cum a fidelibus culparetur, auctoritatem quam in sancta Ecclesia acceperat attendisset, respondere poterat ut pastorem suum oves quae ei commissae fuerant reprehendere non auderent. Sed si in querela fidelium aliquid de sua potestate diceret, profecto doctor mansuetudinis non fuisset*“ (Epistolar. Lib. XI, Ep. 45 ad Theoctistam: Opp. T. III, col. 1160).

10. Pavao Isukrsta glavom Crkve nazivlje: *ipse est caput corporis Ecclesiae* (Coloss. 1, 18); *ipsum dedit caput super omnem Ecclesiam, quae est corpus ipsius* (Ephes. 1, 22—23); *vir caput est mulieris: sicut Christus caput est Ecclesiae* (Ephes. 5, 23); kako će dakle Petar biti glava Crkve?

Digitized by Google

Dà, odgovaramo, Isukrst je glava svoje Crkve: o tome dvojbe nema: glava, koja otajstvenim (mističnim) svojim tielom vlada. Ali je ovo vladanje dvostruko: *nutrnje* i *sdvornje*. Prvo biva udahnjivanjem milostî i darovâ: drugo, vršenjem sdvornje i vidljive oblasti. Prvo vladanje (nutrnje) samu Isukrstu pripada. Drugo (sdvornje) dakako opet Isukrstu pripada, jer ga se on nije odrekao: samo što, odkad je nevidiv nama postao, to sdvornje vladanje svoje Crkve nevrši onim načinom, kojim ga je vršio dokle je na svietu živio, i vidiv ljudim bio. Onda ga je sam vršio po sebi, a sad ga vrši *po svomu Namjestniku*; koji Namjestnik s toga, sa istim Isukrstom i pod Isukrstom jest vidiva glava vidive Crkve. Zato Crkva nije dvoglavo tielo: jednu bo vrhovnu glavu ima, kojoj su svi i svaka podredjena. Nit je kakova protuslovja u tome, što u kojoj zadrugi, osim vrhovne glave, bude i druga glava prvoj podredjena, koja će prvu zastupati: kao što u kraljestvu, za kraljeve odsutnosti, može biti ostavljen mjesto-kralj, komu, kao i kralju, svi imaju podčinjeni biti i njega slušati. Po tome, u sdvornjem vladanju Crkve Isukrst zajedno sa svojim Namjestnikom jest glava: obojica, to jest, jednu glavu sačinjaju (molimo prostog štioca, neka pod izrekom: *obojica jednu glavu sačinjaju*, razumi jedno samo poglavarstvo), kako je u obojici jedna oblast, ne kao da bi Namjestnik mogao sve što Isukrst može, nego u koliko sva Namjestnikova oblast, jest oblast Isukrstova: u Isukrstu izvorna, a u Namjestniku od Isukrsta primljena (Cf. Palmieri, Op. cit. p. 356—357).

Od toga dakle što je rečeno, da je Isukrst glava Crkve, nesliedi nipošto da i Petar nije glava iste (kô što smo opazili govoreć o Crkve temelju). Mi štijemo, da je Isukrst glava svakoga poglavarstva i vlasti (Coloss. 2, 10); al bi nesmišljeno bilo odatle izvoditi, kô što su činili Anabaptiste u XVI vieku, da u državi, u kraljestvu druge glave nema, do sama Gospodina Isukrsta. Štijemo, da Isukrst jest biskup duša naših (I Pet. 2, 25); ali nema nikakve pomjestne crkve brez osobitog biskupa, koji je njezina glava i namjestnik Isukrstov, kako to s nami grčko-iztočna crkva izpovjeda[1]. Štijemo da je Isukrst naš

[1] „Duh sveti, pisano je u *Tumačenju pravoslavne vjere Iztočne Crkve*, u svakoj od pomjestnih crkava postavio je biskupe da budu im starešine i pastiri; i to ne u nepravom značenju rieči, nego sasvim i stvarno *poglavice* i *glave* (ἡγουμένους καὶ ποιμένας καί ὅλως οὐκ ἐν καταχρήσει ἀλλὰ κυρίως ἀρχὰς καὶ κεφαλὰς τοὺς ἐπισκόπους ἔθηκε τὸ Πνεῦμα τό ἅγιον)". Dakako tu je još rečeno, da ako su biskupi nazvani *glavom* crkava, kojim upravljaju (λέγονται κεφαλαὶ αὐτῶν), to se ima razumjeti u smislu, da su oni *Isukr-*

Digitized by Google

jedini Učitelj (Matth. 23, 8—10), da je on jošter što krsti Duhom Svetim (Joan. 1, 33); ali iz tih izraza nitko neće zaključiti, da u Crkvi drugih učitelja netreba, a niti svećenikâ službenikâ, koji će Božija Svetotajstva podieljivati. Dapače, kako svakoj pomjestnoj crkvi treba vidive glave (biskupa), tako i sveobćoj Crkvi (napram kojoj pomjestne su što uda napram cjelini tiela), ako će ona biti jedno vidivo tielo, treba jedne vidive glave. Inače, ili već nemamo *jedne* sveobće Crkve; ili već Crkva neće biti vidivo tielo.

Poglavje III.

Poglavarstvo Petrovo u njegovim nastupnicim.

Ako je Petar u Crkvi ono što je temelj u materijalnoj sgradi, kô što cienimo da je bilo dokazano; onda mi nemožemo ni pojmiti Crkvu brez Petra, niti Petra brez Crkve: to je dvoje absolutno nerazdruživo. I zato, kako je iz Isukrstovi rieči „*Ti si Petar* (Kamen), *i na ovomu kamenu sazidat ću Crkvu moju*“, sveti Ambroz izvadio zaključak: „*Ubi ergo Petrus, ibi Ecclesia*“; tako iz istih onih rieči mi možemo izvesti zaključak ovi: *Ubi ergo Ecclesia, ibi Petrus.* Petrov je dakle položaj u Crkvi neobhodno potrebit, i, po Isukrstovoj osnovi, na sami bitni ustav Crkve spada.

Odatle logično teče, da dokle Crkva bude na ovomu svietu obstojala, — a obstanak joj je zajamčen, uzprkos svim navalam vratâ paklenih, do konca viekova (Isai. 9, 6—7: Jerem. 23, 5: Ezech. 34, 22. 24: Luc. 1, 32: Matth. 13, 24 seq.; 16, 18; 24, 14; 28, 20), — dotle će i Petar, u svome odnošaju temelja napram sgradi, obstojati.

---

stovi namjestnici (τοποτηρηταὶ τοῦ Χριστοῦ), i dione *glave* (κεφαλαὶ μερικαί), svaki u svojoj eparkiji“ (Tondini, Le Pape de Rome et les Papes de l' Église Orthodoxe d' Orient, Paris 1876, p. 18, nota 2 et p. 193). — Isti smisao što grčko-iztočna crkva razumi, kada veli, da je svaki biskup glava svoje pomjestne crkve, isti smisao, velimo, razumi i Crkva katolička kada kaže, da je Petar, ili Papa, glava vasione Crkve, dočim u Rimskomu Katekizmu rečeno je, da je Isukrst vrhu svoje Crkve (kojom sám po nutrnjemu svome Duhu vlada), postavio jednog čovjeka, da bude *Namjestnikom* i službenikom njegove vlasti: *suae potestatis vicarium et ministrum.* (De nono Symb. artic. Quaest. 13).

Digitized by Google

Dali Petar, smatran kao fizična osoba, nije bilo moguće, da za vavjek u Crkvi ostane; pošto su njegovi, kao i svakog umrlog čovjeka, dani bili izbrojeni. Zato, po Isukrstovu ustanovljenju, on kao *javna* osoba imao se u Crkvi uvjekovječiti; i kao takova osoba Crkvu na sebi uzdržati, njom upravljati i vladati. Drugim riečima: u Crkvi, po odredbi njezina božanstvenog Utemeljitelja, imala je do konca viekova proslediti Petrova vrhovna oblast, označena slikom *temelja*, znamenom *ključâ*, nalogom *utvrdjivanja braće svoje* i povjerenjem *sveobćega stada*. Po taj način, reći ćemo s protestantom Marheineke, „čim je Isukrst Crkvi svojoj jedan ustav za sve vjekove dao, Prvinstvo nije moglo umrieti s Petrom" (V. Gualco, Primato del Papa, pag. 59). A to je ono, što je Leon Veliki kazao kada reče: „Obstoji, što je vječna istina, Krst, ustanovio; i blaženi Petar, negubeć dobivenu čvrstoću kamena, izručeno mu krmilo Crkve nije iz svojih ruku nikada izpuštao" (Serm. II).

Po tome, treba da vavjek u Crkvi bude tko će Petrov položaj zapremati, u komu će vrhovna oblast Poglavara Apoštolskoga biti uosobljena; riečju: treba da u Crkvi vavjek bude drugi Petar.

Kako je pak Isukrst jedinomu Petru Poglavarstvo dao, da bi se uspješno postignulo jedinstvo njegove Crkve: — što se iz pojmovâ *temelja, ključâ* napose uručenih i *sveobćeg pastirstva* izvodi; a ne manje iz izričnog učenja svetih Otaca, od kojih budi nam dosta spomenuti Cipriana[1], Optata[2], Paciana[3], Ambroza s Oglejskim saborom[4] Jerolima[5],

---

[1] „Nam Petro primum Dominus, super quem aedificavit Ecclesiam, et *unde unitatis originem instituit et ostendit*, potestatem istam dedit" (Epist. ad Jubaj.). „*Ut unitatem manifestaret, unitatis ejusdem originem ab uno incipientem* sua auctoritate disposuit" (De Unit. Eccl. c. 4).

[2] „*Bono unitatis* beatus Petrus . . . et praeferri Apostolis omnibus meruit, et claves regni coelorum communicandas ceteris solus accepit" (De Schism. Donatist. Lib. 7, n. 3).

[3] „Ipso referente Matthaeo, paulo superius ad Petrum locutus est Dominus; *ad unum, ideo ut unitatem fundaret ex uno*" (Migne, Patrol. Lat. T. XIII, col. 1071).

[4] „Inde (sermo est de Romana Petri Sede) enim in omnes venerandae communionis jura dimanant" (Opp. S. Ambr., Migne, T. III, col. 986).

[5] „Inter duodecim unus eligitur, ut capite constituto schismatis tollatur occasio" (Cont. Jovin. Lib. I, n. 26).

Digitized by Google

Augustina[1], Inocencija I[2], Leona Velikog[3], Bedu[4]: tako vrhovnu Petrovu oblast, s istog uzroka, mi moramo tražiti u jednoj *samo* osobi, koja će biti vječiti izvor jedinstva toli sveobćoj, koli pomjestnim crkvam, i koja će istog jedinstva biti vjerni i živući izraz. Velimo *sveobćoj* i *pomjestnim crkvam*; jer kako nebi moglo biti *jedne* vidljive sveobće Crkve, da nema jedne *vidljive* glave, koja vrhovnom oblašću sva uda sobom u jednu cjelinu spaja; tako brez iste vrhovne glave, ni pomjestne crkve nemogu imati svoga posobitog *jedinstva* (razumjemo reći jedinstva *formalnoga*, jedinstva kakova je Isus naumio i za pomjestne crkve). Ove bo pomjestne crkve, ako se nedrže Kamena, izvan koga niti sgrada ciela, niti ijedan nje dio nemože obstojati, nipošto nisu Crkva Isukrstova, kô što nemože biti Isukrstovi ovaca izvan ovčarnice Petru povjerene, niti ikakovih gradjana svetih, izvan nebeskoga kraljestva, kog su ključi Petru uručeni; a po tome, iste crkve nemogu imati jedinstva iztičućeg iz onog izvora, što je Isukrst ustanovio, naime, iz oblasti, što je on svojoj Crkvi ostavio.

Osoba, u kojoj treba da se uvjekovječi vrhovna Petrova oblast, nemože biti, da svoj položaj u Crkvi neuzdrži istim pravom, po kome je Petar onu oblast imao: dakle *pravom božanstvenim*; jer, ko što opet kaže Leon Veliki, „kako obstoji što je u Isukrstu Petar vjerovao, *tako sliedi obstojati i ono što je u Petru Isukrst ustanovio*“ (Loc. cit.).

Po taj način u jednoj crkvenoj osobi *sam Petar žive i Crkvi sudi* (Mansi, Collec. Conc. T. IV, col. 1295), i „*neuzkraćuje davati pravovjernu istinu onima, koji je traže*“ (Petr. Chrysol. ad Eutich.).

---

[1] „Dicit enim Petro, *in quo uno format Ecclesiam*, Petre amas me?“ (Opp. S. August., Migne, T. V, P. 1, col. 755). „*In ipso Petro unitatem commendavit*“ (Ibid. col. 287).

[2] „Arbitror omnes fratres et coepiscopos . . ad Petrum, id est, *sui nominis et honoris auctorem* referre debere“ (Inter Opp. S. August. T. II, col. 784).

[3] „Hujus muneris sacramentum ita Dominus ad omnium Apostolorum officium pertinere voluit, ut in beatissimo Petro Apostolorum omnium summo, principaliter collocaverit: *et ab ipso quasi quodam capite, dona sua velit in corpus omne manare*: ut exortem se mysterii intelligeret esse divini, qui ausus fuisset a Petri soliditate recedere“ (Epist. X ad Episcopos per Prov. Vienn. n. 1).

[4] „*Primatus Petro datur, ut unitas Ecclesiae commendetur*“ (Opp. Bedae, Migne, T. V, col. 219).

Digitized by Google

Odatle je jasno, da je, po odredbi božanstvenog Utemeljitelja Crkve, njezin ustav monarkični[1]. A to se jošter potvrdjuje i onim bibličkim slikama, što se na nju odnose. Ona bo je: *vojska dobro uredjena* (Cantic. 6, 9), *kraljestvo*, koje se do vieka neće razsuti (Dan. 2, 44), *ladja* (Luc. 5, 3; 8, 22 seq.), u kojoj, kao u Nojevoj korablji, jedino spasa možemo naći (I Pet. 3, 20—21); ona je jošter: *stado sa jednim pastirom* (Joan. 10, 16), *tielo* (Rom. 12, 4—5), u komu, akoprem je mnogo udâ, jedna je glava (I Cor. 12, 12 seq.); i to glava jednorodna sa svojim udima, kako se vidi iz onog, što Apoštol veli: „Nemože.. glava nogam reći: vi mi niste potrebite" (Ibid. v. 21): što se jamačno o *glavi* Isukrstu nemože razumjeti.

Dakako, nije Crkva poput svietovnih monarkijâ. Od ovih, ona se sa tri kraja razlikuje: „1. što uz oblast njezina vrhovnog glavara, postoji i oblast biskupâ, koji nisu njegovi namjestnici: čim je Duh Sveti njih postavio, da stadom sebi povjerenim upravljaju, i da s njime (vrhovnim glavarom), i podr.dno njemu, Crkvom vladaju: 2. što oblast vrhovnog glavara ima ostati u onim granicam, koje mu je sam Isukrst, svojom rieči, svojim zakonim, svojim ustanovam opredielio; te je dužan vršit je, kako slugam Krstovim i dieliteljim Božijih otajstva (I Cor. 4, 1) dolikuje: 3. što ista vrhovna oblast nema sličiti zemaljskomu gospodstvu, već nasuprot ima biti sdružena s poniznošću, s ljubavju i dobrim izgledom" (Hettinger, Op. cit. T. III, p. 157—158).

[1] U božanstvenom ustavu Crkve *vladanje* je teokratično-monarkično. *Teokratično*, u koliko njezina vrhovna glava i prvi monark jest sam Isukrst, pravi Bog i čovjek, od koga, poglavitom i absolutnom oblašću, Crkva je vladana i upravljana. *Monarkično*, ne samo jer Isukrst, kako sad rekosmo, jest vrhovni i absolutni njezin monark, već jošter jer je on Petru povjerio vrhovnu i neodvisnu, od ikoga na svietu, vlast; da, kao njegov Namjestnik, kao *vidljiva* glava vlada i upravlja Crkvom na zemlji. Jer su pak biskupi pozvani u dio brižljivosti vrhovnoga (vidljivog) glavara, te primaju posebne crkve da njima vladaju, *ne kao njegovi zamjenici ili namjestnici*, već kao pravi pastiri i poglavari; svak vidi, da u crkvenu monarkiju jako utiče onaj, što bi smo, po svietovnoj terminologiji, nazvali, elemenat aristokratski: crkvena aristokracija. Uz to, nebuduć u Crkvi po rodu nasljedno ni vrhovno Poglavarstvo (Papastvo), nit poglavarstvo podredjeno (biskupastvo) — kao što ni samo misništvo — već je i prvo i drugo uzeto iz cieloga kršćanstva, brez razlike narodâ, jezikâ, stališa, tako da i najniži može postati najvećim, kò što sin Toškanskoga drvodjelca (Grgur VII), sin Englezkog sluge (Adrijan IV) i Montaltski čobančić (Siksto V); može se reći u nekom smislu, da nije od vladanja Crkve odbijen ni demokratski elemenat.

Digitized by Google

Tko će, ovdje nastaje pitanje, biti osoba, u kojoj treba, da se Petrova oblast obistini. Tko je Petrov nastupnik?

Da Petar nebude sebi nikakve biskupske stolice odabrao, mi neznamo, na koga bi prešla bila njegova vrhovna oblast. Vjerojatno je, u tome slučaju, da bi sama Crkva Petru nastupnika bila izabrala (Bellarm. de Rom. Pont. Lib. II, c. 12). Ali i u takovoj ipotezi, svaki Petrov nastupnik imao bi u Crkvi vrhovnu oblast *de jure divino*; čim je, kako rekosmo, odredba samog Isukrsta, da Petrova vlast ostane za vavjek u Crkvi; a po tom, da se na nastupnike mu prenese. Nego Petar, da nebi iza njegove smrti nastupstvo mu neizvjestno postalo, kako je po Božijoj odredbi u Rim bio došao (Leo Mag. Serm. I. de SS. Apost. Pet. et Paulo: Liturgia Syro-Chaldaica, David, pag. 43), tako je i Rimsku Stolicu odabrao (valjda je i to po samom Božijom objavljenju učinio; usljed česa sv. Optat reče: „*Negare non potes scire te in Urbe Roma Petro primo cathedram episcopalem esse collatam*); te kao biskup Rimski, a istodobno kao glavar ciele Isukrstove Crkve, život svoj umrli u Rimu dovrši.

Akoprem izravno na naš cilj nespada, budi nam ovdje dozvoljeno kazati, kako o Petrovu došašću u Rim, o njegovu biskupovanju ondje, o smrti u istom gradu, podatci i spomenici historični, sva starina, sva Crkva, kao sam jedan čovjek, jednoglasno svjedoče. Ovdje sretamo ove velike svjedoke: Klementa Rimskoga[1], Papiju, koji je živio pri koncu I vieka[2], Ignacija[3], Dionisija Korinćanskoga[4],

---

[1] „Propter aemulationem iniquam, Petrus, non unum aut alterum, sed plures labores sustulit, atque ita martyrium passus in debitum gloriae locum ascendit . . . Viris istis (Petro et Paulo) sanctam vitam instituentibus magna electorum multitudo aggregata est, qui multas contumelias multaque tormenta . . passi, exemplar optimum *inter nos* extiterunt“ (Ep. I, ad Cor., Migne, Patr. Gr. T. I, col. 218—219).

[2] „Porro Marci mentionem fieri ajunt (Clemens et Papias) a Petro in priori Epistola, quam *Romae scriptam esse contendunt,* idque Petrum ipsum innuere, qui Romam figurate Babylonem appellat, his verbis: Salutat vos, etc.“ (Euseb. H. Eccl. Lib. II, c. 15: Opp. Ed. Migne, T. II, col. 171—174).

[3] Rimljanim piše: „Non ut Petrus et Paulus vobis praecipio“ (Patr. Gr., Migne, T. V, col 690).

[4] „Ita et vos tanta admonitione vestra, sementem, quae Petri ac Pauli satione succreverat, Romanos scilicet et Corinthios simul commiscuistis. Ambo enim illi etiam in urbem nostram Corinthios ingressi, sparso evangelicae doctrinae semine nos instituerunt; et in Italiam simul profecti, cum vos similiter instituissent, eodem tempore martyrium pertulerunt“ (Ad Romanos, Apud Euseb. loc. cit. col. 210).

Digitized by Google

Irineja[1], Kaja[2], Klementa Aleksandrijskoga[3], Tertuliana[4], Cipriana[5], Origena[6], Laktancija[7], Atanasija[8], Eusebija[9], Grgura Nazianzena[10], Epifanija[11], Optata[12], Ambroza[13], Zlatousta[14], Jerolima[15], Augustina[16],

[1] „Maximae et antiquissimae et omnibus cognitae a gloriosissimis duobus Apostolis Petro et Paulo Romae fundatae et constitutae Ecclesiae etc." (Migne, Patr. Gr. T. VII, col. 848).

[2] „Ego vero Apostolorum tropaea possum ostendere. Nam sive in Vaticanum, sive ad Ostiensem viam pergere libet, occurrent tibi tropaea eorum, qui Ecclesiam illam fundaverunt" (Ap. Euseb. loc. cit.).

[3] Ibidem.

[4] Si autem adjaces Italiae, habes Romam . . . Ista quam felix Ecclesia! cui totam doctrinam Apostoli cum sanguine suo profuderunt: ubi Petrus passioni dominicae adaequatur" (De Praescript. c. 36).

[5] „Navigare audent et ad *Petri cathedram* atque ad Ecclesiam principalem . . . nec cogitare eos esse Romanos, ad quos perfidia habere non potest accessum" (Ep. 55 ad Cornel.).

[6] „Qui (Petrus) ad extremum Romam veniens, cruci suffixus est capite deorsum demisso" (Apud Euseb. H. E. Lib. III, c. 1. col. 215).

[7] „Christus discedens instruxerat eos virtute ac potestate . . . sed et futura aperuit illis omnia quae Petrus et Paulus Romae praedicaverunt . . . . Cum eos (Petrum et Paulum) Nero interemisset, Judaeorum nomen et gentem Vespasianus extinxit" (Institut. Divin. c. 21).

[8] Petrus et Paulus . . his auditis verbis: Oportet vos Romae martyrium subire, profectum non distulere suum" (Apol. de fuga sua, n. 18).

[9] „Petrus Apostolus, cum primum Antiochenam Ecclesiam fundasset, Romam mittitur, ibique Evangelium praedicans XXV annis ejusdem urbis episcopus perseverat" (Chronic. Lib. II, Opp. T. I, col. 539). „In qua (Neronis persecutione) Petrus et Paulus gloriose Romae occubuerunt" (Ibid col. 544).

[10] „Romae Paulus et Petrus victoriam reportarunt" (Carm. de Seipso, Opp. T. III, col. 1250).

[11] „Romanorum Pontificum ista successio est: Petrus et Paulus etc. (Haeres. 7, Opp. T. I, col. 314).

[12] „Loc. cit. in textu.

[13] „Serm. contr. Aux. de Basilicis tradendis, n. 13. „Domine quo vadis etc."

[14] „In regia urbe Roma, . . ad sepulchra piscatoris et tentoriorum opificis accurrunt Imperatores, Consules, exercituum Duces" (Cont. Judaeos et Gent., Opp. T. I, P. II, col. 825).

[15] „Simon Petrus . . . Romam pergit, ibique viginti quinque annis cathedram sacerdotalem tenuit, usque ad ultimum annum Neronis . . a quo et affixus cruci, martyrio coronatus est" (De viris Illust. Opp. T. II, col. 638). „Est quidem ibi (Romae) sancta Ecclesia, sunt trophaea Apostolorum" (Ad Marcellam, T. I, col. 490).

[16] Cathedra quid tibi fecit Ecclesiae Romanae, in qua Petrus sedit . . ?" (Cont. Litt. Pettil. Opp. T. IX, col. 300).

Digitized by Google

Gaudencija[1], Kasiana[2], Sulpicija Severa[3], Pavla Orosija[4], Lucia Dekstera[5], Leona Vel.[6], Maksima Turinskog[7], Fulgencija[8], Grgura Velikog[9], Izidora[10], da druge posebne nespominjemo. Ovdje sretamo kolektivne izjave iztočnih crkava, akoprem od Rima vjerom odieljenih: hoćemo da kažemo, crkve siro-kaldejske[11] i grčko-iztočne[12]. Ovdje sretamo učnije i iskrenije protestante, kao što svak može viditi kod Fogginia (De Rom.

---

[1] In hoc enim die apud urbem Romam ambos (Petrum et Paulum) pro Christi nomine Neronis crudelitas interfecit" (Serm. 20, Migne, Patr. Lat. T. XX, col. 994).

[2] „Interrogemus . . summum illum et inter discipulos discipulum, et inter magistros magistrum; qui Romanae Ecclesiae gubernaculum regens etc." (De Incarn. Lib. III, c. 12).

[3] Eo tempore (persecutionis Neronianae) divina apud Urbem religio invaluerat, Petro ibi episcopatum gerente, et Paulo postea adducto" (Sac. Hist. Lib. II, c. 28).

[4] „Petrus apostolus D. N. J. C., Romam venit, et salutarem cunctis credentibus fidem fideli verbo docuit" (Histor. Lib. VII, c. 6, Migne, Patr. Lat. T. XXXI, col. 1072—1073). „Nam primus (Nero) Romae christianos suppliciis et mortibus affecit... ipsumque nomen extirpare conatus, beatissimos Christi Apostolos, Petrum cruce, Paulum gladio occidit" (c, 7, col. 1078).

[5] „Hoc eodem anno — 66 — sancti Apostoli Petrus et Paulus ex longissimis peregrinationibus Romam redierunt" (In Chronico, Migne, Patr. Lat. T. XXXI, col. 211). „Sancti Principes Apostolorum Petrus et Paulus Romae III Kal. Julii, alter in cruce actus, alter ense jugulatur" (Ibid. col. 225).

[6] Serm. I. de Nat. Apostolorum, et alibi passim.

[7] Serm. XXXI, XXXIV, XXXIX.

[8] „Quod duorum magnorum luminarium, Petri scilicet Paulique . . decorata corporibus, Romana, quae mundi cacumen est, tenet et docet Ecclesia" (Migne, Patr. Lat. T. LXV, col. 465)

[9] Passim.

[10] „Hic (Petrus) postquam Antiochenam Ecclesiam fundavit, sub Claudio Caesare, contra eundem Simonem magum Romam pergit, ibique Evangelium praedicans, 25 annis ejusdem tenuit Pontificatum" (In vita Petri, c. 1).

[11] „Spiritus descendit de coelo ad coenaculum, et ignem ad instar linguarum Apostolis distribuit, Simonem misit Romam"; i opet: „Missi sunt Apostoli . . .; unicuique autem eorum locum assignavit et dedit Filius Dei; Simoni quidem Romam". „Exornemus, fratres, nosmetipsos . . in commemoratione . . Petri electi Apostolorum capitis, qui Romae complevit suum ministerium" (Joseph David, Ecclesiae Syro-Chaldaicae Traditio, p. 41—43).

[12] „*Rima že t'i b'il' esi per'vii Episkop*: τῆς Ῥώμης δὲ γέγονας σὺ, πρωτεπίσκοπος" (Tondini, La Primauté de Saint Pierre, p. 10—11). „*Petre ver'i kamenju, Pavle pohvalo vselenn'iju, ot' Rima sošedšesja utverdite nas*: ἐκ τῆς Ῥώμης συνέλθοντες στηρίξατε ἡμᾶς" (Ibid. p. 8). „*Rima ne ostavl'* (μὴ λιπὼν) *k nam prišel' esi česti'imi verigami*" (Ibid.

Digitized by Google

Petri itinere et episcop. exercit. 1). Tu je Cave, Pearson, Hammond, Baratier, Ugo Grotius, Usserius, Junius, Blondel, Jos. Just. Scaliger, Clericus, Basnage, Newton. Ovim se mogu pridodati iz novijih vriemena: povjestničar Mutter, Bertholdt, Collu, Schröck (V. Gualco, Primato del Papa, p. 55—56), Cobett (Hist. de la Réforme, Ed. Tournai 1856, p. 28—29) i Gieseler, koji u svojoj crkvenoj Poviesti reče, da nije mogla nego sama *polemika strančarskim duhom nadahnuta* zaniekati Petrovo pribivanje u Rimu (V. Klee, Storia dei Dogmi, P. I. c. 4). Svi ovi, jednim ili drugim riečima tvrde, da Petrovo došašće u Rim, kao što i mučenstvo ondje pretrpljeno, jest čin najočevidnije historične istinitosti.

Pošto je dakle u Petrovoj osobi vrhovno Poglavarstvo nerazdruživo bilo spojeno sa njegovim biskupastvom, tko Petra u ovom posljednjem nastupi, jest Petrov baštinik posvema: nastupa mu, naime, i u vrhovnom Poglavarstvu nad Crkvom. Po naravnom bo pravu, javne službe prelaze na nastupnike sa svim povlasticam i preimućtvim, ako drugčije nije bilo odredjeno od onoga, od koga vlast upravo polazi. — S istog razloga, da Petar bude umro u Antijokiji, kao biskup one stolice, njegovo Poglavarstvo bilo bi ostalo nerazdruživo sjedinjeno s Antijokijskom stolicom. Inače Antijokijski biskup nije mu u Poglavarstvu mogao nastupiti, dočim se nenastupa nego onomu, koji ustupa mjesto, ili smrću naravnom, ili zakonitim svrgnućem, ili odrekom.

Ovdje nam treba razabrati pitanje o granicam oblasti i Poglavarstva Papina.

Kolika je Papina oblast u Crkvi? Napose pak, koji su njegovi odnošaji napram kanonim: da li je, naime, Papa nad kanonim, al su ovi nad Papom? To su dva lica jednog istoga pitanja.

---

p. 18). — Katolički nauk o Petrovu biskupovanju u Rimu, grčko-iztočna crkva izpovjeda na mnogo drugih mjesta: osobito u Minejam na praznike sv. Klementa, sv. Silvestra, sv. Leona Vel., sv. Martina Pape, sv. Grgura II (V. De Maistre, Du Pape, Liv. I. ch. 10; Štiić, Kratki Razg. o Iztoč. Crkvi str. 49, seq.). Medjutim mi nemožemo da neopazimo na ovom mjestu, kako se hoće absolutna nepoznavanja izvorâ, ili strančarskog zaslieplienja, da čovjek može uztvrditi, da su *autentični* historički podatci, na kojim neka protestantska škola osniva zlobne svoje zaključke o Petru. Mi sažaljujemo ljude, koji, iz mržnje napram katoličanskoj Crkvi, pabirče na polju njezinih, i svega kršćanstva, neprijajeljâ, a neće da vide protivne razloge, bili oni od katolikâ ili nekatolikâ, na sriedu iznešeni: pače i preziru svjedočanstva same svoje crkve, što svagda u liturgičnim knjigam štiju.

Digitized by Google

Po onomu što smo gori kazali, Papa nastupa Petru u Poglavarstvu nad cielom Crkvom. S toga, on je iste Crkve temelj; on Ključar Isukrstova kraljestva, u komu što on zaveže ili razdrieši, to sam Bog neposredno zavezuje i razdriešuje; on je Utvrditelj u vjeri braće svoje; on Pastir Spasiteljeva stada. U njemu je dakle, kako opaža Šerafinski Naučitelj sv. Bonaventura, ista Petrova oblast, punoća, naime, crkvene vlasti; ili — što je isto — sva ona oblast, koju je Isukrst Crkvi dao[1]. Odatle sliedi, da Papina vlast obuhvaća ne samo stvari, koje se na vjeru i ćudoredje odnose, već i one što spadaju na dišiplinu i vladanje Crkve po svem svietu razasijane[2]. Po tomu, ona obuhvaća sve i svakoga u Crkvi: *sve*, jer drugih granica nepriznaje, osim onih što je Isukrst crkvenoj oblasti opredielio; *svakoga*, jer i biskupi, akoprem svaki svoga stada pravi pastiri, ipak napram Papi i oni su ovce, ma i bili u Saboru sakupljeni. Drugim riečima: Papa, kako opet veli Bonaventura, svagdi, u svim crkvam, ima istu onu vlast što ima u posobnoj Rimskoj Stolici, i on može više nego svi biskupi, pošto nad svima punoću vlasti ima[3].

---

[1] „Domini institutione, qui ordinavit Petrum et ejus successores super totam Ecclesiam, volens ut omnes, qui canonice electi fuerint, eamdem quam et Petrus habeant potestatem" (In IV Sent. Dist. 25, art, 1. q. 1). „Secundum curae pastoralis amplitudinem etiam quilibet istorum (Episcoporum) accepit certam auctoritatis potestatem, residente plenitudine potestatis apud Sedem Apostolicam Romanae Ecclesiae, cui Apostolus Petrus Princeps Apostolorum specialiter praesedit, et successoribus suis ibidem eamdem potestatem reliquit . . . Ipse Summus Pontifex solus habet totam plenitudinem auctoritatis, quam Christus Ecclesiae contulit" (Ex Opusc. Quare Fratres Minores praedicent).

[2] „Si quis dixerit Romanum Pontificem habere tantummodo officium inspectionis vel directionis, non autem *plenam et supremam potestatem jurisdictionis in universam Ecclesiam, non solum in rebus, quae ad fidem et mores, sed etiam in iis, quae ad disciplinam et regimen Ecclesiae per totum orbem diffusae, pertinent* . . anathema sit . . (Conc. Vatic. Const. *Pastor aeternus*, c. 3).

[3] „Triplex est autem hujus potestatis plenitudo, scilicet quod ipse Summus Pontifex *solus* habet totam plenitudinem auctoritatis, quam Christus Ecclesiae contulit; et *quod ubique in omnibus Ecclesiis habet illam sicut in sua speciali Sede Romana;* et quod ab ipso manat in omnes inferiores per universam Ecclesiam omnis auctoritas, prout singulis competit eam participari" (Loco mox cit.). „Summus Pontifex plus potest quam omnes episcopi, eo quod plenitudinem habeat potestatis super omnes" (In IV Sent. Dist. 20, p. 2, ar. 1. q. 6).

Digitized by Google

Živu sliku te velike Papine vlasti predstavlja nam Konkordat Pia VII i Francuzke. Tu je fakt, komu nema slična u Historiji, tu je sbilja, kako veli Rohrbacher, svemogućnost crkvene vlasti od strane Papine. Papa samo makne perom (Bula 29. Novembra 1801), i, *non obstantibus* — njegove su rieči — *Conciliis generalibus*, ukida za vazda sto i trideset i pet biskupskih stolica s njihovim kaptolima, sa svim pravima i odnosnim povlasticam; svrgnjiva trideset i šest francuzkih biskupa, koji nisu hotili dati svoju ostavku; i stvara na jedan mah šestdeset novih stolica, razdieljenih u deset mitropolijâ. — Da Pio VII tim velikim činom nije izišao iz granicâ svoje oblasti, to je kod katolikâ nedvojbeno. Pa s toga sva Crkva, kako veli Döllinger, izuzmeš li nekoličak osobâ, onom odredbom udarenih, Papin je postupak odobrila (L' Église et les Églises, p. 30). A nepristrana Poviest, sa sretnih posljedica istoga čina, Piovo je ime zlatnim slovima ubilježila uz imena najvećih dobrotvora čovječanstva (V. Balbo, Pensieri sulla Storia d' Italia, p. 305).

Ako je Gospodin Isukrst u jednoj osobi ovaku vlast hotio ustanoviti, zar mu tko može što prigovoriti? Ako svomu kraljestvu, kog je krvlju svojom zadobio, ovaku je formu vladanja opredielio, jer se njemu dobra vidila, zar bi nami kukavnim stvorovima moglo na um pasti, da ga pitamo: *Zašto si tako učinio?*

Ipak pored sve tolike vlasti, nemože se reći da je u Crkvi absolutna oblast Papina. „Absolutan je, veli Hettinger, onaj monark koji normu svoga vladanja crpi ne iz ugovorâ, iz običajâ, iz zakonâ, već jedino iz svrhe i dobrosretnosti gradjanske zadruge" (Op. cit. T. III, p. 190). U ovomu smislu Papa nije absolutan monark. Zato dobro reče Belarmin, da je sam Gospodin Isukrst absolutni gospodar u svojoj Crkvi, i da Papa, akoprem ima svu punoću vlasti napram drugim crkvenim glavarima, usporedjen s Isukrstom on te punoće nema, pošto Isukrstovoj vlasti udioništvuje u mjeri od njega zabilježenoj. Nemože bo Papa Isukrstove zakone promienjivat, nit ustanovljivat Svetotajstva, niti brez ovih griehe odpuštat, niti stvarati kakova nova sredstva kao neobhodno spasenju potrebita, a medjutim se nesudarajuća sa naukom Evandjelja[1].

---

[1] „. . Regem absolutum et liberum *solum* Christum esse" (De Rom. Pontif. L. I, c. 5). „Ad illud de plenitudine potestatis, respondeo: summum Pontificem si conferatur cum Christo, non habere plenitudinem potestatis, sed tantum suam quamdam portionem, secundum mensuram donationis Christi. .

Digitized by Google

Koji će dakle biti odnošaji Papini napram kanonim?

Prije svega, treba nam razlučiti izmed kanonâ i kanonâ.

Ima kanonâ, što su iz božanstvenog ustanovljenja potekli: ima ih, koji takovi nisu, al su u tiesnom odnošaju sa dogmatim vjere, te su, kako reče Zosim Papa, *veluti quaedam fundamenta ferendis fidei jacta ponderibus,* il su jošter bitno spojeni sa onim, što je sam Bog utvrdio, kao, n. pr., kanoni sgledajući pravo apelacijâ na Rimskoga Papu: ima kanonâ, koji se na pravu naravnom osnivaju: ima ih napokon, koji su sasma i jednostavno prava crkvenoga ustanovljeni sveobćim Saborima, ili samom Apoštolskom Stolicom za upravu Crkve.

Kad se pita, je li Papa nad kanonim, ili obratno, svak po sebi razumi, da se to pitanje odnosi jedino na kanone posljednje kategorije[1].

Što se daklen ovizih kanonâ tiče, pošto je Crkva pečat svoje vlasti na nje udarila, kako se s jednog kraja ima držati, da su na obću korist i dobro bili ustanovljeni, (jer Crkva Duhom Svetim vodjena, nije moguće, da što protivna tomu može zakonom proglasiti), tako s drugog treba priznati, da isto dobro Crkve u obće zahtjeva, da oni budu obsluživani. Jer pak Rimski Papa, po visokom svome

---

Nec potest (Pontifex) leges Christi mutare, aut Sacramenta instituere, aut peccata sine Sacramento remittere" (Ibid. c. 9). „Certe quotquot catholici sumus, et Romano Pontifici Christi Vicario obedimus, libere dicimus . . . non licere ei quibusvis legibus, hoc est, etiam perniciosis et iniquis homines ligare . . nec media comminisci ad salutem aliena a doctrina Evangelii" (Lib. III, c. 20).

[1] „Distinguendum inter canonum qualitatem, utrum scilicet *humanae tantum auctoritati innitantur*, an etiam *divinae;* ita ut vel directe a Deo constituti sint, vel saltem cum iis, quae a Deo sunt constituta, sint *essentialiter* conjuncti; ex. gr. canones, quibus *jus appellationum* ad Romanum Pontificem constituitur, qui profecto essentialiter conjuncti sunt cum natura ipsa primatus, ejusque officio divinitus Romano Pontifici imposito.

Quoad canones, qui auctoritati *divinae* innituntur, manifestum est, eosdem *quatenus tales sunt*, immutari per Romanum Pontificem *derogatione proprie dicta* non posse. Dixi 1. *quatenus tales sunt.* Complures enim sunt canones, in quibus *substantia* ab auctoritate *divina* dimanat, *forma* ab humana; ex. gr. canones, qui decimas solvi imperant; in quibus *substantia*, idest ut altaris ministri ali a fidelibus debeant, divini juris est (I Cor. 9, 4 et 14); *forma* autem, ut nimirum ejusmodi alimenta praestentur per decimarum solutionem, humani est juris. Dixi 2. *derogatione proprie dicta.* Si enim agatur de praeceptis divinis positivis, nemo ambigit, Romanum Pontificem, potestatem, imo et officium habere eadem interpretandi, utrum scilicet, certis supervenientibus circumstantiis, locum habere debeant necne" (Tarquini, Juris eccles. publ. Institut. pag. 115).

Digitized by Google

položaju, najprvi je dužan dobro Crkve gledati, njemu nije samo bditi, da drugi kanone obsluživaju, i prekršitelje crkvenim pedepsam kazniti, nego i sam ima ih obsluživati, kô što kralji i drugi vrhovni glavari imaju obsluživati svoje državne zakone; a to ne samo s moralnog uzroka, da drugim, naime, izgledom svojim prednjači, po onim stihovima:

Primus jussa subi. Tunc observantior aequi
Fit populus, nec ferre vetat, cum viderit ipsum
Auctorem parere sibi . . . .;

nego jer dobro Crkve iziskuje, da kanoni budu izvršivani, i da sama vrhovna vlast prema njima svoje vladanje udesi. A to je ono što kanoniste kažu, kada vele, da kanoni napram Papi imaju *pravilničku snagu* (vim directivam). Kanoni su bo njemu pravilnik, prema komu treba da postupa, da mu djelovanje bude pristojno, i da svojoj dužnosti zadovolji: te kad bi, brez razložita uzroka, drugčije postupao nego oni pripisuju, pred Bogom griešan bi bio[1].

Ovo je što katolici uče o Papinim odnošajima napram kanonim. Kako oni, sa svetim Bernardom, Papi vele: „Ti si oblašću Petar; Ti si onaj, komu su ključi uručeni, komu su ovce povjerene; Ti *jedan*, ne samo ovacâ, već i svijuh pastira jesi Pastir; Ti i biskupim, kad je tomu uzroka, možeš nebo zatvoriti i s biskupstva ih svrgnuti“[2]; tako, opet sa svetim Bernardom, kažu, da Papi nije prosto izvrćati red i poremećivat granice što su otci postavili[3]. U ostalom, ovako uče i sami Pape sa poznatim izjavam: „*Contra statuta paternorum canonum . . nihil cuique audere conceditur*“ (Leo Magn. Ep. 79 c. 2): „*Quod universalis Ecclesiae probavit assensus, nullam magis exequi Sedem oportere prae ceteris, quam primam*“ (Gelas. ad Episc. Dard. c. 2 ad fin.): „*Canones enim ecclesiasticos solvere non possumus, qui*

[1] „Nemo enim theologorum unquam dubitavit canonum directioni subjectos esse Romanos Pontifices, quemadmodum et principes summi, suis, et reipublicae legibus obnoxii sunt, quoad vim pertinet *directivam* . . . Ad eorum (canonum) custodiam, et tuitionem, naturali, ac divino jure tenentur“ (Orsi, De Rom. Pont. auctor. Lib. VII, c. 2).

[2] „Tu . . potestate Petrus . . Tu es cui claves traditae, cui oves creditae sunt . . Nec modo ovium sed et pastorum tu unus omnium pastor . . . Nonne, si causa extiterit, tu episcopo coelum claudere, tu ipsum ab episcopatu deponere etiam et tradere satanae potes?“ (De Consider. ad Eugen. III, Lib. II, c. 8).

[3] „Tunc denique tibi licitum censeas . . confundere ordinem, perturbare terminos, quos posuerunt patres tui?“ (Ibid. Lib. III, c. 4).

Digitized by Google

defensores et custodes canonum sumus, non transgressores" (Martin. I apud Thomassinum: Vet. et Nov. Eccl. Discip. P. II, Lib. III, c. 25, n. 9). Ovako je učio i Pio VII, kog smo gori spomenuli. U nekom političkom spisu što se na Njemačku odnosio, on veli: „Papa u samoj naravi i ustroju Crkve katoličke, kojoj je on glava, ima neke granice što nemože prekoračiti, ako neće da potlači svoju saviest i zlorabi vrhovnu vlast što mu je Isukrst povjerio na sazdanje a ne na razrušenje (II Cor. 13, 10) svoje Crkve. Te granice, koje nemože da prekorači vrhovni glavar Crkve, jesu dogmati vjere, koje on nemože ni izravno ni neizravno promienjivati. Što se pak dišipline tiče, akoprem ova može biti promjenljiva, ipak Rimski Nadsvećenići sebi su nekoje medjaše udarili; a to, da u nekojim dielima iste neuvadjaju ikakvih novosti. . . Po ovim načelima, oni nikada nisu cienili, da im je dopušteno uvoditi kakovu promjenu u onim dielim dišipline, koji su neposredno od Isukrsta bili ustanovljeni, oli u onim, koji su po svojoj naravi uzko uz dogmate privezani, il su od krivovjeracâ napadnuti, namjerom, da u svojim novotarijam mogu uspjeti. U takovim dielima dišipline, i u drugim jednake naravi, zbog posljedicâ što bi odatle po vjerozakon i po katolička načela nastale, Rimski Pape dužnošću su svojom smatrali, da nepristanu na ikakvu promjenu, ma što im se koristna obećavalo, il, ma kojim se nezgodam njima prietilo" (Döllinger, Op. cit. p. 32).

Iz ovoga se vidi, koliko se neprijatelji Papastva varaju, utvarajuć si Papu kao nekakva usilnika, na koga zastavi stoje napisane one dvi poganske rieči: „*Memento omnia mihi, et in omnes licere*": „*Quod principi placuit, legis habet vigorem*"! — „Tà nemožeš, veli Döllinger, zamisliti *manje bezuslovne* vlasti do Papine; pošto je ta vlast odredjena, kako su to hiljadu putâ sami Pape izpovjedili, da štiti zakone i crkvene odredbe, i da ih čuva od prekršivanjâ. I jer Crkva od mnogo vremena posjeduje mogući svoj ustroj, svoje zakonodavstvo, koje obuhvaća i najsitnije stvari, sama Sveta Stolica treba da najprvo daje izgled obsluživanja crkvenih naredaba. . . Zato svaki duboki poznavalac crkvenog zakonodavstva, u većem broju slučajevâ, može sa sigurnošću predviditi kakova će biti odredba Svete Stolice" (Op. cit. p. 28—29).

Nego, ako su kanoni pravilnik Papi, nesliedi odatle, da oni imaju nad njim *prisilnu snagu* (vim coactivam); da ga, naime, *kao sebi podredjena,* sa zapovjedi, oli i kaznom, od njih ustanovljenom, mogu silovati, da ih obdržava; i to pod uvjet ništavosti njegova protivna čina: tako da, ako bi što protivna odlučio, pa bilo to u sebi

Digitized by Google

pristojno i dobro, s toga *samo* što je kanonim protivno, njegov bi se čin nevaljanim *(invalidus)* imao smatrati.

Kakova je oblast Papina napram kanonim od Crkve ustanovljenim, to se dade razabrati iz Isukrstovi riečî, kojim je Poglavarstvo u Petru ustanovio. — Pošto ovo Poglavarstvo sobom nosi *vrhovnu, neodvisnu, podpunu* oblast nad cielom Crkvom: pošto je isto Poglavarstvo u Papi, sasma je očevidno, da Papa može sve one čine, kojima se jurisdikcija u Crkvi vrši. On dakle može i preko kanonâ i proti kanonim zakone Crkvi davat[1], i od starih kanona, kad to potreba iziskuje, odpuštat, njih promienjivat i dokidivat; jer nitko neće reći, da se crkvena jurisdikcija na kanone neproteže; čim, kako su neke okolnosti i neka vremena učinila potrebitim stare kanone, tako promjenjena vremena i okolnosti mogu potrebitim učiniti odpuštanje od njih, ili njihovo dokinuće[2]. Dalje. Ako Papina oblast jest vrhovna i podpuna nad Crkvom, kako bi crkveni zakoni (kanoni) mogli *prisilnu snagu* nad Papom imati? Nebi li u protivnu slučaju, Papina oblast bila vrhovna i nevrhovna, podpuna i nepodpuna? Nebi li Papa imao oblast nad Crkvom po Isukrstovu ustanovljenju, a u isto doba Crkva — neznamo po čijem ustanovljenju — imala oblast nad Papom? „Pitaj, govori De Maistre, pitaj Papu, misli li on vladati brez pravila i neobzirat se na kanone; on će se na te sgroziti. Pitaj sve biskupe katoličkog svieta, misle li oni da vanredne okolnosti nemogu opravdati ukinuća, iznimke, dokinuća, i da je vrhovna vlast u Crkvi postala *comme une vieille femme* neplodnom, te je po taj način izgnbila pravo, koje je svakoj vlasti svojstveno, naime, da može prema

[1] Tako je Papa Zosim, pod pedepsu izobćenja, proti prijašnjim kanonim, naredio, da nijedan svećenik ni biskup nemogu iz Galijâ kamo mu drago poći brez *Formate* Arleskog Mitropolita. Tako je Pelagij II naredio, da podiakoni u Siciliji imaju u uztručnosti živiti. Tako jošter Grgur Veliki ustanovio je za Španiju, da se podieljiva sveto Kršćenje jednim samim utapanjem.

[2] Melkiad (310—314) odpuštio je od strogosti kanonâ sa biskupim redjenim od Majorina (Opp. S. August., Migne, T. II, col. 167), a Damas sa Flavianom (V. Thomassini, Op. cit. P. II, Lib. III, c. 24). Jednakom se oblašću služio Inocencij I. (Ibid.). Leon Veliki odpušta od kanonâ sa onim što, brez druge krivnje, od svietovnjakâ bijahu odmah postali biskupim (Ep. 1. ad Episc. Prov. Maurit., c. 5); sa Eutikom, ako bi opozvao svoje bludnje (Ep. 24 ad Flavianum, c. 6); sa Anatolijem (Ep. 78 ad Marcianum, 79 ad Pulcheriam, 85 ad eamdem); s Maksimom Antijokijskim (Mansi, Collect. Conc. T. VII, col. 258).

Digitized by Google

novim potrebam nove zakone davati; oni će cieniti da se ti rugaš" (Du Pape, Liv. I, ch. 13). Dapače i sam Bossuet izpovjedio je, da „*Papa može sve*, kada to potreba, ili očevidna korist zahtjeva" (Defens. Declar. II, 20). Možemo po tome reći, da, što se crkvenih kanona tiče, Papina je vlast, u nekom smislu, neograničena (veleć, *neograničena*, razumjemo onu neograničenost koju priznavamo ekumeničkim Saborim); te i zaključiti sa svetim Bonaventurom, da nisu kanoni nad Papom, već da je Papa nad kanonim[1].

Ovdje sretamo protivničku objekciju. Nije li i Papa sin Adamov? Pa zar nebi mogao zaboraviti one Bernardove opomene: „*Praesis ut prosis*" (De Consid. Lib. III, c 1, n. 2); „*Justitiae est jus cuique servare suum*" (Ibid. c. 4, n. 17), te vlast primljenu ne *na sazdanje*, već *na razkopanje* rabiti? A onda, tko će na kraj stati mogućim prekorednostima njegova vladanja?

Mi smo objekciju u svoj njezinoj jakosti predstavili. A sada evo našeg odgovora.

Da je i Papa sin Adamov, ljudskim nevoljam i slabećam podložan, to je stvar, koju svi znademo: jer ako stoji, da Bog nenameće čovjeku nikakove službe, brez da mu dade potrebitu milost, stoji i to, da Božija milost pomaže i usavršuje, ali ne uništiva ljudske naravi u nikomu, pa ni u Papi. I Papam, kao i svakomu umrlom čovjeku, kao i Pavlu (Rom. 7, 23; II Cor. 12, 7), borba je proti napastima namienjena: njima, kao i svakomu, proti svojim vlastitim slabećam oružavat se molitvom i pokorom. Mi ćemo još i ovo priznati: Papam, radi prevelikih njihovih dužnosti i najveće, što se zamisliti dade, odgovornosti, lašnje je nego prostim kršćanim pred Bogom se ogriešiti. Tko zna, koliko je Papâ iz dna duše s Pavlom vapilo: *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus?* Ali što je zato? Jedna je stvar osobna krepost, a druga sasvim različita oblast i služba. Neka je kadkada na Petrovu priestolju baš i potamnila prva[2], druga, kako reče Leon Veliki, *etiam in indigno haerede*

---

[1] „Papa non est subjectus constitutionibus Patrum, sed super omnes est" (In IV Sent. Dis. 19, dub. 6).

[2] Evo što piše ob ovome predmetu glasoviti povjestničar Rohrbacher: „Sopra duecentocinquanta quattro papi che contansi fino al 1841, non ve ne ha pur uno che sia stato maestro di errore alla chiesa di Dio; quanto alla lor vita, un terzo d' essi per lo meno son da questa chiesa stessa venerati quai santi. Degli altri, *dieci al sommo* ne scontri dalla malignità degli uomini accusati e sospettati di vita non punto più pura che la mag-

Digitized by Google

non deficit (Serm. II). — U ostalom, jer bi se mi toliko bojali Papinih slaboća? Zar Isukrst nije vazda sa svojom Crkvom, da je štiti i uzdrži? Ako je kadgod on pripuštao, u kojemu od svojih Namjestnika, nešto *di quel d' Adamo* (Dante, Purg. IX, 10), što je valjda zloba i himbenost puno uzveličala, to se je dogadjalo u ona vremena kad je najmanje moglo Crkvi naškoditi, a uzput i ta slaboća gdjekoga Namjestnika, jedan je dokaz suviše, da nije čovječja krepost, nego božanstvena desnica što Crkvu uzdrži, i da ona crpi svoju snagu i svoju životnost od Isukrsta, a ne od velikih vrlina svojih Papa.

Istini na čast priznajemo takodjer, da Papa u svojoj istoj službi može pogriešiti, i da, kao čovjek, nije nemogućno, svojom oblasti, ne dobro da se služi. — Nego, u čem, i kada mogla bi biti zloporaba vlasti? — „Rimski Papa, veli Vatikanski Sabor, kad govori *ex cathedra*, to jest, kada, vršeć službu Pastira i Učitelja svijuh kršćana, svojom vrhovnom apoštolskom oblašću razsudjiva nauk o vjeri ili ćudoredju, kog sva Crkva ima držati, pomoćju Božijega vladanja, njemu u blaženom Petru obećana, posjeduje onu nepogrješivost, kojom božanstveni Odkupitelj hotio je, da obskrbljena bude njegova Crkva

---

gior parte dei sovrani temporali; e tra questi dieci, *di tre a stento è fondata l'accusa.* Or chi non vede in ciò una special protezione della divina provvidenza, costui non pon mente che i papi son uomini essi pure" (Stor. Univer. della Chiesa, Vol. VI, p. 739—740). Pače sam protestanat Bost u svemu nizu Papâ nije našao nego samo osmericu (Sergija III, Ivana XI, Ivana XII, Benedikta IX, Pavla II, Siksta IV, Inocencija VIII i Aleksandra VI), koji, sa svoga življenja, nebi bili dostojni Apoštolske Stolice. Te Magnin odgovarajuć mu reče: „En accordant à M. Bost tous les noms qu' il incrimine il n' y auraient encore que *huit* mauvais Papes. Accordons le double, ce sera seixe mauvais Papes sur *deux cent soixante.* Cette succession dans laquelle une foule d' autres Pontifs ont fait oublier quelques tâches par les *vertus les plus héroiques,* et dans laquelle les premiers ont reçu au nombre de plus de *cinquante,* la *couronne des saints,* ne reste pas moins la plus *auguste* qui fût jamais" (La Papauté considérée dans son origine, dans son développement au moyen age et dans l' état actuel, Paris, 1841, p. 427). Dobro je dakle rekao Wiseman: „*Se si numerino i Papi indegni del loro grado, e quelli che furono l' onore del cristianesimo per le loro virtù, si vedrà che tra il numero dei primi, e quello dei secondi, non c'è nemmeno quella proporzione, che passa tra Giuda e gli altri Apostoli. Ora, se il tradimento di Giuda non alterò punto la dignità, nè diminuì la giurisdizione dell' apostolato, come potrà dunque condannarsi la istituzione del Papato, per* le colpe particolari di qualche Pontefice?" (Confer. VIII).

Digitized by Google

u razsudjivanju nauka o vjeri i ćudoredju“[1]. Drugim riečima: Papa je nepogrješiv kad svu Crkvu uči što treba vjerovati i djelovati. Kako dakle, prema načelima i sustavu kršćanstva, Crkva nemože dokončati, da je zlo ono što je u sebi dobro, ili da je dobro što je u sebi zlo[2], tako to nemože ni Papa, jer obezbiedjen istom, kojom Isukrstova Crkva, nepogrješivosti. Po tome, on se nemože prevariti, kada *svoj Crkvi* zakone daje: hoćemo da rečemo, da, kao nepogrješiv, nemože za svu Crkvu davati zakone *u sebi* opake. „Nemože se, veli Bellarmin, nipošto dogoditi, da se Papa prevari, zapoviedajuć kakovo zlo (porok), kao, n. pr., lihvu; oli zabranjujuć kakovu krepost, kao, n. pr., povratak tudja, jer su takove stvari po svojoj naravi dobre, ili zle: nit se može sgoditi, da se Papa prevari zapoviedajuć što protivna spasenju, kao n. pr., Obrezovanje ili Subotu; oli zabranjivajuć što je spasenju potrebito, kao, n. pr., Kršćenje ili Eukaristiju“[3]. Ovo isto Bellarmin dokazuje demonstracijom apagogičkom, iz absurdâ, naime, što bi iz protivne ipoteze sliedili. „Da bi, on veli, u takovim zapoviedima mogao se Papa prevariti, pošto je Papa glava Crkve, Crkva već nebi bila sveta. Dalje. Bog nebi dovoljno svoju Crkvu bio obskrbio; čim bi joj s jednog kraja nalagao, da ima Papu slušati, a s drugog bi pripuštao, da se Papa vara u stvarima potrebitim spasenju. Napokon, u istoj ipotezi, Crkva bi u vjeri zašla, dočim nas katolička vjera uči, da je svaka krepost dobra, a svaka grešnost

[1] „. . definimus: Romanum Pontificem, cum ex cathedra loquitur, id est, cum omnium Christianorum Pastoris et Doctoris munere fungens, pro suprema sua Apostolica auctoritate doctrinam de fide vel moribus ab universa Ecclesia tenendam definit, per assistentiam divinam, ipsi in beato Petro promissam, ea infallibilitate pollere, qua divinus Redemptor Ecclesiam suam in definienda doctrina de fide vel moribus instructam esse voluit“ (Sess. IV, cap. 4).

[2] „Ecclesia non potest definire, quippiam esse vitium, quod honestum est, aut contra honestum esse, qud est turpe“ (Melch. Canus, Lib. V, c. 5, p. 169).

[3] „Tertia Propositio. Non solum in decretis fidei errare non potest summus Pontifex, sed neque in praeceptis morum, quae toti Ecclesiae praescribuntur, et quae in rebus necessariis ad salutem, vel in iis quae per se bona, vel mala sunt, versantur . . . Non potest fieri ut Pontifex erret, praecipiendo aliquod vitium, ut usuram; vel prohibendo virtutem, ut restitutionem, quia haec sunt per se bona, vel mala: nec potest fieri ut erret praecipiendo aliquid contra salutem, ut Circumcisionem, vel Sabbathum, vel prohibendo aliquid necessarium ad salutem, ut Baptismum, aut Eucharistiam“ (De Rom. Pont. Lib. IV, c. 5).

Digitized by Google

opaka: zato, kad bi se Papa prevario, zapoviedajuć porok, oli zabrajnjuć krepost, Crkva bi imala vjerovati, da je krepost zlo, a nasuprot, da je grešnost dobro, ako neće proti saviesti, da grieši"[1].

Pošto dakle, usljed nepogrješivosti Papi od Isukrsta zajamčene, nemože se nipošto dogoditi, da on za svu Crkvu proglasi kakov zakon u sebi opak, nije nam se, s toga kraja, bojati zloporabe njegove vlasti.

Ali ima drugih slučajeva. Pošto se nepogrješivost neproteže na stvari, koje nisu spojene sa vjerom i kršćanskim ćudoredjem, Papa, absolutno govoreć, može svoju moć zlorabiti. A što nemože zlorabiti čovjek? On bi, po tome, mogao dati kakovu nepravednu sudbenu odsudu, mogao bi ne uporaviti kako treba na pojedine slučaje, na stanovite okolnosti života, crkvenu dišiplinu, mogao bi kakove osobite odluke, nesuglasne crkvenomu duhu, stvarati. — Je li se takova što u prošla vremena sbivalo? Mi, koji znamo, da Petar netreba naše

---

[1] „Probatur jam propositio, et primo, quod non possit Papa errare in praeceptis morum ad salutem necessariorum: quia tunc tota Ecclesia graviter laederetur, et erraret in rebus necessariis, quod est contra promissionem Domini (Joan. 16, 13) . . Secundo, quia Deus tunc deesset Ecclesiae suae in necessariis, quandoquidem praecepit illi ut sequatur Pontificem, et Pontificem permittit errare in necessariis . . Quod autem non possit Pontifex errare in moribus per se bonis vel malis, probatur. Nam tunc Ecclesia non posset vere dici sancta, ut in Symbolo Apostolorum vocatur . . . Secundo quia tunc necessario erraret etiam circa fidem; nam fides catholica docet, omnem virtutem esse bonam, omne vitium esse malum; si autem Papa erraret praecipiendo vitia, vel prohibendo virtutes; teneretur Ecclesia credere vitia esse bona, et virtutes mala, nisi vellet contra conscientiam peccare" (Ibid.)*.

* Posljednje Bellarminove rieči, *iztrgnute* iz naravnog njihova sloga, dale su povoda D.ru Milašu da piše: „Jedan jezuit kazao je: *crkva je obkinja pape*; ali znamenitome Belarminu, to se je učinilo još malo, te u svome kapitalnome djelu „o papi rimskome" dobavlja: „„Crkva mora primiti svaku nauku, kakvu papa zahtje proglasiti; o kakvom izpitivanju tu ne smije biti niti rječi; brez svakog rasudjavanja, ne razbirajući ništa, crkva je dužna vjerovati, jer sve, čemu papa uči, bezuslovno je istinito, što on zapovjeda sve je dobro, što on zabranjuje sve je zlo i škodljivo. Papa nemože pogrješiti u pitanjima morala, isto kao što nemože pogrješiti u pitanjima vjerovanja"". Nego nije ni toga dosta. Belarmin produžava: „„*kad bi papa baš i pogrješio, i zapovjedio porok a zabranio vrlinu, crkva je opet dužna da prizna porok za dobro, a vrlinu za zlo, ako neće da protivu svoje savjesti grješi*: si papa erraret praecipiendo vitia, vel prohibendo virtutes, teneretur Ecclesia credere vitia esse bona et virtutes mala, nisi vellet contra conscientiam peccare"" (Kiril i Metodije str. 296—297). Molimo štioca neka sudi ob ovakom izvrćanju Bellarminova nauka.

Digitized by Google

laži, nit našega ulagivanja[1], nebismo imali mučnosti reći, da jest. „*Nous reconnaissons franchement,* veli otac Tondini, *et nous admettons, que des abus* **partiels** *de pouvoir sont, après tout, possibles de la part des Papes. Les* Annales ecclesiastici *du cardinal Baronius, pour citer un auteur qui se recommande également par sa science et sa vertu, en fournissent des preuves. Quelque grand que soit l' attachement des catholiques pour les Papes, personne, que nous sachions, n' a inventé pour eux cette espèce de huitième sacrement „„pour l' accomplissement de leur grande vocation"", que l' Église russe a inventée pour les Tsars, et qu'elle impose, sous peine d' anathème, à la croyance de ses fidèles*" (Le Pape de Rome et les Papes de l' Église Orthodoxe d' Orient, p. 283).

Dočim pak ovo priznajemo, dužnost nam je izjaviti, kako bi prava ludost bila misliti, da je sve *historija*, što se, od neke ruke spisateljâ, pod onim imenom, o vladanju Papâ, piše. Tko nezna, n. pr., što se do najzad pisalo o Grguru VII i Inocenciju III? Tu je prava takma bila, tko će gore ocrniti ona dva lica i prikazat ih, boljim uspjehom, kao dva usilnika, koji svojoj vlasti, do sama osobnog hira, drugih granica nisu poznavali. Pa što se dogodilo? Kad je Bog hotio, dodje obrana s protivne strane: *salutem ex inimicis nostris;* i tko dandanas, poslje Voigtova *Hildebranda* i *Inocencija* Hurterova, u onim dvama Papam vidi što drugo, nego dva providencijalna muža, dva dobrotvora čovječanstva, dva prava velikana, taj nemože biti, nego, ili strančarskim duhom zaveden, ili pravi neznalica.

Stavimo medjutim, da Papa, zaboravljajuć Bernardove opomene, dade kakav zakon u sebi nepravedan i štetan po Crkvu: stavimo jošter, da udari u kakvo pravo duhovno usilništvo: stavimo napokon, da postavši, kao osebnik, jeretikom; stane — što inače nije moguće — rušiti Crkvu. Gdje bi, u takovim slučajima, Crkvi liek bio, kad nitko u Crkvi nije stariji od Pape?

Razaberimo ove puke ipoteze.

Kad bi Papin zakon očevidno nepravedan bio, čim, po katoličkom nauku, zakon *nepravedan* nije zakon, te u saviesti, neobvezuje nikoga, pravovjernici u slobodi iste svoje saviesti našli bi dovoljnu zaštitu protiv Papinu tobožnom zakonu[2]. Ako bi zakon jošter Crkvi

[1] „Non eget Petrus mendacio nostro, nostra adulatione non eget" (Melch. Can. Op. et loc. cit. p. 171).

[2] „Les fidèles sont suffisamment protégés contre l' abus de pouvoir par la liberté de leur propre conscience, qui n'est pas tenue à prêter obéissance à l' autorité, lorsqu'elle est *évidemment* abusive. Ses censures et ses

Digitized by Google

bio štetan, biskupska oblast njegove braće, zar se tomu neb i uzprotivila? Biskupi nemaju oblasti nad Papom; ali imaju dužnost i pravo, da brane Crkvu, protiv nepravicam, ma bilo čijim. U takovu slučaju, biskupi bili bi napram Papi, ono, što je Pavao bio napram Petru (Gal. 2. 11). Budi nam dozvoljeno jednim primjerom iz Povjestnice ovo potvrditi. Njemački car Enrik V, silom i milom, bijaše iztrgao Papi Paškalu II Bulu o investituram (1111 god.). Biskupi katolički tomu se uzprotiviše, i dojduće godine, Papa morade Bulu opozvati: dapače u Lateranskomu saboru, za pokoru svoje pogrješke, izjavi, da se odriče Papastva, te skide sa sebe znakove Papinske vlasti; al ga Otci umoliše, da odustane od te namjere (Baron. an. 1111; Rohrbacher, Vol. 8, p. 40—45).

A da Papa udari u pravo usilništvo *praecipiendo iniqua, vel sacra profanando?* — U ovoj ipotezi, ima najprvo pomoć nutrnja Duha Svetoga, koja Isukrstovoj Crkvi nemože manjkati; ima zajednička molitva Crkve, koja nemože pred Bogom bezuspješna biti; imaju opomene i prosvjedi biskupâ; ima napokon, u najvećoj skrajnosti, surazmjerni odpor, sastojeći u ulaganju potrebitih sredstva, da se njegove namjere i naredbe nebi ispunile[1].

Napokon, da Papa postavši, kao osebnik, jeretikom stane Crkvu rušiti? — Bogoslovi uče, da Papa, kad bi moguće bilo, da očitim jeretikom postane, prestao bi biti Papom, kao što bi prestao po sebi biti kršćaninom i udom tiela Crkve[2]. U umišljenoj dakle ipotezi, Crkva bi se proti njemu branila, kao proti svakom usilniku, a sebi bi providila ne drugčije, nego da je on fizično za nju umro[3]. No, kako se tečajem devetnaest viekovâ ovakova, kao što i predposljednja ipoteza, nije ni cigli put ostvarila, tako smo istiniti, da se nikada ni ostvariti neće, jer Isukrst svoju Crkvu neprestaje čuvati.

Ovim smo dovršili prvi dio naše knjige.

---

décrets n' ont leur force que lorsqu' il est reconnu qu' ils sont portés sous une sanction divine" (Kenrick: The primacy of the apostolic see vindicated: apud Döllinger, Op. cit. p. 32).

[1] „ . . . Si autem violentia (Pontificis) esset spiritualis, praecipiendo iniqua, vel sacra profanando, aut destruendo, ei proportionato modo resisti poterit, procurando, ne talia executioni mandentur" (Suarez, Defens. Fid. Cath. Lib. IV, c. 6, n. 15, Ed. Neapol. 1872, T. II, p. 27).

[2] „ . . . Est ergo quinta opinio vera, Papam haereticum manifestum per se desinere esse Papam et Caput, sicut per se desinit esse christianus, et membrum corporis Ecclesiae" (Bellarminus, De Rom. Pont. Lib. II, c. 30).

[3] „ . . . quare ab Ecclesia posse eum (Papam haereticum manifestum) judicari et puniri" (Ibid.).

Digitized by Google

DIO DRUGI.

Književnost Kršćanska.

(Sveti Otci i liturgične knjige.)

Poglavje I.

Sveti Ignacij, Sveti Irinej[1].

Članak 1.

Sveti Ignacij Θεοφόρος († 107).

Otci Apoštolski, kao u obće kršćani njihova doba, malo su se bavili pisanjem knjigâ. Njima je bilo do jednostavnog propoviedanja Isusova nauka, komu su sdvornji najbolji dokaz bila neizbrojna čudesa: *Domino confirmante sequentibus signis.* Samo bi se pera laćali, kad bi to neodkloniva potreba zahtjevala; sliedeć i u tome svoje neposredne učitelje, Apoštole, koji vjerojatno je da ništa nebi bili napisali, da ih okolnosti vremena nebudu prisilile.

U nizu Apoštolskih Otaca odlično mjesto zauzimlje sv. Ignacij, učenik Ivana Evandjelista. — U svome putovanju iz Antijokije u Rim, kamo su ga vodili na mučenstvo, buduć upoznao veliku pogibelj što je crkvam, osobito Male Azije, prietila, na jedan kraj s ebijonstva a na drugi s doketizma, da dade posljednji odušak žaru apoštolskoga rvodušja, koje mu u srcu plamtilo, dočim ustaje sa svojim poslanicam na obranu božanstvene i čovječanske Isusove naravi, u isto doba traži učvrstiti u pravovjernim ideu crkvenog jedinstva i jerarkične oblasti: eda bi lašnje ubjegli uplivu spoljašnjih krivih nauka. — Biskup je središte crkvenog jedinstva. Uza nj i pod njime, sbor je svećenikâ, koji s njime ujedno sačinjaju ono, što su Apoštoli bili s Krstom. Za svećenicim dohode diakoni, podredjeni njima, a još veće biskupu.

---

[1] Zbog vremena u kome su živili, Ignacij može se smatrati svjedokom I stoljeća, a Irinej drugoga.

Digitized by Google

No idea crkvenog jedinstva nije stegnuta na obseg svake pomjestne crkve napose. Ona obuhvaća u jednu cjelinu, u jedno tielo sve kolike pravovjernike; a to je Crkva *katoličanska*, čije središte, u koje se stječu ždrake svih pomjestnih crkava, jest *Rimska Crkva:* jer kako sve pomjestne crkve treba da budu *jedna* sveobća Crkva u Isusu, koji je njezina *nevidiona* glava, tako ujedinenje svijuh, zahtjeva *vidionu glavu*, vidionog namjestnika nevidione glave, da u toj vidionoj glavi svi biskupi i sve pomjestne crkve vjerom i ljubavju uzmognu se zagrliti. Ovo je pojam što nam o Crkvi sveti Naučitelj dava[1].

Da je pak Crkvu Rimsku, a nijednu drugu, središtem vasione Crkve priznavao, i time njezino Prvinstvo nad ostalim svima, to je ono što ćemo mi sada dokazati samom njegovom poslanicom upravljenom Rimljanima.

Odmah u uvodu, il da bolje rečemo u pozdravu što Rimskoj Crkvi šalje, veli: „Crkvi koja je milosrdje dostignula, Crkvi obljub„ljenoj i prosvjetljenoj, koja *predsjeduje* u Rimu, dostojnoj Boga, do„stojnoj časti, dostojnoj da blaženom bude proglasivana, dostojnoj „hvale, dostojnoj da dostigne svoje namjere, dostojnoj čistoće, (Crkvi) „*koja cielomu kršćanstvu prèdsjeduje*“[2]. — Nije nam zar potreba napominjati, da je Ignacij pisao odveć rdjavim grčkim jezikom, a u azijatskom stilu. Ipak pored sve njegove rdjave grštine, rieči koje rabi kada o Rimskoj Crkvi govori, jasno dokazuju, da je nju nada svim ostalim crkvam smatrao. I zaista: kada piše pravovjernim drugih gradova, drugčije se sasvim izrazuje: *Crkvi*, na pr., *koja je u Efežu* (τῇ Ἐκκλησίᾳ . . τῇ οὔσῃ ἐν Ἐφέσῳ); *Crkvi koja je u Magneziji* (Saluto Ecclesiam, quae Magnesiae est); *Crkvi, koja je u Smirni* (τῇ οὔσῃ ἐν Σμύρνῃ). Nasuprot kada Rimljanim piše, on veli: *Crkvi, koja predsjeduje u Rimu (Rimskome kotaru):* **Crkvi koja predsjeduje cielomu kršćanstvu**; ili, kako glasi rieč grčka: *koja predsjeduje ljubavi;* jer učenik *učenika ljubavi*, Ivanov naime, ovim imenom označuje Isukrstov

---

[1] Vidi ob ovom predmetu; Möhler, Patrolog. Prevoda talij. T. I, p. 136—162.

[2] „Ignatius, qui et Theophorus, Ecclesiae misericordiam consecutae . . . Ecclesiae dilectae et illuminatae . . . quae etiam praesidet in loco regionis Romanorum (ἥτις καὶ προκάθηται ἐν τόπῳ χωρίου Ῥωμαίων), digna Deo, digna decore, digna quae beata praedicetur, digna laude, digna quae votis compos fiat, digne casta, universo coetui charitatis praesidens: προκαθημένη τῆς ἀγάπης“ (Patr. Gr. Migne, T. V, col. 685—686).

Digitized by Google

vjerozakon, kojino je zakon ljubavi i u ljubavi utemeljen. Predsjedati pak zakonu Isusovu, što je drugo, ako nije Prvinstvo oblasti imati u Crkvi, dočim je *contradictio in terminis*, prvinstvovati u zakonu a oblasti neimati?

Budi nam prosto za bolje razjasnenje ovdje navesti sirokaldejski prevod ovog ulomka poslanice Ignacijeve, kako nam ga donose dva odlična spisatelja one crkve, koja slavi Ignacija, kao najvećeg od svojih biskupa i otaca. „Ignacij, ovako se štije u onom „prevodu, Bogom obučeni, onoj, koja je velika veličanstvenostju Viso„koga i Isukrsta Sina njegova jedinorodjenoga; Crkvi preljubeznoj „i prosvjetljenoj voljom Boga svedržećeg i obuhvatajućeg, i ljubavju „Isukrsta Boga našega; onoj, *koja ima prvu Stolicu* u pokrajini Rima, „predostojnoj Boga, predostojnoj veličanstva, dostojnoj blaženstva i „slave, dostojnoj čistoće, *sjedećoj u poglavitoj Stolici ljubavi u zakonu „Krstovu*“[2].

U istoj ovoj poslanici Ignacij napominje Petrovo došastje u Rim. „Ob ovome vas molim, njegove su rieči, pošto nemogu vam „zapovjediti, kao što su činili Petar i Pavao“[2]. — Ako u smislu svetog Naučitelja nerazumjeva se, da je Petar bio u Rimu, nipošto nebi mogla biti istina, da je kakove naloge Rimljanim Petar davao, dočim nikakve poslanice njima nije bio pisao. Ovo se inače potvrdjuje i tim, što Petra ujedinjuje s Pavlom; o kome posljednjem, neznamo da li je ikomu palo na um sumnjiti jeli u Rimu bio. Kako dakle iz ovog se mjesta izvodi, da je Pavao Rimljane podučavao, tako se izvodi sa svom logičnom strogošću, da je i Petar u Rimu Božiju rieč naviešćivao.

Pri svrhi pak pozivlje se na oblast Rimske Crkve: „Spomenite „se, on veli, u vašim molitvam Sirijanske crkve, koja mjesto mene „samog Boga svojim pastirom ima. Neka njezinim biskupom (nad-

[1] „Ignatius Deo indutus ad Illam quae magna est magnitudine Excelsi et Jesu Christi filii ejus unigeniti; Ecclesiam dilectissimam et illuminatam voluntate Dei omnia continentis et comprehendentis, et caritate Jesu Christi Dei nostri; ad Illam *que habet sedem primam* in regione Romae, dignissimam Deo, dignissimam majestate, dignam beatitudine et gloria, dignam puritate, *sedentem in principali sede charitatis in lege Christi*“ (Ebedjesu Khayyath, Archiepisc. Amadiensis, Syri Orientales et Romanor. Pont. Primatus, p. 24; Jos. David, Corepisc. Mossul., Antiqua Eccles. Syro-Chald. traditio circa Petri et Romanor. Pont. Primatum, p. 45).

[2] „Non ut Petrus et Paulus vobis praecipio. Illi Apostoli, ego condemnatus“ (Ibid. col. 690).

Digitized by Google

„zornikom) bude sami Isukrst i vaša ljubav“[1]. Sveti Mučenik nadzorništvu Rimske Crkve predaje svoju Antijokijsku crkvu; a to nadziranje, u odsutnosti biskupa, neznamo kakove je koristi moglo biti Antijokijskoj crkvi, ako ga neuzmemo u smislu nadzorničke oblasti. Da nerečemo ništa, kako sličnu preporuku, na uhar svoje crkve, nije učinio ni Polikarpu niti drugim biskupim onih crkava, kojima je svoje poslanice upravio, i koji su Antijokiji puno bliži bili. Najdaljemu pak nije za stavno je preporučio s uzroka što je Rim bio prestolnica onog poganskog carstva, pošto je znao, da ta okolnost, mjesto da kakovu oblast Rimskoj Crkvi pribavi, većoj opasnosti samu je nju izlagala.

Članak 2.

Sveti Irinej († 202).

Svak je bar čuo govoriti o preznamenitom djelu, što je napisao ovi Polikarpov učenik, svjedok najvjerodostojniji kršćanske predaje u drugome vieku; o djelu, velimo, *„Izpitanje i oprovrgnuće krivonazvane znanosti“*, kog su najvećim poštovanjem spominjali crkveni Naučitelji, Tertulian, Ciprian, Eusebij, Basilij, Ciril Jeruzolimski, Epifanij, Augustin, Teodoret (V. Möhler, Patrolog. T. I, p. 315), iz njega ciele komade, a kadšto mal da ne ciele knjige izpisujuć.

Irinej dakle, da pobije jeretike svoga vremena, izlaže načelo, po kome sigurno se može poznati čisti Krstov nauk, a po nauku Isusova prava Crkva. To načelo, jest predaja apoštolska. Ali kako doći do poznanja iste predaje? Vrlo lako. Izvidimo što vjeruju crkve apoštolske: popitajmo biskupe od Apoštolâ postavljene; jer ako ikomu, to su jamačno Apoštoli ovima svoj nauk predali, pošto su im crkve povjerili i ostavili ih svojim nasljednicima i učiteljima mjesto sebe. Nego jer bi predugo bilo iztraživat nauk svih apoštolskih crkava, da se cilj postigne, ima tomu kraći i jednostavniji put; a to je, nek se izvidi, koja je predaja, koji nauk Crkve Rimske. I ovdje naglašuje vrhovnu oblast te Crkve. „Da u laž utjeramo, veli Irinej, sve one, „što po koji mu drago način, budi jer im to prija, budi iz tašte slave, „budi sa sljepoće i kriva suda u nezakonite se čete sabiraju, dosta „nam je iznieti na sriedu predaju i ljudem navješćenu vjeru Crkve

[1] „Memores estote in precibus vestris Ecclesiae Syriae, quae mei loco Deo pastore utitur. Solus Jesus Christus illam vice episcopi reget, atque vestra charitas: μόνος αὐτὴν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐπισκοπήσει, καὶ ἡ ὑμῶν ἀγάπη“ (Ibid. col. 695—696).

Digitized by Google

„najveće, *najstarije*, svakomu poznate, u Rimu utemeljene i ustano-„vljene dvama preslavnim Apoštolima Petrom i Pavlom[1]; predaju „što je ona po Apoštolima primila i što je po nasljedstvu biskupâ „do nas doprla. S ovom bo Crkvom *rad moćnijega* (njezina) *pogla-„varstva* treba da se slaže svaka crkva, to jest, svi pravovjerni gdje „mu drago bili, dočim u njoj svi odasvud apoštolsku su predaju sa-„čuvali"[2]. Ovdje nadodaje imenik dvanaestorice Rimskih biskupa, koji jedan drugomu nastupiše; zatim zaključuje: „Ovim redom i nasljed-„stvom doprla je do nas predaja i vjera, što je Crkva po Apoštolim „primila. Ovo je dokazanje najpodpunije".

Irinej dakle zove Rimsku Crkvu *najstarijom*, pored svega što je znao, da Antijokijska i Jeruzolimska prije neg Rimska bile su od Apoštolâ utemeljene. Treba dakle reći, da je zove *najstarijom*, ne s obzira njezina kronologičnoga postanka, već jer je ona medju crkvami *najglavnija*: i sbilja u grčkom (izgubljenom) izvorniku imalo

---

[1] Kako su Petar i Pavao *poglavice Apoštolâ*, prvi rad svoje oblasti nad svima, a drugi rad svoga propoviedanja, u čem je sve druge, pa i sama Petra, nadkrilio; tako jošter oni se zovu *Utemeljitelji Rimske crkve:* obadva, jer su svojim propoviedanjem nju zasnovali i uredili; a Petar suviše jer je u Rimu redovitu biskupsku oblast do smrti vršio, kako to sva starina svjedoči; po čem se ona Stolica i nazivlje *Petrovom Stolicom*. Jer je pak Petar bio redoviti biskup Rima, pošto nikakva crkva nemože imati već *jednog redovitog* biskupa, Pavao nipošto se nemože smatrati *redovitim* Rimskim biskupom. Ipak i u biskupovanju Pavao je donekle pridružen Petru: pridružen mu je — kako bismo današnjim kanoničkim izrazom rekli — kao Koadjutor. A odatle sliedi, da Rimski biskupi *u Poglavarstvu* nastupnici su Petrovi i *samoga Petra*, čim je *Poglavarstvo* Petru bilo isključivo. No s uzrokâ što smo naveli, kao i s toga jer je u Rimu Pavao dovršio život i apoštolovanje svoje, može se reći i govori se, da su Rimski biskupi nastupnici Petra i Pavla.

[2] „Sed quoniam valde longum est in hoc tali volumine omnium ecclesiarum enumerare successiones; maximae et antiquissimae et omnibus cognitae a gloriosissimis duobus Apostolis Petro et Paulo Romae fundatae et constitutae Ecclesiae, eam quam habet ab Apostolis traditionem et annuntiatam hominibus fidem per successiones episcoporum pervenientem usque ad nos indicantes, confundimus omnes eos, qui quoquo modo vel per sibi placentia, vel per coecitatem et malam sententiam praeterquam oportet colligunt. Ad hanc enim Ecclesiam propter potiorem principalitatem necesse est omnem convenire ecclesiam, hoc est eos, qui sunt undique fideles, in qua semper ab his qui sunt undique conservata est ea, quae est ab Apostolis traditio" (Cont. Haeres. Lib. III, c. 3. §. 2; Migne, Patr. Gr. T. VII, col. 848—849).

Digitized by Google

je biti ἀρχαιοτάτης, što, kako znači *najprve, najstarije*, znači jošter *najglavnije*. A najglavnijom je smatra s toga, što je Petrom i Pavlom bila zasnovana. Dalje. On spominje njezino *moćnije poglavarstvo*: potiorem (al. potentiorem) principalitatem[1]. U grčkom po mnenju protestanta Salmasia moralo je biti διά τὸ ἐξαίρετον αὐτῆς πρωτεῖον (rad vanrednog njezina prvinstva). Drugi ciene, da mjesto πρωτεῖον stojalo je ἀρχή, u koliko ova rieč znači: *principatus, imperium*. Velimo, da spominje njezino *poglavarstvo;* pošto latinska rieč *principalitas*, jamačno se neodnosi na starinu, jer, u tom pogledu, prednjačila bi Jeruzolimska nad svima: nit se odnosi na apoštolski postanak, jer je ovaj obći bio i drugim crkvam: dapače sam Petar, prije bio je utemeljio Antijokijsku, pak je u Rim došao. A pošto je rieči *principalitas*, nadodan predikat *potior*, to cielu izreku treba razumjeti za pravo Prvinstvo oblasti, iliti Poglavarstvo. — Jer pak Rimska Crkva ima to moćnije Poglavarstvo, Irinej veli, da k njoj, kao k svome središtu, imaju težiti svi kršćani, sve crkve u nju se sakupljati, kao ždrake u svom ognjištu; ili, što je isto, da sve crkve moraju s Rimskom u obćinstvu živiti, s njome jednu samu zadrugu sačinjati. To bo znamenuju rieči: *ad hanc enim Ecclesiam propter potiorem principalitatem necesse est omnem convenire ecclesiam*[2]. Te sbilja, smješno je tvrditi s Grabeom, kako se tu razumjeva, da su kršćani obduženi bili *svi* sakupljati se u Rim, da obavljaju svoje poslove kod dvora carskoga, a ponaosob, da brane stvar kršćansku. Grabe, opaža Bergier u svome Bogoslovnom Slovaru, jamačno zaboravio je, kako za dobâ Irinejovi, cari bili su neznabožci, i kako su

[1] Da se bolje razumi rieč *principalitas*, treba opaziti, kako sv. Irinej o Isukrstu veli, da se učinio pût i krv *secundum plasmationem principalem* (V, 14. n. 1), i da je u sebi sabrao tu *principalis plasmatio* (V, 14. n. 2); i kako jošter on Adama zove *homo principalis*. Sličan način izrazivanja nahodimo i u Tertulianu, koji Adama zove *princeps* (Poenit. VII), i daje pridjevak *principalitas* istini, a *posterioritas* bludnji (Praescrip. XXXI). „Stoga, veli D.r Klee, u rieči *principalitas* uzdrži se poglavitost temelja i preimućtvo glave, kao što je izraženo u izreci *plasmatio principalis* o Adamu“ (Stor. dei Dogmi, Vol. I, p. 87. nota 2).

[2] *Convenire* (συμβαίνειν), i Salmasio priznaje, da se nemože razumjevati drugčije već o slaganju u nauku (Prim. Pap. c. V). Izreku *convenire cum Romana Ecclesia* nahodimo i u Ambrozu, koji o svome bratu Satiru kaže, da kad je hotio primiti kršćenje, prizvav k sebi biskupa, najprije ga upita: „*utrumnam cum episcopis catholicis, hoc est, cum Romana Ecclesia conveniret*“ (De Excessu Fratris sui Satyri).

Digitized by Google

drakonijanskim zakonima vjeru kršćansku zabranjivali; s česa kršćani prisiljeni su bili, da se kriju više u Rimu, nego igdje drugo (Art. Papa). — Ima i još u Irinejovu navodu. Kako sve crkve, to jest, svi pravovjernici po svietu, treba, da obdržavaju zajedništvo s Rimskom Crkvom, tako s jednog kraja one sve uzdrže jedinstvo apoštolske predaje u istoj Rimskoj Crkvi, kao svome sredotočju: *in qua semper ab his, qui sunt undique, conservata est ea, quae est ab Apostolis traditio;* a s drugog, crkve razasijane po raznim pokrajinam medjusobno su spojene, samo tim, što su u jedinstvu sa Rimskom. Odatle pak sliedi, da je u Rimskoj Crkvi izvor crkvenog jedinstva i razlog, s koga druge pravu vjeru uzdrže, i u jedinstvu se vjere slažu.

Začudno je, koliko se muče protivnici Papina Poglavarstva, da ubjegnu snagu Irinejova svjedočanstva. Grabe, u svome izdanju djela našega svetog Naučitelja, sve je moguće napore uložio, da ga oslabi. No benediktinac Massuet u svome, pobio je triumfalno sve razloge njegove. Mosheim, i drugi sliedili su Grabea, bez, da se hotiše osvrćati na Massuetove dokaze. Al ništa temeljna, ni pravo znanstvena, nisu nadodali Grabeovu komentaru (V. Bergier, Dizion. Teolog. Art. S. Irineo). — Takova je vjekovita navada protivnikâ katoličanstva. Nek je stoput odgovoreno njihovim tobožnjim razlozim, njih glava neboli: oni vavjek jednu. Nego u našem slučaju, zaludan im posao. To je sam Semler uvidio, koji zanieka autentičnost Irinejova djela, poglavito s toga, što, kad bi se ona priznavala, nebi bilo moguće zaniekati Papino Prvinstvo, u istom smislu, kako ga katolička Crkva shvaća (V. Möhler, Patrolog. T. I, p. 316). Doduše, nije dobar razlog niekati autentičnost kakova djela s toga, što se njegov nauk nesuglasuje s tvojim nazorim. Zato Möhler opaža, da su Semlerove objekcije tako slabe i površne, da se može sumnjiti, eda li je sbiljimice hotio zaniekat autentičnost Irinejova djela (Ibid. p. 315).

Nego protivnici spominju ukor Irinejov Papi Viktoru, kad ovaj bijaše zaprietio izobćenjem Azijatskim crkvam, pri razmirici nastaloj o svetkovanju Uskrsa. Kako je dakle priznavao njegovo Prvinstvo? — Neka je Irinej baš Papu i ukorio, zar bi odatle sliedilo, da nije priznavao njegovo starešinstvo nad cielom Crkvom? Jeda li je ukorio Viktora, da si prisvaja oblast, koja ga nije išla? Jamačno, to nebi bio propuštao, da u Viktoru nebude priznavao oblast nad vasionom Crkvom. U ostalom, stvar je bila, ne kako ju protestanti predstavljaju. — Irinej smatrao je ono pitanje dišiplinarnim, a ne dogmatičnim. S toga, postupanje Viktorovo, činilo mu se prestrogo; te na-

Digitized by Google

mjerom, da ga odvrati od naumljena koraka, piše mu, i navadja primjer Pape Aniceta i Polikarpa, koji pri istoj razmirici nebuduć se sporazumili, ipak u miru se razstadoše. Evo što o tomu kaže Eusebij: „*Irenaeus in epistola quam scripsit nomine fratrum, quibus praeerat in Gallia, illud quidem defendit solo die Dominico resurrectionis Domini mysterium quidem esse celebrandum: Victorem tamen decenter admonet, ne integras Dei Ecclesias, morem sibi a majoribus traditum custodientes, a communione abscindat*“ (Hist. Eccl. Lib. V, c. 24. Migne, Opp. T. II, col. 499). Ovdje, kako svak vidi, nema ma same jedne besjede protivne Poglavarstvu Rimskoga Pape nad cielom Crkvom; dapače, kako ćemo na drugom mjestu kazati, to se Poglavarstvo predmnieva.

Poglavje II.

Tertulian i Origen.

Članak 1.

Tertulian († 240).

Da je ovaj gorostasni veleum, i prije i poslje neg je odbjegao katoličansku Crkvu, Petra njezinim temeljnim kamenom smatrao, to je stvar, koja se lako dade dokazati.

U djelu *Adversus Marcionem*, napisanu poslje neg se je od Crkve odielio, o Petrovu imenu kaže: „I Petru od Šimuna ime pro„mienjuje; jer je Stvorac imena prečinio Abramu i Sari i Auseu, „ovog posljednjeg Jezusom nazivljuć, a dvojici prvoj slovke nedodajuć. „A zašto ga je *Petrom* nazvao? Ako je rad čvrstoće (njegove) vjere, „mogao je uzeti naziv od drugih mnogih tvari u sebi čvrstih. Što, „zar nije stoga što je i Krst stiena i kamen? . . Zato volio je dati „najdražemu od svojih učenika ime, što je njega (Krsta) samog „osobito označivalo, nego li ijedno drugo“[1]. Ovdje je očevidno, da

[1] „Mutat et Petro nomen de Simone; quia et creator Abrahae, et Sarae, et Auseae nomina reformavit, hunc vocando Jesum, illis syllabas adjiciendo. Sed et cur Petrum? Si ob vigorem fidei, multae materiae solidaeque nomen de suo accomodarent. An quia et petra et lapis Christus? . . Itaque adfectavit carissimo discipulorum de figuris suis peculiariter nomen communicare, puto propius quam de non suis“ (Lib. IV, c. 13: Opp. Edit. Venetae, 1744, pag. 425.)

Digitized by Google

je Petar, Isusovim darom, kamen u istom smislu kao i sam Krst. Jednako, pače još izričnije, Petra *kamenom Crkve* zove u knjizi *De Praescript. adv. haereticos.* Odgovarajuć onim jereticim, koji su najvećom drzovitošću govorili, da Apoštoli nisu sav cieli Isusov nauk poznavali, pita: „Što, nije zar sve znao onaj Petar, koji je nazvan „**kamenom, na kome je Crkva imala biti sagradjena,** koji je ključe „kraljestva nebeskoga dobio i primio oblast, da razdriešiva i veže na „nebesim i na zemlji? Nije zar sve znao onaj Ivan, koga je Gospodin „najveće obljubio, koji je na njegovim prsima ležao, kome samu „on je izdajnika Judu prije pokazao, i kog je mjesto sebe Mariji za „sina ostavio? Što, zar je Isus hotio da sve neznadu oni, pred ko„jima je (na Taboru) slavu svoju pokazao?... Nisu sve znali i oni, „kojima se udostojao, iza svoga Uskrsnuća, putem sva Pisma rastumačiti"[1]. — Mi smo naročito produljili ovaj navod, u kome Tertulian bistro kaže, da je Petar *kamen*: Petrus petra; i to kamen, na kome je imala biti Crkva sagradjena: velimo, da smo to naročito učinili, neka svak može viditi, da po misli istog Naučitelja jedini Petar jest takov kamen; dočim u istom govoru on spominje Ivana i Jakova i druge učenike, iztičući čime su od Isusa bili odlikovani, a o nijednom neveli, da je kamen, na kome je Crkva imala biti osnovana.

Budi nam prost jedan navod iz knjige *De Pudicitia*, akoprem je u istomu naglašena montanistička bludnja učeća, da Crkva nema oblasti odpuštati griehe poslje kršćenja učinjene. „Ako s toga, veli Tertulian, „što je Gospodin Petru rekao: *Na ovome kamenu sazidat ću Crkvu moju, „Tebi dat ću ključe kraljestva nebeskoga,* ili: *Štogod svežeš jal razdriešiš „na zemlji, bit će svezano jal razdriešeno na nebesim;* ti misliš (govori „katolicim u osobi jednoga), da oblast driešiti i vezati prešla je i na te; „to jest na svaku crkvu, koja u Petru svoj iztočaj ima; kakav si ti da „izvrćeš i promienjivaš očevidnu namjeru Gospodinovu, koji je to osobno „Petru dao, pošto je rekao: *Na* **tebi** *ću sagraditi Crkvu moju,* i „*Tebi ću dati ključe,* a ne Crkvi. *I štogod razdriešiš ili zavežeš,* a ne što „razdrieše ili zavežu"[2]. — Dočim Tertulian ovako kruto brani bludnju

[1] „Latuit aliquid Petrum, aedificandae Ecclesiae petram dictum, claves regni coelorum consecutum, et solvendi et alligandi in coelis et in terris potestatem?" (cap. 22, pag. 209).

[2] „Si quia dixerit Petro Dominus, Super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, Tibi dedi claves regni coelestis, vel: Quaecumque alligaveris vel solveris in terra, erunt alligata vel soluta in coelis; idrirco praesumis et ad te derivasse solvendi et alligandi potestatem, id est, ad omnem Ec-

Digitized by Google

svoje sekte, i poriče sve što je kao katolik učio u knjizi *De Poenitentia*, u kojoj je razvio pravu kršćansku ideu o pokori, a dapače i ono što je kao montanist prvih vriemena u svome *Scorpiace* pisao, u isto doba svjedok je crkvenog nauka u drugome i trećemu vieku o Petrovoj oblasti. On nezaniekuje katolicim, da je na Petru Crkva sagradjena, i da je usljed toga Petar vrhovnu oblast u Crkvi dobio; a povrh toga sám proglasuje da izreka: *super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam*, jest istovjetna sa ovom: *super* te *aedificabo Ecclesiam meam*; samo hoće, najkrupnijom nedosljednošću, da je *personaliter* to bilo Petru rečeno; te da je s Petrom ta oblast prestala, kolik da je Crkva svoj temelj izgubila sa Petrovom smrti i prestala tako bitisati: što inače sbilja u ovoj knjizi on uči, pokle tvrdi, da neka nevidljiva, nezna se koja, crkva ima oblast odpuštati griehe.

U *Scorpiace* pak, evo što piše ob odnošaju Petra napram Crkvi: „Ako još cieniš (upravlja rieč gnostiku Valentinu), da je nebo zatvo„reno, spomeni se, da je nebeske ključe Gospodin na zemlji ostavio „Petru, a po njemu Crkvi“[1]. Preznamenite rieči! Mi ćemo kašnje naći, gdje ih opetuju Ciprian, Optat Milevski, Didim, Grgur Niski, Augustin, Inocencij I, Leon Veliki, Cezarij Arleski i drugi. Ključi su simbol vrhovne oblasti; svaka oblast, svaka jurisdikcija u Crkvi to je udioništvovanje ključâ. Pošto dakle Tertulian veli, da je Petru Isus ključe dao, a po Petru Crkvi, treba priznati, da kako, za Petra živa na zemlji, Crkva imajući Poglavara Petra, u njemu i po njemu imala je ključe duhovne oblasti; tako, po Petrovoj smrti, ista Crkva imajući Petrovo Poglavarstvo u njegovim nastupnicim, ima ključe, koji su tomu Poglavarstvu za sve vjekove dati. Po tomu, Petar je jedini izvor crkvene oblasti; i brez Petra nema ključâ (vrhovne oblasti) u Crkvi. Ovo je naravni i potrebiti smisao onih rieči*.

---

clesiam Petri propinquam; qualis es evertens atque commutans manifestam Domini intentionem personaliter hoc Petro conferentem: Super te, inquit, aedificabo Ecclesiam meam. Et: Dabo tibi claves, non Ecclesiae. Et quaecumque solveris vel alligaveris, non quae solverint vel alligaverint“ (c. 21, p. 574).

[1] „Nam si adhuc putas clausum esse coelum, memento claves ejus hic Dominum Petro, et per eum Ecclesiae reliquisse“ (cap. 10. p. 496).

* Što je dakle hotio auktor knjige „*Kiril i Metodije*“ kad nam je taman ove rieči iz Tertuliana spomenuo, citirajućih — budi uzgredno rečeno — iz knjige *De Jejuniis* c. 13? Tà ovaj sam navod osudjuje svu teoriju njegove knjige . . . Čujmo medjutim njegovo tumačenje: „Vlast u crkvi darovana je *ne* Petru, Petrovoj osobi; nego zajedno sa Petrom svima apo-

*

Digitized by Google

O Crkvi pak Rimskoj, prije neg su njezini neki klerici razljutili ga, i prije neg je Montanovu bludnju prigrlio, Tertulian razvijajuć Irinejovo načelo o nauku apoštolskih crkava, kojim se može smesti sve jeretike, piše: „U Italiji imadeš Rim, od koga i nama dolazi „oblast. Sretna li je ona Crkva! u koju sa svojom krvlju Apoštoli „izliše sav Isusov nauk: gdje Petar bijaše propet kao i njegov Uči„telj; gdje Pavao smrtju Ivana Krstitelja bijaše ovjenčan!.. Vidimo „dakle što je naučila, što li uči ta Crkva“[1]. — Pošto je dakle u istoj knjizi, iz koje smo ovaj navod uzeli, prije kazao (cap. 22) *da je Petar kamen na kome je Crkva sagradjena,* i kao takov, da je od Isusa ključe primio; a pošto ovdje kaže, da je Petar u Rimu umro, i *da je Klementa biskupom Rimskim redio*[2], treba reći, da je u Rimskoj Crkvi i njezinim biskupim Tertulian na ovom mjestu priznavao istu Petrovu oblast. Od ovoga se pak vidi, da ako on spominje Pavla u navodu: *Sretna li je ona Crkva* i t. d. (u kome je navodu upravno samo govor o nauku apoštolskomu), nije ipak Pavla ravnim u oblasti Petru smatrao; jer, kako Smirnejske apoštolske crkve spominjuć nasljedstvo, počimlje s Polikarpom, redjenim od Ivana, tako, spominjuć nasljedstvo Crkve Rimske započimlje s Klementom, redjenim od Petra, a ne od Pavla.

Nego, što smo gori opazili, to nam je i ovdje ponoviti, da Tertulian i kao jeretik neprestaje sasvim biti svjedokom crkvenog nauka. O Rimskom Papi, i onda kada na nj navaljuje, kad mu se porugiva i kada ga psuje, nehotice kaže nam što je isti u Crkvi bio. Tako u knjizi *Adversus Praxeam*, kazivajuć kako Papa Viktor bio je od-

---

stolima, a u njiovome licu svima episkopima u zajednici (s kime? pitamo mi), ili tačnije, darovana je crkvi u njenoj vasionosti. Mi ćemo privesti izmedju množtva svjedočba o tome (da *nije Petar te vlasti dobio*), samo njekolike svjedočbe otaca“ (V. str. 191). Zatim navadja spomenute Tertulianove rieči, koje se, kako svak vidi, sudaraju s njegovim tumačenjem, kô što bi se ob istom predmetu sudarao *jest* i *nije*, pošto Tertulian veli, da je Isukrst Petru dao ključe, a on veli, da vlast u Crkvi nije dana Petru!

[1] „ . . . Si autem adjaces Italiae, habes Romam, unde nobis quoque auctoritas praesto est. Ista quam felix Ecclesia! cui totam doctrinam Apostoli cum sanguine suo profuderunt: ubi Petrus passioni dominicae adaequatur: ubi Paulus Joannis exitu coronatur . . . Videamus, quid didicerit, quid cum africanis quoque ecclesiis contesserarit“ (De Praescrip. c. 36. p. 215).

[2] „Hoc enim modo Ecclesiae apostolicae census suos deferunt: sicut Smyrneorum ecclesia Polycarpum ab Joanne collocatum refert: sicut Romanorum Clementem a Petro ordinatum itidem“ (Ibid. c. 32 p. 213).

Digitized by Google

redio primiti u crkveno obćinstvo montaniste, *te udieliti mir crkvam Azije i Frigije*, da ga Praksea (koji iz Frigije bijaše u Rim došao i izvjestio Viktora o bezmjernoj zloći one sekte) nebude odvratio i činio, da svoja pisma opozove[1]; dočim se na to ljuti i nemože Papi da prosti, u isti mah kaže nam, da je Papa imao oblast nad crkvam Azije i Frigije, pošto je mogao njima davati, ili uzkraćivati crkveno obćinstvo.

Jednako u knjizi *De Pudicitia*, gdje, kako gori rekosmo, napada na katolički dogmat o odpušćanju griehâ, opet ostavio nam je sjajnih dokaza o papinskoj oblasti u Crkvi. U ovoj knjizi poglavito on cilja na neku osobu, i akoprem nekaže koja je to osoba, iz naslovâ, kojim je označuje, svak vidi, da je to Rimski Papa, to je Papa Zefirin. „Ej, veli, *dobri Pastiru* i *blagosovljeni Papa!*“[2]. „Dé, ti koji si *Apoštolik*, „pokaži mi sada, kakova čudesa; daj da vidim božanstvenu moć, pa „onda prisvajaj sebi oblast još i ovake zločine odpuštati“[3]. — „Čujem, „da je proglašen nekakov razglas (*edictum*: naredba, zakon izdan po „vrhovnoj vlasti), i to razglas konačno stvar riešavajući (*et quidem „peremptorium*), kojim *najveći Nadsvećenik*, to jest, *Biskup Biskupâ* „izjavljuje: Ja odpuštam griehe preljubodinstva i bluda onima, koji „budu pokoru izvršili“[4]. Nek je Tertulian i porugljivo o Papi tako se izrazivao, očevidno je ipak, da naslove: *bonus Pastor et benedictus Papa*, *Apostolicus*, *Pontifex Maximus*, *Episcopus Episcoporum*, on nije izmislio, čim u posljednjem navodu predstavlja svoje protivnike, katolike to jest, gdje iz tizih naslova hoće da dokažu, kako razglas, na kog se on srdi, konačno stvar razsudjuje. A odatle se vidi, što su za Tertulianovi dobâ katolici o Papi mislili. Osim toga, pošto Tertulian spominje *edictum peremptorium* (ma bio takov za same katolike), očevidno je, da su u ono doba katolici u Papi priznavali oblast vjeroslovne raspre konačno razsudjivati.

---

[1] „ . . . idem (Praxeas) . . . Episcopum Romanum . . paceu ecclesiis Asiae et Phrygiae inferentem . . coegit et litteras pacis revocare jam emissas, etc.“ (cap. 1, p. 501).

[2] „ . . bonus Pastor et benedictus Papa concionaris“ (c. 13. p. 564).

[3] „Exhibe igitur et nunc mihi, Apostolice, prophetica exempla, et agnoscam divinitatem, et vindica tibi delictorum ejuscemodi remittendorum potestatem“ (c. 13. p. 574).

[4] „Audio etiam edictum esse propositum, et quidem peremptorium, Pontifex scilicet Maximus, quod est, Episcopus Episcoporum, edicit: Ego et moechiae et fornicationis delicta poenitentia functis dimitto“ (c. 1. p. 555).

Digitized by Google

Članak 2.

Origen († 253).

Mi smo na drugom mjestu (str. 7) naveli svjedočanstvo sv. Hipolita, biskupa Portskoga, što nam je u svojoj Teofaniji (homiliji o pokazanju Božanstva pri Isusovu krštenju) ostavio o Petru. Sada dolazimo k jednomu od njegovih najglasovitijih učenika, razumjemo reći, k Origenu.

Još bolje od svoga učitelja, veliki Origen u mnogobrojnim svojim spisim razvio je ideu Petra-kamena u odnošaju istoga napram Crkvi; i tim ostavio nam jasnih dokaza svoje vjere o Petrovu Prvinstvu i njegovoj poglavarskoj oblasti nad Apoštolim[1].

O Petru on kaže: „Onomu *velikom temelju Crkve*, onomu *kamenu „prečvrstomu, na kome je Krst Crkvu osnovao*, nut vidi što Gospodin „veli: Malovjerni, reče, zašto si posumnjao?“[2]. Ovo je posve jasno.

Ideu kamena, kada govori o Petru, drugim riečima izraženu, nahodimo i u njegovu komentaru svrhu Evandjelja Ivanova. „Koga „(Šimuna), veli, Isus da bi osobitim odlikovanjem obdario, na nj je po„gledao, onim pogledom pokazujuć, da se on za Šimuna brine: . . . te „Šimun, baš s toga što je Isus na nj pogledao, mogao je dotle se „učvrstiti, *da od stvari krepke i čvrste*, naziv dobije i prozvan bude“[3].

U komentaru pak o Matiju, na pitanje, da li o Crkvi, ili o kamenu, na kome je ona sagradjena, treba razumjeti Isusovo obećanje:

---

[1] Akoprem na nekom mjestu (In Ps. 37, Hom. 2) Origen veli, da je otajstvenog Isukrstova tiela isti Isus glava, biskupi i misnici oči, diakoni i drugi službenici ruke, a puk noge; to se ipak odatle (kad i nebi nam bio kazao što misli o Petru), ništa nebi moglo zaključiti protiv nauku katoličkom o *vrhovnoj, vidljivoj glavi*: dočim, kako iz toga što na istom mjestu nije stavio nikakve razlike izmed biskupâ i prostih misnika, nebi se moglo izvesti da te razlike nije ni priznavao; tako iz toga što nije označio razliku izmed samih biskupa, nemože se zaključiti, da nije priznavao izmed njih nikakve razlike, niti jednog nad ostalim. A nesmi se zaboraviti, da napram Isusu i Petar je udo tiela njegova.

[2] „Vide magno illi Ecclesiae fundamento, et petrae solidissimae super quam Christus fundavit Ecclesiam, quid dicatur a Domino: Modicae fidei, inquit, quare dubitasti?“ (In Exod. Hom. V: Migne, Opp. T. II, col. 329).

[3] „ . . Quem (Simonem) ut munere Jesus singulari remuneraretur, in ipsum intuitus est, per illum intuitum declarans se Simonis curam gerere; . . . potuitque Simon, eo quod Jesus in ipsum intuitus est, eousque stabiliri, ut ab opere stabili firmoque cognomen traheret et vocaretur“ (Comm. in Joannem, T. IV, col. 182).

Digitized by Google

vrata paklena neće nadvladati, veli: „Ovo ja za istinu držim, da vrata „paklena nit će nadvladati kamen, na kome je Krst Crkvu sagradio, „nit će nadvladati Crkvu“[1]. — Dà: ovo je posve logično, i nemože biti nego tako; pošto, ako bi vrata paklena temelj, na kome je Crkva sagradjena, mogla predobiti, predobila bi time i nadvladala Crkvu. A iz toga navoda, što sliedi za nepogrješivost u vjeri Petrovi nastupnikâ, u koliko su oni kamen Crkve, to već svak vidi. Mi ćemo samo opomenuti, kako i u ovom navodu, Origen pod imenom *kamena* nerazumjeva drugoga do sama Petra, pokle bilo bi nepametno samo pomisliti, da li je on stavljao sebi pitanje, hoće li Krsta-Kamena nadvladati vrata paklena.

Ništa se ovomu ne protivi, što Origen na jednom mjestu govori, da svaki vjernik može biti kao i Petar, kamen, na kome je Crkva sagradjena: „Ako ono isto izpovjedimo, što je izpovjedio Petar, a nije nam to po krvi i pùti objavljeno, nego po Otcu nebeskom, prosvjetljujućem srca naša, *možda* ćemo i sami biti što Petar, naime, jednako, kao i on, blaženim biti proglašeni, s toga, što i u nama jest ono, s česa je Petar takov proglašen bio . . ., i zato, poslje neg budemo i mi kao i Petar, izpovjedili: *Ti si Krst, sin Boga živoga*, postavši i mi Petar, Krst i nami reče: *Ti si Petar*, i što sliedi. Kamen bo je svaki Krstov učenik; i na svakom se tom kamenu sagradjuje sav crkveni nauk, i življenje uredjeno po istom nauku. Jer u istinu, na svakom dojednom, koji posjeduje nauk, koga je plod božanstvo, a s naukom djela, naslonjena je Crkva, Bogom sagradjena“[2]: velimo, da prvašnjim njegovim navodim,

[1] „Hoc ego verum esse existimo; nec enim adversus petram, super quam Christus Ecclesiam aedificavit, nec adversus Ecclesiam portae inferi praevalebunt“ (Comment. in Matth., T. III, col. 1003).

[2] „Si illud idem dicamus, sicut Petrus, eo nobis per carnem et sanguinem non revelato, sed per lumen quod a Patre coelesti cordibus nostris affulserit, fortasse simus et ipsi id, quod Petrus, nempe itidem ut ille fortunati praedicamur, propterea quod haec etiam ad nos pervenerunt, quae causa illi fuerunt, cur beatus sit existimatus . . . quod si postquam dixerimus et nos, quemadmodum Petrus: *Tu es Christus filius Dei vivi*, non quasi revelatum nobis fuerit a carne vel a sanguine, sed luce cordi nostro affulgente a Patre, qui in coelis est, Petrus efficimur, dicatur et nobis a Verbo: *Tu es* Petrus, et quae sequuntur. Petra enim est omnis discipulus Christi; . . et super quamlibet hujusmodi petram aedificatur omnis sermo Ecclesiasticus, et vitae juxta ipsum institutae ratio. Unicuique enim profecto habenti congregationem sermonum beatitudinem efficientium, et operum, et cognitionum, inest Ecclesia a Deo aedificata“ (In Matth., T. III, col. 998—999).

Digitized by Google

kako smo ih mi predstavili, ništa se neprotivi, što na ovom mjestu kaže, dočim je očevidno, da ovdje on izlaže alegorično tumačenje Matijeva mjesta (16, 18), a nipošto slovno i vlastito; jer, kad bi svi vjernici bili kamen, na kome je Crkva osnovana, gdje bi tada Crkva bila? Svi vjernici, temelj sgrade; a tko je onda sgrada? Dapače, sam nas opominje, da njegovo tumačenje nemožemo uzeti u historičnom i slovnom smislu, čim na istom mjestu veli: „*Et si quis hoc dicit illi* (*Christo*), *sibi non revelatum a carne et sanguine . . ea consequetur quae, ut ait quidem* littera *Evangelii, Petro huic dicta sunt; ut autem docet* spiritus *illius, cuilibet qui talis evadit, qualis erat ille Petrus*“ (T. III, col. 1003). S toga ovaj navod nimalo neoslabljiva, prednavedena svjedočanstva Origenova, u kojim, kako smo vidili, Petra zove *velikim temeljem, i prečvrstim kamenom, na kome je Crkva sazidana*: što o nikomu, ne samo prostom vjerniku, ma ni Apoštolu nikada nije rekao; akoprem ove posljednje temeljima zove, u smislu kako ih zove i Pavao (V. Comment. in c. 16. Matth.).

A kako je Petar kamen Crkve nepredobivi, tako Origen kaže, da je njemu Isus *predao zapovjed nad ovcama*. „Kad je Petru, on veli, „predavana zapovjed, da ovce pase, i kad je na njemu, kao na ka„menu, Crkva sagradjivana, od njega se nije zahtjevalo izjava druge „kreposti, nego same ljubavi“[1]. Jer je pak njemu zapovjed nad ovcama uručena, Origen nam kaže, da *nije imao drugoga nad sobom na zemlji,* i s toga, da je glas s neba (govori o prikazanju, kojim — Act. Ap. 10, 11 seq. — Petru je bilo objavljeno, da narodi budu primljeni u Crkvu) njega podučio, i to ne jedan, nego tri glasa[2]. A da tko nebi mislio, da su ostali Apoštoli jednaku oblast, kao i Petar od Isusa primili, Origen, evo što o tomu piše: „Spasitelj „govori, da se grješnika, koji trikrat opomenut, nebi „poslušao „Crkvu, imade smatrati, kao neznabožca i očitnika; i nadodaje: „Zaista Vam govorim: Sve, što budete zavezati na zemlji, bit „će i na nebu zavezano, i t. d. Evo ovdje rek bi, da je dao svima „ono, što je gori *jedinomu Petru dao*. A dà, i Petar je s njima. Ali

[1] „Petro cum summa rerum de pascendis ovibus traderetur, et super ipsum velut super terram (*petram*?) fundaretur Ecclesia, nullius confessio virtutis alterius ab eo nisi charitatis exigitur“ (In cap. 6 ad Rom. vers. 8—10 circa fin. T. IV, col. 1053).

[2] „De quibus, rerum scientia coelitus docetur apostolus quoniam quidem eminentiorem se, et majorem non habebat in terris, et docetur non una voce nec una visione, sed trina“ (In Levit. Hom. VII, T. II, col. 485).

Digitized by Google

„jer je Petru, više nego njima, nešto osobita trebalo dati, . . . njemu „je napose bilo rečeno: Dat ću tebi ključe kraljestva nebeskoga, i „štogod razdriešiš na zemlji, bit će razdriešeno i na nebesim, a što „zavežeš na zemlji, bit će i na nebesim zavezano. Nije dakle mala „razlika u tomu, što je Petar primio ključe, ne jednog neba, nego „mnogih nebesa; te što bi zavezao na zemlji, da je zavezano ne na „jednom nebu, već na svim nebesim; dočim ono, što ostali zavežuju, „ili razdriešuju, nije razdriešeno ili zavezano, nego samo na jednom „nebu, nit se njihova oblast pruža, kao Petrova, da mogu zavezivat „ili razdriešivat u svim nebesim“ [1].

Origen je jošter, prema svome nauku o Petru, djelom pokazao, kako je u njegovoj Stolici oblast mu priznavao. Velimo, djelom, i sbilja je tako: pošto je iz dalekog Iztoka u Rim pošao, naročito, da vidi onu *najstariju* (τὴν ἀρχαιοτάτην — najpoglavitiju) Crkvu, kako se sam izrazuje u Eusebiju (Euseb. Hist. Lib. IV, c. 14, Opp. T. II, col. 554). A kad mu kašnje neka privatna pisma u javnost turio jedan od njegovih prijatelja, pošto u istim pismim bijaše mu se nešto zabludna iz pera izmaklo, Origen piše Papi Fabijanu, da pred njime opravda svoju vjeru, i opozivljuć sve, što se je kriva u onim spisim moglo naći, kako nam to kaže isti Eusebij (Hist. Lib. VI, c. 36), a i sveti Jerolim (Epist: *ad Pamachium*).

Poglavje III.

Sv. Ciprian († 258).

Ta izmed najsjajnijih zviezdâ na nebu katoličanske Crkve, svakomu je poznato, koliko je svojim spisim, po Jerolimovu svjedočanstvu, *svjetlijim od sunca* (De Scriptor. Eccles,), činio uznapredovati

[1] „ . . Verum, quae uni Petro supra concessa sunt, hic omnibus quoque videtur tribuisse . . . at quoniam prae iis, qui ter arguerant, peculiare aliquid Petro tribui oportebat . . . privatim illud Petro attributum est: Dabo tibi claves regni coelorum, et quaecumque solveris super terram erunt soluta et in coelis, quaecumque ligaveris super terram, erunt ligata et in coelis. Nec enim exigua differentia est claves non unius coeli Petrum, sed plurimorum accepisse; et quaecumque super terram alligaverit, non in uno coelo, sed in omnibus ligata esse, prae pluribus aliis, qui super terram et alligant et solvunt, ita ut haec alligata et soluta sint non in coelis, sicut Petro concessum est; sed in uno coelo“ (Comm. in Matth.: T. III, col. 1179—1182).

Digitized by Google

kršćansku književnost. Što se nas tiče, mi ćemo zabilježiti, kako je Ciprian, bolje neg itko prije izrazio, i u zlatnoj svojoj knjigi *De Unitate Ecclesiae* čestito razvio bogoslovnu teoriju o Crkvi, o bitnoj i osnovnoj njezinoj formi. Po tomu, on je najbistrije iztaknuo fundamentalno načelo, iz koga Crkva i sav njezin život sasma se naravno — ter nije ova rieč neumjestna — razvija, po kome obstoji i u podpunoj svojoj životnosti se uzdrži: načelo, razumjemo reći, *jedinstva.* „Crkva je jedna, on veli, koja po svojoj plodovitosti sve se to većma „umnaža i razširuje. Kao što su mnoge zdrake sunčane, a jedna svjet„lost, mnoge grane stabla, a jedno deblo što se na krepkom panju „oslanja; kako iz jednog vrutka mnogi se potoci razlievaju, no pored „sve mnogobrojnosti proizvedene obilnošću matice, jedinstvo u izvoru „ostaje; ... tako i Isusova Crkva, svjetlošću obasjana, po svem svietu „zdrake svoje pruža; no jedna je svjetlost, koja svog jedinstva ne „gubi, i ako posvuda se širi. Grane svoje po cieloj zemlji razastire; „i sve to većma razvodi obilno tekuće svoje potoke. Jedna je ipak „glava, jedan izvor, matica jedna, plodnošću svojom prebogata". (De Unit. Ecc. c. 5). — Ovim riečima Ciprian riše jedinstvo katoličanske, vasione Crkve, dočim govori o Crkvi, koja, *per orbem totum radios suos porrigit,* i, *ramos suos in universam terram copia ubertatis extendit.*

Ali tko će biti glava[1], izvor, matica te vasione Crkve? Drugim riečima: tko će biti panj, stožer i središte te katoličanske Crkve, u koliko je ona vidiono Isusovo tielo na zemlji? To će nam kazati isti sv. Naučitelj. Pokle bijaše rekao, da je pakleni neprijatelj jerezije i šizme izumio, s prvim, da nebesku istinu izkvari, a s drugim, da razvrgne crkveno jedinstvo, i da se to sbiva zato što ljudi neće da traže glavu, iz koje istina potiče, što ipak, kako on veli, nebi zahtjevalo ni velika truda ni mudrih umovanja, nastavlja: „Nit je dugo „ni mučno dokazanje vjere. Gospod govori Petru: *Ja velim tebi, da si „ti Petar (Kamen), i na ovomu kamenu sazidat ću Crkvu moju, i vrata „paklena neće je nadvladati. I tebi ću dati ključe kraljestva nebeskoga: „i što svežeš na zemlji, bit će svezano i na nebesim, a što razdriešiš na „zemlji, bit će razdriešeno i na nebesim* (Mat. 16, 18—19). I akoprem „poslje Uskrsnuća svoga jednaku oblast svim Apoštolim dava, veleć „im: *Kako Otac posla mene, i ja šaljem vas: primite Duha Svetoga: „Kojima odpustite griehe, bit će im odpušteni, a kojima ih zadržite, bit*

[1] Glava — *caput*, na ovom mjestu isto je što *principium*, *fons* (matica).

Digitized by Google

„će im zadržani (Joan. 20, 21—23); ipak hotijuć ukazati jedinstvo, „on svojom oblašću postavi tomu jedinstvu izvor, koji ističe od jednoga. „Bili su doista i drugi Apoštoli ono što i Petar: jednako im s njime „udieljena čast i vlast; ali je početak zasnovan od jedinstvenosti „(jedne osobe), neka se vidi, da jedna jest Isukrstova Crkva[1]". Ovo isto drugim riečima ponavlja u poslanici, upravljenoj *Lapsis* (po Migneovu Izdanju, col. 304—306).

Mi smo predstavili Ciprianov tekst prelazeć preko izrazâ: „*Super „illum unum aedificat Ecclesiam suam: Primatus Petro datur, ut una Christi Ecclesia et cathedra una monstretur: Qui cathedram Petri, super quem fundata est Ecclesia deserit (in Ecclesia se esse confidit?)*, i drugim što od nekih kritika, počam od Fella (1682) i katolika Baluzea njegova suvremenika, interpoliranim su smatrani. Velimo naročito od nekojih, jer jošte je *sub judice lis* (Cf. Zaccaria, Anti-Febbr. P. I, pag. 71—74; Migne, ibid. col. 513—514, nota 11; Möhler, Patrolog. T. II, pag. 308, nota 1). Iz sama dakle navedenoga teksta jasno je:

1. da je na Petru Isus svoju Crkvu sagradio: „*Loquitur Dominus ad Petrum .. tu es Petrus et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam;*

2. da je njemu *napose* Isus ključe dao: *Tibi dabo claves;*

3. da se po Petru vjera i Crkva poznaje. Vjera: *Probatio est ad fidem facilis compendio veritatis. Loquitur Dominus ad Petrum;* Crkva: budući on od Isusa postavljen izvorom crkvenog jedinstva: *Ut unitatem manifestaret, unitatis ejusdem originem ab uno incipientem sua auctoritate disposuit.* A od ovoga i najprostiji zdravi razum izvodi: da Petar ima Prvinstvo u Crkvi, pošto se to Prvinstvo nemože nepriznavati u onome, od koga Crkve jedinstvo potiče, i po kom se po-

[1] „Probatio est ad fidem facilis compendio veritatis. Loquitur Dominus ad Petrum: Ego dico tibi, inquit, quia tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, et portae inferorum non vincent eam. Et tibi dabo claves regni coelorum, et quae ligaveris super terram, erunt ligata et in coelis .... Et quamvis Apostolis omnibus post resurrectionem suam parem potestatem tribuat et dicat: Sicut misit me Pater etc., tamen ut unitatem manifestaret, unitatis ejusdem originem ab uno incipientem sua auctoritate disposuit. Hoc erant utique et ceteri Apostoli quod fuit Petrus, pari consortio praediti et honoris et potestatis, sed exordium ab unitate proficiscitur, ... ut Ecclesia Christi una monstretur. Quam unam Ecclesiam etc." (Opp. S. Cypr. Migne, T. II, cap. 4, col. 513—515).

Digitized by Google

kazuje, da je Crkva jedna. Jer pak Krstova Crkva nemože da bude brez jedinstva, dočim je ovo bistveno u njezinom sustavu, nemože u njoj pomanjkati Petrovo Prvinstvo, koje je izvor i sveza jedinstva, zbog koga, Petar izmed Apoštolâ bio je odabran.

Kada dakle Ciprian veli, da su ostali Apoštoli bili što i Petar, i jednako im s njime udieljena čast i vlast, ako nećemo reći, da zajedno tvrdi i nieče jednu istu stvar, valja nam te rieči uzeti u smislu jednakosti dostojanstva i oblasti apoštolstvu dolikujuće, brez da ova jednakost diže posobno dostojanstvo i oblast, koja je Petru napose bila uručena, kao onomu, na kome, osobitim načinom, Crkva bila je sagradjena, i komu napose Isus je ključe dao. Da ovo nije prava misao sv. Naučitelja, čemu bi na ovom mjestu izticao Gospodinovo posobno obećanje Petru? Jer bi u opreku stavljao Petra sa ostalim, veleć: „*Ako-prem jednaku oblast svim apoštolim dava, . . . ipak hotijuć ukazati jedinstvo, on svojom oblašću postavi tomu jedinstvu izvor, koji ističe od jednoga*“ ? S toga, kako dobro opaža učeni o. Maran, ako Ivan i Jakov jednaku su oblast (apoštolsku) primili, ipak Isukrst nije hotio ni od Ivana ni od Jakova da započimlje jedinstvo: ovu je povlasticu jedinomu Petru izručio (Prefat. ad Opera S. Cypr. p. 27).

U ostalom, ne samo u ovoj knjigi, no i u drugim svojim spisim nebrojno putâ Ciprian naglašuje ovaj izvor crkvenog jedinstva. Tako, na pr., u poslanici Jubajanu upravljenoj, veli: „Gospod bo ovu „oblast najprije dade Petru, na kome sazida Crkvu, *koga postavi i „pokaza izvorom jedinstva*“ ; a malo niže: „Kamo će poći tko žedja, „jeda li k jereticim, . . . ali k Crkvi, koja je jedna, i od Gospoda osno-„vana na jednomu, *koji je takodjer ključe njezine primio ?*“[1]; a u knjigi *Ad Fortunatum de Martyrio*, napominjuć mučenstvo sedam braće Makabejaca i njihove matere, te nahodeć u njima sliku onizih sedam crkava, o kojim je govor u Očitovanju sv. Ivana (1, 19—21) i Crkve *prve i jedne* na Petru osnovane, ovu posljednju *izvorom* i *panjom* nazivlje[2].

---

[1] „Nam Petro primum Dominus, super quem aedificavit Ecclesiam, et unde unitatis originem instituit et ostendit, potestatem istam dedit . . . Quo venturus est qui sitit, utrumne ad haereticos . . an ad Ecclesiam, quae una est, et super unum qui et claves ejus accepit, Domini voce fundata est?“ (Ed. Venetae 1758, col. 315).

[2] „Cum septem liberis plane copulatur et mater, origo et radix: quae Ecclesias septem postmodum peperit, ipsa prima et una super Petrum Domini voce fundata“ (Migne, T. II, col. 694 – 695).

Digitized by Google

S jednakog uzroka, sv. Naučitelj Crkvu uosobljava u Petru. Navadjajuć Petrove rieči: *Gospode, komu ćemo ići? Ti imaš rieči vječnoga života* (Joan. 6, 69), veli: „Govori njemu Petar, na komu je imala „biti Crkva sagradjena, u ime Crkve, učeć i pokazujuć, da i ako „uporno i oholo množtvo ljudih nehtijući slušati (Krsta) odaljuje se „od njega, Crkva se ipak od Krsta neudaljiva, Crkva koju sačinja „puk uz biskupa okupljen, stado uz pastira svoga prionuto[1]".

S istoga uzroka takodjer, kada spominje Petra, (Petra sama izmed svijuh Apoštola; a to i onda kad mu prilika iznese, da mu je imenovat i druge), vavjek ponavlja, da je na *njemu* Crkva sagradjena. „Niti Petar, kog je prvim Gospod izabrao, i *na kome je sagradio* „*Crkvu svoju*, kad se je kašnje Pavao s njime ob obrezovanju pre„pirao, i t. d.": ovako u poslanici ad Quintum[2]; a u knjigi *De Bono Patientiae*: „Ivan Apoštol uči nas veleć:... Jednako i Petar, *na komu* „*Gospod dostojao se Crkvu sagraditi*...[3]". Tako i u knjigi *De Hab. Virg.*: „Apoštol (Pavao) opominje opet i govori... Petar takodjer, *komu Gospod* „*ovce svoje izručuje*, da mu ih pase i čuva, *na kog postavi i osnova* „*Crkvu*, veli, da on nema zlata ni srebra"[5].

Ovo je nauka sv. Cipriana o Crkvi i Petru. Dakako, ljudi kojim s vjerozakonskih uzroka ona neidje u prilog, moći će vavjek nju izvrćati i o njoj cjepidlačiti; — a koja je istina, što čovjeku smeta, bilo to njegovim strastima, ili predsudam, osobito, ako su vjerozakonske predsude, da čovjek protiv njoj neće naći, što da prigovori? Euler, najveći matematik prošastog vieka, u svomu *Essai de défense touchant la révélation divine contre les esprits forts*, kaže, kako je bilo ljudî, koji su znali podignuti toliko objekcijâ protiv Geometriji, da im se činila već srušena istinost te znanosti. On pak

---

[1] „Loquitur illi Petrus, super quem aedificanda fuerat Ecclesia, Ecclesiae nomine docens et ostendens quia et si contumax ac superba obaudire nolentium multitudo discedat, Ecclesia tamen a Christo non recedit, et illi sunt Ecclesia plebs sacerdoti adunata et pastori suo grex adhaerens" (Ad Florentinum, col. 418—419).

[2] „Nam nec Petrus quem primum Dominus elegit, et super quem aedificavit Ecclesiam suam, cum secum Paulus de circumcisione postmodum disceptaret, etc." (Ad Quintum, col 423).

[4] „Joannes Apostolus instruit dicens: etc. Item Petrus, super quem Ecclesia Domini dignatione fundata est" (Lib. de Bono Patientiae, col. 652).

[5] .. „Petrus etiam, cui oves suas Dominus pascendas tuendasque commendat, super quem posuit et fundavit Ecclesiam, etc." (Lib. de Habitu Virginum, col. 461).

Digitized by Google

nadodaje, da se hoće velika posla i riedke oštroumnosti, da oboriš njihove objekcije. Moći će dakle, tko bude htio, proti ovoj nauci, što smo mi predstavili, kao pravu Ciprianovu nauku, koješta objektirati; ali neće nikada svjestnim ljudima dokazati, da ona nije Ciprianova nauka.

Pošto je dakle Ciprian takove nazore o Crkvi i Petru imao, mi odatle odmah možemo — jer je naravni izvodak — zaključiti, da je Rimsku Crkvu i njezine biskupe, on smatrao stožerom, središtem, panjom i izvorom jedinstva vasione Crkve.

Netrebamo pak dedukcijâ, kad imamo množtvo izričnih njegovih izjavâ, pače i činâ, kojime se ovo potvrdjuje.

Najprije, u Rimskim biskupim, Ciprian nevidi nego posjednike Petrove Stolice[1]. Zatim Crkvu Rimsku nazivlje *poglavitim kamenom Crkve:* Petram Ecclesiae principalem, *panjom i maticom Crkve katoličke:* radicem et matricem ecclesiae catholicae (ad Cornel. Pap., Ep. 45, po Mletačkom Izdanju, col. 145). U drugoj poslanici istomu Korneliju upravljenoj, govoreć ob odaslanstvu, kog je šizmatički biskup Fortunat bio u Rim odpravio, nebil ga Papa, Kartažkim biskupom priznao, ovako se izrazuje: „Još se usudjuju more prebroditi i nositi „od strane šizmatikâ pisma *Petrovoj Stolici i Crkvi poglavitoj, od koje „poteče jedinstvo biskupâ*, nepromišljajuć, da oni, kojim se obraćaju, „jesu isti Rimljani, kojizih vjeru Apoštol je toliko pohvalio, i kod „kojih, nevjernost nemože imati pristupa“[2]. — Ovdje nemožemo da neopazimo, kako Fortunat i šizmatici njegovi pristaše u Africi, medju kojim bijaše i šest biskupâ, djelom pokazaše, što je polovinom trećeg vieka Crkva o Papinoj oblasti vjerovala. Oni, znaduć da je Petrova Stolica vrutak jedinstva i zakonitog biskupovanja, poslaše u Rim Felicisima s drugovima, da dostignu za Fortunata, na temelju krivih svjedočnicâ, pisma obćinstva; usljed kojih, bio bi priznat zakonitim biskupom Kartagine.

Nije ni to dosta. Ciprian, kako smo vidili, da u Petru svu Crkvu uosobljava, tako i nasljednike Petrove, Rimske Pape, sa kato-

[1] „Factus est Cornelius episcopus Dei . . . cum nemo ante se factus esset, cum Fabiani locus, id est cum *locus Petri*, et gradus cathedrae sacerdotalis vacaret“ (Ep. 52).

[2] „Navigare audent et ad Petri cathedram, atque ad Ecclesiam principalem, unde unitas sacerdotalis orta est . . . nec cogitare eos esse Romanos, ad quos perfidia habere non potest accessum“ (Edit Ven. Ep. 55, col. 206).

Digitized by Google

ličanskom Crkvom istovjetuje. „Pišeš mi, on veli Antonianu, da „pošaljem našem sudrugu Korneliju, prepis istoga tvoga lista, nek „se sasma osvjedoči, da ti s njime, to jest s katoličkom Crkvom, u „obćinstvu se držiš“[1]. — A samomu Korneliju, u poslanici 45, koju smo gori spomenuli, poslje, neg bijaše rekao, kako je on svima onim, što su iz Afrike odlazili u Rim, nalagao, da nebi uz Novaciana prionuli, već da bi se držali *panja i matice* katoličke Crkve, nadodaje: „(Ponukovao sam ih sve), da sudrugovi naši svi kolici čvrsto prionu „i drže se tebe (Kornelio), i obćinstva s tobom, to jest, da se drže „jedinstva i obćinstva katoličke Crkve“[2].

Nahodimo jošter, kako Ciprian, iz velike ljubavi napram crkvenom jedinstvu, brineć se i starajuć, da se ovo uzčuva, a takodjer iz one uzajamnosti, koja sve pomjestne crkve i njihove pastire medjusobno spaja, kad začu, da Arleski biskup Marcian, naginje na novacianstvo, i još se hvasta, da se je od ostalih katoličkih biskupa odavna odciepio, a Novacianu se približio, piše Papi Stjepanu, potičuć ga, da svojom oblašću, stane na kraj tomu zlu. „Potrebito je, veli „mu, da ti energičnim pismom narediš našim sudrugovim biskupim „Galijâ, neka već netrpe, da uporni i oholi Marcian; neprijatelj spa„senja braće svoje, dalje obružuje naš sbor . . . Pošalji dakle u po„krajinu i Arleskom puku pismo, kojim neka bude izobćen i svrgnut „Marcian, a drugi biskup mjesto njega postavljen . . . A nama „izvolit ćeš javiti, tko je Arelatskim biskupom bio učinjen, neka „znamo, komu ćemo pisati i braću odpravljati“[3]. — Rohrbacher, ob ovoj poslanici Ciprianovoj opaža, kako kritici, o kojim nema sumnje, da prigone, kad je govor o vlasti Rimskoga Pape, kô što bi bili *De Marca, Baluze, Rigault* i *Natalis Alexander*, slažu se u tome, da je

[1] „Scripsisti ut exemplum earundem litterarum ad Cornelium collegam nostrum transmitterem, ut deposita omni sollicitudine, jam sciret te secum, hoc est cum Ecclesia catholica communicare“ (Ed. Ven. Ep. 52, col. 161).

[2] „ . . . Ut te (Corneli) universi collegae nostri et communicationem tuam, id est, catholicae Ecclesiae unitatem pariter et caritatem probarent firmiter et tenerent“ (Ep. 45. Ed. Ven.).

[3] „Quapropter facere te oportet plenissimas litteras ad coepiscopos nostros in Galliis constitutos ne ultra Marcianum pervicacem et superbum. . . . collegio nostro insultare patiantur. . . Dirigantur in provinciam, et ad plebem Arelate consistentem a te litterae, quibus abstento Marciano alius in locum ejus substituatur . . . Significabis plane nobis quis in locum Marciani Arelate fuerit constitutus, ut sciamus ad quem fratres nostros dirigere, et cui scribere debeamus“ (Ed. Ven. Ep. 67, col. 275—278).

Digitized by Google

Ciprian na ovomu mjestu pitao, ne da Papa čini izobćiti i svrgnuti Marciana od pokrajinskog sabora, nego da ga sam svrgne (Vol. III, p. 385).

Pošto smo spomenuli uzajamnost izmed pojedinih crkava, a dakako i izmedju biskupâ, čim, po rieči istoga sv. Naučitelja, biskup je u crkvi a crkva u biskupu, (*scire debes episcopum in Ecclesia esse et Ecclesiam in episcopo*: ad Florentinum, Migne, col. 419); ta uzajamnost nas sieća na objekciju, koju protivnici običavaju izvoditi iz izreke Ciprianove: *Episcopatus unus est. cujus a singulis in solidum pars tenetur.* Eto, vele nam, po nauku Ciprianovu u Crkvi nema već jedno biskupastvo: *episcopatus unus est*; a ovo je obće svim biskupim: *cujus a singulis in solidum pars tenetur:* dakle jednaka je oblast svijuh biskupa; a po tom, nemože biti u Crkvi nijednog biskupa, koji bi od ostalih stariji bio.

Da se vidi koliko ta objekcija vriedi, mi ćemo se pozvati na samog Cipriana.

Gori smo kazali, kako sv. Naučitelj pišuć o crkvenom jedinstvu, istoga stavlja u Petru; il da pravije rečemo, konstatira, da je sam Isukrst hotio ga u Petru postaviti. Gdje odnosni navod: *Probatio est ad fidem facilis,* mi prekidosmo, tu Ciprian iz Pjesme nad Pjesmama (6, 8) i Poslanice Pavlove Efežcima (4, 4—5) dokazuje, kako sbilja Crkva nemože da bude nego jedna. Zatim nastavlja: „Ovog se je„dinstva čvrsto držati, i branit ga imamo osobito mi biskupi, koji „Crkvi predstojimo, da tim pokažemo *kako je i biskupastvo jedno i ne„razdieljivo.* Nitko lažju nek nevara braću, nitko nevjernošću nek ne„ozledjuje istinu vjere. *Biskupastvo je jedno, kojega dio pojedinci* in so„lidum *imaju.* I Crkva je jedna, koja plodovitim pomnažanjem to većma „se razširuje: kao što su mnoge ždrake sunca, al jedna svjetlost i t. d.".

Prije svega, ovdje nam je pitat, što je to *in solidum?* — *In solidum* u pravničkom jeziku znači obvezanost, koja pada na svakog člana kakova družtva, da odgovara za sve što se u družtvu sbiva; na pr., da plati sav dug družtva, da štetu družtvom učinjenu odšteti, kada to drugi članovi nebi učinili. Ovaj je smisao uporavljiv i u našem slučaju. Ciprian bo, koji je Rimski odvjetnik prije bio, iz Rimskog pravničkog jezika uzeo je ovu rieč, da izrazi dotačnije svoju kršcansko-bogoslovnu misao. Prema tomu, kako se iz cieloga konteksta vidi, sa izrekom: *episcopatus unus est, cujus a singulis in solidum pars tenetur,* on razumjeva zajedničku solidarnost svijuh biskupa; hotijuć kazati, da svi biskupi zajedno, medjusobnim svojim

Digitized by Google

sjedinjenjem, sačinjaju jednu samu cjelinu, jedno tielo, koje upravlja i vlada Crkvom; čim je svakomu pojedinomu starati se stadom što mu je bilo povjereno; ali istodobno, zbog solidarnosti, koja ga s ostalim biskupim i sa cielom Crkvom veže, brinut mu se je jošter za sve, što i preko granicâ njegove biskupije, naime, u svemu kršćanstvu sbiva, pazeć osobito, da se crkveno jedinstvo nebi porušilo. A to je što na drugom mjestu izrično sv. Naučitelj kaže, veleć: „Obilno tielo biskupâ tako je medjusobno klijom sloge i svezom ljubavi skopčano, da ako bi koji od našega sbora jerezijom stao raskidivati i rušiti Krstovo stado .. ostali imaju tu na pomoć pritećí .. Jer akoprem je mnogo pastirâ, jedno stado pasemo, i treba nam sakupljati i paziti sve ovce, koje je Isukrst svojom krvlju i mukom tražio (ad Steph. Pap., Ep. 67, Ed. Ven.). U istom smislu pisao je kašnje i Augustin: „Općenita je nama svima koji službu biskupastva vršimo, (akoprem na uzvisitijem vrhu njegovu, Ti se — govori Papi Bonifaciju — nadvisuješ), općenita nam je, velim, pastirska stražara; pa s toga ja činim što mogu, proti kužnim njihovim (pelagijanacâ) knjigam pišuć i t. d.“ (Lib. I, cont. duas Epist. Pelag). U istom smislu takodjer i Papa Simak spominje *unum per diversos Antistites Sacerdotium* (ap. Thomassini, Vet. et Nov. Eccl. Disc. P. I, Lib. I, c. 4, n. 6.).

Odatle pak nipošto nesliedi, da se svakog biskupa oblast proteže na cielu Crkvu: inače Ciprian nebi bio rekao da *jedan dio* biskupastva svaki pojedini ima; već nasuprot, bio bi rekao, da svaki pojedini biskup ima cielo biskupastvo.

Nego, sliedi li iz ovoga Ciprianova teksta, da je jednaka oblast svijuh biskupa, u smislu, naime, da nema jednoga, koji bi u vasionoj Crkvi stariji od drugih bio? — Nipošto. Ciprian bo kaže, da je *biskupastvo jedno,* kako je i *Crkva jedna.* Ali kako je Crkva jedna? *Na oni isti način*, veli sv. Naučitelj, *kako su mnogi ogranci jedno stablo, mnogi potoci jedna sama voda, mnoge ždrake jedna sama svjetlost.* Kako dakle, opaža Bellarmin, u ograncim, u potocim, u ždrakam jedinstvo dohodi od jedne same glave, to jest od panja, vrutka i sunca, akoprem se ogranci, potoci i ždrake pomnažaju; tako i Crkva je jedna, i biskupastvo je jedno u svome panju, ili izvoru, premda su mnoge pomjestne crkve, i mnoga posobna biskupastva. Jednoga dakle velikog, vasionog biskupastva, svaki pojedini biskup, no u družtvu s drugim, ima dio. Ali dio, koji je zapao Petra i nastupnikâ mu, Rimskih Papa, po misli sv. Naučitelja — kako smo vidili, da i ovdje i na drugim mjestim kaže —, jest dio što odgovara panju; čim ostali

Digitized by Google

dieli odgovaraju ograncima. Pa s toga, i ako je panj dio, kô što su dieli ogranci, ipak iz panja ogranci izlaze, panj je onaj, što nosi na sebi ogranke i njimi vlada, i u panju je virtualno sve ono, što je u ograncima, a ne obratno (De Rom. Pont. Lib. II, cap. 16). A odatle je očevidno, da kako je Rimska Crkva napram ostalim Crkvam ono, što je panj napram ograncim, tako, pošto je Crkva u biskupu, i Rimski biskup napram ostalim biskupim jest ono, što je glava napram udima tiela. Dapače, da nema toga jednog biskupa, kao temelja biskupastva i glave svijuh biskupa, od koga svi ostali zavise, niti isto biskupastvo nebi moglo biti jedno.

Mi znamo, da neki malko drugčije tumače osamljenu izreku: *episcopatus unus est, cujus a singulis in solidum pars tenetur*; naime, da je biskupastvo jedno, u koliko oblast biskupskom redu bistvena *(potestas ordinis)*, jedna je u svim biskupim, i ta jedna cjelokupna u svakom je biskupu napose: kô što bismo, na pr., rekli, da je svećenička oblast, u koliko se odnosi na posvećivanje Tiela Isukrstova, jedna u svima svećenicim, i opet cjelokupna u svakomu svećeniku napose. Dali i u ovakom tumačenju, sve kad nebismo pazili na ukupni smisao, iz same one izreke nebi moglo sliediti, da nema jednog biskupa, koji je po božanstvenom pravu stariji od drugih: kô što u navedenom primjeru o svećeničkoj oblasti jednoj u svima i jednoj istoj u svakomu napose, nesliedi, da svi svećenici po božanstvenom pravu jednaku *u svemu* oblast imaju, i da su izmedj sebe jednaci, čim jedni mogu biti prosti svećenici, a drugi u isto doba biskupi. Uzamši pak ovo tumačenje napram cielomu kontekstu, izlazi smisao, biskupi, u koliko se tiče oblasti reda *(potestas ordinis)*, bit će svi jednaci izmedj sebe i jednaci s Papom; ali u oblasti vladanja (jurisdictio), nesliedi da su Papi jednaci, jer Papa sa svojom Stolicom jest panj, vrutak, izvor crkvenog jedinstva. I zato njega idje oblast, koja je nešto drugo od oblasti toli reda koli vladanja, što imaju drugi biskupi; a to je ono, što u našem slučaju zovemo oblašću vrhovnog pravomoćja *(potestas supremae jurisdictionis)*, ili ti vrhovnom oblašću zakonodavnom i administrativnom*.

---

* Mi smo gori kazali kako sv. Naučitelj nazivlje Crkvu Rimsku *panjom i maticom Crkve katoličke, Petrovom Stolicom, Crkvom poglavitom, od koje izvire jedinstvo biskupâ*, i kako u Rimskim biskupim on nevidi nego *posjednike Petrove Stolice*. A nut što štijemo u knjigi „*Kiril i Metodije*“. „Tek za vreme Kiprijanovo, episkop rimski *počeo se je* nazivati Petrovim nasljednikom, i Kiprijan piše tim povodom Firmilijanu:

Digitized by Google

Pridjimo na drugu objekciju.

Ciprian, vele protivnici, u poslanici Papi Korneliju, iztičuć vlast, koju svi biskupi u svojim dijecezam jednako uživaju, spominje, da sudbene poslove treba raspravljati i dokončavati na mjestu obtuženika. — U ovoj tvrdnji ima nešto istine, a nešto neistine. Istina je to, da je Ciprian nepravilnim smatrao utok, kog su Svetoj Stolici bili podnieli Felicisim i Fortunat (V. gori, str. 78), a smatrao ga je takovim jer, kako on veli, kod njih (u Africi), „pravedno je bilo odredjeno, da svaki krivac ima biti izpitan na mjestu, gdje je zločin uči-

---

„„Mora se odlučno osudjivati bezmislenu drzkost episkopa rimskoga, koji je počeo dokazivati da je on nasljedio od Petra svoje episkopstvo"". Prema tome, do Kiprijana onaj svemoćni papa našega doba nije bio nego prosti episkop Rima, prema kome su dopuštali sebi eto s tako malo poštovanja oci se odnositi" (str. 198).

Kad bi te rieči Ciprianove bile, čovjek bi se mislio, kako Cipriana s Ciprianom složiti; a pošto iz njih provire srditost, trebalo bi reći, da su Ciprianu pod uplivom časovitog zanosa iz pera se izmakle. Nego nit su one Ciprianove, *niti ijednoga drugoga Otca*. Evo dokaza. Spisatelj *„Kirila i Metodija"* kaže, da je te rieči Ciprian pisao Firmilianu; ali nam nije kazao gdje ćemo, u kome izdanju, naći tu Ciprianovu poslanicu. Mi imamo pri ruci Migneovo izdanje 1865, i Mletačko 1758, i tu nema nikakove poslanice Ciprianove Firmilianu. Za stavno je on pisao i Firmilianu izvješćujuć ga o postupanju Pape Stjepana u pitanju *prekršćivanja*, i pitajuć njegovo mnenje o tome poslu. Ali se ta poslanica izgubila. Imamo pak izmed poslanicâ Ciprianovi Firmilianovu njemu upravljenu, i valjda je onaj spisatelj ovu pri pameti imao, cieneć, da ono piše Ciprian Firmilianu, a ne obratno. Ipak nije ni Firmilian ono pisao. Ujedna je doduše, porugljiva, pakostna njegova poslanica; ali onih rieči, u njoj nema: dapače iz nje se biločano dokazuje sasma protivno onomu što protivnik tvrdi. Firmilian pristaje uz Cipriana protiv Stjepanu. A i grčko-iztočnjaci ujedno s katolicima izpoviedaju, da se u onom pitanju odveć varao ne Stjepan Papa, već Ciprian i Firmilian. Firmilian dakle, prekoračujuć granice umjerenosti i pristojnosti, evo što kaže: „Zato se ja pravedno srdim, videć toliko očitu Stjepanovu bedastoću (bedastoća je što Stjepan neda nipošto prekršćivati!), jer on, koji se ponosi svojom biskupskom Stolicom, i hoće da je nastupnik Petra, **na koga su položeni temelji Crkve**, čim svojom oblašću izjavljuje, da je vriedno kršćenje jeretikâ, stvara mnoga nova kamenja, i mnogih crkava nove sgrade podiže. Jer koji su kršćeni, bez sumnje Crkvu sačinjaju. A tko njihovo (jeretikâ) kršćenje priznaje, tvrdi, da je kod jeretikâ i Crkva. Nit promišlja, da tko po taj način izdaje jedinstvo i njega odbjegava, po neki način potamnjiva, pače pomrsiva kamen kršćanske istine. Tà i žudije, akoprem neznanjstvom zaslepljeni i pretežkim griehom obvezani, Apoštol kaže da imaju rvanost Božiju; a Stjepan, koji kaže da nastupstvom posje-

Digitized by Google

nio"; i jer „svakomu pastiru dio stada povjeren je, da njime vlada i za nj dade račun Gospodu". Pa s toga Ciprian nadodaje: „nestoji dobro, da koji su nama podložni trču simo i tamo, i da siju razdor medju biskupe; a nasuprot pristojno je, da se pravdaju onde, gdje ima i osvadnikâ i svjedokâ. Ali ovaj čopor biesnikâ, itd". Ovdje, mi odgovaramo, Ciprian spominje obćenitu normu crkvenih sudâ, redoviti put: od kojega ništa ljepšeg ni svjestnijeg. Ali obćenito pravilo mora imati svoje iznimke. Inače kad donatiste osude Ceciliana, Cipriánova neposrednog nastupnika; kada kašnje arijanci osude velikog Atanasija; kada Zlatousta osude njegovi osobni neprijatelji, ovi svi veliki biskupi, da druge nespominjemo, nebi mogli od Apoštolske Stolice pravicu i zaštitu potražiti. Ne, to nije bila misao Ciprianova, niti je on to rekao. Naosob pak neistina je, da Ciprian naglašuje u ovoj poslanici vlast, koju bi svi biskupi u svojim biskupijam jednako uživali. On veli, da je svakomu pastiru povjeren dio stada, da

duje Petrovu Stolicu, nikakvom rvanošću neustaje protiv jereticim, priznajuć im, ne malu, već najveću oblast milosti, dotle, da veli i tvrdi, kako oni po svetotajstvu krštenja peru nečisti starega čovjeka: *Atque in hac parte juste indignor ad hanc tam apertam et manifestam Stephani stultitiam, quod qui sic de episcopatus sui loco gloriatur, et successionem Petri tenere contendit, super quem fundamenta Ecclesiae collocata sunt, multas alias petras inducat et ecclesiarum multaram nova aedificia constituat, dum esse illic baptisma sua auctoritate defendit. Nam qui baptizantur complent sine dubio Ecclesiae numerum. Qui autem baptisma eorum probat, de baptizatis Ecclesiam illic esse confirmat. Nec intelligit obfuscari a se et quodam modo aboleri christianae petrae veritatem qui sic prodit et deserit unitatem. Judaeos tamen quamvis ignorantia coecos et gravissimo facinore constrictos, zelum Dei Apostolus habere profitetur. Stephanus, qui per successionem cathedram Petri habere se praedicat, nullo adversus haereticos zelo excitatur, concedens illis non modicam sed maximam gratiae potestatem, ut dicat eos et asseveret per baptismi sacramentum sordes veteris hominis abluere"* (Ep. 75, Ed. Ven. col. 351—352). Na što se, štioče, Firmilian srdi? Jeda li na to, što se Stjepan ponosio, po njegovu mnenju, svojom Stolicom, i tvrdio, da on nastupa Petru? Nije li nasuprot baš stoga što Stjepan nastupa Petru, da Firmilian njega onako nemilo i nepristojno šiba; dočim cieni, da Stjepan zlorabi svoju veću oblast: *dum esse illic baptisma sua auctoritate defendit?* Nije li jošter na ovom mjestu Firmilian izpovjedio, da su *na Petru položeni temelji Crkve?* A nije li i malo niže opet izpovjedio, da Stjepan u Crkvi ima *prvo mjesto?* Ugrizajuć ga bo ironično mu predbacuje, kako je ispunio opomenu Apoštolovu (Ephes. 4, 1—2) o poniznosti: *Haec Apostoli mandata et monita salutaria quam diligenter Stephanus implevit, humilitatem sensus et lenitatem primo in loco servans!* (col. 356).

Digitized by Google

njime vlada; ali iz ovih rieči logično sliedi samo ovo, da Papa nije sam biskup svijuh crkava, dočim su i ostali pravi biskupi, kojizim — svakomu svoj dio — bila je izručena Isusova Crkva, pod vrhovnim nadzorom Petrove Stolice.

Treća je objekcija uzeta iz razmirice Ciprianove sa Papom Stjepanom o pitanju *prekršćivanja*. Tom prilikom u jednomu od Afrikanskih sabora ču se sliedeća Ciprianova izjava: „Vi ste čuli, moji dragi sudrugovi, što mi je pisao naš subiskup Julian, i što sam mu ja odgovorio. Bila vam je proštivena i druga njegova poslanica, kojom odgovarajuć na moju, ne samo, da pristaje uza me, već jošter, sliedeć nagon svoje pobožnosti, zahvaljuje mi, što sam ga podučio. Ostaje sada, da svaki od nas izkaže ob istom predmetu svoje mnenje, ne osudjujuć nikoga i ne odlučujuć od obćinstva one, koji bi drugčije mislili nego mi; čim nijedan od nas sebe ne gradi biskupom biskupâ: *neque enim quisquam nostrum episcopum se esse episcoporum constituit*, niti prisiljiva usilničkim prietnjam druge, da ga slušaju; pokle svaki biskup ima podpuno slobodnu svoju volju i cielu vlast: *quando habeat omnis Episcopus pro licentia libertatis et potestatis suae arbitrium proprium* (Jerolim ove Ciprianove rieči na prosto tumači: *habens arbitrii sui liberam potestatem*“: Dial. cont. Lucif. Migne, T. II, col. 189); i kako njega nemože drugi suditi, tako ni on drugoga. Svi čekamo sud našega Gospoda Isukrsta, koji sam ima vlast predstavljat nas vladanju svoje Crkve i suditi o nami“ (Ep. 72. Ed. Ven.). Iz ovog teksta protivnici hotili bi, da se može zaključiti, da po nauku Ciprianovu, svi biskupi imadu jednaku oblast, da nema nijednog, koji bi mogao biti biskup nad biskupim, i da je sam Isukrst sudac biskupâ, a nitko drugi na zemlji*.

---

*I knjiga „*Kiril i Metodije*“ ima istu objekciju. „Privodimo njegove (Ciprianove) rieči o episkopskoj vlasti u crkvi: „„Neka svaki kaže svoje mnenje, ne osudjujući nikoga, niti odlučujući od Crkve one, koji su drugoga mnenja. Jer nijedan *nije postavljen* episkopom nad episkopima, *niti može prinudjavati* svoje sudrugove grozom da ga slušaju, jer svaki episkop ima jednaku slobodu i *jednaku vlast*. I kao što njega jedan ne može suditi, isto i on nemože suditi druge. Jedini sudija to je Gospod Isus Hristos, koji sam ima vlast stavljati episkope, da upravljaju njegovom crkvom i da im sudi“ (str. 203—204). Medjutim sravnivši rieči, što smo ovdje korsivnim slovima prinieli, sa izvornim što smo donieli u tekstu, svak vidi, da je prevod: *nijedan nije postavljen episkopom nad episkopima; nijedan ne može prinudjavati svoje sudrugove; svaki episkop ima jednaku vlast*, svak, velimo, vidi, da je taj *prevod* u stranačku svrhu udešen.

Digitized by Google

Opazit nam je najprije, kako mnogi pisaoci svu poviest, o razmirici Ciprianovoj sa Stjepanom, u basne ubrajaju. Nećemo od starijih spominjati Misoria, Molhenbuhra, Tourneminea, već samo ćemo kazati, da ni do danas kritika nije ovo pitanje konačno riešila; čim i danas ima vrlo učenih ljudi, koji diele mnenje onih, što smo ovdje napomenuli, kao, n. pr., Tizzani u djelu: „*La celebre contesa fra s. Stefano e s. Cipriano*“ (Roma 1862).

Uzmimo sa svim tim, kao istinitu tu poviest, i sve, što se na nju odnosi, te i postoji pod Ciprianovim imenom.

Svak zna, da u onoj razmirici istina je i pravica bila sa strane Stjepanove. Brez uzplićat se u znanstvena razabiranja (Möhler, Op. cit. T. II, p. 129), Stjepan bijaše izjavio: „*Si quis a quacumque haeresi venerit ad nos, nihil innovetur, nisi quod traditum est, ut manus illi imponatur ad poenitentiam*“, kako nam to Ciprian u poslanici ad Pompeum (Ed. Ven. Ep. 74, col. 331) kaže. Ciprianu taj odpis nebio po volji, jer skrozi protivan njegovim nazorim. S toga, on piše biskupu Kvintu, tužeć se na Stjepanovu odredbu; ali u isto doba, ako i neizravno, dosta jasno priznaje Prvinstvo, koje Stjepana u Crkvi idje. „Petar, veli, *koji je prvi od Gospoda izabran bio, i na kome „sagradi Crkvu svoju*, kad se s Pavlom o obrezovanju prepirao, ne „iznese preuzetno na svoju obranu, da je on primio Prvinstvo, i da „posljednji treba, da njemu poslušni budu. Nit je Pavla prezirao, „zato što je progonitelj Crkve bio, već primi svjet njegov i popusti „njegovim razlozim, učeć nas, da uporno u našim mnenjim nemamo „uztrajati“[1]. Ciprian spominjuć Petra i Pavla, sebe s posljednjim, a Stjepana s prvim usporedjuje; akoprem iznaša izmed Stjepana i Petra opreku ne vlasti, već poniznosti. Dapače u jednom i drugom (Petru i Stjepanu) jednaku vlast priznaje, pošto spominje Petrovo *Prvinstvo*, izvodeć ga iz toga, što je Isukrst *njega prvim izabrao, i na njemu svoju Crkvu sagradio.*

Medjutim o pitanju *prekrščivanja*, kako su u Frigiji dva sabora bila držana, tako je i Ciprian držao ne jedan, ni dva, nego tri sabora.

[1] „Nam nec Petrus, quem primum Dominus elegit, et super quem aedificavit Ecclesiam suam, cum secum Paulus de circumcisione postmodum disceptaret, vindicavit sibi aliquid insolenter aut arroganter assumpsit, ut diceret se primatum tenere et obtemperari a novellis et posteris sibi potius oportere. Nec despexit Paulum quod Ecclesiae prius persecutor fuisset, sed consilium veritatis admisit, et rationi legitimae quam Paulus vindicabat facile consensit; documentum scilicet nobis . . . ut non pertinaciter nostra amemus“ (Ed. Migne, T. II, col. 423).

Digitized by Google

Prvomu prisustvovaše 32 biskupâ, drugomu 71, a trećemu 85. Premda pak u svim tizim saborim bijaše ljudî i učnih i svetih, dapače i Isusovi mučenikâ, oni nas osvjedočuju, da pomjestne crkve nisu od vjerstvenih zabluda obezbiedjene, ako se u opreku stave sa Crkvom Rimskom.

Mi smo već kazali Ciprianovu izjavu učinjenu u posljednjem od triju Afrikanskih sabora, iz koje, kako rekosmo, protivnici prave nam prigovor. Dali, ima li tu sbilja, što opravdava isti prigovor? Mi cienimo, da nema. Što veli Ciprian? „Svaki od nas neka izkaže svoje mnenje, neosudjujuć nikoga i neodlučujuć od obćinstva one, koji bi drugčije mislili nego mi; čim nijedan od nas ne gradi sebe biskupom biskupâ, niti prisiljiva usilničkim prietnjam druge, da ga slušaju". On neveli, da medju svim katoličkim biskupim, nema nijednog, koji bi bio postavljen biskupom biskupâ, već samo kaže, da medju biskupim, u onomu saboru sakupljenim, takova biskupa nema. Niti veli, da nema nijednog biskupa na svietu, koji bi mogao prietnjam, ako treba, druge prisiljavati, da se njegovim odlukam pokore, već samo konstatira, da medju njima onde sabranim nitko neprisiljava druge, da ga slušaju. Tu dakle nema ni rieči protivne Prvinstvu Rimskoga Pape. Zaista on tu bocka Papu Stjepana, i njegova je bocka sasma jednaka bockam Tertulianovim: *bonus Pastor: Pontifex Maximus: Episcopus Episcoporum.* Tu bocku on hita protiv Stjepanu, vjerojatno s toga, što će ovaj, u odpisu poslanu u Afriku, sebe, ili druge Rimske biskupe, onim imenom bit nazivao; inače bocka smisla nebi imala. Pa opet i to, dočim bi nam pokazivalo samo srdnju sa strane Ciprianove, sa strane Papine pokazivalo bi, što su Pape o sebi u ono doba mislili i o zadaći, koju imaju vršiti u Crkvi. Istina da Ciprian nadodaje, da svaki biskup ima cielu vlast. Ali Ciprian nije rekao, da svi biskupi na svietu imaju *jednaku* vlast, *u koliko se vladanja Crkve tiče.* Što pak Ciprian veli, da biskupi nemadu sudca na zemlji nad sobom, i da sam Isukrst jest njihov sudac[1], mi cienimo, da je on to rekao pred Afrikanskim biskupim jedino u namjeri, da ih osokoli, da se po čem nebi dali zastrašiti od prietnjâ Stjepanovih u pitanju, kog je on slobodnim, a ne dogmatičnim smatrao. Velimo, u pitanju, kog je *slobodnim* smatrao; jer je sbilja tako shvaćao ono pitanje: što se dokazuje onim njegovim riečima: *neka svaki od nas izkaže svoje mnenje,* neosudjuć

[1] Sveti Augustin scienio je, da je Ciprian one rieči izustio samo u koliko se stvarî neizvjestnih tiče. Navodeć bo iste njegove rieči, veli: „Opinor in his quaestionibus, quae nondum eliquatissima perspectione discussa sunt" (De Bapt. Lib. III, c. 3).

Digitized by Google

nikoga i neodlučujuć od obćinstva one, koji bi drugčije mislili nego mi. Dakako, u tom se je Ciprian više *rhetor* nego biskup pokazao. Pače, — oprosti mi slavni Svetče! — tu mi vidimo čovjeka, kog je strast dotle zaniela, da se već nesieća ni svog nauka, nit istog svoga prošlog postupanja. U njegovim riečima nenahodimo više Cipriana, nego samo upornost i strast. — Biskupi nemadu nad sobom sudca na zemlji, i sam Isukrst njih će suditi! Ako je to istina, onda ni vasioni Sabori nemogu biskupe suditi, ma kakove zločine počinili. Zar nije Crkva, od postanka svoga pa do danas, svojom protivnom praksom, hiljade hiljadâ putâ takov nauk osudila? Što velimo? Nije li sam Ciprian taj nauk osudio, kad je Papi Korneliju pisao, da izobći Arleskog biskupa Marciana? Ili kad je u jednomu od Kartaginskih sabora i sám činio izobćiti biskupe, Privata, Feliksa, Jovina, Maksima i Reposta (Rohrbacher, Vol. III, p. 373)?

U ostalom o Ciprianovoj izjavi opaža učeni Thomassin: „*Haec quae a moderatione animi longiuscule absunt, habent unde veniam faciliorem impetrent, eo saeculo in quo nondum erat in constituenda Ecclesiae disciplina tantum peritiae, tantum experientiae imo nec per saevientes identidem persecutiones licuerat, suos cuique tribunali, certosque fines praescribere. Audivimus modo ex Augustino, Caecilianum declinato episcoporum Afrorum judicio potuisse causam suam judicandam reservare transmarinis episcopis, et Sedi maxime Apostolicae. Gesta ipsa Caeciliani in hac eum fuisse sententia satis produnt. Caeciliani exemplum et Augustini sententiam secutus esset, ut mea fert opinio, Cyprianus, si ejus eadem fuissent tempora, si eosdem expertos esset adversarios*“ (Vet. et Nov. Eccl. Disc. P. I, Lib. 1, c. 20, n. 3).

Medjutim pošto smo razmiricu izmed Cipriana i Stjepana predstavili, budi nam dozvoljeno kazati, kako umirivši se duhovi, nadvladala je u onom pitanju Papina oblast. Za Iztok to nam svjedoči sv. Basilij (Opp. Migne, T. IV, col. 731), a za Afriku sv. Jerolim (Migne, T. II, col. 186) i sv. Augustin (Migne, T. II, col. 340; IX, col. 497). A da je i Ciprian odustao od svog pogrješnog nauka, to za stavno isti Augustin (loc. cit.) drži, a Beda kategorično tvrdi (V. Rohrbacher, St. della Ch. Vol. III, p. 395).

Digitized by Google

Poglavje IV.

Sv. Grgur Prosvjetitelj (Illuminator Φωστηρ) s drugim Otcima Jermenske Crkve i Eusebij Cezarejski.

Članak 1.

Sv. Grgur († izmed 325—330) i Jermenski Otci.

Mi nećemo iznositi *Uvjetno Pismo*, kog Jermeni *Tascianz-kir* nazivaju, pismo, naime, uvjeta sklopljena izmed sv. Silvestra Pape i sv. Grgura Prosvjetitelja. Tko hoće, može ga naći u Azarianovu djelu: „*Ecclesiae Armenae traditio etc., Romae 1870*", p. 60 seqq. Ipak ćemo opaziti, da Otci Jermenske Crkve, počam od V vieka, o njemu najvećom pohvalom govore; i da s toga poglavito uzroka, Jermenski spisatelji na nj se pozivlju, kao na nepobitni dokaz predaje njihove crkve o Poglavarstvu Rimskoga Pape.

Govoreć o sv. Jermenskom Apoštolu, nami je dosta kazati, kako on, koji je svoj puk učio, *da je Isukrst Petra učinio kamenom utvrdivim svijuh crkava* — ovako se izrazuje u jednoj od katekističkih homilija[1] —, poslje neg bijaše medju Jermenim Isukrstovu vjeru razprostranio, da što uže Petrovoj Stolici svoje vjernike priveže, eda bi tako — kako stara Jermenska predaja vèli — jedno stado i jedan pastir bio, podje glavom u Rim, sobom vodeć novo-obraćenog kralja Tiridata (V. Balgy, Hist. Doctr. Cath. inter Armenos, Viennae 1878, p. 8).

Nego da i nebude tim činom, kô što jest, jasno pokazao, kako je u Rimskoj Stolici priznavao onaj *utvrdivi kamen svijuh crkava*; od koga, to jest, kao od svoga nepomičnoga temelja, sve kolike crkve čvrstoću svoju dobivaju; dosta bi bio, da nas osvjedoči o njegovoj vjeri o Petrovoj i Petrovi nastupnika, Rimskih Papa, vrhovnoj oblasti, nauk, kog je on duboko u srdce Jermenskog puka uciepio, i koga mi nahodimo u izjavam starih Otaca i Naučiteljâ one crkve, a još bolje u njezinim liturgičnim knjigam, kako ćemo na svome mjestu viditi.

Pošto pak nauk Jermenskih Otaca mi smatramo kao da je izravni nauk svetog Prosvjetitelja, štioc će nam dozvoliti, da, nepazeć

---

[1] „Atque eum (Petrum) fecit Petram firmamenti omnium Ecclesiarum" (Ap. Azarian: Eccl. Arm. traditio de Rom. Pont. Prim., Romae 1870, p. 63).

Digitized by Google

ovog puta na red strogo-kronologički naše radnje, privedemo ovdje nekoliko svjedočanstvâ istih onih Otaca.

Sv. Isak, Katolikon, dostojni Grgurov nasljednik u V vieku, evo što o Petru kaže: „ ... Sam bo Životvorac uči nas (kako je u Crkvi njegovoj pravi nauk), dočim govori Petru: „*Ti si Petar, i na „ovomu kamenu sazidat ću Crkvu moju, i vrata paklena neće nadvla-„dati* tebe. Nego kad mi čujemo da je *Petar kamenom nazvan*, što „ćemo misliti, da je tim bilo rečeno? Zar, da je Petar postao što je „stiena medju stienami? Nipošto: dali kao čovjek *postao je glava „apoštolskoga sbora;* i jer je on nepomičnom vjerom izpovjedio Krsta „Sina Boga živoga, blaženstvo je dostigao, i *kamenom bio je prozvan.* „Jednako i oni što su na tom kamenu (na Petru) nazidani, nisu bez-„životne stiene, već ljudi dionici iste vjere; a tako vidimo, da samo „Sveto Pismo češće putâ, kad je potreba, onim imenom (kamenom) „nazivlje Gospodina i Spasitelja našega“[1]. *Petar je* dakle, po ovome svetom Naučitelju, *kamen na komu je Crkva sagradjena*, — ovo ponavlja i drugom izrekom, veleć, *da je Petar kamen na komu su kršćani, kao na svome temelju, nazidani —; Petra neće nadvladati vrata paklena; Petar je glava svijuh Apoštola.*

Moyses Chorenensis, takodjer u V vieku, navodi Petra gdje govori: „Od koga (Krsta) zatim sam odlikovan bio, Poglavarstvom „učinjen poglavica prvakâ“[2]. Na istom mjestu zove Petra „*klju-„čarom kraljestva nebeskoga, temeljem Crkve*“. A zatim opet uvodi Petra gdje se o sebi izrazuje: „Evo mene, pralika i izgleda velikog

---

[1] „Quapropter vera fides est Ecclesia, quae nos colligit, et aedificat in unitate scientiae Filii Dei: nam ipse Vivificans docet nos, dicens Petro: Tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, et portae inferi non praevalebunt adversus te. Jam vero cum audimus Petrum dici petram, quidnam dictum intelligimus? Num quemadmodum saxum inter saxa? Absit: sed homo ratione utens, caput apostolici agminis: et quoniam ipse (Petrus) fide immobili confessus est Christum Filium Dei vivi, beatitudinem obtinuit, et Petra appellatus est. Ita et qui super illam aedificantur non sunt lapides inanimes, sed homines ejusdem fidei participes: cum etiam sacrae litterae minime cunctentur saepe saepius ubi opus est hoc nomine appellare Dominum et Salvatorem nostrum“ (Epist. Pastor. apud Balgy, Op. cit pag. 12).

[2] „A quo (Christo) deinceps honorificatus fui primorum factus Princeps per Primatum“ (Azarian, loc. cit.).

Digitized by Google

„dobra nepogrješive vjere, i proglašena *kamenom* od Gospodina“[1]. U homiliji pak o Djevicam Ripsiminskim, obraćajuć pogled k Rimskoj Crkvi, kliče: „Raduj se i veseli svijuh gradova glavni grade, kog u „Zapadu ovjenčaje svjetlost iztičuća iz Apoštolove zublje, (grade) koji „posjeduješ ždrake po cielom se svietu šireće. . . . Veseli se i raduj „Rimska Crkvo, majko Ripsiminskih Djevica, neumrlog zaručnika „zaručnice, zaručnice apoštolska“[2].

Eznigh, Naučitelj i on V vieka, predstavlja nam na sliedeći način Pavla govorećeg: „Ne samo što ja Pavao, najmanji od Apo„štolâ, to nemogu; al nit sam Petar, poglavica Apoštolâ, kad bi ono „vidio, nebi mogao istumačiti“[3].

Ivan Mandacunius, Katolikon, suvremenik sv. Leona Velikog, u narodnom vanrednom saboru, predstavljaše Svetu Stolicu, kao onu, kod koje jedino mogu naći lieka, oni što za rata s Perzijancima u vjeri se nestalnim bijahu pokazali. Znamenito je pak najviše, što napućujuć takove da idju u Rim, govoraše im, da idju „*k vrataru i „ključaru neba, svetomu Petru*“[4]: istovjetujuć po taj način, u oblasti, s Petrovom osobom njegove nastupnike na Rimskoj Stolici.

Moyses Calcatensis (VIII viek), o Petru piše: „Sveti Petar „smatrajuć, da pored svega što je Isusa bio zaniekao, on nije nikada „prestao biti *glavom Apoštolâ;* a takodjer *ključarom i poglavicom „kraljestva nebeskoga* i t. d.“[5].

---

[1] „ . . . Clavigerum regni coelorum, fundamentum Ecclesiae“. — „Ecce ego typus et exemplar magni boni infallibilis fidei, et proclamatus a Domino Petra“ (Ibid.).

[2] „Exulta et jubila Universarum capitalis Urbs, que sedes in Occasu coronata luce, quae a face Apostoli emanat et habens radios qui per universum propagantur . . . Jubila et exulta Ecclesia Romanorum, mater Ripsimensium virginum, et sponsa immortalis sponsi; sponsa apostolica“ (Ibid. p. 64).

[3] „Non ego tantum Paulus, minimus Apostolorum, . . id nequeo; sed nec Petrus quidem ipse, Apostolorum Princeps, hoc si vidisset explicare posset“ (Ibid.).

[4] „Atque inter eas belli vicissitudines Joannes Mandacunensis Patriarcha in extraordinario conventu populum alloquens, remittebat eos, qui in fide naufragium fecerant, ad „*Janitorem, et Clavigerum coeli S. Petrum*“, nempe ad ejus successores in Cathedra veritatis, quam tunc Leo Magnus occupabat“ (Balgy, Op. cit. p. 18).

[5] „Beatus Simon animo reputans se, non obstante negatione sua, semper fuisse Caput Apostolorum, ac simul Clavigerum et Principem regni coelestis . . .“ (Azarian, Op. cit. p. 66).

Digitized by Google

Zakarija, Katolikon (IX viek), o Rimskoj Stolici kaže: „Prije „neg će se (Isus) u Betlemu roditi, Rimljanim je dao oblast ze- „maljsku... U Rimu bo imao je ustanoviti Petrovu i Pavlovu Stolicu, „i *Poglavarstvo svete Crkve*“[1].

Članak 2.

Eusebij Cezarejski († 338).

Da je Eusebij u svojem komentaru vrhu Psalmâ (In Ps. 67), i vrhu Isaije (In Is. 28, 16) rieči iz Matijeva Evandjelja: *na ovomu kamenu* (16, 18), ne samo o Isusu istumačio, no i o vjeri u Isusa, to je istina. Na prvom mjestu veli: „Netreba nam mnogog govora, da dokažemo, kako je Crkva narodâ prije bila mnogo izslabljena i iznemožena. No pošto je Spasitelj nju prigrlio, usnaži je, i osnova na čvrstom i nepomičnom kamenu svoje vjere, kako je bio i obećao, da će učiniti, kad je rekao: *Na ovom kamenu* i t. d.[2]; a na drugom tumačeć Isaijine rieči: *Evo ću ja metnuti za temelj Sionu kamen, i t. d.* govori: „A ovaj kamen, obećaje da će položiti u temeljim Siona, kako je i učinio, kad je ovu rieč izpunio: *Na kamenu ću sagraditi Crkvu moju*[3]. Dà, velimo, to je istina, i katolici za takova tumačenja dobro znadu. Dapače i sami, predpostavljajuć vavjek literalno tumačenje i prvotni smisao riečî u Matiju (16, 18), prema svome cilju i dandanas slična, Eusebijovim, tumačenja ponavljaju. Koji je to katolik, a da nezna, da je Isus pravi *kamen od ugla?* Koji je to katolik, a da nekaže sa svetim Pavlom, da osim Isusa nitko nemože položiti drugog temelja[4]; u koliko nema drugoga, do sama Isusa, tko bi bio tvorac, i savršitelj naše vjere, izvor svih naših zasluga i

[1] „Antequam natus esset (Jesus) in Betlehem, terrestrem potestatem defert Romanis . . . Romae enim Sedem Petri et Pauli ac principalitatem sanctae Ecclesiae erat conditurus“ (Ibid.).

[2] „Neque multis opus sermonibus ad declarandum quo pacto gentium Ecclesia pridem defessa . . ac supra modum infirma . . . Sed ipsam Servator susceptam perfecit, inque firma et immota petra fidei suae fundavit: quod se facturum pollicitus erat dicens: *Supra petram* etc.“ (Opp. Euseb. Migne, T. V, col. 694).

[3] „Ego lapidem meum pretiosum etc. . . Hunc porro lapidem in fundamentis Sion se positurum pollicetur, quod etiam effecit, cum hoc dictum complevit, *Supra petram aedificabo* Ecclesiam meam etc.“ (Comment. In Isai. cap. 28; T. VI, col. 291).

[4] Na ovom mjestu Pavao upravo ne govori o temelju Crkve, nego o temelju vjere.

Digitized by Google

jedina ciena našeg Odkupljenja? Isus je dà, temeljni kamen svoje Crkve; ama zar odatle sliedi, da svojstvo čvrstine, sebi kao kamenu od ugla vlastite, nije mogao Petru priobćiti, pa da Petar bude uza nj i s njime poglaviti kamen Crkve, napram komu drugi Apoštoli nebudu nego drugostupni temelji? Isus je temelj, a ipak to neprieči, da i Apoštoli nebudu temelj (Ephes. 2, 20): Isus je prava svjetlost svieta (Joan. 8, 12), a svjetlost svieta su i Apoštoli (Matt. 5, 14): Isus je pastir i biskup naših duša (I Pet. 2, 25), no to nesmeta, da medju kršćanim nebude mnogo drugih biskupa i pastirâ dušâ (V. što smo ob ovome kazali u I. Dielu str. 12 i 37).

Nego isti Eusebij ako je rieči: *Na ovom kamenu* istumačio sad o vjeri, a sad o samomu Isukrstu, nije ni sam izključio literalni njihov smisao. Dapače, na drugom mjestu o samomu Petru kazao je, da se te rieči imaju razumjeti, pošto je njega Isus *kamenom označio*. „Petar, „veli, nije ni dostojnim se cienio, da piše Evandjelje, nego je Marko, „njegov pouzdanik i učenik, u knjigu sabrao, što mu je on o životu „Isusovu kazao. Te buduć, do onog reda historije došao, gdje Isus „pita učenike svoje: *Tko govore ljudi da je Sin čovječanski*, pa, i što su „sami učenici o njemu mislili, i buduć kazao, kako je Petar odgovorio: „*Ti si Krst*; već neveli ništa, da je Krst Petru odvratio, il mu što „rekao, nego samo spominje, kako je svima zaprietio, da to nebi ni„komu o njemu rekli. Nije bo Marko pribitan bio onde, gdje je „Isus ono rekao; a Petru se činilo ne liepo, da sám o sebi kaziva, „što je Isus njemu, i o njemu rekao. Što je pak to bilo, što je „samomu Petru bilo rečeno, to Matij ovim riečima pripovjeda. *A vi, „tko velite da sam ja? A Šimun Petar odgovori i reče: Ti si Krst, „Sin Boga živoga. Odgovarajuć, Isus reče njemu: Blažen si, Šimune „sine Jonin; jer tielo i krv nisu ti* (to) *objavili, dali Otac moj, koji je „na nebesim. A i ja velim tebi: ti si Petar, i na ovomu kamenu sa„zidat ću Crkvu moju, i vrata paklena neće nju nadvladati, i dat ću „tebi ključe kraljestva nebeskoga, i štogod zavežeš na zemlji, bit će „zavezano i na nebesim, a štogod razdriešiš na zemlji, bit će razdriešeno „i na nebesim.* Ove tako mnoge stvari, Petru su bile od Isusa „rečene“[1]. — Iz ovog je navoda očevidno, da je Eusebij rieči u Matiju (16, 18) u njihovu prvotnom, slovnom, historičnom smislu

[1] „Petrus ex nimia quadam reverentia ne dignum quidem se scriptione Evangelii existimavit, sed ejus familiaris Marcus in commentarium retulisse ejusdem de rebus gestis Jesu narrationes memoratur. Qui cum ad illum Historiae locum venisset, ubi Jesus interrogavit, quem se esse homines di-

Digitized by Google

o samu Petru, kô i svi drugi Otci, razumievao; ter da je Petra *kamenom*, na kome je Crkva sagradjena smatrao. To se vidi iz toga, što veli, kako Petar zbog svoje poniznosti nije hotio, da Marko, njegov tumač, u svome Evandjelju upiše ono što *je njemu i o njemu* za njegovu izpovjed Isus rekao. Da Eusebij nije uvidjao nešto preznamenita u riečima, koje veli, da Petar nije hotio o sebi kazati, i da je on mislio kako misle protestanti i raskolnici o klasičnom Matijevu mjestu, zar bi bio rekao, da je Petar iz poniznosti hotio pritajati u svome, po Marku napisanu, Evandjelju, rieči što se u onom Matijevu mjestu nahode? Nebil to bila najveća bedastoća? Dalje. Ako Petar nije kamen, na komu je Isus ondje rekao, da će svoju Crkvu sazidati, pitamo mi, koje bi bile te *velike*, te *mnoge stvari*, o kojim govori Eusebij, da su Petru, tomu *najvećemu izmedj Apoštolâ, i poglavici svijuh*, kako se na drugom mjestu Eusebij izrazuje[1], od Isusa bile rečene?

Što se pak Rimske Stolice tiče, već je svakomu poznato, kako je Eusebij na mnogo mjestâ, to jest, u *Historiji Crkvenoj*, u *Teofaniji*, u *Kronaki* kazao, da je Petar nju osnovao, njezinim biskupom bio, i kod nje ostavio umrle svoje ostanke. — U drugom od spomenutih djela, govoreć kako je Petar od ribara postao lovcem ljudî, veli:

---

cerent, ipsique sui discipuli quam de se opinionem haberent, subjunxissetque Petrus, tanquam de Christo; nihil illi respondentem Jesum, aut dicentem describit, sed illis comminantem dumtaxat ut nemini de ipso dicant. Non enim interfuit Marcus iis, quae a Christo dicta sunt, ac ne Petrus quidem, quae ad ipsum, ac de ipso dicta sunt ab Jesu, proprio testimonio proferre aequum putavit. Quae autem illa sint, quae videlicet ad ipsum Petrum dicta sunt, Matthaeus his indicat verbis. *Vos autem, quem me dicitis esse? Et respondens Simon Petrus dixit; Tu es Christus, filius Dei vivi. Respondens Jesus dixit ei: Beatus es Simon Barjona, quoniam caro et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui est in coelis, et ego tibi dico: tu es Petrus et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam et portae inferi etc. . . et dabo tibi claves regni coelorum, et quaecumque ligaveris* etc. . . Cum haec tam multa dicta sunt Petro ab Jesu, Marcus nihil horum commemorans, propterea quod ne Petrus quidem, ut verisimile est, talia in suis narrationibus enuntiavit etc." (Demonstr. Evang. Lib III, cap. 5, Migne, T. IV, col. 215—217).

[1] „Sed haec non diu ex voto illi (Simoni Mago) fluxerunt. Confestim enim ipsis Claudii Augusti temporibus, benigna et clementissima Dei providentia fortissimum et *maximum inter Apostolos* (τὸν χαρτερὸν καὶ μέγαν τῶν ἀποστόλων) Petrum et virtutis merito *reliquorum omnium principem* ac patronum Romam adversus illam generis humani labem ac pestem perducit" (Hist. Ecc. Lib. II, c. 14; Opp. T. II, col. 171).

Digitized by Google

„Što sve dugo doba svieta prije Spasiteljeva objavljenja nije učinilo, „što nije mogao učiniti Mojsija, ni poslje Mojsije proroci, to je učinio „jedan Galilejanin, jedan siromašak, jedan čovjek barbarskog jezika, „riečju, to je učinio sam Petar. Dokaz njegova rada eno su sjajne „crkve . . . u Palestini Cezarejska, u Siriji Antijokijska, *pa i sama „Rimska*. Kako se od starine povjeda, Petar glavom jest one crkve „ustanovio“ [1]. — Isto ponavlja u Kronaki: „Apoštol Petar, pošto je „Antijokijsku crkvu utemeljio, došav u Rim i pripoviedajuć Vandjelje „jest za 25 godinâ biskupom onog grada“ [2]. — A u Historiji veli, da je: „Lino prvi poslje Petra nasliedio biskupovanje Rimske Crkve“ [3]. O Petrovoj pak smrti u Rimu, kaže: „Neron je prvi što počima „progoniti kršćane: u onom progonstvu Petar i Pavao slavno u Rimu „zaglaviše“ [4]. — Napokon o Petrovu grobu u Rimu: „Spasitelj je „činima potvrdio svoje obećanje, naime, da onaj isti Šimun prozvan „Kefa, rodjen u Kafarnau, malenomu Galilejskom gradu, prosvjetlit „će množtva ljudî, i da će on isti biti poznat u vasionom svietu do „Zapadnih pokrajina. Njegova bo uspomena do današnjeg dana zaista „je kod Rimljanâ glasovitija nego li ona starinskih junaka, dotle, da „su ga dostojnim cienili znamenita groba na ulazku svoga grada „(to jest preko Tibera u Vatikanskom predielu), ka kojem iz svega „Rimskoga carstva, kao pribjegu i Božijem hramu, množtvo pukâ „vrvi“ (Theoph. Lib. IV, c. 7).

---

[1] „Nam quae spatiosa mundi aetas, ante Servatoris Dei manifestationem, non attulit; quae neque Moyses, Haebreorum legislator, neque post Moysen Prophetae Dei multum laborantes per totam noctem ante Christi adventum, efficere potuerant; haec Galilaeus, pauper, loquela barbarus, idem, inquam, ille Petrus confecit. Rerum autem a Petro tunc peractarum demonstrationes sunt, quae mox inclaruerunt Ecclesiae . . . cujusmodi est Caesariensis in Palestina Ecclesia, item Antiochiae Syriaticae, itemque ipsius Romanae urbis Ecclesia. Has enim ipsum Petrum Ecclesias, et circumstantes omnes composuisse, traditum memoriae est“ (De Theophania, Opp. T. VI, col. 627).

[2] „Petrus apostolus, cum primum Antiochenam Ecclesiam fundasset, Romam mittitur, ibique Evangelium praedicans XXV annis ejusdem urbis episcopus perseverat“ (Chron. Lib. II, Opp. T. I, col. 539).

[3] „Linus vero . . . primus post Petrum, ut supra jam diximus, Ecclesiae Romanae episcopatum adeptus est“ (Hist. Ecc. Lib. III, cap. 4, Opp. T. II, col. 222).

[4] „Primus Nero super omnia scelera sua etiam persecutionem in christianos facit, in qua Petrus et Paulus gloriose Romae occubuerunt“ (Chron. Lib. II; Opp. T. I, col. 544).

Digitized by Google

Poglavje V.

Sv. Hilarij Poitierski († 367).

Ovaj veliki zatočnik katoličke vjere, za koju je mnogo i stradao, u svojim spisim, naperenim poglavito proti arijanim, mi se nećemo čuditi ako, predpostaviv prvotni i naravni smisao teksta sv. Matija (16, 18), u borbi sa neprijateljima Isusova božanstva, prema svome cilju, ovdje i ondje izjavljuje: *a)* da je Isus isti temelj Crkve; *b)* da je temelj Crkve, vjera u njegovo božanstvo; *c)* da je taj temelj, izpoviedanje iste vjere po Petru.

Polemizirajuć, u djelu *De Trinitate*, u isto doba protiv Sabeliju, Ebijonu i arijancima; o posljednjim, iza kako im bijaše naveo odnosna svjedočanstva Pisma Svetoga, veli: „Neka čuju ovi novi apoštoli, poslani od antikrsta . . Ovo je dakle jedini, (razumi Krsta) nepomični temelj, ovo je jedini blaženi kamen vjere, kog je Petar riečima: *Ti si Krst, Sin Boga živoga* izpovjedio“[1]. Jednako se izrazuje u tumačenju Psalmâ, nazivljuć Isusa *temeljem Crkve*[2]. Na drugom pak mjestu, dočim iz Petrovi riečî: *Ti si Krst, Sin Boga živoga,* dokazuje Isusovo božanstvo, veli: „Ova vjera jest temelj Crkve. Po ovoj vjeri, nemoćna su proti njoj vrata paklena. Ova vjera prima ključe nebeskoga kraljestva“[3]. — Ovdje je vjera temeljem Crkve naznačena; a nekoliko redakâ prije spominjuć Petrov, *Tu es Christus Filius Dei vivi*, bijaše rekao, da taj temelj jest Petrova izpovjed: „Na ovomu kamenu izpoviedanja (Petrova), Crkva je sagradjena“[4].

Da je Isus temelj Crkve svoje, o tome, do same budale nitko nebi mogao sumnjiti. Da je, u jednom smislu, i vjera u njegovo

---

[1] „Existant novelli apostolatus, sed ab antichristo, praedicatores, . . et audiant . . . Unum igitur hoc est immobile fundamentum, una haec felix fidei petra Petri ore confessa, *Tu es Filius Dei vivi*“ (Lib. II. Operum S. Hil. Ed. Coloniae Agripp. 1617, p. 10).

[2] „Fundamentum aedificationis nostrae Christus est“ (In Psal. 14. pag. 202).

[3] „Haec fides Ecclesiae fundamentum est: per hanc fidem infirmes (al. infirmae) adversus eam sunt portae inferorum. Haec fides regni coelestis habet claves. Haec fides quae in terris solverit aut ligaverit, et ligata in coelis sunt et soluta“ (De Trin. Lib. VI, pag. 35).

[4] „In eo vero quod respondetur, *Tu es*, confitentis agnitio est. Super hanc igitur confessionis petram Ecclesiae aedificatio est“ (Ibid.).

Digitized by Google

božanstvo — pošto je to članak osnovni svega nebeskog njegova nauka — temelj njegovoj Crkvi, to smo i mi na drugom mjestu kazali. Pa zašto nam protivnici predbacuju odnosni Hilarijev nauk? Što katoličkom nauku o Petru, smeta Hilarijeva izreka: „Vjera jest temelj Crkve“? Hilarij, negovori o vjeri *in abstracto*, niti o vjeri svakoga kršćanina, već o *Petrovoj* vjeri, ili, da bolje kažemo, o vjeri, koju je Petrova osoba izpovjedila. Da sv. Naučitelj negovori o vjeri u prvome smislu, to će svak priznati, pošto on veli, da je ta vjera *primila oblast*, da što sveže, ili razdrieši na zemlji, bude svezano ili razdriešeno i na nebesim: što jamačno, niti o vjeri abstraktno, niti o vjeri svakog čovjeka kršćanina neće nitko razumjeti. On dakle govori o vjeri, u koliko je ona Petrova vjera: nerazlučno od Petrove osobe. Ovo isto ima se razumjeti, kada sv. Naučitelj govori o izpoviedanju Petrovu, kao da je ono temelj Crkve. Ako je pak vjera Petrova, ili njegova izpovjed, *nerazstavno* od njegove osobe, temelj Crkve, svak vidi, da to sobom predpostavlja tumačenje prvotno, literalno Matijeva mjesta (16, 18), naime, da je na Petru istomu Isukrst Crkvu svoju sagradio.

Da pak ovaj zaglavak nije puko naše nagadjanje, to i samim sv. Hilarijem možemo dokazati. Sveti bo Naučitelj govori o *Petrovoj* izpovjedi, i kaže, da Petar, ne s toga, što je na prosto Krsta izpovjedio, već što je izpovjedio, da je Krst Sin Božiji, od njega da je bio pohvaljen. Što je pak sobom nosila ta pohvala Isusova? Da je na njegovoj izpovjedi, naime na njemu, božanstvo Isusovo tom prilikom priznavajućem, Crkva bila sagradjena; a po tom, da je njegova vjera temelj, u njemu i s njime, Crkve postala, dočim rad iste vjere, on je ključe kraljestva nebeskoga primio; to jest, oblast, da što sveže i odrieši na zemlji, bude svezano i odriešeno na nebu. Pa, kolik da i to nije dosta svetomu Naučitelju, on nastavlja, kako je za Petra Isus molio, neka njegova vjera nepomanjka; i poslje neg trikrat od njega bijaše zaiskao, da li ga ljubi više neg ostali, i tim očistio ga od trokratnog zatajanja, kojim se je pokazala njegova slaboća, veli, da je zaslužio, da mu iza toga Isus reče: *Pasi ovce moje*. A za ovim pridodaje: „Koji (Petar), mučeći svi ostali Apoštoli, poznavši po „Otčevu objavljenju Sina Božijega, izpoviedanjem *svoje* vjere, zaslužio „je vrhuobilnu slavu . . . Sina je Božijeg izpovjedio, pa s toga blaženim je proglašen. I to je Otčevo objavljenje, to je temelj Crkve, „to je jamčevina, blaženog vjekovičanstva. I *zato* (što, mučeći ostali, „božanstvo je Isusovo izpovjedio), on prima ključe kraljestva nebe-

Digitized by Google

„skoga, zato što on odsudi na zemlji, to je i na nebesim odsudje-„no“[1]. — Ovdje se zaista naglašuje Petrovo odlikovanje nad ostalim, pošto se spominje Petrova izpovjed, a mučanje drugih Apoštolâ. Ovdje se stavlja u odnošaj trokratna izjava ljubavi sa Isusovim riečima, Petru upravljenim: *Pasi ovce moje.* Ovdje se kaže, kako Petar izpoviedanjem *svoje* vjere, *zaslužio je vrhuobilnu slavu,* i rad istog izpoviedanja, da je primio oblast ključâ. A ovo sve pokazuje, da je Petar, izmed svijuh Apoštola, Poglavarstvom od Isusa odlikovan bio. Čim su pak, u katoličkom tumačenju, suznačne izreke: *Poglavarstvo u Crkvi imati,* i *biti temelj Crkve*; odatle naravno se izvodi, da je, po misli sv. Hilarija, na Petru, kao na svome temelju, Crkva bila sagradjena.

Nego ostavimo sve to, i otvorimo komentar vrhu Evandjelja Matijeva, što nam je na veliku našu utjehu i pouku sveti Hilarij ostavio.

Što cienite, štioci, da je sv. Naučitelj opazio o Isusovim riečima: *Ti si Petar, i na ovomu kamenu sagradit ću Crkvu moju?* — U zanosu svoga poštovanja i svoje ljubavi napram Petru, on kliče: „O, usljed „novog imena, kojime si nazvan bio, **čestiti temelju Crkve; kamene „dostojni sgrade njezine** . . O blaženi ključaru nebeski, razpolaganju „koga predani su ključi vječnoga spasenja, i koga odredbe na zemlji „učinjene, jur zakonom na nebu su postale“[2]. — Nismo li mi dakle imali razlog kad smo s početka rekli, da sv. Naučitelj *predmnieva prvotni i naravni smisao* riečî u Matijevu Evandjelju? Drugog razjašnjenja na ovom mjestu on nedava. Petra dakle razumjeva u onim riečima: *Super hanc petrum aedificabo Ecctesiam meam,* i njega *teme-*

[1] „Neque enim Petro tantum ex confesso honore laus reddita est, sed ex agnitione mysterii: quia non Christum solum, sed Christum Dei filium esse confessus est. . Super hanc igitur confessionis petram Ecclesiae aedificatio est. Haec fides, Ecclesiae fundamentum est, etc. . . . Per id quoque a Domino post tertiam tentationis purgationem infirmitatum, *Pasce oves meas,* ter meritus audire: qui in cunctorum apostolorum silentio Dei filium revelatione Patris intelligens . . supereminentem gloriam beatae fidei suae confessione promeruit! . . . Filium Dei confessus, ob hoc beatus est. Haec revelatio Patris est, hoc Ecclesiae fundamentum est, haec securitas aeternitatis est. Hinc regni coelorum habet claves, hinc terrena ejus judicia, judicia coelestia sunt“ (De Trin. Lib. VI, pag. 35—36).

[2] „O in nuncupatione novi nominis felix Ecclesiae fundamentum, dignaque aedificatione illius petra quae inferorum leges dissolverit. O beatus coeli janitor, cujus arbitrio claves aeterni aditus traduntur, cujus terrestre judicium praejudicata auctoritas sit in coelo“ (Cap. XVI, in Matt. pag. 170).

Digitized by Google

ljem i kamenom Crkve naziva. Niti rieči svetog Naučitelja možemo uzeti o Petrovoj vjeri, ako nećemo reći — ono što je Bellarmin Erazmu opazio (De Rom. Pont. Lib. I, c. X), — da je vjeri ime bilo promjenjeno, a ne Šimunu, i da je vjera blaženi ključar nebeski.

Nije samo na ovom mjestu Hilarij Petrovu osobu *kamenom* nazvao, već i u tumačenju Psalma 144, gdje govoreć o strahu, što su Apoštoli pretrpili u vrieme muke Gospodinove, veli, da je „drhćao „onaj *čvrsti kamen, na kome je Crkva imala biti sagradjena*“[1].

Jednako se izraziva u komentaru Psalma 131: „Petar, on veli, „komu je malo prije ključe nebeskoga kraljestva dao, *na kome imao „je Crkvu svoju sagraditi*, koju nebi mogla nadvladati vrata paklena, „Petar koji što bi svezao, ili razdriešio na zemlji, to bi se i na nebesim „svezano, ili razdriešeno uzdržalo: .. primi ovaj ukor: *Odadji od „mene sotono: ti me smućuješ*. Toliko bo je on (Krst) držao do trp„ljenja za spas naroda ljudskoga, da Petra prvog izpovjednika Božijega „Sina, *Crkve podumjentu, ključara nebeskoga kraljestva i u odsudam „zemaljskim sudca nebeskoga*, nazvao je ukornim imenom *sotone*“[2].

Pače prvotni smisao evandjelskih rieči on proglasiva još na onom mjestu svoga djela *De Trinitate*, gdje kazuje, odkle je svoj nauk o Bogu zacrpio; te poslje neg bijaše spomenuo Mojsiju i proroke, veli, da su ga isto naučili, „Matij od mitnika Apoštolom iza„bran, i Ivan, po Gospodnjem prijateljstvu, udostojen objavljenja ne„beskih otajstva, i Šimun, koji iza izpovjedi Isusova božanstva blažen „proglašen, *temeljem Crkve* postaje i ključe nebeskoga kraljestva prima, „i svi ostali, Duhom Svetim napunjeni, propoviedaoci, kao i Pavao, koji „je od progonitelja Apoštol, Sud izabrani, postao“[3]. Mi smo ovaj navod naumice malo obširnije prinieli, neka svak može iz njega upoznati,

---

[1] „Quia Apostolorum metus per humilitatem passionis exortus, adeo ut et firma superaedificandae in ea Ecclesiae petra trepidaret etc.“ (Pag. 333).

[2] „Petrus cui superius claves coelorum dederat, super quem Ecclesiam aedificaturus erat, adversus quam portae inferi nihil praevalerent, qui quae in terris vel solvisset vel ligasset, ea in coelis vel soluta persisterent vel ligata: hunc itaque tali convicio .. excepit: *Vade post me Satana, scandalum mihi es*. Tanta enim ei religio fuit pro humani generis salute patiendi, ut Petrum primum Filii Dei confessorem, Ecclesiae fundamentum, coelestis regni janitorem, et in terreno judicio judicem coeli, *Satanae* convicio nuncuparet“ (In Psal. 131. pag. 305).

[3] „ .. . Et post sacramenti confessionem beatus Simon aedificationi Ecclesiae subjacens et claves regni coelestis accipiens“. (De Trinit. Lib. VI, pag. 32).

*

Digitized by Google

da je Petar na posobiti način, različito od ostalih Apoštola, temelj Crkve; a jednako, da su njemu, različito od ostalih, ključi uručeni od Isusa; dočim se ovdje spominju karakteristične posobitosti pojedinih Apoštola: Matij od mitnika Apoštol, Ivan udostojen, jer ga je Isus nad ostale ljubio, da mu nebeska otajstva objavljena budu, Pavao od progonitelja postao Sud izabrani, pa i u moru živio, i živ na treće nebo uznešen bio (Ibid.), a Petar, usljed svoje izpovjedi, *temelj Crkve postao i ključe primio.*

Mi bismo molili naše protivnike, da bi nam iz svetog Hilarija iznieli kakovo mjesto, a da je u istomu sveti Naučitelj što slična o drugim Apoštolim *napose* rekao. On je nebrojno putâ ovog, ili onog Apoštola spomenuo, a nijednog nije nazvao *ključarom nebeskim, sudcem nebeskim, koga odsude na zemlji, potvrdjene su na nebesim*; o nijednom napose nije rekao, da je *temelj* (jednobrojno) *Crkve*, a još manje, da je *kamen*, na kome je sgrada Crkve sazidana. Njemu je Pavao: *Sud izabrani* (loc. sup. cit.), kô što se Isus ob istom izrazio, *i Apoštol-naučitelj narodâ* (In Psal. 67. pag. 228). Njemu je Ivan *obljubljenik Isusov*, koji je na Gospodnjim prsima pri večeri ležao, komu je Isus majku svoju s križa pridao, i koji je Petra predtekao trčuć na grob uskrsnulog Učitelja, a napokon i dostojan bio, da medju Andjelim i knjigam zapečaćenim bude mu nebeski nauk objavljen (De Trin. Lib. VI, pag. 36). Njemu su Apoštoli svi ukupno *ures Crkve*[1], *svjetlost i svjetiljke Crkve*[2], *oči Crkve*[3]; ali te pohvalne izreke, ako nepokazuju razlikost izmed Apoštolâ, nepokazuju ni njihovu jednakost; čim se u njima neizrazuje idea apoštolske oblasti. Istina, da je sveti Naučitelj rekao i ob ostalim Apoštolim, da su *ključe kraljestva nebeskoga primili*[4]; ali to kaže o sboru Apoštolskomu, naime o Petru s Apoštolim ujedno: *„Petro caeterisque Apostolis ait: Quaecumque ligaveritis in terra, ligata erunt et in coelis: et quaecumque solveritis super terram, soluta erunt et in coelis“* (In Ps. 67. pag. 242). A što kaže o Apoštolim ujedno, odnoseć se na mjesto Matijevo (18, 18), to neuništuje

---

[1] „Ecclesiae decus“ (In Psal. 68, p. 244).

[2] „Quos et lumen mundi Dominus nuncupat, . . hos et lucernas esse Ecclesiae ostendit“ (In Psal. 118, p. 271).

[3] „Apostoli qui Ecclesiae, id est Christi corporis oculi sunt“ (In Psal. 139, p. 325). Naziv: *oči Crkve*, Hilarij dava i biskupim: *„Sacerdotes, qui Ecclesiae oculi sunt* negotiis saeculi . . occupantur“ (Ibid.).

[4] „. . . claves regni coelorum sortiti“ (De Trin. Lib. VI, p. 35: in Psal. 44, p. 209).

Digitized by Google

ono što je o Petru napose s Vandjeljom istim (16, 18) većekrat kazao. Dapače, najljepše se suglasuje vrhovna oblast svega sbora apoštolskoga *ujedno* s Petrom, s Petrom na čelo, i vrhovna oblast, koju sam Petar *napose* ima (V. Dio I. str. 17). S toga, ma sami jedan put, drugog koga Apoštola *ključarom nebeskim* nije nazvao; niti rekao o kome *napose*, da je *ključe kraljestva nebeskoga primio*, kao što o Petru kaže. Istina je jošter, da je Hilarij Apoštole ukupno *stupovima i temeljima* Crkve, oli da bolje rečemo, crkava nazvao: *ut fundamenta ecclesiarum fierent et columnae* (In Psal. 67. p. 239); ali, kako smo gori opazili, nije nigdje rekao, da je, ma na kojem od njih napose Crkva sagradjena; pa i nijednoga *kamenom* Crkve nije nazvao; kô što smo vidili da je nazvao Petra *kamenom i temeljem, na komu* je Isus Crkvu svoju hotio sagraditi. Temelj su dakle Crkve Apoštoli, ali temelj ujedno s Petrom i uz Petra, kako je s drugog kraja Petar temelj s Krstom ujedno, i uz Krsta: te neka su i oni temelji, nisu ipak kako Petar. Iz slična naziva nesliedi vavjek istovjetnost smisla. Inače kad naš sv. Naučitelj zove, na pr., *svjetlošću svieta* Spasitelja Isukrsta i Apoštole (In Psal. 118, p. 271), sliedilo bi, da je u istom smislu nazvao svjetlošću i Apoštole i Spasitelja. A nećemo mûkom mimoići, da je sv. Hilarij na spomenutom mjestu rekao, da su Apoštoli temelji *crkava*; što naravno treba razumjeti u smislu *zasnovanja različitih crkava po njima*; u kom smislu on jošter zove Apoštole *poglavicam* crkava: *principes eorum qui in ecclesiis congregarentur* (In Psal. 67. p. 241), izvodeć rieč *principatus* od *principum dare*. Zbog česa veli: da se umnaža *principatus* Apoštolâ; to jest, da se umnažaju crkve od njih zasnovane: *principatus eorum confortantur, ecclesiae scilicet ab his coeptae, ab his principia sumentes* (In Psal. 139. p. 326).

Hilarij dakle vjerovao je i učio o Petrovu Poglavarstvu ono isto, što vjeruju i uče katolici; a to na temelju istih dokaza svetoga Evandjelja. Pa s toga, mi možemo našim protivnicim punim pravom predbaciti, da, ili hotimice pritajivaju jasne izjave svetog Naučitelja o tome predmetu, ili, da Hilarijeva djela nepoznavaju, već samo u koliko su što našli u protestantskim knjigam.

Iz ovoga pak što smo vidili, da je Hilarij o Petru učio, možemo suditi što je mislio o Rimskim Papam, Petrovim nastupnicim, i što bi on zaisto bio izjavio, da mu se kakova prilika bude trefila. U ostalom, donoseć u svome historičnom djelu poslanicu Sardič-

Digitized by Google

koga Sabora, upravljenu Juliju Papi, u kojoj su naglašena vrhovna prava Rimske Stolice nad svom Crkvom, onim preznamenitim riečima: „Najbolje i najpristojnije jest, da biskupi iz svijuh pojedinih po„krajinâ izvješća dostavljaju glavi, to jest, Stolici Apoštola Petra“[1], donoseć velimo, brez primjetaba onu poslanicu, zar time nije, ako i neizravno, izpovjedio, da i sam misli o Papi, kao i Otci onoga Sabora?

Poglavje VI.

Sv. Basilij († 370).

Sv. Basilij Veliki u svom djelu protiv Eunomiju, uzgredno samo Apoštola Petra spominjuć, o njemu se ovako izrazuje: „Kad čujemo „Petra imenovati . . . namah pod ovom rieči razumjevamo Jonina „sina . ., koji od ribara, na apoštolsku službu bi pozvan, *koji, jer „se vjerom nadašao, na sebe istoga primi sgradu Crkve*“[2]. — Što je, da je Petar na se primio sgradu Crkve, ako Petar nije onaj *kamen*, na komu je Crkvu Isus sagradio? Jamačno dakle, sv. Naučitelj Matijevo mjesto (16, 18), razumievao je o Petrovoj osobi. Iz istog se navoda izvodi takodjer, da napram sgradi Crkve, ostali Apoštoli nisu bili isto, što i Petar, dočim se sagradjenje iste Crkve na Petru, u odnošaj stavlja s tizim, što se on u vjeri izmed Apoštolâ odlikovao: nije bo sv. Naučitelj rekao, da je Petar prvi vjeru izpovjedio, ili zasvjedočio, nego da se vjerom *nadašao* (τὸν διὰ πίστεως ὑπεροχὴν).

Da je Petar *kamen* Crkve, to Basilij ponavlja i u komentaru svrhu Isaije proroka. „Dom Božiji, on veli, što na vrhovim gorâ leži, „po Apoštolovu nauku, to je Crkva . ., koja je sagradjena na temelju „Apoštolâ i prorokâ. Jedna od ovih gorâ, bio je i Petar, *na komu*

[1] „Hoc enim optimum et valde congruentissimum esse videbitur, si ad caput, id est ad Petri Apostoli sedem, de singulis quibusque provinciis Domini referant sacerdotes“ (Fragmenta S. Hilarii, pag. 128; Edit. Migne, T. II, col. 639).

[2] „Itaque cum audimus Petrum . . illico per hanc vocem intelligimus Jonae filium, . . qui ex piscatore ad apostolatus ministerium vocatus est, qui quoniam fide praestabat, Ecclesiae aedificationem in seipsum recepit: τὸν διὰ πίστεως ὑπεροχὴν ἐφ' ἑαυτὸν τὴν οἰκοδομὴν τῆς Ἐκκλησίας δεξάμενον“ (Lib. II, Operum Ed. Migne, T. I, col. 579).

Digitized by Google

„*kamenu* Gospod je bio obećao, da će svoju Crkvu sagraditi“[1]. — Ovdje se spominju i ostali Apoštoli kao temelj Crkve, al se očevidno naglašuje razlika izmed njih i Petra; pošto Petru napose je rečeno, da je on jedna od onih gorâ, na kojim Crkva opočiva; no gora, koja je imenito nazvana *kamen*, na kom je Isus bio obećao, da će svoju Crkvu sagraditi.

Mi nećemo pritajati, kako neki kritici hotili bi, da komentar, iz koga smo ovaj posljednji navod izvadili nije čedo Basilijevo. Ama ti kritici, ili uzmemo u obzir njihov broj, ili književnu vriednost, što zastupaju, u odveć su mikroskopičnom odnošaju napram ostalim, što protivno tvrde (V. Monitum in eund. Comment. T. II, col. 117—118). Da i nerečemo ništa, kako razlozi Garnierovi nisu mogli osvjedočiti ni njegova brata-redovnika Dom Marana, koji je iza njegove smrti prosljedio njim nedogotovljeno izdavanje djelâ sv. Basilija, a i pobio mu razloge (Vita s. Bas., T. I, pag. CLXVI—CLXX). Što velimo, da razlozi Garnierovi nisu mogli osvjedočiti ni Dom Marana, kad eto vidimo, da i ruski bogoslovi nesumnje nit najmanje, da bi moglo nebiti Basilijevo djelo komentar svrhu Isaije? (V. Makarijevu Dogmatiku — francuzki prevod, T. II, p. 632, nota 2). Nego što se našeg navoda tiče, u najgoroj ipotezi (naime, ako bi se dokazalo, da komentar nije Basilijevo djelo), mi u istom imamo o Petru, *kamenu* Crkve, svjedočanstvo iz Basilijeve dobe, pošto isti Garnier usilovan je bio priznati, da je komentar bio napisan za vremena Basilijeva (Prolegomena, pag. CCXXX).

Kao dokaz one davne dobe, budi nam na ovom mjestu prosto navesti jedan ulomak iz homilije *O Pokori*, koju su inače mnogi ljudi učni, a medju ovim, Combefis, pravim čedom Basilijeva pera smatrali. U toj homiliji o Petru štijemo: „Petar je izpovjedio, i blažen je „proglašen bio: *Ti si Sin Boga previsokoga.* A buduć čuo od Isusa: „Ti si Kamen (πέτρα εἶ), takovom pohvalom bio je odlikovan; ali „akoprem je on bio kamen, nije to bio na isti način kao Isus; on „je bio kamen kao što čovjek može biti; Isus bo jest kamen nepomični, „a Petar nije bio kamen nego po njemu. Jer Isus drugim saobćuje „vlastita svojstva, al ih saobćuje brez da njih gubi. On je svjetlost, „a veli svojim Apoštolim: *Vi ste svjetlost svieta.* On je svećenik, i „čini svećenike. On je jaganjac, i veli: *Ja vas šaljem kako jaganjce*

[1] „Unus ex his montibus erat et Petrus, supra quam petram pollicitus fuerat Dominus suam se aedificaturum Ecclesiam: ἓν τῶν ὀρέων ἦν καὶ ὁ Πέτρος, ἐφ' ἧς καὶ πέτρας επηγγείλατο ὁ Κύριος οἰκοδομήσειν αὐτοῦ τὴν Ἐκκλησίαν“ (Cap. II, T. II, col. 223—234).

Digitized by Google

„*medju vukove*. On je kamen, i kamenom postavlja, i svojim slugam „podieljuje ono, što je njemu vlastito“ [1].

Mi ćemo još ovdje prinieti jedno svjedočanstvo sv. Basilija; a to iz djelca *De Judicio Dei.* (Smatramo nikakvim razlozima sumnje podiguute od Combefisia, da li je Basilij Veliki auktor toga djelca, a ne njegov suvremenik Sebastski biskup Euštacij, pošto u predgovoru Migneova izdanja — T. III col. 71—80 — to je bilo dosta jasno dokazano). U tome dakle djelcu, spominjuć pedepsu, kojom je bio udaren Ananija (Act. Apl. 5, 5), sv. Naučitelj o Petru kaže: „Petar, po kom se ovršila takova strašna pedepsa i pokazala se proti „grješniku tolika srdžba Božija, *svim učenicim predpostavljen, komu „samu veće je rečeno nego li ostalim*, koji je blažen bio proglašen, i *komu „bili su povjereni ključi* kraljestva nebeskoga, kad ču od Gospoda: *Ako „ne operem tebe, nećeš imati diela sa mnom, . . .* da nebude poslušao, „niti njegova prošasta dobra djela, niti vrline, kojim je bio narešen, „nit što je Gospod o njem svjedočio, blaženim i čestitim proglašujuć „ga, niti darovi primljeni, niti obećanja njemu učinjena, . . . ništa „takova nebi bilo moglo njegovu nepokornost izliečiti“ [2]. Ovaj navod slovno ponavlja Metafrastes (pisaoc desetog vieka) u besjedi *De Peccato*, koju je, kao i ostale, sastavio iz samih rieči istog Basilija (Opp. S. Bas. T. IV, col. 1203).

Što je sveti Basilij Veliki o Papinoj oblasti u cieloj Crkvi mislio, to ćemo sada viditi.

---

[1] „At dixerat Petrus, et benedictionem consecutus fuerat; dixerat: *Filius es Dei*, altissimi: cumque audisset: *Petra es*, praeconio nobilitatus est. Quamquam autem petra est, non ut Christus petra, sed ut Petrus petra: Christus enim vere petra est inconcussa: Petrus vero propter petram. Nam Jesus dignitates suas largitur, nec exhauritur: sed quae tribuit, retinet. *Lux est*: *Vos estis lux mundi.* Sacerdos est: facit sacerdotes. Ovis est: *Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum.* Petra est: petram facit, et servis dat sua“ (Opp. S. Bas. T. III, col. 1483). — Ova homilija περί μετάνοιας, ako nije Basilijeva, a ono svakako jest kakova biskupa sastavljena na molbu drugog biskupa, kô što se vidi odmah iz prvih redaka, a, po sudu Dom Maranovu, svrha joj pobijanje novacianâ i montanistâ, koji su pokoru niekali (V. ejusd. Tomi, col. 35).

[2] „Porro talis ac tanti judicii exactor, tantaeque Dei in peccantem irae minister beatus ille Petrus, omnibus discipulis praelatus (ὁ πάντων μὲν τῶν μαθητῶν προκριθεὶς), cui soli majora data quam aliis sunt testimonia (μόνος δὲ πλεῖον τῶν ἄλλων μαρτυρηθεὶς καὶ μακαρισθεὶς), qui praedicatus est beatus, cui claves regni coelorum concreditae sunt etc.“ (T. III, col. 671).

Digitized by Google

U poslanici 263 upravljenoj biskupim Zapadnim, tužeć se na Euštacija, kog smo gori spomenuli, veli: „On koji je s biskupskog „dostojanstva svrgnut bio, našao je sredstvo svojoj reintegraciji, time „što je k vama pošao. Kakove je njemu uvjete preblaženi biskup „Liberij predložio, i uz koje je on pristao, to mi neznamo: znamo „jedino, da je donio pismo, koje mu je prvašnja prava povraćalo, i „koje buduć on pokazao u saboru Tijanskome, bio je povraćen na „svoje mjesto“[2]. — Ovdje se neizravno konstatira vrhovna oblast Pape, Prvinstvo oblasti u cieloj Crkvi. Euštacij, Iztočni je biskup u manjoj Armeniji; a svrgnut je dostojno i pravedno, s biskupske stolice, od Iztočnih biskupa. Idje u Rim, i znade se pretvarati pred Papom Liberijom, da mu ovaj daje pismo, kojime povraća mu njegovu stolicu. Nije dosta. Euštacij pokazav isto pismo u Tijanskom saboru, brez da Otci sabora znadu razlog s česa ga je Liberij na novo uzpostavio, onomu se pismu pokoravaju; i Euštacij vraća se na svoju stolicu. A Basilij, koji zna, da se i Pavao Kefi u oči uzprotivio, dakako, nemože Liberijov postupak da odobri; ali u isti mah priznaje Papinu oblast. „Jer je, on veli, odatle uoblašćen (Euštacij) bio, da može škodu crkvam nanositi (ovo govori zašto je Euštacij, iza kako je prevarom dobio od Pape, da bude povraćen na svoju stolicu, šurovao s arijancima: *nunc depopulatur fidem illam ob quam susceptus est*), „i pouzdanje, koje ste mu vi pokazali, zlorabi na prekovraćenje „mnogih, od potrebe je, da odatle dodje i izpravak, i da pismom „crkvam bude javljeno uz koje uvjete bio je primljen, i kako sada „promjeniv se, štetnim čini dobročinstvo, koje mu je od ondašnjih „Otaca bilo udieljeno“. — Nije li ovo jasno svjedočanstvo, kako je Basilij, kako Iztočni Otci mislili o Papinoj oblasti?*

[1] „Atque ita ex episcopatu (Eustathius) ejectus, propterea quod antea Melitinae depositus esset, hanc sibi restitutionis viam invenit, ut ad vos se conferret. Quaenam autem ei proposita fuerint a beatissimo episcopo Liberio, et quibusnam assensus sit, ignoramus, nisi quod epistolam attulit, quae eum restituebat, eaque ostensa concilio Tyanensi in suum locum restitutus est“ (T. IV, col. 979).

* Vriedi da predočimo štiocu objekciju što smo našli u knjigi *„Kiril i Metodije“*. „Vasilije Veliki pak još tačnije o tome (da su svi biskupi jednaci medju sobom) govori: „„Svaki *episkop* nije nego zastupnik Spasiteljev, posrednik medju Bogom i ljudima . . I o tome se mi uvjeravamo iz rieči samoga Hrista, koji kaže: *Ljubiš li me Petre — pasi ovce moje*. Svima pastirima i učiteljima koji poslje dodjoše, dao je on istu vlast. I to dokazuje da svi mogu vezivati i drješiti kao on““ (str. 190). — Navod je

Digitized by Google

Mi imademo još poslanicâ drugih sv. Basilija, u kojim samo povoljni sliepci mogli bi neviditi, da je sv. Naučitelj, i s njime vas

uzet iz knjige *Constitutiones Monasticae*, glava 22, br. 4—5. Na žalost! na onome mjestu nema govora o biskupim. Da štioc odmah shvati, kako je u objekciji izkrivljen nauk Basilijev, molimo neka si predstavi svetog Naučitelja, gdje podučava askete (redovnike) o poslušnosti napram svojim starešinam. *De obedientia uberius:* ovo je naslov 22. poglavja. Poslje nego mnogo bijaše o tomu kazao, nadodaje: „Zahtjeva se od svakoga pravoga (koji je po „Bogu) asketa, da napram svome predstojniku (u Dalmaciji slobodno možemo „reći, sa izvornom rieči, igumanu) ovaku poslušnost pokazuje: Ταύτην τὴν „εὐπείθειαν ἀπαιτεῖσται ὁ κατὰ Θεὸν ἀσκητὴς τῷ ἡγουμένῳ εἰσφέρεσθαι. „Jer Krst, ko što smo prije rekli, da ostavi ljudima izgled redovničkog „življenja, sebi izabra učenike. Niti je *predstojnik* drugo nego zastupatelj „Spasiteljev, posrednik izmed Boga i ljudî, koji Bogu prikazuje spasenje „onizih, što su njemu podložni. A to nas uči sam Krst, koji je poslje sebe „postavio **Petra pastirom Crkve svoje**, pošto mu reče: Petre ljubiš li „me više od ovih (učenikâ)? Pasi ovce moje. I svima budućim pastirim i „učiteljim jednaku oblast dava. A to je dokaz, da svi jednako, kao i on, „vežu i odriešuju. Kako dakle ovce slušaju svoga pastira, idjući putem, „kojim ih on vodi: tako pravi askete svojim predstojnicima treba poslušni „da budu: *Exigitur ab eo qui secundum Deum asceta est, ut suo praefecto hanc praestet obedientiam. Christus enim elegit discipulos, ut hujus vivendi generis quamdam formam hominibus, sicut antea a nobis dictum est, relinqueret. Nam praefectus nihil aliud est nisi is qui personam Servatoris sustinet, cum Dei hominumque factus sit mediator, et Deo offerat salutem eorum, qui sibi parent. Atque hoc ab ipso Christo edocemur, qui post se Petrum Ecclesiae suae pastorem constituit* (Χριστοῦ . ., Πέτρον ποιμένα μεθ'ἑαυτὸν τῆς Ἐκκλησίας ἑαυτοῦ καθιστῶντος). *Petre enim, inquit, diligis me plus his? Pasce oves meas. Atque etiam omnibus futuris pastoribus ac magistris eandem potestatem tribuit. Et hujus rei argumentum est, quod omnes perinde atque ille ligent et solvant. Ut igitur oves obtemperant pastori, pergentes quacumque via eas duxerit: ita ii qui secundum Deum ascetae sunt, praefectis obsequi debent, nequaquam curiosius perscrutantes eorum praecepta, quando libera sunt a peccato, sed omni alacritate atque studio imperata explentes*“ (T. III. col. 1407 et seq.). Ima li, ovdje i same riečce od onog, što objekcija kaže? Ima li ovdje govora o *biskupim?* Dalje. Ako s toga što je sveti Naučitelj rekao, da je Krst svim budućim pastirim dao jednaku oblast, da vežu i razdriešuju podložnike svoje, može se tvrditi, da su svi pastiri jednaci medju sobom, pošto je na ovom mjestu rieč *pastiri* svakom starešini namjeniva, bio on *iguman* ili *učitelj;* onda treba reći, da, *po misli sv. Basilija,* Dragovički i Arhandjelski igumani, i učitelji Zadarske grčko-iztočne Bogoslovije, jednako su pastiri kao Zadarski i Boko-Kotorski vladike, i jednaku njihovoj oblast imadu. — Svi manastirski starešine, zvali se guardijani ili igumani, ma i nebili svećeničkog stališa, što bismo rekli jero-monaci, primili su od Krsta *jednaku oblast, da mogu svojim podredjenim zapovjedati:* ovo je što kaže sv. Basilij, a ništa

Digitized by Google

Iztok, vjerovao u vrhovnu vlast Rimskoga biskupa nad cielom Crkvom. — U velikom metežu, koji je u Iztočnoj Crkvi bio zavladao, Basilij netom postade biskupom, piše velikomu Atanasiju, moleć, neka on, koji je u Zapadu poznat i poštovan bio, odašalje onamo vriedne i sposobne ljude, koji bi obavjestili Crkvu Zapadnu o nevoljnom stanju stvarih u Iztoku, i zaiskali pomoć njezinu protiv jerezijam, s kojizih vjera bila je u pogibelji (Ep. 66, col. 423). Isto ponavlja Meleciju Antijokijskomu, svjetujuć ga, neka odpravi u Rim diakona Dorotea, koji bi zaiskao, da im u Iztok budu poslani legati, kano Pohoditelji[1]. Dapače i još jednom piše Atanasiju, i veli mu: „Scienilismo potrebito „pisati Rimskomu biskupu, neka on razvidi što se kod nas sbiva; i „posavjetovat ga, pošto je mučno odanle poslati legate za obći sabor, **neka on sam svojom oblašću postupa u ovom poslu,** i nek izabere „ljude, koji će bit vriedni i odoljeti trudu putovanja, i opominjati „blago, ali nepomičnom stavnošću, one, što kod nas nehode putem istine[2]". Papi pak Damasu u poslanici, o kojoj Atanasiju napominje, izmed ostalog piše: „Za sve naše biede nema drugog spasa, već da „se Ti udostojiš pohodit nas. Tvoja divna ljubav prošlih vriemena „utjehom vavjek bila nam je; a glas, što se je bio pronio, da ćeš nas „Ti obaći, bio nas je ohrabrio za neko vrieme. No pokle smo svu „nadu izgubili, nemoguć više odoljeti, odlučismo po pismu Te moliti, „da nam u pomoć pritečeš, i da pošalješ ljude jednako misleće, koji „će biti vriedni ili dovesti do sporazumljenja one, što su u neslogi, „ili crkvam mir povratiti, ili barem Tebe izvjestiti o potačnicim „smutnje, eda znadeš s kime u napred treba u obćinstvu biti" ...

---

drugo; i odatle izvodi dužnost podložnikâ, da slušaju svoje predstojnike. Nego u istome tekstu (kog nam *onako* objekcija predbacuje) nije li sveti Naučitelj još jednom zasvjedočio svoju vjeru o Petrovu Prvinstvu? Što znače drugo ono rieči, da je *Petra poslje sebe postavio pastirom Crkve svoje?* Ruku na prsi, pa nek nam protivnici kažu, eda li je igda o drugomu kome Apoštolu tako se Basilij izrazio.

[1] „Haec autem, ut in summa dicam, vicit sententia, ut idem ille frater noster Dorotheus Romam proficiscatur, excitetque aliquos ex Italia qui nos invisant" (Ep. 68, T. IV, col. 427).

[2] „Nobis autem operae pretium esse visum est ad episcopum Romae scribere, ut res nostras invisat, et consilium dare, ut cum illinc communi ac synodico decreto aliquos mitti difficile sit, ipse hoc negotium suo marte aggrediatur (αὐτὸν αὐθεντῆσαι περὶ τό πρᾶγμα) eligens viros idoneos ad perferendos itineris labores: idoneos ad eos, qui apud nos perversi sunt, lenitate ac animi constantia corrigendos" (Ep. 69, col. 431).

Digitized by Google

Napokon spominje mu, kako jedan od njegovih predšastnika, Papa Dionisij (259—269), pritekao je u pomoć Cezarejskoj crkvi; a sada veli, daleko je nevoljnije stanje naše i većega staranja zahtjeva[1]. — Ovakovim izjavam netreba razjasnenja. Mi samo pitamo, s česa Basilij obraća se u Zapad, a poimence Papi, ako u ovom nije priznavao ne samo on, no sav Iztok, vrhovnoga Crkve glavara? Vlasti svjetske već u Rimu nije bilo, a da je mogla Rimskomu biskupu na ruku biti. Zapadne učenosti zaisto u ono doba Iztočnjaci nisu potrebovali. Nesklada prouzrokovana zlokobnim arijanstvom bilo je tada i u Zapadnoj Crkvi. Čime dakle, pri pogibelji vjere, Zapad Iztoku mogao je pomoći, ako to nije obće-poznatom oblašću Rimskoga Pape? Ako Basilij nije u Papi vrhovne oblasti nad cielom Crkvom priznavao, kako je onda mogao Papu svjetovati, da pri zamršenim ondašnjim pitanjim, od kojih je i prava vjera i mir crkava zavisio, on svojom oblašću postupa: αὐτὸν αὐθεντῆσαι περὶ τὸ πρᾶγμα? Dalje. Da Papina oblast nebude bila priznavana u obće u Iztoku, kako bi bio mogao Basilij tu oblast izazivati, i od nje očekivati spas Iztočnim crkvam?

Nego, zar nije istina, da se Basilij kadikad na Zapadne biskupe tužio? Dâ, to stoji. U onoj istoj 69 poslanici, koju smo gori spomenuli i znamenite rieči za Papino Prvinstvo iz nje prinieli, on se tuži ponešto na Zapad. Ali zašto? Jer su ovamo *ex veritatis ignoratione* Marcela bili primili u crkveno obćinstvo (T. IV, col. 431). Opet nešto slična imade u poslanicam 214, 215 i 239. — Poznato je iz crkvene historije kako se o stolicu Antijokijsku dva svetca preotimali, Paulin i Melecij. Naš sveti Naučitelj držao je za ovog posljednjeg, dok sveti Atanasij i Rimski Papa držali za Paulina. To je vrlo osjetljivo uvriedilo Basilija, tim veće što je on Paulina, privržena krivovjercim, smatrao. U to Dorotej, vrli Antijokijski svećenik, budući Basilija svjetovao, da pošalje u Rim svoga brata, sv. Grgura Niskoga (Vita s. Bas. pag. CXLIV), Basilij mu odpisuje, veleć mu, da nije razborito pod zimu putovati; a u isti

[1] „Horum unicam solutionem exspectavimus, miserationis vestrae visitationem: ac nos semper consolata est mirabilis vestra charitas praeterito tempore, et laeto rumore allato, fore ut a vobis inviseremur, animis ad breve tempus corroborati sumus. Postquam autem spe excidimus, non jam amplius ferentes, eo devenimus, ut vos per litteras obsecremus, ut ad opem nobis ferendam excitemini, et ex his qui idem ac nos sentiunt (u grčkom nema *ac nos)* mittatis aliquos, qui vel dissidentes concilient, vel Dei Ecclesias ad amicitiam reducant, vel saltem perturbationis auctores vobis clarius indicent; ita ut deinceps vobis manifestum sit, quibuscum communionem deceat habere“ (Ep. 70, col. 434—435)

Digitized by Google

mah izjavljuje svoju dvoumnost, da li bi takovo odaslanstvo koristovalo, pošto, iz ponositosti i uzgornosti, trudno, da bi Papa poniznog Grgura hotio saslušati (Ep. 215, col. 791). Jednako se Basilij izrazuje u poslanici upravljenoj Eusebiju Samosatskomu biskupu, tužeć se na Zapadne biskupe ukupno: „Ako nam, veli, Bog se smiluje, netrebamo druge pomoći. Uztraje li pak proti nama Božija srdžba, kakva nam pomoć od Zapadne nadutosti? Zapadnjaci niti znadu, niti hoće da čuju kako stvari obstoje, već krivim sumnjam obuzeti, sada čine ono isto, što su učinili kad se o Marcelu radilo, kad nisu hotili poslušati ljude, što su im istinu kazivali, a jereziju su sami potvrdili“ (Ep. 239, col. 894). Mi smo jur kazali, u kome se smislu Basilij tužio na to što je Marcel u Zapadu u crkveno občinstvo primljen bio, naime, jer ovamo nisu znali kako stvar prolazi: *ex veritatis ignoratione*. Kada dakle sad veli, da Zapadnjaci istu stvar ponavljaju, te da potvrdjuju jereziju, drugo nerazumjeva, već da potvrdjuju čovjeka, koji, po njegovu mnenju, nije čist u vjeri bio, to jest Paulina. Sam nam ovako svoju misao tumači, u poslanici upravljenoj Terencianu (Ep. 214), jadajuć se, kako je čuo, da je pismo iz Zapada došlo, kojim se biskupska stolica dava Paulinu, i nadodajuć, da se tomu i nečudi, *pošto u Zapadu nepoznavaju kako je stvar*, a oni iz Iztoka, što Zapadnjake obavješćuju, krivo im stvar prikazivaju. „Ipak, primjećuje, ja neosvadjam nikoga, pače jer želim u ljubavi živiti sa svakim, a osobito s onim, koji su po vjeri naši domaći (Gal. 6, 10), radujem se onizim, što su pismo iz Rima primili . . Ništa nemanje nemogu se odatle osvjedočiti, da prezirem Melecija, ili da zaboravim crkvu, kojom on vlada, ili da pitanja, s kojih je iz prvice nastao razdor smatram sitnarijam, što u vjerozakon neutječu (govori o pitanju jedne ili triju *hipostasa*). Ja bo neću nikada se puštati zavest od toga što bi tko, usljed pisma od ljudih primljena, sebe uzdizao (pribada naravno Paulinu); dapače, da je pismo i s neba sašlo, *a da on neizpovjeda* zdravi nauk vjere (i opet Paulinu prigovor, rad rieči *hipostasis*, s koje u drugoj poslanici — 343, col. 982 — bijaše rekao: *Paulinus . . in Marcelli dogmata propendet*), nebih ga mogao držati dionikom občinstva svetih: *sed neque, si ex ipsis missa sit (epistola) coelis, nec sanam ille profiteatur fidei doctrinam, possum illum sanctorum communionis participem existimare*“ (col. 786—787). — U svemu ovomu zar je Basilij zaniekao Papino vrhovno Poglavarstvo? Nepristrana pače kritika, iz ove iste poslanice upravljene Terencianu, mogla bi, izvesti jaki dokaz za vrhovnu Papinu oblast priznavanu u ono doba u

Digitized by Google

Iztoku. Basilij tu konstatira fakt, Paulinu Papom namjenjene Antijokijske stolice, akoprem se naš Svetitelj u onom slučaju ponešto srdi, jer je Papina oblast Paulina, donekle, po njemu, jeretika predpostavila Meleciju*.

Što se pak tiče ovog osobitog slučaja, ako je Basilij ukorio Zapadne biskupe nadutošću, što je zato? Njegova osjetljivost pri riešenju parnice Melecijo-Paulinove pokaziva, da je i on imao u sebi obročić ljudske slaboşti. Ako nećemo reći, da je to bio efekt onog nepouzdanja, što je navadnim bilo u Iztoku napram Zapadu postalo, te je, još od četvrtog vieka, u tielu Grčke Crkve kao zametak bio kasnijeg odcienljenja[1], i komu ni svetci nisu se sasma mogli oteti. U ostalom, ako se onom prilikom nepogodno o Zapadnim biskupim Basilij izrazivao, ipak ta njegova osjetljivost nije bila nego časovita, kako se svak može osvjedočiti iz poslanice 243, koju je malo kašnje u ime svih Iztočnih biskupa Zapadnim biskupim pisao, ištuć i opet od Zapada pomoć (T. IV col. 975—982: Cf. Prolegomena, T. I, pag. CXLIV). Medjutim mi nemožemo da nespomenemo poslanicu 92, na čelu koje štiju se imena trideset i dvaju biskupâ, izmed kojih, svetog Melecija Antijokijskoga, sv. Eusebija Samosatskoga, istog sv. Basilija, sv. Grgura Nazianskoga i Narsesa, Jermenskoga Patrijarke. U ovoj poslanici, upravljenoj u Zapad negovori se o *nadutosti Zapadnoj*, već se kaže: „Najveće divljenje zaslužuje to, što je

---

* Čujmo objekciju „*Kirila i Metodija*“: „(Basilij) u srdnji svojoj protiv poslanica njekih papa u kojima su se izkazivala njeka sudjenja nesuglasna s pravoslavljem (?!), nazivlje ih gordima i drzkima zapadnjacima, koji bi htjeli samo da utvrde nepravu nauku; *čak kad bi iz neba*, kaže Vasilije; *pala njihova pisma nebi ih opet primio*“ (str. 204). Štioc vidi, da su posljednje rieči uzete iz poslanice Terencianu, i da je njihov smisao sasma izvrnut; dočim sv. Naučitelj nije rekao, da *njihova pisma nebi primio, sve kad bi i s neba pala;* nego, da nebi primio pismo, sve kad bi s nebesâ došlo, *ako bi Paulin izpoviedao krivoslavni nauk.* To je izraz ponešto sličan onomu Apoštolovu: *„Sed licet nos, aut Angelus de coelo evangelizet vobis, praeterquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit“* (Gal. 1, 8). A nije manje izvrnuto, pače je *a priori* izmišljeno, ono što se kaže, da su Pape nešto nesuglasna s pravoslavjem u svojim poslanicam izkazali, i da je to Basilija rasrdilo.

[1] Rieči Basilijeve: πολλὰ βοηθεῖα ἡμῖν τῆς δυτικῆς ὀφρύος (Ep. 239, col. 893) dale su povoda De Maistreu, da učini sliedeću opazku: „Rien, et pas même la sainteté, ne pouvait éteindre tout à fait l'état naturel de guerre qui divisait les deux États et les deux Églises, état qui dérivait de la politique et qui remontait à Constantin“ (Du Pape, Liv. III, chap. 7, p. 312).

Digitized by Google

„Gospod vami dao, *da možete razabrati istinu od neistine, i navješćivati „brez pretvare vjeru Otaca:* vjeru, koju smo i mi priznali po njezinim „apoštolskim biljezima, i uz koju mi pristajemo jednako kao uz sve „ono, što je zakonito i kanonično u (vašem) sinodičnom pismu bilo „odredjeno“ [1].

Poglavje VII.

Sv. Optat, sv. Ciril Jeruzolimski, sv. Pacian i Didim.

Članak 1.

Sv. Optat († 348).

Ovaj glasoviti biskup Afrikanske Crkve u četvrtom vieku, o kom se kaže da je Augustin rekao, da bi dokazom istine katoličanske Crkve mogao biti, kad bi se Crkva oslanjala na vrline svojih službenika, u zlatnom djelu *„De Schismate Donatistarum“* (djelu, kog je Dupin ovako prosudio: *„Vix in antiquis monumentis, ullum reperiri potest — non dico ejusdem molis, sed longe prolixius opus —, quod tot et tanta ad doctrinam et disciplinam christianam pertinentia tam aperte contineat“*), odgovarajuć objekciji donatistâ: ako smo mi izdajice i sinovi izdajicâ (*traditores,* zvali su one, što bi u vrieme progonstvâ poganim predavali svete knjige), jer hoćete na silu, da nas u svoje krilo privučete? odgovarajuć, velim, toj objekciji, uzgredno nam o Petru i njegovu Poglavarstvu kaže: „Zato smo mi želili odavna vas u zajedništvo „uzeti, jer niste vi, nego vaši poglavice, onim se griehom okaljali. . . „Mi držimo za načelo, da rad mira od sebe vas neodbijamo... A kad „bi katoličanska Crkva dvoumila imade li vas primati, zar nebi vaša „bila dužnost sva moguća sredstva ulagati, da se k jedinstvu po- „vratite? Dapače, u takovoj ipotezi vi biste mogli, ali niste hotili, „Crkvi predbaciti ono, što se u Evandjelju štije ob osobi svetoga „Petra, u komu, kao u svome praliku, predočuje nam se, kako treba „jedinstvo čuvati, ili ga povratiti. . . Isti Krst, mi vidimo, kako je

[1] „Revera enim laude summa dignum est, quod a Domino pietati vestrae datum est, adulterinum a probo ac puro discernere, Patrum vero fidem sine ulla dissimulatione praedicare (τὸ μὲν κίβδηλον ἀπὸ τοῦ δοκίμου καὶ καθαροῦ διακρίνειν, τὴν δὲ τῶν Πατέρων πίστιν ἄνευ τινὸς ὑποστολῆς κερύσσειν): quam quidem et nos suscepimus, agnovimusque apostolicis notam signatam: eique et caeteris omnibus, que in synodico scripto canonice et legitime statuta sunt, assentimur“ (Ep. 92, T. IV, col. 483).

Digitized by Google

„jedinstvu žrtvovao svoju božanstvenu osvetu; pošto je bio rekao, da „će se pred svojim Otcem odreći onoga, tko bi njega zaniekao, ipak „na uhar jedinstvu, Petar, komu bi velika milost bila, samo da mu „bude prošćeno iza kako je Krsta zaniekao, **zaslužio je biti predpo-„stavljen svim Apoštolim, i on sam primi ključe kraljestva nebeskoga, „da ih priobćiva ostalim.** Odatle razumjemo, kako iz ljubavi prema „jedinstvu treba griehe zaboravljati. . . . . (Petar) *glava Apoštolâ*, „mogao je zaisto drugčije se podnieti, i neupasti u grieh, kog je imao „oplakati; dali u samu jednom griehu od njeg učinjenu imade ih „mnogo, eda se uzmogne viditi, kako iz ljubavi prema jedinstvu, „treba sve Božijemu sudu ostaviti. Evo, kako je gori rečeno, dok „drugi nisu Gospodina poznavali, on ga je sam poznao: dok drugi „nisu obećavali,' on sam je obećao, dok ostali ni jedan put nisu ga „zaniekali, Petar sam trikrat ga je zaniekao; ipak na uhar jedinstvu „nije bio odsječen od broja Apoštolâ; dapače Gospodnjom providnošću, „*on je buš što ključe prima.* Dà, izmed toliko pravednikâ, grješnik „prima ključe, nek se tim ostvari jedinstvo. Providnost je hotila, da „grješnik pravednim vrata otvara, da po čem pravedni nebi ih zatvorili „grješnicim, što bi nemogućnim jedinstvo, toli potrebito, učinilo"[1]. —

[1] „Inde est quod vos jamdudum in communionem nostram voluimus recipere, quia vos illo tempore non peccastis, sed principes vestri . . . . Professio denique nostra est, bono pacis vos non repellere . . Quod si de recipiendis vobis Catholica dubitaret, nonne vos debuistis unitatis assequi formam? sed exempla in Evangelio lecta proponere noluistis, ut est lectio de persona beatis. Petri, ex qua forma unitatis retinendae vel faciendae descripta recitatur . . Quam unitatem ipsum Christum videmus praeposuisse vindictae suae, . . dum nollet se negari, promisit se apud Patrem negaturum esse, qui se negaret, et cum haec ita scripta sint, tamen bono unitatis beatus Petrus, cui satis erat si post quod negavit, solam veniam consequeretur, et praeferri apostolis omnibus meruit, et claves regni coelorum communicandas ceteris solus accepit. Bono unitatis sepelienda esse peccata hinc intelligi datur . . . . Potuit utique caput apostolorum ita se gubernare, ut nihil incurreret quod doleret: sed ideo in uno titulo ejus multa videntur errata, ut posset ostendi bono unitatis omnia debere Deo servari . . . . Ecce, ut supra dictum est, ceteris non agnoscentibus, solus agnovit: ceteris non promittentibus, solus promisit: ceteris nec semel negantibus, ter solus negavit; et tamen bono unitatis de numero apostolorum separari non meruit. Unde intelligitur omnia ordinata esse providentia Salvatoris, ut ipse acciperet claves . . Stant tot innocentes, et peccator accipit claves, ut unitatis negotium formaretur. Provisum est ut peccator aperiret innocentibus, ne innocentes clauderent contra peccatores, et quae necessaria est unitas, esse non posset" (Lib. VII, n. 2—3, Edit. Hurter, a pag. 240—247).

Digitized by Google

Petar nam je ovdje predstavljen kao pralik crkvenog jedinstva; kao *onaj, koji je svim Apoštolim od Isusa predpostavljen bio,* te je *glava njihova postao;* kao onaj, koji je *sam* ključe od zapovjedi primio, a sam ih primio da se tim crkveno jedinstvo ostvari, ili ti *jedna* Isukrstova Crkva. Oblast dakle ključâ, koju je sam Petar — razstavno od drugih Apoštolâ — primio, jest izvor crkvenog jedinstva, il ti *jedne* Crkve; te nemože biti jedinstva niti Crkve brez Petra. I sva oblast, koju imaju u Crkvi drugi pastiri, akoprem je od Isusa, ona je po Petru, dočim sv. Optat veli, da je Petar sam primio ključe — što i na drugom mjestu spominje[1] —; a to da ih on ostalim priobćiva.

Sveti Naučitelj, drugi put opet, poslje, neg bijaše dokazao, kako Isukrstova Crkva ima biti jedna, a u isto vrieme katolička *imenom i činom*, kažuć, po čemu se ona od svijuh sekta razlikuje, uzgredno opet, podučava nas, u kakovu su odnošaju podredjenja Apoštoli bili napram Petru. „Najprvi biljeg, on veli, po kom se katolička Crkva „poznaje, jest, biskupska stolica (ovom rieči, vjerojatno je, da razu- „mjeva onu oblast, što je Isus Petru dao, kad mu reče: Ti si Petar, „i t. d.). Izvan toga biljega, nije moguće drugoga pojmiti. Treba „dakle da vidimo, koja je prva stolica . . Dakle ti (govori Parme- „nianu), nemožeš reći da neznaš, da je u gradu Rimu biskupska „stolica najprije dana bila Petru, i da je na istoj stolici sjedio Petar, „*glava svijuh Apoštolâ;* po čem, (jer je glava svijuh Apoštola) i Kefas „bio je nazvan (s nepoznavanja sirijanskog jezika, Optat izvodi Kefas „od κεφαλή): da bi u ovoj jedinoj stolici, svi uzčuvali jedinstvo, i *da* „*nebi ostali Apoštoli svaki sebi po jednu stolicu prisvajao:* tako da, „šizmatikom i grješnikom ima se smatrati svakoga, koji bi proti ovoj „jedinoj stolici drugu podizao. Petar dakle, prvi je zasjeo na ovu „jedinu stolicu: Petru nastupi Lin, Linu Klement (ovdje broji na- „stupstvo Rimskih biskupa do Siricija), Damasu Siricij, koji je danas „naš drug, s kojim i vas cieli sviet, po *formatam* (pisma, što su „medjusobno biskupi slali, osobito Rimskomu Papi, kao znak jednake „vjere i medjusobnog obćinstva) u zajedništvu se držimo"[2]. — Petar

[2] „ . . Ut haeretici omnes neque claves habeant, quas solus Petrus accepit" (Lib. I, n. 10). „Bene clausisti hortum (ovom rieči *hortus* označuje Crkvu) haereticis: bene revocasti claves ad Petrum" (Ibid. n. 12).

[1] „ . . Inter quas (dotes) cathedra est prima, ubi nisi sederit episcopus, conjungi altera dos non potest: videndum est quis et ubi prior cathedram sederit . . Igitur negare non potes scire te in urbe Roma Petro

Digitized by Google

je dakle opet naznačen *glavom Apoštolâ*, i takovom glavom, koja je središte i izvor jedinstva; a odnošaji Apoštolâ napram njemu takovi su, da nijedan od njih, nećeli grješnim šizmatikom da postane, nesmie sebi prisvajati, ili podizati drugu stolicu, protiv *jedinoj* stolici Petrovoj.

Pošto je dakle pitanje bilo izmed katolikâ i donatistâ, kod kojih od njih prava je Isukrstova Crkva, sveti Optat, da odgovori na to utežno pitanje, dokazuje: *a)* da Krst ustanovljujuć Crkvu, u isti mah ustanovio je središte jedinstva, s kojim sve pojedine crkve na svietu, ako žele ne biti šizmatične i lišene njegovih obećanja, treba, da su zajedništvom sjedinjene: *b)* da ovo središte jedinstva, jest sama Petrova Rimska stolica: *c)* da su samo oni u Krstovoj Crkvi, koji su s Petrovom stolicom sjedinjeni: radi česa, *d)* da treba znati, tko je zakoniti nastupnik u onoj stolici; a to nemože da bude, već samo onaj, što se po svojim predšastnicim sjedinjuje s Petrom, biva, Rimski Papa. (Cf. Hurter, Praef. in Op. S. Opt. §. 4). Odovle pak sveti Naučitelj izvodi zaključak, da Parmenianova stranka (donatiste), pošto, nije u zajedništvu s Rimskom Petrovom stolicom, nije nipošto Isukrstova Crkva.

A jer donatiste (znaduć da nemogu sačinjavati Isukrstovu Crkvu ako nebi sjedinjeni bili s Rimskim biskupom) običavali su slati u Rim jednoga od svojih biskupa, da ondje stoluje, kako bi mogli kazati: mi imamo svoga biskupa u Rimu, sveti Naučitelj lomi im u ruci i to oružje: „Ti veliš, da i vi imate svoju stranku u Rimu; al „to je ogranak vaše bludnje, ogranak izhodeći iz panja laži, a ne istine. „Jer ako upitamo Makrobija na kojoj stolici on sjedi, zar će nam „moći odgovoriti, da sjedi na Petrovoj stolici? . . Neznam eda li se „ikada i primaknuo k Petrovu grobu . . Makrobij sjedi, gdje je sjedio „Enkolpij, a Enkolpij nastupio je Bonifaciju, kako je ovaj nastupio „Viktoru iz Garbija, kog su vaši iz Afrike poslali, da bude pastirom „jednomu malomu broju zašlacâ“ (Lib. II, n. 4). Iz ovog navoda, u komu se, protiv nekoj novoj školi, spominje grob Petrov u Rimu,

---

primo cathedram episcopalem esse collatam. in qua sederit omnium apostolorum caput Petrus, unde et Cephas appellatus est: in qua una cathedra unitas ab omnibus servaretur, ne ceteri apostoli singulas sibi quisque defenderent: ut jam schismaticus et peccator esset, qui contra singularem cathedram alteram collocaret. Ergo cathedram unicam, quae est prima de dotibus, sedit prior Petrus: cui successit Linus, etc., Damaso Siricius, hodie qui noster est socius cum quo nobiscum totus orbis commercio formatarum in una communionis societate concordat“ (Lib. II, n. 2 et 3).

Digitized by Google

Optat još jednom pritvrdjuje, da su samo Rimski Pape, ma i nastanio se ondje kakov biskup i uzeo naslov Rimskoga biskupa, da su, velimo, samo Rimski Pape nasljednici Petrovi, — središte crkvenog jedinstva.

Članak 2.

Sv. Ciril Jeruzolimski († 386).

U divnim katekezima, kojim je Simbol vjere katekumenim protumačio, ovaj sveti Otac, ostavio nam je vrlo liepih dokazâ o Petrovu Prvinstvu.

U šestoj od tizih katekeza, učeć protiv poganim, i protiv krivovjernim naucim Manesovim, Marcionovim i drugih gnostikâ božanstvenu monarkiju (jedinstvo Božije), uzgredno spominje, kako je Šimun čarovnik svojim vragolijam tako svjetinu Rimsku bio zasliepio, da ga je ova nekim božanstvom smatrala. Zatim kaže, da došavši u Rim Petar i Pavao, poglavice Crkve (οἱ τῆς Ἐκκλησίας προστάται), oholiju Šimunovu priekom smrti kazniše; jer kad se u zrak bijaše digao, oni, padši na koljena, dostigoše od Isusa, da ga mrtva na zemlju sunovratiti čini. „I nečudi se tomu, veli Ciril, akoprem je stvar dostojna „začudjenja; jer tu je bio Petar, *koji je svuda nosio ključe kraljestva „nebeskoga:* bio je i Pavao, koji je bio uznešen do trećega neba i u „raj, te i čuo otajstvene rieči, koje čovjek izustiti nemože“[1]. Sveti Naučitelj Petra i Pavla *poglavicam* nazivlje, kako ih i mi zovemo, a uz to ističe ono, što je svakomu od njih *osobito* bilo: s jednog kraja uznešenje Pavlovo do trećeg neba i rieči neizkazane, što je u raju čuo, a sdrugog Petrove ključe. Treba dakle reći, da *oblast ključâ,* o kojoj je govor, po misli Cirilovoj, nije bila zajednička Pavlu s Petrom, kô što Petru nije bila zajednička s Pavlom milost uznešenja na nebo. No, opet do malo na ovo ćemo se osvrnuti.

U jedanaestoj katekezi, tumačeć članak Simbola: Ja vjerujem u jedinorodjenog Božijeg Sina, pravog Boga, rodjena od Otca prije svih viekova, i po kome sve je stvoreno bilo; i dokazujuć svjedočbam Starog i Novog Zavjeta, božanstvo Isusovo, kad dodje na Petrovo

[1] „Cum vero error se latius spargeret, vitiumque illud correxit egregium par virorum, Petrus et Paulus Ecclesiae praesules, illuc appulsi . . . Neque tibi res illa mira videatur, tametsi alioqui admiranda: Petrus namque erat, is qui coeli claves circumferebat (Πέτρος γὰρ ἦν, ὁ τὰς κλεῖς τῶν οὐρανῶν περιφέρων). Nihil quoque miri: Paulus etc.“ (Patr. Gr. Migne, T. XXXIII, col. 562—563).

*

Digitized by Google

izpoviedanje, veli: „Mučeći svi ostali, Petar *poglavica* (πρωτοστάτης: u ruskoj liturgiji ova je rieč o Petru, prevedena *pervostojatel'*; a Tondini — V. La Primauté de Saint Pierre p. 15 i 20 — francuzki je izrazuje *premier en rang), Petar poglavica Apoštolâ i vrhovni Crkve „viestnik*, ne izumljenim govorom, niti čovječanskim razlozima osvje- „dočen, dali prosvjetljen u pameti od Otca, veli mu: *Ti si Krst;* i „ne samo to, već nadodaje: *Sin Boga živućega*"[1].

U četrnaestoj (o Uskrsnuću Isusovu od mrtvih, njegovu Uzašašću na nebesa i sjedjenju ob desnu Otčevu), kazujuć kako je izmed ostalih i Petar svjedočio Isukrstovo Uskrsnuće, veli: „On, koji ga je prije „trikrat zatajao, kad ga je poslje treći put izpovjedio, primio je „nalog, *da razumne ovce pase*"[2]. — Na ovom mjestu sveti Ciril spominje Pavla, Ivana, Tomu, i ukupno sve Apoštole; a o samu Petru veli, da mu je Isus zapovjedio, neka pase razumne ovce: jamačno sve cielo njegovo stado, pošto se ove rieči odnose na ono u Ivanu: *Pasi jaganjce moje. Pasi ovce moje.*

U drugoj (o Pokori), kažuć kako nitko nema zdvajati o svome spasenju, i navadjajuć izgled Petrov, evo kojim riečima Petra spo- „minje: „Petar *najveći vrhovnik* (ὁ κορυφαιότατος) i poglavica Apoštolâ, „pred nizkom službenicom trikrat Gospoda zanieka; dali pokajan, gorko „plaka i t. d."[3]. — Mi drugo ovdje nećemo opažati, nego da naziv *Korifajotatos* izključivo je Petrov kod onih svetih Otaca što ga rabe, kao i u grčko-slavenskoj liturgiji (V. Tondini, Op. cit.).

Napokon u katekezi sedamnaestoj (o Duhu Svetomu), daje Petru jedan od onih naziva, što je takodjer izključivo Petrov, kod svetih Otaca jedne i druge Crkve, a tako i u liturgiji Iztočnoj još veće nego Zapadnoj; naziv, razumjemo reći: *ključar nebeskoga kraljestva*: ὁ πρωτοστάτης τῶν ἀποστόλων, καὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν κλειδοῦχος

---

[1] „Omnibus autem reticentibus, . . Petrus Apostolorum princeps et supremus Ecclesiae praeco (ὁ πρωτοστάτης τῶν ἀποστόλων, καὶ τῆς Ἐκκλησίας κορυφαῖος κηρυξ), non adinvento sermone usus, neque humano persuasus ratiocinio, sed immissa menti a Patre luce perfusus, dicit ad ipsum: *Tu es Christus;* neque id simpliciter, sed *Filius Dei viventis*" (col. 694).

[2] „Testatur et Petrus, qui prius quidem ter negaverat; tertium vero confessus est postea, et spiritales oves pascere jussus: καὶ ποιμαίνειν τὰ νοητὰ πρόβατα προσταχθείς" (col. 855).

[3] „Petrus Apostolorum summus et princeps (ὁ κορυφαιότατος καὶ πρωτοστάτης τῶν ἀποστόλων), coram vili ancillula ter Dominum negavit; sed poenitudine tactus, flevit amare" (col. 407).

Digitized by Google

Πέτρος[1]. Velimo, da naslov: *ključar kraljestva nebeskoga*, jest izključivo Petrov; a tim se zaista označuje vrhovna Petrova oblast u Crkvi; pošto, kako smo na drugom mjestu kazali, različite su stvari: Ja ću dati *tebi* ključe (Mat. 16, 20), i: Štogod svežete na zemlji bit će svezano i na nebu, a što razdriešite na zemlji bit će razdriešeno i na nebu (Mat. 18, 18). Prvo je samo Petrovo, a drugo Petrovo s ostalim Apoštolim. Inače, da se sama jedna, istovjetna oblast u obadva mjesta razumjeva, neznamo kako bismo ovu crkvenu starinu, koja predočuje pravovjernim Petra kao *kljačara*, i to Petra sama, kako bismo, velimo, mogli je ogovoriti s toga naslova; a to i jer je nepametno *označivati* osobu notami, koje njoj samoj nisu svojstvene, i jer takovim označivanjem pravovjerni su u napast, u pogrješno mišljenje o Petru mogli biti uvedeni, te cieniti, da je Petar veću oblast od Isusa primio; pošto nikada nisu mogli čuti, da drugi Apoštol, ma bio koji, pri Božijoj službi u crkvi, nazvan je κλειςδοῦχος τῆς οὐρανῶν βασιλείας. Napose pak o našemu svetom Naučitelju imamo opaziti: da on bude shvaćao rieči: *Ja ću dati tebi ključe*, u smislu *oblasti svezivanja i odriešivanja*, koju je Isus svim Apoštolim ukupno dao, nebi zaisto bio pred svojim katekumenim Petra onim nazivom označivao, kô što ga nebi *najvećim vrhovnikom*, i navadno *poglavicom* (predstojateljem) ostalih Apoštola zvao[2].

Članak 3.

Sv. Pacian († 390) Barcelonski biskup.

Ovaj sveti Otac, koji u drugoj polovici četvrtog vieka uzoritom svetosti, a ne manje divnim naukom u Španiji se odlikova, u svojim poslanicam, upravljenim uglednoj nekoj osobi novacianske sljedbe, razlažuć teoriju o Crkvi, o nje jedinstvu, o imenu njezinu, nije mogao da nam neostavi liepo svjedočanstvo kršćanske istine o Petru, Crkve

[1] „In virtute igitur ejusdem Spiritus Sancti Apostolorum princeps, et regni coelorum claviger Petrus“ (col. 998).

[2] Ovomu što rekosmo o naslovu: *ključar kraljestva nebeskoga*, nesmeta nimalo što bi možda kod koga Otca i drugi Apoštoli, *s Petrom ujedno*, bili zvani ključarima nebeskoga kraljestva, jer nijedan od njih *napose, i razstavno od Petra*, nije odlikovan tim naslovom. Tako, na pr., sv. Efrem, zove sve Apoštole ukupno *ključarima*; ali u isto doba zove tako i Petra, i to u izvrstnijem smislu: „τῶν οὐρανῶν ὁ φύλαξ, ὁ τῶν κλειδούχων πρωτότοκος“ (in ss. Apost. Opp. S. Ephremi, Ed. Rom. 1746, T. III, p. 462).

Digitized by Google

temelju. — Kazujuć dakle, kako je Crkva tielo Isukrstovo, sastavljeno od više uda medjusobno sjedinjenih, pored svega što su ta uda po svietu razasijana, i kako je ona *katoličanskom* prozvana, da bi se tim imenom razlikovala od svih krivovjernih zadrugâ, a istodobno da bi istim se imenom označivalo jedinstvo[1] svijuh onih, što se nepuštaše

[1] „Ulazeć veli sveti Pacian u grad mnogo napučen, gdje ima marcionitâ, apolinaristâ, katafrigâ, novacianâ i drugih od drugih sljedba, pošto se oni svi kršćanim zovu, kako bih ja mogao poznati zadrugu moga puka kad se ona *katoličanska* nebi zvala?" Pak o tome nadodaje ove znamenite rieči: „*Kršćanin je moje ime, katolik prezime;* prvim se nazivljem, a drugim označujem (*Christianus mihi nomen est, Catholicus cognomen.* Illud me nuncupat, istud ostendit) . . . Ovim se prezimenom naš puk razlikuje od onih, što se jeretici zovu" (Patrol. Lat. Migne, T. XIII, col. 1055). Ovo na uvaženje svima nekatolicim. Mi pak nemožemo da na ovom mjestu nepridodamo što ob istom predmetu piše De Maistre: „Mais, pour „terminer sur ce mot *orthodoxe*, quelle Église ne se croit pas *ortho-*„*doxe*, et quelle Église accorde ce titre aux autres qui ne sont pas „en communion avec elle? Une grande et magnifique cité d'Europe ce prête „à une expérience intéressante que je propose à tous les penseurs. Un „espace assez resseré y reunit des Églises de toutes les communions chré-„tiennes. On y voit une Église catholique, une Église russe, une Église „arménienne, une Église calviniste, une Église luthérienne; un peu plus „loint se trouve l' Église anglicane; il n' y manque, je crois, qu' une „Église grecque. Dites-donc au premier homme que vous rencontrerez sur „votre route: *Montrez-moi l' Église orthodoxe*, chacun chrétien vous mon-„trera la sienne, grande preuve déjà d' une *orthodoxie* commune. Mais si „vous dites: *Montrez-moi l' Église catholique*, tous répondront: *La voilà!* „et tous montreront la même. Grand et profond sujet de méditation! *Elle* „*seule a un nome* dont tout le monde convient, parce que ce nom devant „exprimer l' unité qui ne se trouve que dans l' Église catholique, cette „unité ne peut être ni méconnue où elle est, ni supposée où elle n' est pas. „Amis et ennemis, tout le monde est d' accord sur ce point. Personne ne „dispute sur le nom, qui est aussi évident que la chose . . . . . Le nom de „*catholique* exprime . . une essence, une réalité qui doit avoir un nom; et „comme hors de son cercle divin il ne peut y avoir d' unité religieuse, „on pourra bien trouver hors de ce cercle des *Églises*, mais point du tout „l' *Église*. — Jamais, jamais les Églises séparées ne pourront se donner „un nom commun qui exprime l' unité, aucune puissance ne pouvant, j' es-„père, nommer le néant. Elles se donneront donc des noms nationaux ou „des noms à prétention, qui ne manqueront jamais d' exprimer précisément „la qualité qui manque à ces Églises. Elles se nommeront *réformée, évan-„gélique, apostolique, anglicane, écossaise, orthodoxe*, etc., tous noms évi-„demment faux, et de plus accusateurs, parce qu' il sont respectivement „nouveaux, particuliers, et même ridicules pour toute oreille étrangère au „parti qui se les attribue" (Du Pape, Liv. IV, ch. 5).

Digitized by Google

zavesti jeretičkim naucima, spominje jedinstvo njezina temelja, što jest Petar. „Sve što išteš, veli onom novacianu, to ima u Matijevu „Evandjelju. Ti, koji i biskupa znaš učiti, zašto sve nisi proštio? .. „Kako sám Matij kaže, Gospod je malo gori više Petru rieči upravio: „dà, *njemu jednomu, s toga što je po njemu jednomu hotio ustanoviti „jedinstvo*; i akoprem je i drugim Apoštolim uzajedno oblast (da „razdriešuju) dao, ipak započeo je Petrom, pošto mu reče: *A ja „velim* tebi, da si ti Petar (kamen), i na ovomu kamenu sazidat ću „Crkvu moju, i vrata paklena neće imati jakosti protiv njoj, i t. d.“[1]. — Petar je ovdje naznačen kao stožer i izvor crkvenog jedinstva; a to se nepojmi brez prave oblasti u cieloj Crkvi, kô što se zamisliti neda, brez prave oblasti, da je u pomjestnim crkvam svaki biskup stožer i početak jedinstva. I ta idea, stavljena je u odnošaj sa Isusovim riečima Petru upravljenim: *Tu es Petrus, et super istam petram aedificabo* etc.: iz česa je jasno, da, po misli svetog Naučitelja, jedna je ista stvar biti izvor crkvenog jedinstva i biti kamen-temelj, na komu je Crkva sagradjena. — Pacian pak nije nego izrazio istu misao Ciprianovu: „*Et quamvis Apostolis omnibus post resurrectionem suam parem potestatem tribuat . . , tamen ut unitatem manifestaret, unitatis ejusdem originem ab uno incipientem sua auctoritate disposuit: . . . exordium ab unitate proficiscitur . . ut Ecclesia Christi una monstretur.*“ Istu misao kašnje ćemo naći i u Jerolimu.

Članak 4.

Didim († okolo 395).

Ovaj čudnovati sliepac, kog su u najvećoj časti držali sv. Atanasij Veliki i sv. Antun Opat, i komu, zbog predubokog bogoslovnog znanja, bila je povjerena čuvena Aleksandrijska *Kateketička Škola*, gdje su predavanja mu bili došli slušati Rufin, Jerolim, Paladij, Isidor i drugi na glasu muževi; Didim, velimo, u djelim što su do nas doprla i što je kazivajuć u pero napisao, ostavio nam je nedvojbenih dokaza svoje vjere o Petrovu Poglavarstvu; čim Petra na-

[1] „Totum ergo quod quaeris, apud Matthaeum habes. Cur non universa legisti, qui Episcopum doces? Ipso referente Matthaeo, paulo superius ad Petrum locutus est Dominus; ad unum, ideo ut unitatem fundaret ex uno; mox id ipsum in commune praecipiens, qualiter tamen ad Petrum incipit: *Et ego tibi dico,* inquit, *quia tu es* Petrus, et super istam petram aedificabo Ecclesiam meam etc.“ (Patrol. Lat. Migne, T. XIII, col. 1071).

Digitized by Google

zivlje: *a) najstarijim od Apoštolâ; b) vrhovnikom Apoštolâ; c) izabranim izmed svijuh Apoštola; d) ključarom nebeskoga kraljestva;* e) onim, *koji Prvinstvo medju Apoštolim ima.*

Prvi od tizih naziva nahodimo u Ulomcim *in Actus Apostolorum*, gdje Didim govori o prikazanju što je Petar vidio: „S toga, „veli, takove objave narodima odnosne, sasma je trebao Petar, *naj-„stariji* (ὁ .. ἔξαρχος: u ruskoj liturgiji ova je rieč prevedena: *stu-„reišii*) od Apoštolâ“[1].

Naziv *vrhovnik* nahodimo u djelu *de Trinitate*: „Poznato je, tu „štijemo, kako Petar, koji je medju Apoštolim *vrhovnik* (ὁ ἐν ἀπο-„στόλοις κορυφαῖος) bio, u Djelim Apoštolskim rekao je ...“[2].

Na drugom mjestu istog djela imamo nazive: *izabrani izmedj svijuh Apoštola* i *ključar nebeskoga kraljestva*. „Čim, veli naš Naučitelj, „*izabrani* (ὁ πρόκριτος: *praelatus, delectus, princeps;* ruski: *preizrjadnii*) „*izmedj svijuh Apoštola*, Petar, usljed djevojčinih prietnja, bijaše za-„kletvom uztvrdio, da nepoznaje Gospodina, naime, onog istoga, od „koga je *ključarom nebeskoga kraljestva* učinjen bio ...“[3].

Napokon, peti naziv nahodimo u sliedećem tekstu: „A onaj Petar, „koji je Prvinstvo medju Apoštolim imao (Πέτρος δὲ, ὁ τὰ πρωτεῖα „ — *primatus* — ἐν τοῖς ἀποστόλοις ἔχων), očito izjavljujuć, da je Duh „Sveti Bog i Gospodin i t. d.[4]“.

Mi nećemo ove navode komentirati; a svaki će stioc i sam viditi, kako nazivi, ili naslovi, što se Petru u njima davaju, toli po sebi, koli po ukupnom smislu tekstâ, nipošto nemogu biti obćeniti drugim Apoštolim s Petrom: Petrovi su izključivo. On je sam κατ' ἐξοχήν: ὁ ἔξαρχος; on sam: ὁ κορυφαῖος; on sam: ὁ πρόκριτος; on sam: ὁ τὰ πρωτεῖα ἔχων.

---

[1] „Itaque hac de gentibus revelatione omnino opus habebat Petrus, Apostolorum coryphaeus (ὁ τῶν ἀποστόλων ἔξαρχος), et vir sanctissimus“ (Fragmenta in Act. Apostol. Patrol. Gr. Migne, T. XXXIX, col. 1678).

[2] „Sed et Petrum Apostolorum coryphaeum in Actis dixisse constat“ (De Trinit. Lib. I, cap. 27: Ibid. col. 407).

[3] „Cumque praesul Apostolorum Petrus propter puellae minas jurejurando affirmavit, non nosci a se Dominum, illum nempe ipsum, a quo factus fuerat coelorum claviger ...“ (De Trinit. Lib. II, c. 18: Ibid. col. 727).

[4] „Petrus autem ille inter Apostolos principatum tenens, Spiritum Deum ac Dominum esse aperte statuens, etc.“ (De Trin. Lib. II, c. 10, col. 644).

Digitized by Google

Ima još. Opet u djelu *de Trinitate*, pošto Didim bijaše spomenuo Matijevo mjesto (16, 18), ovako nastavlja: „Gle! koliko mogu vjera „i izpoviedanje... (Petar) vjerova njegovo (Krstovo) jedno istovjetno „sa Otcem božanstvo: blaženim je nazvan od onoga, koji je sam bla„ženi Gospod. Crkve su sagradjene na ovom kamenu, i vrata paklena, „umovanja, naime, krivovjeracâ, neće njih predobiti: *njemu* su uru„čeni ključi nebesâ, da bi otvorao vrata kraljestva Božijega onim, „kojih vjera bila bi suglasna njegovoj izpovjedi... A osim toga, Petar „primi oblast, ili da pravije rečemo, jošter svi *po njemu* primiše „(oblast), da neodbacuju grješnike, nego da ih primaju ter se svide; „pošto nitko, do sama onoga, koji je *Petru* tu oblast udielio, nije „brez grieha[1]". — Koga u ovom tekstu Didim razumjeva *kamenom*, na komu je Crkva sagradjena? Zar nije Petrovu osobu, o kojoj je rekao, da je blažena bila nazvana od Isusa? A kako bismo i mogli o tom sumnjiti, pokle on kaže da su *tomu kamenu* bili ključi nebesâ uručeni, nalogom, da otvora onim, kojih vjera bila bi suglasna njegovu izpoviedanju? Ovdje dakle mi imamo najljepše svjedočanstvo o Petrovu Prvinstvu, i to Prvinstvu prave oblasti; pokle nam Didim kaže, da je toliko vriedila pred božanstvenim Spasiteljem Petrova vjera i izpoviedanje, da ga je s toga blaženim proglasio; da je s toga na tomu kamenu (naime na Petru vjeru izpovjedajućem) Crkvu svoju sagradio; s toga ključe kraljestva nebeskoga njemu uručio; dapače njega izvorom crkvene oblasti učinio*.

---

[1] „Proh! quanta potest fides et confessio . . . unam eamdemque ipsius cum Patre deitatem credidit: beatus dictus est ab eo, qui solus beatus Dominus est. Ecclesiae super hanc petram aedificatae sunt, quas portae inferni, id est, haereticorum syllogismi, non superabunt: traditae ipsi sunt (ἐνεχειρίσθη τὰς κλεῖς τῶν οὐρανῶν) claves coelorum; ut illis quidem, quorum fides cum iis consentit, quae Petrus ipse modo respondit . . . fores aperiat in regno Dei . . . Potestatem praeterea (Petrus) accepit, aut potius etiam omnes per eum (μᾶλλον δὲ καὶ πάντες δι' αὐτου) acceperunt, non rejiciendi lapsos, sed recipiendi eos, si resipiscant; cum nemo sit peccati expers, nisi is, qui hanc Petro concessit auctoritatem" (Ibid. col. 418—419).

* Auktor „*Kirila i Metodija*" našao je u Didimu dokaz proti katoličkom nauku o Petrovu Prvinstvu. „Didim takodje pod kamenom crkve razumije *Petrovo ispovjedanje*, jer kaže: „„On (Petar) bio je nazvan blaženim od blaženoga Gospoda, jer je na tom kamenu sazidao crkvu, koju vrata paklena, to jest usilovanja jeretikâ ne mogu predobiti"" (str. 178). Molimo štioca neka uzme u obzir, da je ovaj tekst dignut s istog mjesta odkle smo mi naš posljednji navod donieli (de Trinit. Lib. I, c. 30), i neka ga sravni sa cielim kontekstom, bilo u našem prevodu, ili u izvorniku.

Digitized by Google

Poglavje VIII.

Sv. Grgur Nazianzen, sv. Grgur Niski i sv. Epifanij.

Članak 1.

Sv. Grgur Nazianzen († 389).

Izmed ostalih Otaca, s kojim protivnici Petrova Prvinstva htjeli bi dokazati, da kamen, na komu je Isukrst svoju Crkvu sazidao nije nipošto Petar, već vjera ili izpoviedanje, koje je Petar u ime svijuh Apoštola izkazao, jest i Grgur Nazianzen, ovaj veliki svetac, ovaj Naučitelj i pjesnik, ovaj biskup i monak.

Dakle, da vidimo što je sbilja sveti Naučitelj o Petru učio.

U besjedi *ad Julianum Tributorum Exaequatorem*, spominjuć kako je Isus za se i za Petra didrahmu platio, Petra nazivlje *najdragocjenijim od svih učenika*[1]. Na drugom mjestu, u odličnom smislu od svih drugih, zove ga *podporom Crkve*[2]. Dapače i njezinim *zakonodavcem*[3]. A u drugoj *bogoslovnoj* besjedi, kazujuć kako Petar iz osiećanja svoje nedostojnosti moljaše Isusa, da odstupi od njega (Luc. 5, 8), veli: „A to je još zamjernije, u koliko Petar žarom svojim druge „je predtekao bio u spoznanju Krsta, i za taj uzrok blaženim bio „je proglašen, te su mu bile i **povjerovane najveće stvari**“[4]. — Mi nećemo ovdje pridodavati kakovih tumačenja; nit nam treba pitati što je to, da je Petar *najdragocjeniji od učenikâ*, i kao takov, da je on *podpor Crkve, i da su njemu najveće stvari povjerovane*, pošto kao *Apoštol* primio je nalog jednak onomu, što je ostalim Apoštolim bio povjeren. Mjesto toga mi ćemo puštati, da se jedni izrazi s drugim razsvjetljuju.

---

[1] „Non modo suo, sed etiam Petri, discipulorum omnium charissimi (Πέτρου τοῦ τιμιωτάτου τῶν μαθητῶν), nomine didrachmum pendit“ (Opp. Ed. Migne, T. I, col. 1059).

[2] „Petrus, Ecclesiae columen: τῆς Ἐκκλησίας ἔρεισμα“ (Or. IX Apologet. T. I, col. 819).

[3] „Legislator (νομοθέτης) noster“ (Or. II Apolog. T. I, col. 425).

[4] „Quod eo quoque mirabilius videri debet, quod idem ad Christi agnitionem animi ardore alios anteibat, eoque nomine beatus praedicatus est, resque maximas in fidem accepit: καὶ τὰ μέγιστα πιστευόμενος“ (Orat. XXVIII — Theol. II; T. II, col. 51).

Digitized by Google

U besjedi *in Sancta Lumina*, Petra sveti Naučitelj na prosto zove *velikim Petrom*[1]. — Dokle se ovaj ἐπίθετον o Pavlu, zbog njegovih prekovanrednih apoštolskih truda, rabi, stvar je posve naravna; ali o Petru, on nemože drugog smisla imati, nego njim primljena odlikovanja, usljed koga bio je *velik* izmedj svijuh drugih Apoštola; osobito ako isti naslov poredno uzmemo s drugim, što Nazienzen Petru dava.

U jednoj od pjesama *de Seipso*, Petra opet nazivlje *vrhovnim* (ἄκρος: summum gradum obtinens); i još enfatično nadodaje: „*ali je to bio Petar*“[2]. Kako je neposredno prije, spominjuć Matija, bio rekao:

Matthaeus erat publicanus, sed venerabilis,
Non ut publicanus, sed ut Spiritu plenus;

tako ovdje govori, da je Petar vrhovno mjesto medju Apoštolim imao (glava im bio); a razlog tomu pridodaje: *da je on bio Petar*: to jest, u koliko je od ribara, zbog goruće svoje vjere, *Petrom* postao. — Nije li zar na ovomu mjestu uklopno rečeno, da je Petar, *kamen Crkve*, i da je s toga glavom Apoštolâ postao?

Nego što se iz prednavedenog mjesta logično izvodi, to nam je izrično sam Grgur kazao u pjesmi *in laudem Virginitatis*, i u besjedi 32. U prvoj, zajedno spominjuć Petra i Pavla, ovog posljednjeg *božanstvenim* zove, a Petra **kamenom što se razbiti nemože.** Pa jer je Petar takov kamen (kamen nerazorivi, nerazrušivi), veli, da je on od Isusa ključe dobio[3]. U besjedi pak: „Vidiš, veli, kako od Krstovi „učenikâ, koji bijahu svi veliki, uzvisiti i dostojni izabranja, **ovaj se „zove Kamen, i ovomu su pouzdani temelji Crkve**“[4]. — Da se ove

---

[1] „Nec magnum illum Petrum, qui circa Salvatoris passionem humani aliquid perpessus est“ (T. II, col. 355).

[2] „Petrus discipulorum caput, sed Petrus erat, — Non ut piscator, sed ut fidei studio flagrans“ (T. III, col. 1182).

[3] „Annon divini Pauli vocabitur genitor (govor je o ljudima, što nemogu znati kakva će im djeca biti; pa i kakov Juda, opaki, to jest, otac, nezna hoće li poroditi Pavla, niti kakov Pavao zna hoće li poroditi Judu), aut Petri, — illius petrae quae rumpi non potest: ἢ ὅγε Πέτρον, πετρης ἀῤῥαγέος, cui commissa clavis: κληῖδα λαχόντος“ (T. III, col. 559).

[4] „Vides quemadmodum ex Christi discipulis, magnis utique omnibus et excelsis, atque electione dignis, *hic Petra vocetur, atque Ecclesiae fundamenta in fidem suam accipiat*: ὁρᾷς τῶν Χριστοῦ μαθητῶν, πάντων ὤντων ὑψηλῶν, καὶ τῆς ἐκλογῆς ἀξίων, ὁ μὲν Πέτρα καλεῖται, καὶ τοὺς θεμελίους τῆς Ἐκκλησίας πιστεύεται“ (Orat., XXXII, 18, T. II, col. 193—194).

Digitized by Google

rieči na Petrovu osobu odnose, to nit najbezobzirnija drzkoća nebi smjela zaniekati. Ovdje dakle imamo sjajno svjedočanstvo za Poglavarstvo Petrovo, i divni dokaz Nazianzenove vjere o istome. On i nezove Petra Petrom, već ga zove *Kamenom* (ὁ μὲν Πέτρα καλεῖται), i s tim nazivom, kog je Petar od Isukrsta primio, Nazianzen stavlja u odnošaj sgradu Crkve, koja je na istomu tome kamenu bila sazidana. Dapače, da nitko o tome nebi mogao posumnjati, u drugoj stavki pritvrdjiva što je u prvoj rekao, kao da je hotio kazati: jednomu od Apoštolâ svojih, kako je Isukrst ime promienio i nazvao ga *kamenom*, tako je istomu i svjerovao učinjeno obećanje, i sbilja na nj naslonio Crkvu svoju. A treba i ovo opaziti: akoprem na istom mjestu Nazianzen spominje Ivana, *koji je od božanstvenog Učitelja veće nego drugi bio obljubljen*, te je i *na večeri na njegovim prsima naslonjen bio*, ipak neveli, da su Ivanu bili povjereni temelji Crkve, kô što kaže o Petru. Pače on spominje i ostale Gospodinove učenike, veleć, da su oni dragovoljno trpili, da im ona dvojica (Petar i Ivan) predpostavljeni budu: Ivan u ljubavi, a Petar u tome što su *njemu bili pouzdani temelji Crkve.* Od ovoga se vidi, da je to bila personalna stvar Petrova: njegova osobština, koju on nedieli s drugim Apoštolim, kako Ivan s nikim nedieli onu izvrstniju ljubav i milost, kojom je bio odlikovan, da opočine na Isusovim prsima*.

Prema svojoj vjeri o Petru, pošto je Grgur, sa svom starinom znao, za nepobitnu historičnu istinu, o Petrovoj smrti u Rimu: „*Ro-*

* Tko bi mogao vjerovati? „*Kiril i Metodije*“ predbacuje nam ovaj isti preznameniti tekst Nazianzenov! „„*Ti vidiš*, ovako se ondje piše, *kako je, govoreći svojim učenicima, koji su svi veliki, uzvišeni i odlični bili, kako je na ispovjedanju jednoga izmedju njih položio temelj svojoj crkvi*“: Or. 32, 18 (str. 177, i opet str. 193). Štiocu je dosta ovaj citat sravniti sa tekstom grčkim i latinskim. Zaman je tu tražiti rieči: ὁ μὲν Πέτρα καλεῖται: *hic Petra vocetur;* kao što i smisao riečî: καὶ τοὺς θεμελίους τῆς Ἐκκλησίας πιστεύεται: *atque Ecclesiae fundamenta in fidem suam accipiat.* Zar ovim posljednjim odgovara, ono što objekcija donosi; naime, da je na *ispovjedanju* (podparanje je samog „Kirila i Metodija“) *jednoga izmedju njih* (Isukrst) *položio temelj svojoj crkvi?* — Za proste štioce nami je dosta opaziti, da grčki glagol πιστεύω, ovdje je u pasivnoj formi, u kojoj *vavjek* znači: *povjeriti, pouzdati komu što;* i da toj formi najdotačnije odgovaraju latinske izreke: *in suam fidem accipere; fidei suae credita habere.* Odatle: *in suam fidem aliquem accipere,* hoće reći: *primiti koga pod svoju zaštitu;* a u našem slučaju: *Ecclesiae fundamenta in fidem suam accipiat*, ono, i ništa neg ono, što smo u tekstu rekli.

Digitized by Google

mae Petrus et Paulus victoriam reportarunt" (de Seipso, et adv. invid. achrost. carmen, T. III, col. 1250), u pjesmi *de Vita Sua*, pjevajuć pohvalu Rima i Carigrada, veli, da Rimska Crkva predsjeduje svemu svietu. „Što se vjere tiče, kako vavjek, tako i sada, Rim pravim „putem hodi, spasonosnim naukom sav Zapad obuhvaćajuć, kô što se „**predsjedatelju svih kolicih** dolikuje, . . . dočim novi Rim (Carigrad) „jednom je zdravu vjeru držao, ali ne tako sada"[1]. — Što bi sv. Naučitelj rekao sadašnjem Carigradu?

Članak 2.

Sv. Asterij († okolo 400) i sv. Grgur Niski († okolo 400).

Asterij, Amasejski (u Pontu) biskup, koji se odlikova naukom i svim pastirskim vrlinam, i koga homilije, kako reče Feller (Dictionaire historique), vječiti su spomenik njegove rječitosti i pobožnosti, u onoj *in SS. Petrum et Paulum*, o Petru veli: „Isaija, prorokujuć, „rekao je, da je Otac, Sina postavio kamenom od ugla . . . Nego „opet i Jedinorodjeni, kako je to upisano u knjigam sv. Evandjelja, „nazivlje Petra *temeljem Crkve*, (veleć): *Ti si Petar, i na ovomu ka-*„*menu sagradit ću Crkvu moju.* Isukrst bo prvi je, kao neki veliki i „tvrdi kamen . . jer *temelja drugoga nitko nemože postaviti, osim onoga,* „*koji je postavljen, koji je Isukrst* (I Cor. 3, 11). Ali sličnim imenom, „naš Spasitelj, hotio je počastiti prvoga svoga učenika, nazivljuć ga „*kamenom vjere. Po Petru dakle*, učinjenu pravim i vjernim nauči-„teljem bogoštovja, *Crkve dobivaju stalnu i negibku krepčinu*"[2]. — Koliko se ovo sudara sa teorijom današnje grčko-iztočne Crkve, svak vidi, brez da nami treba trošiti riečî.

[1] „Quod spectat ad illarum fidem, vetus quidem jamdudum, atque etiam nunc recte currit, Occidentem totum devinciens salutari doctrina, quemadmodum par est, utaquae universis praesidet (καθὼς δίκαιον τὴν πρόεδρον τῶν ὅλων): nova autem ante stabat rectis pedibus, nunc vero nequaquam etc." (T. III, col. 1068).

[2] „ . . Isaias vaticinio ait, posuisse Patrem, Filium lapidem angularem . . . Quin et rursum Unigenitus, uti sacris Evangelii libris conscriptum est, Petrum, Ecclesiae fundamentum dicit: *Tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam.* Primus enim revera hic, ceu grandis quidam et durus lapis . . *Fundamentum aliud nemo potest ponere, praeter id quod est Christus Jesus.* Sed et simili quoque Salvator noster appellatione, primum suum discipulum honestandum duxit, nominans fidei petram. Per Petrum ergo, verum ac fidelem pietatis doctorem effectum, Ecclesiarum stabilis inflexaque firmitas consistit" (Patr. Gr. Migne, T. XL, col. 267).

Digitized by Google

Malo niže, Asterij opet Petra zove *kamenom*[1]. A još snažnije, na drugom mjestu, čim tumači i ulogu toga kamena. „Od njega, „(Krsta), on veli, (Petar), blaženim proglašen, nazvan je *kamenom* „*vjere, temeljem i osnovom Božije Crkve.* A po obećanju, ključe kra- „ljestva prima i gospodarom je učinjen, vrata istoga kraljestva da „otvora, komu bude hotio, i zatvora onim, kojim po pravu imaju „biti zatvorena"[2].

Napokon, Asterij nam predstavlja Petra kao onog, kog je Isus *Namjestnikom svojim* postavio, *otcem, pastirom* i *učiteljem* svijuh pravovjernih. Vriedno je, da čujemo njegove iste rieči: „Kada dakle Spa- „sitelj *sveselensku Crkvu,* kao osobiti zaklad i svoju vlastitu stečevinu, „ovomu (Petru) pouzdava, i kad na trokratni upit; *Ljubiš li me?* „svaki put bijaše Petar usrdnim spoviedanjem odvratio, *on primi u* „*skrbništvo vas sviet,* kao jedini pastir, jedno-kupno stado, za koje „ču nalog: *Pasi jaganjce moje;* ter, tako Gospodin postavi najvjer- „nijeg učenika, kao *na mjesto sebe, za otca, pastira i učitelja,* svim „onim, koji budu svetu vjeru primiti"[3]. — Može li što jasnijeg za Petrovo Poglavarstvo čovjek tražiti? Nije li to smisao, pače i *same rieči* definicije Florentinskoga Sabora?

K Asteriju, pridodajemo sv. Grgura Niskoga, brata sv. Basilija, koji, zbog dubokog nauka, i zbog riedkih pastirskih vrlina, bio je prozvan Otcem nad Otcima: *Pater Patrum.* — Mi ćemo iz njegovih djelâ, samo dva navoda donieti; ali su takovi, da im je svaka rieč karakteristična: u njima je sve.

„Slavi se, on veli, uspomena Petrova, koji je **glava Apoštolâ,** „i s njime se ujedno ostala Crkve uda proslavljuju. *Na njemu je pak*

---

[1] „Haec porro dicenda habui, ob illum unum verbum benedictionis ejus qui evangelistam ac sacrum praeconem *petram* nuncupavit" (Ibid. col. 270).

[2] „ . . . ab eo beatus nuncupatus qui eximie beatus est, fidei petra appellatur, fundamentumque ac basis Dei Ecclesiae. Accipit vero per promissionem claves regni, ejusque portarum efficitur dominus, ut aperiat quibus voluerit, claudat vero quibus jure claudendae sint" (col. 279).

[3] „ . . Cum ergo Salvator . . . ceu peculiare quoddam depositum ac peculium, universalem ac orbe toto diffusam viro huic (Petro) commendat Ecclesiam, ubi tertio interrogat illud, *Amas me?* Cumque is, multa alacritate singulis interrogationibus totidem professiones adjecisset, mundi curam accepit: velut unum gregem, unus pastor; quibus audivit: *Pasce agnos meos;* fereque sui loco dedit Dominus fidelissimum discipulum, in patrem pastoremque ac magistrum, iis, qui essent accessuri ad fidem" (col. 282).

Digitized by Google

„*Božija Crkva utvrdjena. On bo, preimućtvom sebi od Gospodina udie-*
„*ljenim, nerazrušivi je i prečvrsti kamen, na komu je Spasitelj Crkvu*
„*sagradio*“[1]. Ovaj klasični navod netreba komentara, kô što ga netreba ni sliedeći: „**Po Petru je biskupim dao ključe nebeskih milosti**“[2].

Članak 3.

Sv. Epifanij († 403).

U *Panariumu*[3], kog je te meljna idea, da katolička Crkva s Adamom zasnovana, u prorocim navješćena, ovjerovljena u Abramu, po Mojsiji objavljena, po Isaiji prorokovana, u Isukrstu očitovana i s njime, kao jedina njegova zaručnica, sdružena, obstoji i prije i poslje svih jerezija, od kojih on broji 80, poviest im opisujuć, a dakako i lažnost dokazujuć; u Panariumu, velimo, ostavio nam je o Petru sliedeća svjedočanstva:

„Odabrao je Petra, da bude vodja (ἀρχηγός) njegovih učenika“[4]. Na drugom mjestu zove ga *najvrhovnijim od Apoštolâ* (κορυφαιότατος τῶν ἀποστόλων) i *stancem kamenom*. Evo cieloga teksta: . . . Jednako „i Petar, *najvrhovniji od Apoštolâ*, koji je Gospodina jednom zaniekao; „koji je za nas u istinu postao *stanac kamen*, na kome utemeljena „je vjera Gospodinova“[5]. — Nije li iz ovoga navoda odveć jasno, da je Petar temelj Crkve? Inače što bi on bio *stanac kamen?* Recimo,

---

[1] „Celebratur Petri memoria, qui apostolorum est caput (ἡ κεφαλὴ τῶν ἀποστόλων), et una quidem cum ipso caetera Ecclesiae membra glorificantur; Dei vero Ecclesia in ipso solidatur (ἐπιστηρίζεται δέ ἡ Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ). Hic enim (οὗτος γαρ), juxta praerogativam sibi a Domino concessam, firma et solidissima petra est (ἡ ἀῤῥαγὴς καὶ ὀχυρωτάτη πέτρα), super quam (ἐφ' ἣν) Salvator Ecclesiam aedificavit“ (Pat. Gr. Migne, T. XLVI, col. 734).

[2] „Per Petrum episcopis dedit clavem coelestium honorum: διὰ Πέτρου ἔδωκε τοῖς ἐπισκόποις τὴν κλεῖδα τῶν ἐπουρανίων τιμῶν“ (Tract. *de Castigatione*, Ibid. col. 311).

[3] *Panarium*, sive arculam medicam, ad eorum qui a serpentibus, id est haereticis, icti sunt, remedium: ovako sam tumači u poslanici pisanoj Arkimandritim, Akaciju i Pavlu.

[4] „ . . „Petrum discipulorum suorum principem elegit“ (Haeres. 51: Opp. Ed. Migne, T. I, col. 922).

[5] „ . . . itemque princeps (κορυφαιότατος) Apostolorum Petrus, qui Dominum aliquando negavit. Qui quidem solidae petrae instar nobis extitit (ὅς γέγονεν ἡμῖν ἀληθῶς στερεὰ πέτρα), cui velut fundamento Domini fides innititur“ (Haeres. 59: T. I, col. 1030).

Digitized by Google

da je Isus na vjeri Crkvu svoju sagradio; pošto sveti Naučitelj veli, da je ista vjera utemeljena na Petru, kao na stancu kamenu, zar opet iz takova tumačenja nesliedi, da je Petar temelj Crkve? Nego netreba našeg tumačenja, kad je sam Epifanij na istom mjestu tako nam svoju misao istumačio, veleć, da je Petar „*prečvrsti kamen sgrade, „i temelj doma Božijeg*“[1]: a jednako, pače još bolje u svome *Ankoratu*; gdje o Petru ovako se izrazuje: „Prvi izmed Apoštola, *stanac kamen*, „*na komu bi sagradjena Crkva Božija*, i vrata paklena neće je nad„vladati; vrata su paklena krivovjerstva i njihovi poglavice; pošto „na svaki način vjera je bila utvrdjena u njemu, koji primi ključ „od neba, te razdriešuje na zemlji i veže na nebesim“[2]. — Ovdje je rečeno, da je Crkva na Petru sagradjena, kao na stancu kamenu; da krivovjerstva neće Crkvu nadvladati, a ni Petra, pošto je po svaki način *vjera u njemu utvrdjena bila*. Dapače nepredobitnost Crkve stavljena je u zavisni odnošaj s nepredobitnosti Petrovom. Koliko je pak ovaj navod u prilog nepogrješivosti Papinoj, to je svakomu jasno.

Kako je u posljednjem navodu sveti Naučitelj rekao, da je na Petru Crkva sagradjena, tako prema istoj idei odmah malo niže kaže, da je Petar *pastir* Isukrstova stada, kojim on vlada i upravlja. „Od „koga (Isusa) Petar ču: *Petre pasi jaganjce moje;* njemu je povjereno „čuvanje stada, kojim, od Isusa pokrjepljen, on izvrstno vlada i upravlja“[3].

Što se pak tiče nastupnikâ Petrovi, Epifanij opet u Panariumu ostavio nam je dokaz svoje vjere. Kao što Irinej cienio je, da se može poznati Isukrstova Crkva i smesti sve zašlace pozivljuć se na predaju Crkve Rimske, jer je ona najveća, najglavnija Petrom i Pavlom

---

[1] „Verum et ille quoque firmissimus structurae lapis (στερεὰ πέτρα οἰκοδομῆς) ac divinae domus fundamentum (καὶ θεμέλιος οἴκου Θεοῦ) fuit, cum negato Christo etc.“ (Ibid.).

[2] „ . . . sic enim ei, qui inter apostolos primus esset, consentaneum erat, solidae, inquam, illi petrae; supra quam est Ecclesia Dei fundata, et portae inferi non praevalebunt illi. Quarum portarum nomine haereses et haereseon conditores intelliguntur. Omnibus quippe modis in eo stabilita fides est, qui coeli claves accepit, et in terra solvit et ligat in coelo: τὸν πρῶτον τῶν ἀποστόλων, τὴν πέτραν τὴν στερεὰν, ἐφ' ἣν ἡ Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ ᾠκοδόμηται, καὶ πυλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς . . . κατὰ πάντα γὰρ ἐν αὐτῳ ἐστερεώθη ἡ πίστις“ (Anchorat. 9, T. III, col. 33—34).

[3] „A quo (Christo) Petrus audiit: Petre, pasce agnos meos, cui gregis est commissa (ὁ πεπιστευμένος τὴν ποίμνην) custodia; quem Domini sui virtute fretus praeclare gubernat ac regit“ (Ibid. col. 34).

Digitized by Google

zasnovana; kao što u tom pogledu Irineja sliede mnogi drugi Otci, tako ga sliedi i Epifanij. Pišuć bo protiv karpokracijanima, najvećom pomnjom navadja nastupstvo Rimskih Nadsvećenika, od Petra do Aniceta; te onda upozorujuć štioca s čega mu je trebalo to učiniti, veli: „I nek se nitko nečudi što sam sve ovako dotačno izkazao, *jer se po ovim* (Rimskim biskupim) *uvjek istina pokazuje*“[1]. Preznamenita izjava!

Na drugom mjestu, kazujuć kako Valent i Ursacij, protivnici Atanasijovi, pokajavši se što su nepravedno Atanasija bili osvadili, veli: „dà su Juliju Rimskomu Nadsvećeniku pismo prikazali, kojim pitahu oproštenje svoga grieha; i izpoviedajuć kako su potvoru izmislili na Atanasija, moljahu Papu da ih u obćinstvo crkveno primi, i da im pokoru naloži“[2]; a time sám naglašuje Papinu oblast u Crkvi.

Poglavje IX.

Sv. Ivan Zlatoust († 407).

Evo nas k Ciceronu grčke Crkve, k dubokom poznavaocu Svetoga Pisma, k nadahnutom tumačitelju Poslanicâ Pavlovih.

Da vidimo dakle, po našem metodu, što je Zlatoust mislio i učio o Petru.

Petar je *poglavica*, *vrhovnik* (ὁ κορυφαῖος). — Neizbrojno putâ, pače navadno, u neizbrojnim svojim spisim, Zlatoust ovim nazivom Petra označuje; i to ne u istom smislu u kome s Petrom ujedno Pavlu (Hom. *cont. ludos et theatra*, Opp. Migne, T. VI, col. 265), ili s Petrom Andriji, Ivanu i Jakovu (In Math. Hom. 37, T. VII col. 424) ovaj naziv dava. Petar je svetomu Naučitelju κατ' ἐξοχήν *korifej*. Ovo je njegov označujući naslov, kô što je Pavlu: *Sud izabrani*. A da je u istinu tako, mi ćemo ovdje samo nekoliko

[1] „Romanorum Pontificum ista successio est . . . Anicetus, qui est a me paulo ante in Episcoporum ordine numeratus. Ac nemini sane mirum videatur, cur singula tanta cum diligentia percurrerim. Per hanc enim (διὰ γὰρ τούτων) perpetuo certa accurataque veritas ostenditur“ (Haeres. 7, T. I, col. 374).

[2] „ . . Id quod Ursatii et Valentis confessione postea declaratum est, cum poenitentia ducti Julio Romano Pontifici libellos obtulerunt, quibus errorem suum deprecabantur. Calumniam, inquiebant, contra Papam Athanasium struximus; tu vero ad communionem et poenitentiam nos admitte“ (Haeres. 68, T. II, col. 198).

Digitized by Google

navodâ prinieti. „*Petar onaj poglavica, (vrh), Apoštolâ*“[1]. (Molimo nek se pazi na snagu što zajme *onaj* izreci dava). „*A što ćemo reći ob onom poglavici, (vrhovniku), Petru?*“[2]. „*Onaj pak poglavica ostalih, njega (Krsta) je zatajao*“[3]. „*Prvi od svijuh jest korifej*“[4]. „*Sveti poglavica blaženoga sbora*“[5]. „*Petar apoštolskoga sbora poglavica*“[6]. — Dakle, ako su i ostali Apoštoli *korifeji*, iz ovih navoda i drugih mnogih, što bi smo mogli nanizati, jasno je, da je Petar antonomastično *korifej:* sam korifej nad korifejima.

A kako je Petar korifej, tako ga sveti Zlatoust zove: *prvim od Apoštolâ*: *prvim od učenikâ*: *prvim u Crkvi*[7].

Pa ne samo da ga *prvim* zove, već još izrično kaže, da je Petar *glava svijuh Apoštolâ*[8]. Drugih putâ pak nazivlje ga: *ustima Učenikâ, ustima Apoštolâ svijuh*[9].

Petar je jošter *kamen*. Akoprem je Isus Zebedeovim sinovima dao ime *Boanerges*, ipak niti njih, niti ikoga drugog od učenikâ, do sama Šimuna, nije prozvao *Petrom*: a time, veli Zlatoust, Isus je hotio pokazati „*krepkoću, kojom ga je učvrstio, i u samomu Petrovu imenu ostaviti znak i dokaz čvrstoće vjere*“[10]. — Čvrstoća, o kojoj je ovdje govor, pokazuje, da je Petar onaj *kamen*, na kome je Spasitelj Crkvu sazidao. „Kad sam, veli na drugom mjestu sv. Naučitelj, ovu

---

[1] „Petrus ille Apostolorum princeps: Πέτρος ἐκεῖνος, ἡ κορυφὴ τῶν ἀποστόλων“ (Hom. 3 de Poenit. T. II, col. 298).

[2] „Τί δὲ τὸν κορυφαῖον ἐκεῖνον τὸν Πέτρον“ (Expos. in Ps. 129, T. V, col. 375).

[3] „Ille vero aliorum coryphaeus ipsum negaverit“ (Hom. 4 in Ep. I ad Cor. T. X, col. 36).

[4] „Primus omnium est coryphaeus“ (Hom. 32 in Matth. T. VII, col. 381).

[5] „Sanctus beati chori princeps“ (Hom. 6 in Act. Apost. T. IX, col. 55—56).

[6] „Πέτρος, ὁ τοῦ χοροῦ τῶν ἀποστόλων κορυφαῖος“ (Hom. de decem. mill. talent. debitore, T. III, col. 20. Vidi jošter: T. VI, col. 275; T. VIII, col. 396; T. X, col. 172; T. XI, col. 447).

[7] „(Christus) Apostolorum eum primum constituit“ (T. V, col. 375, et T. I, col. 931): „Primum discipulorum“ (T. II, col. 298): „Petrus . . in Ecclesia primus“ (Ibid.).

[8] „Petrus . . . caput (ἡ κεφαλὴ) illius familiae“ (Hom. in illud, *Hoc autem scitote*, T. VI, col. 275).

[9] „Petrus . . os Apostolorum omnium“ (Ibid. et T. III, col. 20; T. VII, col. 534; T. VIII, col. 478).

[10] „Petrum quidem certe a virtute sic vocavit, et in ejus nomine firmitatis fidei argumentum et indicium collocavit“ (In illud, *Paulus vocatus*, T. III, col. 149).

Digitized by Google

„rieč *Petar* izustio, time sam imenovao *kamen, koji se razbiti nemože, „nepomičnu podumjentu, velikoga Apoštola,* prvog od učenikâ"[1]. Kamo smiera što o tom kamenu veli, *da se razbiti nemože*, da je on *nepomična podumjenta*, ako nije na osnovanje Crkve, koju je Isus sgradi prilikovao? Ako i to nije dosta, onda molimo neka se štije homilija treća svrhu Matijeva Evandjelja, u kojoj iza riečî, Petrom izušćenih; *Exi a me, quia homo peccator sum*, naći će se ovo što sliedi: „S toga je (Petar) temeljem Crkve postao"[2]; pa i homilija svrhu riečî: *Hoc autem scitote*, u kojoj opet sveti Naučitelj Petra *temeljem* Crkve nazivlje[3]; a tako i homilija četvrta o riečima: *Vidi Dominum*, u kojoj ga zove *osnovnom podumjentom Crkve*[4], što je još jače i znamenitije; pokle u grčkom crkvenom jeziku, κρηπὶς znači onaj kamen, što na sebi svu cielu sgradu nosi: kamen, o kome je govor u Evandjelju Lukinu (6, 48).

Petar je *poduporanj vjere;* ili kako na drugom mjestu još silnije se izrazuje, *osnovna podumjenta vjere*[5]. — Ako je Petar poduporanj (στερέωμα od στερεόω: solido, firmo) i osnovna podumjenta vjere (ἡ κρηπὶς τῆς πίστεως; — osnovanie ver'i, po ruskoj liturgiji), odatle sliedi, da Crkva jedino po Petru dobiva stalnost, nepomičnost i čvrstoću vjere. A ovo, zar nije isto, što *nepogrješivost* Petrova u njegovu odnošaju napram Crkvi; u koliko je, naime, on njezin temelj, kakov i danas u svojim nastupnicim sliedi obstojati? — Petar pak, postao je takov napram vjeri Crkve, jer je Isus hotio na njemu Crkvu sagraditi, i dao mu s istog uzroka, kô što smo gori vidili, ime *Petar: „Petrum quidem certe a virtute sic vocavit, et in ejus nomine firmitatis fidei argumentum et indicium collocavit".*

Petar, razstavno od ostalih Apoštolâ, i različno od njih, *primio je ključe kraljestva nebeskoga*[6]. Osim toga, *njemu je Krst svoje stado*

---

[1] „Petrum cum dico petram nomino infragilem, (τὴν πέτραν λέγω τὴν ἀῤῥαγῆ), crepidinem immobilem (τὴν κρηπῖδα τὴν ἀσάλευτον), Apostolum magnum, primum discipulorum" (Hom. 3 de Poenit. T. II, col. 298).

[2] „Idcirco fundamentum Ecclesiae factus est: διὰ τοῦτο θεμέλιος τῆς Ἐκκλησίας γέγονεν" (T. VII, col. 38).

[3] „Petrus . . . fundamentum Ecclesiae" (T. VI, col. 275).

[4] „Petrus basis Ecclesiae: ἡ κρηπὶς τῆς Ἐκκλησίας" (T. VI, col. 123).

[5] „Firmamentum (στερέωμα) fidei" (Hom. de decem mill. talent. debit. T. III, col. 20) „Fundamentum (τὴν κρηπῖδα) fidei" (Hom. cont. lud. et theat. T. VI, col. 265).

[6] „Sanctus beati chori princeps . . . cui commissae coelorum claves" (Hom. 6 in Act. Apost. T. IX, col. 55—56).

*

Digitized by Google

izručio, da ga pase[1]; *njega je predstojnikom vasionog svieta učinio*[2]. I zato, sveti Zlatoust, predstavlja nam Petra, *kao lovca vasione zemlje, koji je sav cieli sviet u svoju mrežu ulovio*[3]; kao osobu, *u čije ruke, sve svoje učenike, sav vasioni sviet Isus je predao, i cieloga svieta upravljanje povjerio*[4]. Predstavlja nam ga dalje, kao *pastira vasione Crkve*. Preznameniti su teksti, ob ovom predmetu. U homiliji, *de decem millium talent. debitore*, navadjajuć slučaj iz Markova Evandjelja (10, 22), i Isusove rieči: *Lakše je devi proći kroz iglene uši, nego li bogatcu ući u kraljestvo nebesko*, o Petru veli: „Petar, akoprem se „od svega bio svukao, a nit samu udicu sebi pridržao, pristupajuć k „Isusu, reče: *Tko se dakle može spasiti?* . . Petar je tim pokazao, „da se on za sve ostale stara . . Još pastirom nije postao, a pastirsko „srce ima: još na *zapovjed i poglavarstvo* postavljen nije, a staranje „poglavaru dolikujuće u prsima mu je; brižljiv za cieli sviet"[5]. Ovdje se naglašuje, što je Petar imao postati, akoprem još nije bio. U homiliji pak 88. o Ivanovu Evandjelju, došavši na Isusove rieči, Petru upravljene, *Pasi ovce moje*, stavlja ovo pitanje: *Jer druge Apoštole izostavljajuć, njemu (Petru) ob ovcam govor upravlja?* — Samo sobom ovo pitanje pokazuje, da je Petar nešto drugo, neg su ostali Apoštoli. Ali netreba nagadjanjâ, jer sam sveti Naučitelj kaže: „To je

---

[1] „Petrus . . . cui grex a Christo concreditus erat, atque ut primus in choro, primus semper sermonem orditur" (Hom. 3 in Act. Apost. T. IX, col. 33—34).

[2] „Petrus . . . orbis totius praefectus: ὁ τῆς οἰκουμένης ἁπάσης προστάτης" (Hom. in illud, *Hoc autem scitote*, T. VI, col. 275).

[3] „Petrus chori Apostolorum princeps, . . . orbis terrarum piscator" (Hom. de decem mill. talent. debit. T. III, col. 20). „Petrus basis Ecclesiae . . . qui terrarum orbem peragravit, qui sagenam misit in mare, et piscatus est orbem" (Hom. 4 in illud, *Vidi Dominum*, T. VI, col. 123).

[4] „Unum postulat ab omni multitudine (govori o izboru Apoštola Matije) . . . Primus auctoritatem habet in negotio, ut cui omnes commissi fuissent (ἅτε αὐτὸς πάντας ἐγχειρισθείς). Huic enim Christus dixerat: Et tu aliquando conversus, confirma fratres tuos" (Hom. 3 in Act. Apost. T. IX, col. 36—37). „Petrus . . sic abluit illam abnegationem, ut etiam primus Apostolorum fuerit factus, eique totus terrarum orbis commissus fuerit" (Orat. 8 adv. Jud. T. I, col. 931). „Illum (Christus) ad resipiscendum monet, ne postea in idipsum incideret, cum orbis totius administrationem susciperet" (Hom. 73 in Joan. T. VIII, col. 395—396).

[5] „Nondum factus pastor, pastoris animum habebat: nondum in imperio et principatu (u grčkom jedna je rieč, ἀρχή; ali ova znači oboje) constitutus, principi (ἄρχοντι) congruentem curam servabat, de universo orbe sollicitus" (T. III, col. 21).

Digitized by Google

„s toga, jer je Petar uzvišen izmed Apoštolâ bio, usta učenikâ, glava „onoga sbora: zato je i Pavao u Jeruzolim došao, da njega izmed „svijuh vidi. Pomrsujuć njegovo zatajanje, njemu *u ruke daje pred-* „*stojništvo nad braćom*. Nit mu spominje, a još manje ukara ga s „grieha njegova; već mu veli: *Ako me ljubiš, budi predstojnikom* „*braće svoje*". A malo niže: „Upita li tko: zašto je dakle Jakov, (a „ne Petar) Jeruzolimski prestol dobio? odgovorit ću mu, da je Petra „učiteljem Krst učinio, ne (samo) Jeruzolimskog prestola, no cieloga „svieta"[1]. Drugim riečima, ovo isto ponavlja u pohvalnoj besjedi, o sv. Ignaciju, u kojoj, čim iztiče povlastice Antijokijske stolice, s toga što je Petar nju ustanovio, veli: „Bog je osobito ovaj naš grad ljubio; „što je i djelom pokazao; jer Petru, *kog je predpostavio vasionom* „*svietu*, komu je dao ključe nebesâ, u čijega je volji i oblasti sve „ostavio, Petru, velim, naredio je, da dugo vremena ovdje prebiva"[2]. — Evo, kakovu nam ideu o Petru sv. Zlatoust dava. A prema istoj idei vrhovnog Petrova Poglavarstva, čim na jednom mjestu Crkvu vojsci uredjenoj prilikuje, njega nam predstavlja, kao *vrhovnog vodju*, ili ti *zapovjednika*. „Kao vodja (στρατηγός: dux exercitus, imperator), „obilazaše, redove razgledajući, koje je krilo dobro sabrano, koje li liepo „uredjeno, a kojemu i njegova ista osoba potrebuje. Vidi ga, gdje „oblićе, i svagdi je prvi. On je prvi, kad je izabrat Apoštola; kad „je Žudijam dokazivat, da Apoštoli pijani nisu; kad je čovjeka hroma „ozdraviti; kad je propoviedati; kad je s magistratima govoriti; kad „je Ananiju pedipsati; kad je samim osjenom nemoćne ozdravljati: „tu je Petar pred ostalim. Gdje je pogibelj, i gdje treba što upra- „vljati, on je tu; a gdje stvari idju mirno, tu je posao zajednički,

---

[1] „Et cur aliis praetermissis, de his hunc alloquitur? Eximius erat inter Apostolos, os discipulorum, et coetus illius caput: ideo Paulus prae aliis hunc visurus venit. Simul ostendens ei, oportere deinceps fidere, quasi abolita negatione, fratrum ei praefecturam committit; neque negationem commemorat vel exprobrat. Dicit autem: Si amas me, fratrum praefecturam suscipe (προΐστασο τῶν ἀδελφῶν) . . . Quod si quis dixerit: Cur ergo Jacobus Jerosolymorum thronum accepit? respondebo, Petrum non throni hujus, sed totius orbis doctorem a Christo statutum fuisse" (T. VIII, col. 478 – 480).

[2] „ . . praecipua Deo hujusce civitatis cura fuit, id quod et re ipsa declaravit: siquidem quem toti orbi terrarum praefecit (τὸν γοῦν τῆς οἰκουμένης ἐπιστάτην ἁπάσης), Petrum, cui claves coelorum dedit, cujus arbitrio et potestati cuncta permisit (ᾧ πάντα ἄγειν καὶ φέρειν ἐπέτρεψε), hunc longo tempore hic jussit commorari" (In S. Ignat. Martyr. T. II, P. II, col. 591).

Digitized by Google

„jer on nehlepi za većom časti“[1]. Ovo je Zlatoustov komentar, onih riečî: *Factum est autem ut Petrus dum pertransiret universos etc.* (Act. Apost. 9, 32).

Nije ni to dosta. Pri izboru Apoštola zamjenika Judina, i u Jeruzolimskom saboru, Zlatoust predočuje nam opet Petra kao onog, koji nadmašiva sve druge ukupno *u oblasti*. On pita, jeda li sám Petar, brez ostalih Apoštolâ, nije mogao Apoštola novog izabrati? te odgovara: „Mogao je to Petar dakako; ali nije hotio, da se nebi „cienilo, da on za koga po svojoj dragosti priteže; osim što jošter „Duha Svetog nije bio primio . . . . . Gle, bilo ih sto i dvadeset, „a on jednoga ište od svega množtva. On prvi ima vlast u tom poslu, „kao onaj, u čije su ruke svi ostali izručeni. Njemu bo Isus je rekao; „A ti jednom, obrativ se, utvrdjuj braću svoju“[2]. Govoreć pak o saboru Jeruzolimskomu, veli: „Petar dobro je bio izjavio, (da se nema „obrezovati one, što bi s poganstva na vjeru se obratili); nu jer je „to odveć slušaoce (Žudije obraćene) smućivalo, Jakov takodjer o „predmetu se bavi. Dali gledaj: što je zakonom trebalo ustanoviti, „biva, da Mojsijev zakon već neobvezuje, to je Petar proglasio; što „pak mi imamo obdržavati, i što je jednoč jur bilo primljeno (V. „Act. Apost. 15. 20), o tom Jakov sbori; a i bavi se ob onom, o čem „ništa nije bilo pisano (o neblagovanju žrtavâ idolim prikazanih), „jeda bi takovim popuštanjem Žudije obraćene umirio, i zakon isti „(Petrom proglašeni), umjestnim učinio“[3].

---

[1] „Quasi dux circuibat, ordines considerans, quae pars esset coadunata, quae ornata, quae sua praesentia egeret. Vide illum ubique circumcursantem, et primum inventum . . . Ubi periculum est, hic adest, et ubi quaedam dispensanda sunt: ubi vero tranquillae res sunt, in communi omnes; adeo non appetit majorem honorem“ (Hom. 21 in Act. Apost. T. IX, col. 165).

[2] „An Petrum ipsum eligere non licebat? Licebat utique; sed ne videretur ad gratiam facere, abstinet. Alioquin vero nondum Spiritus particeps erat . . . Vide namque centum viginti erant, et unum postulat ab omni multitudine . . Primus auctoritatem habet in negotio, ut cui omnes commissi fuissent“ (Hom. 3 in Act. Apost. T. IX, col. 36—36).

[3] „Petrus bene concionatus est; sed quia illud maxime auditores turbabat, hoc etiam Jacobus curat. Et vide, id quod oportebat lege statui, non servandam esse legem, id Petrus induxit: quod vero nostrum est, quodque jam olim susceptum fuit, hoc dicit iste, et versatur in eo, de quo nihil scriptum erat; ut per rem concessam illorum curata mente, hoc etiam opportune induceret“ (Hom. 33 in Act. Apost. T. IX, col. 241).

Digitized by Google

Zato Zlatoust i kaže, da su Apoštoli vavjek, i u svemu Petra sebi predpostavljali: „Vidiš, (o Ivanu govori), kako Petru vavjek pr-„vinstvo pušta . . . i *Apoštola* (Petra antonomastično Apoštolom zove) „sebi predpostavlja“[1]. „Ako treba (o Pavlu veli) učenike opominjati, . . on Petru daje prvinstvo“[2]. Pače, da iz toga što je Pavao (I Cor. 1, 12), sebe pred Petrom imenovao, nebi tko pomislio, da je veliki Apoštol stariji i od Petra, Zlatoust opominje, da je Pavao njega posljednjeg stavio, uprav s toga što je Petra daleko sebi predpostavljao (Hom. 3 in I Cor. T. X, col. 24). Jednako i na drugom mjestu, pošto Pavao prije Petra bijaše ostale Apoštole spomenuo (I Cor. 9, 5), Zlatoust, uvidjajuć u tomu mudrost Pavlovu, veli: „*Vrhovnika je posljednjeg stavio; jer tada on meće najmoćniju izmedju glavâ*“[3]. U homiliji pak o Pavlovim riečima: *In faciem ei restiti*, kaže: „Pavao „znao je, kakova je odlična čast Petra išla; te je njega više, nego „li sve ostale ljude štovao. A evo tomu dokaza. U nj su bile uprte „oči svega cieloga svieta, on se starao crkvam sve zemlje, neizbrojne „brige svagdano na glavi mu bile, hiljada posala o njemu visilo: i „sve to zapostavljajuć, podje u Jeruzolim; a tomu putovanju drugog „nikakva uzroka nema, već da vidi Petra, kako sam kaže: *Uzadjoh „u Jeruzolim, da Petra vidim:* toliko je štovanje prama njemu osiećao, „i njega svima drugim predpostavljao“[4]. — Apoštol narodâ, pozvan na apoštolstvo izvanrednim načinom, koji proglasuje pred cielim svietom, da ništa od ljudih primio nije, već da je sve neposrednom objavom od samog Isukrsta naučio, nije mogao biti, da Petra neposjeti, i neostane *kod njega* cielih petnaest dana! U isto doba, on

---

[1] „Audi quomodo hic ipse Joannes . . primas semper Petro cedat (πανταχοῦ τῶν πρωτείων τῷ Πέτρῳ παραχωρεῖ), . . . illumque (juxta Graecum legendum est, *apostolumque*) sibi praeponit“ (Hom. 65 in Math. T. VII, P. II, col. 621—622).

[2] „. . si quando oporteat corrigere discipulos . . Petro primas cedit“ (Hom. 35 in I Cor. T. X, col. 303).

[3] „Vide sapientiam: coryphaeum ultimum posuit: nam quod inter capita fortius est, tunc ponit“ (Hom. 21 in I Cor.: T. X, col. 172).

[4] „Porro (Paulus) . . . sciebat et quanta honoris praerogativa Petro deberetur, eumque prae caeteris omnibus colebat hominibus. Atque hoc inde constat. In illum totius orbis terrarum oculi erant conversi etc. etc.: et omnibus illis omissis Jerosolymam se contulit, nec illius suscepti itineris alia fuit occasio, nisi ut Petrum videret, sicut ait ipse: *Ascendi Jerosolymam videre Petrum,* sic ipsum honorabat, et omnibus praeferebat“ (T. III, col. 378).

Digitized by Google

kaže, da, izvan Jakova, nije vidio ijednog drugog Apoštola. Treba dakle reći, da je Petra višim od svih ostalih smatrao. I ako je još vidio Jakova, to je s toga, što je ovaj Apoštol u Jeruzolimu se nahodio. Pavao zna, da je Jakov brat Gospodinov, da je on Jeruzolimski biskup, koji, sbog svojih vrlina, bio je zaslužio naslov *Pravednoga*, i kog su židije, ne manje od kršćanâ, častili i štovali; ipak nedolazi u Jeruzolim, da njega vidi, nego da vidi Petra. Dà, on je došao da vidi Petra, kao neko čudovište, da ga razgleda, da ga upozna. To sobom nosi jakost grčke rieči ἱστορέω, kojom se služio veliki Apoštol, govoreć, da je uzašao u Jeruzolim, *da vidi* Petra; a opazka je našeg svetog Naučitelja. „Ne, on veli u komentaru Poslanice *ad Galatas*, „ne da što od njega nauči, pošao je u Jeruzolim, već samo, da ga „razgleda i lično poštuje . . I nije rekao ἰδεῖν, to jest, da vidim „Petra, nego ἱστορῆσαι, naime, da ga razgledam i upoznam: kako „običavaju govoriti oni, koji pohadjaju velike i sjajne gradove, na„mjerom, da upoznadu njihove ljepote" (In c. I. Ep. ad Gal. T. X, col. 631).

Pri ovakovim i ovliko mnogobrojnim izjavam svetog Zlatousta o Petrovu Poglavarstvu u Crkvi, mi imamo pravo predbaciti svim protivnicim Papastva, da oni mistificiraju svoje štioce, kad iz toga što je Zlatoust, imajuć na oku arijance i anomejce, govorio, da je Isus na vjeri u svoje božanstvo, i na izpoviedanju te vjere sagradio Crkvu svoju, izvode, da Petar *nije kamen, nije temelj Crkve, nije od Isusa primio ništa više, nego li ostali Apoštoli:* riečju, da Petar *nije imao Prvinstva* nad Apoštolim.

Prosliedimo medjutim s našim sv. Naučiteljem.

U homiliji 54, broj 2, razabire se mjesto Matijeva Evandjelja (16, 18), i sveti Naučitelj udešava ga, napram svome cilju, da smete i pobije arijance i anomejce. S toga, on će dakako reći, da je Isus Crkvu svoju na Petrovoj vjeri sagradio: no u isto doba kazat će nam što je o Petrovoj osobi mislio. Čujmo: „I Natanael bio je rekao, „*Rabi, ti si sin Božiji, ti si kralj Izraelski;* ipak nije mu Isus od„vratio, da je on blažen . . . Zašto je dakle rekao Petru, da je blažen? „Jer je njega pravim Sinom izpovjedio. S toga njima (ostalim Apo„štolim) Krst *nikada* što slična nije rekao .... Što će na to Krst? „*Ti si Šimun, sin Jonin: ti ćeš se zvati Kefa . . I ja velim tebi, ti si* „*Petar, i na ovome kamenu sazidat ću Crkvu moju,* to jest na spovje„djenoj vjeri. A tim pokazuje, da će mnogi vjerovati; te i hrabri „mu duh i *pastirom ga čini* . . Zatim veli mu: *A ja ću dati tebi ključe*

Digitized by Google

„*kraljestva nebeskoga*. Što znači ono: *A ja ću dati tebi?* Kako je „god Otac tebi dao, da poznadeš mene, tako ću i ja tebi dati. I ne„veli: Molit ću Otca (evo dokaza, da je Zlatoust argumentirao protiv „arijancim), akoprem bi i time bio pokazao veliku oblast i dar ne„izrečeni; nego: *Ja ću dati tebi.* Što, molim te, davaš? *Ključe kra„ljestva nebeskoga*: *i štogod svežeš na zemlji, bit će svezano i na ne„besim*: *i štogod razdriešiš na zemlji, bit će razdriešeno i na nebesim.* „Kako dakle neće biti u ruci onoga, koji veli: *Ja ću dati tebi*, da „može dati sjediti ob desnu i ob lievu? Vidiš li po koji način Petra „uzdiže na uzvisitiju misao o sebi, i sebe istog objavljiva; a po ovim „dvama obećanjima pokazuje, da je sám Sin Božiji? Jer što je samo „jedinomu Bogu svojstveno, naime, griehe odpuštati, Crkvu u tolikoj „navali valovâ nepomičnu učiniti, i čovjeka ribara, uzprkos tomu što „će vas cieli sviet protiv njemu ratovati, **čvršćeg od svakog kamena** „stvoriti, sve ovo **njemu** obećaje: od prilike, kako je Otac, upravljajuć „rieč Jeremiji, rekao, da ga postavlja stupom mjedenim i zidom; ali „tom razlikom, da je takov Jeremija bio za jedan sam narod, a Petar „za svu vasionu zemlju. Ovdje bih rado pitao, nek mi kažu oni što „tvrde, da je manje dostojanstvo Sina nego li Otca, koji su veći da„rovi, što je Otac, oli što je Sin dao? Jer Otac je Petru objavio „Sina; a Sin je Petru naložio, da poznavanje njega i Otca po svem „svietu razširuje, pa i umrlom čovjeku svu oblast na nebesim dao, po„uzdavajuć ključe *njemu*, koji je Crkvu po vasionom svietu razprostranio „i pokazao je čvršćom od istoga neba. Ovo pak rekoh, ne da bi tim „razstavljao djela Otčeva i Sinova; već da zauzbijem bezočni jezik „onizih, sto se usudjuju koješta takova izgovarati ... Iz svega ovoga „upoznaj njegovo mogućstvo: *Ja velim tebi, ti si Petar*; *ja ću Crkvu „sagraditi*; *ja ću tebi dati ključe kraljestva nebeskoga*: Ἐγώ σοι λέγω, σὺ εἶ Πέτρος ἐγὼ οἰκοδομήσω τὴν Ἐκκλησίαν· ἐγώ σοι δώσω τὰς κλεῖς „τῶν οὐρανῶν“[1]. — Petra, veli Zlatoust, jedinog izmed Apoštolâ Isus

[1] „Nathanael quoque dicebat, Rabbi, tu es Rex Israel. Neque solum non beatus dicitur: verum etiam etc . . . Cur igitur Petrus beatus dicitur? Quia illum proprie Filium confessus est. Idcirco illis numquam Christus simile quidpiam dixit . . . Quid igitur Christus? *Tu es Simon filius Jona*: *tu vocaberis Cephas . . Et ego dico tibi, tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam,* id est super fidem confessionis. Hinc declarat multos esse credituros, ejusque sensum erigit, et pastorem ipsum constituit. Deinde: *Ego autem dabo tibi claves regni coelorum* . . . Quomodo igitur non ejus erit, ut a dextris et sinistris sedere concedat, qui

Digitized by Google

blaženim proglasuje. Petru Isus govori što *nikada* njima nije rekao. Petru Isus veli: Ti ćeš se zvati Kefa *(kamen): i ja ću na ovomu kamenu Crkvu moju sagraditi, to jest na vjeri tobom izpovjedjenoj.* Petru Isus obećaje ključe kraljestva nebeskoga; a to znači, nastavlja Zlatoust, da *on* griehe odpušta, da *on* Crkvu medju bjesnećim valovim svieta nepomičnu uzdrži, da *on*, jednom ribar, *tvrdji od kamena postaje* i odalja napadajim svijuh sila svjetovnjih; ter je ono, što je Jeremija bio za puk žudinski, stup gvozdeni i zid mjedeni u svoj vasionoj zemlji: usljed česa, *on* je što Crkvu jačom (ἰσχυροτέραν) od istoga neba pokazuje. Kud veće? Iz toga samo što je Isus rekao: *Ja ti govorim, Ti si Petar: Ego tibi dico, tu es Petrus,* sveti Naučitelj izvodi jedan od triju dokaza božanstvenoga mogućtva Isusova: čime najočevidnije kaže, da je Šimuna Isus *kamenom* postavio, kamenom, na kog je hotio položiti sgradu Crkve svoje*.

---

dixit, *Ego tibi dabo?* Viden', quomodo ad sublimiorem de se opinionem Petrum erigat, et seipsum revelet, ac per hasce duas promissiones se Filium Dei esse ostendat? Nam quae uni Deo sunt propria, nempe peccata solvere, Ecclesiam in tanto fluctuum concursu immotam reddere, hominemque piscatorem toto impugnante orbe petra firmiorem reddere, haec se illi daturum pollicetur: ut Pater Jeremiam alloquens dicebat, se posuisse illum sicut columnam aeream et sicut murum; sed illum uni genti, hunc autem in universo terrarum orbe. Libenter quaererem ab iis qui imminutam Filii dignitatem volunt, quae majora sint dona, an quae Pater, an quae Filius Petro dedit. Nam Pater revelationem Filii Petro dedit; Filius vero et Patris et sui ipsius cognitionem per totum orbem illi disseminare commisit, ac mortali homini omnem in coelo potestatem dedit, dum claves illi tradidit, qui Ecclesiam per totum terrarum orbem extendit, et coelis firmiorem monstravit.. Ex his omnibus ejus potentiam animadverte, *Ego tibi dico, Tu es Petrus;* ego aedificabo Ecclesiam; ego tibi dabo claves regni coelorum" (T. VII, col. 533—535).

* A „*Kiril i Metodije*" iz dvie rieči dignute *s' ovog istog mjesta*, razstavljene od cielog konteksta, i pod varavim svietlom prikazane, hoće da dokaže Zlatoustom, da Petar nije kamen, da Petar nestoji napram Crkvi u drugčijem odnošaju, nego i svi ostali Apoštoli! Evo objekcije: „Zlatoust: „„one rieči: na ovome kamenu sazidaću crkvu moju, znače, na ovoj vjeri i na ovome ispovjedanju, i time Hristos pokazuje, da će mnogi još u njega vjerovati"": Hom. in Math. 54, 2: (str. 176). Ovomu bi odgovaralo ono što je štioc u našem tekstu vidio: *ti si Petar, i na ovomu kamenu sazidat ću Crkvu moju,* to jest na spovjedjenoj vjeri. A tim pokazuje, da će mnogi vjerovati: *tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, id est super fidem confessionis. Hinc declarat multos esse credituros . .*" Zar mi katolici niečemo, da je Isukrst na vjeri *Petrovoj* sagradio Crkvu

Digitized by Google

Pri koncu budi nam dozvoljeno, još nekoliko navodâ iz djelâ svetog Zlatousta navesti. Oznanjujemo pak štioca, da mu te navode davamo, ne kao da su uprav Zlatoustovi, već samo kao svjedočanstva starinskih spisatelja, kojizih imena kritika nije nam odkrila.

---

svoju? Treba li i ovdje da ponavljamo, kako različita tumačenja Matijeva mjesta (16, 18), što su prigodno Otci davali, nipošto nisu protivna prvotnomu i slovnomu smislu riečî, u komu isto se mjesto nemože razumjeti već jedino o Petrovoj osobi; i da sva druga tumačenja predmnievaju istinitost tumačenja literalnoga?

Vriedi da čujemo i druge prigovore iz Zlatousta. „Zlatoust: „„*Na ovome ispovjedanju* On je sagradio svoju crkvu i tako je učvrstio, da nikakva opasnost, pak ni smrt nije kadra savladati je"". In Matth. Hom. 82, 3. — Molimo štioca neka sravni taj navod sa sliedećim izvornikom: „*Nam qui Ecclesiam super confessionem* **ejus** (ἐπὶ τῇ ὁμολογίᾳ αὐτοῦ) *aedificavit, ipsamque ita munivit, ut nec mille pericula, nec mille mortes illam possint superare, qui coelorum* **ipsi** *claves dedit, et* **tantam potestatem** (ὁ τῶν οὐρανῶν αὐτῷ τὰς κλεῖς δεδωκὼς, καὶ τοσαύτης ἐξουσίας ποιήσας κυριον), *neque precibus ad haec opus habuit, neque enim tunc dixit, Rogavi* etc." (In Matth. Hom. 82, n. 3; T. VII, P. II, col. 741).

„„Petru je on rekao: Blažen si Simone sine Jonin i time je obećao svoju crkvu *na njegovo ispovjedanje* sazidati"": In Gal. 1, 1. — Razjasnimo ovaj tekst sa tekstom latinskim: „*Itaque cum Petro dixisset, Beatus es Simon Bar-Jona, promisissetque futurum, ut Ecclesiae fundamenta super illius confessionem jaceret, haud multo post eidem dicit, Vade post me, satana, scandalum es mihi*" (T. X, col. 611). Osim što u objekciji nema ništa protivna katoličkom nauku, kako smo i gori opazili, kad se riečî donesu u naravnom njihovu slogu, tu opet ima nešto osobita o Petru. Ako Isus prvim riečima ništa *osobita* nije Petru obećao, onda nek nam se kaže u kakvu logičnom odnošaju posljednje s njima stoje. Antiteza je podpuna izmed blagosova i ukora, i jedan se i drugi na istu osobu odnose.

„„Hristos kaže; na ovom kamenu sazidaću crkvu moju. On nije kazao na Petru, jer *nije na čovjeku, nego na vjeri sazidao crkvu svoju*"": In Pentec. Sermo 1: (str. 176—177). — Opazit nam je prije svega, da besjede *in Pentecosten* kritika je bacila *inter spuria* (V. Opp. S. Joan. Chrys. Migne, T. III, col. 803). Navod dakle „*Kirila i Metodija*" nevriedi, da se na nj osvrćemo. Ipak, što je tu rečeno? *Da nije na čovjeku, to jest, na čovječanstvu Petrovu, već na Petrovoj vjeri Crkva sagradjena.* „*Dixit Christus . . Tu es Petrus et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam et portae inferi non praevalebunt adversus eam. Super hanc petram. Non dixit super Petrum! neque enim super hominem, sed super fidem* **ejus** *Ecclesiam aedificavit*" (Inter Opp. S Joan. Chrys. T. III, col. 806). A što je to, već da je Crkva sagradjena na Petru vjeru izpoviedajućemu?

Digitized by Google

1. „*Gaudeas Petre, fidei petra; gaudeas Paule, Ecclesiae gloriatio: gaudeas Petre, rectae fidei fundamentum; gaudeas Paule, sollicitudo Ecclesiarum*“ (Oratio encomiastica, in Principes Apostolorum: Opp. S. Joan. Chrys. T. VIII, col. 493—494).

2. „*Petrus hinc Romam erudit .... qui navem reliquit, et Ecclesiae regimen assumpsit: qui claviger regni coelorum vocatus est*“ (Sermo in Sanctos XII Apost. Ibid. col. 495—496).

3. „*Cur claves regni* (*Christus*) *non illi tradidit, quem prae omnibus diligebat? .. Non dat claves Jacobo, non Joanni, non cuiquam alii apostolorum, qui sine peccato erant: sed Petrum ex clementia sua delegit. Quia enim Petrus priusquam gallus cantaret, peccato praeventus fuit: ideo enim nemini discipulorum, qui sine peccato erant, claves regni coelorum concredidit, sed Petro; ut cum Petrus quempiam videret de peccatis poenitentiam agentem .. exempli sui memor illum ad salutem juvaret*“ (Orat. de Poenit. Ibid. col. 766).

4. „*Propterea hoc disposuit divina gratia ut* (*Petrus*) *in peccatum quoddam incideret, quo ex iis quae ipse passus fuerat, humanior in alios redderetur. At considera quem in peccatum labi permittat: Petrum illum Apostolorum coryphaeum, fundamentum immobile, petram quae frangi nequit, Ecclesiae principem, portum inexpugnabilem, turrim inconcussam... Ipse enim in peccatum labi permissus est, cui Ecclesia committenda erat, columna Ecclesiarum, portus fidei, Petrus doctor orbis*“ (Hom. in Petrum Ap. et in Heliam Proph. T. II, col. 727—728).

5. „*Si ergo Petrus in morte Christi turbatus est, cujus alterius fides posset sustinere tanti mali dolorem? Si* **petra immobilis** *pene commota est, quomodo terra sufferret impetum tempestatis?*“ Ovako auktor djela „*Opus Imperfectum*“ (Hom. 35, T. VI, col. 823).

6. „*Christus enim sapiens est vir, qui aedificavit domum suam, id est, Ecclesiam, super petram: id est, supra fortitudinem fidei. Nam et fortitudo fidei petra dicitur,* **propter quam Simon Petrus dictus est,** *ad quem dicit Deus: Tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam*“. (Isti auktor: Hom. 20; Ibid. col. 744). — Ako je, po misli toga auktora, na čvrstoći vjere Isukrt Crkvu svoju sagradio, pošto u odnošaj stavlja tu čvrstoću vjere sa Petrovom osobom, koju je u prvom navodu *kamenom nepomičnim* nazvao, odatle slicdi, da, u pogledu crkvenog temelja, nerazdruživa je Petrova osoba od vjere, što je Petar izpovjedio. Inače, zašto bi naš auktor bio rekao, da je s te čvrste vjere Šimuna, a ne Jakova, a ne Ivana, a ne ijednog drugog

Digitized by Google

od Apoštolâ Isus *Petrom* prozvao? Petar je dakle spoviedanjem vjere *kamenom* postao; i s toga je na njemu Crkva sagradjena*.

Kako je pak Zlatoust o Petrovoj zadaći u Crkvi u smislu katoličansko-Rimskomu učio, tako je i djelom zasvjedočio, da on Petrove nastupnike, Rimske Pape, vrhovnim glavarima u Crkvi priznaje.

U drugomu svome progonstvu, Papi se Inocenciju utiče (404 god.), i traži pomoć od obćeg Otca pravovjernikâ, sliedeć u tome stope velikih Iztočnih biskupa, Atanasija, Pavla, Basilija i drugih mnogih. Izvješćuje prije svega Papu ob onom, što su proti njemu bili uradili u pseudo-sinodu *ad Quercum*; zatim, kako se iz prvog progonstva vratio, pa i pitao, da se sazove sabor, u kom da budu i njegovi neprijatelji, ali da mu oni nebudu sudcima: kaže, kako su ga opet osudili, brez da su ga hotili saslušati; kako su na večer Velike Subote njega i klerike mu iz crkve izagnali, i opisuje strahote i bezakonja, što su tom prigodom, vojnici u svetomu mjestu počinili. Kaže jošter, kako opaki izgled, što je tom prigodom prestolnica davala, zlim je plodom u pokrajinam urodio; tako da, veli, svagdje klerici ustaju protiv svojim biskupim, i razdor nastaje medju samim biskupim, dapače medju istim pucim. — Kad je pak tako izvjestio ga o stvarma u Iztoku, onda nadodaje: „Da se toliki metež neuvuče u sve druge „narode, molim neka Ti pišeš, da sve ovo, što je nepravedno učinjeno, „i to samo jednostrano, brez da sam ja prisutan bio, i nisam iz-„bjegao suda, neka bude brez ikakve vriednosti, kô što je i samo po „sebi: a oni, koji su se usudili onako postupati, neka crkvenim „pedipsam podvrženi budu. Meni pak, koji nit sam bio ubiedjen, „niti pokaran, niti krivcem dokazan, daj, da mogu po Tvome pismu „u zajedništvu biti s Tobom i sa svim ostalim, s kojima sam i prije „bio"[1]. — Obraćat se Rimskomu Papi, neka on izjavi, da su ništetne odredbe protiv njemu učinjene, neka proglasi, da nepravedni sudci

---

* „*Kiril i Metodije*", nesiećajuć se što je kritika dokazala o djelu „*Opus Imperfectum*" (V. Diatribam ad Op. Imperf. Tom. cit. col. 601 et seqq.), pod imenom sv. Zlatousta predbacuje nam prve rieči ovog istog našeg navoda: „„Crkva je sazidana na kamenu, to jest na čvrstoj vjeri"" (str. 177); dočim u isti mah zaboravlja ono, što neposredno iza tih rieči sliedi.

[1] „Quapropter ne confusio haec omnem quae sub coelo est nationem invadat, obsecro ut scribas quod haec tam inique facta, et ab una solum parte absentibus nobis, et non declinantibus judicium, non habent robur, sicuti neque sua natura habent: illi autem qui adeo inique egisse deprehensi sunt, poenae ecclesiasticarum legum subjaceant: nobis vero qui nec convicti, nec redarguti, nec habiti ut rei sumus, literis vestris et caritate

Digitized by Google

podpadaju pedipsam, po crkvenim zakonim, zabilježenim: pitati, akoprem svrgnut s biskupske stolice, da mu Papa svoje obćinstvo neuzkrati; to je za stavno Papu vrhovnim u Crkvi Poglavarom priznavati, i to takovim Poglavarom, koji ima oblast uništivati odsude Iztočnih biskupa i njihovih sinoda, a dapače i biskupim pedipsu namećat. Inače, što bi Zlatoustu poslanica jednog *Zapadnog* biskupa? On je za se imao 42 biskupa Iztočna, koji su očito svietu kazivali, da je ništetna i nepravedna njegova osuda, pa mu je zar trebalo, da isto kaže u *Iztoku* i jedan Zapadni biskup?

Medjutim, nagovorom istog Zlatousta, četri vriedna biskupa njegove stranke zaputiše se u Rim, da naustice Papu izvjeste još bolje neg je to onim pismom bilo učinjeno. *Necessarium*, veli Zlatoust, *esse duximus ut persuadeatur Demetrio, Pansophio, Pappo et Eugenio .. relictis Ecclesiis propriis, pelago se tanto committere, susceptaque longinqua peregrinatione hac, ad vestram properare caritatem, de omnibus vos manifeste docentes, quo quantocius rebus succurratur*" (U poslanici gori spomenutoj). Jamačno, ovim odaslanstvom Ivan i biskupi njegove stranke pokazivali su, da priznavaju Papinu oblast i nad Iztokom. — Zamjerno! Ivan nieče kompetentnost suda onizih biskupa, koji ga bijahu osudili s toga što je glava onog suda bio Teofil Aleksandrijski Patrijarka, pokle pod njegovo pravomoćje Carigradski biskup nije spadao: „*Neque enim congruum est, ut ii qui in Ægypto sunt, judicent eos qui in Thracia*" (Ibid.); a priznaje i proglasuje kompetentnost Papina suda*. Dakle u ono doba nije bila ograničena na sam Zapad Papina vlast. A to nam istom prigodom pokazuju i Zlatoustovi neprijàtelji; dočim i oni pismom odpraviše u Rim svoga poslanika, svećenika Paterna, da svojoj odsudi dobiju Papinu potvrdu; akoprem im to zaludu bilo; jer, kako kaže Teodor Diakon (V. Baron. Annal. T. V, an. 404. n. 74), *eum (Paternum) Innocentius cum indignatione abjiciens, nec rescribere quidem voluit.* — Dà, Inocencij nije uzkratio

---

vestra, aliorumque omnium, quorum scilicet et antea societate fruebamur, frui concedite" (Ep. ad Innoc. T. III, col. 534).

* „*Kiril i Metodije*", da što u svoju svrhu dobije, naime, da dokaže kako Papa nije nikada imao nikakve vlasti nad Iztokom, pozivlje se na ovu Zlatoustovu poslanicu, i piše: „Isto potvrdjuje i Zlatousti, koji kaže (Epist. ad Innocent.), da od episkopâ, koji su preko mora, to jest preko granica svoga patriarhata, ne bi mogao biti sudjen, jer treba po pravilima otaca svi poslovi da budu završeni u svojim oblastima" (str. 225). Koliko je tu istine, neka štioc sudi.

Digitized by Google

Teofilu crkveno zajedništvo, nego je, kako kaže Paladij, obima strankama jednaka pisma obćenja poslao, ipak, nadodaje Paladij isti, nije pripuštao, svojom oblašću Teofilovu odsudu proti Zlatoustu uništiti: *improbans judicium quod a Teophilo factum videbatur* (Dialog. de vita s. Joan. Chr. T. I, col. 12).

Poglavje X.

Sv. Ambroz († 397).

Ambroz, ovaj *čovjek Božiji*, kako ga Basilij Veliki nazivlje (Ep. 197), kojega svetošću i naukom vasiona je Crkva narešena (Martyrol. Rom.), da vidimo što nas uči, u zlatnim svojim spisim, o Petru i o njegovoj poglavarstvenoj oblasti u Crkvi.

Tumačeć rieči Lukina Evandjelja: „*I udje u jednu od ladjâ, koja bijaše Šimunova*“, Ambroz kaže: „Ovo je ona ladja, koja po „Matiju, još se medju valovima ljulja, a po Luki ribom se napunja; „da odatle upoznaš, kako se Crkva s početka zibaše, a kašnje se bujno „razplodi. . . . Odabrao je (Isus) ladju, kojom bi lovio Petar. Ne„uznemiruje se ladja, što Petra ima . . . Neuznemiruje se ova ladja, „kojom razbor vlada, kojoj vjera daje snagu, u kojoj nevjere nema. „A kako bi se i mogla uzkolebati ladja, *kojom je vladao onaj*, **koji „je krepčina Crkve?** . . . I akoprem Isus i drugim nalaže, da spuste „mreže svoje, ipak **samu Petru** govori: *vodi na dubinu*“. Ovdje napominje dubinu Božijih otajstva, koja treba vjerovati; pak nastavlja: „Petar je onaj, koji Crkvu na tu dubinu vodi“[1]. — I najplići razum vidi, kako Ambroz u *Petrovoj* ladji uvidja simbol sveobće Crkve. Isus odabire ladju Petrovu, ladju, kojom Petar imao je loviti. Isus nalaže; ali Petar je krmilar, Petar vlada ladjom i nju vodi na dubinu. I pošto je Isus Petrovu ladju odabrao, u Petru je jakost te ladje; il, da

[1] „Haec est illa navis quae adhuc secundum Matthaeum fluctuat, secundum Lucam repletur piscibus; ut et principia Ecclesiae fluctuantis, et posteriora exuberantis agnoscas . . . Eam sibi navem, in qua Petrus piscaretur elegit. Non turbatur ista quae Petrum habet . . . Ergo non turbatur haec navis in qua prudentia navigat, abest perfidia, fides spirat. Quemadmodum enim turbari poterat, cui praeerat is, in quo Ecclesiae firmamentum est? . . Denique aliis imperatur ut laxent retia sua, soli tamen Petro dicitur: *Duc in altum*, hoc est, in profundum disputationum . . In hoc altum disputationis Ecclesia a Petro ducitur“ (Expos. in Luc. Lib. IV, n. 68—71; Opp. Migne, T. II, col. 1717—1718).

Digitized by Google

izidjemo sa našim sv. Naučiteljem iz metafore, *Petar je tvrdja Crkve: Ecclesiae firmamentum.* Ima i još. Akoprem, veli Ambroz, i ostalim Apoštolim Isus naredjuje, da spuste mreže, ipak *samu* Petru Isus govori, neka krene na dubinu, i s toga Petar sbilja Crkvu vodi na dubinu Božijih otajstva. Ako ovo nije naravni smisao onih rieči, koji igda može biti?

A kako ladja, tako i mreža Petrova, po sv. Ambrozu, simbol je Crkve: „Ti si, o čovječe, riba: a da si riba Evandjelje ti kaže: „*Kraljestvo nebesko slično je mreži, koja se spusti u more i zahvati „ribe od svake ruke* . . . Nemoj se dakle, ribo dobra, Petrove udice „bojati: ona bo neusmrćiva, već posvećuje. . . . Nemoj se bojati mreže „Petrove, pošto je njemu Isus rekao: *vodi na dubinu, i spusti mrežu*“ [1]. Ovako u *Hexaemeronu.*

Još pak jasnije u djelu *De Fide* označuje odnošaje Petrove, napram Isukrstovoj Crkvi. Da dokaže, kako božanstveni Spasitelj pored svega što je Otca molio, ipak u božanskoj svojoj naravi jedno je s njime, o našem predmetu veli: „Imaš u Evandjelju, da je Petru „rekao: *Molio sam za te, da nepomanjka vjera tvoja.* Ali njemu istomu „kad reče: *Ti si Krst Sin Boga živoga*, Isus odgovori: *Ti si Petar „(kamen), i na ovome kamenu sagradit ću Crkvu moju;* i tebi ću dati „ključe kraljestva nebeskoga. Dakle, pošto je svojom oblašću kraljestvo „Petru davao, nije zar mogao po sebi i njegovu vjeru utvrditi? „njegovu, velim, koga nazivljući **kamenom**, jur tim ga je *utvrdjenjem „Crkve naznačio*“ [2]. — Evo Petra odredjena, da postane temeljem Crkve: evo Petra, gdje prima ključe kraljestva nebeskoga, naime, Crkve iste: evo Petra, gdje je nazvan *kamenom;* a pošto Stvorac u tašte nezove, evo Petra gdje kamenom postaje, kamenom, na komu se Crkva ima sagraditi, i od koga ona će primati stalnost i krepkoću,

---

[1] „Piscis ergo es, o homo. Audi quia piscis es: Simile est regnum coelorum reti etc . . . Noli igitur, o bone piscis, Petri hamum timere: non cecidit, sed consecrat . . Noli timere Petri retia, cui dicit Jesus: *Duc in altum, et laxato retia*“ (Hexaemeron, Lib. V, n. 15—16; T. I, col. 225—226).

[2] „Habes in Evangelio quia Petro dixit: *Rogavi pro te ut non deficiat fides tua.* Eidem autem supra dicenti: *Tu es Christus Filius Dei vivi,* respondit: *Tu es Petrus, et super hanc petram* etc. *et tibi dabo claves regni coelorum.* Ergo cui propria auctoritate regnum dabat, hujus fidem firmare non poterat: quem cum petram dicit, firmamentum Ecclesiae indicavit?“ (Lib. IV, n. 56, T. III, col. 653).

Digitized by Google

jer kad ga je Krst *kamenom nazvao, tim ga je u isti mah utvrdjenjem Crkve označio.*

Petar je dakle, po sv. Naučitelju, *kamen* Crkve; a takovim ga on proglasuje i u *Hexaemeronu:* „Kad pievac, on veli, zapjeva, *kamen Crkve* svoj grieh oplaka“[1]*.

---

[1] „Hoc (gallo) canente ipsa Ecclesiae petra culpam suam diluit, quam priusquam gallus cantaret, negando contraxerat“ (L. V, n. 88; T. I, col. 255).

* A „*Kiril i Metodije*“ tvrdi, da Ambroz nije priznavao Petra kamenom Crkve! Čujmo na čemu se ta tvrdnja osniva. „Ambroz je rekao: „„Vjera je Petrova dakle temelj crkve; jer nije tu rieč bila o ploti Petrovoj nego o vjeri, kad je kazao Hristos, da je vrata paklena neće nadvladati. *Vjera sama* savladjuje““ — “ (str. 175—176). — Rieči su uzete iz knjige *De Incarnatione* (n. 34). U izvorniku ovako zvone: „*Fides ergo est Ecclesiae fundamentum: non enim de carne Petri, sed de fide dictum est, quia portae mortis ei non praevalebunt: sed confessio vicit infernum*“ (T. III, col. 862). Suvišno je opominjati, da navedene rieči ništa nedokazuju protiv katoličkomu nauku. Što velimo? Nepristran čovjek u istim riečima nahodi Petrovo Prvinstvo, pošto je rečeno, da je Petrova vjera temelj Crkve, i da vrata paklena neće vjeru Petrovu predobiti. Zar mi katolici tvrdimo, protiv nauku svetog Ambroza, da je na pùti, na pepelu umrlih Petrovi ostanakâ Crkva sagradjena, a ne na vjeri Petrovoj, ili, da se dotačnije izrazimo, na Petru pravu vjeru izpoviedajućemu? — Nu, da se još bolje vidi kolikim razlogom objekcija nam protustavlja onaj navod, dosta nam je povratit ga u naravni njegov okvir. Mi smo već opomenuli štioca odkle su one rieči uzete. Knjiga je naperena proti arijancem; i to nije suvišno zabilježiti. Isus pita učenike: „*Quem me dicunt esse homines?*“ Oni mu odgovaraju, a Petar muči: *Petrus tacebat.* A kad božanstveni Učitelj zapita: „*Vos autem quid me dicitis?*“ — „Petar namah, „veli sv. Naučitelj, sjećajuć se svoga položaja, prvinstvuje: prvinstvo je „to dakako bilo izpovjedi a ne časti; prvinstvo vjere a ne reda (da što? „mi nadodavamo: tom prigodom sv. Apoštol drugog prvinstva nije jošt nit „imao; pače Prvinstvo još mu nije bilo ni obećano). Kao da veli: Sad „nitko nek neidje preda me; moj je sad posao: hoću da nadoknadim što „sam mučao, i ono što sam šutio hoću da izjavim . . Ovo je dakle Petar, „koji je za ostale Apoštole i mimo ostale odgovorio; i **zato** je nazvan „**temeljem** . . Njega je Krst pohvalio, njemu Otac objavio. Jer tko izgovara istino radjanje od Otca (Sina od Otca jednosućno rodjena), od Otca, a ne od pùti to je naučio: *Vos autem quid me dicitis? (Petrus) statim loci non immemor sui, primatum egit: primatum confessionis utique, non honoris; primatum fidei, non ordinis. Hoc est dicere: Nunc nemo me vincat, nunc meae partes sunt; debeo compensare quod tacui, debet processe quod silui . . Hic est ergo Petrus qui respondit pro caeteris apostolis, imo prae caeteris; et ideo fundamentum dicitur . . Huic astipulatus est Christus, revelavit Pater. Nam qui veram generationem*

Digitized by Google

Krenimo dalje.

Razabiruć sv. Naučitelj Isusove rieči: *Amas me*, upravljene Petru, kaže: „Pita se od onoga, o kome se dvoumi: dali Gospod „nedvoumi; jer pita, ne da obazna, već da pouči onoga, koga, pošto „je sám imao uzaći na nebesa, *nama ostavljaše* **Namjestnikom** *svoje „ljubavi.* Ovako bo štijemo: *Šimune Ivanov, ljubiš li me? Doisto, Go-„spode, ti znaš da te ja ljubim.* Veli mu Isus: *Pasi jaganjce moje.* „Petar zasvjedočuje svoju ljubav, jur prije Bogu poznatu. Tko bi „drugi ovo o sebi tako lako mogao posvjedočiti? I **zato**, jer on sam „izmed svijuh posvjedočava, **svima je predpostavljen**: ljubav bo je „nada sve". A malo niže: „Trećom zaiska Gospod; *ljubiš li me?* i „tada mu nalaže, da pase, ne već jaganjce, kojim prvog mlieka treba, „nit same ovčice, kojim se hoće ojače hrane, nego ovce, *on vrstniji, „vrstnijim da vlada*"[1]. — Petar je nazvan *Isukrstovim Namjestnikom.* Dà, Namjestnikom njegove ljubavi napram čovječanstvu; jer što je Isus Crkvi ostavio, to je njegova *ljubav.* — Ivan, Jakov i svi drugi Apoštoli imali su prama ljudima Isusovu ljubav zastupati; zašto dakle Ambroz to bilježi, kao Petrovu posobitost? Kako je Petar naprama

---

loquitur Patris, a Patre assumpsit, non sumpsit ex carne" (Loc. cit.). Zatim neposredno sliede navedene rieči: „Vjera je dakle temelj Crkve" i t. d. Što dakle znače ove rieči u cielomu kontekstu? *Petar, zarad svoje izpovjedi*, nazvan je temeljem: *ideo fundamentum dicitur; vjera*, opet je rečeno, da je Crkve temelj: dali čija vjera? Jamačno Petrova; a to i sám Ambroz kaže, pošto govori; da nije rieč o Petrovoj pùti, već o vjeri, kad je Isus rekao, da vrata paklena neće nju nadvladati. Po tomu, druga stavka: *Vjera je temelj Crkve*, isto znači što i ona prva: *Petar zato nazvan je temeljem*: od česa sliedi, da vrata paklena neće Petra u izpoviedanju prave vjere predobiti, i po tom, neće predobiti Crkvu, koju on, kao temelj urdrži. Medjutim, kako u tekstim, koje smo naveli, Ambroz Petra označiva *kamenom* i *utvrdjenjem Crkve*, tako ga ovdje označiva Crkve *temeljem.*

[1] „Is enim interrogatur, de quo dubitatur: sed Dominus non dubitat, qui interrogat, non ut disceret, sed ut doceret quem elevandus in coelum amoris sui nobis velut vicarium relinquebat. Sic enim habes: *Simon Joannis, diligis me? Utique, tu scis Domine, quia amo te.* Dicit ei Jesus: *Pasce agnos meos.* Bene conscius sui non ad tempus assumptum, sed jamdudum Deo cognitum, Petrus testificatur affectum. Quis est enim alius, qui de se hoc facile profiteri possit? Et ideo quia solus profitetur ex omnibus, omnibus antefertur: major enim omnibus charitas . . . Denique tertio Dominus . . . *Amas me?* interrogavit: et jam non agnos, ut primo quodam lacte vescendos, nec oviculas ut secundo, sed oves pascere jubetur, perfectiores ut perfectior gubernaret" (Expos. in Luc. Lib. X, T. II, col. 1942).

Digitized by Google

svima namjestnik Isusove ljubavi? Liepo, veli sám sv. Naučitelj; jer je njemu Isus naložio, da mu pase sve cielo njegovo stado: jaganjce, ovčice i ovce: da vlada svima, vrstniji vrstnijim. Jer on sam, izmed svijuh Apoštola, svoju je ljubav onda Isusu posvjedočio, svima je od Isusa predpostavljen bio; čim Isus gleda ljubav više, nego sve drugo*.

---

* „*Kiril i Metodije*“: „Ambroz nazivlje podjednako i Petra i Pavla i Jovana i Jakova: *graves et excelsi viri, velut fundamenta et culmina Ecclesiae*“ (str. 192). — Nazivi: *graves et excelsi viri*, a isto i *culmina Ecclesiae* (pošto i gore imadu višę vrhovâ, brez da su ovi svi jednaci); ti, velimo, nazivi nezahtjevaju, da se na nje osvrćemo. Da su pak svi Apoštoli, (a donekle i proroci,) *fundamenta Ecclesiae*, to je već svakomu poznato, pokle Pismo tako ih zove (Apocal. 21, 14; Ephes. 2, 20). Ali ima razlike izmed temelja i temelja. Pavao kaže, da je Crkva „*nazidana na temelju Apoštolâ i prorokâ*“; a nitko neće odatle zaključiti, da Apoštoli i proroci u jednakom su smislu temelj Crkve, i da napram Crkvi jednak je odnošaj i jednih i drugih. Dapače Pavao isti veli, da je i Krst temelj Crkve; a svak razumi, da nije podjednako kao Apoštoli i proroci. Ako je dakle Ambroz u mjestu, kog objekcija predstavlja iz tumačenja Psalma 47 (T. I, col. 1203), *temeljem Crkve* nazvao Apoštole, nije drugo rekao već što Pismo uči. Odatle pak nesliedi, da, po svetom Naučitelju, Petar nije temelj u drugom smislu, nego što su i ostali Apoštoli; tim manje, što on Petra posobno i razstavno od drugih Apoštolâ nazizlje *firmamentum Ecclesiae, petram, fundamentum*: što očevidno pokazuje, da je njemu Petar, uz Isusa, prvotni, poglaviti temelj-kamen, dočim ostali Apoštoli nisu nego drugostupni temelji.

„*Kiril i Metodije*“ nastavlja: „(Ambroz) govoreć o ključevima carstva što je Hristos Petru dao, kaže, da što je Petru kazano, to je kazano i svima drugima“ (loc. cit.). — U smislu Ambrozovu dakako: što je Petru kazano, to je kazano ne samo Apoštolim i biskupim njihovim nastupnicim, već i svakomu svećeniku. Na ovom bo mjestu Ambroz uzimlje ključe *za oblast odpuštanja griehâ*; i tvrdi, protiv novacianim, da tu oblast Crkva ima, pošto nije prestala s Petrovom smrti, kako su to novaciani katolicim predbacivali. U ovome smislu samo, Ambroz ovdje govori, da su Apoštoli primili ključe. S toga na istom mjestu, kog nam objekcija protustavlja, evo kako so on izrazuje: „Zato Gospod dao je „Apoštolim, da mogu odpuštati *griehe*“; i navodi rieči: *Tebi ću dati „ključe kraljestva nebeskoga*; pak nastavlja: „Tebi, veli, dat ću ključe „kraljestva nebeskoga, da i odriešuješ i vežeš. *To novacian nije čuo*, „dali je čula Božija Crkva: rad toga on je u griehu, a mi u oslo„bodjenju; on u nepokajanju, a mi u milosti. Što je Petru rečeno, rečeno „je Apoštolim: *Ideo Dominus . . dedit Apostolis peccata (remittendi acquitate) solvenda . . . Tibi, inquit, dabo claves regni coelorum, ut et solvas et liges. Hoc Novatianus non audivit, sed Ecclesia Dei audivit: ideo ille in impoenitentia, nos in gratia. Quod Petro dicitur, Apostolis*

*

Digitized by Google

Drugi put, govoreć o napasti, što je Petar pretrpio za vrieme muke Isusove, kaže nam, da je Bog prepuštao, da uprav Petru to bude, jer je on imao postati pastirom Gospodinova stada, i Crkvi predpostavljen biti: „Tko je napastovan, on veli, pošto je izkustvom svoju „slaboću zapoznao, može i druge upravljati. Napokon Petar, poslje „neg je od djavola napastovan bio, *predpostavljen je Crkvi.* I s toga, „Gospod, kad je rekao: *Ti obrativ se, utvrdjuj braću svoju*, hotio je „pokazati, s česa bi ga odabrao *pastirom stada svoga*“[1]. — Petar je dakle pastir stada Gospodnjega drugčije nego ostali Apoštoli, pošto se njegovo pastirovanje stavlja u odnošaj sa Isusovim riečima: *Ti obrativ se, utvrdjuj braću svoju*, i kao razjašnjenje onoga, što je Ambroz o njemu na istom mjestu rekao, naime, da je *Crkvi predpostavljen bio.*

Nije ni ovo sve. Ambroz kaže nam, da kako nema kuće brez svoga temelja, tako, pokle je Isus na Petru Crkvu svoju sagradio, nema Crkve brez Petra. Čujmo njegove iste rieči: „Ovo je Petar, „komu je rekao: *Ti si Petar (kamen), i na ovomu kamenu sagradit „ću Crkvu moju.* Gdje je dakle Petar, tu je Crkva: a gdje Crkva, „tu nema smrti, nego život vječni. I zato nadoda: *I vrata paklena „neće nju nadvladati: i tebi ću dati ključe kraljestva nebeskoga.* Blažen „Petar, koga nenadvladaše vrata paklena!“[2]. — Premda ovim riečima netreba razjašnjenja, ipak ćemo nešto opaziti. Kako nemožeš zamisliti sgrade, a da se ona na svoj temelj neoslanja, tako, po ovim Ambrozovim riečima, nemožeš zamisliti Crkve, a da se ista neoslanja na

---

dicitur. Non potestatem usurpamus, sed etc.“ (Enarr. in Psal. 30, T. I, col. 1108). Imali tu, ma sama osjena, da Isus nije dao Petru Poglavarstvo nad ostalim?

Još ima jedan prigovor. Ali, osim što u njemu nema ništa, nego da su svi biskupi pastiri, na nj se neosvrćemo; jer djelce *De Dignitate sacerdotali*, iz koga je uzet, nije Ambrozovo, već *Gerberta* (kasnije Pape Silvestra II, od 999—1003).

[1] „Dum enim tentat (diabolus) meliores reddit, ut qui tentatur possit alios instituere, qui sibi ipse invalidus videbatur. Denique Petrus Ecclesiae praeponitur, postquam tentatus a diabolo est. Ideoque ante significat Dominus quid sit illud, quod postea eum pastorem elegit Dominici gregis. Nam huic dixit: *Tu autem conversus confirma fratres tuos*“ (In Psal. 43, T. I, col. 1163).

[2] „Ipse est Petrus cui dixit: *Tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam* Ubi ergo Petrus, ibi Ecclesia: ubi Ecclesia, ibi nulla mors, sed vita aeterna. Et ideo addidit: *Et portae inferi non praevalebunt ei: et tibi dabo claves regni coelorum.* Beatus Petrus, cui non nferorum porta praevaluit“ (In Psal. 40, T. I, col. 1 134).

Digitized by Google

Petra. Dalje. Veleć sv. Naučitelj, da gdje je Petar, tu je Crkva; odatle sliedi, da samo ona kršćanska obćina, koja je s Petrom sjedinjena i Petra se drži, sačinja pravu Isukrstovu Crkvu: jamačno zato, jer je Isukrst na *njemu-kamenu* Crkvu svoju sagradio*.

Pošto je Ambroz Petra smatrao kako ga mi katolici smatramo, nije mogao, kad mu se prilika pružila, a da ne izpovjedi svoju vjeru o Poglavarstvu Rimske Petrove Stolice. Ona je njemu glava svega

---

* „*Kiril i Metodije*" dočim se o svemu ovomu nevješt čini, da tobože dokaže, kako katolici varaju kada govore, da je na Petru Isukrst Crkvu sagradio, i da brez Petra nema Crkve, evo što nam iz *Ambroza* predbacuje: „U jednom komentaru Pavlovih poslanica, koje pripisuju Ambroziju čitamo: „„Gospod kaže Petru na ovome kamenu sazidaću crkvu moju, a to znači, *na ispovjedanju pravoslavne vjere* (podparanje nije naše) hoću da vjerni moji budu napućeni u život"" —." (str. 176). — Da iz rečenog komentara mi budemo što naveli u prilog Petrovu Poglavarstvu, te uztvrdili, da je to nauk Ambrozov, naši bi protivnici podrugljivo pitali: *a znadu li ti derni rimski bogoslovi*, de to nije Ambrozovo djelo? Mi se nećemo pozivati na Bellarmina (De Scriptor. Eccles. p. 94), ni na Cavea (Hist. Litter. Coloniae 1720, pag. 136), već samo spomenut ćemo nekoliko riečî iz Predgovora, što se štije u Migneovu Izdanju. „*Quantum olim multis saeculis conspiratum est, ut sequens Opus sancto Ambrosio tribueretur; tanta consensione* **quotquot** *nunc viri eruditi audiunt illud eidem volunt* **abjudicatum**" (Opp. S. Ambros. T. IV, col. 41—42). Na žalost, posljednja rieč, štamparskom pogrješkom promjenjena je bila u: *adjudicatum*. Valjda je to dalo povoda, da se reče, da ljudi učni isti komentar *pripisuju* Ambrozu! — Nego što je ipak u onom tekstu rečeno? „*Unde dicit Dominus ad Petrum: Super istam petram aedificabo Ecclesiam meam, hoc est in hac catholicae fidei (catholicae fidei,* „*Kiril i Metodije*" prevodi: *pravoslavne vjere) confessione statuam fideles ad vitam*" (Ad Eph. c. 2, 20: Loc. clt. col. 402). Što tu ima protivna katoličkom nauku o Petru? . . .

Jer se pak protivnik pozivlje na autoritet Ambrozijastrov, evo mu iz istoga nekoliko navodâ. uz molbu, da ih dobro zapamti.

1. „*Extra catholicam (Ecclesiam) enim quidquid est, (verae doctrinae) contrarium est*" (In I Cor. c. 3, 15: col. 211). Ovo je izreka poredna onoj što „*Kiril i Metodije*" donosi: *in hac catholicae fidei confessione statuam fideles ad vitam.*

2. „*Prior secutus est Andreas Salvatorem quam Petrus: et tamen* **primatum** *non accepit Andreas, sed Petrus*" (In II Cor. c. 12, 11: col. 364).

3. „*Dignum fuit ut (Paulus) cuperet videre Petrum, quia primus erat inter Apostolos, cui* **delegaverat Salvator curam Ecclesiarum**" (In Ep. ad Gal. c. 1, 18: col. 364).

4. „*Cum totus mundus Dei sit, Ecclesia tamen domus ejus vocatur,* **cujus hodie rector est Damasus**" (In I ad Timoth. c. 3, 14—15 :col. 498).

Digitized by Google

Rimskoga svieta; ona središte svijuh crkava; ona Crkva katolička; ona Stolica, s kojom ako tko nije sjedinjen, nemože imati baštinstva nebeskoga Petru obećana. Nut čujmo.

Godine 381 u Ogleju (Aquilea) bi držan crkveni sabor, koga duša bijaše isti Ambroz, i on najveće doprinese, da se u Zapadu zatru ostanci arijanstva. Kad sabor Oglejski dovrši svoj rad, Ambroz i svi ostali biskupi s njime, kolektivnim pismom mole care, Graciana, Valentiniana i Teodosija, nek u napred nedopuštaju antipapi Ursinu, da im se ulagiva, a dapače neka se odlučno opiru njegovim dosadam, pokle on ne samo šuruje sa arijancima, već jošter njih podjaruje i uči, kako će Crkvu uznemirivati. Zatim nadodaju ove preznamenite rieči: „Mi umoljavamo milost vašu, da Ursinu pute prestrižete, kako „već neće moći uzbunjivati Rimsku Crkvu, što no je **glava vasione „Rimske**, dočim *od nje potiču prava u sve crkve*, častnim občinstvom „medjusobno spojene“[1]. Ove posljednje rieči mogu biti iz latinskog i ovako prevedene: „od nje (Rimske Crkve) ištiče u sve crkve pravo svetoga suobćinstva“; oli jednostavnije: „po njoj sve druge dobivaju pravo crkvenog zajedništva“. Smisao je ovi: pošto je Rimska Crkva glava vasione Rimske (naime svega tada poznatog svieta), ona je središte crkvenog jedinstva; te po njoj ostale crkve medjusobno svetih občinstvo dobivaju.

Rekli smo, da je Ambrozu Rimska Crkva, Crkva katoličanska. I sbilja on jednu s drugom istovjetuje. Govoreć o kršćenju svoga brata Satira, veli: „Prizva k sebi biskupa, i cieneć da se samo po „pravoj vjeri milost dobiva, upita ga, da li je on sjedinjen sa kato„ličkim biskupim, to jest, s Rimskom Crkvom“[2]. Ambroz očevidno istoga je osvjedočenja, kojeg mu i brat, koga svetost i razbor na tom mjestu on občinstvu predstavlja. U Crkvi je dakle katoličanskoj prava vjera; a Crkve katoličanske nema brez Rimske Crkve.

Još jednu o Petrovoj Stolici po Ambrozu, pak smo s njime jur gotovi. U djelu *De Poenitentia*, spominjuć Isusove rieči: *Nisi lavero*

[1] „Tamen totius orbis Romani caput Romanam Ecclesiam, atque illam sacrosanctam fidem ne turbari sineret, obsecranda fuit clementia vestra; inde enim in omnes venerandae communionis jura dimanant“ (Epist. XI; T. III, col. 986).

[2] „Advocavit ad se episcopum, nec ullam veram putavit nisi verae fidei gratiam, percontatusque ex eo est utrumnam cum episcopis catholicis, hoc est, cum Romana Ecclesia conveniret“ (De Excessu Fratris sui Satyri, T. III, col. 1362).

Digitized by Google

tibi pedes, non habebis partem mecum, i opažajuć, da novaciani, pošto nieču, da griesi mogu biti odpušteni, nemogu ni diela s Isusom imati, nastavlja ovu obćenitu stavku: „**Nemogu bo Petrova baštinstva** (diela s Isusom) **imati, koji nemaju Petrove Stolice**[1] *.

Poglavje XI.

Sv. Jerolim († 420).

Jerolim, spona Zapada sa Iztokom, jer iz Zapadne u Iztočnu se Crkvu zaklonio, da tamo sprovede život u neprestanom učenju Svetih Knjiga i dovrši ga kod Gospodnje špile u Betlemu; Jerolim, koji je Anglikancu Caveu bio: *consummatissimus Theologus*, a Erazmu: *omnium christianorum sine controversia longe tum doctissimus, tum facundissimus, et Theologornm princeps* (Cave, Hist. Litt.); Jerolim, koji je katoličkoj Crkvi: *in exponendis Sacris Scripturis Doctor Maximus* (Offic. Eccl.); Jerolim, velimo, što je o Petru i Rimskim biskupim učio?

Poznato je, kako nam je ovi sveti Otac ostavio komentar Evandjelja Matijeva, onog Evandjelja, u komu se nahodi klasično mjesto o Petrovu Poglavarstvu. Ako igdje, mora tu Jerolim kazat nam, kako treba razumievati Isusove rieči: *Ti si Petar* (*kamen*), *i na ovomu kamenu sagradit ću Crkvu moju.*

Tumačeć dakle Isusove rieči: *Et ego dico tibi* (Matt. 16, 18), veli: „Što je to, što kaže: *I ja govorim tebi?* Jer si ti meni rekao: „*Ti si Krst sin Boga živoga;* i ja govorim tebi, ne praznom, ništa „netvorećom; rieči, nego ti govorim, a što ja govorim, to je jur uči- „njeno; govorim ti, *da si ti Petar, i na ovomu kamenu sazidat ću „Crkvu moju.* Kako je on Apoštolim svjetlost dao, da svjetlost svieta „budu nazvani: tako i Šimunu, koji je vjerovao u Krsta-kamen, dade „ime Petar *(kamen).* I po metafori kamena, njemu (Petru) uprav re- „čeno je: **Na tebi sagradit ću Crkvu moju.**“ Malo niže, odgovarajuć kako iza tako velika obećanja Isus je mogao Petra Satanom na-

[1] „Non habent enim Petri haereditatem, qui Petri sedem non habent“ (T. III, col. 406).

* Ovaj kao i predposljednji navod nek budu odgovor onomu, što „*Kiril i Metodije*“, neznamo s česa, iz Ambroza nam spominje: „Ako jedna Crkva prezre vjeru i nema više u sebi temelja apoštolske propovjedi treba je zapustiti“ (str. 176).

Digitized by Google

zvati, veli, da se „to dade razumjeti, ako se promisli, da blagoslov „od Isusa izušćen, i blaženstvo naglašeno, i **oblast** i **sagradjenje „Crkve na njemu**, to sve nije onda bilo dano, nego obećano za u „buduće. *Sagradit ću* veli *na* **tebi Crkvu moju** . . i **Tebi ću dati „ključe** i t. d. Sve je za u buduće, jer da mu odmah bude bilo iz„ručeno, nikad u zabludu kriva mišljenja (što je Isusa od muke odvraćao) ne bi bio upao[1]". — Što se može jasnijeg želiti? Šimun je nazvan Petrom, i to ne praznim nazivom, pošto Isusov *dixisse* jest *fecisse*. On je pretvoren u metaforički kamen, kao što je u metaforičkom smislu kamen i sám Isukrst. I jer je on kamenom od Isusa učinjen, njemu, veli Jerolim, pravo bilo je rečeno: *Na tebi sagradit ću Crkvu moju*. Pa kao da nije dosta svetomu Naučitelju što je kazao, da je na Petru Isus Crkvu hotio sagraditi, to isto još dvakrat pritvrdjiva: osim što *oblast*, time Petru obećanu, spominje i izjavljiva svoje osvjedočenje, da Petar ne bi u zabludu kriva mišljenja bio upao, da jurve bude primo ono, što mu je za u buduće bilo obećano*.

---

[1] „Quid est quod ait: *Et ego dico tibi?* Quia tu mihi dixisti: ***Tu es Christus Filius Dei vivi; et ego dico tibi,*** non sermone casso, et nullum habente opus, sed dico tibi, quia meum dixisse, fecisse est. ***Quia tu es Petrus et super hanc petram*** etc. Sicut ipse lumen Apostolis donavit, ut lumen mundi appellarentur . . . ita et Simoni, qui credebat in petram Christum, Petri largitus est nomen. Ac secundum metaphoram petrae, recte dicitur ei: *Ædificabo Ecclesiam meam super te* . . . Si consideret qui hoc quaerit, Petro illam benedictionem et beatitudinem, ac potestatem, et aedificationem super eum Ecclesiae, in futuro promissam, non in praesenti datam, intelliget. *Ædificabo,* inquit, ***super te Ecclesiam meam, et portae inferi non praevalebunt adversus eam.*** Et: ***Dabo tibi claves regni coelorum.*** Omnia de futuro, quae si statim dedisset ei, nunquam in eo pravae opinionis error invenisset locum" (Opp. Migne, T. VII, col. 121—122, 124).

* „*Kiril i Metodije*": „Jeronim: „„Temelj koji je apostolski zidar položio jest *sam Gospod Isus Hristos* (podparano). Na ovome čvrstom temelju kroz Njegovu silu osniva se hristjanska crkva"" —" (str. 182). — Ovdje je rečeno, da je Isukrst temelj Crkve. A tko to nieče? Sveti Naučitelj negovori nego ono, što je Apoštol rekao (I Cor. 3 11); i mi smo na drugom mjestu (V. Dio I, str. 11) kazali, kako treba Apoštolovu izreku razumjeti. Zar Jerolim, tim što je s Apoštolom rekao, da je Isukrst temelj Crkve: „*Fundamentum quod Apostolus architectus posuit, unus est Dominus noster Jesus Christus*" (In Matth. c. 7, 27—28), zar, velimo, samomu sebi protuslovi, pošto rieči: *tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam,* tumači *o jedinoj Petrovoj osobi?*

„„Koga ćemo mi temeljem nazivati? Apostole u njihovome pravome temelju. Tu je najprije vjera crkve učvršćena i temelj je položen bio""

Digitized by Google

Kako na ovomu mjestu Jerolim *ex professo* Isusove rieči: *Super hanc petram* o Petrovoj osobi tumači, — a nitko neće svetomu Naučitelju zaniekati duboko poznavanje Pisma Svetoga, — tako i na drugim mjestim svojih spisa uzgredno isto ponavlja. Na primjer, u tumačenju Pavlove poslanice *ad Galatas* kaže nam, da *Petar* i *kamen* ista je stvar. „Ja neznam, on veli, tko se je drugi zvao *Kefa*, izvan „jednoga, koji i u Evandjelju i u drugim Pavlovim poslanicam, a i „u ovoj, sad je označen imenom *Kefa*, a sad imenom *Petar*. Ne da „jedno znači Kefa a drugo Petar: nego jer Židije i Sirijanci, rad „srodnosti njihovih jezika, zovu Kefa ono što mi latinski i grčki zo„vemo *kamen* (p e t r a m)[1]". Jednako, tumačeć one Isaijine rieči: „*I bit će u potonja vremena gora doma Gospodnjega utvrdjena povrh ostalih gora*" (Isai. 2, 2), veli: „Ovaj dom sagradjen je na temelju Apo„štolâ i prorokâ, jer su i oni gore, u koliko su se u Krsta ugledali. „Pa zato *na jednoj* od tizih gorâ Krst utemeljuje Crkvu, i toj gòri „*(ad eum)* on kaže: *Ti si Petar, i na ovomu kamenu sagradit ću Crkvu moju*"[2]. Ovdje se označuje razlika izmed gore i gorâ, izmed Petra i Apoštolâ, u koliko se odnose na sgradu Crkve. — U dialogu

---

(str. 184). — Navod je uzet iz komentara „*Breviarium in Psalmos*", o kome kritika veli, da *perperam S. Patri adscribitur* (V. Opp. S. Hier. T. VII, col. 849 et seqq.). Nerazumjemo reći, da je taj komentar brez znamenitosti. Tekst je dakle iz tumačenja Psalma 86, *Fundamenta ejus in montibus sanctis*. Auktor pita, koji su to temelji, i odgovara, da je to sveto Trojstvo: „*Quae sunt autem fundamenta, nisi Pater, et Filius et Spiritus Sanctus?* A nekoliko niže: „*Quos nos possumus dicere fundamenta? Apostolos* (ovo je tekst na kog se objekcija pozivlje). *In illis erant fundamenta (Apostolos. In illis erant fundamenta,* objekcija prevodi: *Apostole u njihovome pravome temelju): ibi primum posita est fides Ecclesiae, et ibi fundamenta sunt posita*" (Loc. cit. col. 1144—1145). Svak vidi, da ovakova tumačenja, mistična i alegorična, neoslabljuju nimalo prvotni i literalni smisao klasičnoga Matijeva (16, 18) mjesta.

[1] „Alterius cujus Cephae nescire nos nomen, nisi ejus qui et in Evangelio, et in aliis Pauli Epistolis, et in hac quoque ipsa modo *Cephas*, modo *Petrus*, scribitur. Non quod aliud significet Petrus, aliud Cephas: sed quod quam nos Latine et Graece *petram* vocemus, hanc Hebraei et Syri propter linguae inter se viciniam, *Cephan*, nuncupent" (T. VII, col. 366).

[2] „Haec domus aedificata est super fundamentum Apostolorum et Prophetarum, qui et ipsi montes sunt, quasi imitatores Christi . . Unde et super unum montium Christus fundat Ecclesiam, et loquitur ad eum: *Tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam*" (T. II, col. 44).

Digitized by Google

pak protiv pelagijancem: „Sto ga ima s Pavlom Aristotel, što li „Platon s Petrom? Ako je on bio poglavica filozofâ, Petar bio je „poglavica Apoštolâ, *na komu* je, neoborivom sgradom, Crkva osno„vana“[1]. A u djelu protiv Jovinianu, naglašujuć Ivana Apoštola djevičanstvo, zbog koga od Isusa je bio ljubljen nad ostale Apoštole, predusreta Jovinianovu objekciju: „Nego ti ćeš mi reći, da je na „Petru (a ne na Ivanu) Crkva sagradjena (dakle to su i jeretici znali „i izpoviedali!); premda na drugom mjestu rečeno je, da to biva i „na ostalim Apoštolim i da sgrada Crkve jednako na njima počiva: „ipak izmed dvanaestorice **jedan je odabran, da ustanovljena jednom „glava, razdoru se put presječe.** — A zašto u tu svrhu djevca „Ivana nije odabrao? Isus gledao je na godine, jer Petar bio je sta„riji: te nije hotio da Ivan još mladić predpostavljen bude ljudima, „koji su godinami odmakli bili“[2]. — Da na Petru nebude Crkva sagradjena nego na samu Krstu, te da rieči *super hanc Petram* nemaju se o Petru razumievati, sveti Naučitelj to bi ovdje bio kazao, pošto odgovara na objekciju Jovinianovu: „*At dicis, super Petrum fundatur Ecclesia*“. Suviše. Da Petar nije u drugom smislu temelj Crkve, nego su i ostali Apoštoli, dočim sv. Naučitelj na ovomu mjestu usporedjuje Ivana s Petrom, bio bi jamačno svomu protivniku odgovorio, *da ništa više* Petar nije primio s toga, što je na njemu Crkva sagradjena; jer ako je on kamen, kamen je u jednakom smislu i Ivan, a dà i ostali Apoštoli. Ali Jerolim tako neodgovara. On priznaje svomu protivniku, da je na Petru osobitim načinom Crkva sagradjena i da je on izabran *inter duodecim unus . . . ut capite constituto schismatis tollatur occasio*: samo da dostigne svoj cilj, — uzvisiti Ivana s njegova djevičanstva, — spominje ono što je inače svakomu poznato, naime, da i na ostalim Apoštolim zajednički Crkva počiva. Rekosmo da Jerolim priznaje Jovinianu, da je *osobitim načinom* na

---

[1] „Quid Aristoteli et Paulo? Quid Platoni et Petro? Ut ille enim princeps philosophorum, ita hic apostolorum fuit, super quem Ecclesia Domini stabili mole fundata est“ (T. II, col. 529).

[2] „At dicis super Petrum fundatur Ecclesia: licet id ipsum in alio loco super omnes apostolos fiat, et cuncti claves regni coelorum accipiant, et ex aequo super eos Ecclesiae fortitudo solidetur, tamen propterea inter duodecim unus eligitur, ut capite constituto schismatis tollatur occasio. Sed cur non Joannes electus est virgo? Ætati delatum est, quia Petrus senior erat, ne adhuc adolescens ac pene puer, progressae aetatis hominibus praeferretur“ (Lib. I, n. 26, T. II, col. 258—259).

Digitized by Google

Petru Crkva sagradjena. To bo se izvodi: 1. iz onog što veli, da je *izmed dvanaestorice jedan odabran i glavom* svijuh *ustanovljen, da se razdoru put presječe;* 2. iz onog što kaže, da je u tu svrhu Petar a ne Ivan bio odabran, budući pristojnije bilo, da Petar, zbog napredne svoje dobi, ostalim bude *predpostavljen**.

U posljednjem dakle tekstu, Jerolim Petra *glavom* naznačiva, glavom ostalim Apoštolim predpostavljenom, glavom, koja će ostalim vladati, kô što u ljudskom tielu udovima vlada glava. Petar označen je kao početak, izvor crkvenog jedinstva; a — budi i na ovomu mjestu rečeno, — pošto je Crkva jedna zadruga, jedno stado, jedno kraljestvo, on nebi mogao biti izvor jedinstva, kad pravu oblast nad ostalim sudrugovim nebi imao. Kako bi igda mogao, brez prave oblasti, u jedno stado sva pomanja stada sabirati? Kako nepokorne pomjestne pastire u kolo jedinog zajedništva uvoditi, ako nema oblasti nad njima? Kako razjarene duhove umirivati? Kako razdore odstranjivat? Kako od svakoga zahtjevat, da zakone vrši? To je sve nepojmljivo brez oblasti. Jasno je pak, da rieči: *jedan bio je odabran izmed dvanaestorice, da se razdoru put presječe,* više nego na Petra i Apoštole, odnose se na njihove nastupnike; pošto izmed Apoštolâ Duhom Svetim utvrdjenih, razdorâ se nije bilo bojati. A da je ovo što rekosmo pravi, jedini smisao riečî svetog Naučitelja, to se vidi iz onog što na drugim mjestim piše. Tako u komentaru svrhu Pavlove Poslanice *ad Titum* o pojedinim biskupim veli: „S prva, crkve su bile upravljane obćim „skupom prezbiterâ, . . kasnije, u cielom svietu bilo je odredjeno, da „jedan, od prezbiterâ izabran, bude ostalim predpostavljen, na kog „bi staranje ciele (pomjestne) crkve prešlo, i po tom se digla prigoda razdorim: *et schismatum semina tollerentur*" (T. VII, col. 597). Tako

---

* „*Kiril i Metodije*". „Možemo privesti *sve* (podparano) oce prvih vjekova hristjanske crkve, koji Petra nisu smatrali ni više ni manje nego ravnim ostalim apostolima . . . Svjedoči o tome . . Jeronim, koji kaže, da su svi apostoli primili ključe raja, i na svima njima podjednako počiva sila crkve: *At dicis, super Petrum fundatur Ecclesia licet hoc ipsum alio in loco super omnes Apostolos fiat, et cuncti claves regni coelorum acćipiant et ex aequo super eos Ecclesiae fortitudo solidetur*" (str. 192). Šteta što odmah neposredno iza rieči *solidetur* i same jedne rezke (,) sliedi: **tamen propterea inter duodecim unus eligitur, ut capite constituto schismatis tollatur occasio.** *Sed cur non Joannes electus est virgo? . . , ne adhuc adolescens . . , progressae aetatis hominibus* **praeferretur!**

Digitized by Google

u poslanici *ad Evangelum* opet ponavlja, da je jedan kasnije izabran, *in schismatis remedium*" (T. I, col. 1194). Tako, pače još jasnije u dialogu *contra Luciferianos* veli: „Spas Crkve od časti vrhovnog svećenika „zavisi, koji ako nema stanovite (nezavisne od sreće) *i nada sve nad-„visujuće se oblasti*, toliko će se u crkvam razdorâ poroditi, koliko je „svećenikâ"[1]. — Jerolim jedan isti razlog navodi, jer je Petar izmed Apoštolâ odabran bio, i jer su biskupi pojedini izmed ostalih svećenika bili obrani: dakle, i u jednom i drugomu slučaju, potrebna je oblast nadvisujuća. I sbilja, u Petru bila je takova oblast nad Apoštolim, po nauku Svetog Jerolima, dočim iz toga što je Pavao došao u Jeruzolim, da vidi Petra, on izvodi dokaz *velike Petrove oblasti*[2]; i dočim, što je još veće, uči, da je na Petrovoj osobi Isukrst Crkvu sagradio, učinivši Petra kamenom iste, i da je Petra izabrao za glavu iz dvanaestorice, *ut schismastis tollatur occasio*. Neka i ovo bude na odgovor Febronijevoj školi, koja eto nebi imala mučnosti priznati u Papi, *primum inter pares*.

Pokle neg smo vidili što je Jerolim o Petrovu Prvinstvu učio, da vidimo što je napose učio o Rimskoj Crkvi, gdje je, kako sám kaže, taj Poglavica Apoštolâ 25 godinâ biskupovao, te i mučenstvom pod Neronom život dovršio[3]: da vidimo što je učio — budi nam prosto njegove iste rieči rabiti, — „o toj svetoj Crkvi, gdje su pobjedni spo-„menici svetih Apoštolâ i Mučenikâ; gdje se prava Isukrstova vjera „izpovjeda, ona vjera, Pavlom Apoštolom pohvaljena; gdje nad svla-„danim poganstvom, kršćansko ime dnevice je to sjajnije postajalo"[4].

---

[1] „Ecclesiae salus in summi sacerdotis dignitate pendet, cui si non exors quaedam et ab omnibus eminens detur potestas, tot in ecclesiis efficientur schismata quot sacerdotes" (T. II, col. 173).

[2] „Tantae auctoritatis Petrus fuit, ut Paulus in epistola sua (ad Gal. 1, 18) scripserit: *Deinde post annos tres veni Jerosolymam videre Petrum, et mansi apud eum diebus quindecim*" (Ep. ad August. T. I, col. 920). U tumačenju pak Poslanice ad Galatas, veli, da je Pavao pošao viditi Petra „*honoris priori Apostolo deferendi*" (T. VII, col. 354).

[3] „Simon Petrus . . princeps Apostolorum . . secundo Claudii imperatoris anno . . Romam pergit, ibique vigintiquinque annis cathedram sacerdotalem tenuit, usque ad ultimum annum Neronis . . a quo et affixus cruci, martyrio coronatus est" (De Viris Illust. T. II, col. 638).

[4] „Est quidem ibi sancta Ecclesia, sunt trophaea Apostolorum, et Martyrum; et Christi vera confessio; est ab Apostolo praedicata fides, et

Digitized by Google

Poznato je iz Poviesti, kako Antijokijska crkva, pod čijom je oblašću Jerolim u sirijanskoj pustinji živio, za vremena Pape Damasa nemilim razdorom bila je razkidana, pokle se tri biskupa, oba nju preotimali: Melecij, Vital i Paulin. Svaki od ovizih, tražio je u svoje obćinstvo dobiti svetog Naučitelja. Nego Melecijovi privrženici, da ga lašnje u svoje kolo privuku, naročito su ga jerezijom osumnjičivali, izliku našavši u tome, što se on zatezao izpoviedati tri *hipostase* u presvetomu Trojstvu; a zatezao se s toga, što pod imenom hipostasis, jedni su razumievali *osobu-sobstvo,* a drugi *sućanstvo* božanstveno. Jerolim nadje se u najvećoj neprilici. Nezna uz koga će biskupa prionuti; a nezna takodjer što o jednoj, ili o trima hipostasima da kaže. Kamo će se obratiti u stisci tolikoj? — Nema sumnje, on će pismom u Rim; jer on zna, da je Rim *najobezbjedjenija luka kršćanskog zajedništva*[1]: — njegove su rieči, uzete iz poslanice *ad Principiam,* gdje ih rabi govoreć o velikom Atanasiju i Petru Aleksandrijskom, koji bijahu se u Rim zaklonili. On dakle piše Papi Damasu:

„Pošto Iztok, starinskim svojim bjesnilom uznemiren, razkiduje „nerazdieljivu Krstovu haljinu, dočim je porušen Gospodnji vinograd .. „vidim, da mi je potrebito posavjetovat se s Petrovom Stolicom i „Rimskom vjerom, koju je Apoštol pohvalio. Te nit morska pučina, „niti daljina, što me od Tebe razstavlja, nemogu me uztegnuti, da „nepotražim dragocjeni biser . . . Od svećenika spas, od pastira „ovčica obranu tražim. K nastupniku ribarovu, učeniku križa obraćam „se. Nedržeć se nikoga drugoga, izvan Krsta, s Tvojom svetosti, to „jest, s Petrovom Stolicom u obćinstvo pridružujem se, jer znam, „da je na tome kamenu Crkva sagradjena. Pa s toga otudjenik je, „tko jaganjca blaguje izvan toga doma. Tko u Nojevoj korablji nije, „u potopu će poginuti . . . Nepoznavam Vitala, odbijam od sebe Me„lecija, a jednako i Paulina. Tko s Tobom nesabira, razasiplje: to „znači, da, tko nije uz Krsta, jest s antikrstom. — . . . Pitaju me, „što mislim o rieči *hipostasis,* i priznavam li tri hipostase; a ja od„govaram, nek mi kažu, što tom rieči razumievaju. Vele mi: tri „sobstva. Dobro: ja odvraćam; i ja jednako vjerujem. No oni neće,

---

gentilitate calcata, in sublime se quotidie erigens vocabulum Christianum“ (Paulae et Eustochii ad Marcellam, Ep. 46, T. I, col. 490).

[1] „Qui (Athanasius et Petrus) persecutionis Arianae haereseos declinandae, quasi ad tutissimum communionis suae portum Romam confugerant“ (Ep. 127, T. I, col. 1090).

Digitized by Google

„da se time zadovolje, već hoće, da ja istu rieč *hipostasis* proglasujem. „A ja im kažem: Anatema onomu, tko neizpovjeda tri hipostase, u „smislu triju sobstva. Nego zašto ja nerabim rieč *hipostasis*, ako je „tako nerazjasnim, proglasuju me jeretikom. Ali ja nadodavam: ako „li tko, pod imenom hipostasis razumjeva sućanstvo, te neizpovjeda „jednu hipostasis u tri sobstva, od Isusa je odstranjen. Zaklinjem te „dakle, da odsudiš. Rečeš li Ti, ja se neću bojat proglasivati, da su „tri hipostase: nareditš li Ti, bit će sastavljen drugi Simbol vjere, „poslje Nicejskoga, i mi ćemo izpoviedati pravu vjeru, istim, mal da „ne, riečima, kojim svoje krivovjerstvo izpoviedaju arijanci". (Ovo posljednje sv. Naučitelj kaže, jer su arijanci, — uzimajuć hipostasis u smislu sućanstva — tvrdili, da su u presvetomu Trojstvu tri hipostase). Pismo završuje ovim riečima: „Zaklinjem Tvoju svetost, pro„petim Isukrstom i Trojicom jednosućnom, da mi Tvojim listom „naznačiš, imam li govoriti, oli ne, da su tri hipostase: suviše, da „mi kažeš, koga se od triju biskupa imam držati, i stati s njime u „crkvenom *obćinstvu*"[1]. — Budući pak zakasnio odgovor Damasov, Jerolim upravlja mu drugu poslanicu, i veli mu: „Na jedan kraj bjesne „arijanci, štićeni svjetskom vlašću; na drugi crkva, u tri stranke raz„dieljena, jagmi se, da me k sebi privuče; dočim i monaci, od kojih „sam obkoljen, svoju oblast hoće nada mnom da pokazuju. Ja me„djutim vapijem: Moj je, tko se Petrove Stolice drži! Melecij, Vital „i Paulin, govore sva tri, da su s Tobom sjedinjeni. Da sam jedan „to kaže, mogao bih vjerovati; ama dva jamačno lažu, oli i sva tri. „Zato nemogu, da ne zaklinjem Tvoju svetost, nek mi Tvojim pismom „naznačiš, s kime u Siriji ja imam u zajedinstvu biti. Nemoj prezi-

[1] „Quoniam vetusto Oriens inter se populorum furore collisus . . . ideo mihi cathedram Petri et fidem Apostolico ore laudatam censui consulendam . . A Sacerdote victimae salutem, a Pastore praesidium ovis flagito . . Cum successore Piscatoris et discipulo crucis loquor. Ego nullum primum, nisi Christum sequens, Beatitudini tuae, id est cathedrae Petri, communione consocior. Super illam petram aedificatam Ecclesiam scio. Quicumque extra hanc domum agnum comederit, profanus est. Si quis in Noe Arca non fuerit, peribit regnante diluvio . . . Non novi Vitalem, Meletium respuo, ignoro Paulinum. Quicumque tecum non colligit, spargit: hoc est, qui Christi non est, Antichristi est . . . Decernite obsecro, si placet, et non timebo tres hypostases dicere. Si jubetis, condatur nova post Nicaenam fides, et similibus verbis, cum arianis confiteamur orthodoxi . . . Quamobrem obtestor Beatitudinem tuam . . ut mihi epistolis tuis, sive tacendarum, sive dicendarum hypostaseon detur auctoritas . . Simul etiam, cui apud Antiochiam debeam communicare significes" (Ep. 15, T. I, col. 345).

Digitized by Google

„rati dušu, za koju je Isukrst umro!“[1]. — Ovako jasnim izjavam netreba komentara. Ipak, osvrnimo se na sliedeće dotke:

a) Iz dalekog Iztoka, u ono doba kad medjunarodna obćila nisu ni na domak bila današnjim, Jerolim, ob onom dvostrukomu, toli težkom pitanju, ište odsudu, ne Carigradske, ne Aleksandrijske, ne Jeruzolimske, koja mu je najbliža bila, već Rimske Crkve.

b) Jerolim, kô ovčica pastiru, obraća se k Damasu, i neveli, da je to povlastica Rimskoj Crkvi udieljena kakovim vasionim Saborom. — A kako bi i mogao to reći, pošto prije tih poslanica[2], osim Nicejskoga Sabora, drugog vasionog još nije bilo, a u onome i protivnici priznaju, da o Prvinstvu Rimskog Pape nije bilo govora?

c) Jerolim obraća se k Damasu, jer je on Petrov nastupnik: *K nastupniku se ribarovu ja obraćam.*

d) Obraća se u Rim, jer je *ondje Petrova Stolica: kamen,* to jest, *na kome je Crkva Isusova sagradjena:* dom i Nojeva korablja, izvan koje nema spasa.

e) Veli, da hoće zajedništvom sjedinjen biti s Damasom, to jest, s Petrovom Stolicom; jer, tko s njime nije, nije nit s Krstom, već s antikrstom.

f) S toga, kaže, *jer drugoga, izvan Krsta, nedržim se,* hoću s Tobom sjedinjen da budem.

g) A jer je obćinstvo s Petrovim nastupnikom, to jest, s Rimskom Stolicom, svakomu bistveno potrebito, hoće li u Isukrstovoj Crkvi da bude, kaže, kako su sva tri Antijokijska biskupa, napose govorili, da su u zajednici s Damasom.

h) Odnosno na rieč hipostasis, on, akoprem preduboki bogoslov, moli Damasa, da mu kaže, hoće li, il ne, izpoviedati, da su tri hipostase: zaklinje ga, da tu stvar konačno rieši; a dapače veli, ako

---

[1] . . . „Hinc in tres partes scissa Ecclesia ad se rapere me festinat . . Ego interim clamito, si quis cathedrae Petri jungitur meus est. Meletius, Vitalis, atque Paulinus tibi haerere se dicunt; possem credere si hoc unus assereret. Nunc aut duo mentiuntur, aut omnes. Idcirco obtestor Beatitudinem tuam . . ut mihi litteris tuis, apud quem in Syria debeam communicare, significes“ (Ep. 16, col. 359).

[2] Po sudu većeg diela kritikâ, Jerolimove poslanice Damasu, pisane su godine 375. Vallarsi pak stavlja prvu pri koncu 376, ili pri početku 377, a drugu nekoliko mjeseci kašnje (V. Vallarsi, Praefatio ad Opera D. Hieron. pag. LII; Hurter, Hieronymi Epist. Selec. pag. 25).

Digitized by Google

Papa zapovjedi, da se može i drugi Simbol vjere sastaviti, preko Nicejskoga: čime jamačno, — da ništa drugo o Papinu Poglavarstvu nebude rekao u svojim dvima poslanicam, — priznaje u Papi najvrhovniju oblast*.

---

* „*Kiril i Metodije*" iz Jerolimove poslanice *ad Evangelum* donosi: „„Ma gdje bio episkop, ili u Rimu, ili u Aleksandriji, ili u Tanesu, on ima jednako dostojanstvo i jednaki sveštenički stupanj *(ejusdem meriti, ejusdem est et Sacerdotii)*. Svi su oni *jednako* prijemnici Apostola"" (str. 163). — Opažamo prije svega, kako počam s Luterom, komu je odgovorio O. Scheffmacher, s Kalvinom, Frankovićem i Melanchtonom, kojim je Bellarmin odgovorio (V. Zaccaria, Anti-Febb. P. I, Diss. II, c. 7 n. 6; Bellarminus, De Rom. Pont. Lib. II, c. 16), svi katolički neprijatelji, mimohodeć i pritajivajuć sveosve što je Jerolim kazao o Petru i njegovim nastupnicim u Rimskoj Stolici na toliko mjestâ, pozivlju se na ove njegove rieči. Hiljadu putâ bilo je odgovoreno, ali zabadava kod onizih što neće istinu da razume.

O čem je govor u onoj poslanici, što li je potaklo Jerolima na onaku izjavu? — Diakoni Rimske Crkve, s toga što je u Rimu bio običaj, da oni svjedočbu davaju pri redjenju svećenikâ, i u odsutnosti biskupa, da medju svećenicim sjede, bili se uznili, te i našao se pisaoc, neki Falcidius, što je diakone izjednačivao, ako ne i predpostavljao prezbiterim. — Jerolim dakle ustaje protiv takovoj bludnji, i piše poslanicu *ad Evangelum* (Ep. 146, T. I, col 1192), kojom dokazuje, da pošto prezbiteri posvećuju Tielo i Krv Gospodnju, stariji su od diakonâ, a niži samo od biskupâ, jer ovi mogu rediti svećenike; dočim diakoni, kako se na ovomu mjestu sv. Naučitelj izrazuje, nisu nego „*mensarum et viduarum ministri*". Ovdje je očevidno, da je rieč o oblasti reda. I s toga nadodaje Jerolim: Pa neka su oni diakoni Rimske Crkve, to biva svejednako, jer nemože se smatrati, da je u Rimu jedna Crkva, a druga u cielomu svietu. I time dokaziva, da kako u cielom svietu diakoni po svome su redu niži od prezbiterâ, tako isto mora da bude i u Rimu. A pošto je Falcidius iznosio navadu Rimske Crkve, gdje su, kako rekosmo, diakoni s prezbiterim sjedili i pri redjenju istih svjedočili o njima, Jerolim odgovara, da ta navada obstojeća u Rimu ništa nebroji, pokle sav sviet veći je od Rima: *orbis major est Urbe.* A prema onome, što je odmah s početka poslanice bio rekao: „*Audio quemdam in tantam erupisse vecordiam, ut Diaconos, Praesbyteris, id est, Episcopis anteferret*", odvraća: „*Ubicumque fuerit Episcopus, sive Eugubii etc. ejusdem meriti, ejusdem est et Sacerdotii*". — Moglo bi biti da Jerolim u mjestu, što nam se predbacuje, pod imenom *Episcopus* razumjeva ne biskupe prave, već samo prezbitere; i tim da kaže: da kako su svagdi prezbiteri od diakonâ stariji, tako su i u Rimu, pošto je red jedan u svemu svietu. Velimo, da bi moglo biti, dočim on govori: *Čujem da neki mahnitov diakone prezbiterim, to jest, biskupim predpostavlja;* i dočim bio mu je cilj dokazati starešinstvo prezbiterâ, a ne biskupâ, nada diakonim. U ovakovu tumačenju objekcija već ńebi imala smisla. Ipak us-

Digitized by Google

Poglavje XII.

Sv. Augustin († 430).

Ništa manje od Jerolima i Ambroza, nije izrazit o našem predmetu ovaj velikan izmedj velikanâ, ovaj ponos jednoč slavne Afrikanske Crkve.

Petra navadno on zove *prvim:* prvim u sboru Apoštolâ, prvim od Apoštolâ, ili medju Apoštolim; a dapače, *prvim i poglavitim*[1]. Drugih putâ veli, da je Petar „*Poglavarstvo Apoštolstva imao*“[2]. A u knjizi *De Baptismo contra Donatist.*, navadjajuć nešto iz poslanice sv. Cipriana *ad Quintum*, kaže, da se „*u Petru, po odličnoj milosti, Prvinstvo nad Apoštolim nadvisuje*“[3]. — Petar dakle primio je — dakako od Isusa — Prvinstvo nad svima. I ovo je pravi, jedini uzrok, s česa Augustin nebrojno putâ ponavlja, da je Petar Crkvu zastupao, nju po neki način u svojoj osobi nosio, i da je Crkva u njemu uosobljena bila[4]. Dà, Petrovo Prvinstvo, a ništa drugo, jest uzrok

---

memo li, kako se obćenito uzimlje, da je sveti Naučitelj pravo o biskupim govorio, to je za našu svrhu svejednako, dočim, kako smo vidili, on samo govori o oblasti reda, a ne *pravomoćja*, sasvim različitom od prve. U tome smislu dakako, ma gdje biskup bio, nije manje biskup, nego da je u Rimu; i svi biskupi jednaki pečat i jednako svećeništvo imaju. Da pak sveti Naučitelj nije na ovomu mjestu govorio o oblasti jurisdikcije *(pravomoćja)*, to se još dokazuje iz istih rieči, što nam se predbacuju. On veli: „Ma gdje bio biskup . . u Aleksandriji ili u Tanesu, jednak ima pečat, jednako svećeništvo. Kad bi smo ove rieči o jednakosti *pravomoćne oblasti* uzeli, bili one ikakva smisla mogle imati? Jednak Aleksandrijski i Taneski biskup?! Dakle Jerolim nije znao, ono što je znao sav sviet; naime, da se pravomoćna oblast Aleksandrijskog biskupa prostirala na tri velike provincije, dočim ona Taneskog biskupa bila je ograničena na sami mali jedan grad? Pa onda kako mogu protivnici ozbiljno one rieči katolicim predbacivati?

[1] „Primus in Apostolorum ordine“ . . . „Primus Apostolorum“ . . . „In Apostolis primus“ . . „Petro, in ordine Apostolorum primo et praecipuo“ (Opp. Migne, T. V, P. I, col. 479, 481, 797, 1353, 1365, 1368).

[2] „ . . Apostolatus principatum tenens“ (T. V, P. I, col. 480).

[3] „In quo primatus Apostolorum tam excellenti gratia praeeminet“ (T. IX, col. 127).

[4] „Gestat enim Petrus plerumque Ecclesiae personam“ . . . „Petrum vero Apostolum Ecclesiae unicae typum“ . . . „Petrus Ecclesiae figuram portans“ . . . „Petrus in quo figurabatur Ecclesia“ . . „In significatione personam Petrus gestabat Ecclesiae“ (T. V, P. I, col. 478, 479, 480, 481, 802 — et alibi).

Digitized by Google

takovih izraza u Augustinovim spisim. Nit nam treba nagadjati, da ovo dokažemo, pošto sám sv. Naučitelj napućuje nas, da to zastupanje Crkve od strane Petrove imamo smatrati kao Petrovo odlikovanje nad ostalim Apoštolim. „Gospod Isus, on veli, prije muke svoje, kô što „znadete, učenike je sebi izabrao, koje je prozvao Apoštolim. Izmedj „istih, *jedini Petar udostojan bio je, mal da ne svagdje, da zastupa „cielu Crkvu*“[1]. — „Petar *zastupatelj Crkve, Apoštolstva Poglavarstvo „imajući*“[2]. — „Petar Apoštol *zarad Prvinstva* svoga Apoštolstva, zna„menujuć općinstvo, *zastupao je Crkvu*“[3]. — „*Zarad Prvinstva*, kog je „medju učenicim imao, *Petar bio je slika Crkve i njezin zastupatelj*“[4]. A kako bi i mogao on jedini Crkvu zastupati, ako nije nada sve od Isusa uzdignut bio? Jasno je dakle, da Petar Crkvu zastupa, ne drugčije nego vlastodržac zastupa puk, kojim vlada. Iz ovoga se pak logično može zaključiti, da kolikokrat Augustin Petra zastupateljem Crkve nazivlje, toliko putâ neizravno izpovjeda njegovo Prvinstvo.

Nije tu sve. Augustin kaže, kako je Isukrst „*u jednomu Petru Crkvu osnovao*“[5]; i, što se vladanja Crkve tiče, Petra da je po neki način sobom izjednačio, jedno isto sa sobom ga učinio: „U Petru jedinstvo „je iztaknuo. Mnogo je bilo Apoštolâ, a jednomu rečeno, *Pasi ovce „moje* . . . No svi dobri pastiri u jednomu su, jedno su . . . Jer i „Petra istoga, komu je ovce povjeravao, kao drugomu sebi, jedno „sa sobom hotio je učiniti, da mu tako ovce svoje izruči, kako bi „on glava bio i uzdržao tielo, to jest Crkvu; te, kao zaručnik sa „zaručnicom, dvoje bili jedno tielo“[6]. — Što je to, da je Isus po Petru

---

[1] „Inter hos (Apostolos) pene ubique solus Petrus, totius Ecclesiae *meruit* gestare personam“ (T. V, P. I, col. 1349).

[2] „Ecclesiae figuram portans, apostolatus principatum tenens“ (T. V, P. I, col. 480).

[3] „Ecclesiae Petrus Apostolus, propter apostolatus sui primatum, gerebat figurata generalitate personam“ (T. III, P. II, col. 1973).

[4] „Cujus (Ecclesiae) ille agnoscitur in figura gestasse personam, propter primatum quem in discipulis habuit“ (T. IV, P. I, col. 432).

[5] „Dicit enim Petro, in quo uno format Ecclesiam, Petre amas me?“ (T. V, P. I, col. 755) . . .

[6] „In ipso Petro unitatem commendavit. Multi erant Apostoli, et uni dicitur, *Pasce oves meas* . . . Sed omnes boni pastores in uno sunt, unum sunt . . . Nam et ipsum Petrum, cui commendabat oves suas quasi alter alteri, unum secum facere volebat, ut sic ei oves commendaret; ut esset ille caput, ille figuram corporis portaret, id est, Ecclesiae, et tanquam sponsus et sponsa essent duo in carne una“ (T. V, P. I, col. 287).

Digitized by Google

hotio iztaknuti jedinstvo, ako Petar nije crkvenog jedinstva izvor i središte? Jer Augustin veli, da božanstveni Utemeljitelj Crkve, hotijuć Petru istu crkvu — ovce svoje — preporučiti, Petra je sebi izjednačio, sa sobom jedno isto učinio, ako time nije hotio kazati, da kako je on glava (nevidiva) Crkve, tako i Petar uza nj i s njime jest (vidiona) glava iste? Petru je dakle Isus svu Crkvu svoju izručio, da joj pastiruje; a to je Augustin i na drugom mjestu kazao, veleć: „Petar je sasma sav sviet ostavio, Petar je sav sviet (naime vasionu „Crkvu) primio“[1].

Ostaje dakle dokazano, po Augustinu, da je Petar imao Prvinstvo nad Apoštolim, da je zbog istog Prvinstva Crkvu vasionu zastupao; a to isto znači ono, što dalje sv. Naučitelj nastavlja, naime, da je u *jednome Petru Crkva osnovana*, da je u *Petru Isus hotio jedinstvo iztaknuti*, da je *njemu*, a s njime — no samo s njime, — i drugim ovce svoje preporučio.

Mi znamo, da je Augustin na veće mjestâ kazao, da kamen, na komu je Crkva sagradjena, jest osoba božanstvenog njezina Utemeljitelja; pače, da je i rekao, da nije na Petru, već na kamenu, kog je Petar izpovjedio, Isus Crkvu svoju sagradio (V. T. V, P. I, col. 479: P. II, col. 1238, 1348—1349). Ali i s ovakim tumačenjem, to stoji, da je Augustin Petra glavarom vasione Crkve priznavao: inače nebi ga *prvim i poglavitim od Apoštolâ* nazivao, nit govorio, da on ima *Poglavarstvo i Prvinstvo medju njima*, i da ga je Isusu *udostojao odlikovanjem zastupatelja ciele Crkve*. U ostalom, sv. Naučitelj hotio je kazati, da je Isukrst *poglaviti* kamen svoje Crkve; a to i mi svi kažemo, čim ako velimo, da je Petar *kamen*, to znamo, da je takov samo učestvovanjem sa Isukrstom. Pa s toga i mi s Augustinom govorimo: *a Petra Petrus*: od Krsta-Kamena, Petar-Kamen; u koliko *Petrus* izlazi od *Petra*, ne slovničkim, već ontologičnim izvodom. Onako pak tumačenje Augustinu je išlo na ruku, da uspješnije, naime, proti bludnji donatistâ, uzmogne dokazati, kako sakramenti u Crkvi od sama Isukrsta svoju krepost crpe, i da njihova vriednost nipošto nezavisi od svetosti podielitelja svećenika. Kad je dakle on rekao, da je Crkva sagradjena, *non super Petrum, quod tu es; sed supra petram quam confessus es*“ (T. V, col. 1239), razumjeo je, da Petar nije *poglaviti*, *prvi* kamen, koji je za stalno sam Krst.

[1] „Prorsus totum mundum dimisit Petrus, et totum mundum Petrus accepit“ (T. IV, P. II, col. 1371).

Digitized by Google

Nego ako je Augustin o Krstu, ili o vjeri tumačio, da su temelj Crkve, on je na drugim mjestim klasične rieči Matijeva Evandjelja (16, 18) razumievao o Petrovoj osobi. Tako, navodeć one rieči: *Zakolji i blaguj* (Act. Apost. 10, 13) u besjedi vrhu XXX Psalma, veli: „I govori Petru: *Zakolji i blaguj*. O Crkvo, (to jest, o Petre, „jer na ovomu kamenu sagradit ću Crkvu moju), *zakolji i blaguj*“[1]. A u djelu *Retractationum*, što je pri koncu života napisao, napominjuć svoju knjigu pisanu protiv jeretiku Donatu, kaže: „U toj knjizi, na „nekom mjestu rekao sam, *da je na Apoštolu Petru, kao na kamenu, „Crkva bila utemeljena*; a tako je i sv. Ambroz mislio, kô što je „poznato iz stihovâ: „*Hoc ipsa petra Ecclesiae — canente, culpam „diluit*“. Znam ipak, da sam poslje premnogo putâ, rieči Gospodi- „nove: *Ti si Petar, i na ovomu kamenu sazidat ću Crkvu moju*, istu- „mačio u smislu, da taj kamen jest onaj isti, kog je Petar izpovjedio, „kad je rekao: *Ti si Krst, Sin Boga živoga*; a po tom Petar, od istog „Krsta-Kamena (*Petrus ab hac Petra*) Petrom nazvan, da je zastupao „Crkvu, koja je na tomu kamenu bila sagradjena, te je i primio „ključe kraljestva nebeskoga; a to s toga, jer njemu nije bilo rečeno: „*Tu es Petra*, nego: *Tu es Petrus*. Kamen dakle bio je Krst, kog je „Šimun izpovjedio, kako ga i Crkva s njime izpovjeda, i zato, on je „bio nazvan *Petrus*. A od ovih dvaju tumačenjâ, neka štioc odabere, „koje mu se priličnije bude vidilo“[2].

Mi ćemo ob ovom navodu donieti opazke otca Rozavena.

1. „Sv. Augustin neosudjuje mnenje onizih, što u riečima: *Na ovomu kamenu*, razumievaju istu Apoštolovu osobu. Dapače veli, da je

[1] „Ait Petro, *Macta et manduca*. O Ecclesia (hoc est, o Petre, quia super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam) *macta et manduca*“ (T. IV, P. I, col. 242).

[2] „Dixi in quodam loco de Apostolo Petro, quod in illo tamquam in petra fundata sit Ecclesia; qui sensus etiam cantatur ore multorum in versibus beatissimi Ambrosii, ubi de gallo gallinaceo ait: *Hoc ipsa petra Ecclesiae — canente, culpam diluit*. Sed scio me postea saepissime sic exposuisse quod a Domino dictum est, *Tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam;* ut super hunc intelligeretur quem confessus est Petrus, dicens, *Tu es Christus Filius Dei vivi:* ac sic Petrus ab hac Petra appellatus, personam Ecclesiae figuraret, quae super hanc petram aedificatur, et accepit claves regni coelorum. Non enim dictum est illi, *Tu es Petra;* sed, *Tu es Petrus*. Petra autem erat Christus; quem confessus Simon, sicut eum tota Ecclesia confitetur, dictus est Petrus. Harum autem duarum sententiarum quae sit probabilior, eligat lector“ (T. I, col. 618).

Digitized by Google

i sám u nekoj sgodi tako one rieči istumačio; te akoprem je poslje na drugi ih način tumačio, nije ipak krivim sudio prvašnje svoje tumačenje; pošto ostavlja slobod štiocu, da odabere od dvaju, ono, koje mu se vjerojatnije bude činilo. — Mi dakle, nastavlja Rozaven, poslužujuć se Augustinovom dozvolom, velimo, da tumačenje, koje je sasma naravno i nenategnuto na silu protiv naravnom smislu rieči, nedvojbeno čini nam se, da je vjerojatnije; a to je, prvašnje Augustinovo tumačenje.

2. Jedini razlog, s kog je Augustin sumnjio, da li se Apoštolu Petru odnose rieči, *Na ovomu kamenu*, jest, što Isus, po njegovu mnenju, nije rekao, *Tu es Petra*; već, *Tu es Petrus*. Ali ovaj razlog nema nikakve vriednosti, i osniva se na nepoznavanju sirijanskog jezika, kojim je Gospod govorio. Sveti Naučitelj vidio je, da latinski *Petrus* i *Petra*, a jednako i grčki Πέτρος i Πέτρα dočetkom se razlikuju; a nije znao, da ta razlika u izvornom jeziku nepostoji, i da *Kefas* znači jednako i *Petrus* i *Petra*, kô što i francuzka rieč *Pierre*. Nebuduć dakle Augustin sirijanski jezik poznavao, scienio je, da je Petru rečeno, *Tu es Petrus*, a ne, *Tu es Petra:* a dakako, da se u tom varao. Pri tome, pošto je on evandjelski tekst na dva načina istumačio, brez, da je razsudio, koga se tumačenja treba držati; i pošto se jedno od ovih dvaju osniva na jezikoslovnoj pogreški, mi smo ovlašćeni vjerovati, da bi se on isti svoga prvog tumačenja bio držao, da bude znao za onu filologičnu pogrešku.

3. Iz istih se Augustinovi rieči vidi, da je on Prvinstvo Petrovo priznavao, dočim, u protivnoj predmieni, nebi bio nikada o Petrovoj osobi tumačio rieči, *Na ovomu kamenu*, koje tumačenje jest najočitija izpovjed Petrova Prvinstva; nit bi štiocu bio pustio slobod, da isto tumačenje može predpostaviti onomu, kog je poslje na veće mjestâ u svojim spisim donio" (Rozaven-Gallitzin, De la Réunion de l' Église Russe, etc. p. 136—137)*.

Kako je zbog svoga Prvinstva Petar Crkvu zastupao; tako radi toga odlikovanja, Augustin uči nas, da je od Isusa Petar ključe primio:

* „*Kiril i Metodije*", dočim mukom mimolazi sve, što je Augustin o Petru *kamenu Crkve* rekao, o Petru *prvom i poglavitom* od Apoštolâ, o Petru imajućem *Poglavarstvo i Prvinstvo nad Apoštolim*, o Petru *zastupatelju Crkve*, ima dva Augustinova teksta o vjeri *temelju* Crkve (str. 176), tri o Isukrstu *temelju* njezinu (str. 182); a jedan o Apoštolim *temelju* (str. 184). Mi se nećemo o njima zabavljati, jer to bilo bi vrieme gubiti, poslje onog, što smo u ovoj našoj knjigi toliko putâ kazali; a i na ovom istom mjestu u tekstu.

Digitized by Google

„Jer je Petar *sam* cielu Crkvu zastupao, udostojan bio je, da mu bude „rečeno, *Tebi ću dati ključe kraljestva nebeskoga* . . . Petrovo se dakle „odlikovanje odatle proslavljiva, *jer je on zastupatelj vasionosti i je-* „*dinstva Crkve bio*"[1]. — Ovdje se ključi stavljaju u odnošaj efekta napram Petrovu zastupateljstvu, u komu zastupateljstvu više, nego u ključim, — po ovom Augustinovu tekstu, — Petrovo je odlikovanje postavljeno. Velimo, da je u zastupateljstvu odlikovanje više, nego u ključim; jer, akoprem sv. Naučitelj nenieče znamenovanje vrhovne oblasti u evandjelskoj metafori ključâ (Matth. 16, 19); ipak u ovomu i drugim sličnim mjestima[2] svojih mnogobrojnih spisa, oblast ključâ uzimlje samo u užemu smislu, *vlasti*, naime, *odpuštanja griehâ*, obstojećoj u Crkvi: to dakako prema svome cilju; pošto je imao braniti katolički dogmat protiv montanistim i novacianim, koji su tvrdili, da Crkva nemože griehe odpuštati, zato što je Petru, kao privatnoj osobi, Isus ključe dao, te s Petrovom smrću ta oblast da je prestala. Evo razloga, s koga Augustin, i drugi Otci one dobi (V. što smo kazali, govoreć o Ambrozu) dokazivali su, da je Crkva ključe primila; Petar, to jest, i Apoštoli za Crkvu, na korist iste: s toga, da oblast ključâ obstoji vavjek u Crkvi. I to je naravni izvodak načela Augustinova, biva: da je Petar, kao zastupatelj Crkve, ključe primio, a ne, kao sama osoba *(non homo unus)*, brez obzira na službu i poglavarstveni njegov položaj u Crkvi.

Iz oblasti ključâ, što je, po Augustinovoj misli, Crkva u Petru primila, kako bi se što moglo izvesti protiv Petrovu Poglavarstvu nad svima?*

---

[1] „Propter ipsam personam, quam totius Ecclesiae solus gestabat, audire meruit, *Tibi dabo claves regni coelorum* . . . Hinc ergo Petri excellentia praedicatur, quia ipsius universitatis et unitatis Ecclesiae figuram gessit" (T. V, P. I, col. 1349).

[2] „Has enim claves non homo unus, sed unitas accepit Ecclesiae . . Ut noveritis Ecclesiam accepisse claves regni coelorum, audite in alio loco quid Dominus dicat: *Si cui dimiseritis peccata dimittentur ei*" (T. V, P. I, col. 1349). „Aut non sunt istae in Ecclesia claves ubi peccata quotidie remittuntur? Sed quoniam in significatione personam Petrus gestabat Ecclesiae, quod illi uni datum est, Ecclesiae datum est" (Ibid. col. 802).

* „*Kiril i Metodije*", da dokaže absolutnu jednakost svijuh Apoštola, osim što donosi sliedeće Augustinove rieči: „„Crkvi su dani ključevi carstva nebeskoga, i kad Petru Isus govori, govori i svima drugima: *pasi ovce moje*"" — (dà, opažamo mi: Crkvi su dani ključi; ali *po* Petru. Svim pastirim, ali uz Petra i po Petru, Isus svoje ovce povjerava); osim, velimo, što donosi one rieči, kaže nam, da „Augustin nazivlje Petra i

Digitized by Google

Prema onomu, što je o Petru sveti Augustin vjerovao, on se izrazuje o njegovim nastupnicim, Rimskim Papam.

Pavla prvim i posljednjim izmedju Apoštolâ, *ali koji su u svemu jednaki*, „jer, kaže, mi znamo da *medju njima nema ništa višeg ni manjeg*“ —“ (str. 182). — U besjedi 55, na koju se objekcija poziv lje, mi nemogosmo naći spomena o takovoj jednakosti. Pače u toj besjedi, po Migneovu Izdanju, nema ni rieči o Petru i Pavlu. Ima dà, u besjedi 299, a to je jedna od mnogih, što nose naslov: *de Natali Apostolorum Petri et Pauli,* ima, velimo, *nešto* od onoga, što objekcija spominje. „Apoštol Petar prvi je izmedj učenikâ odabran bio. Pavao pak ne medju njima, ne s njima, već mnogo kasnije, niti ipak različit od njih. Petar dakle prvi od Apoštolâ, Pavao najposljednji; a Bog . . prvi i najposljednji, prije koga ništa, i poslje koga ništa. Bog dakle, Apoštola prvog i posljednjeg mučenstvom je sjedinio: *sicut nostis omnes . . . Apostolus Petrus inter discipulos, primus electus est: Paulus autem non inter illos, non cum illis; sed longe postea, non dispar illis. Petrus ergo primus Apostolorum, Paulus novissimus: Deus autem . . . primus et novissimus . . . ante quem nihil, et post quem nihil . . . ipse Apostolos, primum et novissimum, passione conjunxit*“ (T. V, col. 1368). Augustin usporedjuje Pavla s ostalim Gospodinovim učenicim: i ništa drugo. A izvadjati odatle, da je Pavao *u svemu* jednak Petru; pače tvrditi, da je Augustin rekao, da medju Petrom i Pavlom *nema ništa višeg ni manjeg*, to će naprosto reći, prišivati Augustinu misli i rieči ne njegove, već svoje. To će reći protusloviti Augustinu, koji govori, da u Petru „*primatus Apostolorum tam excellenti gratia praeeminet*“, i da je on Crkvu zastupao „*propter Apostolatus sui primatum*“, ili „*propter primatum quem in discipulis habuit*“ uza sve ostalo, što smo u tekstu kazali. — Izmed Petra i Pavla nema ništa višeg ni manjega! A kako onda sv. Naučitelj, razmišljajuć ukor Pavlov Petru (Gal. 2, 11), nemože da se Petrovoj poniznosti nedivi? On bo veli, da je „tom prigodom Petar potomstvu, ter bi kad s pravoga puta tko zakrenuo, bolje neg Pavao, ostavio primjer svetosti; da bi i takov, ne preko volje primao opomenu od *nižih*, koji bi, po Pavlovu izgledu, akoprem mladji, na obranu evandjelske istine starijemu se svomu uzprotivili: *ipse vero Petrus, quod a Paulo fiebat utiliter libertate caritatis sanctae ac benignae pietate humilitatis accepit: atque ita rarius et sanctius exemplum posteris praebuit, quo non dedignarentur, sicubi forte recti tramitem reliquissent, etiam a posterioribus corrigi; quam Paulus, quo confidenter auderent etiam minores majoribus pro defendenda evangelica veritate, salva fraterna caritate, resistere . . . Est laus itaque justae libertatis in Paulo, et sanctae humilitatis in Petro*“ (T. II, col. 285—286). „*Erat objurgatore suo, ipse qui objurgabatur mirabilior . . . Valet autem hoc ad magnum humilitatis exemplum*“ (T. III, P. II, col. 2114). Ako je Pavao, u svemu jednak bio Petru, mi nevidimo s česa Augustin imao se diviti Petrovoj poniznosti. Pavao u oči Petru se protivi. Ali zašto? Jer Petar bijaše dostojan ukora: *quia reprehensibilis erat.* Primiti ukor od jednaka sebi, i to kad si ukor zaslužio, mi nebi znali, da je to kakova

Digitized by Google

Petar je Rimskom Stolicom vladao, pa je s toga našemu svetom Naučitelju, kô i svim ostalim Otcim, ona postala *Stolica κατ' ἐξοχήν Apoštolska*[1], čije *Poglavarstvo ostalo je za vavjek u Rimskoj Crkvi*[2], i koja jest onaj *kamen, kog vrata paklena nemogu predobiti:* „**Ipsa est petra, quam non vincunt superbae inferorum portae**“[3]. — Što nije u ovom posljednjem navodu rečeno? Rimska je Stolica Petrova Stolica: pa zato, kako je Petar kamen, na komu je Crkva sagradjena; tako i ona, koja je, u odnošaju napram Crkvi, ista stvar što i Petar, jest onaj kamen. Dalje. Kako Crkva nemože biti brez temelja, tako nemožeš zamisliti Crkve brez Petrove Rimske Stolice; i kako je prva nepredobitna, usljed obećanja njoj učinjena od božanstvenog njezina Utemeljitelja, tako je nepredobitna i Rimska Stolica, dočim je ona hrid, *quam non vincunt superbae inferorum portae.* A pošto sveti Otci pod izrekom *vrata paklena* u klasičnom Matijevu mjestu (16, 18), razumievaju vjerozakonske razdore i bludnje u vjeri, nije li jošter u Augustinovu navodu, najjasnije naznačena *nepogrješivost* Rimske Stolice?

vanredna poniznost, udivljenja dostojna. Osim toga, pošto sv. Naučitelj iz Pavlova, napram Petru, postupanja, izvodi, da manji starijim, na obranu istine, mogu se uzprotiviti, nije li tim očevidno pokazao, da je Petar napram Pavlu bio, što stariji naprama mladjemu? Dà, Pavao, po Augustinu, bio je *vojnik nebeskih četa*: miles castrorum coelestium (T. I, col. 798), *vrlo izvrstno udo Krstova tiela:* multum excellens membrum corporis Christi (T. X, P. I, col. 339), *veliki i sveti čovjek*: tam magnum et sanctum virum (Ibid. col. 601), *nadstojnik žitnice Gospodinove*: interroga horrearium Dominicum (T. V. P, I, col. 923); ali nipošto jednak Petru *u svemu;* razumjemo reći, nipošto njemu jednak u vladanju Crkve. Na jednomu samo mjestu, govoreć o Pavlu, Augustin spominje *poglavitost*, ili ti *prvačtvo u apoštolstvu*; ali ta poglavitost jedino se odnosi na propoviedanje Evandjelja, a ne na kakovu oblast nad Apoštolim: „*In* ipso *quoque* Evangelio, *ubi et tanti Apostolatus meruit principatum*“ (T. X, P. I, col. 163). U sličnom smislu Rimska Crkva i dandanas Pavla, ujedno s Petrom, zove *Poglavicom apoštolskim*: Petra radi njegova Prvinstva u Crkvi, a Pavla, radi zasluga stečenih propoviedanjem Isusove vjere (V. što smo kazali, na str. 62, pr. 1).

[1] „Cathedra quid tibi fecit Ecclesiae Romanae, in qua Petrus sedit, et in qua hodie Anastasius sedet?“ . . . Quare appellas *cathedram pestilentiae* Cathedram Apostolicam?“ (Cont. Litter. Petil. T. IX, col. 300).

[2] „Romanae Ecclesiae, in qua semper Apostolicae Cathedrae viguit principatus“ (T. II, col. 163).

[3] „Numerate Sacerdotes vel ab ipsa Petri Sede, — et in ordine illo Patrum quis cui successit, videte: — Ipsa est petra, quam non vincunt superbae inferorum portae“ (In Psalmo, contra partem Donati, T. IX, col. 30).

Digitized by Google

Dosljedno tomu svome nauku, Augustin, ili govorio o Rimskim Papam, ili njima samim svoja pisma upravljao, ti ćeš vavjek naći, gdje rabi onu formu izrazivanja, i izjavljuje ono poštovanje, što no pristoje Poglavarâ vasione Crkve. Tako, odgovarajuć svomu prijatelju Optatu, kaže mu, kako je bio pošao u Cezareu pošto mu to *naredio* Papa Zosim, Apoštolske Stolice biskup; i šaljuć mu pismo iste Apoštolske Stolice, upravljeno, protiv pelagijancim, svima biskupim svieta, veli mu, kako Pelagij i Celestij ne samo bili su osudjeni od saborâ, već i od dvaju Nadsvećenikâ Apoštolske Stolice, Inocencija i Zosima; a po tom, ter se nebi svidili, da se osudjenim imaju smatrati od cieloga kršćanskog svieta[1]. Pišuć pak Papi Inocenciju, u ime svoje i drugih šestdeset biskupâ Milevskoga sabora, veli mu: „Pošto je Gospod osobitim darom milosti svoje Tebe na „Apoštolsku Stolicu postavio, i takovim Te učinio, da kad bismo mi „obmučali i nepredočili poštovanosti Tvojoj ono što nam se čini, da „zahtjeva dobro Crkve, to bi nam u grieh imalo se upisati, čim se „nebi mogli ogovarati, da nas je strah bilo, da Ti neprijazno naše „nazore primiš; dostoj se, molimo, pastirsku Tvoju brižljivost udesiti „napram golemoj pogibelji bolujućih Isusovi uda“[2]. — Augustin s cielim saborom moli Papu, neka on uztukne pelagijanstvo, kojim su Afrika i Palestina najveće bolovale. Jamačno to od njega nebi tražili, da ga i tizih pokrajina pastirom nebudu smatrali, i da nebudu bili osvjedočeni, da, kako pastirska njegova brižljivost obuhvaća sav sviet, tako i njegova oblast više može, nego oblast svih ostalih biskupa i saborâ. Niti je ovo puko naše nagadjanje, pošto vidimo, da drugi Afrikanski sabor, u pismu istomu Inocenciju upravljenu, veli: „Mi smo hotili ovo Tebi saobćiti, za da bude oblašću Apo„štolske Stolice potvrdjeno ono, što je naša nedostatnost odredila“.

---

[1] „Me autem apud Caesaream praesente venerunt (litterae tuae), quo nos *injuncta nobis* a venerabili Papa Zosimo Apostolicae Sedis episcopo ecclesiastica necessitas traxerat . . . Pelagius et Coelestius . . . etiam a duobus venerabilibus Antistitibus Apostolicae Sedis, Papa Innocentio et Papa Zosimo, nisi correcti etiam egerint poenitentiam, toto christiano orbe damnati sunt“ (T. II, col. 857, 865).

[2] „Quia te Dominus gratiae suae praecipuo munere in Sede Apostolica collocavit, talemque nostris temporibus praestitit, ut nobis potius ad culpam negligentiae valeat, si apud tuam Venerationem, quae pro Ecclesia suggerenda sunt, tacuerimus, quam ea tu possis vel fastidiose vel negligenter accipere; magnis periculis infirmorum membrorum Christi pastoralem diligentiam, quaesumus adhibere digneris“ (T. II, col. 763).

Digitized by Google

A malo niže: „Ako, usljed djelâ Iztočnog sabora, i Tvoja Poštovanost „sudi, da je Pelagij pravedno bio odpušten, potrebito je ipak, da „oblašću iste Apoštolske Stolice bude anatemizirana njegova bludnja, „koja je na više mjestâ našla privrženikâ“ [1].

Jednako, kad Augustin šalje Papi Bonifaciju I svoje djelo „*Contra duas epistolas Pelagianorum*“ (koje *epistole*, pošto se po Italiji raznosile, isti Bonifacij bijaše Augustinu dostavio, da ih pobije), veli, kako treba da bdiju nad Gospodnjim stadom svi biskupi, medju kojim *uzvisitijim vrhom* Papa se ističe. Zatim nadodaje: „Moj odgovor „na one dvie epistole odredio sam najprije Tvojoj svetosti upraviti, „ne da iz njega ti što naučiš, već da ga razsudiš i izpraviš ako bi „po čem u istomu što bilo, da nije dobro“ [2]. Evo kako je naš Naučitelj Papu smatrao.

Augustin, vavjek sebi dosljedan, prispievši u Afriku Inocencijov odgovor, nemože da nejavi tu radostnu viest svomu prijatelju Paulinu; te mu kaže: „Na sve, on (Papa) nami je odgovorio, onako kako je „trebalo, i kako je dolikovalo Nadsvećeniku Stolice Apoštolske“ [3].

Iza odsude Inocencijove, Augustin smatra već stvar dokončanu s crkveno-dogmatičnog pogleda, pa ima zašto, da se raduje. To nam sám sveti Naučitelj svjedoči. Pišuć bo protiv Julianu, pokle mu bijaše spomenuo nauk Ciprianov, Hilarijev, Ambrozov i drugih crkvenih Otaca o *iztočnom griehu*, ovako se izrazuje: „Zar bi takove ljude ti „prezirao zato što oni svi Zapadnoj Crkvi pripadaju? Zato što ja „nisam nijednog Iztočnog biskupa spomenuo? Što dakle mi imamo „činiti, pošto su oni grci a mi latini? Ja cienim, da bi ti imao

---

[1] „Hoc itaque gestum . . . sanctae Charitati tuae intimandum duximus, ut statutis nostrae mediocritatis etiam Apostolicae Sedis adhibeatur auctoritas, pro tuenda salute multorum et quorumdam perversitate etiam corrigenda . . . Si ergo Pelagius episcopalibus Gestis quae in Oriente confecta dicuntur, etiam Tuae Venerationi juste visus fuerit absolutus; error tamen ipse et impietas, quae jam multos assertores habet, per diversa dispersos, etiam auctoritate Apostolicae Sedis anathemanda est“ (T. II, col. 759—760).

[2] „Neque enim dedignaris, qui non alta sapis, quamvis altius praesideas, esse amicus humilium . . . Cum . . . communis sit omnibus nobis qui fungimur episcopatus officio (quamvis ipse in ea praeemineas celsiore fastigio) specula pastoralis . . . Haec ergo quae . . . ista disputatione respondeo, ad tuam potissimum dirigere Sanctitatem, non tam discenda quam examinanda, et ubi forsitan aliquid displicuerit, emendanda constitui“ (T. X, P. I, col. 550—551).

[3] „Ad omnia ille rescripsit eo modo, quo fas erat, atque oportebat Apostolicae Sedis Antistitem“ (T. II, col. 817).

Digitized by Google

„biti zadosta onaj dio vasione, u komu Gospod je hotio preslavnim „mučeništvom okruniti prvoga izmed Apoštolâ. I da budeš ti hotio „poslušati Inocencija, koji onom Crkvom upravlja, za stalno mladost „svoju iz pelagijanske mreže bio bi izbavio. Jer, što je mogao onaj „sveti čovjek Afrikanskim saborim odgovoriti, ako ne ono, što je od „starine Apoštolska Stolica i Crkva Rimska s ostalim crkvam ne-„prekidno vjerovala?“[1]. — Ovdje čovjek nemože da neupita: kako je mogao Augustin scieniti i tvrditi pred svojim protivnikom, da sama Rimska Stolica može zamieniti sve dojedne naučitelje i biskupe, jedne i druge Crkve, ako to nije iz svoga i obćega osvjedočenja, da ona posjeduje vrhovnu, nepogrješivu naukovnu oblast? Jer on veli, da Inocencij nije mogao Afrikancim odgovoriti drugčije, nego kako je od starine Rimska, a dosljedno i sveobća Crkva učila? Ta tvrdnja jamačno pokazuje, da je Augustin uvjeren bio, da Rimska Crkva, sa svojim biskupom, kad o pitanjim vjere razsudjiva — pošto je u onom slučaju vjerstveno se pitanje pretresalo, — nemože u vjeri zabluditi. Inače, kako bi Augustin Julianu mogao reći, da mu je dosta same Rimske Crkve oblast, da upozna svoju bludnju?

Ovo što rekosmo o Augustinovu osvjedočenju, potvrdjuje se onim, što u drugom djelu (*Opus Imperfectum*) sveti Naučitelj opet Julianu govori: „Jer hoćeš, da se još stvar pretresa, pošto je to kod „Apoštolske Stolice jur učinjeno?“[2]; i još jasnije onim što tvrdi u djelu „*Contra duas epistolas Pelagianorum*“, veleć: da je *pismom Inocencija Pape svaka sumnja dignuta* o predmetu, koji je tada Crkvu zanimao[3]; a najbolje izjavom, što je u crkvi pred Kartaginskim pukom učinio: „One što vam protuslove ukarajte. Jer o tome pitanju „bile su poslane Apoštolskoj Stolici odluke dvaju saborâ. Od nje su

[1] „An ideo contemnendos putas, quia Occidentalis Ecclesiae sunt omnes, nec ullus est in eis commemoratus a nobis Orientis Episcopus? Quid ergo faciemus, cum illi graeci sint, nos latini? Puto tibi eam partem orbis sufficere debere, in qua primum Apostolorum suorum voluit Dominus gloriosissimo martyrio coronare. Cui Ecclesiae praesidentem beatum Innocentium si audire voluisses, jam tunc periculosam juventutem tuam pelagianis laqueis exuisses. Quid enim potuit ille vir sanctus Africanis respondere conciliis, nisi quod antiquitus Apostolica Sedes et Romana cum ceteris tenet perseveranter Ecclesia?“ (T. X, P. I, col. 648).

[2] „Quid adhuc quaeris examen, quod jam factum est apud Apostolicam Sedem?“ (T. X, P. II, col. 1183).

[3] „Litteris beatae memoriae Papae Innocentii, quibus de hac re dubitatio tota sublata est, consentire (Coelestius) respondit“ (T. X, P. I, col. 574).

Digitized by Google

„nam došli i odpisi. **Tim je parnica dovršena**: dao Bog, da tako „jednom prestane i bludnja!“[1].

Nit se ovomu nauku protivi, što Augustin drugom prilikom reče: biva, da pošto se donatiste nezadovoljavahu odsudom Pape Melkiada, ostavaše jošter podpuni crkveni sabor: „*restabat adhuc plenarium Ecclesiae universae concilium*“ (T. II, col. 169); jer se te rieči ne odnose na kakovo pitanje o vjeri, već na pitanje o faktu, i jer na ovomu mjestu Augustin, boreć se protiv donatistim, razloži prema njihovim načelim: argumentira, što se reče, *ad hominem*, da im dokaže nedosljednost njihovu, i da ih lašnje pobije[2]. Razjasnimo stvar. Donatiste izpričavali svoju šizmu sa opačinom sudaca, koji su pod Melkiadom njihovu parnicu sudili. Augustin opaža im najprije, da takovo izpričavanje jest, *vox omnium malorum litigatorum*: zatim, akoprem osvjedočen, da je Melkiadova odsuda najsvetija i najpravednija, pače i *konačna* bila[3], ipak, da svojim suparnicim otme iz rukû oružje, veli im: „Stavimo, da sbilja nisu bili dobri oni biskupi, „što su u Rimu sudili; još je ostavao podpuni sabor ciele Crkve, „gdje sa istim sudcima stvar je mogla biti na novo pregledana; te ako „bi ovi bili ubiedjeni, da su krivo sudili, njihova bi odsuda bila uni„štena. A jesu li se na taj sabor pozvali donatiste? Ako jesu neka „dokažu: mi velimo, da nisu“[4]. Zaključak je: dakle treba i sami da priznadu, da je bila pravedna odsuda Rimskih sudaca: inače, oni bi se na sabor podpuni bili prizvali. Reklismo jošter, da se one rieči ne odnose na kakovo pitanje o vjeri: i sbilja tu se samo radilo o faktu Cecilianovu, da li je, to jest, zakonito bio redjen. U takovim pitanjim, nije se čuditi, da se iza jedne odsude može na novo stvar

[1] „Redarguite contradicentes, et resistentes ad nos perducite. Jam enim de hac causa duo concilia missa sunt ad Sedem Apostolicam: inde etiam rescripta venerunt. Causa finita est; utinam aliquando finiatur error!“ (T. V, P. I, col. 734).

[2] Augustin ovako je sa svojim protivnicim većekrat običavao. Tako, n. pr., prepiruć se s Maksiminom, veli mu: „*Nec ego Nicaenum, nec tu debes Ariminense, tamquam praejudicaturus proferre concilium. Nec ego hujus auctoritate, nec tu illius detineris*“ (T. VIII, col. 772).

[3] „Ipsius beati Melchiadis *ultima* est prolata sententia, quam innocens, quam integra, quam provida“ (T. II, col. 167).

[4] „Ecce putemus illos episcopos, qui Romae judicarunt, non bonos judices fuisse; restabat adhuc plenarium Ecclesiae universae concilium, ubi etiam cum ipsis judicibus causa posset agitari, ut si male judicassent convicti essent, eorum sententiae solverentur. Quod utrum (donatistae) fecerint probent: nos enim non factum esse facile probamus . . .“ (Ibid. col. 169).

Digitized by Google

revidirati. Odnosna Melkiadova odsuda, po osvjedočenju Augustinovu, bila je najsvetija i najpravednija; ali jer su donatiste protiv istoj bili se prizvali na Konstantinov sud i ovaj dozvolio im, da stvar bude opet podvržena Arleskomu saboru, Augustin hoće da im reče: jer se niste i na obći (valjda Nicejski) sabor prizvali, gdje bi još pomnjivije stvar bila razvidjena? Zaista sv. Naučitelj nije smatrao za onu razmiricu potrebitim taj sabor, čim sám na ovomu mjestu kaže, da je car Konstantin dao im druge sudce (Arleski sabor), *ne da je to potrebito bilo*, nego jer se hotio priložiti njihovoj zloći, i jer je želio po svaki način njihovu veliku bezočnost (bezočnost, jer se nisu hotili podložiti *konačnoj* Melkiadovoj odsudi) uztuknuti: „*dedit ille aliud Arelatense judicium . . non quia jam necesse erat, sed eorum perversitatibus cedens, et omni modo cupiens tantam impudentiam cohibere*“.

Jednako neprotivi se nauku, kog smo iz Augustina iztakli, ono što sveti Naučitelj reče o Ciprianu, da bi se, to jest, pri razmirici s Papom Stjepanom, za stavno bio podložio, da stvar bude bila općim Saborom utvrdjena (De Baptis. contr. Donatist. Lib. I, c. 18: Lib. II, c. 4; T. IX, col. 124 et 129), jer je i tu *argumentum ad hominem*. Donatiste hotili prekršćivati jeretike, pozivljuć se na autoritet sv. Cipriana, uzprkos protivnoj odredbi Nicejskoga Sabora. Augustin, da im dokaže, kako se nepravedno na Cipriana pozivlju, veli im: Vi se pozivljete na Cipriana. Ali je poslje Cipriana stvar u protivnom smislu bila riešena općim (Nicejskim) Saborom. Pošto je dakle nedvojbeno, da bi se Ciprian bio podložio, da bude stvar u njegovo doba takovim Saborom bila riešena; jer se vi nećete da podložite: jer nećete, da u tomu istoga Cipriana nasliedujete? „*Cur auctoritatem Cypriani pro vestro schismate assumitis, et ejus exemplum pro Ecclesiae pace respuitis? Ipse sine dubio cederet, si jam illo tempore quaestionis hujus veritas eliquata et declarata per plenarium concilium solidaretur*“ (Loc. cit. col. 128). A i ovdje treba zabilježiti, da kako je god Ciprian *slobodnim* (V. što smo kazali razabiruć Ciprianov nauk) i dišiplinarnim smatrao pitanje o prekršćivanju, te scienio, da mu se prosto Stjepanu oprieti, tako je Augustin scienio, da Stjepan nije ono pitanje konačno bio razsudio, pošto se samo na običaj pozivao, i pošto nikoga s toga nije izobćio, akoprem je izobćenjem prietio: „*Vicit tamen*, on veli, *pax Christi in cordibus eorum* (*Stephani et Cypriani*) *ut in tali disceptatione nullum inter eos malum schismatis oriretur*“ (Loc. cit. col. 194). Jer pak, po Augustinovu mnenju, nije stvar konačno bila riešena — inače bi Stjepan Cipriana bio izobćio,

Digitized by Google

te bi medju njima bio pukao razdor: *malum schismatis*, proti onomu što Augustin tvrdi —; a pri tom, po Ciprianovu uvjerenju, pitanje bilo o stvari slobodnoj, naš sveti Naučitelj mogao je sbilja uztvrditi, da Ciprian, i ako nije se odmah na izjavu Stjepanovu predao, bio bi se namah podložio Saboru *odlučujućemu* o postojećem pitanju.

Poglavje XIII.

Sv. Gaudencij Brešanski i učenici sv. Ivana Zlatousta: Paladij, sv. Isidor Pelusijota, sv. Nil, Ivan Kasian i sv. Proklo.

Članak 1.

Sv. Gaudencij († okolo 410).

Suvremenik Ambrozov, Jerolimov, Augustinov, Gaudencij jednako, kao i ovi velikani, o Petrovu je Poglavarstvu učio.

U besjedi što je pred pukom rekao na dan svoga biskupskog posvećenja po ruke sv. Ambroza, o Petru ovako se izrazuje. „Molim „našega obćeg otca Ambroza, neka, iza male rose moga govora, on „natopi srdca vaša otajstvima božanstvenih knjiga. Nek vam on, po „Duhu Svetomu, kojim je napunjen, govori; i kao *nastupnik Apoštola* „*Petra*, on će biti usta svijuh ovdje nazočnih biskupa. Jer kad je „Gospodin Isus zapitao Apoštole: *A vi tko kažete, da sam ja?* Petar „sam, *kao usta svijuh vjernika*, odgovori: *Ti si Krst Sin Boga živoga?* „Kakovo je obdarje ta izpovjed odmah primila? Blaženstvo i *preslavnu* „*oblast kraljestva nebeskoga* . . . Kašnje, kad je Gospodin uskrsnuo „od mrtvî, svi Apoštoli *u Petru* ključe primaju“[1]. — Ovdje jasno

[1] „Obsecro communem patrem Ambrosium, ut post exiguum rorem sermonis mei, ipse irriget corda vestra divinarum mysteriis litterarum. Loquetur enim Spiritu Sancto quo plenus est; . . et tamquam Petri Apostoli successor, ipse erit os universorum circumstantium sacerdotum. Nam cum Dominus Jesus interrogaret Apostolos: Vos autem quem me esse dicitis? solus Petrus omnium credentium ore respondit: *Tu es Christus, Filius Dei vivi*. Quid statim muneris accepit ista confessio? beatitudinem scilicet, regnique coelestis gloriosissimam potestatem . . . Postea vero . . omnes Apostoli Christo surgente, in Petro claves accipiunt, . . quando ait illis: Accipite Spiritum Sanctum, quorum peccata dimiseritis, dimissa erunt“ (Serm. 16; Patr. Lat. Migne, T. XX, col. 958—959).

Digitized by Google

je rečeno, da je Petar bio zastupatelj svega kršćanstva: *Petar kao usta svijuh vjernikâ*; i da je za obdarje svoje izpovjedi *primio preslavnu oblast kraljestva nebeskoga.* Ako je dakle ta oblast kraljestva nebeskoga (ključi Matijeva mjesta 16, 19) bila Petrovo osobito obdarje, onda odatle sliedi, da takova oblast jest osobina Petrova: inače, u čemu bi obdarje stalo? Istina da Gaudencij kaže, da poslje Gospodinova Uskrsnuća svi su Apoštoli ključe primili, ali u ključima primljenim od Apoštolâ nerazumjeva ono što je razumjeo na prvom mjestu, gdje se osvrnuo na Isukrstovo obećanje Petru u Matijevu Evandjelju; te su njemu ključi kad o Apoštolim govori, ne vrhovna oblast nad Crkvom, već samo oblast odrješivanja od griehâ i podielivanja svetotajstvâ, kako se vidi iz riečî sto neposredno sliede: „*Claves ab ipso Domino accipiunt, quando ait illis: Accipite Spiritum Sanctum, quorum peccata dimiseritis etc.*“ Pa i tako, naš svetitelj još jednom napominje Petrov odlični položaj u Crkvi, njegovo Poglavarstvo nad svim ostalim, pokle veli, da ako su Apoštoli svi primili ključe, to su ih *u Petru* primili, time označujuć Petra izvorom crkvene oblasti. I evo razloga, s koga, u istomu navodu, Ambroza (a po tom svakog biskupa) *Petrovim nastupnikom* zove.

U besjedi pak o sv. Petru i Pavlu, u kojoj, dočim u zviezde obadva jednako kuje, kaže nam, u čemu sastoji razlika izmed jednoga i drugoga. „Dužnim, on veli, poštovanjem danas crkve po cielome „svietu svetkuju mučenstvo Petra i Pavla. U današnji bo dan, okrutnost „Neronova njih je u Rimu pogubila . . . . Obojica plemenite duše, „slavna obojica: dva svietnjaka svieta, vjere stupovi, utemeljitelji „Crkve, učitelji pravičnosti, začetnici svake svetosti i istine. Njih „tada samo možemo dostojno hvaliti, ako spomenemo što je o njima „Krst-Istina rekao“. Ovdje navodi o Petru mjesto iz Evandjelja Matijeva: *Tu es Petrus etc.* (Matth. 16, 18), a o Pavlu rieči iz Djela Apoštolskih: *Vas electionis est mihi iste etc.* (9, 15); pak nastavlja: „*Na jednomu je utemeljena Crkva:* drugi dragocienu pomast „vjere svojim naukom nosi puku, sám postavši Sudom izabranim“[2]. —

[2] „Petrus et Paulus, quorum passionis natalem hodie per universum mundum omnes Ecclesiae debito honore concelebrant. In hoc enim die apud urbem Romam ambos pro Christi nomine Neronis crudelitas interfecit . . . Ambo nobiles, ambo insignes: duo vero mundi lumina, columnae fidei, Ecclesiae fundatores, innocentiae magistri, totius sanctitatis et veritatis auctores. Quos tunc digne laudare possumus si eos divinis testimoniis praedicemus, quibus eos Veritas laudavit . . . Super unum fundatur Ecclesia: alter pre-

Digitized by Google

Evo Petrova svojstva, kojim se razlikuje od Pavla, kao i od drugih Apoštola: on je uz Isukrsta glavni temelj, kakov nije ni Pavao, niti ijedan drugi Apoštol.

Članak 2.

Paladij, sv. Isidor Pelusijota († 440) i sv. Nil.

Izmedj Zlatoustovi učenikâ najprije ćemo spomenuti Helenopoljskoga biskupa, Paladija, koji jer nipošto nije hotio prekinuti crkveno obćinstvo sa svojim učiteljem, kad je ovaj progonjen bio, sám je morao svoju crkvu ostaviti, te bježeć iz otačbine, u Rim se zakloniti (okolo 408 god.).

Paladij u Rimu napisa svoj „*Povjestni razgovor* (διάλογος ἱστορικός) *o životu sv. Ivana Zlatousta*“, u komu ostavio nam je dosta očiti dokaz svoje vjere o Papinu Poglavarstvu u Crkvi, akoprem rieči Matijeva Evandjelja (16, 18) uzgredno tumači o Petrovoj izpovjedi, veleć: „*Respondent non omnes sed solus Petrus, mentes omnium interpretans: Tu es Christus Filius Dei vivi. Cujus responsi rectitudinem probans Servator, pronuntiavit dicens: Tu es Petrus, et super hanc petram, hoc est confessionem hanc, aedificabo Ecclesiam meam*“ (Opp. S. Joan. Chrys, T. I, col. 68)*.

U dialogu, poslje nego uvrstio bijaše poslanicu Zlatoustovu upravljenu Papi Inocenciju, o kojoj ćemo na drugome mjestu govoriti, veli, da je: „blaženi Inocencij Papa obima strankama (Zlatoustu i

---

tiosum fidei myrum doctrina sua portat in populo, ipse Vas electionis effectus“ (Serm. 20, Ibid. col. 994—995).

* „*Kiril i Metodije*“ pozivlje se na ovaj tekst. „Ispovjedanje Petrovo jest kamen, na kome je crkva sazidana. „„Po tome ispovjedanju, dobavlja Paladije, mora i danas, kao po najčvršćem pravilu, svaki biti presudjen““ —“ (str. 177). Rieči, koje „*Kir. i Met.*“ kao tekstualno Paladijeve donosi, akoprem nami ni malo nesmetaju, nisu nipošto Paladijeve, dočim njegovu misao neizrazuju. Paladij je rekao: „*Ad hanc igitur regulam etiamnum invenies, non in Joanne solum, sed in omnibus et vituperia et laudes*“ (Loc. cit.). O čem je ondje govor? Teodor diakon stavlja pitanje: Ako je Ivan pravedan, kako je to, da ljudi o njemu zlo govore? Paladij na to odgovara; da opaki ljudi tako su i o Spasitelju govorili (Joan. 7, 12; 8, 48: Luc 11, 15: Matth. 11, 19), čim dobri ne tako; već ovi posljednji, kao i Petar (Matth. 16, 16). Za ovim nadodaje: „Prema tomu pravilu, i danas ne samo Zlatoustu, nego i svakomu se drugomu dogadja, za ono što se hvalâ i uvriedâ tiče“.

Digitized by Google

„Teofilu) jednaka pisma zajedništva poslao, *osuđujuć* ipak Teofilovu „odsudu (proti Zlatoustu), i izjavljujuć, da treba drugi neporočni „sabor sakupiti“ ; a Teofilu suviše, da je naredio: „neka se tomu „saboru prikaže, i dokaže svoje osvade po Nicejskim kanonim, jer „drugih kanonâ (razumievao je Antijokijske, na koje se pozivali Zlato-„ustovi neprijatelji) Crkva Rimska neprima“[1]. Ovizim je, ako će i neizravno, Paladij pokazao, da Papa ima pravu poglavarstvenu oblast i nad Iztočnom Crkvom. Inače, kakova bi korist za njegova protagonistu bila iz toga što on naglašuje, da je Inocencij *osudio* Teofilovu odsudu protiva njemu? A čemu bi jošter bio spominjao Inocencijovu *naredbu* Teofilu, ako on isti, kao što i svi ondašnji kršćani, nisu bili osvjedočeni, da Papa ima oblast davati naredbe i samomu Aleksandrijskomu Patrijarki, koji je još i tada *pravom* sliedio biti najprvi u Iztoku?

Uz Paladija spomenut ćemo druga dva od najodličnijih Zlatoustovi učenika: sv. Isidora Pelusijotu i sv. Nila.

Isidor vavjek Petra starijim, većim od svih ostalih Apoštolâ smatra, zovuć ga: „*Apoštolâ vrhovnikom*“[2], „*vrhovnikom skupštine učenikâ*“[3], „*Apoštolskoga sbora vrhovnikom*“[4].

Sveti Nil pak ovako se o Petru izrazuje: „I vidi, ter hoćeš, „kako je Petar poslje pokore učinjen **prvim kamenom Crkve, glavom** „(vrhom) **apoštolskoga sbora**: nije bo ni on brez grieha bio. Nemoj

---

[1] „Ad haec beatus Innocentius Papa utrique pares literas communionis misit, improbans judicium quod a Theophilo factum videbatur: dicens debere aliam cogi Synodum irreprehensibilem“ (loc. cit. col. 12). „Tu igitur, si judicio confidis, siste te ad Synodum, quae secundum Christum cogitur: et ibi expositis criminationibus sub testibus Nicaeni Concilii canonibus (alium enim canonem Romana non admittit Ecclesia) etc.“ (Ibid. col. 13).

[2] „Idque etiam Apostolorum antesignanus (ὁ τῶν ἀποστόλων κορυφαῖος) Petrus his verbis confirmat etc.“ (Epistol. Lib. II, Ep. 58; Patr. Gr. Migne, T. LXXVIII, col. 503). „Audi coryphaeum ac principem — u grčk. samo je prva rieč. — Apostolorum dicentem etc.“ (Lib. IV, Ep. 166, col. 1258).

[3] „Ipsum Petrum apostolici sodalitii coryphaeum (τὸν τοῦ θιάσου — τῶν — μαθητῶν κορυφαῖον) . . spiritualibus peccatis ac morbis (Christus) liberavit“ (Lib. I, Ep. 142, col. 278).

[4] „Ac quidem Apostoli ea, que ceperunt, litteris complexi sunt, velut Petrus apostolici chori praesul (ὁ κορυφαῖος τοῦ χοροῦ) in eo libro, quo res suas gestas narrat etc.“ (Lib. II, Ep. 99, col. 543).

Digitized by Google

„dakle iziskivati, da oni, što Crkvi predstoje, svi kolici bezprikorni „budu, i da nemaju imati nikakva poroka nit mane ljudske“ [1]. Ovako naš svetitelj piše nekomu Eusebiju *.

Članak 3.

Ivan Kasian († 433).

Pri oluji, koja u Carigradu bijaše uzbjesnila protiv sv. Ivanu Zlatoustu, uz biskupe, Ciriaka Sinadskoga, Eulisija Apamejskoga i Paladija Helenopoljskoga bijaše iz Iztoka u Rim došao još jedan od Zlatoustovi vrlih učenika, da, kao očevidac, izviesti Papu o Iztočnim stvarima i odvjetuje posao svoga učitelja; a to je Ivan Kasian: koji nam je takodjer ostavio liepih dokazâ svoje vjere o Petrovu Prvinstvu, da ništa nerečemo, kako sami njegov dolazak u Rim za Iztočne poslove jest jedan od dokazâ najsjajnijih.

U djelu *Collationes*, Kasian da dokaže, *kako je vjera dar Božiji*, navodi najprije molitvu Apoštolâ: *Domine auge nobis fidem*, pak onda nastavlja: „. . . uči nas i Tvorac ljudskoga spasenja koliko je ne„postojana i slaba vjera naša, niti sama sebi dostatna, ako je Gospodnja „pomoć neukriepi, pošto veli Petru: *Šimune, Šimune, evo je sotona* „i t. d. Ako je dakle u Petru, ona (vjera) trebala Gospodnje pomoći, „da nepomanjka, tko će biti toliko preuzetan i sliep, da bi cienio „nepotrebitu sebi svagdanu Božiju pomoć za uzdržanje iste vjere?“ [2].

---

[1] „Et videsis Ecclesiae primum lapidem Petrum (καὶ ὅρα μοι τὸν πρῶτον λίθον τῆς Ἐκκλησίας Πέτρον), chori apostolici verticem (τὴν κορυφὴν τοῦ χοροῦ τῶν ἀποστόλων), post poenitentiam factum; neque enim sine peccato erat. Ne ergo universos irreprehensibiles esse, nullumque probrum aut maculam humanam admittere, qui Ecclesiae praesunt, contendas“ (Epist. Lib. II, Ep. 261; Patr. Gr. Migne, T. LXXIX, col. 334).

* „*Kiril i Metodije*“ predbacuje katolicim autoritet ovih dvaju otaca, kao tobože protivnih Petrovu Poglavarstvu. Nut čujmo: „Isidor Pelusijot: „„Petar je stavio svoje ispovjedanje kao kamen i temelj, na kome je Hristos sazidao crkvu svoju““ —“ (str. 178): kolik da je tu govor, ma o bilo čijoj, a ne o *jedinog* Petra izpovjedi, kao temelju Crkve, ili o izpovjedi i vjeri, razstavno od Petrove osobe! — „Sv. Nil smatra Petrovo *ispovjedanje vjere* (podparano) kao prvi kamen crkve: Ep. 2, 261“ (Ibid.). Neka bi bilo i tako, pa što je zato? . . . Ali u poslanici, na koju se objekcija pozivlje, nema o vjeri ili o izpoviedanju vjere ma same jedne rieči. Nasuprot, ondje ima ono, što smo u tekstu kazali, naime, da je **Petar učinjen prvim kamenom Crkve i glavom Apoštolskoga sbora.**

[2] „ . . . docet nos idem Auctor salutis humanae, quam ipsa fides nostra lubrica sit, et infirma, et nequaquam sibi sufficiens, nisi fuerit auxilio Do-

Digitized by Google

Čim se u ovome navodu naglašuje Isusova molitva za Petra; a to pri strašnoj kušnji, koja je svim Apoštolim jednako prietila; to se odatle logično izvodi Kasianovo osvjedočenje, da je Isukrst hotio oskrbiti Petra, u koliko je ovaj, po njegovoj odredbi, imao postati vrhovnim glavarom u Crkvi. Dapače, pošto je na istome mjestu Petar stavljen u opreku sa svakim drugim: „*quae (fides) si in Petro, ne deficeret, Domini egebat auxilio, quis erit tam praesumptor et coecus etc.*“; odatle je očevidno, da Petar jest sam nada svima. A da je sbilja to Kasianova misao, do očevidnosti može se dokazati iz drugoga njegova djela, u kome evo što piše: „Iza rieči, kojom je Gospodin „Petra pohvalio, koje druge izjave sliede? *A ja,* reče, *velim tebi: da „si ti Petar, i na ovomu kamenu sagradit ću Crkvu moju.* Vidiš, da „rieč Petrova (naime što je Krstovo božanstvo izpovjedio), jest vjera „Crkve (to jest: Crkva vjeruje ono, što je Petar o Krstu izpovjedio). „Dakle nipošto nije u Crkvi, tko vjeru Crkve nedrži. *I tebi,* reče „Gospodin, *dat ću ključe kraljestva nebeskoga.* Vjera ova zaslužila je „nebo: vjera ova (Petar naime zbog svoje vjere) primila je ključe „kraljestva nebeskoga. A po tom možeš razumjeti (govori Nestoriju) „što te čeka. Nećeš moć unići na vrata, koja ovaj ključ otvora, ti, koji si zaniekao vjeru ovoga ključa. *I vrata,* reče, *paklena neće nad-„vladati* tebe. A vrata su paklena, vjera jeretikâ, pače nevjerstvo“[1]. — Ovo je posve jasno. Ovdje imamo tri Isusove izjave o Petru: 1. da je on Petar, naime, kamen, na komu je božanstveni graditelj hotio Crkvu svoju sagraditi; 2. da je njemu obećao ključe zbog njegove vjere; 3. da njega (Petra) neće nadvladati vrata paklena, naime krivovjerstva. A od ovog se posljednjeg vidi, da, po misli Kasianovoj,

---

mini roborata, dicens ad Petrum: *Simon, Simon* etc. Quae si in Petro, ne deficeret, Domini egebat auxilio, quis erit tam praesumptor et coecus, qui se ad hujus custodiam Domini credat adjutorio non egere?“ (Collat. III, 16: Opp. Ed. Francofurt. 1722, pag. 264).

[1] „Sed tamen dictum illud Domini, quo collaudavit Petrum, quae dicta alia consequuntur? *Et ego,* inquit, *tibi dico: quia tu es Petrus et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam.* Vides quod dictum Petri, Ecclesiae fides est? Ergo extra Ecclesiam fit necesse est, qui fidem Ecclesiae non tenet. *Et tibi,* inquit Dominus, *dabo claves regni coelorum.* Fides haec coelum meruit: fides haec claves regni coelestis accepit. Intellige quae te maneant. Introire clavis hujus januam non poteris, qui fidem clavis istius denegasti. *Et portae,* inquit, *inferni non praevalebunt adversum te.* Portae inferni, fides est haereticorum, imo perfidia“ (De Incarnatione, Lib. III, c. 14, pag. 709).

Digitized by Google

i molitva Isusova u Luci (22, 32) smjerala je na Petra u njegovu odnošaju napram Crkvi, u odnošaju, velimo, temelja napram sgradi*.

Još ćemo, kano ilustraciju, nadodati što Kasian u istomu ovome djelu, na drugom mjestu, o Petru kaže: „Zapitajmo, veli, onoga, što „je medju učenicim *učenik vrhovni* (govori o Petru, riečima koga: „*Ti si Krst* i t. d., dokaziva Krstovo božanstvo), a učitelj medju „učiteljim; onoga, *koji vladajuć krmilom Rimske Crkve, imao je Pogla-* „*varstvo vjere i svećeništva.* Kaži nam dakle, kaži nam, molimo te, o poglavico Apoštolâ, Petre i t. d.“[1]. Ovim riečima komentara ne treba.

Mimolazimo pak njegovo tumačenje riečî: „*štogod zavežeš* i *što god razdriešiš*“, gdje veli izrično, da je, zbog izvrstne svoje vjere, Petar po neki način istu Božiju moć primio[2].

Članak 4.

Sv. Proklo († 447).

Proklo, koji je kašnje svome učitelju Zlatoustu na biskupskoj stolici nastupio, i svojim vrlinam istu proslavio, u divnoj besjedi *In Transfiguratione Domini*, pokle bijaše naveo Petrove rieči: *Učitelju, dobro nam je ovdje prebivati*; *načinimo tri šatora*: *jednoga tebi, Mojsiji jednog, a jednoga Iliji* (Luk. 9, 33), i opazio da je Luka odveć liepo hotio Petra izvjetovati, kad je kazao, da *nije znao što govoraše*, nadovezuje: „Sbilja, *o poglavico učenikâ i predstojniče Apo-* „*štolâ*, Petre, jer se tako naglo puštaš zavesti od nizkih zemaljskih

* „*Kiril i Metodije*“, opet po svoju. „Kasijan: „„Gospod kazuje nam, koliko je slaba i nepostojana vjera naša, ako nju nesnaži božanstvena pomoć. Dokazom nam služe rieči njegove Petru: Ja se pomolih za tebe da tvoja vjera ne prestane““ —“ (str. 188). Ove su rieči izravno naperene protiv Petrovoj, a još više njegovih nastupnika, nepogrješivosti. Ali je uprav nepojmivo, kako se iz njih što u tomu smislu dade izvesti. Što, zar katolici tvrde, da bi Petar i njegovi nastupnici, na Rimskoj Stolici, nepogrješivi u vjeri bili, da to za nje božanstveni Spasitelj nebude izmolio? Katolici s Kasianom uče, da baš usljed Isukrstove molitve za Petra, neće ovoga, niti njegove nastupnike nadvladati vrata paklena, to jest nevjerstvo, ili krivovjerstvo.

[1] „Interrogemus . . summum illum et inter discipulos discipulum, et inter magistros magistrum; qui Romanae Ecclesiae gubernaculum regens, sicut fidei habuit, ita et sacerdotii principatum. Dic nobis ergo, dic nobis, quaesumus, princeps Apostolorum, Petre etc.“ (Ibid. c. 12, pag. 707).

[2] „Perfecta Apostoli fides potestatem quodammodo divinitatis accepit: ut quae ligasset vel solvisset in terris, vel ligata essent in coelestibus vel soluta“ (Ibid. c. 14, pag. 709).

Digitized by Google

„misli, te ljudskim razlozima uvredu božanstvu nanosiš, i veliš, da „treba u pustinji tri šatora podignuti, opredieljujuć po taj način „jednaku čast Gospodu i slugam?“ Malo pak niže, opet upravljajuć govor Petru, veli: „Ako je dobro, da mi na zemlji ostanemo, onda „Ti si zaludu nazvan *ključarom* nebeskoga kraljestva. Što će ti već „služiti ključi od nebesâ? Ako želiš ostati na Taboru, odreci se neba „za unapred. Ako hoćeš šatore graditi, **nemoj biti, nit se zvati te-„meljem Crkve**“. A poslje nekoliko redaka, spominjuć glas, što se je tada s neba čuo, kaže: „Dok još Petar govoraše, ukori ga Otac „s nebesâ, veleć mu: Što je to, Petre? Jer si tako nestavan? .. Zar „si sam sebe zaboravio? Nisi li ti, koji si rekao: *Ti si Krst, Sin „Boga živoga?* Toliko si čudesâ vidio; ti Bar-Jona, a još se Šimunom „pokazuješ (ti *sin golubice*, koji si toliko visoko bio uzletio poznavanjem Isukrstova božanstva, da bi imao premudrim učiteljem biti, a još si Simun — od žudinskoga *šama*, s l u š a t i — još hoćeš učenikom da budeš). Predpostavio te je, da budeš ključarom nebesâ, „a još se nisi svukao od navadâ nizkoga brodara?“[1]. — Sveti Proklo dakle Petra proglasuje, *poglavicom učenikâ, predstojnikom Apoštolâ, ključarom nebeskoga kraljestva* (u izvrstnom smislu), *predpostavljenim od Isusa na tu čast, temeljem Crkve.* Što igda ljepšega u malo rieči? A treba opaziti, da takovi izrazi o Petru uzgredno su rečeni (pošto nije naš svetitelj izrekao ih u kakovu pohvalnom govoru o Petru); te se jedino imaju smatrati naravnom izjavom dubokog osiećanja, potičućeg iz bogoslovnog njegova osvjedočenja.

Pridodat nam je, da smo mi pomnjivo proštili pohvalno slovo istoga Prokla o Apoštolu Pavlu; a tako i ono o Andriji, koji je u Carigradu osobitim štovanjem bio čašćen, jer, po pučkoj predaji, on je utemeljio bizantinsku crkvu; ali nismo mogli naći ništa slična

[1] „Enimvero, o princeps discipulorum ac apostolorum praeses, Petre, utquid humilibus abjectisque cogitationibus praeperperantius agi te sinis etc? . . . Si quidem bonum est ut in terra simus, frustra sane coelorum appellatus es claviger. Quid enim tibi deinceps coeli claves deservient? Si quidem montem istum desideras, coelis posthac renuntia. Si tabernacula construere cupis, noli esse ac vocari fundamentum Ecclesiae . . . . Adhuc, inquit, loquente Petro, redarguit eum de coelo Pater, dicens: Quidnam ista sunt, Petre? Quid nutas ac labas? . . Tuine ipsius oblitus es? . . Nonne ipse es qui dicebas: *Tu es Christus Filius Dei vivi?* Tot teantaque miracula conspexisti, tu Bar Jona, et adhuc Simon existis? Coelorum te clavigerum praefecit, necdumque vilis nauticae vestem deposuisti?“ (Patrol. Gr. Migne 1859, — ovo izdanje nema grčkoga teksta — T. XXXV, col. 381—383).

Digitized by Google

onomu, što o Petru kaže. Prema svome cilju on kuje u zviezde — kô što je i pravedno — svoje protagoniste, on im plete vienac od svakojakih enkomijastičnih epiteta, on tu izasiplje pune pregršti retoričkog cvieća; ama ni jednomu ni drugomu neveli, da je *poglavica učenikâ,* da je *predstojnik Apoštolâ,* da je *ključar nebeskoga kraljestva,* da je *temelj Crkve.* Ni jednomu ni drugomu negovori, da je jednak Petru. — Dà, u govoru o Pavlu spominje *krmilo Crkve:* ali u kome smislu? Evo u kome: kako su *Pavlove rane,* veli sveti Naučitelj, *ljekovi ranam svieta,* tako i *što se Pavao bio potopio, Crkvi je krmilo.* Spominje jošter *stup vjere,* takovim Pavla nazivajuć[1]; a to će svak o Pavlu i o svim Apoštolim reći, a dapače i o svim biskupim Crkve, koji apoštolski nauk zastupaju, uče i brane. Ovo je što najjačeg u onim besjedam imade; a što ipak ni najmanje neoslabljiva prednavedenu njegovu izjavu o Petru.

Poglavje XIV.

Sv. Ciril Aleks., sv. Vincenc Lerinski i Pseudo-Eukerij.

Članak 1.

Sv. Ciril Aleksandrijski († 444).

Da se osvjedočimo što je ovaj slavni zatočnik vjere, ovaj veliki Crkve Naučitelj o Petrovu Prvinstvu učio, dosta nam je zaviriti u njegova dva komentara, o Lukinu i o Ivanovu Evandjelju. Tu ćemo naći, kako najprije on zove Petra *poglavicom* κατ'ἐξοχήν *svetih* Isusovi *učenika,* (gdje mi kažemo *poglavica,* u grčk. stoji ὁ πρόκριτος: praelatus, delectus, princeps), i kaže, da je on, koji je *izmedju ostalih na prvo mjesto postavljen* (ὁ προτεταγμένος — od προτάσσω: οἱ προτεταγμένοι, za obrambu napred stavljeni), jer je *poglaviti* i *od drugih izvrstniji* bio[2]; pače, da je on, opet κατ'ἐξοχήν, *vrhovnik* nad svima[3].

[1] Ibid. col. 407, 412.

[2] „Petrus ille sanctorum Apostolorum princeps: ὁ τῶν ἁγίων μαθητῶν πρόκριτος Πέτρος" (In Evang. Joannis; Opp. Migne, T. VII, col. 662). „Neque enim ullus dixerit Petrum, *qui primum inter caeteros locum tenebat* idcirco interrogare (govor je o Petrovu upitu: *Gospodine, kamo idješ?* Joan. 13, 36), quod caeteris intelligentibus ipse forsan ignoraret, sed ei ut *praecipuo ac praecellenti,* primas loquendi ac libere interrogandi partes concedunt" (Ibid. col. 167).

[3] „Vos autem quem me esse dicitis? Prae aliis rursus emicat *ille caeterorum caput* (τῶν ἄλλων ὁ κορυφαῖος) ac princeps" (Ibid. col. 747).

Digitized by Google

Nego, kud bismo dalje išli, kad sveti Naučitelj izrično kaže, da je Isus na Petru hotio sagraditi Crkvu svoju, pa s toga, da mu je i ime promienio? Evo o tomu njegovih riečî: „I ne dopušta mu „(Isus), on veli, da se već Šimunom zove, . . te po kamenu, nazivom „dolikujućim stvari, prozva ga Petrom, *jer je na njemu imao svoju „Crkvu utemeljiti*“ [1]. — Ovdje je Petar *kamenom* naznačen: inače, jer bi Ciril bio rekao, da je prozvan Petrom, imenom stvari samoj dolikujućim — φερωνύμως —, stvari, naime, onoj, što je Petar u sgradi Crkve imao postati? A to i sám sveti Naučitelj razjašnjiva, veleć, da je Isus Šimuna Petrom nazvao, *jer je imao na njemu svoju Crkvu utemeljiti.*

Jer je pak Isukrst na Petru bio odredio svoju Crkvu sagraditi, naš sveti Naučitelj razabiruć njegovu molitvu za Šimuna (Luc. 22, 32) i susljedni nalog, što mu je dao: *Utvrdjuj braću svoju*, ovako isti nalog tumači: „*Poduporanj* (ruski: utverždenije), *naime, budi i „učitelj onima, koji će po vjeri k meni doći*“ [2], to jest svima kršćanim*.

---

[1] „ . . et Simonem eum non jam vocari patitur, eum sibi pro sua potestate jam tum ut suum vindicans, sed congua similitudine Petrum a petra vocari placuit (φερωνύμως δὲ ἀπὸ τῆς πέτρας μετωνόμαζε Πέτρον), puta super quem (ἐπ' αὐτῷ), fundaturus erat suam Ecclesiam“ (T. VI, col. 219).

[2] „Cum ergo Dominus discipuli negationem innuisset iis verbis quibus dixit: *Oravi ut non deficiat fides tua*, infert statim consolatorium sermonem, aitque: *Et tu aliquando conversus confirma fratres tuos*, id est, *firmamentum* atque *magister* (στήριγμα καὶ διδάσκαλος) esto illorum qui per fidem ad me accedunt“ (In Evang. Luc. T. V, col. 915).

* Mi smo kazali, kako sv. Ciril tumači Isusovu molitvu za Petra, i susljedni nalog što mu je dao (Luc. 22, 32). A „*Kiril i Metodije*“ — tko bi vjerovao? — ondje nahodi objekciju protiv katoličkom nauku o Petru! „Kiril Aleksandrijski, ... tumačeći rječi Lukina evangelija kaže: „„Da je Petar ostavljen bio sav satani, izgubio je bio (sic) vjeru svoju, ali sada usljed molitve Hristove, on Ga se je samo odrekao. Poslje toga on već mora da ukrjepi u vjeri one, koji Hristu pristupaju““ —“ (str. 189). Doduše nije posve servilan ovaj prevod. Ipak i onaki kakav je, mjesto objekcije, potvrdjuje katolički nauk. Što je ono, na koga li se odnosi, što bi Ciril bio rekao: *Poslje toga on već mora da ukrjepi u vjeri one, koji Hristu pristupaju?*

„*Kiril i Metodije*“ iz našeg svetog Naučitelja još nam donosi nekoliko objekcijâ; a te su: 1. jedno svjedočanstvo svetog Otca, u komu nazivlje „kamenom *nepomičnu vjeru Petrovu* (podparano), na čijoj je vjeri i crkvu svoju On (Isukrst) sagradio“ (str. 178): 2. jedno svjedočanstvo, gdje sveti Otac govori, da je Crkva „osnovana na čvrstome kamenu ispovjedanja vjere“ (Ibid.): 3. dva svjedočanstva, kojima se kaže,

Digitized by Google

Najljepše razjasnenje misli svetog Cirila o Petrovu Prvinstvu, i o zadaći tomu Prvinstvu u Crkvi namienjenoj, pružaju nam odnošaji njegovi napram Papi svetomu Celestinu; a o tomu ćemo ovdje koješta kazati.

U Iztoku bilo se podobro razširilo krivovjerstvo Nestorijevo, a Ciril ništa nepostigao iz svoga dopisivanja sa krivotvorcem vjere: usljed česa piše Papi Celestinu, ne toliko da ga izviesti, kako ga je potreba usilovala Nestoriju se oprieti, koliko, da dobije od Pape normu, po kojoj mu se vladati napram Nestoriju istomu: „Kad bi „čovjek mogao, on veli, brez da zasluži ukor, ili sám na se sumnju „nenavuče; kad bi, velim, mogao premučati i neizviestiti pismom „blagočastivost Tvoju ob onom, što se sbiva, osobito, kad su po „sriedi stvari tolike tegobe, s kojih je sama vjera u pogibelji, ja „bih sám sobom rekao: bolje je mučati, i stati u miru. No, pošto „Bog hoće, da bdijemo nad ovakim stvarima, *a i dugi običaji crkava „zahtievaju, da ih saobćimo Tvojoj* svetosti, *sasvim mi je potrebito, da „Ti pišem*". Ovdje kaže mu, kako jošter o tome nije nijednomu biskupu pisao i predočuje mu nevoljno stanje Carigradske crkve, pak nastavlja: „S drugog kraja neka zna Tvoja svetost, da svi Iztočni „biskupi s nama su, i svi su uvriedjeni i razžalošćeni, osobito Ma„cedonski. A to je njemu (Nestoriju) dobro poznato; al on sebe „mudrijim od svijuh drži. Ipak, mi nismo hotili javno se odciepiti „od obćinstva s njime, prije neg to dojavimo Tvojoj svetosti. *Zato, „udostoj se označit nam po tvome mnenju* (τυπῶσαι τὸ δοκοῦν: u sud„benom jeziku, juridično izjaviti), *da li i na dalje treba s njime „nam u zajedništvu se držati;* ili napokon moramo izjaviti, da nitko ne „obći sa tako mislećim i učećim. No potrebito je, da Tvoja odsuda „bude dojavljena Macedonskim i Iztočnim biskupim; a to će im dati „povoda, da se utvrde u jedinstvu mišljenja, i da priteku u pomoć „pravovjerju, protiv njegovim napadačim"[1]. — U ovomu pismu, naj-

da „temelj i nepomična osnova jest Hristos" (str. 183): 4. jedno svjedočanstvo, kojim je rečeno, da su „temelji .. apostoli i evangelisti" (str. 184). — Mi bismo pogriešili proti dužnom obziru napram našim štiocim, kad bi se već osvrćali na objekcije takove vrsti.

[1] „Si silere, et non pietatem tuam de omnibus quae moventur litteris certiorem facere citra culpam ac sinistrae suspicionis metum liceret, praesertim in rebus adeo necessariis, ubi etiam recta fides a nonnullis depravata periclitatur, in memet ipso dicerem: Bonum et periculi expers est silentium, praestatque quietam vitam agere quam turbatam. Sed quoniam Deus hisce in rebus vigilantiam a nobis exigit, et longa Ecclesiarum con-

Digitized by Google

svečanije se priznava Papina oblast nad Iztočnom Crkvom. Nestorij je učio i širio krivovjerstvo; a Ciril i Iztočni biskupi čekaju, da Papa izjavi, treba li ga i nadalje u Crkvi trpiti, ili to gnjilo udo treba od Isusova tiela odciepiti.

Jer je pak Ciril priznavao u Papi Poglavara ne samo Zapadne već i Iztočne Crkve, u svojoj homiliji o Bogorodnoj Djevici on Papu zove *Arkibiskupom svega vasionog svieta*, i kaže, da je Papa *vjerodostojni svjedok istine:* što pokazuje, da je Ciril osvjedočen bio o Papinoj nepogrješivosti. Vriedno je da čujemo njegove iste rieči: „A „da je baš ovako, mi sada imamo jednog vjerodostojna svjedoka u „osobi presvetog *Nadbiskupa vasionog svieta,* Celestina, otca i Patri„jarku velikoga Rima, *koji je takodjer tebe pismom opomenuo* (rieč „upravlja Nestoriju), da odustaneš od nesvjestne tvoje psosti: ali ti „i njega nisi hotio poslušati"[1]. — Preznamenito! Iza dovršena sveobćeg Efežkog Sabora, za dokaz katoličkog dogmata Ciril se najveće pozivlje na svjedočanstvo Papino, na svjedočanstvo Nadbiskupa vasionog svieta!

Članak 2.

Sv. Vincenc Lerinski († 450) i Pseudo-Eukerij.

Lerinski u čuvenom *Commonitoriumu,* u poglavju šestomu (Hurterova izdanja), kazujuć kako Papa Stjepan I velikom se odrješitošću uzprotivio prekršćivanju onizih, što su od jeretikâ jednom kršćeni bili,

---

suetudo suadet ut hujusmodi res cum sanctitate tua communicentur, scribo plane necessitate adactus . . . . Sciat et hoc pietas tua, in omnes Orientis episcopos convenire quae dicuntur, scilicet offendi omnes et dolere, maxime vero reverendi simos Macedoniae episcopos. Et cum hoc compertum habeat, se omnibus sapientiorem esse . . . arbitratur . . . Ab illius tamen communione palam et aperte non prius divellimus, quam haec pietati tuae indicaverimus. Digneris igitur nobis declarare quid tibi videatur, et utrum aliquando cum illo cummunicare oporteat, an libere denuntiare, neminem cum eo qui talia sentit ac docet communicare. Opus est autem ut tuae pietatis super hac re sententia tum piissimis Deique amantissimis Macedoniae episcopis, tum omnibus Orientis antistitibus, per litteras manifesta fiat. Illis enim cupientibus ansam dabimus ut uno animo in una sententia persistant, et rectae fidei quae impugnatur opem ferant" (T. X, col. 79 et seq.).

[1] „Quod enim ita res plane sint, testem locupletem (ἀξιόπιστον) proferamus sanctissimum Coelestinum et archiepiscopum totius orbis (τὸν ἁγιώτατον καὶ ἀρχιεπίσκοπον πασης τῆς οἰκουμένης), et patrem et Patriarcham magnae urbis Romae, qui et ipse te per litteras adhortatus est, ut ab insana illa tua blasphemia desisteres: sed ei quoque non obtemperasti" (Homil. XI, Encomium in s. Mariam Deiparam, T. X, col. 1039).

Digitized by Google

o vrhovnom Poglavarstvu Petrove Rimske Stolice na sliedeći se način izrazuje: „Svete uspomene Papa Stjepan, Apoštolske Stolice Nad-„svećenik, dà i s ostalim svojim sudrugovima, no veće neg oni, tomu „se uzprotivio, cieneći, kako ja sudim, da se njemu dolikuje odanošću „napram vjeri toliko druge (biskupe) nadići, **koliko je nadilazio ih „oblašću** svoje Stolice“[1]. — Opaža zatim, kako efekt Papine oporbe bio je, da je nadvladao starinski običaj. A u pogl. 30, pobrajajuć crkvene Naučitelje, kojizih nauk bi proštiven u Efežkom Saboru, poslje neg spomenu Otce Iztočne Crkve, nadodaje: „Tu su bile proštivene i neke poslanice sv. Feliksa mučenika i sv. Julija, tizih biskupa „grada Rima. Pa, da ne samo **glava vasione**, već i pobočne crkve „svjedoče za istinu pri onome sudu, uzelo se od podneva preblaženog „Cipriana, Kartaginskog biskupa i mučenika, a od sjevera svetog „Ambroza, biskupa Milanskoga“[2]. U pogl. napokon 32, pozivlje se na oblast Apoštolske Stolice, koju oblast stavlja kano krunu i završaj svim svojim dokazim. „Akoprem, veli, sve ono (što rekosmo) pod-„puno i obilno dokazuje, da se bezbožnih novotarija treba čuvati; „ipak, da tolikoj napunosti dokazâ ništa neizostane, nadodavamo pri „posljedku dva auktoriteta Apoštolske Stolice, odgovore, naime, svetog „Pape Siksta, koji sada razsvjetljuje Rimsku Crkvu, i njegova pred-„šastnika, blage uspomene, Pape Celestina i t. d.“[3].

Vincencu Lerinskomu pridružujemo ime sv. Eukerija, Lionskoga biskupa († 454), koji je za njegovo doba neko vrieme proživio takodjer u Lerinu.

Pod imenom našeg svetitelja, koji nam je razna djelca ostavio, napisana latinštinom mal da ne Augustovi dobâ, i razne se besjede,

[1] „ . . beatae memoriae papa Stephanus Apostolicae Sedis antistes cum ceteris quidem collegis suis, sed tamen prae ceteris restitit, dignum, ut opinor, existimans si reliquos omnes tantum fidei devotione vinceret quantum loci auctoritate superabat . . . . Quis ergo tunc universi negotii exitus? Quis utique nisi usitatus et solitus?“ (Cap. VI.)

[2] „Lectae sunt quoque ibi quaedam ad quosdam epistolae sancti Felicis martyris et sancti Julii urbis Romae episcoporum. Et ut non solum caput orbis, verum etiam latera illi judicio testimonium perhiberent, adhibitus est a meridie beatissimus Cyprianus episcopus Carthaginensis et martyr, a septentrione sanctus Ambrosius Mediolanensis episcopus“ (Cap. XXX).

[3] „ . . . tamen ne quid deesse tantae plenitudini videretur, ad extremum adjecimus geminam apostolicae sedis auctoritatem, unam scilicet sancti papae Sixti, qui nunc Romanam Ecclesiam venerandus illustrat, alteram decessoris sui beatae memoriae papae Coelestini“ (Cap. XXXII).

Digitized by Google

ili homilije pronose, a medju ovim, homilija *in Natali sancti Petri*, u kojoj imamo liepi dokaz za Petrovo Poglavarstvo.

Pseudo-Eukerij razabiruć razliku izmed jaganjaca i ovaca, što je Isus Petru pouzdao, kaže: „Prije mu povjeri jaganjce, a zatim „ovce; *jer ga nije samo na prosto pastirom postavio*, već **pastirom „pastirâ.** *Petar dakle pase jaganjce, a i ovce pase; pase sinove, a pase i „matere*: **vlada podanicim i predstojnicim.** Svijuh je dakle pastir, „jer izvan jaganjacâ i ovacâ u Crkvi nema ništa: *prius agnos, deinde oves commisit ei, quia non solum pastorem, sed pastorum pastorem cum constituit. Pascit igitur Petrus agnos, pascit et oves; pascit filios, pascit et matres; regit et subditos et praelatos. Omnium igitur pastor est, quia praeter agnos et oves, in Ecclesia nihil est*" (Hom. in Nat. S. Petri)*.

Poglavje XV.

Sv. Flavian, Eusebij Dorilejski i sv. Petar Krizolog.

Članak 1.

Sv. Flavian († 449) i Eusebij Dorilejski.

Flavian, ovaj slavni nastupnik Proklov na Carigradskoj stolici, poznato je, kako je Papi Leonu pisao, izviešćujuć ga o krivovjerstvu Eutikovu, i proseć, da priskoči u pomoć Iztočnoj Crkvi. „Za sve ovo, „veli mu, što se usudio (Eutik) počiniti, Tvoju običnu energiju u „ovome poslu pokaži; i smatrajuć svojom stvar obću, dostoj se Tvojim „pismom potvrditi osudu protiv njemu zakonito izrečenu. *Jer ovaj „posao netreba ničesa do same Tvoje pripomoći. I dosta je samo Tvoje „pismo*, uz Božiju pomoć, *da se utrne novo krivovjerstvo*, i da se

* „Iz homilije Pseudo-Eukerija, koja nam onako liepo svjedočanstvo za Petrovo Poglavarstvo daje, veleć nam, da je Petar *pastir pastirâ*, i da vlada *podanicim i predstojnicim* (pukom kršćanskim i biskupima), „*Kiril i Metodije*" donosi svoju objekciju (i to kao da bi ista objekcija predstavljala nauk pravoga Eukerija). Objekcija je u tome, da je na Petrovoj *vjeri* Isukrst Crkvu svoju sagradio (str. 176)! — Izpovjedamo, da bi smo mi bili prišli preko Pseudo-Eukerijova svjedočanstva o Petrovu Poglavarstvu, da nas ovakova objekcija nebude izazvala. U ostalom poznato nam je, da Bruno Astensis, koji je u XI vieku živio, usvojio je ono krasno svjedočanstvo u svome komentaru svrhu Ivanova Evandjelja (Patr. Lat. Migne, T. CLXV).

Digitized by Google

„umiri oluja njime probudjena; *a tako, da se preprieči sazivanje sa-*
„*bora*, o kome se glasovi pronose“[1]. — Mi nećemo našeg komentara ovim riečima nadodavati: samo molimo štioca, neka sám svrne pažnju na izreke u navodu podvučene.

Nego, nešto znamenitijeg imamo da kažemo o Flavianu. — Poznato je jošter svakomu iz Povjestnice, kako se u razbojničkom Efežkom saboru od suda Dioskorova prizvao na sudište Apoštolske Stolice, i uručio, tu nazočnim Papinim legatim, pismo svoga priziva. — To se pismo lanjske godine našlo u jednom starinskom kodeksu biblioteke Kaptola Novarskoga, i Prof. Amelli, u posebnoj brošuru obielodanio svoje iznašašće. — Evo dakle što se izmed ostaloga i, onome pismu štije. „Potrebito mi se čini u ovo vrieme, da Tebe, ko-„liko mogao, izviestim, i da se poslužim *prizivom apoštolskim na su-*„*dište Tvoje svetosti*, da svrnuv pogled k Iztoku, pritečeš na pomoć „onoj svetoj vjeri, što su nam najvećim trudom naši Otci predali, a „kojoj sada pogibelj prieti“. Ovdje opisuje nevolje, u kojim se crkva Iztočna nahodila i poznate dogodjaje razbojničkog sabora. Zatim nastavlja: „I pošto se sve bijaše protiv meni sročilo, poslje neg je „(Dioskor), kako mu je po volji bilo, izrekao proti meni nepravednu „onu odsudu, čim se ja prizivao na prestol Apoštolske Stolice Pogla-„vice Apoštolâ Petra i na sav sinod, što je pod Tvojom svetosti, namah „me obkoli množtvo vojnikâ, i nedade mi, da se zaklonim, kako sam „želio, pri svetom žrtveniku, već na silu hotijaše me iz crkve iza-„gnati. Tada nastavši velika gungula, jedva mogoh doprieti k nekomu „mjestu crkvi pripadajućemu, i tu se sakriti ujedno s onim, što sa mnom „bijahu. Ipak i ovdje me pod stražom čuvaju, da nebi sve nepravednosti, „što su mi nanešene, Tebi saobćio. Zato molim svetost Tvoju, da ne-„pustiš tako proći sve ovo, što je proti meni, nesvjestnom i biesnom „namjerom, učinjeno, pošto ja prvlje o ničemu nisam bio okrivljen. „Nasuprot, ustaneš najprije na obranu prave naše vjere; zatim, da „nastojiš uzpostaviti porušene crkvene ustanove i o svemu iskreno

[1] „Commotus igitur Sanctissime Pater, ob omnia quae ausus est . . solita fiducia utere . . et vindicans communem rem . . dignare per proprias quidem literas suffragari depositioni canonice adversus eum factae . . Res namque solo indiget ex vobis impulsu atque subsidio . . . Sic enim et quae insurrexit haeresis, et ob eam excitatus tumultus facile cessabit, Deo cooperante, per vestras sacras literas: prohibebitur vero et quae evulgatur futura esse Synodus; ut ne sanctissimae totius orbis Ecclesiae perturbentur“ (Inter Opp. S. Leonis Magni, Ed. Venet. 1748, T. I, p. 136).

Digitized by Google

„izviestiti toliko puk, koji se brojem odlikuje, koliko našega cara; „pak da pišeš i svećenstvu svete Carigradske crkve, i prebogobojaznim „monakim, a tako i Juvenalu Jeruzolimskom biskupu, i Talasiju „Cezareje u Kapadociji, takodjer Stjepanu Efežkomu, i Eusebiju Ancir-„skomu, i Ciru Afrodiskomu, i ostalim svetim biskupim, koji su pri-„stali uz nepravednu odsudu, protiv meni izrečenu .. Uz to, da dadeš „pravilo, kog će ti Bog udahnuti, kako će, sakupivši se sabor od „Zapadnih i Iztočnih otaca, jednaka se vjera posvuda izpoviedati .. „Napokon, da se uništi i razruši sve, što je naopako bilo učinjeno: „i prineseš liek groznoj ovoj rani, koja se mal da ne po cielom svietu „počela širiti“[1].

Kolike je znamenitosti za Poviest književnosti kršćanske ovaj „*Libellus Appellationis*“, to svak po sebi vidi, brez da o tomu mi ovdje što nadodavamo. A netreba nam ni dokazivati, kolike je vriednosti ova izprava, kao dokaz prava, kog je Rimska Stolica imala

[1] „Opportunum est quidem ad praesens tempus mediocriter referre, et uti apostolica appellatione ad Vestram sanctitatem ut progrediens ad Orientem auxilium ferre (studeatis) periclitanti piae sanctorum Patrum fidei quam sudore ultionis tradiderunt (sic) . . . Et cum vel (velut) ex condicto quodam, omnia adversum me iniqua procederent post illam injustam vocem quam contra me emisit sicut ipsi placuit, me appellante thronum Apostolicae Sedis Principis Apostolorum Petri et universam beatam quae sub Vestra sanctitate est Synodum, statim me circumvallat multitudo militaris, et volente me ad sanctum altare confugere non concessit, sed nitebatur de Ecclesia eruere. Tunc tumultu plurimo facto, vix potui ad quemdam locum Ecclesiae, et ibi cum his qui mecum sunt latere. Non tamen sine custodia ne valeam universa mala quae erga me commissa sunt ad Vos referre. Oro itaque Vestram Sanctitatem ne obdormire patiamini super his qnae (ab) insipienti et furioso consilio circa me gesta sunt, cum nullae praecedant causae quae me in reatum aliquem adducant. Sed insurgere primum quidem in causa rectae fidei nostrae quae quadam libidine periit. Deinde propter eversionem ecclesiasticarum constitutionum curam facere et simpliciter per omnia narrare, tam plebi quae numero praecellit, quam amatorem Christi Imperatorem nostrum litteris quae competunt edocere; scribere etiam clero sanctae Constantinopolitanae ecclesiae, et religiosissimis monachis, necnon et Juvenali Hierosolymorum Episcopo . . . et reliquis sanctis Episcopis, qui consensum super pravo consilio adversum me praebuerunt .. Dare etiam formam quam Deus vestrae menti inspirabit, ut tam Occidentali quam etiam Orientali in unum facta Patrum Synodo, similis ubique praedicetur fides, ut praevaleant sanctiones Patrum. Inritum vero deduci valeant atque dissolvi omnia quae male et umbrati (sic), et non sine lusu quodammodo gesta sunt: afferre medicinam horribili huic vulneri quod per totum jam poene orbem serpendo pervenit“ (Zeitschrift, für katholische Theologie: Innsbruck 1883; S. 191).

Digitized by Google

na primanje apelacijâ iz cielog kršćanskog svieta. Mi samo opažamo, kako Flavian, prizivajuć se na prestol Apoštolske Stolice poglavice Apoštolâ Petra, jasno naglašuje vrhovnu Papinu oblast u Crkvi. On moli Papu, *neka ustane na obranu prave vjere*; *neka dade pravilo, koje će njemu Bog udahnuti*, pravilo, po kome će u Iztoku i u Zapadu *jednaka se vjera izpoviedati*; *neka prinese liek groznoj rani* Iztočne Crkve; neka svojom oblašću ukine odsudu proti njemu izrečenu, i *uništi i razruši sve, što je naopako bilo učinjeno.* Ima i još u toj izpravi. Flavian kaže: „*Ipak i ovdje me pod stražom čuvaju, da nebi sve nepravednosti, što su mi nanešene, Tebi saobćio*". Nepokaziva li ovo najbiločanije, da su isti Flavianovi neprijatelji u Papi vrhovnog sudca i glavara priznavali? Inače, kako istumačiti njihovu bojaznost, da Papa nebi saznao što oni bijahu učinili? Ništa manje, nego pod stražom Flaviana čuvaju, da Papu nebi izviestio! Jamačno to pokazuje njihovo osvjedočenje, da bi Papa mogao uništiti što su oni uradili, pa i same njih osuditi.

Pridjimo na Eusebija Dorilejskoga.

Prof. Amelli, u istom kodeksu, uz Flavianovo našao je i pismo Eusebija Dorilejskoga, kog je takodjer u razbojničkom sinodu, Dioskor činio osuditi.

Eusebij, kô i Flavian, priziva se na sud Papin. „Svetomu i „preblaženomu Otcu i Nadbiskupu Leonu, Eusebij mali. — Pošto je još „iz početka Apoštolskog prestola navada braniti one, kojim se ne„pravica čini, ... jer vi što je pravedno mislite, i *nepomično se držite „vjere Gospodina našega Isukrsta*; a uz to nepretvornu ljubav poka„zujete svoj braći i svim kršćanom: zato, u najvećim se nevoljam tužan „nahodeći, *k jedinom se*, što mi poslje Boga preostaje, *utočišću obraćam*, „jeda bi me iz biedâ, koje su me snašle, izbavili". Ovdje pripovieda što je izazvalo progonstvo protiv njemu, i kako je od Dioskora i od ostalih biskupa, *qui timore et necessitate compulsi voluntati ejus (Dioscori) obtemperaverunt*, bio osudjen; te kako je *libellos appellationis* predao Leonovim legatim. Zatim nastavlja: „Prostrt pred nogam Vaše „svetosti, prosim neka Vi izjavite, da je bezuspješna i ništetna odsuda „nepravedno, protiv meni izrečena, .. i da mi Vašim pismom povratite „moje biskupsko dostojanstvo i udostojite me Vašega obćinstva"[1].

[1] „Sancto et beatissimo Patri et Archiepiscopo Leoni, Eusebius exiguus. Quia fuit desuper et ab exordio consuevit thronus apostolicus iniqua perferentes defensare . . . Causa autem rei quod sensum rectum tenetis, et in-

Digitized by Google

Članak 2.

Sv. Petar Krizolog († 458?).

Petar je svetomu Krizologu, *prvi od svijuh Apoštola*: prvi u smislu odlikovanja nad ostalim; pošto su svi od njega *niži* bili. „Petar, on veli, zaniekiva, Ivan bježi, Toma sumnji, svi ga ostali „ostavljaju: kojim, da nebude svoj mir dao, i Petar, *koji je prvi od „svijuh bio, niži* bi nego drugi bio cienjen, i onaj, što je po za njim „bio, možda bi se nerazložno protiv *prvomu* uzdigao"[1]. S toga, na drugom mjestu, priznaje u Petru *Poglavarstvo nad apoštolskim sborom*, kao i posebnu vlast, koju je od Isusa primio, da bude ključarom kraljestva nebeskoga, i da krivce oblašću svojom zavezuje[2].

Istina je, da Krizolog zove i Pavla *poglavicom*; pače *poglavicom vjere* (Ser. 34); takodjer, da nazivlje *poglavicom Apoštolâ* Andriju, Jakova i Ivana (Ser. 28). No dosta nam je na to opaziti, da Pavlu ujedno s Petrom onaj naslov dava; a to jer su ona dva po svietu razširili poznavanje Isukrsta: „*Petrus et Paulus, principes fidei christianae, notitiam nominis Christi toto orbe diffuderunt*". U ovome smislu nebi bilo začudno, da bude Pavla i većim od Petra nazvao. Što se pak tiče onih drugih Apoštola, dočim ih zove poglavicami ujedno s Petrom, to sobom nepokaziva nikakve oblasti, ili prednosti. A osim toga, pošto ih zove poglavicam s uzroka što su prije od ostalih na apoštolstvo bili zovnuti: „*Petrus et Andreas, Jacobus et Joannes, germanitas combinata immo congeminata paupertas, in apostolorum principes eliguntur,*

---

concussam scrutatis erga D. N. J. Christum fidem, nec non etiam indissimulatam universis fratribus et omnibus in nomine Christi vocatis tribuitis caritatem. Quamobrem ego inevitabilibus inretitus, ad solum post Domini relictum auxilium, afflictus et in extremis laborans confugio, solutionem malorum meorum in quibus incidi reperire desiderans . . . . Deprecor Vestram beatitudinem et genua vestra tangens, . . pronuntiate evacuari et inanem fieri, meam iniquam condemnationem a religiosissimo episcopo Dioscoro et eorum decretum qui inviti consenserunt ejus voluntati, reddentes mihi dignitatem episcopatus, et Vestram communionem litteris vestris ad meam exiguitatem datis" (Zeitschrift, loc. cit.).

[1] „Petrus negat, Joannes fugit, Thomas dubitat, cuncti relinquunt: quibus nisi pacem suam Christus dedisset, et Petrus qui primus erat omnium putaretur inferior, et sequens indebite forsitan tolleretur adversus primum" (Ser. 84; Patr. Lat. Migne, T. LII, col. 437—438).

[2] „Petrus apostolici chori vetustum teneat principatum, aperiat intrantibus regnum coelorum, reos potestate vinciat" (Ser. 154: col. 608).

Digitized by Google

to pokazuje, da ih zove *principes* u smislu *prvinacâ* (prvih vremenom), a ne uprav u smislu poglavicâ: da nerečemo ništa, kako nijednog od njih napose, kao ni Pavla, nije nikada nazvao *poglavarom apoštolskoga sbora*, kô što smo kazali, da je Petra nazvao; niti je ob ijednom rekao, već o samomu Petru, da je *poglavarstvo reda medju Apoštolim dobio*[1]. Što velimo? Mi imamo njegovu besjedu *in D. Andream Apostolum*, pa u njoj štijemo, kako poslje neg ovoga Apoštola bijaše Petru izjednačio u nasljedovanju Isusa, u trudu i u mučenstvu, završuje iztičuć starešinstvo Petrovo nad njime: „Tako, njegove su „rieči, naš Andrija, akoprem je u redu niži (od Petra), ipak u plaći „i u trudu neostaje iza njega“[2].

Što je pak još veće, u promjeni imena Petrova, sveti Naučitelj uvidja ne samo odlikovanje Petrovo nad ostalim, već i položaj, kog je Petar napram Crkvi imao zauzeti, naime, kao njezin temelj: i to je stvar Petru posobna, stvar, koju drugi s njime nediele: „Kao što, „on veli, gospodare njivâ pokazuju nadpisi na mrginjim stavljeni, „tako višeput imena svetiteljâ pokazuju njihove zasluge, i odlikovanja „im označuju. Tako Abram zašto je vjerovao, od Boga je Abrahamom „prozvan, jer je imao postati otcem mnogih naroda. Tako i njegova „sveta zaručnica, od neplodnice plodnom postavši, bi prozvana *Sarah* „dok se prvlje *Sarai* zvala. Tako Jakov dobio je to ime, jer je imao „prevariti brata, koga je Bog od sebe odbacio. No, pošto bi predugo „bilo, da sve spominjemo, kako je *Petar od kamena* ime dobio, jer je „on prvi zaslužio, čvrstom svojom vjerom, Crkvu zasnovati i t. d.“[3]. — Ma kako se dale tumačiti ove posljednje rieči; nepobitno je ovo, da kako Abrahamu, Sari i Jakovu imena su nadjenuta, da se po njima označi, što su Božijom odredbom imali postati, tako i Petru ovo dično ime bilo je od Isusa dano; jer je u istinu *kamenom* Crkve imao postati.

---

[1] „(Petrus) *misit se in mare* (Joan. 21, 7): ut esset primus in reditu, qui acceperat in ordine principatum“ (Ser. 78, col. 422).

[2] „Sic Andreas noster etsi cedit ordini, praemio tamen non cedit et labori“ (Ser. 133, col. 564).

[3] „Sicut dominum praediorum limitibus affixi tituli proloquuntur, ita nomina ipsa saepe sanctorum merita indicant, testantur insignia. Ita Abraham, quod fide credidit, nominis adjectione monstravit, quando ex Abram Abraham divinitus nuncupatur: ut dilatandus genere, nomine ante dilataretur, etc. Sic conjux sancta ejus cum de sterili fit fecunda, ex Sarai vocitata est Sarah . . . Sic Jacob . . . supplantatoris est vocabulum consecutus, eo quod antequam nasceretur noscitur divinitus reprobatum supplantasse germanum.

Digitized by Google

Dalje. Krizolog nazivlje Petra *pastirom Krstovi ovaca*, i kao takova *Krstovim Namjestnikom na zemlji.* Govoreć bo o Isusu, koji je rekao: *Ja sam dobri pastir; dobri pastir dušu svoju daje za ovce svoje,* nadodaje: „S toga jer se imao vratiti na nebesa, **Petru mjesto „sebe** preporučuje ovce svoje, da mu ih pase. Petre, veli mu, ljubiš „li me? Pasi ovce moje . . Preporučuje mu ovce, a preporučuje mu „i sve njihove plodove (svu buduću Crkvu), jer kao pastir, komu je „budućnost bila poznata, jur je znao za plodnost svoga stada“[1].

Jednaku Petrovoj, pače istovjetnu zadaću u Crkvi Krizolog priznava u Papam Rimskim. O tomu imamo najljepši, najsjajniji dokaz u odgovoru, što je dao zloglasnomu Eutiku, koji mu se bio preporučio, kao i Papi Leonu, jer je znao, da se Papa običava u uteži-tijim pitanjim posavjetovavati sa poglavitim biskupim Italije, kô što od prilike to danas čini sa kardinalskim sborom. — U onom odgovoru sveti Naučitelj kaže: „Sa žalošću proštio sam žalostivo tvoje pismo; „jer kakogod rajsko veselje u duši osiećam, kada čujem, da su crkve „u miru, svećenici da živu u slogi, a puk u mirnoći, tako me ožа-„lošćuje bratska nesloga, osobito kad je takovim povodim uzroko-„vana . . . . . Povrh svega, častni brate, ja te nutkujem, da se „poslušno podložiš onomu, što je bilo pisano od preblaženoga Pape „grada Rima: **jer sveti Petar, koji i sada žive i vlada na svojoj „Stolici, neuzkraćuje davati pravovjernu istinu onim, koji je traže.** „A mi, koji ljubimo mir i vjeru, brez dozvole Rimskoga biskupa, „nemožemo saslušavati parbe o vjeri“[2]. — Ovdje ne samo, da je Rimski biskup s Petrom istovjetovan, već jošter jasno se ističe nepogrješivost njegova učiteljstva u vjerstvenim pitanjim.

Et quia longum est ire per singula, sicut Petrus a petra nomen adeptus est, quia primus meruit Ecclesiam fidei firmitate fundare; ita Stephanus vocatus est a corona etc.“ (In D. Steph. Protomart. Ser. 154, col. 608).

[1] „Hinc est quod oves suas Petro vice sua, ut pasceret, ad coelum remeaturus, commendat. *Petre*, inquit, *amas me? Pasce oves meas* . . . Commendat germina, quia fecunditatem gregis sui pastor praescius noverat jam futuram“ (Ser. 6, col. 202—203).

[2] „In omnibus autem hortamur te, frater honorabilis, ut his quae a beatissimo Papa Romanae civitatis scripta sunt, obedienter attendas: quoniam beatus Petrus, qui in propria Sede vivit et praesidet, praestat quaerentibus fidei veritatem. Nos enim pro studio pacis et fidei extra consensum Romanae civitatis Episcopi caussas fidei audire non possumus“ (Inter Opp. S. Leon. Magni, Ed. Ven. 1748, T. I, p. 138).

Digitized by Google

Opazit nam je, kako Du Pin na temelju nekih starih rukopisa, u kojim manjkaju prednavedene rieči o Rimskome Papi, podigao je sumnju, da je poslanica Krizologova interpolirana. Al mi imamo nepobitni dokaz za pravotnost onih znamenitih rieči; a to je svjedočanstvo Andrije Agnello, Ravenskoga kanonika, koji je u devetom vieku napisao poviest biskupâ svoga rodnoga grada: *Liber Pontificalis, seu vitae Pontificum Ravennatum*, pod uplivom osobne mržnje, što je u srdcu gojio prema Papam, i pri šizmi, koja je u ono doba Ravensku crkvu od Rima razdieljivala. Agnello, spominjuć poslanicu Krizologovu, navodi njezin posljednji ulomak, taman onaj, koga bi se htjelo, da je podmetnut. Evo kako svojim riečima, taj ulomak on predočuje: „*Vere oportet te humiliari ad sanctum Romanum pontificem, et diligenter ejus praecepta custodire, et non aliter aestimes, ac si quod ipse B. Petrus Apostolus vivus sit, ac apostolatus cathedrae Romanae sedis in carne teneat principatum*“ (Cf. Prolegom. in S. Pet. Chrysol. Migne, T. cit. col. 24). Zato benediktinac Bacchini reče: „*Agnello . . erga s. Sedem non bene affecto, et nihilominus verba ex epistola, seu sensum eorundem referenti, nullus sanae crisis studiosus refragabitur*“ (Ibid.).

U ostalom rieči, koje se odnose na učiteljstvo Rimske Stolice u onoj poslanici, nisu nego razjasnjenje onizih drugih, što se štiju u besjedi dvadesetoj: „Krst . . od Rimljanâ kršćane je učinio. I od „njih, koji su kršćanskog imena progonitelji bili, stvorio je *izvršitelje „nauka vjere kršćanske*“ [1].

Poglavje XVI.

Valentinian III i biskupi Arelatske mitropolije: Ravenij Arelatski i 43 Galikanska biskupa.

Članak 1.

Valentinian (445) i biskupi Arelatske mitropolije (450).

Pri razmirici, nastaloj izmed Pape Leona i Hilarija Arelatskog mitropolita, Papa bio oduzeo Arelatskoj crkvi prava, koja je od starine uživala i prenio ih na nadbiskupa Vienenskoga. Tom prigodom Cesar Valentinian izdade *novellu* protiv Hilariju, koju ćemo mi ovdje donieti kao spomenik javnoga crkvenog prava u petomu vieku.

[1] „(Christus) Romanos efficit christianos. Ex ipsis quoque, exsecutores verbi Christianae fidei reddidit, qui fuerant persecutores nominis christiani“ (col. 255).

Digitized by Google

„Za stalno nema nama i našemu carstvu druge obrane, do same „Božije milosti, koju jedino možemo steći po kršćanskoj vjeri i čast- „nomu našem vjerozakonu. Pošto *Apoštolske Stolice Prvinstvo utvrdjeno „je na zaslugam svetoga Petra, poglavice biskupâ*, na odličnosti grada „Rima, i na autoritetu presvetoga (Nicejskoga) Sabora, nitko se ne- „usudi, išta pokušati protiv oblasti te Stolice; jer će tada napokon „crkve mir uživati, *kada sve budu priznavale svoga glavara* (Rimskoga „biskupa). A to je bilo nepovredivo obdržavano do Hilarija Arelat- „skoga, koji, kako me je iskreno izviestio častni Papa Leon, pošto „je hotio uztrajati u neprostim svojim pokušajima, veliki je metež „nastao u preko-alpskim crkvam, kô što svjedoče i najnoviji do- „godjaji, što su se onamo sbili. Taj bo Hilarij, Arelatski biskup, „brez dozvole Nadsvećenika Rimske Crkve, usudio se sebi prisvajati „redjenje biskupâ; i akoprem nikakve oblasti na to nije imao, izagna „jedne, a druge sablaznivo redi uzprkos pucima, tomu se protivećim. „I jer njegove redjenike nisu hotili primati oni, koji nisu ih bili oda- „brali, obkoljujuć crkve s ljudima oružanim, kolik da su to nepri- „jateljski gradovi, na silu je vrata davao otvorati, i po taj način „vojničkom spravom umjestivao je na prestol sloge i mira one, što „su bili odredjeni, da mir i slogu navješćuju. I jer takovi pokušaji „protiv veličanstvu carstva i protiv časti Apoštolske Stolice, usljed „naredbe Papine očevidno su bili dokazani, *neoprorziva odsuda protiv „njemu bila je izrečena*, zbog onizih, koje je on nezakonito bio redio. „*I akoprem takovoj odsudi netreba naša carska potvrda, da ona ima „svoju krepost u Galijam, — jer što ikada nemože u crkvam oblast „toliko velika Nadsvećenika?* — ipak ja sam hotio izdati ovu konsti- „tuciju, da prepriečim za unapred Hilariju, (komu sama blagostivost „istoga Nadsvećenika ostavlja jošter biskupsko dostojanstvo), ili dru- „gomu, koji bi oružjem se služio u crkvenim potrebam, te upornim „se pokazao proti naredbam Rimskoga Nadsvećenika, da im, velim, „prepriečim čine, protivne dužnoj vjernosti i podanosti napram meni". Zatim nadodaje, da se u njegovu carstvu zakonom neprekršivim ima smatrati sve, što bude odredila svojom oblašću Apoštolska Stolica[1].

[1] . . . „Cum igitur Sedis Apostolicae primatum sancti Petri meritum, qui princeps est episcopalis coronae, et Romanae dignitas civitatis, sacrae etiam synodi firmarit autoritas, ne quid praeter autoritatem Sedis istius in licitum praesumtio attentare nitatur. Tunc enim demum ecclesiarum pax ubique servabitur, si rectorem suum agnoscat universitas. Haec cum hactenus inviolabiliter fuerint custodita, Hilarius Arelatensis etc. etc His talibus et

*

Digitized by Google

Po smrti Hilarijevoj, biskupi Arelatske pokrajine nemoguć trpiti poniženje svoje mitropolije, zamoliše Leona, da bi joj na novo udielio oduzete povlastice. Preznamenita je za naš cilj njihova poslanica, te ćemo iz nje nekoliko ulomakâ ovdje donieti.

„Znajući dobro, vele Arelatski biskupi, kolika čast i poštovanje „idje preblaženu Apoštolsku Stolicu, kojom Gospodin naš Isukrst hotio „je, da vlada svetost Tvoja, pošto je na Arelatsku stolicu jednosložnim „glasovima bio uzvišen naš brat Ravenij, mi smo odmah Apoštolstvu „Tvomu pismom to dojavili. A jer nam je svetost Tvoja dobrohotno „odgovorila, nemamo riečî dovoljnih, da ti izkažemo našu harnost . . . „Podastiruć Ti pak osiećanja dužne naše podložnosti, uhvamo, da će „visost (kruna) Tvoja pravednu našu molbu uslišati; tim veće čim „nepitamo, da se nami na uhar što nova ustanovljava, nego samo, „da nam povratiš, što smo od starine imali . . . Svima bo je Gali- „kanskim pokrajinam poznato, a to znade i presveta Rimska Crkva, „da svetog Trofima, kog je u Galije Apoštol Petar poslao, grad Arles „imao je prvim svojim biskupom, i da je od vjere, što je iz apoštol- „skoga vrutka provrela, mal po malo vjerozakon se u druge naše po- „krajine razveo. Naši predšastnici štovali su vavjek Arelatsku crkvu, „kao svoju mater, i onoj stolici, držeć se predaje, vavjek su se „obraćali, da dobiju pastire za crkve. A predšastnici Tvoje svetosti „višeput potvrdili su ove povlastice, cieneći, da je po pravici i po „razlogu, da, kako presveta *Rimska crkva po poglavici Apoštolâ Petru* „*ima* **poglavarstvo nad svima crkvam vasionog svieta,** tako i Are- „latska stolica, koja je svojim biskupom imala svetog Trofima, poslana „od Apoštolâ, uživa pravo rediti biskupe za cielu Galiju . . . Njemu „bo (Trofimu) i ova je čast bila dana, da je ne samo svojom oblašću „upravljao ovim pokrajinam, nego, da je i namjestnik Apošlolske „Stolice bio, i kao takov učuvao je nepovredjenu u svim Galijam „crkvenu dišiplinu. Zato molimo i zaklinjemo krunu svetosti Tvoje „u ime Gospodina našega Isukrsta i blaženog Apoštola Petra, koga „u Tvojoj osobi naziremo, neka Arelatskoj crkvi povratiš sve one po-

contra imperii majestatem, et contra reverentiam Apostolicae Sedis admissis, per ordinem religiosi viri Urbis Papae cognitione discussis, certa in eum, et de his, quos male ordinaverat, lata sententia est. Et erat quidem ipsa sententia per Gallias etiam sine imperiali sanctione valitura. Quid enim tanti Pontificis autoritati in ecclesiis non liceret? Sed nostra quoque praeceptio et ratio probavit, ne ulterius, vel Hilario, quem adhuc episcopum nuncupari sola mansueti Praesulis permittit humanitas, nec cuiquam alteri, etc.“ (Inter Opp. S. Leon. M. T. I, p. 119).

Digitized by Google

„vlastiće, što su joj starina, ili Apoštolska Stolica bili udielili“[1]. — Suvišna bila bi svaka opazka ob ovoj divnoj poslanici, u kojoj iz svake rieči provire duboko osvjedočenje Galikanskih biskupa, u polovini petoga vieka, o Papinu Poglavarstvu nad svom Crkvom.

Članak 2.

Ravenij Arelatski i druga 43 Galikauska biskupa.

Leon Veliki bijaše poslao Raveniju svoju poslanicu, upravljenu Flavianu, *contra Eutychis perfidiam et haeresim*, nalogom, da on razašalje svim Galikanskim i Španjolskim biskupim ili tu istu poslanicu, ili Cirilovu, koju mu istodobno dostavljaše; pošto, veli, ova se s mojom

[1] „Memores quantum honoris et reverentiae, Beatissimae Sedi Apostolicae, cui vos D. N. J. C. pro meritis sanctitatis voluit praesidere, semper debitum fuerit, semperque debeatur, ordinationem, qua sanctus frater . . Ravennius . . provectus est, missis continuo literis Apostolatui vestro indicare curavimus . . . Unde praemissis officiis quae Apostolatui vestro jure debentur, suggestionem nostram . . audiendam a Corona vestra, minime dubitamus, quippe cum non aliqua nova institui, sed prisca per vos optamus et antiqua reparari . . . Omnibus etenim regionibus Gallicanis notum est, sed nec sacrosanctae Ecclesiae Romanae habetur incognitum, quod prima intra Gallias Arelatensis civitas missum a beatissimo Petro Apostolo sanctum Trophimum habere meruit sacerdotem . . . Cujus honoris obtentu ecclesiam Arelatensem omnes decessores praedecessoresque nostri velut Matrem debito semper honore coluerunt, tenentesque traditionem totam ab hac sibi civitates nostrae sede episcopos postularunt . . . Quam quidem antiquitatem sequentes praedecessores Beatitudinis vestrae, hoc quod erga privilegia Arelatensis ecclesiae institutio vetusta tradiderat, promulgatis (sicut et scrinia Apostolicae Sedis proculdubio continent) autoritatibus confirmarunt: credentes plenum esse rationis atque justitiae, ut sicut per beatissimum Petrum Apostolorum principem Sacrosancta Ecclesia Romana teneret supra omnes totius mundi ecclesias principatum, ita etiam intra Gallias Arelatensis ecclesia, quae sanctum Trophimum ab Apostolis missum sacerdotem habere meruisset, ordinandi pontificium vindicaret . . . Cui (Trophimo) id etiam honoris dignitatisque collatum est, ut non tantum has provincias potestate propria gubernaret, verum etiam omnes Gallias sibi Apostolicae Sedis vice mandata, sub omni ecclesiastica regula contineret . . . Itaque . . quaesumus et obsecramus Coronam Sanctimoniae vestrae per nomen D. N. J. C. . . et per beatissimum Apostolum Petrum, quem vita et conversatione vestra nobis divino munere redditum credimus, ut quidquid Arelatensis ecclesia, . . vel ab antiquitate suscepit, vel postea autoritate Sedis Apostolicae vindicavit, id omne . . beatitudinis vestrae autoritas in perpetuum mansura praecipiat“ (Inter Opp. S. Leon. M. T. I, p. 161—162).

Digitized by Google

u svemu slaže (Ep. 51, Opp. S. Leon. T. I, p. 163). To je bilo početkom (5) svibnja 451 god., pet mjeseci prije Kalcedonskoga Sabora.

Najprvi od Galikanskih biskupa, Salonij Ženevski, sa svojim bratom Veranom Venceskim i s Ceretijom, primiv Leonovu poslanicu, zahvališe mu na otčinskoj njegovoj brižljivosti, što im je, naime, prije liek dostavio, nego su za opaki nauk bili obaznali. U svom pismu najvećom ekspanzivnosti nazivlju Leona svojim *svetim Gospodinom, preblaženim Otcem, Papom predostojnim Apoštolske Stolice*; i kažu mu, kako je njihova radost još veća, što vide, da je njegovo pismo (Flavianu) po svim crkvam pohvaljeno bilo, i što je u jedan glas svak govorio, „da je dostojno *ondje bilo utvrdjeno Poglavarstvo Apoštolske Stolice, odkle nisu prestali izlaziti orakuli apoštolskoga duha*“ [1].

Ne zaostaše dugo za njima ni drugi Galikanski biskupi. Sakupiv se bo u sabor pri koncu 451 god., odpraviše Papi sinodično pismo, koje ovako glasi: „Nek nam Apoštolstvo Tvoje oprosti, što smo za-„kasnili odgovoriti, jer je to bilo jedino s nemogućnosti, da se prije „sakupimo. Mi smo najveću radost u sebi osiećali štijući pismo Tvoje „svetosti; pa smo jednaka čuvstva probudili u srdcim svih drugih, „kojim smo Tvoju pouku saobćili. Samo što s Tobom ujedno sa-„žaljujemo sljepoću onih, koji odbjegavajuć svjetlost katoličanske vjere „u tmine se bludnjâ uplićU. Medjutim tko nezapostavlja otajstva „Upućenja, *prepisuje na ploče svoga srdca pismo Tvoga apoštolstva*, „*kao Simbol vjere*, i duboko u pamet ga svoju zasieca, eda uzmogne „bolje smesti krivovjerce. Mnogi dakle u Tvome pismu veseljem „nadjoše osvjedočenja same svoje vjere, i sobom se raduju što su „vavjek vjerovali, po predaji otaca, onako kako Tvoje apoštolstvo „uči. Neki pak, što su po nešto bili se preplašili, sada se vesele, jer „su podpuno opomenom Tvoje svetosti podučeni, i *jer imajuć uza se „oblast Apoštolske Stolice, mogu slobodno i pouzdano izjaviti ono, što „vjeruju*. Ali tko će dovoljno moć zahvaliti Apoštolstvu Tvomu, za „divni dar, kojim si, kao neprocienjenim draguljima, ne samo Galije, „već i cieli sviet uresio? Tvomu nauku, poslje Boga, pravovjernik

[1] . . „Domine sancte, beatissime pater et Apostolica Sede dignissime Papa. Magna praeterea et ineffabili quadam nos peculiares tui gratulatione succrescimus, quod illa specialis doctrinae vestrae pagina ita per omnium ecclesiarum conventicula celebratur, ut vere consona omnium sententia declaretur, merito illic principatum Sedis Apostolicae constitutum unde adhuc apostolici spiritus oracula reserentur“ (Inter Opp. S. Leon. M. T. I, p. 177).

Digitized by Google

„ima zahvaliti što je stavan u vjeri; a nevjernik će po njemu po-„vratit se sa zabludnog na pravi put, *te vjerovati i slieditи ono, što „sam Gospodin Isukrst kroz usta Tvoja uči ob otajstvu Upućenja „svoga* . . . . Promišljajuć veliku korist, što je naš Bog po Tvome „apoštolstvu Crkvi udielio, mi nećemo nikada prestati blagosivati ga „i moliti: blagosivati, jer *Apoštolskoj Stolici, od koje po Isusovu daru „potekao je naš vjerozakon*, dao je Nadsvećenika tolike svetinje, vjere „i nauka; a moliti, da pošto nam je dao takova Nadsvećenika, na „korist svojih crkava uzdrži ga za mnoge i mnoge godine“[1]. — Osim što se u ovoj poslanici spominje, *da su svi u Galijam primili Papinu poslanicu kao Simbol vjere*, i nečekajuć dokle bi Saborom kakovim bila utvrdjena, sav njezin sadržaj i duh, kojim odiše, jesu najljepše svjedočanstvo za Papino Poglavarstvo nad cielom Isukrstovom Crkvom.

[1] „Det ergo Apostolatus vester nostrae veniam tarditati, quae non de otio etc. . . Exultavimus itaque . . lectis beatitudinis vestrae literis, et omni instructione patefacta, omnes intra Gallias constitutos exultare mox fecimus . . . Quae Apostolatus vestri scripta, ita ut Symbolum fidei, quisquis redemptionis sacramenta non negligit tabulis cordis ascribit . . . Multi itaque in ea gaudentes pariter et exultantes, recognoverunt fidei suae sensum; et ita se semper ex traditione paterna tenuisse, ut vester Apostolatus exposuit, jure laetantur. Nonnulli solicitiores facti, beatitudinis vestrae admonitione percepta modis omnibus se gratulantur instructos, datamque sibi occasionem gaudent, qua libere ac fiducialiter, suffragante etiam Apostolicae Sedis autoritate, eloquantur et asserat unusquisque quod credit, etc. etc. Rusticus Episcopus Apostolatum vestrum in Domino venerans saluto, et ut digneris pro me orare, supplex rogo. Venerius Te Dominum in Christo meum, Reverendissime, saluto. Constantianus Episcopus Beatitudinem vestram saluto . . . Ego Superventor Episcopus Coronam vestram venerans saluto . . Helladius Episcopus Sanctitatem tuam in Domino saluto; etc.“ (Inter Opp. S. Leon. M. T. I, p. 177 – 178).

Digitized by Google

Poglavje XVII.

Sv. Prosper Akvitanski sa dva druga nepoznata pisca i Teodoret.

Članak 1.

Sv. Prosper († 456).

U djelu *Liber Sententiarum ex Augustino* Prosper nam predstavlja Petra *poglavarom* Isusove Crkve: „Mnogim se je, on veli, suzam „i osvadio i oprao (Petar): da bi Crkva poglavara svoga nasljedovala „ne zaniekivanjem, već pokorom“[1].

Kako je Petra poglavarom Crkve priznavao, tako je i njegovu Rimsku Stolicu *glavom* vasionog svieta zvao: „Rim, Petrova Stolica, „**po pastirskoj časti postade glavom svieta**, i što oružjem neposjeduje, „to vjerozakonom sebi podvrže“[2].

U djelu pak *Adv. Collatorem*, govoreć o Pelagijevoj bludnji, kaže, da proti istoj *podignut je nepomični temelj* (firmum stare fundamentum), s toga što je stvar konačno riešena; razumievajuć time, odsudu protiv njoj izrečenu Papom Inocencijom i Zosimom. „Tada, sve njihove spletke „bile su srušene, . . . kada je blažene uspomene Inocencij *apoštolskim* „*mačem udario* po glavi bezbožnoj bludnji: kada Palestinskih biskupa „sinod prisili Pelagija, da sám osudi sebe i svoje (negovori, kad je „sinod osudio pelagijanstvo, već, kad je uplivom sinoda sám Pelagij „svoj nauk osudio): kada odredbam Afrikanskih sabora, *svete uspo-* „*mene Papa Zosim pridoda snagu svoje odsude, i mačem Petrovim oruža* „*desnice svijuh biskupa*, da neznabožnom nauku glavu odsieku“[3]. — Iz

---

[1] „(Petrus) se multis lacrymis et accusavit, et lavit: ut principem suum Ecclesia non negationis, sed poenitentiae imitatione sequeretur“ (Opp. S. Prosp Ed. Venetae 1744, T. I, p. 349).

[2] „Sedes Roma Petri, quae pastoralis honoris
Facta caput mundo, quidquid non possidet armis,
Religione tenet“ (Carm. de Ingratis, c. 2, T. I, pag. 72).

[3] „Tunc istorum machinae fractae sunt . . . quando beatae memoriae Innocentius nefandi erroris capita apostolico mucrone percussit: quando Pelagium ad proferendum in se suosque sententiam, Palaestinorum episcoporum Synodus coarctavit: quando Conciliorum Africanorum decretis beatae recordationis Papa Zosimus sententiae suae robur adnexuit, et ad impiorum detruncationem gladio Petri dexteras omnium armavit antistitum“ (Cont. Collat. c. 21. p. 208).

Digitized by Google

ovih je riečî očevidno, da je Prosper u Papam priznavao ne samo vrhovne poglavare, već i vrhovne sudce u stvarima vjere, pošto veli, da je pelagijancima oružje u rukam skršeno, kad je Inocencij *apoštolskim mačem* na nje udario, i kad je Zosim (koga većim od Afrikanskih sabora predstavlja), *mačem Petrovim oružao desnice biskupâ*. No prosliedimo navod: „Tada jošter, bile su srušene njihove spletke, „kada (častne uspomene Nadsvećenik Celestin) Aleksandrijskomu bi„skupu Cirilu, slavnomu zatočniku katoličke vjere, da uzmogne ubiti „nestorijansku idru, *dade u ruke apoštolski mač*, kojim bi i *pelagi„janci još jednom* bili probodeni, pošto su njihove bludnje srodne „Nestorijevim bludnjam“[1]. — U rukam je dakle sama Pape *mač apoštolski*, *mač Petrov*. Zaista, tu se nerazumieva drugo, nego vrhovna oblast (Rom. 13, 4). Ali jer je govor o konačnom riešenju rasprâ o nauku vjere, koje se neda ni pomisliti, ako se nepredpostavi nepogrješivost u rasuditelju; u riečima Prosperovim imamo prejasno svjedočanstvo za nepogrješivost Rimskih Papa, u smislu, u kome je i Vatikanski Sabor nju razumio. Dapače iz navedenih riečî sliedi i ovo, da sam Petrov mač, koji je mač Rimskoga Nadsvećenika, kadar je bio ubiti krivovjerstvo, i da brez pomoći toga mača nisu mogli krivovjerstvo usmrtiti ni Afrikanski sabori, ni Sabor Efežki*.

Prosperu nadodat ćemo dva druga nepoznata crkvena pisca, ako sám Prosper nije auktor djela *De Vocatione omnium Gentium*, i drugoga: *De Gratia Dei et libero volunt. arbitrio.*

Pisac dakle prvi spominjuć Isusovu molitvu: *Šimune, Šimune, evo je sotona* i t. d., o Petru kaže: „Ako bi, on veli, tolikog *(tanti)*

---

[1] „ . . . quando (venerabilis memoriae Pontifex Caelestinus) Cyrillo Alexandrinae urbis antistiti gloriosissimo fidei catholicae defensori, ad exsecandam Nestorianam impietatem Apostolico auxiliatus est gladio, quo etiam Pelagiani, dum cognatis confoederantur erroribus, iterum prosternerentur“ (Ibid. p. 209).

* „*Kiril i Metodije*“ donosi iz Prosperove poslanice *ad Rufinum* objekciju proti *Petrovoj* (str. 187) i njegovih nastupnika nepogrješivosti. „„I sama vatrena vjera Petrova bila bi se izgubila da nije Gospod, kao što evangelije kaže, pomolio se za njega: Opasnost da izgubi vjeru bila je naročito puštena, da pozna koliko malo snage on u sebi ima““ (str. 188). — Čudne li objekcije! Bila bi se izgubila Petrova vjera, da nebude za Petra Gospod se pomolio. Ali, ako se u istinu Gospod pomolio? . . . Što onda? A zar mi katolici, s Vatikanskim saborom (Sess. IV, c. 4), na tomu temelju, naime na onoj Spasiteljevoj molitvi, neosuivamo nepogrješivost Petrovu u njegovim nastupnicim?

Digitized by Google

„Apoštola vjera bila pomanjkala, da Krst nebude za nj molio, brez „sumnje u Petru je bila nestalnost, s koje pri napasti mogao bi se „uzkolebati. I nije dotle bio učvršćen krepošću uztrajnosti, da već „nebi bio podložan nikakvim pogibeljima". Iza navedenih rieči naš auktor odmah nadodaje, da Krst, koji je svojim pogledom Petra na pokajanje probudio, mogao je udieliti *poglavitomu od svojih učenika toliku stanovitost duše, da ga već nikakav strah nebi mogao nadvladati.* A malo redakâ niže, zove Petra *kamenom prečvrstim*: „Tko će, „on veli, posumnjati, tko to nezna, da **ovaj prečvrsti kamen, koji je od „onog poglavitog kamena primio udioništvo i krepčine i imena,** vavjek „je želio, da mu bude dana stavnost smrt pretrpiti za Isusa?"[1]. — Ako je Petar *kamen prečvrsti*, te *udioništvuje i krepčini i imenu samog Isukrsta*, tu je označeno i njegovo Poglavarstvo, u koliko je on, poslje Isusa, poglaviti temelj Crkve, i njegova u vjeri nepogrješivost.

O Rimskoj Crkvi pak, naime, o Rimskoj Petrovoj Stolici, govoreć, kako je Božija Providnost puke pod Rimskim carstvom bila ujedinila, namjerom, da pripravi njihovo ujedinjenje u jedno Isusovo tielo, veli: „Rim je ipak *po Poglavarstvu Apoštolskog svećeništva* raz„širio duhovnu svoju moć i preko granicâ vremenitog svog vladanja"[2]. — Kad Rimski biskupi nebi bili glava vasione Crkve, ove rieči smisla nebi imale.

O drugom piscu, za naš cilj, imamo zabilježiti, kako isti govoreć o nekim katolicim, koji opadavahu učitelje zdravog nauka, čim u isto doba osudjivahu Pelagija i Celestija, tvrdeć, da sliede i vjerno se drže *samo onog, što je utvrdila i što uči protiv napadačim milosti Božije presveta Stolica Apoštola Petra kroz svoje Nadsvećenike*, u svoje ime nadodaje: „Potrebito nam je bilo pomnjivo iztražiti, kakov su sud „*glavari Rimske Crkve izrekli o krivovjerstvu*, koje se za njihovih doba „pojavilo, i što su, *protiv braniteljem krivovjerna nauka*, o slobodnoj

[1] „Qui ergo tunc conturbatum cor Apostoli non humanis, sed divinis convenit oculis . . . potuit hanc firmitatem animi praecipuo conferre discipulo etc. . . . Quis ergo ambigat, quis ignoret hanc fortissimam petram, quae ab illa principali petra communionem et virtutis sumsit et nominis, hoc desiderium semper habuisse, ut ei moriendi pro Christo constantia donaretur?" (Lib. 2, c. 28: Opp. S. Leon. M. T. I, p. 258).

[2] „Quae tamen (Roma) per Apostolici sacerdotii principatum amplior facta est arce religionis, quam solio potestatis" (Lib. 2, c. 16: Ibid. p. 255).

Digitized by Google

„čovječjoj volji *utvrdili, da se ima vjerovati o Božijoj milosti.* K tomu „hotili smo nadodati neke odsude Afrikanskih sabora, koje (odsude) „svojimi su učinili Apoštolski (Rimski) Nadsvećenici tim što su ih „potvrdili“ [1]. — Naš auktor spominje vrhovnu učiteljsku (dakle nepogrješivu) oblast Rimskih Papa; jer kako su oni katolici, protiv kojim piše, izjavljivali svoju podpunu odanost napram onomu, što je *utvrdila* Petrova Stolica, tako on u svoje ime govori, da treba dobro izviditi, *kakov je sud ta Stolica o krivovjerstvu izrekla*, i *što je protiv jereticim utvrdila, da se ima vjerovati.* A tu vrhovnu učiteljsku oblast, i onda kad se na sabore (Afrikanske) pozivlje, saborima (brez Papine potvrde) nieče; pošto izrično kaže, da će se poslužiti, o predmetu, što ga zanima, i odredbam Afrikanskih sabora, u koliko su absolutnu vriednost dobile potvrdom Petrove Stolice, i time postale njezine iste odredbe. — S toga, na drugom mjestu, dogmatične odsude apoštolske Stolice *neprekršivimi* zove[2].

Članak 2.

Teodoret († 458).

Teodoret, o kome Cave veli, da je bio *extra controversiam sui saeculi longe doctissimus* (Hist. Litt. p. 262), Teodoret, velimo, poslje nego u *razbojničkom saboru* krivovjercem bijahu ga proglasili, i kao takova izobćili i svrgnuli s biskupske stolice, prizivajuć se (kao što smo vidili da su uradili Flavian i Eusebij Dorilejski) na sud Stolice Apoštolske, ovako piše Papi Leonu: „Ako Pavao, viestnik istine, trublja Duha „Svetoga, potekao je k velikomu Petru, da prepirućim se u Antijokiji o „obvezivosti (Mojsijeva) zakona donese od njega riešenje onog pitanja: „tim veće nama, koji smo neznatni i maleni, potreba je, da trčemo

[1] „Quia nonnulli, qui catholico nomine gloriantur, in damnatis autem haereticorum sensibus seu pravitate, sive imperitia demorantes, piissimis disputatoribus obviare praesumunt, . . . eaque tantummodo sequi et probare profitentur, quae sacratissima beati Apostoli Petri Sedes contra inimicos gratiae Dei per ministerium Praesulum suorum sanxit et docuit: necessarium fuit diligenter inquirere, quid Rectores Romanae Ecclesiae de haeresi, quae eorum temporibus exorta fuerit, judicarint, et contra nocentissimos liberi arbitrii defensores quid de gratia Dei sentiendum esse censuerint; ita ut etiam Africanorum Conciliorum quasdam sententias jungeremus, quas utique suas fecerunt Apostolici Antistites, cum probarunt“ (Praefat. Inter Opp. S. Leon. M. T. I, p. 262).

[2] „ . . . beatissimae et Apostolicae Sedis inviolabiles sanctiones“ (Ibid, c. 8, p. 263).

Digitized by Google

„k Tvojoj Apoštolskoj Stolici, da ranam naših crkava liek od Tebe do„bijemo. *Tebi bo pripada nad svima prvinstvovati*: pošto Stolica Tvoja „mnogim je odličnostima izmed ostalih ukrašena". Ovdje najsjajniju pohvalu daje Rimu; a povrh svega uzveličaje Rimsku vjeru, koja je na glasu postala još za živa svetoga Pavla, i naglašuje slavu onog grada *sa grobovâ Petra i Pavla*, koje posjeduje. Prelazi zatim na osobu samog Pape Lèona; i veli mu, da je proštio njegovu poslanicu, upravljenu Flavianu, i da joj se divio, kao rieči Duha Svetoga. To predstavivši, dolazi na svoju stvar, i tužeć se na Dioskora, što ga je osudio neprisutna, i brez da ga pozvao, nit saslušao, veli: „Dva„deset je i šest godinâ, da sam biskupom, pa ni Teodot, ni drugi „Antijokijski biskupi njegovi nastupnici, nisu nikada ni sama osjena „krivnje u meni našli. Više od hiljade marcionitâ, i dobar broj „arijanaca i eunomijanaca (evo uzroka, mi opažamo, s česa je Teodoret svedjer spominjao, da je temelj Crkve Isus, ili vjera u njegovo božanstvo) ja sam u krilo Crkve priveo: nema već ni sama jednog „krivovjerca u ono osamsto parokijâ, kojima sam ja upravljao. A sam „Bog zna koliko sam udaracâ primio, i koliko sam mukâ imao pre„trpiti od žudijâ i poganâ u mnogim Iztočnim gradovima. Ništa ne„manje, iza tolikih truda i mukâ, osudili su me, brez da su me na „sud i pozvali! *No ja očekujem odsudu Tvoje Apoštolske Stolice;* te „molim i zaklinjem Tvoju svetost, da meni, koji se prizivljem *na „pravedno Tvoje sudište*, pritečeš u pomoć, i da narediš, nek mi bude „dozvoljeno k tebi doći, kako ću moći pokazati, da je moj nauk su„glasan nauku apoštolskomu". (Posljednje rieči razjasnjuje se time, što, kako završujuć ovu poslanicu sám kaže, car bio je zabranio i njemu i drugim biskupim ići u Rim). „Iz djelâ pak, što sam ja na„pisao (i koja je Papi slao uz poslanicu), lako je razsuditi, da li „sam se u čem od vjere odalečio. Nemoj, molim te, odbiti od sebe „poniznu moju prošnju, i nemoj prezirati nevoljnu moju sjedinu, ne„milice zlostavljenu. *Prije svega pak prosim, da me obznaniš, imam li, „ili ne, podnositi nepravedno ovo svrgnuće. O tome, Tvoju odsudu čekam. „Zapovjediš li ti, da ostanem pri onom, što je bilo odsudjeno, ja ću „ostati*, nit ću već u napred komu dosadjivati"[1]. — Što nije zna-

[1] „Si Paulus praeco veritatis, tuba Spiritus Sancti ad magnum Petrum se contulit, ut iis, qui Antiochiae de legali conversatione ambigebant, explicationem ab illo referret, multo magis nos humiles et pusilli ad Apostolicam Sedem vestram accurrimus, ut Ecclesiarum ulceribus remedium a vobis accipiamus. Vobis enim primas in omnibus tenere convenit (διὰ πάντα

Digitized by Google

menito u divnoj ovoj poslanici? Petar je velikim napram Pavlu proglašen. Ovaj dolazi u Jeruzolim, da od Petra dobije riešenje Antijokijske razmirice. Od Apoštolske Stolice, koja ima Prvinstvo nad svima, jer je Petar u Rimu umro, liek se očekiva ranam Iztočne Crkve. Poslanica Leonova o Upućenju Sina Božijega i prije Kalcedonskog Sabora smatrana je kao rieč Duha Svetoga. Teodoret se prizivlje na Papin sud, i moli neka ga Papa svojom naredbom pozove u Rim, jeda bi mu tako dozvoljeno bilo ono, što car nije dopuštao ni njemu ni drugim biskupim. On želi poći u Rim, i tamo šalje svoje odaslanike sa svojim mnogobrojnim knjigam, jer u Rimu hoće svoje pravoslavje da dokaže. Čeka Papinu konačnu odsudu o sebi, i izjavljuje, da će, ma i bila mu ova nepovoljna, pri njoj ostati*. — Pa da nije vrhovna oblast od Iztočnih biskupa priznavana bila Papi nad Iztokom! Gdje je Cir, a gdje je Rim? Od Eufrata do Tibera po-

---

γὰρ ὑμῖν τὸ πρωτεύειν ἁρμόττει). Multis siquidem praerogativis ornatur sedes vestra . . . Illa enim omnium maxima et clarissima (urbs), quae et orbi terrarum praesidet, et incolarum multitudine redundat . . Praecipue autem illam fides ornat, cujus testis idoneus est divinus Paulus, clamans: *Fides vestra annuntiatur in universo mundo* . . . Habet praeterea communium Patrum magistrorumque veritatis Petri et Pauli sepulchra, fidelium animas illuminantia . . . . . At ego Apostolicae vestrae Sedis expecto sententiam, et oro atque obtestor sanctitatem tuam, ut mihi ad rectum ac justum tribunal vestrum provocanti opem ferat, jubeatque ad vos venire, et doctrinam meam apostolicis vestigiis inhaerentem ostendere . . . Exposita etiam sunt a me per divinam gratiam tum apostolica scripta, tum prophetica oracula. Et facile est ex his cognoscere, an stabilem fidei regulam servarim, an ab ejus rectitudine deflexerim. Sed nolite, obsecro, supplices meas preces respuere, nec miseram meam canitiem post multos labores contumeliose tractatam despicere. Ante omnia ut a vobis docear oro, an me oporteat in hac injusta depositione acquiescere, an non: vestram enim sententiam expecto. Quod si in judicatis manere me jusseritis, manebo, neque ulli hominum deinceps molestus ero, sed rectum Dei Salvatorisque nostri judicium expectabo" (Opp. Theodoreti, Migne, T. IV, col. 1311 et seq.).

* „*Kiril i Metodije*" ima protiv katolicim sedam objekcijâ iz Teodoretovi spisâ. A to su: četri svjedočanstva za *Petrovu* vjeru, kao da je ova *temelj i osnova Crkve* (str. 178—179); jedno o Isukrstu *temelju* (str. 183); jedno o Apoštolim *osnovi* Crkve (str. 184); a jedno, protiv Petrovoj i njegovih nastupnika nepogrješivosti. Posljednja objekcija stoji u tome, što Teodoret „spominje one rječi *(Ja se molih za te, da nebi pomanjkala vjera tvoja),* kao temelj za nauku dobrih pastira, koji moraju po Božijoj zapovjedi pružati pomoć onima, koji su u vreme gonenja pali i primati ih opet u svoju zajednicu" (str. 189)! Bili čovjek vjerovao, da te rieči mogu služiti za prigovor proti Papinoj nepogrješivosti?

Digitized by Google

daleko je; pa ipak Teodoret glavom želi tamo poći na sud; a jer nemože, šalje pismo — i onakovo pismo! —, a s pismom svoje zastupnike!

Na drugom mjestu vidit ćemo što je Leon za Teodoreta učinio, i kako je sav Iztok u četvrtomu vasionskom Saboru Papinoj se odluci poklonio. A ovdje medjutim nadodat ćemo, kako je Teodoret istom prigodom pisao Renatu, svećeniku Rimske Crkve, moleć ga, da se kod Pape za njegovu stvar zauzme: „Molim svetost tvoju, neka na„stojiš prignuti presvetoga i preblaženog Arkibiskupa (Leona), da se „posluži svojom Apoštolskom oblašću i *naredi mi*, da se glavom va„šemu saboru prikažem. *Jer ta presveta Stolica s mnogo obzirâ uživa* **„Poglavarstvo svijuh, što ih je na svietu, crkava**[1]**“.**

Poglavje XVIII.

Sv. Maksim Turinski, sv. Avito, sv. Enodij Pavijski i sv. Cezarij Arelatski.

Članak 1.

Sv. Maksim Turinski († 458).

Kamen, na kome je Isukrst Crkvu svoju sagradio, po nauku svetog Maksima, to nije drugi nego Petar.

„Ovo je Petar, on veli, komu je Krst dragovoljno saobćio udio„ništvo svoga imena, jer, kako je, po nauku Apoštola Pavla, *Krst „bio Kamen*, tako je, po Krstu, *Petar kamenom* učinjen, pošto njemu „Gospodin govori: *Ti si Petar, i na ovomu kamenu sazidat ću Crkvu „moju*“[2]. — „Petar rad čvrstoće svoje pobožnosti, nazvan je *kamenom* „crkava, kako to veli Gospodin: *Ti si Petar, i na ovomu kamenu* i t. d.

[1] „Quam ob causam oro sanctitatem tuam sanctissimo et beatissimo archiepiscopo persuadeat ut apostolica potestate utatur et ad concilium vestrum advolare praecipiat. Habet enim sanctissima illa Sedes Ecclesiarum quae in toto sunt orbe principatum (τὴν ἡγεμονίαν) multis nominibus, atque hoc ante omnia, quod ab haeretica labe immunis mansit“ (Ibid. col. 1323).

[2] „Hic est Petrus, cui Christus Dominus communionem sui nominis libenter indulsit, ut enim sicut Apostolus Paulus edocuit: Petra erat Christus; ita per Christum, Petrus factus est petra, dicente ei Domino: Tu es Petrus et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam“ (Serm. 31, de Nat. Apostolor. Petri et Pauli, Opp. S. Leon. M. Ed. Venetae 1748, T. II, p. 141).

Digitized by Google

„*Kamenom* je nazvan, jer je prvi medju narodima postavio temelje vjere, „*i jer kao* **nepomična stiena** *svu ogromnu sgradu kršćanstva uzdrži* . . . „Pravedno je, što je zaslužio drugovati s Isusom u imenu, pošto je „zaslužio drugovanje u djelovanju“[1]. Kako je na ovome mjestu rekao, da je Petar rad čvrstoće svoje pobožnosti nazvan *kamenom*, tako na drugom mjestu veli, da je *tvrdji od svakog kamena* postao rad stalnosti svoje vjere: *Ideo gloriosissimus Petrus stabilitate fidei suae omni firmior petra* (Serm. 37, p. 145). — „Često putâ, opet na drugom „mjestu veli, kazalismo, da je sam Petar *kamenom* od Gospodina „nazvan, kako isti Gospodin reče: *Ti si Petar, i na ovomu kamenu* „i t. d. Ako je dakle Petar kamen, na komu se Crkva sagradjuje, „vrlo dobro najprije ozdravlja noge (govori o hromu ozdravljenu — Act. Ap. 3, 7 — kao prvom od čudesa učinjenih po Petru); da „kako u Crkvi uzdrži temelje vjere, tako i u čovjeku učvrsti temelje „udâ: vrlo dobro, velim, najprije u kršćaninu ozdravlja noge, jeda „bi, ne već drhtav i nemoćan na kamenu Crkve stao, no snažan i „čvrst uzmogao hoditi“[2]. A malo niže, govoreć o nazivim *Kamen i Sud izabrani* dvaju Apoštolâ, Petra i Pavla, veli: „Izvrstni nazivi „Apoštolâ, *Kamen* i *Sud:* oboje domu Spasiteljevu potrebito. Jer „se dom gradi od prečvrstih kamenja, a koristnim se posudjem ure- „siva. Kamen, za čvrstoću, puke na sebi uzdrži, da nepadnu: sud, „za čuvanje, kršćane brani, da napastovani nebudu“[3]. — Kakve mu drago bile ove metafore, dvoje u ovom posljednjem navodu jest jasno, naime, da je Petar kamen, i da su njegovi odnošaji napram Crkvi

[1] „Denique pro soliditate devotionis (Petrus) ecclesiarum petra dicitur, sicut ait Dominus: Tu es Petrus, et super hanc petram etc. Petra enim dicitur, eo quod primus in nationibus fidei fundamenta posuerit, et tanquam saxum immobile totius operis christiani compagem molemque contineat . . . Recte consortium meretur nominis, qui consortium meretur et operis“ (Hom. 4 de Petro Ap. Ibid. p. 195).

[2] „Diximus frequenter, ipsum Petrum petram a Domino nuncupatum, sicut ait: Tu es Petrus, etc Si ergo Petrus petra est, supra quam aedificatur Ecclesia, recte prius pedes sanat; ut sicut in Ecclesia fidei fundamentum continet, ita et in homine membrorum fundamenta confirmet: recte, inquam, primum in Christiano pedes curat, ut jam non trepidus nec imbecillis possit supra petram Ecclesiae stare, sed robustus et fortis incedere“ (Serm. 40 in Nat. Apostolor. Petri et Pauli, Ibid. p. 147).

[3] „Optima Apostolorum nomina, petra et vasculum, necessaria domui Salvatoris. Domus enim petrarum fortitudine construitur, utilitate vasis ornatur. Petra ad firmitatem, ne labantur sustentat populos: vas ad custodiam, ne tententur operit christianos“ (Ibid.).

Digitized by Google

različni od Pavlovi, kô što su različni napram kući odnošaji njezina temeljnog kamena i njezina posudja, ma bio medju posudjem i kakav sud izabrani.

Još jednom naš sveti Naučitelj upozoruje nas, da je Petar, a ne Pavao, osnova i temelj, na komu je Isukrst Crkvu sagradio: „Uzeo je, on kaže, Krst Petra i Pavla, ribara i progonitelja. Petru, „*ključe svoga kraljestva*, a Pavlu, *mudrost rieči* dade. U obadvama „stvar je začudnu djelovao . . . Nit je to nevjerovno; je on, koji je „iz kamena vodu izbio, *Crkvu je na Petru* (kamenu) *osnovao*“[1].

Kako pak Maksim uči, da je Petar kamen, na komu je Isus svoju Crkvu sagradio, tako, sebi dosljedan, Petra *pastirom sveobćim* proglasuje. „Ovo je, veli, Petar, komu Isus, kad je imao uzaći „k Otcu, izručuje ovce svoje i jaganjce, nek im pastiruje, da, koje „je on milostivom dobrotom odkupio, Petar krepošću svoje vjere uz„čuva“[2]. — U istom smislu na drugom mjestu opet o Petru veli: „Poslje neg je grieh svoj oplakao, veću, neg je bio izgubio, milost „je našao. Primio bo je kao dobri pastir stado, da ga čuva; da tako „on, koji je za se slab prije bio, svima drugim utvrdom postane“[3]. Jamačno pod izrekom *stado, ovce i jaganjci* sva je Crkva naznačena. Dà, sva Crkva. Čujmo medjutim još našega svetitelja, gdje puku propovjeda: „Koliko je zaslužan dakle Petar pred Bogom bio, da „poslje vesla malene brodice, **njemu je bilo predano krmilo vasione „Crkve?** . . . Što ćemo dakle kazati o Petru, komu je od Boga „tolika oblast bila dana, da je njegovoj volji sud nebeski izručen bio?“[4].

---

[1] „Assumpsit ergo Christus Petrum et Paulum, unum piscantem, alium persequentem. Et Petro quidem regni sui claves, Paulo verbi sapientiam dedit. In utroque opus mirabile . . . Nec incredibile hoc, quoniam qui aquam produxit e petra, Ecclesiam fundavit in Petro. Qui adorare compulit Magum, persecutorem docuit praedicare“ (Serm. 36: Ibid. p, 144).

[2] „Hic est Petrus cui Christus ascensurus ad Patrem pascendas oviculas suas agnosque commendat, ut quos ille pietatis miseratione redemerat, hic fidei suae virtute servaret“ (Serm. 31, p. 141).

[3] „Fidelior enim factus est, postquam fidem se perdidisse deflevit, atque ideo majorem gratiam reperit quam amisit. Tanquam bonus enim pastor tuendum gregem accepit, ut qui sibi ante infirmus fuerat, fieret omnibus firmamentum“ (De Petro Ap. Hom. 4, p. 195).

[4] „Quantum igitur meriti apud Deum suum Petrus erat, ut ei post naviculae parvae remigium, totius Ecclesiae gubernacula traderentur? . . . Quid etiam de Petro referam, cujus tanta a Deo est approbata justitia, tantaque ei potestas attributa est judicandi, ut in arbitrio ejus poneretur coeleste judicium?“ (Serm. 34, p. 143).

Digitized by Google

Svi ovi navodi tako su u sebi jasni, da čovjek nebi mogao, neg ih oštetiti, ako bi ih hotio veće razjasnjivati. Mi ćemo samo opaziti, da, izuzam sama dva, svi su dignuti iz *Sermonâ* svetog Maksima *De Natali Apostolorum Petri et Pauli.* Dakle iz onih govora, u kojima svetomu Otcu bilo je u isto doba podjednako hvaliti obadva Apoštola. Mi smo te govore pohvalne proštili, i nismo mogli naći, da je išta slična o Pavlu rekao, akoprem s nekih pogleda, — ali ne u oblasti, niti u odnošajim napram Crkvi, — Pavla izjednačuje s Petrom, a kadkada i uzdiže nada nj. Obadva zove *gloriosissimos fidei christianae principes, ecclesiarum omnium reverendissimos patres* (Serm. 31). Oni su njemu obadva: *ecclesiarum columnae* (Serm. 35). Oba: *aequales meritis, aequales passione* (Serm. 39). Oba: *eminent inter universos Apostolos* (Ibid.). Oba jednako i u isti dan mučena *u Rimu*, koji je sa umrlih njihovih ostanaka postao *caput sanctitatis* (Ib.: Cf. Serm. 31, 34, 39). Napose pak, Pavao je *vas electionis* (Serm. 40), koji je rad svojih zasluga bio uznešen do trećeg neba, *ut Ecclesiarum futurus Doctor inter angelos disceret quod inter homines praedicaret* (Serm. 31): njegova je tolika vjera, *ut peculiarem quadammodo eum sibi ducem ad illuminanda gentium corda cunctorum praescius Salvator eligeret* (Serm. 33): njegov se nauk nadvisuje nad Petrovim: *et licet in Petro fides emineat, in Paulo doctrina praecellit* (Serm. 34). Ipak nigdje ne kaže, da je *na Pavlu Crkva sagradjena*, da je Pavlu Isus *ovce i jaganjce svoje izručio*, da je njemu *krmilo vasione Crkve predao.* Mi smo našli, da je jednom i Pavla *kamenom* nazvao; ali to samo u nekom figurativnom smislu, a nikako kamenom osnovnim Crkve. Na onom mjestu izmjenjuje izmed Petra i Pavla dva naziva: *petra* i *vas electionis.* Evo mu riečî: „*Petrum commendat simplicitas, Paulum doctrina sublimat . . . Igitur doctrinae gratia coelum Paulus ingreditur, simplicitatis merito aperiendi coeli Petrus* **accipit potestatem** . . . *Quantum autem fidei veritas habet, manifestum est omnibus, simplicitatem Petri habuisse Paulum, ipsique Petro Pauli prudentiam non defuisse. Nam utrumque idem Spiritus edocebat. Hac ratione . . et Paulus petra est Christi, et vas electionis est Petrus*“ (Serm. 36). Našlismo jošter, kako je jednom takodjer rekao, da je i Pavao primio ključe: ali u kome smislu, i koje ključe? To nam sám kaže. „*Clavem enim* quodammodo (*po neki način:* dakle ne u vlastitom smislu kao Petar) *a Christo* scientiae *et Paulus accepit. Clavis enim dicenda est, qua ad fidem peccatorum dura corda reserantur . . . Ambo* (*Petrus et Paulus*) *claves a Domino perceperunt, scientiae iste,* **ille potentiae**“

Digitized by Google

(Serm. 39). Našlismo napokon, gdje kaže, da je neizvjestno, koji idje pred drugoga od dvaju Apoštola: *verum inter ipsos (Petrum et Paulum) quis cui praeponatur incertum est.* Ali te rieči nipošto se neodnose na njihovu osobnu oblast, pošto one stoje odmah iza prednavedenih, kojima bijaše kazao, da je Pavao *primio ključ nauka*, a Petar **ključ oblasti.** Na što se dakle odnose? Na njihove osobne zasluge, kako to sám sveti Naučitelj kaže, dočim odmah nadodaje: *„Puto enim illos aequales esse meritis, quia aequales sunt passione, et simili eos fidei devotione vixisse, quos simul videmus ad martyrii gloriam pervenisse“* (Ibid.).

Članak 2.

Sv. Avito Vienežki biskup († 525), sv. Enodij Pavijski († 521) i sv. Cezarij Arelatski († 542).

Mi ćemo spomenuti poslanicu, što je sv. Avito, u ime svijuh Galikanskih biskupa, pisao dvama poglavicam Rimskoga Senata, Faustu i Simaku, onda kad se u Francuzkoj pronosila glasina, da se neki Talijanski sabor, po nalogu kralja Teodorika, pokušao Papu Simaka suditi.

Avito, u toj poslanici najprije žali, što Galikanskim biskupim nije bilo moguće niti doći u Rim, nit se, zbog nezgodnih vriemena, u sabor sakupiti, i kaže, kako su baš zato njemu svi naložili, neka pismom Rimu čini poznati, što su svi jednako ob onoj stvari mislili. Zatim nastavlja: „Dok odveć zamišljeni i prestrašeni bijasmo radi „Rimske Crkve, *pošto znamo, da svaki napadaj na glavu, nemože da „neuzdrma našom biskupskom vlašću*, . . prispi nam saborska odredba „o Simakovoj stvari; koja odredba, akoprem zahtieva, da poštujemo „onako mnogobrojni sabor, ipak, mi smo osvjedočeni, da Simaka, „obtužena pred svietovnim sudom, sudrugovi mu biskupi imali su „braniti, a ne njegovim se sudcima činiti: jer je stvar, koja se ne„može dokučiti, po koji način, ili po kome zakonu mladji mogu svoje „starije suditi. Uz to, ako se na prostog svećenika nema tužba primati, „kako je Apoštolom bilo naredjeno, *kojim se igda pravom mogla pri„miti osvada protiv onomu, koji je poglavar vasione Crkve?* . . . U „drugim biskupim, ako je što nestalna, lako je tomu doskočiti; *no „ako se u sumnju stavi oblast Rimskoga Pape, ne jedna biskupova „osoba, nego sve biskupastvo s njime pada.* Vi znadete, u kakvoj kri„vovjerstvâ oluji mi vodimo brodicu vjere: strašite li se dakle ujedno

Digitized by Google

„s nama iste pogibli, od potrebe je, da se s nama takodjer sjedinite, „na obranu vašega krmilara . . . *Tko je Gospodnjem stadu predpo-* „*starljen, davat će razlog vladanja sebi povjerena. U ostalom, taj* „*razlog sam vječni sudac, a ne stado može od njega tražiti*“[1]. — Ovako se Galikanska crkva na početku VI stoljeća, na usta jednoga od najsvetijih svojih pastira, o Papi izrazuje! Njoj je Papa glavar vasione Crkve: Papi je povjereno sve cielo Isusovo stado: biskupi su napram njemu ovce, a on njihov pastir: on ničijemu na svietu sudu podložan nije; te razlog svoga pastirovanja samu će sudcu Isusu davati. Dalje. Papa je izvor biskupske oblasti; te svaki napadaj na Papu, jest napadaj na samu biskupsku oblast, koja se ruši, ako se u sumnju Papina oblast povede. U ostalom, ova posljednja misao nije, nego odjek Tertulianâ (Scorp. c. 10), Cipriana (Ep. 27, Lapsis), Optatâ (De Schis. Don. Lib. 7, n. 3), Ambrozâ (Ep. 11, ad Gratianum), Augustinâ (Serm. 296, n. 11), i, kako ćemo viditi, Inocencijâ i Leonâ.

K Avitu pridodajemo druga dva Otca Galikanska, dva svetca njegova suvremenika, od kojih jedan je rodjen u Arlesu, a drugi je Arleskim biskupom bio: razumjemo reći Enodija, kašnje Pavijskog biskupa, i Cezarija.

Enodij u knjizi, koju je napisao na obranu istog Pape Simaka, evo kako nam razjasnjiva jedan od onih pojmova, što smo našli u posla-

[1] „Dum de causa Romanae Ecclesiae anxii nimis et trepidi essemus, utpote nutare statum nostrum in lacessito vertice sentientes, . . . perlata est sollicitudini nostrae ab Italia in exemplaribus sacerdotalis formula decreti, quam de Papa Symmacho apud urbem collecti Italiae antistites reddiderunt. Quam constitutionem licet observabilem numerosi reverendique concilii reddat assensus, intelligimus tamen sanctum Symmachum Papam, si saeculo primum fuerat accusatus, consacerdotum suorum solatium potius, quam recipere debuisset judicium: quia . . non facile datur intelligi, qua vel ratione, vel lege, ab inferioribus eminentior judicetur. Nam cum celebri praecepto Apostolus clamet accusationem vel in presbyterum recipi non debere, quid in principatum generalis Ecclesiae criminationibus licere censendum est? . . . In sacerdotibus caeteris potest, siquid forte nutaverit, reformari: at si Papa Urbis vocatur in dubium, episcopatus videbitur, non episcopus vacillare. Nostis bene inter quas haeresum tempestates, veluti ventis circumflantibus, fidei puppem ducamus. Si nobiscum ejusmodi pericula formidatis, expedit ut gubernatorem vestrum participato labore tueamini . . . Reddet rationem qui ovili Dominico praeest, qua commissam sibi agnorum curam administratione dispenset: ceterum non est gregis pastorem proprium terrere, sed Judicis“ (Mansi, Coll. Conc. T. VIII, col. 293—295).

Digitized by Google

nici svetog Avita, naime, da Papa ničijemu sudu na zemlji nije podložan: „Hotio je Bog, veli Enodij, da se parnice drugih ljudi posredstvom „ljudskog suda dokončaju; *ali je brez sumnje svomu sudu pridržao „biskupa one* (Rimske) *Stolice.* Hotio je, da Petrovi nastupnici svoju „nevinost pred samim nebom dokazuju, pred onim samo, koji nju pod„puno može poznati. Odgovorite li mi pak, da su tomu sudu sve duše „jednako podložne, ja ću vam odvratiti, da je *samo* **jednomu** bilo „rečeno: *Ti si Petar, i na ovomu kamenu sazidat ću Crkvu moju;* i, „*Što god budeš zavezao* i t. d.; i opet, da, po nauku svetih nadsve„ćenika, dostojanstvo one Stolice od svega je svieta poštovano, *dočim „je njoj podvrženo što je god kršćanâ na svietu i gdje mu drago sta„novali, i dočim je ona odredjena, da bude glava cieloga tiela*“ [1]. — Ma koliko zapleten bio stil svetoga Enodija, ovo je posve jasno. Petrovi nastupnici, Rimski Pape, ničijemu sudu na zemlji nisu podložni: dakle oni stoje i nad saborim. Njima su nasuprot podvrženi svi, koliko ih je, kršćani, ma koju zemlju obitavali, u Iztoku ili u Zapadu, na Sjeveru ili Podnevu. A to s toga jer je Petru, *jedinomu Petru,* bilo rečeno, da će na njemu Isukrstova Crkva biti sagradjena; ter je s istog uzroka njihova Rimska Stolica odredjena, da bude (vidiva) glava cieloga mističnog Isukrstova tiela.

Sveti Cezarij, buduć pošao u Rim k Papi Simaku, da ga zamoli, neka svojom vrhovnom oblašću stane na kraj nekojim krupnim zloporabam, što se bile u Francuzku crkvu podkrale, evo kako nam jednu drugu misao Avitovu razjasnjiva: „*Pošto biskupastvo*, veli Cezarij u „molbenici Papi prikazanoj, *ima svoj izvor u osobi Apoštola Petra*, „od potrebe je, da svetost Tvoja mudrim svojim odredbam posebnim „crkvam bistro naznači pravila, kojih se one imaju držati“ [2].

[1] „Aliorum forte hominum causas Deus voluerit per homines terminare, sed istius Praesulem suo, sine quaestione, reservavit arbitrio. Voluit beati Petri successores coelo tantum debere innocentiam, et subtilissimi discussoris indagini inviolatam exhibere conscientiam . . . Dices forsitan, omnium animarum talis erit in illa disceptatione conditio. Replicabo, uni dictum: Tu es Petrus et super hanc petram etc. et, Quaecumque ligaveris etc.; et rursus sanctorum voce pontificum dignitatem Sedis ejus factam toto orbe venerabilem, dum illi quidquid fidelium est, ubique submittitur, dum totius corporis caput esse designatur“ (Patr. Lat. Migne, T. LXIII, col. 200).

[2] „Sicut a persona beati Petri Apostoli episcopatus sumit initium, ita necesse est, ut disciplinis competentibus sanctitas Vestra singulis ecclesiis, quid observare debeant, evidenter ostendat“ (Mansi, Coll. Conc. T. VIII, col. 211).

Digitized by Google

Poglavje XIX.

Sv. Viktor od Utike († 490?), sv. Fulgencij († 533). Kuzman Indikopleustes, Prokopij od Gaze, Anastasij Sinaita, sv. Isidor Sivilski († 636) i sv. Maksim Izpovjednik.

Članak 1.

Izvan Maksima, o svima ovdje gori imenovanim nešto ćemo u ovome članku kazati.

Viktor (Victor Vitensis) u svojoj Poviesti *de Persecutione Wandalica* kaže, kako je Petru Isus svoje stado povjerio. „Apoštoli, „budite branitelji njezini (Crkve), koju da saberete, cielim ste svietom „proputovali. Osobito ti, blaženi Petre, jer mučiš *za ovce i jaganjce, „od obćeg nam velikoga Gospodina, velikim oprezom i brižljivošću, tebi „povjerene?*“[1].

Na drugome mjestu donosi rieči, što je Eugenij Kartaginski biskup u ime svoje i drugih biskupa kralju Huneriku pisao: „Rekao „sam bo, ako mogućstvo kraljevo želi poznati našu vjeru, koja je jedna „i prava vjera, neka piše svojim prijateljim (knezovim kršćanskim, „da mu pošalju katoličke biskupe); a pisat ću i ja braći mojoj, „sudrugovim biskupastva, neka dodju, i ovi će s nama ujedno moć „ti dokazat obću našu vjeru, *a osobito Rimska Crkva, koja je glava „svijuh crkava*“[2].

Za Pape Hormisde došav u Rim neki monaki Skiti zbog nekakva vjerovnoga pitanja, poslaše odatle svoju vjeroizpovjed Afrikanskim biskupim zatočenim u Sardiniju, medju kojim bijaše i sv. *Fulgencij*.

---

[1] „Estote, Apostoli, suffragatores ejus quam ut aggregaretis, universum orbem, ascendente in vobis Domino, ut equi velocissimi cursitastis. Praecipue tu, beate Petre, quare siles, pro ovibus et agnis a communi magno Domino magna tibi cautela et sollicitudine commendatis?“ (Patr. Lat. Migne, T. LVIII, col. 257).

[2] „Dixi enim, si nostram fidem, quae una et vera fides est, potestas Regis agnoscere desiderat, mittat ad amicos suos: scribam et ego fratribus meis, ut veniant coepiscopi mei, qui vobis nobiscum communem fidem nostram valeant demonstrare, et praecipue Ecclesia Romana, quae caput est omnium Ecclesiarum“ (Ibid. col. 215).

Digitized by Google

Ovomu sudrugovi naložiše, neka u ime svijuh odgovori onim monakim, svjetujuć ih, da se okane svojih umovanja, i da se uhvate i čvrsto drže one vjere, koju vide, da uči Rimska Crkva, *glava cieloga kršćanstva.* Vriedno je da čujemo, kako je Fulgencij o tome se izrazio: „Što je prava vjera, on veli, nego brez ikakve dvoumnosti držati, „da jedan te isti Krst, jest pravi Bog i pravi čovjek? . . . Što Rimska „Crkva, *koja je vršak svieta,* prosvjetljena, kano presjajnim ždrakami, „riečima onih dvaju velikih svietnjaka, Petra i Pavla (kojizih tielesima „ona je jošter urešena), što, velim, Rimska Crkva drži i uči, i sav „s njome kršćanski sviet“ [1].

Kuzman, prije Aleksandrijski trgovac, u VI stoljeću, poznat pod imenom Indikopleustes (Indomoroplovac), a kašnje monak, u svojoj Topografiji ovako se o Petru izrazuje: „Ovo je Petar vrhovnik „Apoštolâ (ὁ κορυφαῖος τῶν ἀποστόλων), onaj, komu su bili povjereni „ključi kraljestva nebeskoga (ὁ τὰς κλεῖς τῶν οὐρανῶν πιστευθείς), onaj, „koji na svome izpoviedanju ima utemeljenu Crkvu (ὁ ἐν τῇ ἑαυτοῦ „ὁμολογίᾳ τεθεμελιωμένην ἔχον τὴν Ἐκκλησίαν), koji trikrat zanieka, i „trikrat izpovjedi“ [2] *.

Prokopij od Gaze piše o Petru: „. . . . *Kefu, što znači kamen, „onaj najvrhovniji od Apoštolâ* (ὁ κορυφαιώτατος τῶν Ἀποστόλων), sgradu

[1] „Quae est autem vera fides, nisi unum eumdemque Christum verum Deum verumque hominem sine aliqua haesitatione credere? . . Quod duorum magnorum luminarium, Petri scilicet Paulique, verbis, tanquam splendentibus radiis illustrata, eorumque decorata corporibus, *Romana, quae mundi cacumen est,* tenet et docet *Ecclesia,* totusque cum ea christianus orbis“ (Patr. Lat. Migne, T. LXV, col. 463, 465).

[2] „Hic est Petrus Apostolorum coryphaeus, cui concreditae sunt claves regni coelorum, qui in confessione sua fundatam habet Ecclesiam, qui ter negavit, ter confessus est“ (Topogr. Christ. Lib. V, Patr. Gr. Migne, T. LXXXVIII, col. 294).

* Kuzmanov tekst, onako izrazit za Petrovo Prvinstvo, „*Kirilu i Metodiju*“ služi kao svjedočanstvo jednoga od Otaca protiv Petrovu Prvinstvu! „Kuzman najjednostavnije o ovome govori (da Petar nije kamen, i da na Petru Isukrst nije Crkvu sagradio), naime, da je *na ispovjedanju Petrovom osnovana bila crkva*: ὁ ἐν τῇ ἑαυτοῦ ὁμολογίᾳ τεθεμελιωμένην ἔχων τὴν ἐκκλησίαν“ (str. 179). Žalit je što „*K. i M.*“ dok u tim riečima nazire nekakvu objekciju, nije spazio, da na istom mjestu Petar je nazvan ὁ κορυφαῖος τῶν ἀποστόλων, i ὁ τὰς κλεῖς τῶν οὐρανῶν πιστευθείς! — Opazit ćemo jošter, kako „*K. i M.*“ svoj navod citira samo ovako: „Topogr. Christ.“; kolik da je lasno čovjeku naći one tri četri rieči u dosta krupnom djelu, koje uz to ni podrobnog kazala nema.

Digitized by Google

„Crkve imao je sazidati na izpoviedanju vjere“[1]. Na drugom mjestu bijaše rekao, da je Isukrst kamen Crkve, i da svi, koji (Isukrsta) nasljeduju, zovu se gore i kamenja, koja podupiru dom Božiji; ali o Petru napose kaže: „Takov (kamen) bio je Petar, o kome je rečeno: „*Na ovomu kamenu sazidat ću Crkvu moju*“[2]. Opet na jednom mjestu veli, da su *Petru izručeni bili ključi nebesâ*, a k ovim *nadodana* oblast zavezivati i razdriešivati, kao uzdarje liepe njegove vjeroizpovjedi[3]. — Iz ovog posljednjeg mjesta očito je, da Prokopij razlikuje ključe od oblasti zavezivanja i razdriešivanja (Matth. 18, 18). Prvi su osobština Petrova, a druga je s njime i ostalim Apoštolim dana *.

Anastasij Sinaita, koji se borio protiv raznim sljedbam eutikijanskim, u svome *Hexaemeronu* izvodeć mistični i alegorični smisao riečî, što se u prvoj Mojsijevoj knjizi odnose na šest dana stvaranja svieta, kad dodje na one rieči: *Firmamentum in medio aquae* (tvrdinu posred vode), veli: „Ta tvrdina jest vjera u Krsta . . . . . Na toj tvrdini, na vjeri, to jest, sagradio je mjesec, Crkvu, govoreć, da vrata paklena neće nju nadvladati“. — Ovdje je vjera označena temeljem Crkve. Ali malo niže, razabiruć razstavljenje vode pod *firmamentom* od vode nad istim, kaže, kako neki tumače tu dvoju vodu o dvama pucim: „naime, veli, o nama (kršćanim), *koji stojimo čvrsti i stalni „na Petrovu temelju*, i na nepomičnoj stavnosti njegove vjere: i o „žudijam, koji padoše izpod firmamenta“[4]. U istom tekstu rečeno je,

[1] „Si autem Dominicus homo significetur, caput auro assimilatum fuerit Cephas, quod petra interpretatur, summus Apostolorum, Petrus qui et Cephas nominatur, et Ecclesiae aedificium in confessione fidei aedificare paravit“ (Patr. Gr. Migne, T. LXXXVII, Procopii II, col. 1694).

[2] „ . . . montes illi et petrae domum Dei fulcientes vocantur; qualis et Petrus extitit, de quo illud: *Et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam*“ (In Isaiam, cap. 8, Ibid. col. 1871).

[3] „Atque inde est, quod Petro coeli claves tradidit, adjuncta ligandi solvendique potestate (καὶ τὸ δύνασθαι κ. τ. λ.) cum pulchram fidei confessionem edidisset“ (In Isaiam, cap. 62, col. 2662).

* „*Kiril i Metodije*“ ima četri navoda, kao objekcije, iz Prokopijevi spisâ. Jednim se označuje kao temelj Crkve *Petrovo ispovjedanje;* drugim, *ispovjedanje vjere;* trećim, *vjerske istine;* (str. 179); a četvrtim, *Hristos* (str. 183).

[4] „Nonnulli autem hoc etiam referunt ad duos populos, nempe et ad nos quidem stantes qui firmi sumus ac stabiles super Petri fundamentum, et illius fidei immobilem constantiam; et ad Judaeos qui ceciderunt, et subjecti sunt inferiori firmamento“ (Lib. 2. Patr. Gr. Migne, T. LXXXIX, col. 875).

Digitized by Google

da je Petar temelj Crkve, i da je temelj Crkve Petrova vjera*. A u isti se mah izjavljuje, da je nepomična stavnost Petrove vjere.

Sveti Isidor Sivilski. — „U novom Zavjetu, poslje Isukrsta, red „svećenički poče od Apoštola Petra: njemu bo je dato prvo nad„svećeništvo u Crkvi; jer je njemu Gospodin rekao: *Ti si Petar, i na „ovomu kamenu sagradit ću Crkvu moju*“[1]. — „Što se tiče jednakosti „Apoštolâ, *Petar je uzvišen nad druge*, jer je on zaslužio, da mu „Gospodin reče: *Ti si Petar* i t. d., i opet: *Pasi jaganjce moje* i t. d. „Dostojanstvo nadsvećeništva prvi je on u Isukrstovoj Crkvi primio; i „akoprem dostojanstvo njegove (Petrove) oblasti prelilo se u sve kato„ličke biskupe, *osobitijim* načinom, i *osobitom* izvrštinom prešlo je na „Nadsvećenika Rimskoga, *koji za vavjek ostaje glava nad ostalim „udima. Tko dakle s poštovanjem njemu nepokazuje dužnu poslušnost, „odcicpljen od glave*, upada u raskolništvo acefalâ“[2].

Članak 2.

Sv. Maksim Izpovjednik († 662).

Poslanica, koju je ovaj veliki zatočnik katoličke vjere pisao nekomu Petru, vjekovitim će dokazom svietu biti, kako je u sedmom vieku Iztočna Crkva učila ono isto, što danas uči katolička Crkva o

* „*Kiril i Metodije*“ pravi objekciju iz istog našega teksta: „Anastasije Sinait: „„Na vjeri osnovao je On svoju crkvu, tako da je paklena vrata ne mogu porušiti . . . . Čuj, kako Hristos stavlja ugalni kamen, čvrsti i nepokolebivi temelj. Na ovome kamenu sazidaću crkvu moju. I ona je bila sazidana upravo na temelju vjere, proroka i apostola, koji su dobri radenici mudroga Gospodara bili““ —“. (str. 179). — Mi ćemo samo opaziti, da bi u tom navodu, gdje su one četri piknje, najljepše stale one rieči, koje smo mi u tekstu naveli; jer im je ondje mjesto.

[1] „In novo Testamento post Christum, sacerdotalis Ordo a Petro Apostolo coepit, ipsi enim primus datus est Pontificatus in Ecclesia Christi. Sic enim ad eum Dominus, Tibi dabo claves regni coelorum“ (De Offic. Eccl. Lib. 2, c. 5).

[2] „Quod vero de parilitate agitur Apostolorum, Petrus praeeminet caeteris, quia a Domino audire meruit: *Tu es Petrus* etc. *Pasce agnos meos* etc Honorem Pontificatus in Christi Ecclesia primus suscepit. Cujus dignitas potestatis etsi ad omnes catholicorum Episcopos est transfusa, specialius tamen Romano Antistiti, singulari quodam privilegio, velut capiti, caeteris membris celsior permanet in aeternum. Qui igitur debitam ei non exhibet reverenter obedientiam, a capite sejunctus, Acephalorum schismati se reddit obnoxium“ (Epist. ad Eugenium Tolet. Epis. Apud Thomassinum, Vetus et Nova Eccl. Discip. P. I, Lib. 1, c. 4 n. 5).

Digitized by Google

Poglavarstvu Rimske Stolice, neizuzam ni samu nepogrješivost Papinu u nauku vjere.

Onaj Petar bijaše Maksimu preporučio Carigradskog Patrijarku Pira, koji, kao i predšastnik mu Sergij i nastupnik Pavao, kolovodjom se monotelitâ bijaše učinio. Maksim mu dakle odgovara, kažuć prije svega, kako je sám glavom hotio k njemu (Petru) doći, da ga osvjedoči o Pirovu i njegovih pristaša neznabožtvu; i to, veli, za stavno bio bih učinio, da me nebude zauzbila bojazan, da bih pogriešio protiva kanonim, kad bih se u taj posao uplićao *bez dozvole apoštolskih ljudi presvete Stolice, koji, po Božijim zakonima, upravljaju podpunu cjelokupnost katoličke Crkve*[1]. Zatim kaže, kako je pravo Sergijevo i Pirovo djelo Heraklijeva *Ektesis*, i što su, da nju utvrde, oni učinili. K tomu nadodaje: „Smješno je uprav, kad to nebi bilo plakati, viditi „one nesretnjake toliko drzovite, da se pozivaju na odluke Apoštolske „Stolice, kao suglasne bezbožnoj Ektesi, te pod svoju zastavu ubra„jaju velikog Honorija, zavaravajuć po taj način sviet auktoritetom „čovjeka u vjeri onako izvrstna. Tko je toliku drzovitost mogao onim „krivotvorcim udahnuti? Zar sjajni Sofronij? Tà nije bilo biskupa, „nije crkve, a da ih nije zaklinjala, neka se krivovjerstva okane. A „nada sve, ništa propuštio nije božanstveni Honorij, a za njim na„stupnik mu stari Severin, i po za ovim častni Ivan. Što igda nije „učinio sveti Nadsvećenik, koji danas vlada? ..... Ako Rimska Sto„lica poznaje, da Piro zaslužuje, da od nje bude odbačen, i da su „mu čuvstva i vjerovanje dostojna, da budu osudjena, očevidno je, „da tko god anatemu izgovara protiv onomu, koji je Pira odbacio, to „je izgovara *i proti Rimskoj Stolici, to jest, protiv katoličanskoj Crkvi*: „da nerečemo ništa, kako je i proti samu sebi izgovara, ako je ipak „jošter u obćinstvu s Rimskom Stolicom i s katoličkom Crkvom Bo„žijom. Molim te dakle, gospodine, neka zabraniš svima, da nebi „Pira *presvetim* zvali, dočim sveto pravilo to nedopušta. Nemože bo „biti nazvan svet, tko se svojevoljno od katoličke Crkve odtrgao; „*nit je prosto hvaliti, koga je osudila i odbacila Apoštolska Rimska* „*Stolica*, dokle na novo nebude primljen, usljed iskrena obraćenja i „pravoslavna izpoviedanja vjere. Neće li dakle on (Piro), da bude je„retik, ni da takov bude nazvan, nije dosta, da ovomu ili onomu „udovolji, jer je to suvišno i brez razloga. No ima jedan, koji ako

[1] Poznato je, da je kod starih običaj bio rabiti višebroj, kad bi pisali Rimskomu Papi. Ovdje isti višebroj rabi sv. Maksim akoprem nepiše Papi, već o Papi.

Digitized by Google

„se smutio, svi drugi su smućeni; a kad je njemu udovoljeno, udo-
„voljeno je svakomu. Neka se s toga on (Piro) pobrine, da udovolji
„svima, dajuć zadovoljštinu Rimskoj Stolici; a to kada bude uradio,
„svak će ga zvati pobožnim i pravoslavnim. U vjetar je mahati, mene
„hotit osvjedočiti i zamazit mi oči, dokle on nebude udovoljio i utekao
„se blaženomu Papi presvete Rimske Crkve, to jest, Apoštolskoj Sto-
„lici, kojoj su sama Upućena Rieč i svi sveti sabori, po svetim pra-
„vilima, dali u svemu i po svemu gospodstvo nad svim crkvam va-
„sione, ujedno s oblašću zavezivati i razdriešivati, dočim s njome sama
„Upućena Rieč, koji nebeskim silam zapovjeda, zavezuje i razdriešiva
„na nebu“[1]. Ovo je iz Maksimove poslanice *ad Petrum illustrem*, kako nam je sačuvao Anastasij u svojim *Collectanea*.

[1] „Sed timui ne putarer extra sacra quidquam agere jura, praeter voluntatem hoc faciens sanctissimae Sedis apostolicorum virorum, qui universam plenitudinem catholicae Ecclesiae bene ducunt, et ordinate secundum divinam legem dedicant .... Et quod est risu, imo, ut magis proprie dicamus, lamento dignissimum, utpote illorum demonstrativum audaciae, nec adversus ipsam apostolicam Sedem mentiri temere pigritati sunt: sed quasi illius effecti consilii, et veluti quodam ab ea recepto decreto, in suis contextis pro impia ecthesi actionibus, secum, magnum Honorium acceperunt, suae praesumptionis ostentationem ad alios facientes, viri in causa pietatis maximam eminentiam. Quis itaque ... haec et tam atrociter et per tantum temporis facere his falsiloquis persuasit? Quae hos non rogavit Ecclesia? quis pius et orthodoxus non supplicavit antistes, cessare illos a propria haeresi clamando et obtestando? ... Quid autem et divinus Honorius; quid vero et post illum Severinus senex; quid denique et is, qui post hunc extitit, sacer Joannes? Porro is qui nunc praesidet beatissimus Papa, ommisit quidquid supplicationi conveniens? ... Si enim Romana Sedes non solum reprobum Pyrrhum, sed et male sentientem et male credentem non nescit, perspicuum profecto est, quia omnis, qui eos, qni Pyrrhum reprobaverunt, anathematizat, Sedem Romanam, id est catholicam Ecclesiam anathematizat. Omitto enim dicere, quia utique et seipsum, qui talis est, si dumtaxat Sedi Romanae communicat, catholicaeque Dei Ecclesiae. Obsecro igitur, benedicte Domine mi, praecipere omnibus, ne Pyrrhum sanctissimum vel almificum nominent. Neque enim tale quid sacra regula eum vocari permittit. A cuncta enim cecidit sanctitate, qui nimirum ab Ecclesia catholica sponte prosiliit. Non enim fas est illum ex quacumque laude cognominari, qui jam olim damnatus est et abjectus ab Apostolica Sede Romanae urbis, ob externae sensum opinionis, donec ab ea recipiatur conversus ad ipsam ... Itaque si vult haereticus non esse, neque audire, non isti aut illi satisfaciat; ... festinet prae omnibus Sedi Romanae satisfacere. Hac enim satisfacta, communiter ubique omnes pium hunc et orthodoxum praedicabunt. Nam frustra solum loquitur, qui mihi similes suadendos putat, et non satisfacit et implorat sanctissimae Romanorum Ecclesiae beatissimum Papam,

Digitized by Google

Što nije znamenito u Maksimovoj poslanici? Maksim piše ne Papi, da potraži od njega kakove pomoći, već nekomu Iztočnomu velmoži; nebrani Apoštolsku Stolicu s napadajâ na njezinu oblast od strane raskolnikâ i krivovjeraca; dapače, ako i neizravno, svjedoči nam, da su i ovi njezinu vrhovnu oblast priznavali, dočim veli, kako su, na temelju krivo izumišljenih izprava, hotili sviet prevariti auktoritetom Papinim; te zato njegove se izjave još veće objektivnimi imaju smatrati. Maksim dakle proglasuje, da *ljudi apoštolski presvete Stolice vladaju katoličanskom Crkvom;* pa s toga ako su oni jednom krivovjerce osudili i od sebe odbacili, tko iste krivovjerce brani, *opire se Rimskoj Stolici, to jest katoličanskoj Crkvi.* Dakle bez Rimske Stolice nema katoličanske Crkve; i koga je prva osudila, tim ga je odmah osudila i druga. Piro je zato krivovjerac, i takovim će ostati (ma i zadovoljivao on drugim crkvam, jer je to sve zaman), dokle god neudovolji Papu; dok neudovolji *onog' jednoga*, koji kad se smutio, svi su drugi biskupi smućeni, a kad je *njemu jednomu* zadovoljeno, svima je zadovoljeno. Nije li to jasno reći, da je u Papi, kao u svomu temelju, u glavi svojoj, sva vasiona Crkva? Dalje. Maksim nepoznava nikakva drugoga biljega, da li je pravoslavna vjera Pirova, izvan samo, da se uteče i zadovolji Rimskomu Papi, to jest, Apoštolskoj Stolici, pošto je ovoj, po njezinim biskupim, ili da bolje rečemo, po Petru, *sam Isukrst*, u svemu i po svemu gospodstvo nad svom vasionom Crkvom dao; što su inače i svi sabori priznali: te isti Isukrst s njome (Apoštolskom Stolicom) zavezuje i razdriešiva.

Još se nešto vrlo utežna dade izvesti iz Maksimove poslanice. Maksim veli, da će Pira *svak* pravoslavnim držati, ako on zadovolji Papu, to jest Rimsku Stolicu (sv. Naučitelj istovjetuje Papu sa Rimskom Stolicom: vidi se, da mu nije bila poznata razlika *inter Sedem et Sedentem);* a to jamačno predpostavlja nepogrješivost Rimske Stolice, kada krivi nauk osudjuje, ili pravovjerni nauk proglasuje. Inače, kako ćeš Pira, ili drugoga njemu slična, jeretikom ili pravovjernikom priznavati, samo iz toga što će on udovoljiti, ili ne, onoj Stolici? Nije dosta. Maksim ovdje izjavljuje ne samo

---

idest Apostolicam Sedem: quae ab ipso Incarnato Dei Verbo, sed et omnibus sanctis synodis secundum sacros canones et terminos universarum, quae in toto terrarum orbe sunt, Ecclesiarum in omnibus et per omnia percepit et habet imperium, auctoritatem et potestatem ligandi atque solvendi. Cum hac enim ligat et solvit etiam in coelo Verbum, quod coelestibus virtutibus principatur" (Patrol. Gr. Migne, T. LXXXXI, col. 141 et seq.).

Digitized by Google

svoje, nego obćenito osvjedočenje, pošto veli, da će svak Pira pravoslavnim priznavati, ako ga Apoštolska Stolica takovim bude proglasila: „*Hac enim (Sede Romana) satisfacta, communiter ubique omnes pium hunc et orthodoxum praedicabunt*". Velimo, da Maksim izjavljuje obćenito osvjedočenje o nepogrješivosti suda Apoštolske Stolice, jer je ovdje sbilja govor o nepogrješivosti njezine odsude. Što bo sva Crkva *(communiter, ubique, omnes)* pravovjernim drži, to je nedvojbeno, *infallibiliter* pravovjerno. Ako dakle u našem slučaju vasiona Crkva pravovjernim bi držala nauk Pirov, samo s toga što bi ga Rimski Papa potvrdio, treba reći, da je vasiona Crkva u ono doba kad je Maksim pisao, smatrala *nepogrješivom* u vjeri Papinu oblast, i to nepogrješivom *po sebi;* jer nije od potrebe i drugim crkvam zadovoljivati, kako se sv. Naučitelj izrazuje, nego je dosta zadovoljiti Crkvi Rimskoj, i time odmah čovjek je pravovjernim držan od svijuh. A to potvrdjuje i razlog, kog navodi: vrhovna, naime, oblast Rimske Stolice, u kojoj oblasti jest i vrhovno učiteljevanje, koje je vasiona Crkva dužna slieditи: što nebi se moglo ni pomisliti (da Crkva dužna je slieditи nauk tom vrhovnom oblašću njoj predstavljen), ako isto učiteljevanje sa strane njezine nepogrješivo nije.

Ovomu je suglasno, što Maksim na drugom mjestu kaže: „Sve „pokrajine vasione zemlje i svi narodi, koji čistom i pravom vjerom „Gospoda izpoviedaju, oči uprte drže, kao u sunce vjekovite svjetlosti, „u presvetu Rimsku Crkvu i njezino izpoviedanje i vjeru, očekivajuć „od nje (Crkve Rimske) svjetlobu razsvjetljujuću . . . Jer još od „početka, od kada je Sin Božiji, uputiv se, k nama sašao, sve, po„svuda, kršćanske crkve jedinu čvrstu podumjentu i temelj dobile su „i imadu u Crkvi, koja je ondje (u Rimu), kao u onoj, koju, po „Spasiteljevu obećanju, nipošto nisu nadvladala vrata paklena, i koja „ima ključe prave vjere u Isusa i izpoviedanja; te onim, koji bogo„bojazno pristupaju, otvora pravo bogoštovje, a začiplje i zatvora „svima jereticim usta, visoko proglasujuća što je nepravedno"[1]. —

[1] „Omnes orbis terrarum fines et qui ubique gentium Dominum vere rectaque fide confitentur, velut in solem sempiternae lucis in sanctissimam Romanam Ecclesiam ejusque confesionem ac fidem recta intortis oculis respiciunt, ex ipsa effulgurans expectantes jubar . . . Ab initio enim quando ad nos Dei Verbum assumpta carne descendit, unicam firmam basim ac fundamentum, omnes ubique christianorum Ecclesiae, quae ibi est, maximam nacti sunt, habentque Ecclesiam; ut in quam, juxta ipsam Salvatoris promissionem, portae inferi haudquaquam praevaluerint, sed quae rectae fidei in ipsum ac confessionis claves habeat, hisque qui cum pietate accedant quae

Digitized by Google

Ako je Crkva Rimska *sunce* svjetlosti, koje svaku crkvu prosvietljiva, ona svietli po sebi, te je ona potrebito i nepogrješivo pravilo istine. Ako ona ima ključe vjere i svima otvora pravo bogoštovje, ona je zaista vrutak i iztočaj svake izvjestnosti u Crkvi, i tu izvjestnost od nje treba, da sve crkve dobivaju; dočim je ona, da ostanemo pri metafori našeg svetog Naučitelja, u kršćanskom svietu ono, što je sunce u našemu planetarnom sustavu.

Ovo je nauk jednog velikoga svetitelja, jednog svetitelja Iztočne Crkve, koga predubokom poznavanju kršćanskih dogmata i dandanašnji se sviet divi *.

Poglavje XX.

Stjepan Dorski, Venerabilis Beda, sv. Iv. Damašen i sv. Nicifor.

Članak 1.

Stjepan Dorski i Beda († 735).

Poviest nam kaže za Stjepana Dorskoga, prvoga sufraganea Jeruzolimskog Patrijarke Sofronija. — U velikoj pogibelji, koja je s monotelitsva vjeri u Iztoku prietila, isti Patrijarka, prizvav Stjepana k sebi prije svoje smrti, hoti, da mu ovaj obeća, ondje na Kalvariji, da će poći u Rim, *gdje su temelji pravoslavne vjere*, i nastojati okolo Pape, jeda bi čim prije novo krivovjerstvo osudio. To sám Stjepan kaže u pismu prikazanu Lateranskomu (649) saboru.

vere natura est solamque pietatem aperiat; claudat vero atque obstruat omne os haereticorum, injustitiam loquens in excelso" (T. cit. col. 138—139).

* O Poslanici Maksimovoj štijemo u „*Kirilu i Metodiju*" (str. 180): „U poslanici koju mi razabiremo (govor je o pastirskoj poslanici Zadarskog Arkibiskupa) spominje se ovaj otac crkve da se njim dokaže današnja teorija papska. Mi nećemo opažati ovdje, da sva naklonost Maksima k Rimu poticala je od dugoga boravljenja njegova u Rimu i od osobnih odnošaja, u kojima se je on nalazio sa papom Martinom, koga je poslje mnogih nastojanja ubjedio sazvati sabor (Lateranski 640) i osuditi monotelitstvo", (*kolik da je, sa svoga duga boravljenja u Rimu, i s odnošajû s Papom Martinom, Maksim i samom vjerom zakrenuo; jer sbilja, ako Crkva Rimska nije u istinu po Petru od Isukrsta primila oblast nad vasionom Crkvom, Maksimov nauk nitko nebi mogao dokazati, da nije krivovjeran. U ostalom, prigoda njegova boravljenja u Rimu nemože u svjestnu čo-*

Digitized by Google

U tom pismu o Petru, o Papi i o Rimskoj Stolici, Stjepan ovako se izrazuje: „Letimo, da izkažemo sva ova, onoj, *koja je svima „predpostavljena* (τῇ πασῶν ἀρχοῦσῃ), *vrhovnoj vašoj i poglavitoj Stolici,* „jeda bi i novoj rani, liek našla: pošto još od davne starine, ona je „navikla sa oblašću (ἐξουσιαστικῶς), crkvenim ranam lieka prinositi, „oblašću, velim, apoštolskom, ili po kanonim priznatom; *jer je sva- „komu očevidno, da su Petru ključi kraljestva nebeskoga povjereni,* buduć „u istinu *veliki poglavica Apoštolâ,* Petar, zaslužio, da *on sam* (μόνος),

vjeku, da neizazove misao, kako Carigrad manje bi od Rima još od starine bio zazirao, da se onamo bude poznavalo Rimsku Crkvu onako, kako je Maksim imao priliku, da nju poznade). „Pri tome (Maksimova naklonost k Rimu poticala je) i od upliva što su na njega imali tadašnji crkveni sporovi, te prema tome njegova sudjenja ne mogu se sasvim objektivnima smatrati". *(Ako su tadanji crkveni sporovi imali upliv na Maksima, dotle, da se njegova sudjenja nemogu objektivnima smatrati, onda niti sama njegova sudjenja o monotelistvu nisu objektivna. Što velimo? Onda sporovi crkveni u vrieme Arija, Macedonija, Nestorija, Eutika; treba reći, da su imali jednak upliv na sve crkvene Otce, i po tome, njihova sudjenja o božanstvu i jednosućnosti Sina Božijeg, o božanstvu Duha Svetoga, o jedinstvu sobstva Krsta Gospodina, o dvostrukoj njegovoj naravi, nemogu se objektivnima smatrati. Evo, kamo vodi slična teorija).* „Kazaćemo, nastavlja objekcija, da Maksim govori samo o rimskoj crkvi, a nikako o rimskoj katedri, a još manje o episkopu, koji na toj katedri sjedi". *(Što je crkva brez biskupske katedre; što li stolica brez crkve? Može li se i zamisliti jedna brez druge? A što je katedra brez biskupa? Dalje. Kad je govor o crkvenoj oblasti, tko je* subjectum *te oblasti, ako nije katedra, ili pravije, biskup? Nije ni to sve. Kako se može uztvrditi, da Maksim govori samo o Rimskoj Crkvi, a nikako o Rimskoj katedri, a još manje o biskupu, koji na toj katedri sjedi? — Tko to tvrdi, il nije ni proštio Maksimovu poslanicu, već je od drugoga zaveden, ili naumice hoće da drugoga zavede. — Negovori Maksim o Rimskoj Stolici! A da što je ono, kada veli: „Ako* Rimska Stolica *poznaje, da Piro zaslužuje, da bude odbačen i t. d.? Što je ono, kada veli, da tko anatemu izgovara protiv onomu, koji je Pira odbacio, izgovara je* protiv Rimskoj Stolici, *to jest protiv katoličanskoj Crkvi? Što je ono, kada kaže, da nije prosto hvaliti, koga je osudila i odbacila* Apoštolska Rimska Stolica? *Što je ono, kada tvrdi, da su* Apoštolskoj Stolici *sama Upućena Rieč i svi sabori dali* in omnibus et per omnia *gospodstvo nad svim crkvam vasiona svieta? — Negovori Maksim o Rimskom biskupu! A da što je nego biskup, koji sjedi na Rimskoj katedri,* onaj jedan, *koji ako se smutio, svi su drugi smućeni, a kad je njemu* jednomu *udovoljeno, svim drugim udovoljeno je? A da komu, ako ne Rimskomu biskupu, Maksim veli, da treba udovoljiti, kada kaže, neka se Piro uteče* blaženomu Papi presvete Rimske Stolice?).

Digitized by Google

„dostojno može vrata (nebeskoga kraljestva) vjernicim otvorati, il „zatvorat ih onim, koji Evandjelju nevjeruju. I nije to samo; nego „jošter *prvomu njemu* (Petru), bilo je zapovjedjeno, *neka pase ovce „katoličke Crkve,* kad mu Gospod reče: *Petre ljubiš li me? Pasi ovce „moje.* I opet, pošto je on poglavito i osobito izmed svijuh imao „čvrstu i nepromjenivu vjeru u Boga Gospoda našega, dobio je, da „jednom može obraćati napastovane svoje sudrugove i duhovnu braću „svoju, *kao onaj, koji je oblast nad svima i svećeničku vlast primio* „(ἐπὶ πάντων τὸ κῦρος κεκοσμημένος, καὶ τὴν ἱερατικὴν αὐθεντίαν) *od „samog Boga za nas upućena*“ [1]. — U ovomu se navodu istovjetuje Rimska Stolica sa Petrom. S toga je ona *vrhovna*, izmed svih ostalih, *poglavita, svima predpostavljena.* S toga, još od najdavnije starine, na nju je spadalo crkvene rane liečiti: što je i radila oblašću apoštolskom, oblašću, naime, Apoštola Petra, koji je *sam* ključe primio, da otvora i zatvora vrata kraljestva nebeskoga; oblašću podpunom, vrhovnom; oblašću, koju druge stolice nemadu, dočim je od Upućena Božijeg Slova sam Petar nad svima oblast primio: *dispensative super omnes . . potestatem accipiens.* I jer je takova oblast Apoštolske Stolice, Stjepan u ime svoje, u ime Sofronija i sve Palestinske crkve, od nje traži obranu vjere protiv monotelitstvu.

Beda, taj veliki Anglo-Saksonski Naučitelj kaže nam, da je Crkva *na Petru sagradjena*, akoprem, na nekim mjestim veli, da je ustanovljena na Petrovoj vjeri, ili izpovjedi njegovoj (In Exod. c. 42; in Joan. c. 21): — što nam je još jedan očevidni dokaz, da drugostupna tumačenja Matijeva mjesta kod Otaca, vavjek predu-

[1] „. . . volemus et annuntiemus haec omnia omnibus praepositae, dico autem summae vestrae, et principali (Sedi), ad medicinale consultum emersi vulneris: quippe quoniam hoc potestative olim et ab antiquitus per Apostolicam sive Canonicam consuevit auctoritatem: dum aperta lucubratione non solum claves regni coelorum creditae sunt ei, atque ipse tantummodo ad aperiendum eas fidelibus quidem digne, minime autem Evangelio gratiae credentibus justa claudere, magnus secundum veritatem et Princeps Apostolorum meruit Petrus: sed etiam et pascere primus jussus est oves Catholicae Ecclesiae, cum Dominus dicit: Petre amas me? Pasce oves meas. Et iterum ipse praecipue ac specialiter firmam prae omnibus habens in Dominum Deum nostrum et immutabilem fidem, convertere aliquando et confirmare exagitatos consortes suos et spiritales meruit fratres: utpote dispensative super omnes, ab ipso, qui propter nos incarnatus est Deus, potestatem accipiens, et Sacerdotalem auctoritatem“ (Mansi, Coll. Conc. T. X, col. 894).

Digitized by Google

mnievaju tumačenje prvotno i slovno. Nut čujmo, gdje veli, da je na Petru Crkva sagradjena. Pokle bijaše naveo Petrove rieči: *Tu es Christus Filius Dei vivi*, nastavlja: „Ako želiš znati, koliko vriedi ova „vjera, što je jasnije od onog, što je Gospodin rekao o Crkvi, koja „je na **njemu** (Petru) imala biti sagradjena: *I vrata paklena neće „nju nadvladati?*“ [1].

Na drugom mjestu, Beda kazuje kakova je Petrova oblast u Crkvi, i kako je svima kršćanim neobhodno potrebito zajedništvo s Petrom: „Cieloj Crkvi, on veli, izabranikâ, prema mjeri griehâ ili „pokore, data je oblast, da može zavezivati i razdriešivati. Dali sv. „Petar, koji je Krsta pravom vjerom izpovjedio, iskrenom ga ljubavju „nasljedovao, **zato je posobno ključe nebeskoga kraljestva primio i „poglavarstvo sudbene oblasti**, jeda bi svi po vasionom svietu pra„vovjerni upoznali, kako svi oni, koji se, ma bilo na koji način, od „jedinstva vjere, ili od obćinstva s njime (s Petrom) odciepljivaju, „niti mogu od svezâ njihovih grieha biti odriešeni, niti u nebesko „kraljestvo unići“ [2]. — Ovo se dakako više odnosi na Petrove nastupnike, nego na Petrovu osobu: kao što je u istom navodu očevidno, da su Bedi ista stvar Petar i nastupnici mu, u koliko sgleda njihov položaj u Crkvi.

Beda jošter kaže nam, kako Apoštoli, akoprem su i oni pastiri u Crkvi, nisu ipak bili ono, što Petar. Dà, i njihovo pastirovanje poteklo je od rieči Isukrstove, upravljene Petru: *Pasi ovce moje* (što pokazuje, da je Petra božanstveni pastir izvorom pastirovanja u Crkvi učinio); ali odatle nesliedi, kako ćemo sada iz riečî našeg Naučitelja viditi, da su oni jednaki Petru. „Što je, on veli, Petru rečeno: *Pasi „ovce moje*, svim je zaista bilo rečeno. To bo su bili Apoštoli, što je „bio Petar (naime: ako je Petar bio pastir, bili su pastiri i Apoštoli);

---

[1] „Si audire delectat quantum haec fides valeat, quid apertius quod ait Dominus de Ecclesia quae super eum aedificanda erat: *Et portae inferi non* praevalebunt adversus eam?“ (Hom. in Nat. Apost. Petri et Pauli: Opp. Migne, T. V, col. 219).

[2] „Omni igitur electorum Ecclesiae juxta modum culparum vel poenitentiae, ligandi atque solvendi datur auctoritas. Sed ideo beatus Petrus, qui Christum vera fide confessus, vero est amore secutus, specialiter claves regni coelorum et principatum judiciariae potestatis accepit, ut omnes per orbem credentes intelligant, quia quicumque ab unitate fidei vel societatis illius quolibet modo semetipsos segregant, tales nec vinculis peccatorum absolvi, nec januam possint regni coelestis ingredi“ (Hom. 16, Ibid. col. 223).

Digitized by Google

„ali, da se postigne jedinstvo Crkve, **Petru je dano Prvinstvo**“[1]. — Dakle Petar, povrh onoga, što su imali Apoštoli, imao je Prvinstvo*.

Prema svome nauku o Petru, Beda zove Rimsku Crkvu **glavom vasione Crkve**[2]; a o njezinim Nadsvećenicim, u osobi Grgura Velikoga, ovako se izrazuje: „Dočim je *nadsvećeničku čast u cielom svietu obav-* „*ljao*, te jur prije *svim crkvam na vjeru Isusovu obraćenim predpo-* „*stavljen bio*, naš (Englezki) narod, koji je do onda u poganstvu živio, „on učini Krstovom Crkvom; tako da, o njemu mi možemo reći onu „apoštolsku rieč (I Cor. 9, 2): i ako za druge nebi bio apoštol, jest „doisto za nas, jer smo mi pečat njegova apoštolstva u Gospodinu“[3].

Članak 2.

Sv. Ivan Damašen († 760—780).

Besjeda *o slavnom Preobraženju Gospodina našeg Isukrsta*, sjajni nam je dokaz Damašenove vjere o Petrovu Poglavarstvu.

U toj besjedi on uči: *a)* da je Isus predodredio Petra za *dostojnog Crkve predstojnika*[4]; *b)* da ga je učinio *najvećim vrhovnikom novoga Zavjeta*[5]; *c)* da ga je postavio *vladaocem Crkve po cielom svietu razprostranjene*[6].

[1] „Quod enim Petro dictum est: Pasce oves meas, omnibus utique dictum est. Hoc erant caeteri apostoli quod fuit Petrus; sed primatus Petro datur, ut unitas Ecclesiae commendetur“ (Hom. in Vigil. Apost. Petri et Pauli, Ibid. col. 218—219).

* „*Kiril i Metodije*“ ima objekciju proti nami iz ove iste homilije; pače iz istih rieči, koje smo mi u tekstu donieli: „Beda kaže nam: „„Što je Hristos Petru kazao: *Pasi ovce moje*, to je kazao i svima drugima apostolima, jer svi oni bili su isto što i Petar““ —“(str. 193). A gdje su one rieči što *neposredno* sliede: **sed Primatus Petro datur, ut unitas Ecclesiae commendetur?** . . .

[2] „. . ad beatorum Apostolorum limina (Romam) peregrinaturus advolavit, ut . . ibi potius perfectam vivendi formam sumeret *ubi* per summos Christi Apostolos *totius Ecclesiae caput eminet eximium*“ (Ibid. col. 226).

[3] „Quia cum primum *in toto orbe* pontificatum gereret, et *conversis jamdudum ad fidem veritatis esset praelatus Ecclesiis*, nostram gentem eatenus idolis mancipatam, Christi fecit Ecclesiam“ (Hist. Eccles. Gentis Anglorum, Lib. II, c. 1, T. VI, col. 75—76).

[4] „Ut homo (Christus), percunctationem quidem proponit, uti vero Deus occulto eum . . erudit quem praenotione sua dignum Ecclesiae praedestinaverat Antistitem: τῆς Ἐκκλησίας ἐπάξιον πρόεδρον“ (Opp. Ed. Venetae 1748, T. II, pag. 795).

[5] „Novi testamenti summus vertex (ὁ τῆς νέας διαθήκης κορυφαιότατος), qui Christum Dei filium disertissime praedicavit“ (p. 791).

[6] „Dominus . . . Ecclesiae toto mundo diffusae moderatorem (κοσμητορα) te constituit“ (p. 802).

Digitized by Google

Dalje. Iztraživajuć u ovoj istoj besjedi sveti Naučitelj razlog, s koga je Isus hotio, da izmed ostalih Apoštola ona tri prisustvuju slavnomu njegovu Preobraženju, i budući kazao o Jakovu i Ivanu (prvog, da je izabrao za onaj božanstveni prizor, jer je prvi od Apoštolâ za nj imao krv svoju proliti; a drugog, jer je on o njegovu božanstvu, kašnje imao pisati), o Petru veli, da mu je Isus time hotio ukazati, kako je u istinu Otac nebeski njemu objavio ono, što je prije izpovjedio bio (Isusovo božanstvo); „*a povrh toga* (hotio je „Krst, da Petar prisustvuje) kao *predsjednik, i kao onaj, koji je imao „primiti vladanje* (*krmilo*) *vasione Crkve*“[1].

Nije pak samo u toj besjedi Damašen zasvjedočio svoju vjeru o Petrovu Poglavarstvu. U djelu: εἰς τὰ ἱερὰ Παράλληλα, kad govori o Petru, sabire sve što se slavnijih naziva može naći, da to Poglavarstvo iztakne. Nut čujmo: „Petar . . . . *korifej Apoštolâ*, *čvrsti „osnovni temelj, kamen nerazrušivi**, *utvrda Crkve, mirna luka, tvrdja „neuzkolebiva*“[2]. A odmah malo niže: „S toga onaj, *koji je imao pri- „miti upravljanje Crkve, onaj crkava stup, onaj, koji je luka vjere bio, „onaj učitelj vasione zemlje, Petar, velim*, bilo je pripušteno, da u grieh „upadne, nek oproštenje njemu udieljeno bude ga siećalo, da drugim „dobrostiv bude“[3]. — Pa i opet, evo kojim riečima navodi Isusa gdje Petru govori: „Nipošto nemoj se strašiti: Nisam bo tebe svrgao s „mjesta slave . . . nisam te odalečio od prestolja moga . . . jer što „sam ti obećao, to ću izvršiti: na tvojoj čvrstoj vjeri, koja je nalik „kamenu, sagradit ću Crkvu moju, i vrata paklena neće nju nadvla- „dati. Ti ćeš pasti ovce moje, ti ćeš mojim jaganjcim piću davati,

---

[1] „. . quin etiam tanquam Antistitem (καί ὡς πρόεδρον), et totius Ecclesiae gubernacula (καὶ πάσης τῆς Ἐκκλησίας δεξόμενον τὰ πηδάλια) suscepturum“ (p. 797).

* „*Kiril i Metodije*“, s toga što je na drugom mjestu Damašen rekao, da je na Petrovoj vjeri, kao *na tvrdome kamenu*, Crkva sazidana, hoće, da Petar nije kamen Crkve (str. 181), pored svega, što ga ovdje sveti Naučitelj zove *osnovnim kamenom, kamenom nerazrušivim*.

[2] „Petrum . . . coryphaeum Apostolorum, firmum fundamentum (τὴν κρηπίδα τὴν ἀσταλοῦντον), infractam petram (τὴν πέτραν τὴν ἀῤῥαγῆ), scopulum prominentem (τὴν περίβολον) Ecclesiae, portum tranquillum, turrim minime labantem“ (T. cit. p. 591).

[3] „Idcirco enim is qui Ecclesiae curam suscepturus erat, illud inquam columen Ecclesiarum, ille fidei portus, ille orbis terrarum magister Petrus, in pecatum labi permissus est, ut venia ipsi concessa benignitatis occasio aliis fieret“ (p. 592).

Digitized by Google

„ti ćeš kao doglavnik sjediti ob desnu moju. Niti se straši, što si „me zaniekao“[1]. — Ako Petru nije ništa osobita Isus obećao, kad mu je rekao: *Na ovomu kamenu sagradit ću Crkvu moju,* kakav smisao mogu imati Damašenove rieči, kojim predstavlja Isusa, gdje Petra poslje grieha hrabri, i veli mu: *što sam ti obećao, to ću izpuniti?* Ako je pak to obećanje bilo, po misli našeg svetitelja, da će Crkva na Petrovoj vjeri, kao na čvrstom kamenu, biti sazidana, nije li opet i tu jasno, da se Petrova vjera neuzimlje razstavno od Petrove osobe; tako da ova, s vjerom ujedno, jest temelj Crkve? Inače, kakovo bi to bilo obećanje Petru učinjeno; i što bi Isus napram njemu više bio učinio, nego li napram svakomu kršćaninu, jednaku vjeru u njegovo božanstvo izpoviedajućemu?

Nego ostanimo pri Damašenovu tumačenju, da je Petrova vjera temelj Crkve. Pošto sveti Naučitelj uči, da je Petar temelj vjere[2]: — što se inače slaže sa onim nazivim, koje smo vidili da Petru daje, *čvrstog temelja,* i *kamena nerazrušivog;* — to je opet Petar temelj Crkve, jer je temelj njezina temelja.

Damašen pače nije zaboravio kazat nam medjusobni odnošaj Apoštolâ, razumjemo reći, Petrovo *Poglavarstvo nad njima.* Evo dotičnih njegovih rieči, što u istim *Paralelim* štijemo: „Petar stup „Crkve, vjere temelj, **glava sbora apoštolskoga**“[3]*.

---

[1] „Nullo modo timeas: non enim te a loco gloriae submovi . . . non te a throno meo ablegavi . . . quod enim tibi pollicitus sum, praestabo; super tuam instar petrae firmam fidem aedificabo Ecclesiam meam, et portae inferi etc. Tu oves meas pasces, tu agnis meis pabulum porriges, tu ad dextram meam tanquam tribunus stabis. Ne id te in metum conjiciat quod me negaveris“ (p. 598).

[2] „ . . . fidei fundamentum: ἡ κρηπὶς τῆς πίστεως“ (p. 590).

[3] „Ecclesiae columen, fidei fundamentum, Apostolici chori caput: ἡ κεφαλὴ τοῦ χοροῦ τῶν Ἀποστόλων“ (Ibid).

* „*Kiril i Metodije*“ nepazeć na sve ono, što je Damašen o Petru kazao, objektira: „Damaskin primjećuje jednakost izmedju Apoštola . . i kaže: „„Apostoli sastavljaju dvanaestostručnu liru Duha Svetoga, ali nisu ni Petar sam ni Andrija sam ta lira, nego svi dvanaest zajedno. Koji nazivlje Petra tom lirom laža je““ —“ (str. 193). — Mi ćemo na ovu objekciju sasma jednostavno odgovoriti. Apoštoli su onaj δωδεκάχορδον, o kome govori Damašen, ona dvanaestostručna lira. Petar dakako nemože biti takova lira, s razloga što broj 1 nemože biti broj 12, kao ni 12 nemože biti 1. Isus je imao dvanaest Apoštolâ; a tko bi rekao, da je sam Petar ta dvanaestorica, zar nebi bio laža?

*

Digitized by Google

Članak 3.

Sv. Nicifor († 828).

Da je Nicifor Petra smatrao temeljem Crkve, i to onim temeljem, koji je *osnovna podloga* u sgradi Isusom sazidanoj, to je stvar, koja se najlašnje dokazuje.

U Apologetiku za svete ikone, on o Petru kaže: „... Promo„trimo, na koji način božanstveni Petar, *predstojnik Spasiteljevi uče„nikâ, bogoslovja vrh, temeljna podloga i utvrda Crkve,* označuje opačinu „i ludost zavodnikâ“[1]. Slično je tomu, što na drugome mjestu veli: „Čovjek, koji je onakova blaženstva dostojan učinjen bio, *komu su „izručeni bili ključi kraljestva nebeskoga*, Petar, *vjere naše temelj i „poduporanj*, naučit će nas, govoreć i t. d.“[2].

Dosljedno ovomu nauku, Nicifor uči, da je *vrhovna* u Crkvi, oblast Petrovi nastupnikâ. U istom bo Apologetiku govoreć o drugom Nicejskom Saboru, da dokaže, kako tomu Saboru ništa ne manjka, da vasionim bude smatran, opaža, kako je bio „sakupljen po svakom „pravu i zakonu, čim je, po utvrdjenim od starine božanstvenim usta„novam, u istom Saboru prednjačio i predsjedovao iz Zapadnog vrhunca, „naime iz staroga Rima, slavni dio (govori o dvama legatim Pape „Adriana, što su u onom Saboru predsjednicima bili), brez koga „(starog Rima) nikakav dogmat, akoprem prije u Crkvi raspravljan „i utvrdjen kanoničkim zakonima, i svećeničkim običajima, nebi pri„znavan bio, niti bi ikada obveznim postao; jer su oni, (koji su u „Rimu), nasliedili *Poglavarstvo svećeništva, i primili su dostojanstvo* „(Petra i Pavla) *vrhovnikâ medju Apoštolim*“[3]. — U Rimu je dakle

[1] „Deinde observemus, quomodo illorum traducat improbitatem et vesaniam Petrus divinissimus, discipulorum Servatoris Antistes (τῶν τοῦ Σωτῆρος μαθητῶν ὁ πρόεδρος Πέτρος, ὁ θειότατος), theologiae apex, Ecclesiae basis et firmamentum: τῆς Ἐκκλησίας ἡ κρηπὶς καὶ τὸ στήριγμα“ (Patr. Gr. Migne, T. C, col. 575).

[2] „Vir qui beatitudinibus illis dignus est habitus, cui claves regni coelorum traditae fuerunt, Petrus fidei nostrae fundamentum et fulcrum (τῆς πίστεως ἡμῶν τὸ ἑδραίωμα καὶ στήριγμα) docebit, dicens etc.“ (col. 622).

[3] „Et quidem haec Synodus summae auctoritatis fuit, atque ad plenam fidem faciendam sufficiens, quia et oecumenica fuit, et omnino libera ... *Etenim* celebrata fuit aequissime, et in primis legitime; nam secundum edita antiquitus divina decreta, praeminebat in ea praesidebatque ex occi-

Digitized by Google

Poglavarstvo svećeništva, i brez Rima, brez njegove potvrde, nikakav dogmat, ma koliko on bio crkvenim zakonima utvrdjen, nema vriednosti. Da nerečemo ništa, kako, po nauku ovoga svetog Patrijarke, drugi Nicejski Sabor *zato* je ekumenički, što je u istom prednjačio i predsjedovao Rim po svojim legatima*.

---

dentali fastigio, idest ex vetere Roma, pars non modica (μέρος οὐκ ἄσεμον); sine quibus ullum dogma, quod in Ecclesia ventilatum, decretis canonicis et sacerdotali consuetudine (θεσμοῖς κανονικοῖς καί ἱερατικοῖς ἔθεσι) fuerit antea ratum, numquam tamen probatum habebitur, nec in praxim deducetur: quia illi sacerdotii principatum sortiti sunt, eamque dignitatem a duobus coryphaeis Apostolis traditam habent" (Apologet. pro sacr. imag. T. cit. col. 598).

* Pošto smo već pri svrhi razabiranja nauka svetih Otaca o Petrovu Poglavarstvu u Crkvi, cienimo da nije suvišno napomenuti našim štiocim, kako sva patristična erudicija spisatelja knjige „*Kiril i Metodije*" doslovno je uzeta iz Langenova djela: „*Das Vaticanische Dogma von dem Universal-Episcopat und der Unfehlbarkeit des Paptes*". Velimo, da nam se nečini suvišno to napomenuti; jer isti spisatelj to je zaboravio svojim čitateljem kazati. Dakle: ona 34 svjedočanstva, što se u „*Kirilu i Metodiju*" nahode od str. 175—181, nać ih je u spomenutom djelu: I. Dio, str. 44—49 (Zweite Ausgabe, 1876). Drugih 12 svjedočanstva nanizanih od str. 182—183, stoje u Langenu, I. Dio, str. 40—43. A ono 5 svjedočanstvâ, što su u „*Kirilu i Metodiju*" na str. 184, u Langenu su: I. Dio, str. 64—66. Opet, ono 13 svjedočanstva od str, 187—189, u Langenu su: I. Dio, str. 70—75. Dalje. Ono 11 svjedočanstvâ, od str. 190—193, stoje (tri sama izuzam, koja je valjda isti Langen u posljednjem izdanju, 1881, pridodao): stoje, velimo, u Langenu od str. 83—84, 90, takodjer I. Diela.

Za ostale, koji su u „*Kirilu i Metodiju*", iza spomenutih, samo citirani; a to su: Petar Krizolog, Gaudencij, Maksim Turinski, Grgur Nazianzen, Grgur Niski, Teodoret, Ciril Alek., Dionisij Areopagit, Anastasij Sinaita, Hesikij Jeruzolimski, Efrem Sirijanski; svi ovi, sa odnosnim svjedočanstvima, u Langenu su: I. Dio, st. 90—96. Izrično pak svjedočanstvo, što „*Kiril i Metodije*" ima još iz Damašena (svjedočanstvo o *liri)*, i to je dakako Langenovo: I. Dio, str. 89, nota 4.

Sva je dakle ta prodigiozna erudicija, doslovno, istim redom, sa umetnutim ovdje i ondje grčkim izrekam i sa pojedinim citacijam, mučke prepisana iz tudje knjige. Isto imamo kazati i o Niciforovu svjedočanstvu, kog ćemo do čas spomenuti, i koje se nahodi u Langenu: II. Dio, str. 85.

Medjutim još nam je zabilježiti, kako Langen upozoruje štioca, kad mu je navesti kakovo svjedoćanstvo, što nije uprav onoga crkvenog Otca, komu se valjda nekoč pripisivalo. Tako, navodeć nešto iz Pseudo-Rufina, on kaže: „*Ebenso heiszt es in dem fälschlich Rufin zugeschriebenen Psalmencommentar*" (Erst. Th. S, 42). Isto, navodeć nešto iz Ambrozijastra, čisto kaže, da to nije Ambrozijevo, već Hilarija diakona (Ib. S. 44).

Digitized by Google

Poglavje XXI.

Sv. Teodor Studita († 826).

Poslanice Teodorove, osobito one, što je Papam, Leonu III i Paškalu I pisao, vječiti su spomenik vjere toli njegove koli sve Iztočne Crkve, o Poglavarstvu Petrovu i nastupnikâ mu, Rimskih Papa.

Isto, dočim donosi nešto iz djela „*Opus Imperfectum*“, kaže: „*Ebenso heiszt es in dem mit Unrecht dem h. Chrysostomus beigelegten Commentar zu Matth.*“ (Ib. S. 46). Nasuprot prepisaoc u „*Kirilu i Metodiju*“, prelazeć preko tih sitnica, iste navode donosi pod imenom Rufina, Ambrozija, Zlatousta.

Zabilježit nam je napokon i ovo, da navodi nisu uvjek najvjernije prevedeni. Tako, n. pr., poznato svjedočanstvo sv. Grgura Nazianzena (V. str. 123), u *prvoj polovici* dobro od Langena predstavljeno: „*Du siehst, wie aus den Jüngern Christi, die alle grosz und erhaben und der Auswahl würdig waren,* **dieser (Petrus) Fels genannt wird** (Ib. S. 46), u „*Kirilu i Metodiju*“ nije vjerno prevedeno; il, da bolje rečemo, osakaćeno je. (V. primjetbu * na str. 124).

Sada dodjimo na objekciju iz Nicifora.

„Nikifor poznat je za svoju privrženost rimskome prestolu, i on u svome pismu Lavu III, nazivlje Petra *poglavicom* (κορυφαῖος), ali kaže u istome pismu i ovo: „„Novi Rim (to jest Carigrad) ne ustupa u vjeri starome Rimu, jer je i on osnovan na temelju proroka i apostola; *a u crkvi nema nikakva nadmoćija izmedju pojedinih,* nego su svi jedno u Hristu. Pavao mogao bi pohvaliti vjeru Carigrada isto onako, kao što je pohvalio vjeru Rima, jer propovjedana od apostola vjera nije ograničena na Rim, nego je prostrta po cjelome svietu““ —“ (str. 207). — Objekcija stoji u tomu, da u Crkvi nema nikakva nadmoćja izmedju pojedinih; jer što se o vjeri kaže, to je Nicifor razumio o ondašnjem vremenu, a ne o Carigradskoj vjeri za Macedonija, Nestorija, Sergija, Pira, Pavla. Ali u poslanici Niciforovoj nema govora o kakovu *nadmoćju.* Nicifor najprije kaže, kako je Apoštol pohvalio vjeru Rimljanâ. Zatim pita, da li je iskrena i prava vjera omedjašena na samu Rimsku pokrajinu; i odgovara, kô što bi svak odgovorio, da se ona razprostranila po cielomu svietu: *neque enim in Judaea tantum notus est Deus, sed omni loco, quocumque mens sensusve attingere potest.* Ovdje dolazi na Carigrad, i kaže, kako Carigrad, i ako je kašnji od Rima, te se i novim Rimom zove, ipak, što se cjeloće vjere tiče, on ništa neustupa staromu Rimu, jer u tom pogledu, pošto je vjera u svim crkvam jedna, nema se paziti, koja je po vremenu crkva prva, koja li kasnija. Ovo, i ništa drugo nekaže Nicifor. A evo mu rieči; „*Unde nos quoque, qui novae Romae nomen sortiti sumus tanquam super uno eodemque fidei fundamento, apostolorum nimirum et prophetarum, sapientissimorum utique archi-*

Digitized by Google

Ideu, koju smo mi u ovoj našoj radnji preduzeli da tražimo, i koju smo nazvali ideom-majkom, ideom-osnovnom Petrova Prvinstva, mi ćemo u sv. Teodoru naći, gdje je sbilja doprla do svoga vrhunca, i već se pokazuje ognjištem i dušom ciele kršćanske zadruge.

Nut dakle, da razaberemo najprije poslanice, što je Papam pisao. „Presvetomu i *najvrhovnijemu* (τῷ . . κορυφαιοτάτῳ) otcu otaca (I), „gospodinu momu, Leonu apoštolskomu Papi. — Pošto je Bog „Krst, velikomu Petru *s ključima nebeskoga kraljestva dao jošter do-*

---

tectorum . . . aedificati, quod quidem ad fidei integritatem attinet, *veteribus Romanis nequaquam cedimus. Nam in sanctis Dei Ecclesiis non* est prioris aut posterioris ratio (ἐν γὰρ τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ οὐκ ἔστι τὸ προαριθμούμενον), *sicut neque Judaei quoque et Graeci, servi et liberi, et barbari et Scythae, sed omnes unum in Christo sumus*" (T. cit. col. 182). Ima li ovdje ma same rieči ob onome, što objekcija predstavlja, naime, da je Nicifor rekao, *da nema nikakva nadmoćja izmedju pojedinih* (crkava)? — Objekcija nastavlja dalje: „Novi rimski bogoslovi (s Pichlerom na čelu, — a Pichler nešto znači medju rimskim bogoslovima), kazuju da u ovome mjestu nema nikako toliko jaka dokaza u korist primata, kao što se to u obće tvrdi; naprotiv oni tu nalaze oslabljenje primata. „„Mi ovdje, veli Pichler, vidimo da se identificira rimski episkop kao prvi episkop u crkvi sa njegovim patrijaršeskim dostojanstvom. Rimska je crkva tu identična sa zapadom, i zauzimlje izmedju patrijarhata prvo mjesto zato, što su crkvu u Rimu osnovali Petar i Pavao. Prestô Petra tu se nespominje. Da je ubjedjenje Nikifora bilo, da papa u vjerskim pitanjima ne stoji nad saborima, nego baš zavisi od sabora, vidi se iz njegove izrične izjave, da bez autoriteta jednog vasionskoga sabora on ne podpisuje nikakav dogmat"" —". Nami nije polemizirati s Pichlerom, da ga pitamo, gdje je on našao, da Nicifor identificira sa *Zapadom* Rimskoga Papu, pošto se on (Nicifor) pozivlje na *onaj dio Zapada*, koji je *predsjedao* Nicejskomu (II) Saboru, a Historija nam kaže, da iz Zapada nije u tome Saboru, izvan Papinih legata, ma ni jednog biskupa bilo. Nit nam je pitati, gdje je našao, da Rimska Crkva zauzimlje *prvo mjesto* izmedju *patrijarkatâ*, i to *samo s toga* što su tu Crkvu osnovali Petar i Pavao; dočim i djeca znadu, da su Petar i Pavao i drugih crkava osnovali, i to prije nego li Rimsku, pa ipak te crkve nezauzimlju *prvo mjesto*, niti u samomu Iztoku. A niti pitamo, odkle izvadja Pichler, da je Nicifor izrično kazao, da Papa *baš zavisi od sabora*. — Nego, uzmimo da je sbilja Nicifor identificirao Rimskog Papu sa Zapadom. Pitamo u toj ipotezi, odkud Zapadu tolika oblast, da brez njegove potvrde nikakav dogmat u Crkvi nema vriednosti, *akoprem prije u Crkvi raspravljan i ustanovljen kanoničkim zakonima i svećeničkim običajima*, kako to izrično Nicifor kaže? — U ostalom nije ozbiljno predstavljat nam Pichlera i ubrajati Pichlera u Rimske bogoslove. Pichler je apostata od Rimske Crkve. Sama pak ova rieč *apostata*, dosta svjetlosti baca na predpomenuto njegovo tumačenje.

Digitized by Google

„*stojanstvo pastirskoga poglavarstva* (II), od potrebe je izviestiti *Petra*, „*njegova*, *naime*, *nastupnika* (III) o novotarijam, što u katoličku Crkvu „uvadjaju oni, koji neće, da stupaju putem istine: to bo (da treba „Petra izviestiti) naučilismo od negdašnjih naših svetih otaca ... „**O svih kolicih glava, prebožanstvena glavo** (IV), sakupio se je, reći „ću s Jeremijom prorokom, sbor griešnikâ i sabor preljubodinaca". — Ovdje pripovieda Papi, kako je u tome saboru bilo zakonitim proglašeno preljubodinsko vjenčanje cara Konstantina sa Teodotom, te da cari nisu zakonim Božijim podložni: a preko toga, da je svaki biskup gospodar nad crkvenim pravilim. Zatim nastavlja: „Što mi „dakle već preostaje, nego da istu rieč, koju je Korifej sa ostalim „Apoštolim Krstu upravio, kad ih morski valovi u malo da ne pro„gutaše, i ja Tvojoj Krsta nasljedujućoj svetosti upravim? Spasi „nas, *Arkipastiru sve, koja je pod nebom, Crkve* (V): inače bo pogi„bosmo! Ugledaj se u Krsta učitelja Tvoga, te pruži ruku našoj „(Iztočnoj) Crkvi, kako je on Petru pružio ... Nasljeduj stope Pape „Tvoga suimenika; pa kako je on dogmatičnim svojim poslanicam kao „lav ustao protiv Eutikovu krivovjerstvu, tako i Ti protiv sadanjemu „božanstveno zagrmi. I ako se ovi (biskupi Iztočni), prisvajajuć si „oblast, nisu uztručali sakupiti u jeretičku skupštinu, dočim *brez Tvoga „znanja*, *kako je od starine utvrdjeno bilo, niti pravoslavni sabor nebi mogli „sazvati* (VI); koliko je pristojnije i potrebitije (sa strahom Ti na„pominjem), da se po *božanstvenomu Tvome načelništvu* (VII) sazove „zakoniti sabor, nek jeretički dogmat ubijen bude po dogmatu pravoslav„nome, i Tvoje *vrhovno dostojanstvo* (VIII), ujedno sa svim pravoslavnima, „nebude anatemizirano od ovih brbljavaca. Ovo Ti je malenost moja „izjavila ... A iz odanosti napram Tvomu božanskomu *pastiro-načel„ništvu* (IX) najponiznije molim, da me smatraš vlastitom ovčicom „svojom"[1]. Poslanica je od god. 809.

[1] „Sanctissimo et summo Patri Patrum etc. — Quandoquidem Petro magno Christus Deus post claves regni coelorum, pastoralis etiam principatus contulit dignitatem (τὸ τῆς ποιμενιαρχίας ἀξίωμα), ad Petrum utique, vel ejus successorem, quidquid in Ecclesia catholica per eos innovatur qui aberrant a veritate, necesse est referri. Quod nos quoque humiles et minimi a sanctis olim Patribus edocti, postquam in Ecclesia nostra novitas quaedam nuper exorta est ... ad supremae tuae beatitudinis angelum de ea referre nos debere, arbitrati sumus. Factus est, o divinissimum omnium capitum caput (ὦ θειοτάτη τῶν ὅλων κεφαλῶν κεφαλή), juxta Jeremiam prophetam coetus revera praevaricatorum, et concilium adulterantium .... His ergo a simplicitate nostra sine fuco expositis, vocem nunc illam qua corypheus cum re-

Digitized by Google

Iste godine, drugom poslanicom zahvaljujuć Papi na odgovoru, kojim ga je *apoštolska njegova svetost* udostojàla; te i opet baveć se o *preljubodincim* i o njihovu sinodu, veli: „O preblaženi! javni je sinod „kod nas bio držan . . na osudjenje Krstova Evandjelja, *kog* (Evan-„djelja) *Ti od njega, po glavi Apoštolâ* i njegovim nasljednicim, a Tvo-„jim predšastnicim, *ključe si primio* (X). Sada mi sniženi k Tebi „vapijemo: Čuj nas, *velika Božija* (od Boga postavljena) *glavo* (XI). „Očevidno je, o *posvećeni i božanstveni vrše* (XII), da su oni svekoliko „Evandjelje povriedili . . . A mi, koji smo najmanji sinovi katoličanske „Crkve (govori u ime svoje i starca Platona) scienilismo, da je po-„trebito ovo javiti Tebi, koji si *naša najprva apoštolska glava* (XIII). „U ostalom što treba činiti, to ćeš najbolje sám viditi po nadahnuću „Duha Svetoga, koji, kako u svemu, tako i u ovoj stvari Tobom „vlada i upravlja. A mi očekujemo, da, po primjeru svetiteljâ (tvojih „predšastnika), koji jednakim rvodušjem nadahnuti bijahu, udostojiš „se poslat nam Tvoja po Bogu sastavljena pisma“ [1].

---

liquis Apostolis Christum compellavit, cum maris fluctus excitarentur; apud Christi imitatricem beatitudinem tuam adhibemus: *Salva nos*, archipastor Ecclesiae quae sub coelo est (ἀρχιποίμην τῆς ὑπ'οὐρανὸν Ἐκκλησίας), *perimus*. Imitare magistrum tuum Christum, manumque Ecclesiae nostrae porrige, sicut ille Petro . . . Æmulare, precamur, cognominem tibi Papam, atque ut ille pullulante tunc haeresi Eutychiana, leoninum in morem spiritu experrectus est, ut. omnes norunt, dogmaticis suis epistolis: sic et tu, dicere audeo, juxta nomen quod geris, irrugi divinitus, vel potius intona contra praesentem hanc haeresim, ut decet. Si enim isti, arrogata sibi auctoritate, haereticam synodum cogere veriti non sunt, qui ne orthodoxam quidem absque cognitione vestra, ut antiquus mos obtinet, cogere potuerunt (καίπερ εἰ καὶ ὀρθόδοξον οὐκ ἄνευ τῆς ὑμῶν εἰδήσεως ἐξουσιάζοντες, ὡς τὸ ἄνωθεν κεκρατηκὸς ἔθος): quanto magis aequum atque adeo necessarium fuerit (cum timore suggerimus) ab divino tuo principatu (ὑπὸ τῆς θείας πρωταρχίας σου) legitimam synodum convocari ut orthodoxum Ecclesiae dogma haereticum extrudat, et neque suprema dignitas tua (καὶ μήτε ἡ κορυφαιότης σου) cum orthodoxis omnibus anathemate notetur a novis nugatoribus . . . Haec sicut parvitati nostrae conveniebat, ut minima Ecclesiae membra repraesentantes, et divino pastorali vestro principatui parentes (τῇ ὑφ' ὑμῶν ὑπείκοντες θείᾳ ποιμενάρχίᾳ); obsecramus de caetero sanctam animam vestram, ut nos ceu proprias oves reputet“ (Operum, Ed. Migne, col. 1018—1019).

[1] „Synodus, o beatissime, apud nos publica celebrata est . . . ad condemnationem Evangelii Christi, cujus tu claves ab ipsomet accepisti per intermedium principem apostolorum (διὰ μέσου τοῦ τῶν ἀποστόλων πρωτοστάτου) et successores usque ad eum qui sanctissimum tuum caput ante-

Digitized by Google

Papi pak Paškalu godine 817, pri pogibelji, što je vjeri prietila s ikonoborstva, Teodor piše:

„Sasma presvetomu, *velikomu svietnjaku* (XIV), *najprvomu od „prvosvećenikâ* (XV), apoštolskomu gospodinu i Papi. — Zaista je „vrhovna Tvoja svetost čula, kakove su, zbog naših grieha, nevolje „našu Crkvu snašle. . . . Nut slišaj, *apoštolska glavo* (XVI), *od Boga „predpostavljeni pastiru Krstovi ovaca* (XVII), *ključaru nebeskoga kra- „ljestva* (XVIII), **kamene vjere, na kome je katolička Crkva sazidana** „(XIX). **Ti si bo Petar** (XX), jer vladaš Petrovom Stolicom . . . . Poteci „nam dakle u pomoć iz Zapada, Krstov nasljedniče. Tebi je Krst Bog „naš rekao: *A ti jednom obrativ se, utvrdjuj braću svoju* (XXI). „Sad je vrieme i sgoda. Pomozi nas, Ti, koji si od Boga za taj posao „odredjen: pruži nam svoju ruku: *Ti od Boga imadeš moć, da prvin- „stvuješ nad svima* (XXII). Božanskom Tvojom rieči zastraši, molimo „Te, ove jeretičke zvieri. Dobri pastiru, daj za ovce dušu svoju. Neka „sva Crkva, koja je pod nebom, čuje da si Ti (tvojim) sinodom ana- „temu udario na one, koji su svete otce naše anatemizirali. A time „ćeš djelo Bogu ugodno učiniti i razveselit ćeš svu Crkvu. Sebi pak „pribavit ćeš vjekovitu slavu, kao i Tvoji predšastnici, koji, Duhom „Svetim vodjeni, u sličnim prigodam uradili su ono, što mi sada od „Tebe prosimo“ [1].

---

cessit . . . . Nos vero humiles nunc ad te: Audi, magnum Dei caput (ἡ μεγάλη τοῦ Θεοῦ κεφαλὴ). . . . Jam vero quod et totum Evangelium nefariis ausis violarunt, o sacrum et divinum caput (ὦ ἱερὰ καὶ θεία κορυφή) . . . Hi sunt Moechianae haereseos impii et injusti conatus, haec opera: quae nos ut minimi filii Ecclesiae catholicae, tibi primo omnium apostolico capiti nostro (σοὶ τῇ πρωτίστῃ ἡμῶν ἀποστολικῇ κεφαλῇ), nuntiare, necessario optavimus. Ejus est de caetero, quae Deo sunt placita excogitare et facere Spiritus Sancti ductu, a quo, ut in aliis, sic et in hoc quoque, regitur et gubernatur: quinetiam sanctorum, quibus idem zelus fuit, exemplo, adduci, ut a se dictatas et divinitus exaratas litteras ad nos mittere dignetur“ (col. 1022, 1023 1026).

[1] „Porsus sanctissimo luminari magno, *antistitum supremo* (ἀρχιερεῖ πρωτίστῳ), *domino apostolico Papae*. — Audi, apostolicum caput, a Deo praeposite pastor ovium Christi (θεοπρόβλητε ποιμὴν τῶν Χριστοῦ προβάτων), janitor regni coelorum (κλειδοῦχε τῆς οὐρανῶν βασιλείας), petra fidei, super quam aedificata est catholica Ecclesia (πέτρα τῆς πίστεως, ἐφ' ᾗ ᾠκοδόμηται ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία). Petrus enim tu, Petri sedem exornans et gubernans (Πέτρος γὰρ σὺ, τὸν Πέτρου θρόνον κοσμῶν καὶ διέπων) . . . . Huc igitur ab Occidente, o Christi imitator . . Tibi dixit Christus Deus noster: *Et tu aliquando conversus cofirmabis fratres tuos*. Ecce tempus, ecce locus: opitulare nobis, qui es a Deo ad hoc ordinatus (ὑπὸ τοῦ Θεοῦ

Digitized by Google

Jednakim uzhitom Teodor se izrazuje u drugom pismu, što je sliedeće godine istomu Papi Paškalu upravio.

„Po svemu prebogobojaznomu *vrhovnomu vasionskomu svietnjaku* „(XXIII) i. t. d.“. Kaže najprije, kako je Paškala sám Krst u Zapadu na *najprvi apoštolski prestol* (XXIV) postavio, *da svietli kao zublja cieloj, koja je pod nebom, Crkvi.* Veli jošter, kako su u Iztoku iz njegova (Paškalova) ponašanja upoznali, da *očiti nastupnik poglavice Apoštolâ* (XXV) upravlja Rimskom Crkvom, a takodjer se i osvjedočili, da ni njihovu Iztočnu Crkvu Gospodin nije zapuštao, pošto je u *jedinim Rimskim Papam* svedjernu pomoć njoj ostavio. „*Vi ste,* „kliče mu, *još od početka bistri i nepokvareni vrutak pravoslavne* „*istine* (XXVI): *Vi ste, protiv svakoj jeretičkoj oluji, mirna i zaklonjena* „*luka svekolike Crkve* (XXVII): *Vi ste, od Boga obrani grad zakloništa* „*i spasa* (XXVIII)“[1].

Ovdje mi pitamo, kakav utisak, kakvo osvjedočenje u štiocu poradjaju ove Teodorove poslanice? Nije li iz njih jasno, da je Teodor sbilja Papu vrhovnom glavom u Crkvi smatrao, u istom smislu, u kome ga smatraju najoduševljeniji katolici ove godine 1883? Teodor se obraća k Leonu, kao onomu, koji je u Crkvi *najvrhovniji,* koji je *po Petru ključe nebeskoga kraljestva primio, i od samog Krsta pastirskim poglavarstvom odlikovan bio, te je glava svikolicih glavâ i nadpastir*

τεταγμένος εἰσ τοῦτο): porrige manum quantum fieri potest: habes potestatem a Deo, eo quod omnium princeps es: in quo et positus es (ἔχεις τὸ ἰσχύειν παρὰ Θεῷ ἐκ τοῦ πάντων πρωτεύειν· ἐν ᾧ καὶ ἐτέθης) . . . Pastor bone, pone animam pro ovibus, supplicamus, etc. etc.“. (col. 1151, 1154).

[2] „ . . . supremo luminari universali (κορυφαίῳ φωστῆρι οἰκουμενικῷ), etc . . *Respexit nos oriens* ex alto, Christus Deus noster, tuam in Occidente beatitudinem, tanquam facem quamdam divinitus lucentem, ad Ecclesiae quae sub coelo est illuminationem, in apostolica prima sede (ἐπὶ τὸν ἀποστολικὸν πρώτιστον θρόνον) constituens . . . Ac reipsa nos humiles cognovimus, manifestum Apostolorum principis (κορυφαίου) successorem Romanae Ecclesiae praesidere, certoque nobis persuasimus, Dominum Ecclesiam nostram minime deseruisse, cui unum solumque a vobis auxilium hactenus, atque ab ipso exordio, in occurrentibus molestiis, Dei providentia concessum est. Vos igitur illimis revera ac sincerus ab initio fons orthodoxae veritatis (ἡ ἀθόλωτος καὶ ἀκαπήλευτος πηγὴ ἐξ ἀρχῆς τῆς ὀρθοδοξίας): vos adversus omnem haereticam procellam tranquillus sepositus Ecclesiae universae portus (ἀνῳχισμένος εὔδιος λιμὴν τῆς ὅλης Ἐκκλησίας): vos a Deo electa civitas refugii salutis: ἡ θεόλεκτος πόλις του φυγαδευτηρίου τῆς σωτηρίας“ (col. 1154—1155).

Digitized by Google

sve pod nebom Crkve, brez čijeg znanja ma niti zakoniti sabori nemogu se sakupljati; obraća se, velimo, k Leonu, moleć ga, da bi Carigradsku crkvu *spasio.* Čime pak Teodor cieni, da bi Leon mogao takov cilj dostignuti? Teodoru je dosta neka Papa progovori. Njegovu rieč, njegovu odsudu; to je sve, što sveti Naučitelj traži, i u toj rieči, on vidi spas Carigradske crkve! Hoće li i sabor u istu svrhu Papa sazvati, akoprem bi to Teodor želio, ipak to je Papin posao: njemu bo pristoji viditi, kakova se sredstva imaju poprimiti. Napokon, Teodor zaklinje Papu, *neka ga svojom ovcom smatra.* Osudjen u Carigradskom saboru, po samomu Carigradskom Patrijarki Niciforu, s uzroka što je korio Nicifora, i od njega se bio odciepio, — jer je ovaj bio uzpostavio na prvašnje crkveno dostojanstvo ekonoma Josipa, koji prije jedanaest godinâ bijaše blagoslovio preljubodinsko vjenčanje cara Konstantina; — osudjen, velimo, od svoga neposrednog pastira, Papi se utiče, moleć najponiznije, da bi ga *svojom ovcom* držao. Pa neka je Papa u Rimu, a Teodor u Carigradu; Teodor zna, da će tim ostati u Isukrstovoj ovčarnici.

Jednako, kad Iztokom uzvitla ikonoborska oluja, Teodor opet od Rimskog Pape traži spasa. Piše (god. 817) Paškalu, *velikomu, vrhovnomu, vasionskomu svietnjaku, najprvom od prvosvećenikâ, apoštolskoj glavi, od Boga predpostavljenu pastiru Krstovi ovaca, ključaru nebeskoga kraljestva, kamenu vjere, na kome je sazidana katoličanska Crkva,* koji *od Boga ima moć, da prvinstvuje nad svima, jer je on Petar,* pošto *Petrovom Stolicom vlada.* Moli Paškala, kao *očitog nastupnika poglavice Apoštolâ,* pri kome je *bistri i nepokvareni vrutak kršćanske istine, ili ti pravoslavja,* neka ispuni što je, u Petrovoj osobi, *njemu Krst naredio,* kad mu reče: *Utvrdjuj braću svoju.* Dà, moli ga, neka vrši posao, za koji je *od Boga odredjen,* jer je on *grad zakloništa i spasa* svemu kršćanstvu, i njegova Stolica, kao *najprvi apoštolski prestol,* jest *katoličanskoj Crkvi sigurna luka protiv svakoj jeretičkoj oluji.*

Što ikad u ovim poslanicam nije o Papi rečeno?* Eda li što slična naći u poslanicam, koje je Teodor Iztočnim Patrijarkam pisao?

* „*Kiril i Metodije*". „Teodor Studit, kao što umje uznositi u jednoj prilici rimskog episkopa, u drugoj on zna govoriti o rimskom episkopu sa vrlo malo poštovanja, kao što se to može viditi iz njegova pisma, upravljena Vasiliju, igumanu manastira sv. Save u Rimu" (str. 206). — Uzmimo, da je kako objekcija tvrdi. Neka bi Teodor u kakovoj sgodi malim, i vrlo malim poštovanjem o Papi se izrazio, pa zar bi odatle sliedilo, da je Papino Poglavarstvo zaniekao? Ako s toga što je u Papi ka-

Digitized by Google

Ove, Teodor izviešćuje o biedam, koje pravovjerni trpe od ikonoboracâ: jadikuje se, razžalošćeni zatočnik vjere; no sva pomoć, koju od njih očekuje, jest zaštita njihovih molitava. „Znam bo, veli, da ako nam drugčije u našim nevoljam nemožete pomoći, to veliku nam korist možete prinieti vašim molitvam“: ovako piše Aleksandrijskomu i Antijokijskomu. Jeruzolimskomu pak nadodaje i ovo: „I ako još, po koji način, Ti znadeš, da nam pomoći možeš . . . Naredi i drugim svetim otcim (biskupim svoga Patrijarkata), neka se i oni Bogu za nas utiču, da, usljed prošnjâ prikazanih mu od mnogih, svoje nam milosrdje neuzkrati“. — Odkud ona prevelika razlika u načinu pisanja, i u svemu što kaže i spominje, kad se Rimskomu Papi obraća?

Vidimo sada, kako se Teodor o Papi izrazivao u dopisivanju sa drugim osobam.

Kruti neprijatelj svetih slika Leon Jermenski, nemogav nikako na svoju ruku dobiti Teodora, nečuvenim zlostavljenjim bijaše tražio skršiti njegovu stavnost. Zaman. Neoborivi zatočnik, nepazeć na svoja stradanja, iz same Smirnejske tamnice piše na sve strane, da ohrabri, utješi i poduči pravovjerne kršćane po Iztoku. A u svojim

---

kovu stvar pokudio, može se zaključiti, da nije vjerovao u njegovu poglavarstvenu oblast; jednakim se razloženjem može zaključiti, da nije vjerovao u oblast Carigradskog Patrijarke, pošto se istomu opirao, i proti njemu govorio i pisao. Nego što je bilo? Basilij, Teodorov negdašnji prijatelj, arkimandrit manastira sv. Save, odrekao mu bio, kao šizmatiku, crkveno zajedništvo. Teodor, da se pred njim ogovori, piše mu ponešto živahnije i ujedljivije, a i o Papi malko se oštrije izrazujuć (jer je valjda isti Basilij bio mu pisao, da Papa osudjuje njegovo postupanje napram Patrijarkî Niciforu), pošto je bio posumnjio, da, u pitanju *preljudodinacâ* — kako ih Teodor zove, — Papa stoji uz Nicifora. Ipak u samom ukoru, što Teodor neštedi Papi, zasvjedočuje svoju vjeru o njegovoj oblasti: „O Papi, što je meni, da ovako ili onako on drži, pokle je, budi mi prosto reći, sam sebi lievom desnu odsjekao? Nebuduć se pobrinuo, da ob očitim nedjelim jednog svećenika (ekonoma Josipa) progovori, potištenom je učinio *samu glavu Crkve* (to jest sama sebe), tako da se ja isti stidim to čuti. Pa ako je to istina, propade starešinska oblast! U ostalom, molim, nemojmo neumjereno protiv poglavarima govoriti, nit ih tako oštro prosudjivati: *De Papa autem, quid ad nos, hoc agat an illud? qui propriis, ignosce, captus est alis, ut dicitur. Cum enim de manifestis sacerdotis delictis nihil curare dixit, non qualemcumque sacerdotem, sed caput Ecclesiae* (τὴν κεφαλὴν τῆς Ἐκκλησίας) *ita derisit et aspernatus est: ut vel audire nos pudeat. Quod si id verum est, heu hierarchiam! Caeterum prudenter, quaeso, moveamus linguam adversus capita, et ne adeo acriter pronuntiemus*“ (col. 1002). Ovo je sve.

Digitized by Google

pismim na veće mjestâ spominje oblast Rimske Stolice nada svima. Tako, u katekezi upravljenoj razagnanoj po državam carstva braći, oznanjujuć ih, kako je Papino pismo u Iztok stiglo, veli: „Stigla je „u Carigrad, kolik da je s neba poslana, od *najvrhovnijega* (XXIX), „od Rimskoga prestola opomena“[1]. U poslanici pisanoj Naukraciju kaže: „Svjedočim pred Bogom i ljudima: oni (ikonoborci) sami su „se odtrgli od Krstova tiela, od *vrhovne* Stolice, *na koju je Krst ključe* „*vjere postavio* (XXX), *koju nikad nenadvladaše, nit će vjekom nad-* „*vladati vrata paklena*, usta naime krivovjeracâ: kako je obećao onaj, „što nelaže. Neka se dakle veseli preblaženi i apoštolski i svog imena „dostojni Paškal, jer je djelo Petrovo ispunio“[2]. — Dakle je dosta ne biti u obćinstvu s Rimskom Stolicom, da se tim odpadne od Krstova tiela, to jest od Crkve; a to s toga, što je *na onu Stolicu, Isus ključe vjere postavio!* — U drugoj katekezi izjavljujuć svoju radost zato što je Papa osudio ikonoborce, veli: „Zaista se nisu „mogli izmaknuti osudi *vrhovnog prestola Crkve*, kako i sami znadete. „. . . . Ako bo su od *korifeja* (XXXI) bili odtrgnuti, onda su i od „drugih triju Patrijarka: dašto i od Krsta, koji je njihova glava“[3]. A u pismu upravljenu takodjer iz Smirne caru Mihajlu, koji bijaše nastupio Leonu Jermenskomu, govori: „Sad je sgodno vrieme, da se „s Krstom pomirimo, . . . da se sjedinimo *s vrhom Božijih crkava* „(XXXII), *s Rimom;* a po njem s trima Patrijarkima“[4]. U drugoj pak poslanici, pisanoj istomu caru Mihajlu u ime svih igumana iz progonstva i tamnice oslobodjenih, poslje neg bijaše zahvalio na oslobodjenju i zamolio, neka im bude dozvoljeno pred njega stupiti; a

[1] „Venit . . vox comminatoria velut e coelo missa, a supremo (ἐκ τοῦ κορυφαιοτάτου), a Romano throno“ (col. 1179).

[2] „Testor nunc coram Deo et hominibus: seipsos avulserunt a corpore Christi, et supremo verticali throno (τοῦ κορυφικκοῦ θρόνου), in quo Christus claves posuit fidei (ἐν ᾧ Χριστὸς ἔθετο τὰς κλεῖς τῆς πίστεως): adversus quam non praevaluere hactenus, nec praevalebunt usque ad consummationem portae inferi, ora scilicet haereticorum: sicut pollicitus est qui non mentitur. Gaudeat igitur beatissimus et apostolicus et nomine suo dignus Paschalis, quoniam Petri opus adimplevit“ (col. 1282).

[3] „Sane non effugerunt, quin a supremo Ecclesiae throno (ὑπὸ τοῦ κορυφαίου θρόνου τῆς Ἐκκλησίας) arguerentur, sicut factum est, et ipsi scitis . . . Si enim a coryphaeo abrupti sunt, et ab aliis tribus patriarchis; utique et a Christo, qui caput est praedictorum“ (col. 1290—1291).

[4] „Sed nunc tempus acceptabile . . . ut reconciliemur nos Christo, . . ut uniamur nos vertici Ecclesiarum Dei Romae (ἑνωθῆναι ἡμᾶς τῇ κορυφῇ τῶν Ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ Ῥώμῃ), et per eam tribus patriarchis“ (col. 1310).

Digitized by Google

pri tom izjavio, kako pravovjernim nije prosto sa krivovjercim o pitanjim dogmatičnim u prigovore se uplićati (car Mihajlo bijaše zapovjedio, da se biskupi i jedne i druge stranke u sabor sakupe, te da viećaju o priepornim dotkam), nadodaje: „Ako još što ima, o čem „sumnji Vaše Veličanstvo, il se nepouzdava, da bi (naš) nadsvećenik „(Carigradski Patrijarka) pobožno to mogao poravnati . . zapovjedite „neka se potraži, kako je od starine i iz početka po otcima nama „bilo predano, izjava od staroga Rima. Ona bo *Crkva jest najvrhov-„nija izmedju Božijih crkava* (XXXIII), pošto je njoj prvoprestolnik „bio Petar, komu Gospod reče: *Ti si Petar, i na ovomu kamenu sa-„zidat ću Crkvu moju, i vrata paklena neće nju nadvladati*“ [1]. Napokon, u pismu upravljenu Leonu Sacelariju: „Neka se sastane, veli, (Nicifor) „sa svojim protivnicim; nije li moguće, da se tu nadju zamjenici „ostalih Patrijarka, moguće je ipak, ter car želi, da prisustvuje onaj „iz Zapada, *komu pripada moć vasionskoga sabora* (XXXIV), nebi li „se mir postigao . . . Nije li to caru po volji, i ako se je, kô što „on tvrdi, Nicifor od istine odvratio, neka se od jedne i druge stranke „odpremi odaslanstvo k onomu u Rim, a odanle *će se nepogrješivost „vjere* (XXXV) *dobiti*“ [2]. — Ovako Teodor i kad nepiše Papi, ovoga zove *korifejom* sa odlikovanjem izmed svijuh; i veli, da *njemu pripada moć vasionskoga sabora*, i da se od njega ima očekivati *nepogrješiva odsuda vjere* *, jer je njegova Stolica ne samo *vrhovna*, dali *najvrhovnija*

[1] „Quod si quid est ejusmodi de quo ambigat aut diffidat divina magnificentia vestra pie a patriarcha dissolvi posse; jubeat . . . a vetere Roma suscipi declarationem, prout olim et ab initio paterna traditione transmissus mos fuit (κελευσάτω παρὰ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης δέξασθαι τὴν διασάφησιν, ὡς ἄνωθεν τε καὶ ἐξ ἀρχῆς πατροπαραδότως ἐξεδόθη). Haec enim . . . suprema est Ecclesiarum Dei (Αὕτη γὰρ . . ἡ κορυφαιοτάτη τῶν Ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ), in qua Petrus sedem primus (πρωτόθρονος) tenuit, ad quem Dominus dixit: Tu es Petrus etc.“ (col. 1331).

[2] „Qui (Nicephorus), coacto eorum conventu cum quibus certamen sustinuit (si fieri non possit ut ab aliis patriarchis adsint vicarii, quod certe fieri potest, si velit imperator Occidentalem interesse, cui et potestas summa defertur synodi oecumenicae (ᾧ καὶ τὸ κράτος ἀναφέρεται τῆς οἰκουμενικῆς συνόδου) . . . Quod si hoc minime probet imperator, deflexitque, ut ipse ait, a veritate Nicephorus patriarcha: mittenda est ad Romanum ex utraque parte legatio, et inde fidei accipienda certitudo (κἀκεῖθεν δεχέσθω τὸ ἀσφαλὲς τῆς πίστεως). Etenim sic res habet etc.“ (col. 1419).

* „*Kiril i Metodije*“. „U drugom pak pismu svome svećano on (Teodor) očituje, da nije episkop Rima pozvan, da sam odlučuje u dogmatičkim pitanjima, nego apostoli i njihovi nasljednici, medju kojima on

Digitized by Google

izmedju svijuh, i jer je *na nju Isus ključe vjere postavio.* A dosljedno tomu, Crkvu Rimsku proglasuje *najvrhovnijom izmedju crkava Božijih*,

razumje pet patriarha, koje nazivlje *petoglavom silom crkve* i o kojima poslje kaže: *u njihovim je rukama vlast da odlučuju o svetim dogmatima*" (str. 206). — Sve nek se je u tome smislu Teodor izjavio; to opet proti Papinoj vlasti, ili nepogrješivosti, odatle se ništa nebi dalo izvesti, čim je naš svetitelj na tome mjestu samo iztakao redovitu normu crkvenih suda. Razjasnimo. Car Mihajlo, kako smo prije napomenuli, hotio, da se biskupi obiju stranakâ sastanu, te da se pred njim istim o vjeri prigovaraju. Usljed toga Teodor piše Leonu Sacelariju, neka on posreduje kod cara. Naš mu svetitelj predočuje, česa je trebalo, da se mir postigne: opažajuć dakako, da nije izmed katolikâ i ikonobaracâ pitanje o kakvoj svietovnoj stvari, pa da bi na carev sud spadalo, već o božanstvenim dogmatim, povjerenim onima samo, kojim je Isukrst rekao: *Što zavežete na zemlji, bit će zavezano i na nebu; a što na zemlji razdriešite, bit će i na nebu razdriešeno.* Zatim nastavlja: „A koji su to, što im je bilo naloženo (da zavezuju i razdriešuju)? To su Apoštoli i njihovi nastupnici. A koji su apoštolski nastupnici? To je onaj koji sada sjedi *na prvom prestolu u Rimu*, drugi je Carigradski, pak Aleksandrijski, Antijokijski i Jeruzolimski. Ovi sačinjaju petoglavu moć Crkve, i njima pripada suditi o božanstvenim dogmatim" (col. 1418). Ako Teodor ovdje spominje τὸ πενταχόρυφον κράτος, to je zato, što svaki Patrijarka jest otac otacâ i vrh (κορυφή) nad biskupim svoga Patriarkata; ter njih, ujedno sa biskupim, idje pravo, da o dogmatim vjere razsudjuju. To je, kako rekosmo, obična norma crkvenih suda; a dokaz nam vasionski sabori. Na ovom mjestu dakle, kako se ništa negovori o posebnoj vlasti Rimskoga Pape, u koliko je on *Arkipastir sve, koja je pod nebom, Crkve i glava svi kolicih poglavara*, tako opet ništa se o njoj nenieče. Nego nekoliko redakâ niže, u istoj poslanici, Teodor kaže, da se može prići preko obične norme, šaljuć odaslanstvo onomu, *komu pripada moć vasionskoga Sabora, i od koga se može dobiti nepogrješiva odsuda vjere* (col. 1419). A to je ono, što je i caru Teodor bio pisao, nagovarajuć ga, da pita *izjavu staroga Rima; pošto je Rimska Crkva najvrhovnija izmedju Božijih crkava,* buduć njoj bio prvoprestolnik Petar, komu je Gospod rekao: Ti si Petar, i na ovomu kamenu sazidat ću Crkvu moju (col. 1331).

„*Kiril i Metodije*" kaže nam dalje: „Pozivljući se na papin sud u pitanju o ikonoborstvu, Teodor motivira svoje rječi, obćom onom normom, po kojoj, ako jedan prvoprestolni episkop (*ovdje je bila rječ . . . o episkopu Carigradskom)* pogriješi, on mora po Dionisiju Areopagitu, od jednakih njemu episkopa, to jest od prvoprestolnih . . sudjen biti" (Loc cit.). — To je sve liepo; ali na žalost u našem slučaju nije tako bilo. Prije svega, nije samo u pitanju o ikonoborstvu Teodor se na Papin sud pozivao, već i pri razmirici nastaloj iz preljubodinskog careva vjenčanja. Zatim i kad se u pitanju o ikonoborstvu prizivao, to nije bilo jer je pogriešio Carigradski Patrijarka Nicifor. A da i bude Nicifor, po carevu mnenju pogriešio u vjeri, što je trebalo, da bude sudjen od Rimskoga, a ne od dru-

Digitized by Google

pošto je njoj prvoprestolnik bio Petar; dapače zove je *glavom* (κορυφή: vrh) istih *Božijih crkava*. Što je pak najznamenitije, Teodor priznaje Papinoj odsudi nepogrješivost, dočim veli, da se od Rima τὸ ἀσφαλὲς τῆς πίστεως ima primiti. A ovizim potvrdjuje ono, što je i prije o Papam rekao, kad je Paškalu pisao, naime: *Vi ste još od početka, bistri i nepokvareni vrutak pravoslavne istine: Vi ste, protiv svakoj jeretičkoj oluji mirna i zaklonjena luka svekolike Crkve.*

Papa je dakle po Teodoru:

1. najvrhovniji (κορυφαιότατος) otac otaca (I);
2. veliki svietnjak (XIV);
3. vrhovni vasionski svietnjak (XXIII);
4. najprvi od prvosvećenikâ (XV);
5. božanstveni načelnik (VII);
6. pastiro-načelnik (IX);
7. božanstveni vrh (XII);
8. apoštolska glava (XVI);
9. najprva naša (Iztok ovako ga zove) apoštolska glava (XIII);
10. prebožanstvena glava svikolicih glava (IV);
11. od Boga predpostavljeni pastir Krstovi ovaca (XVII);
12. Arkipastir sve, koja je pod nebom, Crkve (V);
13. velika, od Boga postavljena, glava (XI);
14. nastupnik Petra, poglavice Apoštolâ (III, X, XXV);
15. ključar Evandjelja (X);
16. ključar nebeskoga kraljestva (XVIII);
17. kamen vjere, na komu je katoličanska Crkva sazidana (XIX);
18. njemu je Krst rekao: Utvrdjuj braću svoju (XXI);
19. on je od Boga odredjen, da prvinstvuje medju svima (XXII);
20. on ima moć vasionskoga sabora (XXXIV);
21. on je korifej, od koga, tko je odtrgnut, odtrgnut je od Krsta (XXXI);
22. on je Petar (XX);

---

goga ijednog Iztočnog prvoprestolnika? Napokon, on se pozivlje na sud Pape Paškala, ne kao da bi ovaj samo bio jednak drugim prvoprestolnicim, nego jer je Papa bio *najprvi od prvosvećenikâ, od samog Boga postavljen pastirom Krstovi ovaca i ključarom nebeskoga kraljestva*; jer Papa *od Boga je moć primio, da prvinstvuje nad svima, pošto je on Petar i kamen vjere, na komu je katoličanska Crkva bila sagradjena*; i jer je kod Pape *bistri i nepokvareni vrutak pravoslavne istine, te od njega se može dobiti nepogrješiva odsuda vjere.*

Digitized by Google

23. on upravlja Petrovom Stolicom (Ibid);
24. on ima vrhovno dostojanstvo (VIII);
25. on ima dostojanstvo pastirskog poglavarstva (II);
26. brez njega, biskupi nemogu zakoniti sinod držati (VI);
27. njegova Stolica jest najvrhovniji prestol (XXIX);
28. na tu Stolicu Krst je ključe vjere postavio (XXX);
29. ona je najprvi apoštolski prestol (XXIV);
30. ona je grad od Boga obrani zakloništa i spasa (XXVIII);
31. ona je protiv jeretičkim olujam mirna i zaklonjena luka sve kolike Crkve (XXVII);
32. kod nje je još od početka, bistri i nepokvareni vrutak pravoslavne istine (XXVI);
33. od nje se ima tražiti nepogrješiva odsuda vjere (XXXV);
34. Crkva Rimska jest najvrhovnija izmedju Božijih crkava (XXXIII);
35. ona je glava (vrh) svijuh crkava, s kojom tko nije sjedinjen, nije u miru s Krstom (XXXII).

Mi smo potražili u raznim Teodorovim poslanicam sve enfatične izraze, sve pohvale, što on znade dati Iztočnim Patrijarkam, biskupim, ili drugim za vjeru zaslužnim osobam, i evo što smo našli:

a) U poslanici upravljenoj Patrijarkam Aleksandrijskomu i Antijokijskomu, dočim predočuje njim pogibelj, u kojoj je vjera bila, nazivlje obojicu *otcem otaca, svietnjakom svietnjakâ, velikom bažanstvenom glavom*; a njihovo visoko dostojanstvo *apoštolskim prebožanstvenim vrhom* (col. 1156).

b) U poslanici upravljenoj Jeruzolimskomu Patrijarki, osim prednavedenih naziva, ima i ovi: *Ti prvi od Patrijarká* (col. 1159, 1162).

c) U onoj, što je Niciforu Patrijarki Carigradskomu pisao, osim nekojih od spomenutih, ima: *O veliko sunce pravoslavnog nauka: o božanstveni i vrhovni svetih glava vrše* (col. 1174; 1318).

d) U poslanici biskupim za vjeru prognanim, o njima samim veli, da su *svietnjak svieta, podpora vjere* (col. 1331).

e) U listovim pisanim svome bratu Josipu, Solunjskomu nadbiskupu, zove istoga *stupom i naslonom* (στύλον καὶ ἑδραίωμα) *Crkve* (col. 1063; 1242); a jednako i Efežkoga biskupa Teofila, komu suviše veli: *O prvi, izmedju otaca:* πρωτοπάτορ (col. 1299)*.

* „*Kiril i Metodije*“ kaže, da „Teodor nazivlje isto tako (kao i Papu) *kamenom vjere* episkopa Efeskog“ (str. 206). — Objekcija je i ovog puta odveć malo sretna, jer Teodor nije, izvan Pape, nikoga nazvao

Digitized by Google

f) U poslanici upravljenoj Teofilaktu Nikomidijskomu biskupu, imamo ove izraze: *stup istine*, *naslon* (τὸ ἐδραίωμα) *prave vjere, čuvar blagočastja*, *poduporanj* (τὸ στήριγμα) *Crkve* (col. 1122).

g) U poslanici pisanoj Aboliju i Ivanu, koji za vjeru mnogo bijahu pretrpili, zove ova dva monaka *stupovima i naslonima* (στύλοι καὶ ἐδραιώματα) *Crkve Božije*; il da pravije rečemo, želi, da takovi budu (col. 1599).

Opazit ćemo, da nazivi: *podpor i naslon vjere*, *naslon i poduporanj Crkve*, *stup istine*, ili, *stup Crkve*, *čuvar blagočastja*, pošto neoznačuju nikakve oblasti ili moći u Crkvi, mogu biti namjenjeni svakomu naučitelju i branitelju vjere, ma i nebio on biskup. Tko bi i samomu Studiti uzkratio takove nazive? S toga je sám njih davao i monakim Aboliju i Ivanu. Jednako se može kazati o nazivu: *veliko sunce pravoslavnog nauka*. A što se tiče izrazâ: *otac otacâ*, *svietnjak svietnjakâ*, čim je Teodoru, kao što i nami, svaki biskup *otac i svietnjak svieta*, samo nek žive kako njegovu zvanju dolikuje (V. Teodorovu poslanicu biskupim za vjeru prognanim, col. 1331), svaki je Patrijarka *otac medju otcim*, ili, *otac otacâ*. Dapače, u crkvenoj starini nebi bilo mučno naći primjerâ, gdje su sami prosti biskupi nazvani *otcima otacâ*. A odatle se vidi, da ti nazivi sami sobom nenose nikakva starešinstva; i ako koji put imaju značenje kakova starešinstva, to se s drugih okolnostih može znati. Tako i nazivi *apoštolski vrh*, *prebožanstveni vrh*, *velika božanstvena glava*, brez povrede preimućtvâ, što uživaju Patrijarke, mogli bi biti namjenjeni prostim biskupim, kao onim, koje Duh Sveti postavio je, da stadom sebi povjerenim upravljaju. Za naziv pak *prvi izmedju Patrijarkâ*, što Teodor daje Jeruzolimskomu, tu opet nikakva oblast nije naznačena, jer je Teodor tim naslovom hotio napomenuti onu akcidentalnu čast, koja je Jeruzolimske crkve išla, zato što je u onom gradu Isukrst *biskup dušâ naših*, i prvi Svećenik svoj umrli život proveo, mučen bio, i uzkrsnuo; a valjda još hotio je kazati, da je Jeruzolimski biskup

---

kamenom vjere, a još manje, *kamenom vjere, na komu je Crkva sagradjena*. On zove Teofila (Efežkog biskupa) *naslonom* (ἐδραίωμα) *Crkve*; a razlika je velika izmed *naslona* sgrade i *kamena* na komu je sgrada sazidana. Isti naziv on daje i Teofilaktu Nikomidijskomu i svomu bratu Josipu Solunjskomu, a i dvama monakim, Aboliju i Ivanu. A sám nam tumači u kome smislu on taj naziv uzimlje, čim istomu svome bratu veli: „I nevaram se, ako te *stupom i naslonom* (στύλον καὶ ἐδραίωμα) *Crkve* zovem, . . jer svaki, koji trpi i bori se za istinu, podpor je Crkve“ (col. 1063).

*

Digitized by Google

prvi u kronologičnom redu, s toga, što nastupa Jakovu, bratu Gospodinovu (jednomu od 72 učenikâ), koji je od Apoštolâ, odmah po Uzašašću Isusovu na nebo, *najprvi* bio biskupom izabran, pa je zato u grčko-slovenskoj liturgiji nazvan *najprvim jerarkom novoga Zavjeta* (V. Tondini, La Primauté de Saint Pierre, p. 88—89). Da Teodor sbilja ne cilja na jerarkični red, kada Jeruzolimskog Patrijarku zove *prvim*, to nam sám kaže u istoj izreci, veleć: *Ti si prvi od Patrijarkâ, akoprem peti brojem.* Napokon naziv *prvi izmedju otacâ*, kog Teodor daje Efežkomu biskupu Teofilu, pošto je očevidno, da se tu nemože razumievati nikakva jerarkična prednost nad ostalim biskupim, a još manje jednakost sa Patrijarkami; treba reći, da sveti Naučitelj rabi onaj naziv samo u smislu prvačtva zaslugâ, koje si Teofil bijaše stekao stradanjem za Isukrsta i njegovu svetu vjeru.

Svi pak ti nazivi, pitamo mi, mogu li se usporediti sa onim, što smo o Papi pobrojili? Je li ijedan biskup, ili Patrijarka κορυφαιότατος kao Papa? Je li ijedan drugi, izvan Pape, *od Boga predpostavljeni pastir Isukrstovi ovaca?* Je li ijedan drugi, *Arkipastir sve, koja je pod nebom, Crkve?* Je li ijedan, *kamen vjere, na komu je katoličanska Crkva sagradjena?* Je li ijedan, *nebeskoga kraljestva ključar?* Je li ijedan, **odredjen od Boga, da prvinstvuje nad svima?** Ijedan li drugi *ima moć vasionskoga Sabora?* Ijedan li je *Petar?* Da li je ijednomu, osim Pape, rečeno: *Utvrdjuj braću svoju?* Da li je na drugu stolicu, *Isukrst ključe vjere postavio?* Da li od druge koje stolice, kao od Rimske, može se tražiti *nepogrješivost dogmatičnih odsuda?* Il je koja druga, *glava svijuh crkava, s kojom tko nije u miru, nije u miru s Isukrstom? . . .**

* „*Kiril i Metodije*". „Povodom razvoda cara Konstantina . . Teodor obrati se *mnogim* episkopima, Aleksandrijskom, Jerusalimskom, Rimskom i drugima tražeći zaštite protivu progonstva". (Žao nam je ovdje dvie krupne nedotačnosti opaziti: prva je, da poslanice Teodorove, Iztočnim Patrijarkam, kako im sám sadržaj kaže, nisu bile pisane povodom razvoda cara Konstantina, već protiva ikonoborstvu; a druga, da Teodor nije pisao tražeć zaštite protiv progonstvu, već da Carigradskoj crkvi u onoj velikoj pogibelji zaštite i pomoći nadje: tu nije ulazio egoizam). „*Sva* (podparano) pisma Teodorova po tome povodu puna su najvećih, upravo emfatičkih pohvala prema episkopima, kojima su upravljena. Rimljanima od volje je bilo, to jest, išlo je u račun obratiti so k onome *samo* (podparano) Teodorovu pismu, koje je upravljeno bilo rimskome episkopu. Da su se htjeli i k drugima obratiti, vidili bi, da u tima ima jednakih pohvala a po njekada i viših, nego li što Teodor izkazuje prema rimskom episkopu" (str. 205). Koliko je tu istine, neka štioc sudi.

Digitized by Google

Poglavje XXII.

Liturgija Jermenska.

Kolikog su auktoriteta liturgije za dokazivanje crkvenih dogmata, to je svakomu poznato. Zvale se one imenom *sv. Petra*, *sv. Marka*, *sv. Jakova*, *sv. Basilija*, *sv. Zlatousta*, više nego djelo ove ili one crkvene osobe, spomenik su vjere i porabnosti cielih crkava, jer, ma bile od koga mu drago, u onoj davnoj starini u knjigu stavljene, stvar je očevidna, da svećenici i biskupi sa svojim pucim nebi nikada uza nje pristali, da u njima nebudu poznali izraženu svoju vjeru. U liturgijam dakle odliega glas cielih stada sa svojim pastirima.

Mi ćemo u ovom poglavju govoriti o Jermenskoj liturgiji; te iz nje dokazati, da je stara Jermenska crkva o Petrovu Prvinstvu učila ono, što i danas svi katolici izpoviedaju. A služit ćemo se djelom: „*Ecclesiae Armenae traditio de Rom. Pontif. Primatu Jurisdictionis et inerrabili Magisterio, per Stephanum Azarian*“ (današnji Jermensko-katolički Patrijarka).

Najprije dakle u crkvenom Jermenskom Trebniku (Mastotz), pri blagosivanju temeljnog kamena crkve, evo što se o Petru kaže: „Gospodine, Bože naš, koji si ime svetoga, poglavitog Apoštola Petra „nazvao *kamenom, i na njemu si sagradio vasionu katoličku Crkvu* i t. d.“[1]. U kanonu (oficiju) Apoštolâ Petra i Pavla, crkva moli: „Bože, „koji si blaženoga Petra imenovao, da bude *vrhovnikom sbora izabra-„nih Apoštola, glavom svete vjere, temeljem Crkve*, koji po Otčevu objav-„ljenju izpoviedajuć sućanstvo neizrečenog Jedinorodjenoga, zaslužio je „preblaženu milost, (da bude) *kamen* vratima paklenim nepredobitni“[2]. U kanonu Velike Nedjelje, opet o Petru crkva pjeva: „Bože, koji si „milošću obdario *kamen vjere*, uzdržeć ga, da se nerazbije; podigao

[1] „Domine Deus noster, qui nomen S. Principalis Apostoli Petri vocasti Petram et super eum (vel eam) aedificasti universam Ecclesiam catholicam“ (Azarian, Ecclesiae Armenae Traditio etc. Romae 1870, pag. 34—35).

[2] „Deus qui beatum Petrum nominasti fieri Supremum Electorum Apostolorum Classis, Caput Sanctae fidei, fundamentum Ecclesiae, qui essentiam ineffabilis Unigeniti superna revelatione Patris profitens beatissimam meruit gratiam Petra inexpugnabilis a portis inferi“ (Hymnarium *Sciaragan*, Ibid. pag. 36).

Digitized by Google

„si ga, da nepadne“[1]. Jednako u kanonu Crkve; „Spasi (Petra), čedo „Sina tvoga, kojeg si po Rimskoj Stolici častju odlikovao, *gdje su* (u „Rimskoj Stolici) *položili kamen vjere i temelja svete Crkve*“[2]. — Čovjek nebi znao što ljepšeg želiti, za dokazanje Petrova Prvinstva. Petar je *poglaviti od Apoštolâ, vrhovnik apoštolskog sbora, glava svete vjere, kamen, na komu je vasiona Crkva katoličanska sazidana, kamen nerazrušivi, nepredobitni vratima paklenim, kamen vjere, kamen temelja Crkve:* Petra je Bog odlikovao Rimskom Stolicom, koja je po njemu postala, **petra fidei et fundamenti sanctae Ecclesiae.**

Pisac Jermenski, iz koga ove crte vadimo, kaže nam, da u prednapomenutom kanonu Velike Nedjelje sveti je Petar na više mjestâ nazvan *glavom izabrancg sbora, glavom Apoštolâ* (Jerm. Arakelabed, pod kojim imenom, brez drugog dodatka, odmah se razumjeva sveti Petar), i *kamenom vjere;* i opaža, da ovom posljednjom izrekom, koja je vrlo obljubljena u liturgičnom jeziku, Jermeni označuju nepogrješivost u vjeri sv. Petra i Rimske Stolice.

U *Sinaksariju* (Jerm. Aismavurk; a odgovara Menologiu) na dan 22 Junija, Petar je nazvan *kamenom vjere* i *glavom svete Crkve*: na 29 Oktobra, *kamenom vjere, najvećim od svijuh, Namjestnikom Krstovim, ključarom neba:* na 27 Decembra, o njemu je rečeno: „Veliki „Petar, kamen vjere . . . položen za temelj Crkvi . . . *koji je od Go-* „*spoda krepost primio, da njega nipošto nebi vrata paklena mogla nadvla-* „*dati . . . postao je temeljem Crkve*, primi ključe kraljestva nebeskoga, „**bi učinjen glavom svetih Apoštolâ, da njima, mjesto Krsta svoje za-** „**povjedi dava**“[3]. — Ovdje je bistro naznačeno, da je Petar zato kamen vjere i temelj Crkve, zato jošter vrata paklena, da ga nemogu predobiti, da bi neprestance, mjesto Isukrsta, samim Apoštolim uzmogao svoje zapovjedi davati. Jamačno, to treba razumjeti o nasljednicim Petrovim i o nasljednicim ostalih Apoštolâ, više neg o Petru i njegovim sudrugovim Apoštolim.

---

[1] „Deus qui gratia donasti Petram fidei, conservando illam ne contereretur, et extulisti eam ne rueret“ (Ibid.).

[2] „Salvum fac filium fiilii tui, quem per Romanam Sedem honore auxisti, ubi posuerunt Petram fidei et fundamenti Sanctae Ecclesiae“ (Ibid.).

[3] „Petra fidei et Caput S. Ecclesiae“. — „Petra fidei, omnium maximus, vicesgerens Christi, Claviger Coeli“. — „Magnus Petrus fidei Petra . . . Ecclesiae fundamento positus . . . qui a Domino virtutem accepit ut ipsi portae inferi nequaquam praevalerent . . . fundamentum Ecclesiae factus est, claves regni coelorum accepit, Caput SS. Apostolorum constitutus est, ut illis sua daret mandata vice ipsius Christi“ (pag. 38—39).

Digitized by Google

U istomu *Sinaksariju*, na dan Preobraženja Gospodinova, Petar je nazvan *Namjestnikom Krstovim*; a povrh toga, rečeno je, da je Jakov Apoštol „od Petra izabran i odredjen bio za Jeruzolimskog biskupa“[1]. Bilo što bilo o historičnoj istinitosti ove tvrdnje, nedvojbeno je ipak iz ovih rieči, da je Jermenska crkva bila osvjedočena, da u Petru (i njegovoj Stolici) jest izvor crkvenog pravomoćja.

U *Homilijariju* (knjizi, sastavljenoj iz homilijâ otaca Jermenske crkve), gdje je govor o našašću sv. Križa, Petar je nazvan „*glavom vasione*“; a u životu svetog Cipriana i Justine „*temeljem i pravilom Crkve*“[2]. — Rieč *pravilo*, zaista se odnosi na Petrovo neprestano i nepogrješivo učiteljevanje u Crkvi.

Napokon u *Dagharanu* (knjiga, u kojoj su sabrane crkvene melodije za dneve svetačne), Jermenska crkva pjeva: „Petre i Pavle, „slavo kršćanâ, danas je velika vaša svetčanost u gradu Rimu . . . „Od vas dvojice, ti jedan, postavljen si *kamenom od ugla Crkvi*. a „*drugi je na tebi ljude nazidjavao*“. Ovim se riečima kaže, da je sam Petar temelj Crkve; dočim Pavao obraćajuć narode, samo na Petru nazidjava. I opet: „*Predsjedniče sbora (Apoštolâ), glavo stada izabra-*„*nog*, koji nepuštaš tvoga prestola, divni Petre, vjere kamene“. — Pa i još: „*Vodja ovih triu razreda*, (govor je o Apoštolim, o sedam-„deset učenika, i njihovim petsto sljedbenicima) *na Stolici vjere*, (jest „onaj) *kamen nepredobitni vratima paklenim*, (onaj) *ključ raja*“. — Najposlje: „*Glava Crkve, kamen, nepomični temelj, poglavica izabrane čete,* „*prvi, koji je* pomazanika Božijeg izpovjedio, Apoštol Petar“[3].

Azarian opaža, da sve ove izjave, što se u liturgičnim knjigam uzdrže, koje i sami raskolnici štiju, Crkva Jermenska jednako razumi o Petru, i njegovim nastupnicim Rimskim Papam: što on mnogim svjedočanstvima dokazuje, počam četvrtim viekom, pa do Mekitara

[1] „Vicarium Christi“. — „(Jacobum) a Petro electum ac designatum fuisse Episcopum Hierosolymitanum“ (Ibid.).

[2] „Caput universi“ (pag. 40). — „(Petrum) fundamentum et Canonem Ecclesiae“ (pag. 39).

[3] „Petre et Paule christianorum gloria, magna est hodie vestra festivitas in urbe Roma . . . Quorum unus, tu Petra angularis Ecclesiae positus es, alter super te aedificabat homines“. — „Praesidens chori (Apostolorum), caput gregis electi, thronum tenens tuum, Petrus admirabilis, Petra fidei“. „. . . Chorагus vero horum trium generum, in Sede fidei, Petra impugnabilis a portis inferi, clavis paradisi“. — „Caput Ecclesiae et Petra, Fundamentum immobile, Princeps electae classis, primus profitens unctum Deum, Petrus Apostolus“ (pag. 40—41).

Digitized by Google

(† 1749); a što je još znamenitije, ne samo svjedočanstvima Naučiteljâ Jermeno-katolika, no i šizmatikâ (V. Op. cit. p. 37—40).

Mi smo na drugom mjestu vidili, kako je Ivan Mandacunius slao u Rim k Leonu Velikomu one, koje progonstvo Perzijansko bijaše navelo, da vjeru zanieču, govoreć im, neka idju „*k vrataru i ključaru neba, svetomu Petru*“. Ovdje pak, nadodat ćemo, kako se u *Sinaksariju* na dan 24 Maja štije o nekom svjetovnjaku, izobćenu od svoga svećenika, da su ga valjaniji učitelji i biskupi svjetovali „neka idje u „Rim, gdje sveti Apoštoli Petar i Pavao otvoraju i zatvoraju kra„ljestvo nebesko, i gdje jedino može biti zacieljena njegova rana“: usljed česa, da, nepazeć na trudno putovanje, on podje u Rim, i tamo sretno dopri (Op. cit. p. 37). Azarian navodi ove rieči, da dokaže osvjedočenje obće u Armeniji o vrhovnoj vlasti apoštolske Stolice. Nešto se slična štije u knjizi *Vark Haranz* (životi svetih otaca), o trima redovnicima, koji, budući bili izobćeni od triu Iztočnih Patrijarka, sročiše se i rekoše: „Ajdemo k Rimskomu Papi, i on neka sudi o nama“. I došav u Rim, rekoše Papi: „Mi smo k Tebi došli, da nam sudiš: *Ti si bo gospodar, i glava njih* (Patrijarkâ) svijuh“. — Napokon u *Sinaksariju*, na svetkovinu sv. Silvestra Pape (2 Januara), Jermenska crkva kaže: „Zapovjedio je sv. Silvestar *svim kršćanim*, da „svetkovinu vazma u isto vrieme služe; odredio je, da imena sedmice „imaju biti promjenjena; a preko toga *naredio je*, da se sakupi Ni„cejski Sabor“[1]. Ove rieči pokazuju, kako je Jermenska Crkva priznavala u Papi oblast odredjivati, što na crkvenu dišiplinu spada, te, i brez Sabora, da je mogao *zapovjediti* svim kršćanim, kada imaju svetkovati vazam; a i promienjivati, što mu se shodno vidilo; nada sve pak, da on ima pravo ekumeničke Sabore *sazivati*.

Medjutim, mi možemo ovaj predmet završiti, konstatirajuć, da i dan danas sámi Jermeni raskolnici nemogu se sasma tomu osvjedočenju oteti. A evo dokaza. Godine 1868 izišla je u Carigradu knjiga *Iravakhoh*, potvrdom Georgija Jermenskog šizmatičkog Patrijarke u Ećimiazinu, a napisana od Ivana Deroyenza, koga njegovi prvakom u nauku crkvenom smatraju. U toj knjizi, Deroyenz se neuztručava zvati Rimsku Crkvu „*Materom i Učiteljicom svijuh crkava*“: što za stalno pisac nebi bio učinio, da ga nebude prisilila predaja od pamtivjeka obstojeća u Jermenskoj crkvi (V. Azarian, pag. 78).

[1] „Praecepit S. Silvester omnibus christianis ut Paschatis festum eodem simul tempore celebrarent; sancivit etiam ut dierum hebdomadae mutarentur nomina; praeterea Nicaenum Concilium fieri jussit“ (pag. 37).

Digitized by Google

Poglavje XXIII.

Liturgija Siro-Kaldejska i druge crkvene knjige Siro-Kaldejacâ.

Držeć pred očima preznamenito djelo Josefa Davida, Mosulskog korepiskopa, koje je, sa svim izpravami, il da bolje rečemo, tekstima u izvornim jezicim (kaldejskomu, sirijanskomu i arapskome) bilo tiskano u Rimu god. 1870, pod naslovom: „*Antiqua Ecclesiae Syro-Chaldaicae traditio circa Petri ejusque Successor. Romanor. Pontif. divinum Primatum*“, mi ćemo u ovom poglavju viditi, što stara Siro-Kaldejska crkva uči o Petrovu Poglavarstvu.

Opažamo prije svega, da liturgične knjige Siro-Kaldejacâ, predstavljaju o pitanju, koje nas zanima, samu vjeru prvih viekova. Poznato bo je iz Historije, kako stara aramajska crkva, početkom petoga vieka počela je odpadati od crkvenog jedinstva: te, što je o Petru u svojim knjigam do danas uzdržala, to jamačno nije uzela od katoličke Crkve poslje svoga odciepljenja. Osim toga, pošto se ona u četri velike sljedbe (nestorijanacâ, jakobitâ, melkitâ i maronitâ) razdielila, ono što su obćega (a takov je nauk o Petru) u posebnim crkvenim knjigam te sljedbe uzčuvale, nitko neće reći, da je ijedna poprimila od svoje suparnice: to je njihova obća djedovina.

Evo dakle što Kaldejske liturgične knjige o Petru kažu.

U drugoj noćnici *oficija* Apoštolâ Petra i Pavla, crkva pjeva: „Isus u svome Evandjelju reče Petru: Ti si **kamen**, na komu će se „sagraditi Crkva moja“. A u prvoj noćnici obraća se Petru i govori: „Blažen si Šimune, blaga (božanstvenoga) dielitelju, koji ključe kra„ljestva (nebeskoga) držiš, i na **komu je osnovana sgrada Crkve „svete. Ti si bo kamen utvrde, i tebe je Gospod postavio temeljem „svojim Crkvam**, eda oni, koji tvoju službu obavljaju, nazidaju pre„istinitu izpovjed prave vjere“. Na drugom pak mjestu istog Oficija, pozvana je sama Crkva, da hvale Petru pjeva: „Crkvo sveta, hvale „pjevaj pri uspomeni *glave Apoštolâ* Petra, na koga vjeri utvrdio je „(Krst) temelje tvoje, i koga je *glavom stada svoga* učinio: po kome „je i otvorio tebi vrata božanstvenih darova, i svojim blagodatima „sinove tvoje obogatio“. Pa opet: „Jer je (Krst) vidio ljubav njegovu „(Petrovu), postavio ga je *glavom stada svoga*“. I još: „Ovo je, veli,

Digitized by Google

„blaženi Šimun, *na komu sazidanu i tvrdo osnovanu Crkvu* svi kralji „i usilnici nemogu predobiti“[1].

Još se jače i jasnije o Petru izrazuje crkva Sirijanska. Ona pjeva: „Na Šimunu Petru Gospod naš Crkvu je svoju sazidao i na „sedamdeset i dva stupa nju je postavio“. — Na drugom mjestu, predstavlja Isusa gdje Petru govori: „*Na tebi*, Šimune, *sagradit ću svetu Crkvu moju*, tako da vrata paklena neće je moć nadvladati“. —

Ovu ideu o Petru temelju Crkve, liturgija Sirijanska na mnogo drugih mjesta ponavlja. „Prošnjami (Petra) glave učenikâ, koji je „primio ključe neba, i *na komu je Crkva sazidana*, dvanaest mjesecâ „nek bude blagosovljeno“. — „Pri uspomeni svetog Apoštola Šimuna, „nebesa se vesele i sve što je u njima; a tako i Crkva, koja je na „zemlji sa svim sinovima svojim hvale pjeva onomu, koji je njega „izabrao i učinio, da *njoj temeljem bude*, tako da ona nemože biti „uzdrmana valovima i olujam krivovjerstvâ“[2].

Na drugim mjestim opet ista liturgija razjasnjiva ovaj pojam temelja, kažuć što sobom nosi i kakova je njegova uloga u vasionoj Crkvi. „Šimunu je rekao Gospodin njegov: Ti si kamen utvrde, i „*na te ću svrhupoložiti Crkvu svetu. U ruke tvoje predajem ključe neba* „*i zemlje*, da kako je meni ugodno zavezuješ i razdrišivaš. O pravi

[1] „Jesus in suo Evangelio dixit Petro: Tu es petra, super quam Ecclesia mea aedificabitur“. — „Beatus es Simon, thesauri (divini) dispensator, qui claves regni (coelestis) tenes, et super quem fundatum est aedificium Ecclesiae sanctae. Tu enim es firmitatis petra, teque ut fundamentum Dominus tuus constituit Ecclesiis suis, ut illi qui ministerio tuo funguntur, construant confessionem, omni dubitatione carentem, verae fidei“. — „Sancta Ecclesia, cane laudes in commemoratione Petri capitis Apostolorum, super cujus fidem firmavit (Christus) fundamenta tua, et quem sui gregis caput constituit; per quem et aperuit tibi januam thesaurorum suorum, et filios tuos donis suis ditavit“. — „(Christus Petrum) quia vidit amorem ejus, constituit caput gregis sui“. — „Iste est sanctus Simon, super quem constructam et firmiter fundatam Ecclesiam, omnes reges et tyranni non possunt debellare“ (David, Op. cit. p. 5—6).

[2] „Super Simonem Petrum Dominus noster Ecclesiam suam aedificavit, et super septuaginta duas columnas eam constituit“. — „Ecclesiam sanctam super te, Simon, aedificabo, ita ut inferi serae haud possint eam expugnare“. — „Precibus capitis Discipulorum, qui claves coeli accepit, et super quem aedificata est Ecclesia, benedicantur menses duodecim“. — „In commemoratione sancti Simonis apostoli . . Ecclesia . . omnesque filii ejus, laudes canunt illi qui eum elegit constituitque fundamentum in ipsa, ita ut non commoveatur a fluctibus et procellis haereseon“ (Op. cit. p. 6—7).

Digitized by Google

„učeniče, *tebi je dano stado,* neprocienjenom mojom krvlju odkupljeno: „budi mu pravim pastirom, i čuvaj ga od pogibelji". — „Šimun *glava „Apoštolâ,* temelj, *upravitelj, pastir i vladaoc Crkve,* komu je sám „Gospodin rekao: Ti si kamen, i na tome kamenu sazidat ću Crkvu „moju. Njemu jošter Gospodin reče: Pasi ovčice stada moga, pasi „moje jaganjce, pasi moje ovce; pasi ih u pašnjacim vjere". – „Veliko „je blaženstvo Spasitelj naš dao Petru poglavici Apoštolâ, kog je po- „stavio temeljem Crkve, i komu reče: Pasi i t. d.". — „Šimune Barjona, „na tebi sagradit ću Crkvu moju, reče njemu Gospodin zapoviedajuć. *„Tebi bo predat ću ključe kraljestva neba i zemlje".* — „Pasi mi janjčiće „moje, moje jaganjce i ovce moje; a u dan kada dodjem s andjelim „mojim, iz ruku tvojih tražit ću stado, koga sam ti predao". — „Blažena si Crkvo, jer su ključi tvoji povjereni u ruke Šimuna, koji „je kamen i temelj"[1].

Pa kao da i to nije dosta, Sirijanska crkva u svojim molitvam još jače proglasuje Petrovu oblast nad svima kršćanim. Tako na svetkovinu Apoštolâ Petra i Pavla veli: „Šimun poglavica Apoštolâ, *„imao je gospodarstvo (vlast) nad svakom oblasti,* da bi zavezivao i „odrješivao brez zapreke". — „Blažen si, (Petre), jer je Sin Božiji tebe „izabrao i *postavio glavom učenikâ svojih,* i tebi dade krepost i oblast, „da božanstvenom moći razdrješivaš i zavezuješ". — „Blažen si Petre, „jer je Božiji Sin tebe postavio u temelju svoje Crkve, *da na sebi „nosiš teret ciele kuće,* kako on nosi cieloga svieta, i da se po čvrstoći „izpovjedi tvoje razprše prigovori i prepirke filozofâ. Zaručnica (Krstova)

[1] „Dixit Simoni Dominus ejus: Tu es petra firmitatis, et super te superponam Ecclesiam sanctam. Claves coeli et terrae manibus tuis trado, ut secundum meum placitum liges et solvas. O discipule vere, tibi datus est grex qui pretioso sanguine meo redemptus est; sis illi pastor verus, et serva eum a noxis". — „Simon caput Apostolorum, fundamentum, rector, pastor et gubernator Ecclesiae, cui Dominus ejus testatus est dicens: Tu es Petra et super hanc Petram aedificabo Ecclesiam meam. Eique dixit Dominus: Pasce oviculas gregis mei, pasce agnos meos, pasce oves meas; pasce eos in pratis fidei". — „Maxima beatitudo data est a Salvatore nostro Petro Apostolorum principi, quem fundamentum Ecclesiae constituit, cuique dixit: Pasce etc.". — „Simon Barjona, super te aedificabo Ecclesiam meam, dixit illi Dominus ejus jubens. Tibi enim tradam claves caeli et terrae, ut liges et solvas, et nihil obstet". — „Pasce agnellos meos, agnos meos, et oves meas; in die autem quo venero cum angelis meis, a manibus tuis repetam gregem quem tibi tradidi". — „Beata es Ecclesia, quia claves tuae manibus traditae sunt Simonis, qui est Petra et Fundamentum" (p. 7—8.)

Digitized by Google

„tebe je čula, pa odonda s tobom ujedno njega Sinom Božijim iz-„povjeda". — „Blažen si, jer si ti bio kao *glava* i kao *jezik* cielomu „tielu braće tvoje. Tielo bo su sačinjavali svi učenici: koga (tiela) „očima su postali sinovi Zebedeovi. Pa i oni su blaženi, jer su od „Gospoda svoga stolice pitali, kad su vidili stolicu Šimunovu, koji „rad objavljenja (primljena) od Otca nazvan je *nepredobilnim kamenom*". Jednako i na svetkovinu svetog Tome Apoštola, o Petru ista Crkva veli: „O Šimune Barjona, ako me ljubiš, reče Spasitelj naš Petru, „pasi ovce moje. Vjerom lieči ovcu ranjenu, i liekom, što sam dao „tebi, ozdravi je nemoćnu". — I opet na drugom mjestu u ferialnom breviaru: „Ugodan li je bio glas Gospodnji, kada Šimunu *glavi Apo-„štolâ*, svećeništvo naznačujuć, reče: Evo postavljam tebe domaćinom „*(patremfamilias)* kuće (moje), i u tvoje ruke predajem ključe . . . . „Što zavežeš, ja ću zavezati, a što razdriešiš, ja ću razdriešiti"[1].

Dali što najsjajnije pokazuje vjeru Sirijanske crkve o preimućtvim, koja je Petar po božanstvenom ustanovljenju primio, jest divno prispodabljanje izmed istog Petra i Mojsije; da odatle svak uzmogne zaključiti, da kako je Mojsija starog Zavjeta bio utemeljitelj i zasnovatelj, tako je Petar novoga. „Mojsija, ona veli, bio je glava staroga (Za-„vjeta), Petar novoga. Jedan drugomu sličan je bio, i u obadvama Bog „je prebivao. Mojsija je (s gore) salazeć, ploče zakona nosio, a Šimun „je ključe kraljestva primio. Mojsija je sagradio šator uvjeta, Šimun „Crkvu". — „Svećenicim, ovako ista crkva Boga moli, koje je Šimun

[1] „Simon Apostolorum princeps supra omnem potestatem dominium habuit, ut ligaret et solveret sine impedimento". — „Beatus es, quia Dei Filius elegit te, constituitque caput discipulorum suorum, tibique virtutem et potestatem dedit, ut divinitus solvas et liges". — „Beatus es Petre, quia Filius Dei in Ecclesiae suae fundamento te collocavit, ut feras pondus totius domus, sicut ipse fert totius mundi; et per firmitatem confessionis tuae disputationes et jurgia philosophorum evanescant. Sponsa (Christi) audivit te, et exinde tecum confitetur Eum esse Filium Dei". — „Beatus es, quia fuisti sicut caput et sicut lingua toti corpori fratrum tuorum. Corpus enim ex omnibus discipulis constat. Cui (corpori) oculi facti sunt filii Zebedei. Hi quoque beati, quia a Domino suo petierunt sedes, cum sedem viderint Simonis, qui per revelationem a Patre (acceptam) vocatus est Petra ineluctabilis". — „O Simon Barjona, si me diligis, dixit Salvator noster Petro, pasce oves meas. Medicare per fidem ovem quae vulnerata fuerit, et per pharmacum quod tibi dedi sana aegrotam". -- „Quam suavis erat vox Domini, cum Simoni Apostolorum capiti dixit, sacerdotium significans: Ecce ego te constituo domus (meae) patremfamilias, manibusque tuis trado claves .. Quod ligaveris, ego ligabo; et quod solveris, ego solvam" (p. 8—9).

Digitized by Google

„postavio, daj da ti častno budu služili, mjesto onih svećenika, „Mojsijom postavljenih, koji su tebe na križ podigli i propeli". Na drugom mjestu predstavlja nam Boga gdje židinsku sinagogu odbacuje, a prigrljiva Crkvu: „Glavom mojih službenikah učinit ću „Šimuna, i sva bogastva moja u njegove ću ruke predati. Ključe „i neba i zemlje dat ću njemu. Jer je on stalan (čvrst) pred očima „mojim: s toga na njega ću postaviti zidove Crkve moje". — Pa opet: „Mojsija je sliku označivao i prošao je; a Šimun je (istinu slikom označenu) podieljivao"[1].

Iz svijuh ovih navoda, koje smo brez ikakva komentara u okvir stavili, očevidno je, da izjave stare Siro-Kaldejske crkve o Petru mnogo su jače i sjajnije, nego li one, što se u samim liturgičnim knjigam Rimske Crkve nahode. Petar je *glava stada Isukrstova, glava učenikâ, glava Apoštolâ: na Petrovoj osobi Crkva je sazidana: on je kamen i temelj: na njemu sav njezin teret opočiva: on je njezin domaćin: on je ključe primio; to jest, oblast nad svakom vlasti: on je pastir vasione Crkve; njezin upravitelj, vladaoc i liečnik: po njemu Crkva odoljuje valovim i olujam: on je izvor svećeništva i ključâ* (oblasti) *u Crkvi: on je u Crkvi ono, što Mojsija u sinagogi*, a i više, dočim je Mojsija ugled predstavljao, a on samu stvar i istinu.

Iz drugih pak crkvenih Siro-Kaldejskih knjiga, naš auktor donosi mnogo svjedočanstvâ, iz kojih jednaka ovoj, što smo čuli, vjera odliega. — Za sve mi ćemo ovdje navesti rieči, koje u Kaldejskomu sinodu od god. 430 izreče Dadishous, Seleucijski Patrijarka: „Jedan „je njegov (to jest Krstov) vjerni *Namjestnik*, Šimun Barjona, koji „je nazvan *Kamenom* (ili Petrom), i komu je on obećanje učinio, „govoreći: *na ovomu kamenu sazidat ću Crkvu moju;* tâkodjer: *Tebi „ću dati ključe kraljestva nebeskoga.* Zaista Krst nije rekao svima „Apoštolim: *Na vami ću sazidati: vami ću dati.* Akoprem je nalog „svećeništva svima učenicim izručen, ipak *jedino Prvinstvo,* koje je

[1] „Moses erat caput veteris (legis), Petrus novae. Unus alteri similis erat, et in utroque Deus inhabitavit Moses quidem tabulas legis (de monte) descendens tulit: Simon autem claves regni accepit. Moses aedificavit Tabernaculum Foederis, Simon Ecclesiam". — „Sacerdotibus, quos Simon instituit, praesta ut tibi decorose ministrent, loco illorum sacerdotum, qui te in cruce elevaverunt et affixerunt". — „Caput ministrorum meorum Simonem constituam, omnesque thesauros meos manibus ejus tradam. Claves tum terrae tum coeli illi dabo. Quia firmus (seu stabilis) est coram me; ideo moenia Ecclesiae super illum plantabo". — „Moses quidem figuram designavit et transiit; Simon autem (veritatem) ministravit" (p. 10).

Digitized by Google

„duhovno otčinstvo, *dano je jednomu samu, kao vjernomu Namjestniku* „jedinoga pravog Boga, *da on bude predstojnik, upravitelj i vladaoc* „*braće svoje*“[1]. — Mi cienimo, da i čovjek katolik, baš i dandanas, jasnijim riečima nebi mogao izjaviti Prvinstvo oblasti i učiteljstva, što je Isus u Crkvi ustanovio. Velimo i *katolik čovjek*, pošto Dadishous, kao i sav onaj sinod, nije s katoličkom Crkvom sjedinjen bio. — Istina je, da su oni šizmatički biskupi sámog Dadishoa smatrali Petrovim nastupnikom u vrhovnoj oblasti nad Crkvom: *Tradamus nosmetipsos omni mortis genere pro patre et antistite nostro (Dadishoo), qui est noster rector et gubernator . . . qui nobis est alter Petrus, Caput reipublicae nostrae ecclesiasticae*“, kako štijemo na istom mjestu u našem auktoru; ali ovo svakako pokazuje, da je vrhovna oblast Petru od Isukrsta dana, i da ista oblast ima u Crkvi, po zakonitim Petrovim nasljednicim, obstojati. Što su pak sami tu oblast poglavici svomu prisvajali, to svaki kršćanin, koji na njihovu (nestorijansku) sljedbu nespada, vidi da je ponešto smješno.

Pored svega što je šizmatički sinod, kog smo sada spomenuli, u samomu svomu Patrijarki priznavao Petrova nastupnika; nije ipak manje istina, da stara Siro-Kaldejska Crkva toli u svojoj liturgiji, koli u kanoničnim knjigam izpovjeda, da je u Rimu Petrova oblast. „Duh sadje s neba u sobu, i Apoštolim vatru u prilici jezikâ razdieli. „*Šimuna posla u Rim* i t. d.“. I opet: „Poslani su bili Apoštoli, da „Evandjelje svim pucima naviešćuju: svakomu pak od njih Sin Božiji „mjesto je označio; *Šimuna Rim*“[2]. Ovako Sirijanska crkva pjeva na svetkovinu Petdesetnice. A crkva Kaldejska u oficiju Apoštolâ Petra i Pavla odpjeva: „Pri uspomeni Apoštolâ i naučiteljâ, što no svojim „naukom sviet razsvjetliše, narešimo, braćo, sami sebe pohvalnim i

[1] „Unus est ejus (Christi) vicarius fidelis, Simon Barjona, qui nuncupatus est Petra (seu Petrus), cuique ipse promissum dedit dicens: *Super hanc Petram aedificabo Ecclesiam,* item: *Tibi dabo claves regni coelorum.* Porro non omnibus Apostolis a Christo dictum est: *Super vobis aedificabo*, et *Vobis dabo.* Quamvis enim munus sacerdotii omnibus Discipulis datum sit, tamen primatus singularis, qui est spiritualis paternitas, non omnibus, sed uni sicut unicus veri Dei fideli vicario, ut sit ipse fratrum suorum antistes, rector et gubernator“ (In Nomocanone: Op. cit. p. 22).

[2] „Spiritus descendit de coelo ad coenaculum, et ignem ad instar linguarum Apostolis distribuit. Simonem misit Romam“. — „Missi sunt Apostoli ad evangelizandos omnes populos: unicuique autem eorum locum designavit et dedit Filius Dei; Simoni quidem Romam“ (Op. cit. p. 53).

Digitized by Google

„izvrstnim činima, (slavimo) *Petra, izabranu glavu Apoštolâ, koji svoju* „*službu u Rimu dovrši*". — „Blažen si, *preglasoviti Rime,* kraljevski „grade, službenico nebeskog zaručnika, *u komu,* kao u tvrdjavi, *po-* „*stavljeni su dva istina viestnika, Petar onaj, koji je poglavica (glava)* „*Apoštolâ, na koga čvrstoći Spasitelj naš vjernu je svoju Crkvu sagradio*"[1].

Još bolje u kanoničnim knjigam kazano je, da je u *Rimskim biskupim* vrhovništvo crkvene oblasti. Dosta nam je iz tih knjiga spomenuti drugi i osmi izmedju Nicejsko-Arapskih kanona, koje su i Kaldejci, i Sirijanci, i Kofti u svoje Nomokanone *(corpus juris canonici)* uvrstili, i koji su jur početkom petoga vieka kod Kaldejskih puka sasvim bili poznati. — Opažamo uzgredno, da neka su i podmetnuti isti kanoni, to našemu cilju nimalo nesmeta; pošto jedino hoćemo da dokažemo, što su u ono davno doba o Rimskomu Papi Siro-Kaldejci mislili (V. djelo našeg auktora p. 45—46).

U drugomu dakle od onih kanona štije se: „Neka budu četri „Patrijarke u vasionom svietu: *njihova glava neka bude Rimski,* po „odredbi od Apoštolâ u svojim pravilim ustanovljenoj"[2]. Ovo je lekcija Kaldejskih Nomokanona; a Sirijanskih bila bi: „Neka budu četri Patri- „jarke, po broju dielâ svieta; njih svijuh *vrhovna glava jest Rimski*"[3]. — Opaža David, kako je u ovomu kanonu, držeć se prve lekcije, s toga rečeno, da je Rimski Nadsvećenik po apoštolskoj odredbi glava svijuh, u koliko je Apoštol Petar, (pošto je u Rim došao i ondje biskupovao do svoje smrti), djelom pokazao, da mu Rimski biskup ima nastupati u vrhovnome Poglavarstvu nad svom Crkvom.

Osmi kanon još je izrazitiji: „Kakogod može Patrijarka što „igda, po pravu, hoće učiniti napram onim, koji su njegovoj oblasti „podredjeni, (tako) Patrijarka Rimski neka ima pravomoćje na sve Pa-

[1] „Exornemus, fratres, nosmetipsos laudabilibus ac eminentibus actibus in commemoratione Apostolorum et doctorum, qui doctrina sua mundum illuminarunt; Petri electi Apostolorum capitis, qui Romae complevit suum ministerium" (p. 41—42). — „Beata es celeberrima Roma, regalis urbs, Sponsi coelestis ancilla, in qua sicut in arce collocati sunt duo veraces praecones, Petrus ille qui est Apostolorum princeps (seu caput), super cujus firmitatem Salvator noster Ecclesiam suam fidelem aedificavit" (p. 5.)

[2] „Quatuor Patriarchae sint in universo mundo, quorum caput sit Romanus, juxta decretum quod Apostoli in suis canonibus statuerunt" (Op. cit. p. 46).

[3] „Quatuor sint Patriarchae juxta numerum tractuum mundi, quorum omnium summum caput est Romanus" (Ibid.).

Digitized by Google

„trijarke, kô što blaženi Petar (imao je) na cielu državu (Crkvu)“[3]. — Odovle je jasno, da Rimski Papa ima istu oblast nad cielom Crkvom, koju drugi Patrijarke imaju nad svojim podložnicim; i da ta oblast Rimskoga Pape polazi od Petra: po tome, da je Rimski Papa Petrov nastupnik u njegovu Prvinstvu nad vasionom Crkvom.

Poglavje XXIV.

Liturgija Grčko-Iztočne crkve.

Što ćemo kazati o liturgiji Grčko-Iztočne crkve?

Mi i ovdje nismo kompetentni, da što izvorna donesemo. Zato, kô što smo učinili za liturgije Jermensku i Siro-Kaldejsku, poslužit ćemo se drugim knjigam, u kojima je ovaj predmet duboko bio proučen; osobito pak malenim, ali preznamenitim djelom Otca Tondini: „*La Primouté de Saint Pierre prouvée par les titres que lui donne l' Église Russe*“.

Opažamo prije svega, kako god. 1862—1863 „*Union chrétienne*“ (glasilo Ruske crkve u Parizu) u nizu članakâ, pod naslovom: *De l' argument que les ultramontains prétendent trouver dans la liturgie russe en faveur de leur systeme papale*“, nemoguć drugim načinom oslabiti dokaze, koje za svoga vriemena iz crkvenih Ruskih knjiga bijaše iznio De Maistre u djelu „Du Pape“, smješnim ga proglasuje: „*M. J. de Maistre n'a été que ridicule*“; a zašto? Jer De Maistre „*ignorait complétement cette langue (la langue slavone); il ne pouvait ni déchiffrer ni comprendre un seul mot de ces livres*“. (Onaki veleum, kô što je bio De Maistre, za 15 godinâ proživljenih u Petrogradu, nije mogao naučit razumjeti ni same jedne rieči crkvenog slovenskog jezika!). Tondini dakle u svojoj knjigi, uz francuzki prevod donosi izvorne tekste, *grčke* i *ruske*; a da občinstvo može dobiti apoditičnu sigurnost o vjernosti njegovih navoda, uza svaki tekst označuje razna izdanja odnosnih knjiga, u kojima svak može ovjeriti autentičnost istoga teksta. Za ruski pozivlje se na izdanje Moskovsko od 1832—1833, i Kijevsko od 1811; a za grčki na dva Mletačka od 1626—1629, i

[3] „Quemadmodum potest Patriarcha quidquid jure vult facere cum illis qui ipsius auctoritati subsunt, (ita) Patriarcha Romanus jurisdictionem habeat super omnes Patriarchas, sicut beatus Petrus (habebat) super totam rempublicam (Ecclesiae)“ (p. 47).

Digitized by Google

ono od 1843, a tako i na novo Atinsko od 1860—1862; osim što je ovjerio sve kolike tekste i na izdanju Moskovskomu od god. 1847 (V. p. 92. n. 1).

Evo naslovâ što je Tondini sabrao:

1. Petar je na mnogo mjestâ nazvan *kamenom* absolutno, ili *kamenom Crkve*, ili *kamenom vjere; kamenom* jošter, *koji se nema česa stiditi, kamenom nerazrušivim, kamenom, na komu je Krst svoju Crkvu sazidao.* — „O Petre, *kamene* i temeljna podlogo, Pavle, sude izabrani! „koji, kao dva upregnuta Krstova vola, sve privedoše k poznavanju „Boga". — „Dostojno hvalimo, o vjerni, *crkveni kamen*, preslavnoga „Petra, i borca Pavla, ovu mrežu svieta, kao one, koji imadu ključe „nebeske". — „O Petre, *vjere kamene*, Pavle, diko vasione, dodjite „od Rima, i utvrdite nas". — „Blažen si Šimune, bar Jona; jer Bog „proslavljuje one, koji ga slave, i pozivlje ih na obilnu plaću; i po„stavi tebe *nepostidnim kamenom*, udruženjem (πήξις) i osnovnim te„meljem svoje Crkve". — „Ni pùt, ni krv, o Petre, da li Otac na„dahnuo te je, da izpovjediš Krsta, Sina Boga živoga; zato je on „posvjedočio, da si ti blažen, te imenom označujućim što si imao „postati, prozva te *Petrom, kao nerazrušivim kamenom*, i podlogom „Crkve". — „Jer si ti, o Petre, najtvrdji (u ruskom je prvi stupanj: jako sušta tverda; ali u grčkom, iz kog je prevedeno, treći je: ὡς ὄντα στερρότατον) bio, Krst je tebe kamenom nazvao, i *na tebi* „(sagradio je) Crkvu, koju neće nadvladati vrata paklena; a tebe, „Pavle, nazva sudom izabranim"[1].

Petar je dakle *kamen*. To je očevidno iz prednavedenih teksta. Petar je kamen, onako kako nijedan drugi Apoštol, ma ni sám Pavao nije: kamen, na komu je Isus svoju Crkvu sazidao, kamen vjere[2], kamen

[1] „O Petre kamenju i osnovanie: ὦ Πέτρε, πέτρα καὶ κρηπίς". — „Cerkovnago kamenja, vsehvalnago Petra, i pobornika Pavla mirskuju mrežu dostojno voshvalim' vernii". — „Petre, ver'i kamenju, Pavle pohvalo vselenn'ija: Πέτρε τῆς πίστεως ἡ πέτρα". — „ . . . temže i blažen' esi Simone var' Jona . . . i kamenja tebe nepost'idna, Cerkvi vodruženie i osnovanie položi". „Οὐ σὰρξ καὶ αἷμα Πέτρε σοι, ἀλλ' ὁ Πατὴρ ἐνέπνευσε τὸν Χριστὸν, Υἱὸν Θεοῦ Πατρὸς ζῶντος· διὸ σε καὶ μακάριον, αὐτὸς προεμαρτύρατο, καὶ φερωνύμως κέκληκε, Πέτρον ὡς πέτραν ἀῤῥαγῆ καὶ βάσιν τῆς Ἐκκλησίας" (Μηναῖον, 16 Januara). — „Jako sušta tverda Hristos tja kamen' nareče Petre, i na tebe Cerkov', ejaže adova vrata ne odolejut': Χριστός σε πέτραν κέκληκε Πέτρε, καὶ ἐν σοὶ τὴν Ἐκκλησίαν" (Tondini, Op. cit. p. 6—8: 42 - 43).

[2] U jednomu od najstarijih glagoljskih spomenika, koje Berčić meće u IX ili u X viek, imamo sliedeću svêtilьnu Apoštola Petra, u kojoj ta-

Digitized by Google

Crkve. On jest πέτρα: kojim nazivom Grčka liturgija, osim Isukrsta, nikoga drugoga, već jedinoga Petra označuje: kako je to Tondini protiv Parižkomu glasilu do očevidnosti dokazao. Nije bo istina, da crkva Grčko-Iztočna jednako onaj naziv dava Pavlu i Bartulu kao i Petru; jer u koliko se Pavla tiče, ono je glasilo u svome prevodu tekst izopačilo, čim rieči „*cerkovnago kamenja*", koje se na jedinog Petra odnose (V. gori naš 2. navod), predstavlja u višebroju: „*Glorifions dignement l' illustre Pierre et l' athlète Paul, ces pierres* (višebroj) *de l' Église, ces filets* etc. (Tondini p. 39). A što se tiče sv. Bartula, istina je, veli Tondini, da u liturgiji Ruskoj on je nazvan *kamenom*, ali nije kamenom u istome smislu, kao što je nazvan Petar, nego jednim od kamenjâ, kojim se Isus služio, da sagradi svoju Crkvu. I sbilja, slovenska rieč, gdje je govor o Bartulu, neizrazuje podpuni smisao grčke odnosne rieči. U grčkom bo ovako glasi: „ὑπέρτιμον λίθον σε, ζωῆς ἡ Πέτρα ἀνέδειξεν: *kamen života* (Isus), *pokazao je tebe predragocienim kamenom*". U izvorniku su dakle dvie rieči πέτρα i λίθος. Prva označiva Isusa, a druga Bartula. Nit možemo misliti, da je slučajno himnograf dvjema se riečima služio; tim manje, što Grčka liturgija vavjek se posljednjom rieči služi, kad hoće, da dade naslov stiene ovomu ili onomu od svetiteljâ, izuzam sama Petra. Golema je pak razlika izmed πέτρα i λίθος. Πέτρα je veliki kamen, hrid, klisura, pećina; dočim λίθος nenosi sobom pojam kakove ogromne veličine, te se rabi i kad se hoće označiti draga kamenja, kô što se vidi u istome navodu o Bartulu.

2. Uz ime *kamen*, Grčka crkva drugim vrlo označivim nazivom Petra imenuje; naime: *temeljnom podlogom* (κρηπίς; ruski: osnovanie), *temeljnom podlogom vjere, temeljnom podlogom Crkve;* pa jošter: *temeljnom podlogom Apoštolâ, vrhovnom temeljnom podlogom Apoštolâ.* — Na prosto zove ga *temeljnom podlogom*, u prvom od gori spomenutih navoda: „O Petre, kamene, i *temeljna podlogo*". A evo drugih teksta: „Krst, izabrav tebe prvoga, Petre, okruni te *temeljnom podlogom vjere*". — „Danas nam *temeljna podloga Crkve*, Petar, kamen vjere, predstavlja „častne svoje verige". — „Petre, *temeljna podlogo Apoštolâ*, kamene

kodjer Petar je nazvan *kamenom vjere*: „Oblastь otъ Boga primъša svetaja Apostola prêmudraja: Petre kameni verъ (valjda štamparskom pogreškom mjesto *vêri*: genit. — *petra fidei* —), Pavle miru utverъzenie, dъvoiceju svêtonosъnaja rimъska pohvalo" (Chrestomathia linguae veteroslovenicae: Pragae 1859, pag. 56). Svêtilъna je uzeta iz Pražkih ulomaka, koji spadaju na liturgiju grčko-iztočnoga čina.

Digitized by Google

„Crkve Krstove, začetniče kršćanâ, pasi slavno ovce tvoga tora; čuvaj „jaganjce od vukovâ zavodnikâ, spasi tvoje stado". — „Ti, *vrhovna „temeljna podloga Apoštolâ*, sve si ostavio, i nasljedovao si Učitelja, „vapijući: Ja ću s tobom umrieti, da i budem život blaženi živiti. „*Ti si, Petre, bio prvi biskup Rima*, dika i slava najvećeg od svih „gradova, a i utvrda Crkve, i vrata pakľena u istinu neće nju nad„vladati, kako je to Krst prorekao"[1].

Tondini opaža, da u Grčkoj liturgiji, svaki put, kad je govor o Petru, kao *temelju Crkve*, rečeno je: ἡ κρηπίς; κρηπίς τῆς Ἐκκλησίας: nasuprot, kad se naziv *temelja* dava drugim Apoštolim napose, a dapače kad se daje Petru i Pavlu ujedno, izražen je vavjek riečima θεμέλιος τῆς Ἐκκλησίας; akoprem obe rieči θεμέλιος i κρηπίς u Ruskoj su liturgiji prevedene jednom samom: *osnovanie*. A nedvojbeno je, da izmed θεμέλιος i κρηπίς ima velike razlike. Uzam bo posljednju (κρηπίς), kô što je ovdje slučaj, napram cieloj kakovoj sgradi, ona znači podlogu, koja na sebi svu sgradu uzdrži, podlogu, na kojoj je sgrada bila sazidana; dočim θεμέλιος (od τίθημι: metnuti, staviti) neznači nego ono, što je stavljeno izpod zidovâ sgrade: naime jedan od čestnih temelja. Κρηπίς dakle značila bi podlogu, koja na sebi nosi svu sgradu i sve njezine čestne temelje, i ovima istim služi za temelj. Po tome, κρηπίς je isto, što *kamen* na onomu mjestu Lukina Evandjelja (6, 48): „*On je kao čovjek, koji gradi kuću, te izkopa u dubinu* i *udari temelj na kamenu*" (Op. cit. p. 52—53). S toga smo mi istu rieč preveli: *osnovna podloga*.

Petar je dakle *osnovanie* u drugom smislu, nego su ostali Apoštoli: da nerečemo ništa kako nijedan drugi, izvan njega sama, nije *osnovanie* samih *Apoštola*, i *vrhovno osnovanie Apoštolâ*.

Prije nego dalje stupimo, molimo štioca, neka svoju pažnju svrne na liturgični tekst, kog smo posljednjeg naveli. „Ti, vrhovna temeljna podloga Apoštolâ . . . Ti si, Petre, bio prvi biskup Rima.

[1] „Hristos' tja pervago izbrav', Petre osnovanie ver'i venča tja; Χριστὸς σὲ πρῶτον ἐν τῇ ἐκλογῇ, Πέτρε κρηπῖδα τῆς πίστεως ἐστεφάνωσε". — „Dnes' nam' osnovanie Cerkve (ἡ κρηπίς τῆς Ἐκκλησίας), Petr' kamen' ver'i, predlagaet' čestn'ja svoja verigi". — „Petre Apostolov' osnovanie, kamenju Hristov'i Cerkve, Hristianom' načalo i t. d.". — „Verhovnoe osnovanie Apostolov' (ἡ κορυφαία κρηπίς τῶν Ἀποστόλων), t'i vsja ostaviv', i posledoval' esi Učitelju, vopija emu: s' toboju umru, da i živu blažennuju žizn'. Rima že t'i b'il' esi pervij Episkop', prevelikago gradov' slava i pohvala, i Cerkve Petre utverždenie, i vrata adova ne odolejut' voistinnu eja, jakože Hristos' predreče" (Ibid. p. 9—11).

Digitized by Google

. . (Ti), utvrda Crkve". Sve je to preznamenito. Ali nije manje znamenito, što je nepredobitnost Crkve stavljena u odnošaj odvisnosti napram Petrovoj osobi, koja je tu *utvrdom Crkve* nazvana: „Ti utvrda Crkve, i vrata paklena u istinu neće nju nadvladati". Inače, da Crkva nije zato nepredobitna, što je Petar njezina utvrda, kakova bi igda bila logična sveza izmed riečî: *Ti utvrda*[1] *Crkve,* i: *vrata paklena neće nju nadvladati?*

3. Petar je *neuzkolebiva podloga dogmatâ* i *stolica vjere.* — „Kao *neuzkolebiva podloga dogmatâ,* ti si utvrdio Krstove zakone". — „Kao stolica vjere, navješćujuć veličanstva Božija, ti si (Petre) obratio „na božanstvenu vjeru nepokorna srdca Žudija"[2]. — Ovdje bi čovjek mogao pitati, s česa Petar, izmed svih Apoštola, nazvan je *neuzkolebivom podlogom dogmatâ,* i *stolicom vjere,* ako nije s razloga njegova Prvinstva, ili, da dotačnije rečemo, s razloga njegova neprestanog u Crkvi nepogrješiva učiteljevanja? Velimo *neprestanog,* jer što se osobe tiče, svi su Apoštoli jednako nepogrješivi bili.

4. Petar je *vrhovni* i *prvi od Apoštolâ*; *vrhovni* κατ' ἐξοχήν, *vrhovni od učenikâ, najvrhovniji od Apoštola, prvo-najvrhovniji*; *božanstveni vrhovnik, vrhovnik Apoštolâ.* — „Hvalimo *vrhovnoga i prvoga* „*od Apoštolâ,* božanstvenog tumača (ὑποφήτην) istine, prevelikoga „(μέγιστον) Petra". — „Ti koji si suimeni *vrhovnoga* (rieč je ovdje „upravljena svetomu Petru Aleksandrijskomu)". — „Ti si se pokazao „vrhovnikom svetoga sabora (rieči su upravljene sv. Silvestru Papi), „i ukrasio si prestol *vrhovnoga od Učenikâ*". — „Petre, *vrhovni od* „*slavnih Apoštola,* vjere kamene, i Pavle čudni, propovjedaoče i svjetlosti „svetih crkava". — „*Najvrhovnijega od Apoštolâ* danas slavimo". — „Petar, *prvo najvrhovniji,* brat Andrije prvo-zvanoga". — „Petar, *božanstveni vrhovnik* pokazao se je predstojnikom sbora apoštolskoga". — „*Vrhovniče Apoštolâ,* preblaženi Petre"[3].

---

[1] Utverždenie (ἑδραίωμα) nazvan je u liturgiji i Evandjelist Luka; a i Timotej utverždenie (στερέωμα). Ali opet i ovaj naziv liturgija rabi u drugom smislu kad ga Petru daje, dočim od *toga što* je Petar *utverždenije*, izvodi, da vrata paklena neće Crkvu predobiti: što jamačno negovori kada ga drugim dava.

[2] „Zakon'i Hristov'i utverdil' esi . . jako dogmatov osnovanie nedvižimo: ὡς δογμάτων βάσις ἄσειστος". — „Vitijstvuja Vlad'iki veličija, nepokoriv'ih' Evreev' serdca k' vere obratil' esi Božestvennej, jako osnovanie ver'i: ὡς ἕδρα — sedes, basis — τῆς πίστεως" (Ibid. p. 11—12).

[3] „Verhovnago i pervago Apostolov', istin'i Božestvennago učenika (ἔνθεον ὑποφήτην: ὑποφῆτις, oraculorum internuncius, interpres), Petra velikago voshvalim'". — „Verhovnago soimenne: τοῦ Κορυφαίου συνώνυμε". —

Digitized by Google

Naš auktor ovdje opaža, kako naziv ὁ κορυφαῖος u liturgiji Grčko-slovenskoj sam po sebi, i brez da mu se kakova druga karakteristična rieč pridoda, označiva Petra, i jedino Petra. To mnogimi liturgičnim svjedočanstvim dokazuje. Nama pak dosta je za sva druga prinieti, što donosi iz dotične Mineje o svetomu Andriji: „Kako prvozvani od Apoštolâ, i brat *vrhovnika* (ὡς τῶν Ἀποστόλων πρωτόκλητος, καὶ τοῦ κορυφαίου αὐτάδελφος), moli, Andrija Gospoda, i t. d". U ostalom, mi smo vidili, da i kod svetih Otaca, ὁ κορυφαῖος jest osobiti naziv Petrov. — Istina je, da Ivana Apoštola na jednom zar mjestu liturgija zove: *vrhovnim od Apoštolâ*; a Jakova *vrhom Apoštolâ*; ali to neodnosi ništa argumentu, koji se iz iste rieči za Petrovo Prvinstvo izvodi. Ivana bo nazivlje *vrhovnim* zbog predubokog njegova bogoslovja. I sbilja neposredno iza rieči: *Apostolov' verhovnago,* sliedi: *Bogoslovija trubu.* A osim toga, u grčkom nije rečeno: τὸν κορυφαῖον, nego τὴν ἀκρότητα. Isto se ima reći i o nazivu *vrh,* kojime je nazvan Jakov; čim himnograf hotio je samo kazati, kako je pri Gospodinovu Preobraženju Jakov, izmed ostalih Apoštolâ, odlikovan bio: *„Apostolov' verše, Hristov sumovidče Jakove"*. Pa opet i ovdje, u grčkom ista je rieč, koju rekosmo da rabi o Ivanu, ἡ ἀκρότης. Napokon Petar nije samo *vrhovni* Apoštol, nego i *vrhovnik* κατ' ἐξοχήν; dapače i *najvrhovniji* (ὁ κορυφαιότατος τῶν Ἀποστόλων) *od Apoštolâ*, i *prvo-najvrhovniji* (Op. cit. p. 61—70).

5. Petar je *prvo-prestolnik* u odličnom smislu: *prvo-prestolnik izmed učenikâ, prvo-prestolnik od Apoštolâ.* — „Slavnoga i velikoga „Gospodinova učenika, koji čovječji jezik dostojno moći će hvaliti? . . . „No, vi ljubitelji svetkovinâ, daj, da pobožno okrunimo pjesmami *„prvo-prestolnika"*. — „Kamen Krst, sjajno proslavljiva kamen vjere, *„prvo-prestolnika učenikâ* (u grč.: svoga prvoprestolnika)". — „Ne„ostavivši Rim, k nami si došao častnim verigam, koje si nosio, *„Apoštolâ prvo-prestolniče"* [1].

Verhovnik' (κορυφαῖος) javilsja esi svjaštennago sobora, . . i verhovnago Učenikov' (του κορυφαίου Μαθητῶν) ukrasil' esi prestol'". — „Petre verhovne slavn'ih' Apostolov', kamenju ver'i, i Pavle čudne i t. d.". — „Verhovnejšago Apostolov' (τὸν κορυφαιότατον τῶν Ἀποστόλων) dnes' . . . vospoim'". — „Petr' pervoverhovnejšiji, brat Andrea pervozvannago". — „Pervoѕtojatel' lika apoštolskago Petr' javilsja, Božestvnn'ij verhovnik': ὁ θεῖος κορυφαῖος". — „Apostolov' verhoviče blaženjejše Petre" (Ibid. p. 12—16).

[1] „Slavnago i velikago Gospodnja učenika, dostojno kij jazik' čelovekov' pohvaliti vozmožet'; . . no o praznoljubc'i, blagočestno pervoprestolnago pesn'mi uvenčaim'". — „Kamen' Hristos', kamenja ver'i proslavljaet'

Digitized by Google

6. Petar je *starešina* (προστάτης: quicumque praeest alicui rei) *nad Crkvom; Crkve predsjednik, predsjednik Apoštolâ, vrhovni vrh bogoslovâ, prednačelnik Apoštolâ.* — „Predvječni (Bog) . . izabrao je tebe, „preblaženi Petre, da budeš *starešina njegove Crkve i predsjednik.*“ — „Tebi, kao slavnomu *predsjedniku Apoštolâ*, prvomu se pokazao uskrsnuv „od groba“. — „Jakov brat Božiji i prvi nadsvećenik (kašnje ćemo „se na ovaj naziv osvrnuti), Petar, prečastni *vrhovni vrh bogoslovâ*, „i sav božanstveni sbor Apoštolâ“. — „Kojimi pohvalnim krunam „ovjenčat ćemo Petra i Pavla, tielom razdieljene a sjedinjene duhom, „koji su prvopredstojnici Božijih propovjedaoca; onaj (Petar), kao „*prednačelnik Apoštolâ*, a ovaj, kao oni, što je trudio više nego „svi drugi“[1].

Akoprem je u Grčkoj liturgiji i Pavao nazvan *prvopredstojnikom* i *prvoprestolnikom, korifejom* i *protokorifejom*, a takodjer *osnovanjem*; ipak iz posljednjeg našega teksta očevidno je, da ista Crkva veliku razliku priznaje izmed Petra i Pavla. Što velimo? Tà iz svih, maldane, prijašnjih navoda, jasno je kô sunce, da crkva Grčko-Slovenska drugčiji i uzvisitiji pojam o Petru izjavljiva, nego li o Pavlu; a to jamačno nečini ni s trudâ apoštolskih, ni s nauka, ni sa drugih možda personalnih svojstva i kakvosti Petrovi; jer u svemu tomu Pavao prednjači nad Petrom. Treba dakle priznati, da taj uzvisitiji pojam na drugom se neosniva, već na osvjedočenju istine o *Prvinstvu*, kog je Petar po Isusu primio. Crkva u onim navodim spominje više putâ obadva velika Apoštola i usporedjuje jednoga s drugim; a ipak Petra sama nazivlje *kamenom, kamenom Crkve, kamenom vjere, kamenom nerazrušivim, kamenom, na komu je Isukrst svoju Crkvu sagradio*; i taj naziv *kamena* neizbrojno putâ njemu dava. Ako je Pavao nazvan jedan, zar sami put, *osnovanjem* (κρηπίς), u istom je navodu kazano u kome smislu

svetlo učenikov' pervoprestolnika“. — „Rima ne ostavl' k' nam' prišel' esi, čestn'imi verigami, jaže nosil' esi Apostolov' pervoprestolne“ (p. 16—18).

[1] „Tja predveč'nij prouvedev' pred'ustavi, vseblaženne Petre, jako predstatelja svoeja Cerkve, i pervoprestolnika (ὡς προστάτην Ἐκκλησίας καὶ πρόεδρον)“. — „Tebe Hristos . . . jako predsedatelju blagoslavnu Apostolov' pervomu javljaetsja, voskres' ot' groba“. — „ . . bjaše Jakov' brat' Božij i per'vij svjaštennonačalnik', Petr' že čestnejšij verhovnik', Bogoslovov' načalnik', (Πέτρος τε ἡ τιμιωτάτη κορυφαία τῶν Θεολόγων ἀκρότης), i ves' Božestvenn'ij Apostolskij lik'“. — „Kiimi pohvaln'imi ven'ci uvjazem' Petra i Pavla, razdelen'ija teles'i, i sovokuplen'ija duhom', Bogopropovednikov' pervostojateli: ovago ubo jako Apostolov' prednačalnika: ovago že jako pače ineh' trudivšasja“ (p. 18, 19, 22—23).

Digitized by Google

tu rieč treba razumjeti, dočim je tu rečeno, da je on osnovanje *učenja*: dakle nije ni vjere, ni Crkve, ni Apoštolâ. Pavao je *korifej* i *protokorifej;* ali nije κατ' ἐξοχήν korifej, kao što smo vidili, da je Petar: niti je protokorifej razstavno od Petra, već ujedno s njime; dok Petar sam jest *božanstveni vrhovnik*, u smislu *najvrhovnijeg od Apoštolâ* (ὁ κορυφαιώτατος); i, ako još treba, *prvo-najvrhovnijega*. Pavao je *prvopredstojnik* (pervostojatel), ali je to opet zajedno s Petrom: pa i to je rečeno u smislu prvopredstojništva *propovjedaocâ*, u koliko je Petar njihov *prednačelnik* (προεξάρχως), a Pavao samo u koliko je više od njih trudio. Pavao je *prvoprestolnik* (a takov je i Jakov, jedan od 72 učenika, i razni biskupi); ali u tješnjem smislu. Sam Petar jest, *prvoprestolnik* sa odlikovanjem: ὁ πρωτόθρονος, dok Pavao jest na prosto πρωτόθρονος (brez spolnika), naime, jedan od prvoprestolnikâ. — Tondini, pobijajuć tvrdnje Parižkoga glasila, u paragrafu: *Des titres communes à Saint Pierre et à Saint Paul, et de la différence qui existe entre ces deux apôtres* (p. 70—78), ovu je dotku triumfalno dokazao. Izmed ostalih dokaza, ima sliedeći navod, kog uzimlje *iz Prologa* 29 Junija: „Koja „se pohvala za ove svetitelje (Petra i Pavla) može naći veća, od „svjedočanstva i izjave samoga Gospodina? O prvomu on posvjedoči, „da je blažen, i nazva ga *kamenom, na komu bi on Crkvu sazidao;* „a o drugomu proreče, da će postati sudom izabranim, eda bi nosio „njegovo ime pred usilnike i kralje"[1].

Ima još u liturgiji Grčko-Iztočne crkve što je Petru sasvim osobito; a to je:

7. Petar je *pastir Isukrstova stada*, a i *pastir svijuh Apoštola*. — „Kao najizvrstniji od svijuh, Petar *pastir Krstov* (postavljen od Krsta), „*primio je stado;* Pavao bio je božanstveni učitelj Crkve". — „(Petar) „*pastir Gospodnji svijuh Apoštola*"[2]. — Svi su Apoštoli, i svi biskupi pastiri; ali Petar nije samo jedan od takovih pastira: on je *pastir stada*, i *pastir svijuh Apoštolâ* (neizuzam ni Pavla). Nije dosta. Petar je od *samog Gospodina* postavljen pastirom svijuh Apoštola. On je njihov *vla-*

[1] „Sim' koe pohval' izloženie vatše; kto ubo pom'islit', pače Gospodnja svidetelstva i propovedi; ovago ubo ublaživša, i kamen' narekša, na nemže, vodruziti (grč. ἱδρῦσαι od ἱδρύω: *statuo, condo*) Cerkov' reče; ovago že sosud' izbranija b'iti predrekša, eže pronesti imja ego pred' mučiteli i cari . . ." (p. 73).

[2] „Jako preizrjaden' (ὡς πανάριστος) Petr' Hristov' past'ir', stado prijat', Cerkvi že Pavel' učitel' Božestvenn' b'ist'". — „Past'ir' vlad'ičn'ij v'seh' Apostolov'" (p. 21 et 23).

Digitized by Google

dičnij pastir, kako se ruski tekst izrazuje. A pošto se na ovomu mjestu naglašuje *božanstveni izvor* Petrova starešinstva (pastirovanja) nad svim Apoštolim, u isto doba bistro se izjavljuje, da je Petar pastir svijuh Apoštola *de jure divino*. — Naš auktor misli, — i kaže, da su i drugi prije njega, istoga mnenja bili —, da sam ovaj navod dostatan je, da obori sve prigovore grčko-iztočnjakâ protiv Prvinstvu svetoga Petra (p. 79).

Ovdje, s istim našim auktorom, treba nam se osvrnuti na objekciju Parižkoga glasila. — Jakov, brat Gospodinov, prvi Jeruzolimski biskup, nazvan je u liturgiji *glavom pastirâ*: le chef des Pasteurs; *prvim članom jerarkije:* le premier membre de la Hiérarchie; *koji je imao prvi prestol izmedju svijuh*: occupant le premier siége entre tous. — Razaberimo ove pojedine nazive, da vidimo koliko je sretna objekcija. Što se dakle prvog naziva tiče, evo odnosnog liturgičnog teksta, koga ista „*Union chrétienne*" navodi: „Buduć iz daleka predvidio tvoje, Jakove, življenje, Isukrst ljubitelj ljudî, premudri poznavalac budućnosti, uzeo te je za brata, jer te je izabrao, da budeš vjerni službenik svetih tajna i *početak pastirâ* (pastire-načalnik) *Jeruzolimskih*"[1]. Ovdje nema govora o *glavi pastirâ* u smislu, koga nam ono glasilo predstavlja. Samo je rečeno, da je Jakov prvi Jeruzolimski biskup, kô što je sbilja i bio, i da po njem počimlje poredica biskupâ onoga grada. Tondini suviše opaža, kako ono, što je „*Union chrétienne*" prevela riečima *chef des Pasteurs*, nije ni uba rieč *načalo-pastir*: ἀρχι-ποίμεν, koja bi uprav značila: *glavu pastirâ*, već *pastire-načalnik:* ποιμεν-ἀρχη. Prvom rieči liturgija označuje Isusa: „Načalopastirja (τοῦ ἀρχιποίμενος) Hrista brat' bil' esi", i jedinoga Petra: „Dostojno si ti bio nazvan *kamenom*: „kada je Gospodin potvrdio nepomičnu vjeru Crkve, postavio te je „*glavom pastirâ* (ἀρχιποιμένα) slovećega stada; s toga, po svojoj do„broti, uruči tebi ključe vrata nebeskih"[2]. Ovaj navod Tondini nije mogao naći u Ruskim izdanjima; ali donosi tekst grčki, pozivljuć

[1] „Izdaleča prozrja tvoe žitelstvo Jakove, brata tja prija Hristos' čelovekoljubec', premudr'ij providec', Jerusalimov svjaštennojavlennika verna, i past'irenačalnika postavljaet': Ἱεροσολύμων, Ἱεροφάντορα πιστὸν, καὶ ποιμενάρχην προχειρισάμενος" (p. 86, nota 2).

[2] „Σὺ ἐπαξίως πέτρα προσηγορεύθης, ὅτε τὴν ἀκράδαντον πίστιν ὁ Κύριος, τῆς Ἐκκλησίας ἐκράτυνεν, ἀρχιποιμένα, τῶν λογικῶν προβάτων κατέστησεν· ἐντεῦθεν κλειδοῦχον σε, τῶν οὐρανίων πυλῶν, ὡς ἀγαθὸς ἐνεχείρισεν" (Men. 29 Juin, à Laudes: p. 87, nota 1).

Digitized by Google

se na sliedeća izdanja: Ed. Ath. T. III, p. 319; Ed. Ven. 1843, p. 119; Ed. Ven. Pinelli.

Što se tiče naziva: *Premier membre de la Hiérarchie;* i ovdje „*Union chrétienne*" mistificira. U grčkom rečeno je: πρῶτος Ἀρχιερεύς, a u slovenskom: *perv'ii Jerarh'*. Dakle nije kazano, da je Jakov *prvi član Jerarkije.* Crkva Jeruzolimska prva je vremenom od posebnih crkava, što je imala svoga nadsvećenika, ili ti biskupa; jer Apoštoli prije neg se po svietu razidjoše izabraše Jakova njezinim biskupom, kako nam sama liturgija Grčko-Ruska svjedoči: „Sbor Apoštolâ izabra tebe, Jakove, da ti prvi obavljaš svećeništvo dobrotvora Krsta *u svetomu Sionu*"[1].

Napokon, nije istina, da je Jakov nazvan *prvoprestolnik izmedju svijuh*, ili, kako je velikim slovima bila napisala „*Union chrétienne*"; *pervoprestolnik VSI.* Evo odnosnog teksta: „*Dodjite svi, slavimo prvoprestolnika*"[2]. — Mi ćemo ovdje nadodati, kako samo zaime opredieljeno *vsi*, brez *h*, svjedoči, da je to nominativ, dočim genitiv bi bio: *v'sêh.*

8. Petar je *počelo kršćanâ, počelo pravoslavja, naučitelj Apoštolâ, vodja Apoštolâ*[3]. On je jošter *Crkva Božija*, *ključar Božije milosti*, i *ključar nebeskoga kraljestva*[4]. — Sve ovo rečeno je o samu Petru. Napose pak, naziv: ključar nebeskoga kraljestva, osim što je isključivo Petrov, u liturgiji Grčko-Slovenskoj opetovan je takovom postojanošću, da i najmanje pomnjivomu štiocu ima udariti u oči; i svagdje — što je još više, — kao naslov osobite Petrove slave, kao neko svojstvo, što Petra od svijuh ostalih odlikuje (Op. cit. p. 55—59). A ovo bi dalo povoda pitati: ako pod *ključima* ništa se nerazumi, izvan običajne oblasti odpuštanja griehâ, što su svi Apoštoli i u njima svi svećenici primili, kako grčko-iztočna škola hoće, s česa onda sva starina proglasuje Petrovom izvrštinom *oblast ključâ?* S drugog kraja:

---

[1] „Apostolskij lik' tebe izbra, svjaštenstvovati, perve v' Sione svjatem, Hristu blagodetelju: τῶν Ἀποστόλων ὁ δῆμος σε ἐξελέξατο, ἱερατεύειν πρῶτον, ἐν Σίὼν τῇ ἁγίᾳ, Χριστῷ τῷ εὐεργέτῃ" (p. 88, nota 2).

[2] „Priidite, pervoprestolnika *vsi* . . . veličaem': Δεῦτε, τὸν πρωτόθρονον πάντες . . . μεγαλύνωμεν" (p. 89, nota 1).

[3] „Hristianom' načalo". — „Načalo pravoslavija: ἡ ἀρχὴ τῆς ὀρθοδοξίας". — „Nastavnik' Apostolov'". — „Vožd' Apostolov': ὁ καθηγητὴς τῶν Ἀποστόλων".

[4] „Cerkov' Božija: ὁ ναὸς τοῦ Θεοῦ". — „Ključar blagodati: κλειδοῦχος τῆς χάριτος". — „Nebesnago carstvija ključar': κλειδοῦχος τῆς οὐρανῶν βασιλείας" (p. 24—26).

Digitized by Google

ako su ključe, o kojima je govor u Matijevu klasičnom mjestu (16, 19), svi Apoštoli, svi učenici (72) primili, zar nebi smješno (oprosti mi Crkvo sveta!) bilo, onakom postojanošću propoviedati o samomu Petru, ono što je obće i drugima bilo? . . Zaludan je dakle trud nekatolicim, kad s liturgijom hoće da dokažu, da Grčko-Iztočna crkva, s toga jer spominje oblast, koju je Isus dao (Matth. 18, 18) svim Apoštolim ujedno s Petrom, nepriznaje izvrštinom Petrovom oblast ključâ, o kojoj, kako rekosmo, govor je na drugome mjestu (Matth. 16, 19). Parižko glasilo, pored svih mogućih natezanja i napinjanjâ, iz premnogih mjesta, gdje se o Petru *ključi* spominju, nije moglo naći nego jedan sami tekst, u komu se, i to u nevlastitom smislu, *ključi* i Pavlu priznavaju. „*Cerkovnago kamenja, vsehvalnago Petra, i pobornika Pavla, mirskuju mrežu, dostojno voshvalim' vernii, jako imušta ključi nebesn'ija: oť nih' bo prosvjetisja vselennaja vjeroju Troičeskoju*". Ako je dakle i Pavao imao ključe; imao ih je ukupno s Petrom, a nikako brez Petra, kô što je o Petru na stotinu mjestâ kazano brez Pavla. Nije dosta. Ako je u tomu navodu rečeno, da je i Pavao imao ključe; to je rečeno iza kako je neposredno prije naglašeno Petrovo Prvinstvo, sliedećom izrekom: „Dostojno hvalimo, o vjerni, *crkveni kamen*, preslavnoga Petra, i borca Pavla, mrežu svieta . . . koji imadu ključe neba": da već nespominjemo, kako svaka oblast u Crkvi jest udioništvo Petrovi ključâ; te se i o drugim može reći, da s Petrom imaju ključe, akoprem neimaju ciele Petrove vlasti. A kad bi još kakove sumnje bilo o smislu ključâ u ovome navodu, onda bi molili naše protivnike, neka nam odgovore, zašto himnograf k riečima: *koji imadu ključe nebeske*, nadodaje sliedeće rieči: „jer je, po njima vasioni sviet prosvjetljen bio vjerom u Trojstvo"? Zadnje rieči jasno pokazuju, da i Pavao ima *ključe neba* s Petrom, ne u smislu vrhovne oblasti, nego samo u koliko ta oblast obuzimlje jošter propoviedanje vjere po vasionom svietu. Dali ima i još. Naš auktor donosi iz oficija 30 Junija, sliedeći tekst: „Petar i Pavao, dostigoše od Krsta „vjekovitu slavu, jer je prvi (Petar) ključe nebesâ primio, a drugi „bio uznešen u raj"[1]. Liturgija na ovome mjestu izrazuje antitezu izmedju Petra i Pavla: ovaj posljednji do trećeg je neba uznešen bio (II Cor. 12, 1—4); a Petar ključe je od neba primio. Kako je

[1] „ . . . slavu prisnosuštnu Petr' oť Hrista obrete s' Pavlom', ov' ubo ključi nebesn'ija prijat', sej že v' raj vozhitsja: δόξαν τὴν ἀΐδιον, Πέτρε πρὸς Χριστὸν συν Παύλῳ εὗρες, τὰς κλεῖς αὐτὸς μὲν τῶν οὐρανῶν πιστευθείς· ὁ δὲ εἰς Παράδεισον ἀχθείς" (p. 58).

Digitized by Google

dakle uznešenje na nebo izvrština Pavlova, njegova vlastitost, koja ga označuje i razlikuje od svakoga drugoga Apoštola, i od sama Petra; tako i ključi jesu Petrova izvrština, njegova označujuća vlastitost, koja ga od svijuh drugih, ma i od sama Pavla razlikuje.

Crkva Grčko-Iztočna jednakim se oduševljenjem izrazuje i o Petrovim nastupnicim, Rimskim biskupim. Nekoliko primjerâ, koje ćemo uzeti iz De Maistrea, i iz djelca D.ra Štiića: „*Kratki Razgovor o Iztočnoj Crkvi*“, to će nam jasno pokazati.

„Iza smrti svetog Petra, i njegovih dvaju nastupnika, Klement „mudro je u Rimu držao krmilo ladje, koja je Krstova Crkva“. A u nekoj pjesmi, na čast istoga svetog Klementa, crkva pjeva: „Mučeniče Krstov, Petrov učeniče, ti si nasljedio njegove božanstvene „kreposti, i time se pokazao pravim baštinikom njegova prestola“[1].

„Vrhovnikom, ovako crkva govori svetomu Silvestru, svetoga „sabora ti si se pokazao, o vršitelju svetih tajna, vrhovnoga od (Isu„sovi) učenikâ uresio si prestol, kao božanstveni vrhovnik svetih otaca „(biskupâ) utvrdiv sveti nauk, začepio si krivovjercim bezbožna usta“. Na drugom mjestu zove ga: „Pravilom vjere“[2].

„Kako ćemo te mi nazvati, crkva upravlja rieč Leonu Velikomu, „o čovječe Bogom nadahnuti? *glavom* pravoslavne Krstove Crkve, „okom li pobožnosti, propovjednikom li istine, *tvr dim temeljem*, *sta„rešinom vrhovnoga častnoga sabora*, *sigurnim pravilom nauka?*“. — „Ti si bio nasljednik Petrova vrhovnoga prestola. . . stup vjere. . . „baštinik častnoga Petra, i njegovim *zapovjedništvom* (ἀρχή: imperium) obogaćen“[3].

Svetomu Martinu crkva kaže: „Ti si uresio božanstveni Pe„trov prestol, i na tomu kamenu nepomičnom Crkvu uzdrżeći, pro-

[1] „De Maistre, Liv. 1, ch. X. — Donieli smo navod po prevodu De Maistreovu, a on prenosi prvoga iz Mineje, 15 Januara, Kondak, Stroph. II, a drugoga iz Života svetog Dimitrije Rostofskoga, 25 novembra.

[2] „Verhovnik' (Κορυφαῖος) javilsja esi svjaštennago sobora, svjastennotajniče: i verhovnago učenikov' (τοῦ Κορυφαίου Μαθητῶν) ukrasil' esi prestol'; jako božestvenni verhovnik svjaštennih otcev svjaštennoe učenie utverdiv, eretikov zagradil esi bezbožnaja usta“ (Tondini Op. cit. 13; Štič, str. 51; De Maistre loc. cit.).

[3] „Čto tja imenuem', bogodohnovenne? Glavu li pravoslavn'ija Cerkve Hristovi', okoli blagočest'ja, propovjednika li istine, osnovanie tverdo, starešinu verhovnago sobora čestnago, pravilo učenij izvjestno?“. — „Petra verhovnago prestola nasljednik bil' esi . . veri stolp pravoslavn'ija Hristovi Cerkve, Petra čestnago priemnik, i sego načalstvom obogativaja“ (Štić, str. 53—54; De Maistre loc. cit.).

Digitized by Google

„slavio si tvoje ime". — „Kako ću te ja imenovati Martine? Nau-„čiteljem preslavnim pravoslavnog nauka, vrhovnikom svetih i bo-„žanstvenih zapoviedi, istinitim odlučiteljem?"[1].

Svetomu Grguru II, crkva veli: „Bog te je pozvao, da budeš „*vrhovni biskup njegove Crkve*, i *Petra poglavice Apoštolâ baštinik*". — „Ti si se pokazao *Namjestnikom* pastira Krsta"[2]. Na drugom mjestu ona predstavlja udivljenju pravovjernih, poslanicu, koju je ovaj Papa pisao Leonu Isauriku o svetim slikam, spominjuć njegove rieči: „S toga ja, kao obučen oblašću i gospodarstvom (δεσποτεία) svetoga Petra, zabranjivam vam i t. d."[3]. — Ovaj tekst izvadjen je iz *Sobornika*; a u istom se Soborniku štije i sliedeći tekst, sastavljen iz poslanicâ, što je Teodor Študitski pisao Leonu III i Papi Paškalu. „Spasi nas *arkipastiru sve, koja je pod nebom, Crkve:* inače „pogibosmo! Ugledaj se u Krsta, Učitelja tvoga, i pruži ruku našoj „crkvi, kô što je on Petru! Nasljeduj stope Pape tvoga suimenika; „te kako je on ustao protiv krivovjerstvu Eutikovu dogmatičnim „svojim poslanicam, tako i Ti ustani protiv sadanjem krivovjerstvu. — „Nut čuj, *apoštolska glavo*, *od Boga predpostavljeni pastiru Krstovi „ovaca*, ključaru nebeskoga kraljestva: *Ti si bo Petar, i ti uresivaš „Petrovu Stolicu*. Tebi je Krst, Bog naš rekao: *Utvrdjuj braću svoju*. „Sad je vrieme i sgoda. Pomozi nas, Ti, koji si za to od Boga od-„redjen. *Ti si bo od Boga oblast primio, da prvinstvuješ nad svima*"[4].

Ovdje smo dovršili drugi dio naše knjige.

[1] „Ukrasiv Petrov božanstvenni prestol, i na togo kameni Cerkov nekoleblemu sobljud Martine i t. d.". — „Čto tja ninje Martine prosvještaem? pravoslavnih učenij nastavnika vseslavna, verhovnika svjaštennih neložna, lži istinešago obličitelja?" (Štiić, str. 55; De Maistre p. 63).

[2] De Maistre, loc. cit. — „Podobonačalnik pokazalsja esi načalnika pastirem Hrista" (Štiić, str. 56).

[3] De Maistre, loc. cit.

[4] Id. Ibid.

Digitized by Google

DIO TREĆI.

Učenje i djelovanje Papâ.

Poglavje I.

Pape prvih triju viekova.

Ako je zakon svakog organičnog bića, da ovo ima prije obstojati u klici, u zametu, pak da se naravnim tekom vremena, uz utjecanje raznih djelujućih sila, postupice razvija, raste i do svoje se savršenosti dovine; — te da od male klice, niknute iz želuda, vremešni hrast postane, a od ištom rodjena djeteta, odrasli čovjek: mi cienimo, da se nešto slična i o Papastvu može kazati: ob ovoj nebeskoj bilini, koja Petrom iz Iztoka u Rim donešena, i tu posadjena, kroz vjekove, neosjetljivo, po onom Horacijevu *„velut occulto arbor aevo“* (Carm. Lib. 1. O. 12), nastavila je historični svoj razvitak.

Hoćemo da kažemo, da forma, sjaj, kanonička uredba Papina djelovanja i vladanja, nije se na jedan mah, nego malo po malo uobličila. „U historiji Papastva, veli Döllinger, nesmie se zaboraviti „zakon, koji je kao obći temelj života Crkve, zakon neprestanog raz- „vijanja, povećanja od iznutra k van. U postupnom ovomu obrazo- „vanju, valjalo je, da Papastvo dieli istu sreću i iste kušnje, koje i „Crkva. Ono je stvoreno dvjema mogućim riečima, kojih sadržaj trudno „je ostvariti, i kojih utežitost jest neizmjerna. Onaj, komu se iste „rieči upravljene, ostvara ih u svojoj osobi i u svome djelovanju, „zasnovaje novo ustanovljenje u gradu, koji će biti središte buduće „Crkve, u Rimu. Ondje će ono mučke resti. Ono se u najstarije svoje „doba nepokazuje, već u riedkim okolnostima; ali forme oblasti Rim- „skoga biskupa i njegova djelovanja postaju svedjer to razgovietnije „i to bolje opredieljene. Jur za doba Rimskoga carstva, Pape bdiju „nad svom Crkvom, gledaju na sve strane, oznanjuju, opominju, iz- „govaraju odsude i nalažu naredbe, zavezuju i razdriešuju“ (L'Église „et les Églises, pag. 23—24).

Digitized by Google

Medjutim, to djelovanje Rimskoga biskupa, tu vrhovnu oblast mi nahodimo još u apoštolskoj dobi.

Klement, Petrov učenik, pomagač (συνεργός) sv. Pavla, koji „iza „smrti svetog Petra i njegovih dvaju nastupnika, kako veli Grčko-„Iztočna liturgija, krmilom ladje — što no je Isukrstova Crkva —, „mudro je u Rimu vladao“ (Mineja mjesačnaja, 15 Januara); Klement, velimo, daje nam primjer te vrhovne oblasti Rimskih Papa.

Još dakle nebijaše minuo prvi viek, pri smutnji, što se bila porodila u Korinćanskoj crkvi, nahodimo Papu gdje razmiricu poravnaje; i to uz takove okolnosti, da nije moguće nepriznati njegovu vrhovnu oblast u Crkvi. Hooli i sebišni ljudi bijahu se uzdigli protiv svojim svećenicim, zaniekujuć im oblast od Isukrsta. Svećenici, medju kojim bilo ljudî od Apoštolâ neposredno redjenih, šalju odaslanstvo ne u Efež, gdje još živio poljubljeni Isusov Učenik, već u Rim, k Papi Klementu; a valjda nitko neće reći, da oni nisu znali gdje je poglavitija crkvena oblast. Odaslanici su Fortunat, koga Pavao spominje (I Cor. 16, 17), Klaudij i drugi: svi od strane uvriedjenih. Očevidno je dakle, da stranka protivna nije s njima bila do nagodbe došla, ter da bi, usljed iste, arbitrom sami sebi odabrali Rimskoga biskupa. Klement odgovara oblašću vrhovnog pastira, podučujuć onu crkvu, nutkujuć, sviesteć i ponešto, akoprem najčednije i najljubežljivije, prieteć. „Vi, on veli, koji ste podigli barjak nepodložtva, budite po-„slušni svećenicim i primite pokoru za vaš grieh: srdce vaše u pokori „ponižujući, naučite podložni njim biti, i negovoriti već proti njima „oholo, uzgorno i drzovito; *jer vam je bolje biti malenim i pohvaljenim „u Isukrstovoj ovčarnici, nego da po vašoj oholosti od ufanja njegova „odpadnete*“[1].

Ovo je ona glasovita poslanica, koju je sv. Irinej zvao: ἱκανωτάτη γραφή *(scriptum luculentissimum)*, a Eusebij: ἐπιστολὴ μεγάλη τε καὶ θαυμασία *(Epistola non modo magna sed etium mirabilis)*, i koja je toliko visoko cienjena bila u Korintu i u drugim crkvam po Iztoku, da su je na više mjestâ, uz apoštolska pisma, pred pukom u svetačne dneve štili (V. Euseb. His. Ecc. Lib. IV, c. 23).

[1] „Vos ergo qui seditionis fundamenta jecistis, *subditi estote* presbyteris, et correptionem suscipite in poenitentiam: flectentes genua cordis vestri, discite subjici, deponentes arrogantem et superbam linguae vestrae jactantiam; melius enim vobis est, in ovili Christi parvos et probatos inveniri, quam altum sapientes e spe illius dejici“ (Opp. S. Clementis, Migne 1856, col. 174).

Digitized by Google

Nekatolicim je začudno, kako je Papa mogao imati vlast i nad Evandjelistom Ivanom: njima se to čini, da je svetogrdje i pomisliti. Nami pak, koji smo sa sv. Pismom i sa malo manje od sedamdeset svetih Otaca (nebrojeć ukupne izjave mnogih biskupa, kao što ni svjedočanstva nepoznatih starinskih auktora i jednodušni glas crkava u svetim liturgijam) dokazali, da je sbilja Petar od Isukrsta primio Poglavarstvo medju Apoštolim, i da je to Poglavarstvo iza Petrove smrti ostalo u Crkvi i prešlo na Rimske Pape, nami, velimo, nije nimalo začudno, da je Klement imao veću oblast nego Ivan Apoštol u Crkvi. Ako tvrdnja svijuh Otaca, odnosno na Petra napram ostalim Apoštolim, nije svetogrdna, mi neznamo, jer bi takova mogla biti, odnosno na Petrove nastupnike u Prvinstvu napram istomu Evandjelisti Ivanu, ako je ovaj poslje Petrove smrti na zemlji proživio. U kršćanskoj bo idei oblasti, a osobito crkvene, elemenat čovječji izčezava; te čovjek pod vlasti drugoga, nije čovjeku, već Bogu podložan. Pa i sám Bog-Čovjek, veli nam Evandjelje, da je ljudima bio poslušan: *et erat subditus illis* (Luc. 2, 51). U ostalom, zar Ivanu, koji ni zabludi, ni griehu nije bio podložan, bilo se bojati, da nebi došao do kakova sukoba sa Petrovim nastupnicim? Zar se plašiti, da apoštolsku oblast, što je od Isukrsta u cieloj Crkvi bio primio, nebi mu Papa sužio? — Nego, jer je Rozaven Ruskim pisaocim ob ovome predmetu liepo odgovorio, budi nam dozvoljeno ovdje njegove rieči izpisati: „Prigovaraju nam, veli, ako je Isukrstovo namjestništvo od najprvih doba Crkve u Rimskoj Stolici bilo, onda treba reći, da učenik poljubljeni Isukrstov, koji je živio do okolo svrhe prvoga vieka, i Šimun Zelot, Jeruzolimski, rodjak našeg Gospodina po krvi, podredjeni su bili bajoslovnomu Prvinstvu nastupnikâ svetog Petra. Ovo ipak što se nekatolicim čudom pričinja, katolicima se čini, da je stvar sasma priprosta. Katolici brez ikakve dvoumnosti, brez ikakva začudjenja, drže kao stvar istinitu, da sv. Ivan, i Šimun Zelot, i svi drugi Isukrstovi rodjaci po krvi, koji su još mogli biti živi, imali su biti podredjeni nastupniku sv. Petra, kao i samomu Petru: u tome oni ništa vanredna nenahode. Isukrst u izbiranju svojih Apoštola, nije gledao ni na krv, ni na prijateljstvo; a time naučio nas je, da ova ljudska promatranja nemaju nikakve vriednosti, kad je govor o crkvenom podredjenju" (De la Réunion de l' Égl. Russe etc. p. 160—161).

U drugom vieku počimlju hodočašća, putovanja u Rim, k Apoštolskoj Stolici, i to ponajviše iz Iztoka. — Stari mudroznanci putovahu

Digitized by Google

vavjek pram Iztoku, da onamo traže i nauče političnu, filozofičnu i bogoštovnu istinu; a mudroznanci kršćanski dolaze iz Iztoka u Zapad: iz Smirne, iz Aleksandrije, iz Napluse, iz Jeruzolima. Rim je cilj njihovu putovanju. Tu mi nahodimo najodličnija lica, što je u ono doba Crkva imala; Polikarpa, učenika Ivana Evandjeliste, koji dodje da se s Papom Anicetom sporazumi; Hipolita i Irineja pod Papom Eleuterijom: prvoga, gdje iz Aleksandrije dolazi, da vidi Rimsku Crkvu, kô što je kašnje njegov učenik veliki Origen došao τὴν ἀρχαιοτάτην ἐκκλησίαν ἰδεῖν; a drugog, poslana od Lionskih mučenika, da se s Papom posavjetuje o osudi laži-proročanstvâ Montanovi i drugaricâ mu Prišile i Maksimile: tu nahodimo filozofa Justina; tu Egesipa, koji došav iz Jeruzolima, poslje neg u putu poglavite crkve bijaše pohodio, piše ondje svoju poviest, i bilježi u njoj imenik Rimskih biskupa, od Petra do Eleuterija (Euseb. H. Ecc. Lib. IV, c. 22).

Za nastupnika Eleuterijova, Viktora (193—202), razmirica o danu, u koji kršćani imaju vazam svetkovati, daje nam dokaz vrhovne oblasti Papâ nad cielom Crkvom. Do onoga doba nije ni bilo u Crkvi pitanja, koje bi obći pokret medju kršćanim izazvalo. — A potakao je razmiricu običaj crkava male Azije, koje ujedno s žudijam svetkovahu vazam u četrnaesti dan žudinskoga mjeseca Nisan, pao on, u koji mu drago dan preko sedmice. Taj se običaj uveo iz popustljivosti napram obraćenim od žudinstva, i do Pape Viktora trpio. No tada Crkvi s jednog kraja već netrebalo tolike snošljivosti napram žudinskim obredim, a s drugog, budući došli iz Azije u Rim neki krivovjerci, medju kojim Blasto (V. Tertul. De Praescript. c. 53), i stali uvadjati judaizam, učeć „*Pascha non aliter custodiendum esse, nisi secundum legem Moysi XIV mensis*“ (Ibid.), Pape se pobojavaše, da medju kršćanim male Azije nebi zavladalo osvjedočenje, da sve crkve, koje nesvetkovahu vazam u onaj dan (a to su bile crkve svega svieta), prekršuju božanstvenu zapovjed. Osim toga moglo je biti sablaznivo po nevjernike, viditi gdje dvi susjedne, na pr., crkve, toliko se razlikuju, da jedna dava znakove veselja i blaguje vazmenog jaganjca, čim druga traje u postu i pokori, i u bogodušnom ožalošćenju radi smrti Spasiteljeve. Zato Viktor, pokle bijaše sakupio sabor od Talijanskih biskupa, u kome bilo odredjeno, da se vazam nesmie svetkovati već u nedjelju, ni prekršivati post prije toga dana, odpravi odnosno sinodično pismo poglavitim biskupim pokrajinâ Rimskoga carstva. Na temelju toga pisma, Teofil Cezarejski sazva Palestinske biskupe, Irinej Galske, Bakil Korinćanski Grčke, i, kako mnogi hoće,

Digitized by Google

Demetrij Aleksandrijski Egipatske, a Palma Amastritski Pontičke. Svi ti sabori, jednako kao i Osroenski (stare Asirije) jednodušno pristadoše uz Rimske odredbe (V. Rohrbacher, St. della Ch. Vol. III, p. 172). Naosob pak Teofilov sabor, u kome, kako se Cave izrazuje, *„praesidebant Theophilus Caesariensis et Narcissus Hierosolymorum episcopi, qui pro Victore Romano sententiam dixerunt“* (Hist. Litt. Script. Eccl. p. 58); taj sabor, velimo, sám nam kaže, da je Teofil *od Viktora oblast primio*, da naredi u onim istim mjestim, gdje je Spasitelj u pùti živio, kada se ima vazam svetkovati, i da je Teofil pred saborom pokazao primljeno ovlašćenje i nalog (V. Mansi, Coll. Conc. T. I, col. 709—712). Nego Polikrat Efežki biskup nehtjede se pokoriti, a s njime i biskupi njegova sabora. Oni odgovaraju Papi (poslanica je podpisana samim Polikratom; ali isti Polikrat kaže, da je ona izraz i njegovih sudrugova), izjavljujuć, da kako su Azijanci, neporočno obdržavajuć pravilo vjere, po nauku Evandjelja vavjek vazam svetkovali, tako da će i u napred, pošto se treba većma Bogu pokoravati, nego li ljudem: πειθαρχεῖν μᾶλλον Θεῷ δεῖ ἢ ἀνθρώποις (Apud Hier. De Viris Illustr. cap. 45; Mansi, T. cit. col. 719).

Kada Viktor primi poslanicu Polikrâtovu, koliko ga poslanice drugih gori spomenutih sabora bijahu obradovale, toliko ga ova razžalosti. Zato videć, da se Azijanci pozivlju na nepromjenivo pravilo vjere i na sveto Evandjelje, — kolik da je običaj ostalih crkava u protuslovju s Evandjeljom; a uz to, da podižu u Crkvi zastavu nepodložtva, i po neki način šizme, hoti ih izobćiti. Eusebij ovako stvar pripovjeda: *„His ita gestis, Victor . . illico omnes Asiae vicinarumque provinciarum Ecclesias tanquam contraria rectae fidei sentientes, a communione abscindere conatur; datisque litteris universos qui illic erant fratres proscribit, et ab unitate Ecclesiae prorsus alienos esse pronuntiat“* (His. Ecc. Lib. V, c. 24: Opp. Migne, T. II, col. 493). Učenjaci nisu složni u tomu — pošto Eusebijove rieči nisu posve jasne —, da li je sbilja Viktor Azijance izobćio, ili samo izobćenjem zaprietio. No to je za naš cilj ἀδιάφορον. Svakako u namjeri Viktorovoj mi vidimo oblast Pape nad cielom Crkvom; a to nam i protestanti priznaju, čim kažu, da je to jedan od najprvih primjera takove oblasti (V. Bergier, Dizion. Teol. art. Pasqua). Istina da protestanti nadodaju, da je to bila sama pretenzija od strane Viktorove, kojoj su se drugi biskupi oprli. Ali kad bi baš i tako bilo, nebi zato manje istina bila, da je Viktor osvjedočen bio o svojoj vlasti u vasionoj Crkvi, i da je prema tomu osvjedočenju učio i postupao. Dali

Digitized by Google

stvar je drugčije bila. Evo što Eusebij kaže: „*Verum haec* (što je Viktor hotio izobćiti Azijance) *non omnibus placebant episcopis. Proinde Victorem ex adverso hortati sunt, ut ea potius sentire vellet quae paci et unitati charitatique erga proximum congruebant. Extant etiamnum eorum litterae, quibus Victorem acerbius perstringunt. Ex quorum numero Irenaeus in epistola, quam scripsit nomine fratrum quibus praeerat in Gallia, illud quidem defendit, solo die dominico resurrectionis Domini mysterium esse celebrandum: Victorem tamen decenter admonet, ne integras Dei Ecclesias morem sibi a majoribus traditum custodientes a communione abscindat*“ (loc. cit.). Iz ovoga se vidi, da, po osvjedočenju Irinejovu i onih biskupa, o kojim Eusebij govori, Viktor je sbilja imao oblast izobćivati i ciele Azijanske crkve: inače jer bi Irinej *pristojno ga opominjao*, da tog nečini, zarad sama običaja, što one crkve obdržavaju? Budalasto je hotit učiniti ono što učiniti nemožeš; a nije manje budalasto odvraćati drugoga, da nečini ono, što se zna, da nema nikakve oblasti učiniti. U ostalom, zar je itko tada Papu ukorio, da prisvaja sebi oblast, koja ga u Crkvi nipošto neidje? Ako se Polikrat uzprotivio, pa što je zato? Koliko je vasionskih Sabora, a da njihove odredbe na odpor nisu naišle? S Bogom! svaka oblasti, ako zakonitost njezina obstojanja zavisi od toga, da se njezinim naredbam, nenadje oporbenikâ.

U trećem vieku spomenut nam je Papu sv. Stjepana (253—257). Klasičan je njegov: „*Nihil innovetur*“, o kog se razbi sav žestoki odpor Frigijskih i Afrikanskih sabora u pitanju *prekršćivanja*. A znamenito je takodjer i izobćenje Firmilianu i drugim popriećeno. Ali u njegovu Papastvu ima nešto možda znamenitijeg za oblast Rimskih Papa, priznavanu u ono doba u Crkvi; a to je apelacija dvaju Španjolskih biskupa, Basilida i Marciala. Svrgnuti, rad zločinâ, od zakonitih sudaca, Papi se utekoše; a Papa povjerovav njihovim lažnim ogovorim, naredi, da im stolice budu povraćene, uzprkos tomu, što su na iste stolice jur druga dva biskupa bila umješćena. — Ako je apelacija, prizivanje okrivljenika od nižeg sudca na višega, eda bi ovaj posljednji preinačio, ili opozvao odsudu prvoga; onda u našemu slučaju imamo pravu apelaciju, jer Basilid i Marcial prizivaju se od odsude zakonitog sinoda na sudište Rimskoga Pape; a Papa razvidja parnicu, i drugu odsudu izgovara. Malo mari što Papina odsuda nije imala efekta, jer joj se u Španjolskoj uzprotivili, pošto za naš cilj dosta je konstatirati fakt apelacije, i osvjedočenje, u kome

Digitized by Google

je Papa Stjepan bio, da može primati apelacije. Sto velimo osvjedočenje Pape Stjepana, kad isti ovaj primjer pokazuje nam, da je to bilo osvjedočenje ciele Crkve? I zaista. Kad u Španjolskoj obaznaše za Stjepanovu odsudu, po Feliksu i Sabinu, koje bijahu biskupima redili na mjesto Basilida i Marciala, odpravljaju pismo Ciprianu, tražeć kod njega zaštite. Ciprian sazove sabor i proštivši ono pismo, u kome se dokaziva hu mnogi i veliki zločini Marcialovi i Basilidovi, sa svojim biskupim izjavi, da su ova dvojica pravedno bili svrgnuti, pa da se nemaju već biskupima smatrati; a po tom, da su zakonito redjeni, Feliks i Sabin. „Niti, veli Ciprian u poslanici *ad Clerum et plebem in Hispania consistentes*, „niti može (njihovo) po zakonu obavljeno „redjenje biti uništeno tim što Basilid, iza očitovanih njegovih opa„čina, a i njim istim izpovjedjenih, pošav u Rim prevario je našeg „sudruga Stjepana, prebivajućega u daljini i nepoznavajućega kako „stvari obstoje i što je istina. A to čini, da su Basilidovi zločini „pomnožani, mjesto da budu dignuti, i da prošlim njegovim griesima „bude nadodan zločin prevare i ometanja. U tomu pak, ne toliko „imamo kriviti onoga, koji se puštao lukavom prevarom zavesti, ko„liko prezirati drugoga, što se prevarom znao poslužiti“ [1]. — Ciprian veli, da je Stjepanova odsuda brez vriednosti; ali na komu temelju, takovom je proglasuje? Zar na tomu što Basilid bio se *prizvao* na Papin sud? Nipošto. Odsuda nema vriednosti, *propter vitium obreptionis*, jer je prevarom bila dobivena. Da právo ili običaj nebude obstojao, da Papa može presudjivati, ili uništivati odsude saborâ, i primati apelacije osudjenikâ, zar bi Ciprian tu priliku propuštao i nedigao svoj glas proti samoj apelaciji? Dapače, sám priznaje apelaciju: jer tko spominje *vitium obreptionis*, jur predmnieva, da je zakonit onaj sudac, komu je utok podnešen; pošto potapšavanje, *(subreptio)* i krivo prikazivanje *(obreptio)* samo mogu imati mjesta pred sudcem i starešinom (Cf. Zaccaria, Anti-Febr. P. II. Lib. 3. c. 2, n. 5; Palmieri, De Rom. Pont. p. 426). S toga i sám Baluze,

[1] „Nec rescindere ordinationem jure perfectam potest quod Basilides post crimina sua detecta, et conscientiam etiam propria confusione mutatam, Romam pergens Stephanum collegam nostrum longe positum, et gestae rei ac tacitae veritatis ignarum fefellit, ut exambiret reponi se injuste in episcopatum, de quo fuerat jure depositus. Hoc eo pertinet ut Basilidis non tam abolita sint quam cumulata delicta, ut ad superiora peccata ejus etiam fallaciae et circumventionis crimen accesserit. Neque enim tam culpandus est ille cui negligenter obreptum est, quam hic execrandus qui fraudulenter obrepsit“ (Ed. Venetae, Ep. 68).

*

Digitized by Google

akoprem ne veliki prijatelj preimućtvâ apoštolske Stolice, bio je usilovan izpovjediti, da u ovome činu imamo autentični dokaz, kako su od najstarijih doba biskupi, kojim se činilo da su nepravedno potlačeni, uticali se, da nadju pravice, k Rimskomu Papi; ter da svi Goulartovi razlozi, kojim je ob ovoj dotki cienio pobiti Pamelia, nevriede po boba: „*Futilia sunt quae hic adversus Pamelium scripsit Goulartius*“ (nota 27 in Ep. 68 S. Cypriani).

U trećem vieku takodjer, za Pape Dionisija (259—269), neki pravovjernici Aleksandrijski, dobro u vjeri izučeni, budući spazili u spisim svoga biskupa Dionisija nekoliko izrekâ, koje su lako mogle dati prigodu, da se krivo misli o Isukrstovoj božanstvenoj naravi, podjoše u Rim i osvadiše ga pred Papom, njegovim imenjakom, kao da uči, da je Sin stvoren, i da nije jednosućan s Otcem. Što Papa budući začuo, sazove sabor u Rim, koji se jednodušno izjavi protiv nauku, o kome je Aleksandrijski biskup bio osvadjen: usljed česa, Papa dojavljujući mu saborsku odsudu, nalaže mu, neka razjasni dotke, o kojim je bio obtužen. Dionisij čim prije odgovori Papi svojim pismima, koje nazva: *Elenchus et Apologia;* a to ne, da se parba s njime, već da se ogovori i brani: *non contendendi animo, sed sui purgandi causa*[1]. — Mi bismo rada čuti iz crkvene starine kakav dogadjaj, da je išto slična, nećemo reći od Rimskoga, već od kakva Zapadnog biskupa zahtievao, ma bio koji Iztočni prvoprestolnik; il da je ovima išao tko na tužbu proti prvim. A ipak još smo daleko, od vremena vasionih sabora.

Još ćemo iz trećega vieka navesti jedan čin, što se na Papastvo Feliksa I (269—274) odnosi.

---

[1] „Quidam ex Ecclesia fratres, sanae quidem doctrinae homines, non sciscitati tamen eum (Dionysium Alexandrinum) qua de causa ita scripsisset, Romam se contulere, illumque apud cognominem Dionysium Romanum accusarunt (quod Filium rem factam et Patri non consubstantialem affirmaret). Quibus ille auditis . . misit . . ad Dionysium (Alexandrinum) litteras, ut indicaret, qua de re accusatus ab illis fuisset. Ille vero quamprimum sui purgandi causa libros edidit, quos inscripsit, *Elenchus* et *Apologia* . . . non enim contendendi animo scripsit, sed sui defendendi suspicionisque amovendae causa“ (S. Athanas. *De Sententia Dionysii*: Opp. Migne, T. I, col. 499. Cf. etiam ejusdem: *De decretis Nicaenae Synodi*, n. 25, Ibid. col. 462; *De Synodis Arimini et Seleuciae celebratis*, n. 43, T. II, col. 770).

Digitized by Google

Iztočni biskupi, u Antijokijskom saboru, bijahu svrgnuli s biskupske stolice krivovjerca Pavla Samosatskoga, i mjesto njega biskupom onog grada imenovali Dona. Ali okorni krivovjerac, štićen kraljicom Zenobijom, nehtjede novomu biskupu ustupiti biskupskog stana. Medjutim Rimski car Aurelian, svladav Zenobiju i unišav u grad, pokle ču pravedne tužbe biskupâ protiv Pavlu, odsudi, da se onomu od dvojice ima puštati biskupska kuća, komu bi Rimski biskup sa biskupim Talijanskim to odredio[1]. Eusebij kaže, da car nije mogao pravednije odsude dati: *rectissime hoc negotium dijudicavit.* — Iz ovoga čina nećemo izvoditi, da su dakle i Rimski cari znali za Prvinstvo Rimskog Pape nad cielom Crkvom. Nasuprot mi cienimo, da u ono doba to cari nisu znali. Ali, pošto je Aurelian bio poganin, te nije mu moglo ni na um pasti, da Iztočnim biskupim, pri obstojećoj razmirici, dade za sudce Papu i Talijanske biskupe, onlikom širinom mora od njih udaljene, a niti njihovim jezikom govoreće; treba reći, da mu je oni naputak bio ukazan od istih Iztočnih biskupa, ako ne i od sama Pavla Samosatskoga, u namjeri da dobije vremena. U jednomu pak i drugomu slučaju, očevidno je, da se tada u Iztoku priznavala oblast Papina i povrh saborskih odsuda: inače Eusebij nebi bio rekao, da je Aurelian *rectissime* onaj posao razsudio; nit bi se biskupi uztegli bili, da nekažu caru, kako u crkvenom odnošaju, Iztočni biskupi nisu Rimskomu podredjeni.

[1] „Sed cum Paulus e domo ecclesiae nullatenus excedere vellet, interpellatus imperator Aurelianus rectissime hoc negotium dijudicavit, iis domum tradi praecipiens, quibus Italici Christianae religionis antistites et Romanus episcopus scriberent“ (Euseb. His. Ecc. Lib. VII, c. 30: Opp. Migne, T. II, col. 719).

Digitized by Google

Poglavje II.

Julij I i Damas.

Članak 1.

Sv. Julij (337—352).

Poviest nam crkvena kaže, kako premoguća arijanska stranka, a na čelu joj Eusebij Nikomidijski, nehtijuć nipošto trpiti vrlog zatočnika Isukrstova božanstva, Atanasija razumjemo reći, poslje nego nedostojnim bila ga proglasila, i svrgnula sa biskupske časti, Aleksandrijskim biskupom učini nekog Pista, arijanca dakako. To bilo god. 339, malo kašnje neg se Atanasij iz zatočenja u Treveru bijaše povratio. Medjutim, da održi šizmatičkog svoga biskupa, ista stranka šalje odaslanstvo u Rim, nalogom, da izposluje od Julija Pape priznanje Pistovu izboru, i uruči Papi pismene osvade protiv Atanasiju i dvama njegovim suborcem, Marcelu, naime, Ancirskomu biskupu, i Asklepi Gazskomu. Nego i Atanasij, koji u to vrieme bijaše sazvao sabor u Aleksandriji, odpravlja odaslanstvo u Rim sa sinodičkim pismom istoga sabora, i sa drugim mnogim izpravami, iz kojih bi Papa još bolje o njegovoj se nevinosti osvjedočio. — Tako se poslanici obadvijuh stranaka sastadoše u Rimu: jedni i drugi tražeć, da Papu sebi dobiju. Ali pri očevidnosti dokazâ, što Atanasijovi poslanici iznesoše, eusebijovci se nadjoše u neprilici. Što će tada? Da se iz škripca izbave, zamole Julija, neka dade sazvati sabor, pozivljuć na isti Atanasija i suparnike mu, pa da će tada oni svoje dokaze na sriedu iznieti. Papa prigrli taj predlog, te pisa u Iztok, pozivljuć osobito Atanasija. No eusebijovci uvidjajuć, da u Rimu nebi mogli cilj svoj dostignuti, akoprem sami od Pape pitali sabor, sazovu skupštinu u Antijokiju (341), gdje na novo Atanasija osude, i imenuju drugog biskupa za Aleksandrijsku stolicu, jer se već i sami svoga Pista stidili. A usljed toga, pošto novomu pseudobiskupu svjetska vlast u prilog bila i proglasila ga, po naredbi samog cara Konštancija, zakonitim, Atanasij bi usilovan pobjeći.

Što se pak tiče toga Antijokijskog sabora, mi ćemo samo na ovom mjestu opaziti, kako dva grčka povjestničara, Sokrat i Sozomen, njegovu nezakonitost dokazuju najviše iz toga, „*što Rimski biskup „Julij, nit je istomu saboru prisustvovao, nit je onamo bio poslao, tko*

Digitized by Google

„*bi ga zastupao; dočim je crkvenim zakonom utvrdjeno, da crkve ne-*
„*maju ništa odredjivati brez dozvole Rimskoga biskupa*“[1]; i „*jer po*
„*svećeničkom zakonu treba ništetnim smatrati sve, što je preko njegove*
„*volje učinjeno*“[2]. Preznamenita svjedočanstva za Poglavarstvo, prave oblasti, Rimskih Papa!

Atanasij dakle, pozvan od Pape, podje onamo, *gdje umrli ostanci Apoštola Petra opočivaju* (Apol. de fuga sua, n. 18; Hist. Arianor. ad Monachos, n. 37), *gdje je Apoštolski prestol* (Hist. Arian. ad Mon. n. 35); *gdje Petar uči svoje nastupnike* (Apol. cont. Arian. n. 307; Hist. Arian. ad Mon. n. 36).

U isto doba kad i Atanasij, a i jednakom svrhom, naime, da traže obrane kod Pape Julija, dodjoše u Rim mnogi drugi prognani biskupi: Marcel iz Ancire, Asklepa iz Gaze, Lucij iz Drinopolja, Pavao iz Carigrada, druga dva biskupa iz Tracije, Teodul i Olimpij, pet ih iz Sirije, jedan iz Fenicije (Cf. Prolegomena ad Opp. S. Ath. Migne, T. I, p. XCVIII).

Ovo dotrčavanje biskupâ iz najdaljih pokrajina u Rim, veliki je pojav u crkvenoj Poviesti. Crkva, možemo reći, ištom u četvrtom stoljeću počimlje svoj javni rad. Ištom u četvrtom stoljeću ona se pojavljuje kao zadruga javno konstituirana, sa svojom jerarkijom, sa svojim zakonima, sa običajima svojim: riečju, životnost se Crkve vanka pomoljuje, poslje neg minu era Neronâ, i Dioklecianâ. Pa eto odmah pri svakoj većoj razmirici, pri svakomu utežnom pitanju, kršćanski se Iztok k Rimu obraća, i od njega ište svjeta, pomoći, zaštite. I zato, mi se nimalo nečudimo, kada vidimo, da je već u četvrtom stoljeću bila poznata učenijemu poganskomu svietu vrhovna oblast Rimskih Papâ nad cielim kršćanstvom[3].

[1] „Sed neque Julius interfuit Romanae urbis episcopus, nec quemquam eo misit qui locum suum impleret; cum tamen ecclesiastica regula vetet, ne absque consensu Romani Pontificis quidquid in Ecclesia decernatur: τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ κανόνος κελεύοντος, μὴ δεῖν παρὰ γνώμην τοῦ ἐπισκόπου Ῥώμης κανονίζειν τὰς ἐκκλησίας“ (Socrat. Hist. Eccl. Lib. II, c. 8: Patr. Gr. Migne, T. LXVII, col. 195).

[2] „Legem esse pontificiam ut pro irritis habeantur quae praeter sententiam Episcopi Romani fuerint gesta: εἶναι γὰρ νόμον ἱερατικὸν, ἄκυρα ἀποφαίνειν τὰ παρὰ γνώμην πραττόμενα τοῦ Ῥωμαίων ἐπισκόπου“ (Sozom. Hist. Eccl. Migne, T. cit. Lib. III, c. 9).

[3] Amian Marcelin kazujuć, kako je car Konštancij dao dovesti u svoj dvor Papu Liberija, jer je svakako hotio, da i on pristane uz osudu Atanasijevu, spominje Liberijovu vrhovnu oblast: „**Liberius christianae legis Antistes,** *a Constantio ad comitatum mitti praeceptus est, tanquam*

Digitized by Google

Došavši u Rim gorispomenuti biskupi, Papa najprije se hoti izviestiti o Marcelovoj ortodoksiji, jer stojaše proti njemu osvada, da je u sabelijanstvo upao: osvada, koju su eusebijovci bili Papi prikazali. „*Cum igitur*, ovako štijemo u djelim Sardičkoga Sabora, *jam pridem Eusebiani Julio comministro nostro Romanae Ecclesiae episcopo literas scripsissent contra praedictos comministros, nempe Athanasium, Marcellum et Asclepam*“ (Opp. S. Athan. Migne, T. I, col. 326); a to nam svjedoči i Julij u poslanici upravljenoj Eusebiju i drugovim mu (Ibid. col. 291); dapače i sám Atanasij, koji veli: „*De Marcello autem Galatiae episcopo, superfluum fortasse fuerit mentionem facere: omnibus enim compertum est, Eusebianos ab eo antea impietatis accusatos, eum vicissim accusasse, eorumque opera senem illum exsulasse*“ (Hist. Arianor. ad Mon. Ibid. col. 699). Iz riečî se Atanasijovi vidi, da su iz osvete eusebijovci Marcela bili sabelijanstvom obtužili; a to, jer je on njih prije obtužio bezbožtvom. Pravedno pak, ili nepravedno, Marcel obtužen bio, u Rimu, na Papin zahtjev, on izdade knjigu, kojom podpuno i triumfalno opravda svoju ortodoksiju. „*Ille autem (Marcellus) Romam profectus sese purgavit, fidemque suam illis exigentibus scripto tradidit, quam Sardicensis ipsa Synodus approbavit*“ (Athanas. loc. cit. Cf. Epist. Julii ad Oriental. Ibid. col. 281—307, et col. 323—334).

Kad je Papa već bio na čistu s toga kraja, što je učinio na obranu potlačene pravice, to će nam kazati dva spomenuta grčka povjestničara.

„Pošto bijahu, piše Sokrat, Julija, Rimskog biskupa, izviestili o „stanju stvarî, on, *jer je to preimućtvo Rimske Crkve*, dade im pisma, „u kojim velikom oblašću govoraše; te ih odpravi u Iztok, poslje „nego svakomu svoju stolicu bijaše povratio, a i jako ukorio one, „što su imali drzovitost njih svrgnuti. Dielivši se dakle iz Rima, „pouzdanjem u pisma biskupa Julija, zaposjedoše svoje crkve, i ra„zaslaše Julijove listove onim, kojima su bili namjenjeni“[1]. Sozomen

imperatoris jussis . . obsistens . . . Id enim ille (Constantius) licet sciret impletum (naime, da su Atanasija ostali biskupi osudili), *tamen auctoritate quoque qua* **potiores** *aeternae Urbis* **episcopi** *firmari, desiderio nitebatur ardenti*“ (Prolegomena ad Opp. S. Ath. T. I, pag. CXXIV—V).

[1] „Ubi cum Julio Romano Episcopo causam suam exposuissent, ille, quae est Ecclesiae Romanae praerogativa, liberioribus litteris eos communitos in Orientem remisit singulis sedem suam restituens, simulque perstringens illos, qui supradictos Episcopos temere deposuissent. Itaque illi Roma digressi, et Julii Episcopi litteris freti, suas quisque ecclesias occuparunt,

Digitized by Google

pak veli: „Rimski biskup, budući proučio njihove razloge, i našav ih „složne u vjeri Nicejskoga Sabora, u svoje ih obćinstvo primi. I jer „se njemu, *radi dostojanstva Stolice, pristoji o svemu starati*, svakomu „dotičnu crkvu povrati; a Iztočne biskupe, koji su ih bili osudili, „pismom ukori, jer su nepametno u tome poslu postupali, i crkve „uznemirili . . . Dapače im se zagrozi pedepsom, ter se unapred nebi „takovih stvari okanili“[1]. Ovo je poviest.

Još dakle prije Sardičkoga Sabora, ne samo da dolaze u Rim i arijanci dok se nadali, da mogu Papu prevariti, i katolici pravi s velikim Atanasijom na čelu, nego Papa pokazuje takovu oblast nad Iztočnom crkvom, kakovu historija o nijednom drugom Patrijarki nespominje. Pa te oblasti svjedoci su nam sami grčki povjestničari!*.

---

et epistolas ad eos quibus scriptae fuerant miserunt“ (Hist. Eccl. Lib. II, c. 15, T. cit. col. 211).

[1] „Episcopus igitur Romanus cum singulorum causas cognovisset, omnesque in Nicaenae fidei doctrinam consentientes reperisset, tanquam idem cum ipso sentientes, in communionem recepit. Et quoniam *propter Sedis dignitatem omnium cura ad ipsum spectabat*, suam cuique ecclesiam restituit. Scripsit etiam Orientalibus episcopis *reprehendens eos* quod in supradictorum causis non recte judicassent, et quod ecclesiarum statum turbarent; eo quod decretis Concilii Nicaeni minime acquiescerent. Simulque paucos ex illorum numero ad constitutum diem adesse jussit, qui docerent justam ab ipsis prolatam fuisse sententiam: *minatusque est se in posterum non passurum*, nisi a novandi studio absisterent“ (T. cit. Sozom. Hist. Eccl. Lib. III, c. 8, col. 1051).

* „*Kiril i Metodije*“ dok za sve ovo nezna, evo što o Juliju Papi piše: „Kad su poslje Silvestra, pape Julije i Liberije počeli mješati se u arijanske sporove, umjesto da se ugladi put osvješćenju jeretika, opasnost po pravoslavlje postala je još jačom: — a kako? Evo kako, jer je papa Julije na svome saboru proglasio *pravoslavnim* Markela Ankirskoga učenika Savelijeva, dakle i sam pao u jeres“ (str. 229). — Stavimo, da Marcel i prije i kašnje neg je bio u Rimu nije bio čist od sabelijanstva, ovdje je pitanje, da li je za svog boravljenja u Rimu pravovjernim se pokazao, ili ne. Mi smo dokazali, da jest; a dokazalismo na temelju svjedočanstva očevidnog svjedoka sv. Atanasija, na temelju izjave Pape Julija, na temelju svjedočanstva Sardičkoga Sabora, na temelju napokon Sozomenove historije; pošto Sozomen kazao nam je, da je Papa primio *sve*, dakle i Marcela, *in communionem*, poslje nego je njih našao *in Nicaenae fidei doctrinam consentientes*. A to je dosta, da Julij zbog Marcela podpuno bude opravdan. — Stavimo sada, da je Marcel prevario Julija, pretvarajuć se pravovjernim. Pa zar odatle nastaje kakva mučnost katoličkim bogoslovim odnosno na Papinu nepogrješivost *ex cathedra?* Tko bi to cienio, tim bi pokazao, da je odveć malo upućen u nauk katoličke Crkve. Što? Da, na pr., kakov grčko-iztočni vladika iz dalekog Iztoka dodje u Rim

Digitized by Google

Eusebijovci medjutim videć, da Papa bijaše povratio svim biskupim njihova prava, razsrdjeni šalju mu pismo puno ukorâ i jeda. Papa im odgovara onom poslanicom, koju je veliki Atanasij uvrstio u svoju Apologiju protiv arijancem, i koja će, dok kršćanskoga svieta bude, vavjek uzorom pastirskih poslanica biti. Tu je dostojanstvo vrhovnog Crkve pastira; tu je ljubav otčinska; tu je blagost evandjelska; tu je umjerenost, razboritost i prava kršćanska mudrost. Braneć Atanasija, Papa govori zakletim njegovim, a i svojim dušmanom: „O ljubljeni moji!.. sve da su u čem oni (Atanasij, Marcel i ostali) „bili krivi, kako vi velite, trebalo je stvar po crkvenim pravilim „razsuditi, a ne onako, kako je učinjeno: trebalo je nama svima pi„sati (Papa govori o sebi i o svome Rimskom saboru), da od svih „bude sudjeno što je pravedno; pošto su obtuženici bili biskupi, te „su trpile crkve, i to ne kojekakve crkve, već one, kojima su sami „Apoštoli upravljali, (ovo se odnosi na Aleksandrijsku crkvu, jer je njom najprvi vladao Marko Evandjelist, poslan od Apoštola Petra). „Zašto dakle, osobito o Aleksandrijskoj crkvi ništa nama niste pisali? „Zar ne znate kako je običaj, da se najprvo nama javi, i da *ovdje „ima biti razsudjeno, pri kome je kraju pravica. Zaista se ovoj Crkvi „imalo pisati*, ako je kakva sumnja protiv biskupu onog grada obsto„jala. To pak nije učinjeno; već, brez da su mene o ičemu izviestili: „a iza kako su učinili sve, što im po volji bilo, hotili bi, da ja uza „nje pristanem, i neznajuć krivnje kojimi ih obtužuju. Tako Pavao nije „naredio; nit je to nauk naših otaca: to je sasma novotariti. Molim, „nebudi vam žao što ovako vam pišem, jer obće dobro na to me „siluje; *i samo vam predočujem, što sam od blaženog Apoštola Petra „naučio;* a nebih vam ni pisao, da sbivše se okolnosti nebudu me „smutile“[1]. — Ovdje Papa naglašuje teoriju, na temelju koje uništio

---

k Leonu XIII; te, *pretvarajuć se katolikom*, stane moliti Papu, neka ga u svoje obćinstvo primi; a pri tom, da bolje Papu uvjeri, o svome katoličkom osiećanju i osvjedočenju, ne samo pred njim izreče vjeroizpovjed Pija IV, nego jošter, prema nauku katoličke Crkve, osobito što se prieporniih pitanja izmed katolikâ i grčko-iztočnjakâ tiče, napiše liepu knjigu; pa da ga Papa *pravovjernim* proglasi, zar bi odatle nastala kakva opasnost za pravovjerstvo? Dalje. Što bi Leon XIII u tome slučaju ostao prevaren, zar bi to bila objekcija protiv Papinoj nepogrješivosti? Il bi tko mogao uztvrditi, da je sám Papa upao u bludnju zaniekujuću Izhodjenje Duha Svetoga i od Sina?

[1] „An ignoratis hanc esse consuetudinem, ut primum nobis scribatur, et hinc, quod justum est, decernatur? Sane si qua hujusmodi

Digitized by Google

je odsudu, protiv Atanasiju i drugim biskupim izrečenu od Antijokijskog sabora: teoriju naime Prvinstva svoje Stolice. On bo pozivlje se na njezina prava: prava, što je po Petru pristoje; i veli, da od Rima treba očekivati odsudu u crkvenim parnicam. A to je ono, što smo vidili, da i grčki povjestničari kažu.

Članak 2.

Sv. Damas (366—384).

Razabiruć nauk sv. Jerolima, mi smo vidili što se u Iztoku o Papinoj oblasti za svetog Damasa mislilo. Tri se biskupa o Antijokijsku stolicu preotimali, i svaki k sebi hotio privući sv. Naučitelja. Dok ovaj, neznajuć uz koga će prionuti, vapije: „*Ja sam uz onoga, koji se Petrove Stolice drži*“, svaki od triju suparnika sa svoga kraja Antijokijskim kršćanim kaže: Ja sam, a nijedan od mojih protivnika, u obćinstvu s Rimskim Papom!

Nije sama Antijokija, već cieli kršćanski sviet, Iztok i Zapad, za Pape Damasa k Rimu se obraća. I to je, što sám sveti Jerolim u poslanici *ad Ageruchiam*, ovim riečima svjedoči: „*Ante annos plurimos cum in chartis ecclesiasticis juvarem Damasum Romanae Urbis Episcopum, et Orientis Occidentisque Synodicis consultationibus responderem*“ (Opp. T. I, col. 1052. Vidi jošter što smo kazali, govoreć o sv. Baziliju). Rim bio sjevernica, a Papa krmilar Isusove Crkve.

Medjutim ovdje ćemo samo koješta iz Papastva Damasova napomenuti.

U poslanici, što je iza prvog svoga Rimskog sabora (370) Iztočnim biskupim Damas pisao, kažuć im, kako je u istomu saboru uništeno sve, što se u Riminiu bilo ustanovilo, veli: „.. U ostalom, „broj onih, koji su u Riminiu sakupljeni bili, nikakve vriednosti ne„može imati; buduć poznato, da Ariminske odredbe nisu bile potvr„djene Rimskim biskupom, koga odsudu trebalo je najprije potražiti“ [1].

---

suspicio in illius urbis episcopum cadebat, ad hanc Ecclesiam illud rescribendum fuit“ (Opp. S. Ath. T. I, col. 307).

[1] „Neque enim praejudicium aliquod nasci potuit ex numero eorum qui apud Ariminum convenerunt, cum constet neque Romanum Episcopum, cujus ante omnia fuit expetenda sententia hujusmodi statutis consensum aliquem commendasse“ (Mansi, Collec. Conc. T. III, col. 458). Rohrbacher opaža, da rieč: *sententia*, u grčkom je ona ista, što je Fleury preveo sa rieči francuzkom: *definition* (Rohrbacher, Vol. IV, p. 35, nota 8).

Digitized by Google

Teodoret u svojoj Poviesti, kako ovu, koju ovdje napomenusmo, tako i još jednu znamenitu Damasovu poslanicu sačuvao nam je. I ova je druga bila upravljena svim Iztočnim biskupim, a odnosi se na jeretika Apolinara, koji u Iztoku stao učiti, da Isus nije Upućenjem uzeo nego tielo ljudsko, a nipošto duh, što Grci, po Platonskoj filozofiji, zvahu πνεῦμα, oli νοῦς. Timotej, jedan od vatrenijih Apolinarovi učenika bijaše došao glavom u Rim, da brani ortodoksiju svoga učitelja. Zaman; jer u Rimu bi osudjen i učitelj i učenik (378), a sliedeće godine, Iztočni biskupi, brojem ih 146, sakupljeni u Antijokiji, Rimsku odsudu podpisaše (V. Rohrbacher, Vol. IV, p. 94; Alzog, T. I, pag 391). U toj dakle poslanici Damas piše: „Vama istim, moji prepoštovani sinovi, na čast „je najveću, što ljubeznivost vaša izkaziva dužno poštovanje apo„štolskoj Stolici. Jer akoprem ja sam dužan vladati krmilom one „svete Crkve, na koje Stolici učio je sveti Apoštol, ipak se priznavam „sasma nedostojnim tolike časti“ ... Ovdje im kaže, kako je jur prije osudio Timoteja i krivi njegov nauk. Zatim nadodaje: „Neznam „dakle s česa pitate, da ja svrgnem Timoteja, kad je jurve ovdje „odsudom apoštolske Stolice, u prisutnosti Aleksandrijskog biskupa „Petra, svrgnut bio; a s njime i učitelj mu Apolinar: te ga čekaju „za sudnji dan muke i kazna. Ako bi pak on za sobom kakovu lako„umnu glavu povukao, svak tko bi se crkvenomu pravilu uzprotivio, „s njime će zajedno poginuti. Bog vas poživio, moji ljubljeni sinovi!“[1]. — Damas spominje *dužno* poštovanje napram apoštolskoj Stolici, na kojoj je sjedio i učio Apoštol Petar. Iztočne biskupe zove, sve brez razlike, svojim sinovima; i to dva krat. A to sobom pokazuje, kako i Papa i biskupi jednako su osvjedočeni bili, da je s jedne strane otčinska vlast, a s druge da ima biti sinovska pokornost i podložtvo. Dalje. Vi išćete, veli Papa, da ja osudim krivovjerstvo, koje u Iztoku svoj otrov sije; a ja sam vašu želju predtekao; dapače odsuda apoštolske Stolice, pravilo je Crkvi, koga tko se nebude držao, vjekom će poginuti.

[1] „Quod vestra charitas debitam Sedi apostolicae reverentiam tribuit, filii honoratissimi, vobis ipsis quoque maximo sane honori est. Nam tametsi in sancta Ecclesia, in qua sanctus Apostolus sedens nos docuit, quo pacto illius gubernacula, quae suscepimus tractanda sint, nobis primae partes deferantur ... Sciatis velim, fratres, nos Timotheum illum profanum, Apollinaris haeretici discipulum, cum impio suo dogmate jampridem abdicasse: et ob eam causam credimus, reliquias ejus nihil in posterum momenti habituras etc.“ (Theodor. Hist. Eccl. Lib. V, cap. 10: po Christophorsonovu prevodu. Cf. Rohrbacher, Vol. IV, p. 144).

Digitized by Google

Kako je Damas Iztočne biskupe svojim sinovima smatrao, tako su oni njega glavom svojom priznavali, izkazivajuć se njegovim *vlastitim udima*[1]. Tu izjavu, nahodimo u njihovoj poslanici, koju, kroz naročito odaslanstvo, Damasu upraviše, onda kad im trebalo pred njime opravdati zapreku, s koje nemogahu doći u Rim na sabor. Istina je, da je njihovo pismo namjenjeno ne samu Damasu, već i ostalim biskupim u Rimu s njime sakupljenim; ali jamačno, kako poziv na Rimski sabor njima je poglavito u ime Damasovo bio upravljen, tako i ona izreka u odgovoru: *nos velut membra propria*, treba da se odnosi na Damasa: da i nespomenemo, kako logičnog smisla ona nebi mogla imati, kad bi se odnosila napram biskupim, kojima biskupi Iztočni nisu u oblasti bili podredjeni.

Za pape Damasa nahodimo u crkvenoj Poviesti, kako Florencij Puteolski, a jednako i biskup Parmeski, koga ime nepoznajemo, i neki afrikanski biskup, imenom Restitut, svrgnuti od Damasa i drugih biskupa s njime sakupljenih, buduć na silu hotili uzdržati svoje stolice, Talijanski biskupi zamole pismom cara Graciana, nek bi izvolio narediti, da oni, što su od Damasa, ili od katoličkih biskupa osudjeni bili, nipošto nemaju biskupske stolice pridržati (to mole, jer je vavjek istina, da smutljivci i nezadovoljnici u Crkvi, lašnje se pokoravaju svjetskim nego li crkvenim naredbam). Znamenite su u toj molbi sliedeće rieči: „Neka našemu bratu Damasu ne bude nepovoljniji „položaj, nego je drugim biskupim, kojizim akoprem je službom „(biskupskom) jednak, *ipak nad njima stoji pravom apoštolske Sto-* „*lice*“[2]. Ove rieči smieraju na Klaudiana, koji u ono doba nerede i smutnju u Rimu zamećaše, svima mogućim načinim, a najviše novcem, siromahe podkupljivajuć, da se prekrstiti i upisati u sektu donatistâ dadu. Gracian svojim reskriptom učini po volji biskupâ. Kolikim pak razlogom Hus i drugi stariji krivovjerci mogli su odatle zaključiti, da je od carâ oblast Papina: „*Papalis dignitas a Caesare inolevit*“, to se najbolje dade razabrati iz toga, što se u istome reskriptu ozna-

[1] „Jam vero, quoniam vos, quo fraternam vestram erga nos charitatem declararetis, concilio Dei voluntate ac nutu Romae coacto, nos velut membra propria per . . litteras accersivistis etc.“ (Theodor. Hist. Eccl. L. V, c. 9. — Prevod Christophorsonov).

„Memoratus frater Damasus non fiat inferior his, quibus etsi aequalis est munere, praerogativa tamen Apostolicae Sedis excellit“ (Mansi, T. III, col. 626).

Digitized by Google

čuju i prava biskupâ i mitropolitâ, odnosna na parbene poslove: pa zato, kad bi što vriedio razlog onih krivovjeraca, trebalo bi reći, da je od carâ, a ne od Isusa, potekla i narasla ista biskupska oblast. (V. Gracianov reskript u Rohrbacheru, Vol. IV. p. 113).

Poglavje III.

Siricij i Inocencij I.

Članak 1.

Sv. Siricij (384—398).

Sa Siricijem počimlju *dekretale* (pisma, kojim Pape auktoritativno odgovaraju na pitanja, što se na crkveni red, ili ti dišiplinu odnose). Prva je od 385 godine, a odpis je Himeriju Taragonskomu biskupu. U njoj Papa ovako se izrazuje: „Na svaku dotku tvoga „pitanja, neću ti zakratiti pristojan odgovor, po onome, što me je „Gospodin nadahnuo; nebuduć, po mome položaju, meni prosto pri„hinjivati, ni mučati; jer meni, više nego svima ostalim, nadleži „dužnost staranja za kršćansku vjeru. Te ja nosim breme svijuh „onih, što su bremenom naprćeni: il da pravije rečem, u mojoj ga „osobi nosi sám Apoštol Petar, koji mene, baštinika svoje službe, u „svemu štiti i brani". Siricij sebe sa Petrom istovjetuje; pa s toga i kaže, da on nosi breme svijuh biskupa, i da se njemu, više nego svima za kršćanski vjerozakon brinuti. — Malo niže, govoreć o uztručnosti, u kojoj svećenici imaju živiti, pravim se zakonošom pokazuje. „Svećenici i diakoni, on veli, neprekršivim su zakonom obvezani „od dana svoga redjenja, da srdca i tielesa svoja, trjezmenošću i „čistoćom, Bogu posvete. Oni dakle, što su po neznanstvu sagriešili, „a priznaju svoj grieh, mogu u svojoj službi ostati; no pod uvjet, „da odsele u čistoći živu. Ali oni, što bi nezakonitim se povlasticam „izgovarali, bili to biskupi, svećenici, ili diakoni, nek znadu, da su, „oblašću apoštolske Stolice, jur svake crkvene službe lišeni"[1].

[1] „Ad singula, prout Dominus aspirare dignatus est, consultationi tuae responsum competens non negamus: quia officii nostri consideratione non est nobis dissimulare non est tacere libertas, quibus major cunctis Christianae legis zelus incumbit. Portamus onera omnium qui gravantur: quin immo portat in nobis beatus Petrus Apostolus, qui nos in omnibus, ut confidimus, amministrationis suae protegit et tuetur haeredes" . . . „Quarum sanctionum

Digitized by Google

Iste godine, kad je ta dekretala napisana, Siricij držao je sabor u Rimu, *uza srete moći*, kako sám veli, *Apoštola Petra*, i u istomu obnovi starinske nekoje odredbe o crkvenom činoredju (dišiplini), što su nehajstvom nekih biskupa bile zapuštane. — Zaključke toga sabora, Siricij posebnim pismom priobćuje onim biskupim Talijanskim, koji saboru nisu učestvovali; a isto pismo, kao okolorednicu, šalje u Afriku: (vjerojatno je, da ga je poslao po svemu kršćanskom svietu, pošto u njem govori: „*Haec sunt quae deinceps intuitu divini judicii omnes Catholicos episcopos expedit custodire*"). — Znamenito je pak za naš cilj, što u tome pismu spominje „*da je u Petru izvor apoštolstva kao što i biskupstva po Krstu*"[1]. A očevidno je, da ove rieči neimaju nikakva smisla, ako Petar i njegovi nastupnici, Rimski Pape, nisu glava svijuh biskupa. Znamenit je takodjer i prvi od osam kanonâ tim saborom ustanovljenih: „*Brez znanja apoštolske Stolice, nitko nesmie rediti kakova biskupa*"; ili kako druga lekcija ima: „*Brez znanja apoštolske Stolice, to jest Primatove, nitko nesmie rediti kakova biskupa;* ili napokon, kako nosi lekcija Quesnellova: „*Brez znanja apoštolske Stolice, nitko nesmie rediti Primate*"[2]. Za Papino Prvinstvo, barem nad Afrikom, (pošto je Siricij onamo istinito poslanicu odpravio: *Dilectissimis fratribus et coepiscopis per Africam Siricius*), stvar je ista, koju mu drago od ovih triju lekcija uzmemo; jer prvom se kaže, da brez znanja, dosljedno dozvole, apoštolske Stolice, u Africi nemože nijedan biskup biti redjen; drugom se takovo znanje i dozvola

omnes Sacerdotes, atque Levitae insolubili lege constringimur, ut a die ordinationis nostrae sobrietati ac pudicitiae, et corda nostra mancipemus et corpora . . . Et quia aliquanti de quibus loquimur, ut tua sanctitas retulit, ignoratione lapsos se esse deflent; his hac conditione misericordiam dicimus non negandam, ut sine ullo honoris augmento, in hoc, quo detecti sunt, quandiu vixerint, officio perseverent: si tamen posthac continentes se studuerint exhibere. Hi vero, qui illiciti privilegii excusatione nituntur, . . noverint se ab omni ecclesiastico honore, quo indigne usi sunt, Apostolicae Sedis autoritate dejectos" (Inter Opp. S. Leon. Magni, Ed. Ven. 1748, T. II, pag. 47—48).

[1] „Cum in unum plurimi fratres convenissemus ad sancti Apostoli Petri reliquias, per quem et Apostolatus et Episcopatus in Christo coepit exordium" (Ibid. pag. 91).

[2] „Ut extra conscientiam Sedis apostolicae, hoc est Primatis, nemo audeat ordinare" (Ovako Coustant: V. Rohrbacher, Vol. IV, pag. 168, i Ballerini: V. Zaccaria, Anti-Febbr. P. II, pag. 76). Quesnell ima ovako: „Primum, ut extra conscientiam Sedis Apostolicae Primates nemo audeat ordinare" (Loc. sup. cit.).

Digitized by Google

steže na privoljenje dotičnog Primata, koji bi o tomu apoštolsku Stolicu izviestio, i njezino odobrenje tražio dobiti: drugoga smisla one rieči nemogu imati; trećom, akoprem se privolja apoštolske Stolice za samo redjenje Primatâ zahtieva, to opet Papino se Prvinstvo nad svima iztiče, čim se njegova oblast naglašuje pri redjenju onizih, koji su stariji, kao što su Primati: osim što je u tomu uklopno, da za svaki izbor biskupâ, Primatom dotičnim odobren, potvrda je Papina jur dobivena, time što je Papa Primata istog potvrdio, i priznao mu povlasticu potvrdjivanja biskupâ.

Članak 2.

Sv. Inocencij I (402—417).

Rieči, što smo o Petru, ustanovljenu od Isukrsta izvorom crkvene vlasti, u poslanici Siricijevoj našli, siećaju nas na Papu Inocencija, koji živ od Iztočne ništa manje neg od Zapadne Crkve kao bezprikoran Nadsvećenik bio je držan, a mrtav jednako od obiju u broj svetiteljâ uvršćen.

Inocencij odgovarajuć (15 Februara 404) na neka pitanja Viktricija Rouenskoga, iste Siricijeve rieči upotrebljava: „*Incipiamus, adjuvante sancto Apostolo Petro, per quem et Apostolatus et Episcopatus in Christo coepit exordium*“ (Inter Opp. S. Leon. M. T. II, p. 38).

Ove iste rieči, kako ćemo viditi, on većekrat u svojim pismim opetuje. A same one jasno nam svjedoče, što je Inocencij mislio i učio o Petrovoj, a dosljedno svojoj, vlasti u Crkvi.

Nije u tomu sve.

Inocencij najprije označuje temelj, na komu se oslanja Poglavarstvo sv. Stolice: Petrovo, naime, biskupovanje u Rimu do svrhe umrlog života. Govoreć bo o pravu i povlasticam Antijokijske crkve, i kažuć, kako joj Nicejskim Saborom vlast nad Iztočnom dijecezom bila pripoznata, ne toliko s veličine grada, koliko s toga, što je ona bila prva stolica prvog izmedj Apoštolâ, nadodaje: „Iza Rima ona „nebi bila izostala, da nije zato, što je samo za neko vrieme imala „ono, što je do svrhe Rim posjedovao“ (V. Rohrbacher, St. della Ch. Vol. IV, p. 386). — Dakle, akoprem je Rim metropola carstva bio, da Petar bude ostao u Antijokiji, po osvjedočenju Inocencijevu, Rim nebi imao crkveno Prvinstvo.

Digitized by Google

Usljed toga Prvinstva, Inocencij zove svoju Stolicu, ne samo *apoštolskom Stolicom*, već iz čista **„glavom svijuh crkava“** [1].

Suglasno ovomu nauku, bilo je i javno djelovanje Inocencijovo. Pri bludnji Pelagijovoj, iza sabora Jeruzolimskoga (415), i privrženici Pelagijovi i njegovi obtužitelji u tomu se složiše, da se pošalje Papi Inocenciju odaslanstvo s pismom: te da se jedni i drugi imaju pokoriti njegovoj odsudi; a kroz to vrieme, Pelagij o svojoj teoriji da nesmie govoriti. Nego, jer je malo po zatim Jerolim iz Betlema obielodanio svoj Dialog izmed katolika Atika i Kritobula pelagijanca, a Pelagij, da mu se osveti, poslao četu zlikovacâ u Betlem, da pale, robe i zlostavljaju sluge Božije, Papa Innocencij, komu se Jerolim sa Paulom i Eustokijom bijaše potužio, da stane na put tim izgredima, piše Ivanu biskupu Jeruzolimskomu, koji je kridimice Pelagija štitio, i oštrim ga riečima ukorava: kako zaisto nebi mogao, da sa oba kraja nije priznavana bila vrhovna Papina oblast u Crkvi. Pače još mu veli: „I drugčije bih ja govorio, a i većom strogošću postupao, da mi budu što otvoritije istumačile: *altius censerem si essent aliquid de hac re mecum apertius collocutae* (Inter Opera S. Hieron. Migne, T. I, col. 1164). Od ovoga se vidi, da Ivan, u tužbi Inocenciju podnešenoj, nije bio imenovan. Jerolimu pak odgovara: „Pohitio sam apoštolskom se oblašću poslužiti; ali nevideć u vašim „listovima imenovana, niti osvadjena ikoga, neznam komu se obratiti. „Nemogu dakle, nego da sažaljenjem učestvujem vašim biedam; no „bude li mi prikazana izvjestna osvada, protiv označenim osobam, il „ću imenovati sudce za taj posao, il ću, po mogućnosti, drugim na„činom tomu doskočiti“ (Ibid. col. 1163). — Ako Inocencij sebi prisvaja pravo imenovati sudce u Palestini, i to za kazneni posao, jamačno pokazuje, da je bio svjestan svoje vlasti nad cielom Crkvom.

Kakovo je pak bilo djelovanje Inocencijovo u Africi, pri istoj pelagijanskoj bludnji, mi smo kazali razabiruć nauk sv. Augustina. A ovdje samo ćemo spomenuti njegove poslanice, upravljene saborim, Kartaginskomu i Milevskomu.

U prvoj od tih poslanica (27 Januara 417) o vlasti svoje Stolice ovako piše: „Pošto vi, po pravilim crkvene dišipline i po primjerim „starodavne predaje, ištete od mene svjeta o stvarima zaslužujućim, da „se o njima biskupi najvećom brigom staraju, pače, o kojim bi trebalo,

[1] „Adverti (in literis vestris) Sedi Apostolicae, ad quam relatio missa quasi ad caput currebat Ecclesiarum, aliquam fieri injuriam“ (Inter Opp. S. Leon. M. T. II, pag. 35).

Digitized by Google

„da se kakov pravi, zakoniti i katolički sabor bavi; i pošto se na „moj sud pozivljete, *kako iziskuje dužnost napram apoštolskoj Stolici*, „znajuć da oni, koji na njoj sjede, jedino pred očima imaju, kako će „nasljedovati stope Apoštola, od *koga biskupastvo, a i sva vlast ovoga „imena izvire;* vi ste time za učvršćenje naše vjere ništa manje do„prinieli, nego li sa odnosnim odredbam, što ste prvo proglasili". Za ovim riečima nastavlja: „Vi ste cienili, kô što se biskupim do„likuje, da nije prosto prezirati ustanove naših otaca, kojima su oni, „ne ljudskom, već božanskom odsudom utanačili, da što god je od„redjeno i u najdaljim pokrajinam, *konačno se ustanovljenim nema „smatrati, prije nego je o tomu ova Stolica izviešćena, da njezina posve„mašnja oblast potvrdi, što je pravedno razsudjeno, i da se od nje, „kao od svoga prvog i nepokvarenog izvora, u razne pokrajine ciela „svieta razlievaju bistre vode istine; a jednako, da odovle ostale crkve „dobivaju pravac,* po kome mogu znati, što im treba odredjivati, i „kako odriešivat ili osudjivati"[1]. U ovim se riečima zrcali jedno od najljepših lica Papinog Prvinstva u Crkvi. Ovdje se kaže kako po starodavnoj predaji i crkvenom zakonu, razmirice o vjerovnim pitanjim treba na sud apoštolske Stolice donositi; uz to, da ništa, ma bilo i u najdaljim pokrajinam odredjeno, konačno se nema smatrati ustanovljeno, do njezine potvrde. A ta se drevna predaja, i taj crkveni zakon oslanjaju na Petrovo nadmoćtvo, jer od Petra izvire sva biskupska oblast. Pa zato je Petrova apoštolska Stolica, izvor nepokvareni istine, i njezine odsude, pravilo su ostalim crkvam.

[1] „In requirendo de his rebus, quas omni cum sollicitudine decet a sacerdotibus, maximeque a vero justoque et catholico tractari concilio, antiquae traditionis exempla servantes, et ecclesiasticae memores disciplinae, nostrae religionis vigorem non minus nunc in consulendo, quam antea cum pronuntiaretis, vera ratione firmastis, qui ad nostrum referendum approbastis esse judicium, scientes quid Apostolicae Sedi, cum omnes hoc loco positi ipsum sequi desideremus Apostolum, debeatur, a quo ipse episcopatus et tota auctoritas nominis hujus emersit. — Vel id vero quod patrum instituta sacerdotali custodientes officio non censetis esse calcanda, quod illi non humana, sed divina decrevere sententia, ut quidquid quamvis in disjunctis remotisque provinciis ageretur, non prius ducerent finiendum, nisi ad hujus Sedis notitiam perveniret: ut tota hujus auctoritate justa quae fuerit pronuntiatio firmaretur, indeque sumerent caeterae Ecclesiae (velut de natali suo fonte aquae canctae procederent, et per diversas totius mundi regiones puri latices capitis incorrupti manarent) quid praeciperent, quos abluerent, quos velut coeno inemundabili sordidatos mundis digna corporibus unda vitaret" (Inter Opera S. Aug. Migne, T. I, col. 780).

Digitized by Google

Sve ovo opet Inocencij spominje u poslanici upravljenoj otcim sabora Milevskoga. „Vi niste, veli im, mogli stvari bolje, ni većma „dolikujuće vašoj pastirskoj brižljivosti učiniti, što apoštolskom se „Stolicom posavjetovati ob onom, što treba raditi u mučnim slučaje„jevima, s onom Stolicom, koja osim posebnih svojih posala, *svim „crkvam valja da se stara:* a u tome vi ste sliedili starinsko pravilo, „kog se vavjek sav sviet držao, kako i sami znadete. No ostavimo „to, jer vašoj mudrosti nemože biti nepoznato. I zaista, kako biste „vi djelom to bili zasvjedočili, da nebudete znali, da od ovog apo„štolskoga vrutka neprestano polaze odgovori na upite, ovamo upra„vljene od svijuh pokrajina? Naosob pak, kad se god nauk vjere „pretresa, ja cienim, da sva braća, svi drugovi u biskupastvu, *takova „pitanja nikomu nego Petru, to jest onomu, koji je izvor njihova imena, „i časti,* nemaju prikazivati, kô što je ovom prigodom vaša ljubežljivost učinila (Inocencij sebe u vlasti istovjetuje sa Petrom); kako „(odsuda) svim crkvam po cielomu svietu može u obće koristovati; „jer će i drugi naučiti opreznijim biti, kada vide, da su potačnici zloće, „usljed izvješća dvaju sabora, *mojom odsudom odsiečeni od Crkve*“[1]. — Ostavljamo brez komentara ove rieči. Samo želilibismo, da protivnici Papina Poglavarstva u Crkvi odgovore nam na ovo, što ćemo ih pitati. Ako je istina, što su Magdeburžki Centuriatori (V. Bellarm. De Rom. Pont. Lib. II, c. 14) govorili, naime, da je Inocencij, u poslanicam upravljenim Afrikanskim saborim, prekoračio granice svoje oblasti i prisvajao si, što ga nipošto nije išlo, (a s toga zaslužio, da ga oni za porugu nazivaju *Nocentius*): ako je, velimo, to istina, kako se nijedan od starinskih Otaca nenadje, da se uzprotivi, ili ukori to pogibeljno po Crkvu častohlepje, to nepravedno prisvajanje tudjih

[1] „Diligenter ergo et congrue apostolici consulitis honoris arcanis (honoris, inquam, illius quem, praeter illa quae sunt extrinsecus, sollicitudo manet omnium Ecclesiarum) super anxiis rebus, quae sit tenenda sententia, antiquae scilicet regulae formam secuti, quam toto semper ab orbe mecum nostis esse servatam. Verum haec missa facio; neque enim hoc vestram credo latere prudentiam: qui id enim actione firmastis, nisi scientes quod per omnes provincias de apostolico fonte petentibus responsa semper emanent? Praesertim quoties fidei ratio ventilatur, arbitror omnes fratres et coepiscopos nostros, nonnisi ad Petrum, id est, sui nominis et honoris auctorem referre debere, velut nunc retulit vestra Dilectio, quod per totum mundum possit omnibus Ecclesiis in commune prodesse. Fiant enim necesse est cautiores, cum inventores malorum, ad duplicis relationem synodi, sententiae nostrae statutis viderint ab ecclesiastica communione sejunctos“ (Ibid. col. 784).

*

Digitized by Google

prava? Ako je Inocencij prisvajao prava, koja ga nisu išla, kako ćemo istumačiti fakt Afrikanskih sabora, koji, *prije toga* mole Inocencija za konačnu odsudu ob onom dogmatičnom pitanju; te iza dobivena njegova odpisa, proglasuju na usta velikoga Augustina: „*Causa finita est*“; i opet: „*Ad omnia ille* (*Innocentius*) *rescripsit eo modo, quo fas erat atque oportebat Apostolicae Sedis Antistitem*“?

Poglavje IV.

Zosim i Bonifacij I.

Članak 1.

Sv. Zosim (417—418).

Pošto Pelagij s Celestijom, prizivajuć se na sud apoštolske Stolice, izjavljivahu, (akoprem u namjeri, da zavaraju Inocencija i nastupnika mu Zosima), da oni odbacuju i osudjuju sve, što ista Stolica osudjuje i odbacuje (V. Opp. S. Aug. Migne, T. X, col. 376, 388, 389, et 574); Zosim piše Afrikanskim biskupim, opominjuć, da u napred zrelije u svojim odsudam postupaju (V. Baron. in an. 417, n. 28). To Zosimovo pismo nije najpogodnije djelovalo na Afrikanske biskupe (*subinfenso tulere animo*, veli Baronio), te odpisuju Zosimu, moleć, da bi ostavio stvar kako je bila, dokle ga svestranije oni obavieste: što malo kašnje i učiniše (Rohrbacher, Vol. IV, p. 426). U epistoli, koju im tada Zosim pisa, on nemože, da im nenaglasi oblast svoje Stolice: oblast, koju dokazuje na temelju Isukrstovi obećanja Petru učinjenih, i na ustanovam otaca. „Crkvena starina, on „veli, jednodušno, a dà po obećanjim samog Isukrsta, Boga našega, „hotila je, da bude tolika moć Apoštola Petra, da on razdriešuje, što „je vezano, a što je razdriešeno, da veže; *i ta oblast jednakom mjerom „dana je onima, što, po njegovom daru, na Stolici mu nastupaju. Petar „bo, koji se svim crkvami stara,* osobito se brine za onu Crkvu, na „koje Stolici glavom je sjedio: te nepodnosi, da mu ijedna od po„vlasticâ, ili njegovih odsuda, vjetrom nestalnih mnenja uzkolebana „bude. Petar častnu je Stolicu, koja njegovo ime nosi, na takovom „temelju utvrdio, da njom nikakva sila nemože uzdrmati, niti tko na „nju udariti, brez da se sám razbije. Pošto je dakle Petar glava (izvor) „tako ogromne oblasti, koju su svi susljedni naši otci svojim pošto-

Digitized by Google

„vanjem učvrstili, tako da i ljudskim i božanstvenim zakonima, a jed-„nako i svim pravilima je utvrdjena Crkva Rimska, na vladanje koje „ja sam predpostavljen sa oblašću, ovomu mjestu dolikujućom, kô što „je vama, predraga braćo, kao svećenicim, dobro poznato. Dali, ako-„prem je moja **oblast tolika, da nikomu nije prosto moje odsude „uništivati**, ipak ja ništa učinio nisam, brez da vas obznanim: to „dakako radi bratske ljubavi, i da zajednički možemo postupati; a „nipošto, kao da sám nisam znao što treba učiniti, ili da sam išto „učinio, što bi Crkvi na uštrb moglo biti“[1]. — Suvišno bilo bi raz-jasnjivati rieči Zosimove, u kojim je tako energično naglašena Papina vrhovna oblast nad Crkvom. Dosta nam, što je Casaubon, s takove izjave, Zosima preranim Hildebrandom (*praecox Hildebrandus*) nazvao (Exercit. 15).

Papa Zosim još je pokazao, da Papina vlast i nad crkvenim kanonim stoji (V. što smo kazali u I Dielu, str. 48—52), dočim je za Galije naredio, da *Formate* treba dobivati ne već, kako je obćom crkvenom dišiplinom i pravilima bilo ustanovljeno, od dotičnih biskupâ i mitropolitâ, nego jedino od Arleskog biskupa[2].

---

[1] „Tanta enim huic Apostolo canonica antiquitas per sententias omnium voluit esse potentiam, ex ipsa quoque Christi Dei nostri promissione, ut et ligata solveret, et soluta vinciret: par potestatis data conditio in eos, qui Sedis haereditatem meruissent. Habet enim ipse cum omnium Ecclesiarum, tum hujus maxime ubi sederat, curam: nec patitur aliquid privilegii aut aliqua titubare aura sententiae, cui ipsa sui nominis firma et nullis hebetata motibus constituit fundamenta, et quae sine suo periculo temere nullus incesset. Cum ergo tantae auctoritatis Petrus caput sit, et sequentia omnium majorum studia firmaverint, ut tam humanis divinisque legibus, et disciplinis omnibus firmetur Romana Ecclesia, cujus locum nos regere et potestatem nominis obtinere non latet vos, sed nostis fratres charissimi, et quemadmodum sacerdotes scire debetis. Tamen cum tantum nobis esset auctoritatis, ut nullus de nostra possit retractare sententia: nihil egimus, quod non ad vestram notitiam nostris ultro litteris referremus, dantes haec fraternitati, ut in communi consulentes, non quia quid deberet fieri nesciremus, aut faceremus aliquid, quod contra utilitatem Ecclesiae displiceret, sed pariter vobiscum voluimus etc.“ (Baron. an 418, n. 5; Mansi, T. IV, col. 366).

[2] „Placuit Apostolicae Sedi ut si quis ex qualibet Galliarum parte, sub quolibet ecclesiastico gradu, ad nos Romam venire contendit, vel alio terrarum ire disponit, non aliter proficiscatur nisi Metropolitani Arelatensis episcopi *Formatas* acceperit, quibus sacerdotium suum, vel locum ecclesiasticum quem habet, scriptorum ejus astipulatione perdoceat“ (Thomassin, Vet. et Nov. Eccl. Discip. P. I, Lib. 1, c. 40, n. 12).

Digitized by Google

Članak 2.

Sv. Bonifacij I (418—422).

Korinćanski mitropolit bijaše za Patrasku stolicu redio jednoga od svojih svećenika, pobožnog i vriednog Perigenija. No u Patrasu nebuduć ga hotili primiti, te Perigenij vratio se u Korint, iza smrti mitropolita, koji ga biskupom bijaše redio, Korinćani hotiše ga imati svojim pastirom, i zato se obratiše Papi Bonifaciju, moleć, da bi im ga potvrdio. U to vrieme bio Papinim namjestnikom za Ilirik, Rufo Solunjski biskup, od koga Bonifacij hoti biti izviešćen o stvari Perigenijovoj, te mu i piše u tu svrhu, dok u isto doba sliedećim riečima naglašuje Poglavarstvo svoje Stolice: „U listu, veli mu, što „si mi pisao, odveć dobro kažeš, da Apoštol Petar pomnjivo na te „gleda. Dà, to je istina; dočim on pazi kako ti ispunjaš *vrhovnog* „(njegova) *vladanja* dio, što je tebi bio izručen: niti može od tebe „daleko da bude onaj, koji je *vjekovitim pastirom Isukrstovi ovaca „učinjen; kao što nemože, da se nestara svakom crkvom on isti, koji je „vasione Crkve temeljem postavljen*“[1]. — Papa istovjetuje sebe sa Petrom, tizim vjekovitim pastirom Isukrstovi ovaca i temeljem vasione Crkve; i veli, da kako se njemu svakom crkvom starati, tako, da sam Petar nadgleda, kako će mu namjestnik (Rufo) dio vrhovnog njegova vladanja ispunjati.

Bonifacij, pokle bijaše dobio izvješće, kakova je želio, potvrdi Perigenija; ili, kako se grčki povjestničar izrazuje, *naredi*, da Perigenij bude postavljen na mitropolitsku stolicu u Korintu (Socrat. Lib. VII, c. 36). No kroz to vrieme, Carigradski biskup Atik, tražeć razširiti svoju moć, bijaše izmamio od mladjega Teodosija zakon, po kome, brez potvrde Carigradskog biskupa, nebi se imalo smatrati valjanim, redjenje nijednoga biskupa u Helespontu i drugim iztočnim pokrajinam; a jednako, da, brez njegova učestvovanja, nemogu se riešavati razmirice, što bi u Iliriku nastale. Usljed toga, on pozovne biskupe Iztočnog Ilirika u Korint, da sude o redjenju Perigenijevu, akoprem od Pape potvrdjenu.

[1] „Intuetur enim te, ut epistolis tuis ipse fideliter es locutus beatissimus Petrus Apostolus oculis suis, qualiter summi rectoris utaris officio. Nec potest tibi esse non proximus, qui pastor dominicarum ovium est perpetuo constitutus; aut aliquam ubivis positam ecclesiam non curare, in quo universalis Ecclesiae positum legimus fundamentum“ (Patrol. Lat. Migne, T. XX, col. 762).

Digitized by Google

Papa medjutim znao se pokazati dostojnim nastupnikom sv. Petra, posvema postupajuć mudrošću, energijom i oblašću pravo apoštolskom.

Prije svega posredovanjem Zapadnoga cara Honorija dostiže, da Teodosij opozovne zakon, kojim htijaše uzdignuti vlast Carigradske crkve; a zatim piše Rufu, spominjuć mu kako je njemu Petar dio svoje vlasti nad Ilirikom udielio, i bodreć ga, neka se bori za Petrova prava. U isto doba Bonifacij piše biskupim Tesalije, i veli im: „Za„snovanje vasione Crkve, još od njezina postanka, imalo je početak od „časti blaženoga Petra, u komu sastoji vladanje i uredba njezina. Od „ovoga izvora (to jest od Rimske Crkve), crkvena se uprava razgra„nala u sve crkve; kako to sám Nicejski Sabor svjedoči, dočim o „tome predmetu ništa se nije usudio ustanovljivati, jamačno s toga, „jer je znao, da njoj povrh onoga, što je jur bila zaslužila, ništa ne„može dati, i da joj sve bilo dano od samog Gospodina. *Istinito je „dakle, da što je u ljudskom tielu glava za sva ostala uda, to je ova „Crkva za sve ostale crkve po vasionom svietu razgranjene: i da svak, „tko se od nje odcieplјuje, tudjin postaje prema kršćanskomu vjerozakonu, „jer već nije u istome tielu.* — Čujem da neki biskupi, prezirom „apoštolskoga prava, hoće da uvadjaju novosti protiv očitim Isukrstovim „zapovjedima, tražeć se odieliti od zajedništva, il da pravije rečem, od „oblasti apoštolske Stolice, zazivajuć pomoć onizih, kojim kanoni ni„kakve prednosti nedaju. Primite dakle moju opomenu i moj ukor . . „Šta hoćete? da dodjem k vama s prutom, ili s ljubavi (I Cor. 4, 21)? „Znate bo, da i jedno i drugo može sveti Petar“ [1]. Biskupim pak drugih

[1] „Institutio universalis nascentis Ecclesiae de beati Petri sumpsit honore principium, in quo regimen ejus et summa consistit. Ex ejus enim ecclesiastica disciplina per omnes Ecclesias, religionis jam crescente cultura, fonte manavit. Nicaenae synodi non aliud praecepta testantur: adeo ut non aliquid super eum ausa sit constituere, cum videret nihil supra meritum suum posse conferri: omnia denique huic noverat Domini sermone concessa. Hanc ergo ecclesiis toto orbe diffusis velut caput suorum certum est esse membrorum: a qua se quisquis abscidit, fit christianae religionis extorris, cum in eadem non coeperit esse compage. — Audio episcoporum quosdam, apostolico jure contempto, novum quidpiam contra Christi proprie praecepta tentare, cum se ab Apostolicae Sedis communione, et, ut dicam verius, potestate separare nituntur, eorum petentes auxilium, quos ecclesiasticarum sanctio regularum majoris esse non dedit potestatis . . . Accipite ergo admonitionem et correptionem nostram . .Nam ideo ait Apostolus: Quid vultis, in virga veniam ad vos, an in charitate? Scitis enim beato Petro utrumque

Digitized by Google

pokrajina Iztočnog Ilirika pišuć o saboru, na koji su od Atika bili pozvani, veli: „Apoštolu Petru, po Krstovoj odredbi, pripada staranje „vasione Crkve, dočim na Petru, kako nam Vandjelje kaže, ona je „osnovana . . . Pa će se sabor sakupiti, da vieća ob onom, što po „kanonim nipošto prosto nije? Zar će se dvoumiti, imali na svojoj „stolici ostati naš brat i sudrug Perigenij, pokle je mojom odsudom „nju zauzeo? Zar je stigao iz dalekih pokrajina kakov novi obtuži-„telj? A koji to nadsvećenik, iza kako je moja pisma proštio, za-„povjedio je množtvu naše braće, da se u sabor sakupljaju? — Jer „to prigoda zahtieva, zato vam velim, neka prištijete kanone, i naći „ćete, koja je, poslje Rimske Crkve, druga stolica, koja li treća. „Nikada se nije našlo, tko bi smiono ruku podigao protiv apoštol-„skoj vrhovnosti (Crkvu Rimsku nazivlje *apoštolskom vrhovnosti*), **„niti je itko igda cienio, da mu je prosto njezin sud razsudjivati** „i oporan se pokazati, izvan ako je tko sam hotio, da osudjen bude. „Velike crkve, koje ja ovdje pred očima imam, Aleksandrijska i „Antijokijska, neprekoračuju granice po kanonima ustanovljene; i jer „dobro poznaju crkveno pravo i obslužuju zakone otaca u svakoj se „stvari na moju Stolicu pozivlju, a izmjenice primaju milost, za koju „znaju, da su meni u Gospodinu dužni, (crkveno) zajedništvo, razu-„mjem reći. — Dali, pošto okolnost iziskuje, treba faktima dokazati „kako su u golemijim stvarima poglavite Iztočne crkve vavjek od „Rimske Stolice naputke pitale . . . Atanasij, blažene uspomene, i „Petar, nadsvećenici crkve Aleksandrijske, zaprosiše zaštitu ove Sto-„lice. Jednako, kad je Antijokijska crkva u nevoljam bila, mnogo-„brojna odaslanstva, što su odanle u Rim došla, prije pod Melecijom, „pak pod Flavianom, očevidan su dokaz, da je apoštolska Stolica „bila konsultirana. A da je Flavian napokon dostigao milost obćin-„stva oblašću ove Stolice, o tome nitko i nedvoumi; jer da odovle „pisma nebudu pošla, nikad onu milost nebi bio dobio. Jednako se „ima reći i o caru Teodosiju, koji zašto je osvjedočen bio, da redjenje „Nektarijevo nije imalo vriednosti, nebuduć ga bila ova Stolica pri-„znala, posla nekoliko biskupâ sa častnicim svoga dvora, da po pra-„vilim izmole od ove Stolice pismo, koje bi Nektarija potvrdilo u „biskupskoj časti. Dapače i nedavno, pod mojim predšastnikom Ino-„cencijom, biskupi Iztočnih crkava, žaleći što su od zajedništva sa „svetim Petrom odciepljeni bili (usljed nepravedna svrguuća sv.

possibile, id est, in mansuetudine mites, in virga superbos arguere“ (Ibid, col. 777—778).

Digitized by Google

„Ivana Zlatousta), legate svoje ovamo poslaše, da traže pomirenje, „kako se to vaša ljubežljivost dobro spominje“[1].

Što se može jačega želiti od ovih poslanica Bonifacijovih za Prvinstvo Svete Stolice? A ipak se nenadje u crkvenoj starini jedne same izprave, kojom bi se moglo dokazati, da su pomjestne crkve prosvjedovale protiv tako ogromnoj vlasti, što si je Bonifacij prisvajao, izvodeć prava svoje Stolice nad svima ostalim, ne iz carskih povelja, ne iz saborskih ustanova, već iz odredbe samoga Isukrsta, i tvrdeć, da je Rimska Crkva u vasionoj Crkvi, ono što je glava u tielu, i da su nepovrjedive njezine odsude.

Ali kako se dade složiti sa ovim Bonifacijovim naukom odpor Afrikanskih biskupa u pitanju apelacijâ na sud Apoštolske Stolice? Nije li tada iz Afrikanskog sabora od 419 godine čuo se glas: *Non sumus jam istum typhum passuri?* — Objekcija je Kalvinova, Magdeburžkih Centuriatora i Grkâ u Florentinskom Saboru (V. Bellarm. De Rom. Pont. Lib. II, c. 25).

Što je Afrikanska crkva o Papinu Prvinstvu i o njegovoj oblasti mislila, najbolje se dokazuje iz nauka njezinih velikih Naučitelja, Tertulianâ, Ciprianâ, Optatâ i Augustinâ; a još bolje iz njezinih

[1] „Manet beatum Apostolum Petrum per sententiam dominicam universalis Ecclesiae ab hoc sollicitudo suscepta, quippe quam, Evangelio teste, in se noverit esse fundatam: nec umquam ejus honor vacuus potest esse curarum; cum certum sit summam rerum ex ejus deliberatione pendere . . . Quoniam locus exigit, si placet recensere canonum sanctiones, reperietis quae sit post Ecclesiam Romanam secunda sedes, quaeve sit tertia . . . Nemo umquam Apostolico culmini, de cujus judicio non licet retractari, manus obvias audacter intulit: nemo in hoc rebellis extitit, nisi qui de se voluit judicari. Servant ecclesiae magnae praedictae per canones dignitates, Alexandrina et Antiochena, habentes ecclesiastici juris notitiam. Servant, inquam, statuta majorum, in omnibus deferentes, et ejus vicissitudinem deferentes gratiae, quam se in Domino, qui pax nostra est, nobis debere cognoscunt. Sed quia res postulat approbandum documentis est, maximas Orientalium ecclesias in magnis negotiis, in quibus opus esset disceptatione majore, Sedem semper consuluise Romanam, et quoties usus exegit, ejus auxilium postulasse . . . Clementissimae recordationis princeps Theodosius Nectarii ordinationem propterea, quia in nostra notione non esset, habere non existimans firmitatem, missis e latere suo aulicis cum episcopis, formatam huic a Sede Romana dirigi regulariter depoposcit, quae ejus sacerdotium roboraret. Ante breve tempus, id est, sub praedecessore meo beatae recordationis Innocentio, Orientalium ecclesiarum pontifices, dolentes se a Petri communione sejunctos per legatos pacem, sicut charitas vestra retinet, poposcerunt“ (Rufo et caeteris Episcopis per Macedoniam, Ibid. col. 779—783).

Digitized by Google

odnošaja sa svetom Stolicom za Pape sv. Inocencija, prigodom Pelagijove i Celestijove parnice.

Vidimo dakle što je u Africi bilo onom prilikom, koju spominje objekcija.

Kartaginski sabor od god. 418 bijaše zabranio svećenicim (prezbiterim) i klericim prizive na sud apoštolske Stolice. Ipak, pored sve takove zabrane, svećenik Apiarij, izobćen i svrgnut od svoga biskupa, prizva se na Papu Zosima. Papa, sa iste one zabrane uvriedjen, šalje u Afriku legate, i u pismenu pouku, što im daje, uvršćiva dva kanona Sardičkoga Sabora, sedmi i sedamnaesti, koji se odnose na pravo apelacijâ. Nego jer se u Rimu običavalo zvati Nicejskim kanonim iste Sardičke kanone, s uzroka što se ondje smatralo Sardički Sabor dopunitbenim Sabora Nicejskoga[1], i kao nastavljenjem ovoga, Zosim u svome pismu, takodjer *Nicejskim* nazivlje ona dva kanona: sliedeći u tome primjer Pape Julija (Epist. ad Oriental.) i Inocencija (Epist. ad Victricium): kô što su kašnje sliedili ga Leon Veliki (Epist. 39 et 40 ad Theodosium) i drugi.

Stigavši legati u Afriku, Aurelij Kartaginski Primas sazove sabor. Tu legati proštiju Papine naredbe, od kojih, prva bijaše o apelacijam biskupâ na apoštolsku Stolicu; druga, da brez njegove dozvole nijedan biskup nesmiede ići k carskome dvoru; treća, da kad bi koji svećenik, ili diakon, nepravedno od svoga biskupa izobćen bio, obližnji biskupi imaju suditi parnice takovih svećenika i diakonâ; četvrta napokon, da ima biti izobćen biskup Urban, (koji je Apiarija, po Papinu mnenju, nepravedno bio osudio), ili jošter poslan u Rim, ter nebi popravio, što je izpraviti trebalo. — Prva i treća od ovih naredaba, nisu bile drugo, nego ona dva Sardička kanona, što smo gori spomenuli, i koja je Papa doslovno bio prepisao.

Papa spominjuć Nicejske (Sardičke) kanone, nije mogao ni posumnjati, da oni Afrikancima nisu poznati, pošto Grato Kartaginski i drugih trideset i pet biskupâ iz Afrike, bijahu iste kanone u Sardiki podpisali: a jamačno i prepise sobom u Afriku ponieli. (Pače, historična je istina, da Grato, vrativ se u Afriku, u jedñom od Kartaginskih sabora, nazivljuć *presvetim* Sabor Sardički, rastumačio je i

[1] „Quemadmodum enim Symbolum Constantinopolitanum passim vocatur Nicaenum, quia est explicatio Nicaeni: ita quoque canones Sardicenses Nicaenos appellare solebant Veteres, quod nihil sint aliud, quam explicatio et confirmatio canonum Nicaenorum“ (Bellarm. De Rom. Pont. Lib. II, c. 25).

Digitized by Google

njegov kanon o sudu svećenikâ i diakonâ; a to je jedan od onih dvaju, na koje se Zosim pozivao). No drugčije bilo; akoprem čovjek se nemože dosta izčuditi. U Africi sasvim bila izčeznula uspomena imena Sardičkoga Sabora: dapače pod tim imenom i Augustin i drugi otci poznavali samo arijanski sabor, držan u Filipopolu, koga su odmetni biskupi, da lakše sviet zavaraju, *Sardičkim* bili prozvali, i gdje su oni Julija Papu i Atanasija osudili (V. Augustinovu poslanicu XLIV: Opp. T. II, col. 176).

Videć dakle Afrikanski biskupi, da Zosim navodi kanone njima nepoznate, i koje medju kanonim *pravo* Nicejskim nemogu naći; a bojeć se, da na temelju istih, svakomu bi smutljivcu u napred moglo poći za rukom, — kô što tada Apiariju, — zavarati himbenim prikazanjem Papu, te izbjegnuti pedepsu naloženu od neposrednih starešina: od česa bi u crkvam metež i nemir svedjerno se mogao poradjati; uz to, neostajuć im vremena da bolje stvar prouče, odrediše, da će dojduće godine u podpunom saboru na isti se predmet povratiti, *a medjutim, dokle se stvar bolje izvidi, da će obsluživati kanone, na koje se Zosim pozivao.*

Sliedeće godine naumljeni sabor bi sazvan u Kartaginu, i dvadeset i tri biskupa, a izmed ovih Augustin, glavom prisustvovaše[1]. — Ali što se Sardičkoga Sabora i njegovih kanona tiče, ništa izvjestnijeg nije taj podpuni Afrikanski sabor znao, nego li sabor od prošle godine. Zato u sinodičnom pismu upravljenu Zosimovu nastupniku, Bonifaciju, poslje nego mu bijahu kazali, kako su Apiariju crkveno obćinstvo i svećeničku čast povratili, a Urbana da nisu pedepsi podvrgli, jer je sam po sebi što je trebalo izpravio, ponavljaju mu, što i Zosimu bijahu, odnosno na ona dva kanona, pisali; naime, da će ih obdržavati, dok se bolje Nicejske odredbe izvide. Zbog česa mole Bonifacija, da bi sám u Iztok pisao, i nastojao odonud dobiti eksemplare djelâ Nicejskoga Sabora: izjavljujuć u isto doba nadu, da vladajuć Rimskom Stolicom njegova svetost, neće oni biti usilovani trpiti onakovu ponositost[2]. — Ponositost (τύφος: elatio mentis) njima se činilo, da

[1] Augustinov podpis, redom četvrti, ovako glasi: „Augustinus Episcopus ecclesiae Hipono regio, legatus concilii Numidiae, huic chartulae pro me et concilio subscripsi". Kašnje i drugi Afrikanski biskupi podpisaše akte toga sabora (V. Baronii Annales, an. 419, n. 59), i tako se on broji saborom od 217 biskupâ.

[2] „Quorum omnium de primo et tertio, ut Romam liceat episcopis provocare, et ut clericorum causae apud suarum provinciarum episcopos finiantur, jam priore anno etiam litteris nostris ad eundem venerab. mem.

Digitized by Google

je ono izticanje umišljenih — po njihovu mnenju - kanonâ, na uštrb obstojećoj dišiplini (V. ob ovoj razmirici: Zaccaria, Anti-Febbr. P. II, Lib. 3, c. 4, n. 11--12; Rohrbacher, Vol. IV, p. 434—436). — Afrikanski dakle otci nenieču Papinu vrhovnu oblast u Crkvi. Nasuprot, istim pismom oni tu oblast priznavaju, akoprem hotili bi, da neprelazi granice obstojećih kanona u pitanju apelacijâ. Velimo, da istim pismom Papinu oblast priznaju: inače, jer bi izjavljivali, da će se onih dvaju kanona, njima nepoznatih, držati, dok se bolje Nicejski izvide? Papa se pozivao na Nicejske (u smislu, što smo gori kazali): njima ti kanoni neišli u prilog; te nenahodeć ih u svojim kodeksim (*Quamvis enim plurimos codices legerimus, sed numquam in Nicaeno Concilio in latinis codicibus legimus, quemadmodum in supradicto Commonitorio*), bilo sasma naravno, da opaze Papi, što su i opazili. A ovo pokazuje, da u katoličkoj Crkvi biskupi podpunu slobodu uživaju, i da mogu, gdje im se pravedno vidi, dužnim poštovanjem i samomu Papi svoje razloge kazati.

Poglavje V.

Celestin I i Siksto III.

Članak 1.

Sv. Celestin I (422—432).

Za ovog se Pape pojavilo krivovjerstvo Nestorijevo, i bi držan, kô što je poznato, III vasionski sabor u Efežu.

Prije istoga sabora sveti Ciril Aleksandrijski s jedne strane, a s druge Nestorij, svaki na svoj način, pismeno izviešćuju Papu o novome nauku. Nestorij piše, nebi li Papu zavarao i dobio na svoju

Zosimum Episcopum datis insinuare curavimus, ut ea servare sine ulla ejus injuria paulisper sineremus usque ad inquisitionem statutorum Nicaeni Concilii . . . Haec utique ad adventum verissimorum exemplarium Nicaeni Concilii inserta gestis sunt: quae si ibi (quemadmodum ipso, quod apud nos fratres ex Apostolica Sede directi commonitorio allegaverunt) continerentur, eoque ordine vel apud vos in Italia custodirentur, nullo modo nos talia (qualia commemorare jam nolumus) vel tolerare cogeremur, vel intolerabilia pateremur. Sed credimus, adjuvante misericordia Domini Dei nostri, quod tua sanctitate Romanae Ecclesiae praesidente, non sumus jam istum typhum passuri: et servabuntur erga nos ea quae nobis etiam non disserentibus custodiri debeant, cum fraterna caritate, quae secundum sapientiam atque justitiam, quam tibi donavit Altissimus, etiam ipse prospicis servanda, si forte aliter se habent canones Concilii Nicaeni" (Mansi, Coll. Conc. T. IV, col. 512—513).

Digitized by Google

ruku[1]; a Ciril, da dobije od Pape konačnu odsudu, ima li, il ne, crkveno obćinstvo sa Nestorijem pritrgnuti (V. što smo ob ovom kazali na str. 184). — Celestin, iza kako bijaše pisma Nestorijeva proučio i osudio mu nauk u svome Rimskome saboru (Augusta 430 god.), sliedećim pismom povjerava Cirilu izvršenje odsude: „Ako bi, veli Papa, „Nestorij u svomu krivoumlju uztrajao (ovdje Papa govori o osobi Nestorijevoj, dočim prije samo nauk bijaše mu osudio), valja će „ga osuditi; no prije toga svakako treba nastojat, nebi li se svidio. „Medjutim svi, koje je on od svojeg zajedništva odciepio, neka „znadu, da ostaju u (crkvenom) obćinstvu; dočim nasuprot, jur od „sada on nemože nikakva obćenja s nami imati, ter bi prosliedio „opirat se apoštolskomu nauku. Zato *oblašću moje Stolice, i mene za-* „*stupajuć, ti ćeš, oštrom krepčinom, izvršiti ovu odsudu;* tako da, ako „nebi kroz deset danâ, počam od ove opomene, pismenom vjeroizpo- „vjedi anatemizirao bezbožni svoj nauk, i nebi obećao, da će unapred „izpoviedati vjeru, koju uči Rimska Crkva, i tvoja crkva, i sve cielo „kršćanstvo o članku rodjenja Isukrstova, tvoja svetost namah ima „onoj (Carigradskoj) crkvi providiti, a on će u sve i posve od našeg „tiela odsiečen biti. Ovo sam isto pisao našoj svetoj braći i subisku- „pim Rufu (Solunjskomu), Juvenalu (Jeruzolimskomu) i Flavianu (Fi- „lipljanskomu), neka se posvuda znade ova moja odsuda o njemu, il „da bolje rečem, odsuda božanstvena našega Gospodina Isukrsta"[2].

U pismu upravljenu Nestoriju, poslje nego ga bijaše upozorio, da mora smatrati prvom i drugom opomenicom dvie poslanice pisane

[1] „Ratus autem quod et Romanae Ecclesiae Sacerdotem in suam sententiam pertrahere queat, scripsit ad Dominum meum ac religiosissimum ac pientissimum Coelestinum". Ovako piše Ciril Juvenalu Jeruzolimskom biskupu.

[2] „ . . abscindendum enim tale vulnus, quo non unum membrum laeditur, sed totum corpus Ecclesiae sauciatur . . . Sint in communione, quos ipse resistentes sibi a communione submovit; nostramque communionem habere se non posse noverit, si in hoc perversitatis suae tramite apostolicae doctrinae contrarius perdurarit. Auctoritate igitur tecum nostrae Sedis ascita, nostra vice usus, hanc exequeris districto vigore sententiam, ut aut intra decem dies ab hujus conventionis die numerandos pravas praedicationes suas scripta professione condemnet, et hanc se de nativitate Christi Dei nostri fidem tenere confirmet quam et Romana, et tuae sanctitatis Ecclesia, et universalis devotio tenet; aut nisi hoc fecerit, mox sanctitas tua ili ecclesiae provisura, a nostro eum corpore modis omnibus sciat esse removendum. . . . Eadem autem scripsimus et ad sanctos fratres et coepiscopos nostros, Joannem, Rufum, Juvenalem et Flavianum: ut nota sit de eo nostra, immo Christi nostri divina sententia" (Patr. Lat. Migne, T. L, col. 463).

Digitized by Google

mu od Cirila, a trećom isto ovo njegovo pismo, nadodaje: „Ako po „čem nebi popravio, što si opako učio, ter se nebi na pravi put, koji „je Isukrst povratio, *ja ću biti usilovan tebe izključiti iz svoga za-„jedništva, i iz zajedništva sve kolike Crkve* . . . . . Ja sam odobrio, i „odobravam vjeru Aleksandrijskoga biskupa; a ti, od njega opomenut, „želiš li biti od naših, budi od našeg istoga mišljenja. Odbaci tvoja „dosadanja mnenja; i hoću, da namah počmeš učiti onako, kako vidiš, „da uči on . . . . Znaj takodjer, da sam ja pisao svećenstvu i pra-„vovjernim Carigradske crkve ono, što je potreba zahtievala; naime, „da ako bi ti uporan ostao u opakomu tvome nauku, i nebi propo-„viedao ono, što sa mnom uči naš brat Ciril, bit ćeš odsiečen od „broja naših sudrugova, i nećeš već imati obćinstva s nama. Zato „budi ti na znanje, ako ti nebi učio ono, što o Krstu Bogu našemu „vjeruje Rimska, Aleksandrijska, i sva katolička Crkva, i što je do „tebe vjerovala crkva Carigradska; *i ako kroz deset danâ, od ove moje „opomenice, jasno i pismeno ti nebi osudio novu bezbožnost, bit ćeš od-„lučen od obćinstva sve katoličanske Crkve.* Autentični akt ove moje „odsude o tebi, sa drugim spisima, šaljem po diakonu Posidoniju, „našemu svetom sudrugu Aleksandrijskomu biskupu, neka u tome „poslu može postupati *kao moj namjestnik*, i neka tebi moja odluka „bude priobćena, kao što i drugim od naše braće, dočim svi imaju „znati što se radi, kad je pitanje o obćoj stvari“[1].

[1] „ . . ab universitate collegii et conventu Christianorum te prorsus esse sejunctum (intelligas), nisi mox quae male dicta sunt corrigantur, nisi in eam viam redeas quam se Christus esse testatur . . . . Alexandrinae Ecclesiae sacerdotis fidem et probavimus et probamus; et tu admonitus per eum, rursus senti nobiscum, si vis esse nobiscum. Cui fratri si a te praebetur assensus, damnatis omnibus quae hucusque sensisti, statim haec volumus praedices quae ipsum videas praedicare . . . Ad clerum quoque Ecclesiae Constantinopolitanae, vel omnes qui censentur nomine christiano, qualia necessitas exigit, scripta direximus; ut si in perversae disputationis obstinatione persistis, nec haec quae frater Cyrillus nobiscum praedicat praedicaveris, a nostro collegio, cum quibus tibi non potest esse communio, te intelligant separatum . . . Aperte igitur hanc nostram scias esse sententiam, ut nisi de Deo Christo nostro ea praedices quae et Romana et Alexandrina et universalis Ecclesia catholica tenet, sicut et sacrosanta Constantinopolitanae urbis Ecclesia ad te usque optime tenuit, et hanc perfidam novitatem . . intra decimum diem a primo innotescentis tibi hujus conventionis die numerandum aperta et scripta confessione damnaveris, ab universalis te Ecclesiae catholicae communione dejectum. Quam formam ad te nostri judicii . . . ad Alexandrinae urbis antistitem . . destinavimus, ut agat vice nostra, quatenus statutum nostrum vel tibi, vel universis fratribus inno-

Digitized by Google

U obadvima ovim poslanicam vidi se punomoćnost oblasti apoštolske Stolice. Bossuet, o kome se inače znade, da je, po načelim galikanskim, nastojao odkrnjiti od Papinih prava koliko je moguće bilo, o Celestinovim poslanicam piše: „Ovdje nam se prikazuju dvie preznamenite okolnosti: prva, da je Papa najabsolutnijom oblašću pisao, kad je pisao sv. Cirilu ovim riečima: *Zato, oblašću moje Stolice, i mene zastupajuć, ti ćeš, oštrom krepčinom izvršiti ovu odsudu.* Celestin odsudu daje, a Ciril sa oblašću odsudu izvršuje, jer postupa *oblašću Rimske Stolice* A nije manje energično što Nestoriju piše, pošto veli, da vjeru Cirilovu potvrdjuje; a usljed toga njemu (Nestoriju) nalaže, pod pedepsu svrgnuća, da se ima držat onoga, *što Ciril uči.* Druga je okolnost, da svi biskupi Grčke crkve bili su skloni na posluh. Ta pak velika moć ovršena u Grčkoj crkvi; a još veće protiv jednomu Carigradskome Patrijarki, zaista daje nam veliki pojam o Papinoj oblasti. On se pokazivao većim od svih Patrijarka; svrgnjivao je Carigradskoga; Aleksandrijskomu bilo je na čast izvršivati njegove odluke; Antijokijski, akoprem Nestorijev prijatelj, nije ni pomislio na oporbu; jednako i Juvenal, Jeruzolimski Patrijarka: Celestin njima svima daje svoje naredbe, a tako i svim drugim biskupim Grčke crkve, i njegova se odsuda brez opreke imala izvršiti . . . Trebalo je opaziti (prigovara Dupinu), da, akoprem je Nestorijeva psost podkopavala temelje kršćanstva, nijedan drugi biskup, osim Pape, nije se usudio proglasiti njegovo svrgnuće; a od toga treba zaključiti, da je sam Papa imao oblast nad njime, i da je bio njegov starešina“ (Bossuet, Remarques sur l'histoire des concil. d' Eph. et de Chalced. de M. Dupin).

S naše ćemo strane još opaziti, da u Celestinovoj poslanici Nestoriju imamo primjer ekskomunikacije, koje efekt jest odciepljenje od svega crkvenog tiela: „*Aperte igitur hanc nostram scias esse sententiam, ut nisi . . . intra decimum diem . . . damnaveris (perfidam novitatem) ab universalis te Ecclesiae catholicae communione dejectum: — ab universitate collegii et conventu Christianorum te prorsus esse sejuntum*“. Istina je, da mi sretamo u Historiji onih davnih vriemena ne malo slučajevâ, da bi i prosti biskupi druge biskupe izobćivali. Ali je neizmjerna razlika izmed takovih izobćenja i izobćenjâ Papom proglašenih. Biskupi bo, jer nisu imali oblasti nad drugim biskupim, nisu mogli *u krepost oblasti ključâ*, jedan drugoga ni izobćivati; niti su on njihova

tescat, quia omnes debent nosse quod agitur, quoties, omnium causa tractatur“ (Ibid. col. 477—483).

Digitized by Google

medjusobna izobćivanja bila što drugo, nego uzkraćenje medjusobnog crkvenog obćinstva, dok bi u isto doba i jedni i drugi s ostalim crkvam u zajedništvu stali; a to bi se dogadjalo kad bi jedan biskup, spazio u dišiplini il nauku druge crkve, što mu se nesuglasno s naukom ili dišiplinom sveobće Crkve činilo[1]. Nasuprot, Papina ekskomunikacija ovršena *u krepost ključâ*, izobćenika lišavala je svećeničke časti: *a nostro collegio . . te inteligant separatum*, i od sve Crkve njega je odciepljivala: *ab universalis te Ecclesiae catholicae communione dejectum*"; i to brez očekivat glas, ili privolju drugih biskupa, kao što je u našem slučaju jasno od roka, *samih deset danâ*, Nestoriju opredieljena.

Mi ćemo opet naći vrhovnu oblast Celestinovu u Saboru Efežkomu. Ovdje medjutim opažamo, da Ciril, dostavljajuć Ivanu Antijokijskomu i Juvenalu Jeruzolimskomu Celestinovo pismo, zove ovoga svojim gospodarom, i označuje njegovu odluku konačnom, definitivnom normom; ὁρισθέντα τύπον: što je inače suglasno liturgičnom nauku Grčko-Iztočne crkve, koja, štujuć uspomenu sv. Celestina, svojim vjernicim spominje, kako *„djelima i naukom nepomičan s puta, kog su mu „Apoštoli zabilježili, svrgnu Nestorija, Carigradskog Patrijarku, poslje „nego svojim poslanicam bijaše odkrio psosti ovoga jeretika*" (De Maistre, Du Pape, Liv. 1, ch. X).

[1] . . . „His praemissis non difficile erit intelligere, quomodo Ecclesiae sese mutuo excommunicarent, seu a se mutuo dividerentur. Dum enim Ecclesia aut Episcopus, in alterius Ecclesiae, aut Episcopi doctrina, vel disciplina perversum quid arbitrabatur, negabat aut etiam rejiciebat litteras communionis; aut repellebat a communione fideles illius Ecclesiae, tametsi litteris *commendatitiis* ab Episcopo suo instructi venirent. Verum haec Ecclesiarum mutua excommunicatio non erat proprie Censura Ecclesiastica, qua una Ecclesia aliam potestate *Clavium* ligaret; sed nuda communionis subtractio seu denegatio, quam una Ecclesia alteri sibi nullatenus subjectae facere poterat. Ita Epiphanius non nisi Episcopus aut ad summum Archiepiscopus, proprie et auctoritate Clavium excommunicare non potuit Joannem Episcopum Hierosolymitanum ipsi nullo titulo subditum, et tamen ad eum ita scribit (Epist. 60, inter Hieronymianas): „„Fecistis etiam nos poenitentiam agere, quare *vobis communicaremus*, ita Origenis errores, et dogmata defendentibus. Simpliciter loquor, nos, secundum quod scriptum est (Matth. c. 3), nec oculo nostro parcimus, ut non effodiamus eum, si nos scandalizaverit; nec manui, nec pedi, si nobis scandalum fecerit: et vos ergo, sive oculi nostri, sive manus, sive pedes fueritis, similia sustinebitis"". Ex his manifestum est, Epiphanium subtractionem communionis non in potestatem *Clavium*, sed in generale praeceptum de vitanda spiritualis damni occasione refundere" (Van-Espen Jus Ecclesiast. Universum, Venet. 1781, T. IV, p. 140—141).

Digitized by Google

Članak 2.

Sv. Siksto III (432—440) i biskupi Nestoriju privrženi.

Nastupivši Celestinu godine 432 Siksto III, pismom, što upravi Cirilu i svim biskupim, koji Efežkomu Saboru bijahu udioništvovali, izjavljuje, da je i njegova kao i Cirilova misao, da budu u krilo Crkve primljeni (i da im njihova čast ostane) svi biskupi Nestorijeve stranke, koji bi se na pravu vjeru hotili povratiti. Ali o Ivanu Antijokijskome, Papa hoće, da bude obsluženo što je Celestin naredio: naime, da on ima osuditi sve, što je Sabor osudio, ako mu je do toga, da ostane na dalje katoličkim biskupom[1].

Malo kašnje, budući se sretno izmirili Ciril i Ivan Antijokijski, i tu radostnu viest obadva napose Papi saobćili, privrženici Nestorijevi brže bolje pišu Papi, nebi li ga kako zavarali, prije neg bi mu stigla pisma Ivanova i Cirilova. „Kako je Mojsija, vele mu, predobio Janesa „i Mambrea, a Petar Šimuna čarovnika, tako mi zaufano držimo, „da *novi Mojsija* srušit ćeš Egipatskog jeretika (Cirila), i da ćeš od „njegove zablude sviet spasiti. U oluji, koja bjesni, medju gusarima, „koji nas deru, mi neznamo drugo no vapiti k onomu, *koji od strane „Božije krmilom vlada*, i izviestit ga o pogibelji. Tvojoj se pak mudrosti „pristoji paziti i lieka našim ranam prinieti onom krepčinom, što Ti „je od Boga udieljena. Tvoja Stolica u svako doba dostatna je bila, da „uoči laž, utrne bezboštvo, izpravi što je ukrivno i spasi sviet, ne „samo za vremena svetoga biskupa Damasa, već i za mnogih drugih „njegovih slavnih predšastnika". — Ovdje pripoviedaju Papi umišljene bludnje Cirilove, i na svoj način opisivaju mu Efežki Sabor i novo izmirenje Cirilovo sa Ivanom Antijokijskim; pak nastavljaju: „Zato „padamo pred noge Tvoje, moleć, da nam pomoćnu Tvoju desnicu „pružiš, da staneš na put propasti svieta; te narediš, da se o svemu „iztraga povede, i izpraviš što treba; neka razagnani pastiri budu „povraćeni, i sakupljene razpršane ovce, koje neće, da iz rukû krivo-„vjeracâ primaju kršćenje ni svetu pričest, a nedopušta im se, da „ih mogu primati iz rukû pravoslavnih" (Patrol. Lat. Migne, T. L, „col. 595 et seq.). Poslanica je podpisana od mitropolita Tijanskoga,

[1] „De Joanne autem Antiochiae haec definimus debere servari quae in litteris ante missis praescripta sunt, ut noverit futurum se unum catholicorum, si cuncta per Synodum eversa subvertens, ostenderit se ipsum catholicum sacerdotem. Retine fortiter igitur, cum quae a Synodo, tum quae a nobis definita sunt, frater dilectissime" (Patrol. Lat. Migne, T. L,col. 587).

Digitized by Google

Euterija i od Eladija, mitropolita Tarskoga. A iz nje se vidi. ma koliko se pokazivali lukavi Cirilovi neprijatelji u namjeri da Papu za se dobiju, vidi se, velimo, kakovo je obće u Iztoku osvjedočenje bilo o Papinoj oblasti nad vasionom Crkvom: dočim se proglasuje, ne samo da je Papa u Crkvi ono, što je u obranom puku Mojsija bio, i da je njemu od Boga krmilo vladanja izručeno, nego jošter se izjavljiva uvjerenje, da Papa može uništiti krivovjerstvo (umišljeno) Cirilovo, i povratiti, uzprkos istomu, a dapače uzprkos Efežkomu Saboru, razagnane biskupe.

Poglavje VI.

Sv. Leon Veliki (440—461).

Evo nas k Leonu Velikomu, ovomu Papi, koga pobožnost, učenost, rječitost, razboritost u vladanju, pastirsko nastojanje i rvanost, isto kao i do konca uztrajnu brižljivost za katoličku vjeru i Cave nije mogao da nepohvali (Hist. Litter. Script. Eccl. pag. 278).

Iz besjedâ *(Sermones)* i epistolâ ovoga velikoga Pape, čovjek može najlakše u laž utjerati one, koji hoće, da je oblast Rimskih Papa nad Crkvom u srednjim vjekovima potekla iz *Pseudoisidorovi dekretalâ*, i na njihovu se temelju razvila; jer trudno je, da se pod ijednim drugim Papom bolje i podpunije iztiče idea Prvinstva Rimske Stolice, što pod Leonom; i ta idea, kako iz svakog njegova čina, tako maldane iz svakog njegova spisa odsieva. S toga Quesnell, zakleti neprijatelj Rima, da oslabi utisak vrhovne Papine vlasti nad cielom Crkvom, što štioci iz spisâ sv. Leona živahnije osiećaju, po svjedočanstvu samog Casaubona (Exercit. 15 ad Annal. Baron.), nego li iz djelâ većeg broja Papâ kasnijih doba, Quesnell, velimo, priredio je svoje Parižko (1675) izdanje: kako mu to predbacuju najvriedniji kritici, Baluze, dom Coustant, Anthelmi, Jean Salinas, Cacciari i braća Ballerini. O Fleuryu netreba ni kazati, da on sliedi Quesnella.

Nego da vidimo što je u istinu Leon Veliki učio o svojoj Stolici i o sebi. — Njega i današnja Grčko-Iztočna crkva u svojoj liturgiji proglasuje *stupom vjere ... nastupnikom Petrovim i Petrovim poglavarstvom (načalstvom) obdarenim, glavom pravoslavne Krstove Crkve*[1], *okom blagočastja, propovjednikom istine, pravilom izvjestnim*

[1] „L' auteur russe de la brochure *Kto prav?* (Qui a raison?), qui forme le seizieme volume de la *Ruskaja Biblioteka*, publiée à Leipzig,

Digitized by Google

nauka (Štijić, Kratki razgovor o Iztočnoj crkvi, str. 53; De Maistre, Du Pape Liv. 1, ch. 10; Tondini, Le Pape de Rome et les Papes de l'Égl. Orthod. pag. 126). Njemu dakle nemožemo s nekojim protestantim, a poimence s Caveom (loc. cit.) predbaciti častohlepje; i riečima mu drugog povoda pripisati, nego osvjedočenje na samoj istini osnovano[1].

U prvoj od besjedâ, što je na obljetnice svoga povišenja na apoštolsku Stolicu Leon držao, pokle bijaše kazao, kako čast svećenika idje k Bogu, i kako je čovječja slaboća po sebi nedostatna, a da bi toliko breme mogla nositi, veli, da Krst isti vlada svojom Crkvom, koju je na Petru Poglavici Apoštolâ, zbog njegove izpovjedi, sagradio. Zatim nastavlja: „Pa kako obstoji što je u Krstu Petar vjerovao, „tako obstoji što je u Petru Krst ustanovio. I zaista, buduć Go„spodin učenike svoje pitao: *A vi tko govorite da sam ja?* te Petar „odgovorio mu: *Ti si Krst sin Boga živoga,* on mu reče: *Blažen ti „Šimune, sine Jonin! Jer pùt i krv nisu (to) tebi objavile, nego Otac „moj, koji je na nebesim. A i ja tebi govorim, da si ti Petar (kamen) „i na ovomu kamenu sazidat ću Crkvu moju, i vrata paklena neće „nju nadvladati. I dat ću tebi ključe kraljestva nebeskoga. I što god „svežeš na zemlji, bit će svezano i na nebesim; a što god razdriešiš na „zemlji, bit će razdriešeno i na nebesim.* Obstoji dakle što je Krst „ustanovio, i blaženi Petar, negubeć dobivenu čvrstoću kamena, *iz„ručeno mu krmilo Crkve nikad iz svojih ruku nije izpuštao.* Tako „bo je izmedj ostalih izabran bio, da pošto je *kamenom* nazvan, „pošto je *temeljem* proglašen, pošto je vratarom nebeskoga kraljestva „učinjen i predpostavljen sudcem, da veže i razdriešuje, uz obećanje, „da će njegove odsude na nebu biti potvrdjene; iz simboličnih tih „naziva svak uzmogne poznati kakovo je njegovo s Krstom drugo-

---

avance, dans une note, ce qui suit: „ „Les Grecs ont positivement supprimé dans leurs Menées le passage où il est dit de sain Léon: *Tu es le chef de l' Église orthodoxe.* C' est ce que j' ai vérifié sur les originaux grecs. Cela montre qu' une telle expression ne leur souriait point" " — ". (Tondini, Le Pape de Rome et les Papes de l' Égl. Orth. p. 126).

[1] Neimajuć pri ruci boljega izdanja djelâ sv. Leona, usilovanismo služiti se Mletačkim od god. 1748, akoprem je i ovo skalupljeno po Quesnellovu. U ovom Mletačkom izdanju na nekojim mjestim očevidno je tekst osakaćen, kô u dekretali upravljenoj Mauritanskim biskupim i u poslanici 74 caru Marcianu. Osim toga, nedostatan je i nevjeran *index rerum memorabilium*, u koliko se odnosi na oblast Rimske Stolice; a sinopsisi napram sistemu su udešeni. Uz to, pri znatnim mjestim, apostille su na okrajcim često varave, i neizbrojno putâ sasma su izostavljene.

Digitized by Google

„vanje. Pa i sada još većom oblasti on vrši što mu je (od Krsta) „povjereno, dočim u njemu, koji ga je slavna učinio, i po njemu, iz- „punja sve, što mu naložena dužnost zahtieva. Što dakle ja dobro „opravim i pravedno razsudim; a jednako dostignem li što svakda- „njim prošnjam od Božijeg milosrdja, to je sve djelo i zasluga Pe- „trova, *koga u njegovoj Stolici žive moć i iztiče se oblast.* To bo je, „predragi, dostigla ona izpovjed, koju je nebeski Otac Apoštolovu „srdcu udahnuo ..... A današnje je svečanosti cilj, da u nedo- „stojnoj mojoj osobi svak uzmogne poznati i častiti onoga, u komu „nemože da prestane niti brižljivost nad pastirima, niti čuvanje sebi „pouzdanih ovaca, *i kog se vlast u nedostojnu baštiniku nesmanjkava.* „Zato, štovana moja braća i sudrugovi u svećenstvu ovdje nazočni, „današnju crkvenu službu svetije će obaviti, ako poglavitu čast uprave „onomu, koji, kako oni dobro znaju, nije samo ove Stolice Nadsve- „ćenik, već je i poglavica svijuh biskupa“[1]. — Petar je nazvan ka- menom, temeljem, na komu je Krst svoju Crkvu sazidao. Petar je poglavica Apoštolâ i svih biskupa. Petar Crkvom vlada i upravlja.

[1] „Et sicut permanet, quod in Christo Petrus credidit: ita permanet quod in Petro Christus instituit. Cum enim . . interrogasset Dominus discipulos, quem ipsum . . crederent, respondissetque B. Petrus dicens: *Tu es Christus filius Dei vivi*, Dominus ait: *Beatus es Simon* etc. Manet ergo dispositio veritatis, et B. Petrus in accepta fortitudine petrae perseverans, suscepta Ecclesiae gubernacula non reliquit. Sic enim prae caeteris est ordinatus, ut dum petra dicitur, dum fundamentum pronunciatur, dum regni coelorum janitor constituitur, dum ligandorum solvendorumque arbiter, mansura etiam in coelis judiciorum suorum definitione, praeficitur; qualis ipsi cum Christo esset societas, per ipsa appellationum ejus mysteria nosceremus. Qui nunc plenius et potentius ea quae sibi commissa sunt, peragit, et omnes partes officiorum atque curarum in ipso et cum ipso, per quem est glorificatus, exequitur. Si quid itaque a nobis recte agitur, recteque discernitur: si quid a misericordia Dei quotidianis supplicationibus obtinetur, illius est operum atque meritorum, cujus in Sede sua vivit potestas et excellit auctoritas. Hoc enim obtinuit, dilectissimi illa confessio, quae a Deo Patre Apostolico inspirata cordi, omnia humanarum opinionum incerta transcendit . . . His itaque modis . . rationabili obsequio celebratur hodierna festivitas, ut in persona humilitatis meae ille intelligatur, ille honoretur, in quo et omnium pastorum sollicitudo cum commendatarum sibi ovium custodia, perseverat, et cujus etiam dignitas in indigno haerede non deficit. Unde venerabilium quoque fratrum et consacerdotum meorum desiderata mihi et honoranda praesentia hinc sacratior est atque devotior, si pietatem hujus officii, in quo adesse dignati sunt, ei principaliter deferunt, quem non solum hujus Sedis praesulem, sed omnium Episcoporum noverunt esse primatem“ (Serm. II.).

Digitized by Google

A što Leon o Petru, to o samomu sebi kaže, pokle veli, da Petar izručeno mu od Krsta krmilo Crkve nikad iz svojih ruku nije izpuštao, i da sliedi vršiti oblast primljenu; pače, da mu u Stolici žive njegova moć i iztiče se oblast, ma bio koliko mu drago nedostojan mu baštinik.

Još je, ako je moguće, izrazitiji Leon u drugoj obljetničkoj besjedi. „*Jedini* Petar, on veli, izabran je iz cieloga svieta, i *pred-*„*postavljen svim narodim i svim Apoštolim, a jednako i svim otcim* „*Crkve;* ter akoprem su nad Božijim pukom mnogi biskupi i pastiri „mnogi, ipak u istinu *ovim svima vlada Petar,* a dakako poglavito „vlada i Krst. Petar bo, predragi, Bog Krst udostojao se uzeti u „dio velike i čudne svoje moći; pa ako je i hotio, da ostali pogla-„vice imaju što s njime obćenita, to što drugim nije uzkratio, po „njemu jedino dao im je .... Petru je Krst rekao: *A i ja tebi go-*„*vorim*: to jest, kako je Otac moj tebi očitovao božanstvo moje, „tako i ja tebi ukazivam izvrstnost tvoju; a to, *da si ti Petar.* „Biva: dočim sam ja nepovrjediva stiena, ja kamen od ugla, koji „oboje sastavljam u jedno, ja temelj, osim koga nitko nemože drugog „da postavi: ipak *i ti si kamen,* jer si mojom kreposti učvršćen; „tako da, što je meni po naravi svojstveno, učestvovanjem bit će „tebi zajedničko sa mnom". Malo pak niže, poslje neg bijaše spomenuo oblast ključâ, koja, kako je bila izručena Petru, tako je i na ostale, ukupno, Apoštole prešla, nadodaje: „No Petru je posebno ova oblast „povjerena, *jer je on svim crkvenim vladarima predpostavljen* . . . niti „što može biti svezano, jal razdriešeno, nego što sveti Petar razdrieši „oli sveže". Zatim spominjuć molitvu Gospodinovu: *Šimune! Šimune! evo je sotona zaiskala vas, da bi vas protakao kao pšenicu. A ja se molih za te, da nebi pomanjkala vjera tvoja; ti pak jednom obrativ se, utvrdjuj braću svoju,* veli: „Jednaka pogibelj napasti prietila je „svim Apoštolim, i svi jednako potrebovahu Božije pomoći, budući se „djavao pripravio, da sve napadne, i sve do jednog želio oboriti; „ipak Gospodin osobito se za Petra brine, i osobito za vjeru Pe-„trovu on moli, jer ako poglavica neostane predobiven, ostali će tim „sigurniji biti. U Petru je po tomu krepost svih usnažena, i božan-„stvena pomoć tako udešena, da stavnost, koju je po Krstu Petar „dobio, ostali Apoštoli prime po Petru. Zahvaljujmo dakle Odkupi-„telju, našemu Gospodinu Isukrstu, što je toliku moć dao onomu, „*kog je poglavarom ciele Crkve učinio*"[1].

[1] „Et tamen de toto mundo unus Petrus eligitur, qui et universarum gentium vocationi, et omnibus Apostolis, cunctisque Ecclesiae patribus

Digitized by Google

Ja neznam bili i današnji Rimski bogoslovi išta više mogli kazati o Petrovu Prvinstvu. Ovdje bo se sbilja spominje ne kojekakva prednost medju jednakim, dali oblast prava, i to izvrstnost, podpunost oblasti *(perfectio, plenitudo potestatis)*. Petar je predpostavljen svim narodim, svim Apoštolim, svim otcim Crkve, svim crkvenim vladarim. A što sobom nosi to predpostavljenje? Jeda samo prvinstvo časti? Ne, nikako. Predpostavljen je, da vlada svim biskupima, svim pastirima, jer je on kamen uz Krsta-kamena. Njega je Krst učestnikom svoje iste moći učinio; a tu moć nije cielu ostalim poglavicam izručio. Dapače, ako je i hotio, da ostali imaju što obćenita s Petrom, to nije njima nego po Petru dao. I budući Petru posebno ključe nebeskoga kraljestva u ruke dao (sasvim da je ta oblast u nekoj mjeri i na ostale Apoštole prešla i njihove nastupnike), nikakve vriednosti nemogu u Crkvi imati odredbe i zakoni, koji bi se brez Petra, ma bilo od koga, mogli ustanoviti; jer, niti što može biti svezano, ni razdriešeno, nego ono, što sveti Petar razdrieši, oli sveže. Nije dosta. Za Petra

praeponatur, ut quamvis in populo Dei multi sacerdotes sint, multique pastores, omnes tamen proprie regat Petrus, quos principaliter regit et Christus. Magnum et mirabile, dilectissimi, huic viro consortium potentiae suae tribuit divina dignatio: et si quid cum eo commune caeteris voluit esse principibus, nunquam nisi per ipsum dedit, quidquid aliis non negavit . . . Respondit ei Jesus . . . *Et ego dico tibi:* hoc est, sicut Pater meus tibi manifestavit divinitatem meam: ita et ego tibi notam facio excellentiam tuam, *quia tu es Petrus.* Id est, cum ego sim inviolabilis petra, ego lapis angularis, qui facio utraque unum; ego fundamentum praeter quod nemo potest aliud ponere: tamen tu quoque petra es, quia mea virtute solidaris, ut quae mihi potestate sunt propria, sint tibi mecum participatione communia . . . *Tibi dabo claves* etc. Transivit quidem etiam in alios Apostolos vis potestatis istius, et ad omnes Ecclesiae principes decreti hujus constitutio commeavit: sed non frustra uni commendatur quod omnibus intimatur. Petro enim ideo hoc singulariter creditur, quia cunctis Ecclesiae rectoribus Petri forma praeponitur . . Nec nimia est vel severitas, vel remissio, ubi nihil erit ligatum, nihil solutum, nisi quod beatus Petrus aut solverit, aut ligaverit. Instante autem passione sua . . Simoni inquit: *Simon!* etc. Commune erat in omnibus Apostolis periculum de tentatione formidinis, et divinae protectionis auxilio pariter indigebant. Quoniam diabolus omnes exagitare, omnes cupiebat elidere, et tamen specialis a Domino Petri cura suscipitur et pro fide Petri proprie supplicatur, tanquam aliorum status certior sit futurus, si mens principis victa non fuerit. In Petro ergo omnium fortitudo munitur, et divinae gratiae ita ordinatur auxilium, ut firmitas quae per Christum Petro tribuitur, per Petrum Apostolis conferatur . . . . Gratias agentes . . Redemptori Nostro Domino Jesu Christo, qui tantam potentiam dedit ei, quem totius Ecclesiae principem fecit" (Serm. III).

Digitized by Google

osobito Gospodin moli, da nebi pomanjkala vjera njegova, i hoće da stavnost u vjeri, što je od njega Petar dobio, tu ostali Apoštoli od Petra prime; jer on, koji je od njega poglavarom ciele Crkve postavljen, mora da utvrdjuje braću svoju. A ovim je bistro označena i nepogrješivost Petrovi nastupnikâ u učiteljstvu vjere; pokle — što se oblasti tiče — Leon istovjetuje nastupnike Petrove s Petrom.

Na drugom mjestu jošter, on nam kaže, da je Petar rad stalnosti svoje vjere postao *kamenom*. — „Nije Petru pùt i krv objavila božanstvo „Sina Božijega, već Duh Otčev; a to, jer kako je on bio predodredjen, da „*vlada cielom Crkvom*, valjalo je, da sám prije nauči ono, što bi druge „poslje učio, i rad stalnosti svoje vjere primi obećanje: Ti si Petar, i na „ovomu kamenu i t. d. Jakost dakle (kršćanske) vjere *na nepredobitnom „kamenu sagradjene*, neboji se vratâ smrti, te izpovjeda jedinog Go„spodina Isukrsta i pravog Boga i pravog čovjeka“[1]. — Ovim riečima Leon uči, da kako je Duh Sveti Petru objavio božanstvo Sina Božijega, s toga što je bio predodredjen, da vlada cielom Crkvom, tako da je Petar, rad stalnosti svoje vjere *(pro soliditate fidei quam erat praedicaturus)* primio od Krsta obećanje: Ti si Petar i na ovomu kamenu sagradit ću i t. d. A što je još znamenitije, on razlikuje vjeru u jedinog Gospodina Isukrsta, pravog Boga i pravog čovjeka, koju je Petar izpovjedio, od kamena, na komu je Krst rekao da će sazidati Crkvu svoju, veleć: da je ta ista vjera na onomu nepredobitnomu kamenu sagradjena; te kako je nepredobitan kamen, tako da je nepredobitna i ona.

Kano ilustraciju još ćemo donieti tri navoda iz Leonovi besjedâ.

„Razlog današnjoj svečanosti nije samo apoštolsko, već i bis„kupsko dostojanstvo preblaženoga Petra, koji svojom Stolicom upravljati neprestaje. Jer ona čvrstoća, koju je primio od Kamena Krsta „*postavši i on kamen*, prenaša se dakako i na njegove baštinike“[2].

---

[1] „Quod utique (Petrus) non revelante vidit carne, nec sanguine . . s sed in ipso Spiritu Patris in corde operante credentis, ut ad regimen totiu. Ecclesiae praeparatus, primum disceret quod doceret, et pro soliditate fidei, quam erat praedicaturus audiret: *Tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo* etc. Christianae igitur Fidei fortitudo, quae portas mortis super inexpugnabilem petram aedificata non metuit, unum Dominum Jesum Christum, et verum Deum et verum hominem confitetur“ (Serm. LX, de Pass. Dom. c. 2).

[2] „Subjungit autem se ad rationem solemnitatis nostrae, non solum Apostolica, sed etiam Episcopalis beatissimi dignitas Petri, qui Sedi suae

Digitized by Google

„Gospodin, da pokaže obilnost svoje milosti, mene slaboga slugu „svoga, *hotio je predpostaviti vladanju Crkve svoje*“[1].

„Rim . . . po svetoj Petrovoj Stolici *glavom sveselenstva postavši*, „duhovnu svoju moć razprostranio je i preko granicâ zemaljskog „svoga vladanja“[2].

Nije pak naš svetitelj o vrhovnoj svojoj vlasti samo propoviedao u bazilici sv. Petra, već kroz svoje poslanice i naredbe po cielom kršćanskom svietu. Osvjedočen podpuno, da je njemu — reći ćemo sa otcima Kalcedonskog Sabora — sám Spasitelj povjerio čuvanje svoga vinograda, naime, svoje Crkve, te orijaškim umom shvaćajuć dužnosti privezane uz vrhovnu tu oblast, njoj se sa svim silam velike svoje duše posvetio.

Spomenut ćemo najprije one dvie poslanice, protiv kojim Quesnell je izabrane striele naperio; razumjemo reći poslanicu: *Ad Episcopos Africanos Provinciae Mauritaniae Caesariensis*, i onu: *Ad Episcopos per Provinciam Viennensem constitutos. In causa Hilarii.* Prvoj su dala uzrok nepravilna redjenja u onoj pokrajini i parnica biskupa Lupicina, svrgnuta od pokrajinskog sinoda, te zamjenjena drugim biskupom, uzprkos njegovu prizivu na Papin sud. Drugu je izazvalo postupanje Hilarija Arelatskoga, napram biskupim Kelidoniju i Projektu. Za njih živih, Hilarij bijaše druge biskupe na njihove stolice postavio, jer mu osvadili Kelidonija, kao da je nepravilno bio redjen, a Projekta mu predstavili, kao pogibeljno bolestna. Kelidonij protiv odsudi Hilarijevoj i njegova sabora prizva se na Papin sud; a jednako i Projekt, buduć ozdravio, podnese tužbu u Rim. Prvi dapače, podje onamo glavom; a to isto učini i Hilarij.

Da poravna Mauritansku razmiricu Leon šalje legata u Afriku; i na temelju izvješća, što mu ovaj posla, piše poslanicu, o kojoj govorimo: te izmed raznih naredaba, nalaže, da se na novo u Mauritaniji povede iztraga o stvari Lupicinovoj (V. Rohrbacher, Vol. IV, pag. 576—577; Zaccaria, Anti-Febbr. P. II, Lib. 3, c. 5, n. 3).

---

praeesse non desinit . . . Soliditas enim illa quam de Petra Christo etiam ipse Petra factus accepit, in suos quoque se transfundit haeredes“ (Serm. IV, In anniv. Assumpt. suae ad Pontificat. c. 4).

[1] „Meque servulum suum . . gubernaculis Ecclesiae voluit praesidere“ (Serm. I, c. 3).

[2] „(Roma) per sacram beati Petri Sedem caput orbis effecta, latius praesideres religione divina, quam dominatione terrena“ (Serm. LXXX, in Nat. Apost. Petri et Pauli, c. 1).

Digitized by Google

Quesnell bi hotio, da je interpolirana ova poslanica. Ali ono što kaže, da je interpolirano, sve se nahodi u dojednom predjašnjem izdanju djelâ sv. Leona, i u najvjerodostojnijim rukopisim, kako svjedoče kritici, Baluze i Coustant, i kako su do očevidnosti dokazali braća Ballerini i Cacciari; dapače usilovan bio pripoznati sám Gerbais u djelu „*De Causis majoribus*“, naperenu inače protiv Rimskoj Stolici. A odatle se, veli Rohrbacher, može zaključiti, da Leon i biskupi petoga vieka nisu mislili kô Fleury i Quesnell o pravu apelacijâ u Rim (loc. cit.).

Ipak bilo što bilo ob ovoj stvari, jasno je kô sunce, da se u istoj poslanici, i onako kako je priredio Quesnell, vidi vrhovna oblast Rimske Stolice nad cielom Crkvom; jer dočim Leon spominje kanone i naredjiva, da se po njima vladaju, za neke slučajeve od njih odpušta, i time pokazuje, da njegova vlast stoji nad crkvenim kanonim. „Na jednu me stranu, veli, poteže milosrdje a na drugu „pravda; i jer *su svi Božiji putevi milosrdje i istina*, po duhu apo„štolske Stolice usilovan sam ublažiti svoju odsudu tako, da pro„motriv težinu grieha, koja nije u svakomu jednaka, odredim što se „može trpiti, a što treba svakako odsjeći“[1]. Usljed toga dopušta, da koji su od svjetovnjakâ neposredno biskupima postali, bez da im se druga krivnja može predbaciti, ostanu u svome dostojanstvu. No nadodova uvjet, da takov odpust nebi služio na uštrb odredaba apoštolske Stolice, ili njegovih vlastitih, i da se to za unapred ima smatrati sasma zabranjeno. U isti mah dok takovu oblast vrši, on istu oblast izvodi iz samog *božanstvenoga prava*; jer, veli, da mu se trebalo o Afrikanskim stvarima izviestiti „usljed onoga staranja, kog, *po božanstvenomu ustanovljenju, napram vasionoj Crkvi* duguje“[2]. Mi ćemo i kašnje viditi kako se naš svetitelj pozivlje na božanstveno ustanovljenje, kada govori o svome Prvinstvu u Crkvi. Medjutim nemožemo da odmah ovdje neopazimo, kako odnosni nauk Leonov, da se on, kao Papa, *po božanstvenom ustanovljenju, ima staruti vasi-*

[1] „Sed circumstant nos hinc mansuetudo clementiae, hinc censura justitiae, et quia *universae viae Domini misericordia et veritas*, cogimur secundum Sedis Apostolicae pietatem, ita nostram temperare sententiam, ut trutinato pondere delictorum, quae constat non unius esse mensurae, quaedam definiamus utcumque toleranda, quaedam vero penitus amputanda“ (Ep. 1, c. 5).

[2] „Ratio pietatis exegit, ut pro solicitudine, quam universae Ecclesiae ex divina institutione dependimus, rerum fidem studeremus agnoscere“ (Ibid. c. 1).

Digitized by Google

onom Crkvom, osudjuje teoriju Nila Solunjskoga (V. Bellarm. De Rom. Pont. Lib. II, c. 12) i drugih, koji bi, naime, hotili, da je iz crkvenog prava poteklo Prvinstvo (i to Prvinstvo same časti) Rimskoga biskupa, i da je osnovano na odlukam prvih vasionskih Sabora. Zar nije ista stvar kazati *božanstveno pravo*, ili *božanstveno ustanovljenje?*

Ovo je pri razmirici Mauritanskoj. A što se tiče parnice Kelidonijove, buduć ovaj sa svjedocim pred Papom dokazao zakonito svoje redjenje, bi mu njegovom odsudom povraćena stolica, a tako i Projektu. Medjutim Hilarij, jer nije znao kako svoje postupanje opravdati, kriomice pobježe iz Rima. To Leona još većma odtudji od njega; i zato što nije čekao odsudu, koja nebi bez milosrdja poglavice Apoštolâ bila, kako se Leon izrazuje (Ep. 9), on oduzimlje Arelatskoj stolici povlastice, što su joj njegovi predšastnici bili udielili, pa ih prenaša na Vienežkoga nadbiskupa. Zatim šalje poslanicu, što smo gori spomenuli; kojom, čim biskupe oznanjiva, da je Kelidonija pravedna našao i stolicu mu povratio, a tako i Projektu, proglasuje Hilarija, lišenim mitropolitskog prava, kao što i oblasti sazivati sabore; dapače zabranjiva mu držati redjenja i ovim prisustvovati; nadodajući: „*Budi mu dosta, da dobrotom apoštolske Stolice, njegova mu se stolica ostavlja*“ (cap. 7).

U ovoj dekretali Leon, vavjek sebi dosljedan, naglašuje prava sv. Stolice, naslonjajuć ih na preimućtva Petru od Isusa udieljena. „Gospodin naš Isukrst, on veli, Spasitelj naroda ljudskoga, da pro„svjetli svojim vjerozakonom sve kolike puke, hotio je, da istina, prije „po prorocim navješćena, bude proglašena po Apoštolim na spasenje „svijuh . . . . Ali dočim je hotio, da to bude posao svih Apoštola, „*Petru vrhovnomu izmed svih, poglavito* ga naloži, hotijuć, da od Petra, „*kano od glave,* njegovi se darovi po cielome tielu razlievaju: tako „da, ako bi se tko usudio odalečiti od Petrove čvrstoće, nebi nipošto „mogao imati diela u božanstvenomu ovom poslu“[1]. — Petar je ovdje naznačen glavom Apoštolâ. Pa usljed toga, Leon opaža, da biskupi stojeć uz Petra mogu svoj posao, svoju oblast vršiti; nipošto pak, od njega odciepljeni, jer im oblast, odredjenjem samoga Spasitelja,

[1] „. . . Sed hujus muneris sacramentum ita Dominus ad omnium Apostolorum officium pertinere voluit, ut in beatissimo Petro Apostolorum omnium summo, principaliter collocaverit: et ab ipso quasi quodam capite dona sua velit in corpus omne manare: ut exortem se mysterii intelligeret esse divini, qui ausus fuisset a Petri soliditate recedere“ (Ep. 10, c. 1).

Digitized by Google

po Petru dolazi. U ostalom ovo je drugim riečima ono isto, što smo vidili da je kazao u III besjedi, gdje je rekao, da je Petar *predpostavljen svim Apoštolim, svima otcim Crkve, svima crkvenim vladarim*; da on *u istinu svim pastirima vlada; jer ako je Krst hotio da i drugi* u vladanju Crkve imaju *što s njime obćenita, po njemu jedino to im je dao.* No prosljedimo navodom. „Petra bo, kog je uzeo u ne„razdruživo društvo sa sobom, hotio je nazvati svojim istim imenom, „govoreći: *Ti si Petar, i na ovomu kamenu sazidat ću Crkvu moju*, „da se, čudnovatim darom Božije milosti, sgrada vječnog hrama bude „osnivala na tvrdini Petrovoj“[1].

Ima još nešto odveć znamenita u ovoj Leonovoj dekretali; a to je: pravo Rimske Stolice na primanje apelacijâ.

„Neka upozna sa mnom ujedno vaše bratinstvo, veli on Gali„kanskim biskupim, da i vaše pokrajine biskupi neizbrojnim su iz„vješćim konsultirali apoštolsku Stolicu, i da je ista ili potvrdjivala, „ili uništivala odsude raznih parnica, *koje su, po starinskom običaju, apelacijom na njezin sud bile prešle*“[2]. Sám je Quesnell usilovan bio priznati, da je ovdje govor o pravim apelacijam, akoprem nečuvenom se drzovitošću usudjuje reći, da je Leon nepravedno prisvajao si pravo, koje ga nije išlo; te da nije mu vjerovati, kad se pozivlje na starinski običaj, nebuduć nitko u svojoj parbi valjan svjedok: *nemo in propria causa testis est idoneus* (Diss. V, P. I, c. 14. Cf. Zaccaria, Op. cit. P. II, Lib. 3, n. 1-2).

U došastom poglavju vidit ćemo Papinu oblast u Iztoku.

---

[1] „Ut aeterni templi aedificatio, mirabili munere gratiae Dei, in Petri soliditate consisteret“ (Ibid.).

[2] „Nobiscum itaque vestra fraternitas recognoscat Apostolicam Sedem, pro sui reverentia a vestrae etiam provinciae Sacerdotibus, innumeris relationibus esse consultam et per diversarum, quemadmodum vetus consuetudo poscebat, appellationem caussarum, aut retractata, aut confirmata fuisse judicia“ (Ibid. c. 2).

Digitized by Google

Poglavje VII.

(Još o Leonu).

Za Leona Velikoga mi sretamo stalnoga poklisara svete Stolice kod carskoga dvora u Carigradu; i to poklisara, koji nije bio, kako si utvara Febronij, i kako su u istinu bili u kasnija vremena poklisari drugih Patrijarka, brez ikakva, to jest, duhovnoga pravomoćja. Nisu bo Papini poklisari ono samo, što jezikoslovno njihovo ime glasi: *Apocrisarii, Responsales,* pa da bi im jedini posao bio carim dostavljati Papine poslanice, ili njihove zahtjeve prikazivati, i careve odgovore Papi odpravljati; već su oni, u ime Pape, koji ima vrhovnu neposrednu oblast vladanja svim kolicim pravovjernicim i njihovim dotičnim pastirima, oni su, velimo, mogli u Iztoku, u istoj carskoj prestolnici, vršiti duhovnu jurisdikciju, u onim dakako granicam, koje bi Papa scienio njima opredieliti.

Leon dakle Veliki takovim poklisarom bijaše imenovao biskupa Juliana Koenskoga (Cos). Usljed toga piše caru Marcianu, i veli mu: „Ja sam njega (Juliana) imenovao, da mene zastupa u poslu proti „krivovjercim našeg vremena; i za uzdržanje crkava i mira, naredio „sam mu, da se od tvoga dvora nema odalečivati“[1]. A samomu Julianu crta, il da bolje kažemo, napominje dužnosti njegova službenog položaja u Carigradu; „Neka dakle, veli mu, ljubav tvoja, predragi „brate, svom pobožnom i potrebitom brižljivošću nastoji, kako će se „odazvati staranju apoštolske Stolice . . .; tako da, naslonjajuć se „na Božiju pomoć, ti neprestaneš pozorno bditi na korist Carigrada“[2].

Godine 444 Leon, po primjeru Pape Siricija, Inocencija i Bonifacija imenuje svojim namjestnikom u Iliriku[3] Anastasija Solunjskoga

[1] „ . . . Vicem ipsi (Juliano) meam contra temporis nostri haereticos, delegavi; atque propter Ecclesiarum pacisque custodiam, ut a comitatu vestro non abesset, exegi“ (Ep. 84, c. 2).

[2] „Studeat ergo dilectio tua, frater charissime, piam et necessariam curam solicitudini Apostolicae Sedis impendere . . . ut divino fultus auxilio, speculari de Constantinopolitanae urbis opportunitate non desinas, ne praedictorum dogmatum (Nestorii et Eutychetis) impius usquam turbo consurgat“ (Ep. 86, c. 2)

[3] Kad se udariše granice Patrijarkatima, obadva su Ilirika spadala na Patrijarkat Rimski. Velimo obadva: dakle Iztočni (Macedonija, Tesalija, Grčka i Epir) i Zapadni. Ali u ovoj poslanici, Leon negovori, kô što će svak viditi, nego kao Papa, kao onaj, komu je *sveobća* Crkva povjerena.

Digitized by Google

biskupa, te mu osobitom poslanicom naznačuje pravac, kog se ima držati, pridržavajuć neposredno svomu sudu *riešenje golemijih razmirica,* što se na mjestnom sinodu povoljno nebi mogle poravnati, isto kao i *pravo apelacijá*[1]. Zatim, obaviešćujuć o tome mitropolite Ilirika, nalaže im, da u stvarima, spadajućim na crkveno činoredje imaju slušati Anastasija. „Pošto se, veli, svim crkvami, ja imam starati, *zahtie-* „*vajuć to od mene Gospodin*, koji, da obdari vjeru Apoštola Petra, „njemu je izručio Prvinstvo apoštolskog dostojanstva, sveobću Crkvu „osnivajuć na tvrdini toga temelja, s toga, našeg brata Anastasija „svojim sam namjestnikom imenovao; naredjujuć mu, neka bdije, da „što nezakonita nebi tko učinio. Vas pak nutkujem, da ga slušate „i t. d.“[2]. — Leon ne veli, da se svim crkvami ima starati, jer je to njemu kakov sabor naložio, nego jer *to od njega zahtieva sám Gospodin;* i to svoje staranje stavlja u odnošaj sa Petrovim Prvinstvom nad Apoštolim: Prvinstvom, usljed koga, Petar je temeljem sveobće Crkve od Krsta učinjen.

Još jače Leon naglašuje svoju vrhovnu vlast nad cielom Crkvom u poslanici pisanoj istomu Anastasiju, pokle bijaše dočuo, da je ovaj pekoračio granice svoje namjestničke oblasti. „Ja sam tebe, govori „mu, namjestnikom svoga vladanja učinio, da bi mi oblakšao staranje, „što, *poglavi'o po božanstvenom ustanovljenju,* nad svim crkvam ja sam „dužan imati“. Predstaviv taj uvod, Leon brani protiv Anastasiju, Nikopoljskog mitropolita Atika: „jer, veli, da je baš Atik što krupna „počinio, i što se nesmie trpiti, trebalo je svakako moju odsudu če- „kati, niti je tebi prosto bilo o toj stvari odlučivati, prije neg bi „vidio što ja mislim; dočim, ako sam te svojim namjestnikom ime- „novao, to neće reći, da sa mnom ti možeš *podpunost oblasti* dieliti, „već samo da unidješ u dio moje brižljivosti“. Zatim, nalaže mu, da Nicejske kanone o mitropolitim ima štovati. Uz to: naznačiva mitropolitim pravac, kog se imaju držati pri izbiranju novih biskupa; spo-

[1] „. . . Ut enim authoritatem nostram vice nostra exercere te volumus; *ita nobis quae illic componi non potuerint,* vel qui *vocem appellationis emiserit, reservamus*“ (Ep. 4, c. 5).

[2] „Et quia per omnes Ecclesias cura nostra distenditur, exigente hoc a nobis Domino qui Apostolicae dignitatis beatissimo Apostolo Petro primatum fidei suae remuneratione commisit, universalem Ecclesiam in fundamenti ipsius soliditate constituens . . . sociamus Vicem itaque nostram fratri et coepiscopo nostro Anastasio . .; et ut sit in speculis, ne quid illicitum a quoquam praesumatur, injunximus: cui in his quae ad Ecclesiasticam pertinent disciplinam, ut dilectio vestra pareat, admonemus“ (Ep. 5, c. 2).

Digitized by Google

minje njihove dužnosti napram biskupu Solunjskomu, kao njegovu namjestniku; ponavlja naredbu kanonâ, odnosnu na pokrajinske sabore, da se, to jest, imaju držati dvakrat na godinu, *pridržavajuć sebi, u nekim slučajevima, konačnu odsudu.* Napokon veli: „I medju „svetim Apoštolim, pored sve sličnosti časti, bila je razlika oblasti; „i premda su svi jednako bili izabrani, ipak *samomu jednomu* dato „je, da prednjači nad svima. A odatle nastala je razlika medju bis„kupima . . . , po kojim u jedinu Petrovu Stolicu stječu se žice „vladanja sveobće Crkve, da po čem, nebi gdje uda sa svojom glavom „u opreci bila“[1]. Dok ovim riečima netreba razjasnjenja, mi ćemo samo opaziti, da Leon brani prava mitropolitâ napram svomu namjestniku. Dakle, kad svojoj Stolici vrhovnu oblast prisvaja, to nečini zaista iz častohlepja, kô što bi hotila protestantska škola; inače nebi ljepše zgode bio mogao naći od ove, da umanji prava mitropolitâ, kako bi njegovoj oblasti manje mučnoćâ mogli stvarati. Dà, Leon je znao braniti svoja, ali je u isto doba znao štovati i tudja prava; te si je držao za pravilo one zlatne rieči: „*Superbum nimis est et immoderatum ultra proprios terminos tendere, et antiquitate calcata alienum jus velle praeripere*“ (Ep. 79, ad Pulcher. de ambitu Anatolii).

Stupajmo napred.

Poznato je, kako se Eutik, u Carigradskom permanentnom saboru (σύνοδος ἐνδημοῦσα) osudjen, prizva na sud Leonov i kako Leon, izviešćen od Flaviana o novoj bludnji (Vidi poslanicu Flavianovu, *inter Opera s. Leonis Magni*, T. I, pag. 135), napisa svoju dogmatičnu poslanicu ob otajstvu Upućenja Sina Božijega, koju upravi istomu

[1] „Quoniam sicut praecessores nostri praecessoribus tuis, ita etiam ego dilectioni tuae, priorum secutus exemplum, vices mei moderaminis delegavi: ut curam quam universis Ecclesiis *principaliter ex divina institutione* debemus, imitator nostrae mansuetudinis adjuvares . . . . Sed etiam si quid grave intolerandumque committeret (Atticus), nostra erat expectanda censura: ut nihil prius ipse decerneres, quam quid nobis placeret agnosceres. Vices enim nostras ita tuae credidimus charitati, ut in partem sis vocatus solicitudinis, non in *plenitudinem potestatis*. Quoniam et inter beatissimos apostolos in similitudine honoris fuit quaedam discretio potestatis, et cum omnium par esset electio, uni tamen datum est ut caeteris praemineret. De qua forma Episcoporum quoque est orta distinctio, et magna ordinatione provisum est ne omnes sibi omnia vindicarent: sed essent in singulis provinciis singuli, quorum inter fratres haberetur prima sententia: et rursus quidam in majoribus constituti, solicitudinem susciperent ampliorem, per quos ad unam Petri Sedem universalis Ecclesiae cura confluueret, et nihil usquam a suo capite dissideret“ (Ep. 12, c. 1, et 11).

Digitized by Google

Flavianu (Ep. 24). — Za našu svrhu najprije u ovoj poslanici imamo zabilježiti, da Leon, dok ukupno potvrdjuje što Carigradski sabor protiv Eutiku bijaše učinio, u isti mah opaža krupnu jednu Eutikovu pogrešku, koju sabor nije bio spazio. „Kad ste čuli, veli im Leon, da Eutik na „vaš upit odgovara: *Izpovjedam, da u našem Gospodinu bile su dvie „naravi prije sajedinjenja; a poslje sajedinjenja, jednu samu narav iz- „povjedam*, čudim se, da nijedan od sudaca nije ga ukorio za takovu „vrlo nepametnu izjavu i za toliku psost; te da je ostavljeno bez „opazke, koliko da ništa nije čuveno, što bi se zdravomu nauku proti- „vilo“ [1]. A zabilježit je jošter, kako Leon ublaživa odsudu Carigradskog sabora, u koliko se osobe Eutikove ticala, ako bi se ovaj svidio i pokajao[2]. — Znamenito je, da Leon s dogmatičnog gledišta bolje stvar shvaća, nego cieli sabor; a nije manje znamenito, da on preinačuje saborsku odsudu.

Leonova poslanica Flavianu još većma s drugog kraja izazivlje našu pozornost; u koliko, to jest, bila je u Kalcedonskom Saboru predložena kao pravilo vjere o članim Eutikovom bludnjom napadnutim.

Budući Kalcedonski Sabor urečen, Leon imenuje svojim legatom biskupa Paskazina; te javlja caru Marcianu, a dà i Saboru istomu, kako on hoće, da Paskazin, ujedno sa drugim izaslanicim apoštolske Stolice, predsjednikom Sabora bude (Ep. 69 et 72). Pismom upravljenim Saboru, označiva pravac, kog se otci imaju držati, nalažuć im, naime, da, u koliko se vjere tiče, stoje pri onome, što je u njegovoj poslanici, Flavianu pisanoj, izjavljeno. „Odbacivši, veli, braćo predraga, „drzovita prepiranja protiv Bogom nadahnutoj vjeri, neka ušuti oholo „nevjerstvo zašlacâ. Ne budi prosto braniti, što nije prosto vjerovati, „jer mojim pismom, Flavianu upravljenim, na temelju svetoga Evan- „djelja i po nauku prorokâ i Apoštolâ najpodpunije i najjasnije bilo „je označeno, što pobožno i iskreno treba izpoviedati ob otajstvu Upu-

---

[1] „Cum autem ad interlocutionem examinis vestri Eutyches responderit, dicens: *Confiteor ex duabus naturis fuisse Dominum nostrum ante adunationem; post adunationem vero unam naturam confiteor*: miror tam absurdam, tamque perversam ejus professionem, nulla judicantium increpatione reprehensam, et sermonem nimis insipientem nimisque blasphemum, ita omissum, quasi nihil quod offenderet esset auditum“ (cap. 6).

[2] Ibid. — A u poslanici *ad Julianum Coensem*: „Quia tamen non debemus partes miserationis omittere, congruere moderationi credidimus sacerdotum, ut si condemnatus Presbyter plena satisfactione corrigitur, sententia, qua obstrictus est, relaxetur“ (Ep. 31, c. 2).

Digitized by Google

„ćenja Gospodina našega Isukrsta“[1]. — Leon je bio osvjedočen, da je *Bog isti po njemu prepirku o vjeri razsudio* (Ep. 93 ad Theodoret.); pa s toga, kako je prije Sabora dvakrat caru Marcianu pisao, moleć ga i zaklinjuć, neka nipošto nepripušta u Saboru prepiranje o vjeri, o kojoj, iza njegove poslanice Flavianu, nikakva već sumnja nepostoji[2], tako i saborskim otcim on kaže, da već nesmie biti prepiranja, dočim je on *najpodpunije označio, što treba vjerovati.* Što se pak iz toga dade izvesti za nepogrješivost Papinu u rasudjivanju pitanjâ na vjeru spadajućih, to već svak po sebi vidi. A mi samo konstatujemo ton vrhovne oblasti, što diše iz postupanja Leonova u tom poslu.

U Kalcedonskom pak Saboru, ta vrhovna Leonova oblast u svoj nam se sjajnosti prikaziva.

Pri otvoru ovog glasovitog Sabora, Leon kroz usta legata Paskazina zahtieva, da Dioskor (Aleksandrijski Patrijarka), pošto se usudio bez njegove dozvole sabor držati, što nije prosto nikada bilo, niti je učinjeno, nema sjediti kao sudac medju otcim, već samo, da saslušan bude kao krivac. I nitko se tomu neuzprotivi (V. Mansi, T. VI, col. 575—576). — A što se dogodilo sa glasovitim 28.mim kanonom sav sviet znade. Zaman car Marcian, zaman sveta carica Pulkerija, zaman Anatolij Carigradski biskup sa svojim svećenstvom, zaman cieli Sabor od 530, ili kako neki vele od 600 biskupâ, mole Papu, da potvrdi taj kanon; Leon neće, pa neće. „Uništujem ga, on veli, i oblašću sv. Petra Apoštola absolutnom odsudom ukidam“[3]: ovako piše Pulkeriji. U istom smislu odgovara i caru Marcianu, tužeć se na Anatolija, koga kori častohlepjem: „Dok bi, veli, imalo mu

[1] „Unde, Fratres charissimi, rejecta penitus audacia disputandi contra fidem divinitus inspiratam, vana errantium infidelitas conquiescat: nec liceat defendi quod non licet credi: cum secundum Evangelicas auctoritates, secundum Propheticas voces, Apostolicamque doctrinam plenissime et lucidissime per literas, quas ad beatae memoriae Flavianum episcopum misimus, fuerit declaratum quae sit de sacramento Incarnationis D. N. J. Christi pia et sincera confessio“ (Ep. 72).

[2] „Unde per ipsum D. N. J. Christum . . obtestor et obsecro Clementiam vestram ut in praesenti Synodo fidem quam beati Patres nostri ab Apostolis sibi traditam praedicarunt, non patiamini quasi dubiam retractari“ (Ep. 73, c. 2). — Isto se potvrdjiva onim što je pisao Pulkeriji: „Datis ad venerabilem Synodum congruentibus scriptis, quibus fraternitas advocata cognosceret; *quam formam servare in hac dijudicatione deberet*“ (Ep. 75, c. 1).

[3] „In irritum mittimus, et per authoritatem beati Petri Apostoli, generali prorsus definitione cassamus“ (Ep. 79, c. 3).

Digitized by Google

„biti dosta, što je vašom dobrotom i *mojom milošču* dostigao, da „biskupom Carigradske crkve postane“[1]. Anatolija pak opominje, i kategorično mu zapovjeda, da se okani svojih taštih pretensija; prieteć mu jošter, akoprem pod najblažijom formom, izobćenjem[2]. — Što u ovom svemu nije znamenito? Ele, Papa stariji je od svih: njegova rieč mora da nadvlada. I Grci bijaše usilovani izbrisati taj kanon. S toga do Focija i Zonare nije nikada uvršćen bio u grčke sbornike saborskih djelâ. Po taj način, oblast sama Rimskoga Pape stade na put željam carevim, lukavosti i častohlepju Carigradskog biskupa, odredbam cieloga Sabora[3]!

Dalje. Papa bijaše potvrdio odredbe Kalcedonskog Sabora odnosne na vjeru, i to javio Anatoliju (Ep. 80, c. 3); nu uztuknuta oholija grčka nedade Anatoliju, da Papinu poslanicu proglasi (Ep. 90, Ad Pulcher. Aug. c. 2). Odtud u Iztoku vjerozakonska buna i Crkva pogibelji izložena. Eutikijanci raztrubili, da Leon nije ni vjerovne zaključke onoga Sabora potvrdio. Usljed toga, na molbu cara Marciana (V. Opp. S. Leonis T. I, p. 191), Leon piše svim biskupim, koji učestvovali bijahu istomu Saboru, i kaže im, kako je on, iza povratka legatâ, jur o tome svoju misao izkazao Anatoliju; od koga oni su je mogli obaznati, da bude hotio saobćiti im odgovor apoštolske Stolice. „Medjutim da nitko nebi mogao sumnjiti, ovim pismom, „veli, kog će vam isti car dostaviti, izjavljujem svoj braći (biskupim) „i svim pravovjernicim, da sam ja ne samo po svojim legatim, nego i „potvrdjenjem saborskih odredaba moju odsudu s vašom ujedinio; no „samo — što često treba ponavljati — u koliko se odnose na rasudbu „o vjeri, radi koje jedino Sabor bio je sazvan po zapovjedi kršćanskih „vladara, a dozvolom apoštolske Stolice“[4]. Šaljuć pak Marcianu ovu

[1] „Habeat, sicut optamus, Constantinopolitana civitas gloriam suam, ac protegente dextera Dei, diuturno Clementiae Vestrae fruatur imperio. Alia tamen ratio est rerum saecularium, alia divinarum . . . Satis sit praedicto quod vestrae pietatis auxilio, et mei favoris assensu, Episcopatum tantae urbis obtinuit“ (Ep. 78, c. 3).

[2] „ . . A quibus *volo* ut te prorsus abstineas. Nam si inconcessa quaesieris ipse te tuo opere atque judicio universalis Ecclesiae pace privabis“ (Ep. 80, c. 6). — Kako? Sav Iztok uz Anatolija, a Papa prieti izobćenjem od vasione Crkve?

[3] Djela Kalcedonskog Sabora, koja je glasoviti Newman u izvorim proučio, najprvo su potaknuće bila njegovu obraćenju na katoličansku vjeru.

[4] „Omnem quidem fraternitatem vestram nosse non ambigo, definitionem sanctae Synodi, quae ob confirmationem fidei in Chalcedonensi civitate celebrata est, toto corde me fuisse complexum . . . Hoc autem non

Digitized by Google

poslanicu, opet izjavljuje, u kojem smislu, i u kojim granicam on je potvrdio saborske zaključke (Ep. 89, c. 2); a to isto čini u poslanici upravljenoj Pulkeriji (Ep. 90, c. 2), i u onoj, što je pisao napose Maksimu Antijokijskomu Patrijarki (Ep. 92, c. 5).

Sabor Kalcedonski još nas sieća na poslanicu Leonovu upravljenu glasovitomu Cirskomu biskupu Teodoretu. — Poznato je, kako ovaj učni biskup s prvice branio je Nestorija protiv Cirilu Aleksandrijskomu, i kako kašnje, budući mu povraćena Papom Leonom stolica, prisustvova Kalcedonskomu Saboru. U istom Saboru, prigovarajuć nekoji biskupi jednoj izreci poslanice Leonove, Teodoret im dokaza netemeljitost njihova prigovora. Obaznavši to Leon po legatima, piše mu liepu poslanicu *„De Fidei Perseverantia“*, da mu se uzraduje za čistu njegovu vjeru; a u isto doba, da osobitoj njegovoj brižljivosti izruči nadgledanje pokrajinâ Eufratskih i Jermenskih: nalažuć mu dakako, neka čestim dopisivanjem izviešćuje apoštolsku Stolicu o uspjehu Gospodinova nauka u onim pokrajinam[1]. A o poslanici Flavianu pisanoj i o djelovanju Kalcedonskog Sabora, evo kako se izrazuje: „Što je prije *po meni Gospodin rasudio*, to je utvrdio neopozovivom „privoljom sve braće, da tim pokaže, kako je pravo od njega istoga „poteklo ono, što od prve izmed svih stolica ustanovljeno, sudom „svega kršćanskoga svieta bilo je primljeno: tako da i u ovome *uda „su se držala glave svoje.* Tim veće pak možemo se radovati, čim „neprijatelj, koliko je žešće bio napao, toliko je golemiji poraz dočekao.

solum ex ipso beatissimae consensionis effectu, sed etiam ex epistolis meis, quas post reditum meorum ad Constantinopolitanae urbis antistitem dedi, potuissetis agnoscere, si vobis responsionem Sedis Apostolicae manifestare voluisset. Ne ergo per malignos interpretes dubitabile videatur, utrum quae in Synodo Chalcedonensi per unanimitatem vestram de fide statuta sunt, approbem, haec ad omnes fratres et Coepiscopos nostros, qui praedicto Concilio interfuerunt, scripta direxi, quae gloriosissimus et clementissimus Princeps, sicut poposci, in notitiam vestram mittere pro catholicae fidei amore dignabitur: ut et fraterna universitas, et omnium fidelium corda cognoscant, me non solum per fratres, qui vicem meam executi sunt, sed etiam per approbationem gestorum synodalium, propriam vobiscum unisse sententiam: in sola videlicet caussa fidei, quod saepe dicendum est, propter quam generale Concilium, et ex praecepto Christianorum Principum et ex consensu Apostolicae Sedis placuit congregari“ (Ep. 87, c. 1).

[1] „Unde in hoc quoque tuae vigilantiae solicitudine volumus adjuvari, ut tua relatione currente, quid apud illas regiones doctrina Dominica proficiat, Apostolicam Sedem festines instruere: quatenus illius regionis sacerdotes, in quocumque usus exegerit, adjuvemus“ (Ep. 93, c. 6).

Digitized by Google

„Jerbo, da nitko nebi posumnjao, da su ostale stolice privoljile samo „od blaznenja napram onoj, koja je od *Gospodara svih na čelo ostalih „bila stavljena,* ili s koga drugoga nepohvalna uzroka, našlo se nekojih, „što su u Saboru mojoj se odsudi opirali. I dočim neki, otcem nesklada „potaknuti, hoće da protuslove, tvorac svake dobrote ono zlo znade „okrenuti na dobro; zašto istina i sjajnija postaje i bolje se u srdcim „ukorenjiva, kada iztraga potvrdjuje ono, *što nas je vjera prije naučila.* „Napokon, na diku je svećeničkomu stališu, što stariji znaju svoju „vlast učuvati, bez povrieditи u ičemu slobodu mladjih; osim što raz- „traga biva na veću slavu Božiju, kad je vriedni ljudi vode svrhom „da oporbenike nadvladaju". Niže pak nadodaje: „Ako je Bog srušio „sve zamčice opadačâ, ja u tom uvidjam veliko staranje Apoštola „Petra, koji, pošto je u okončanju vjere potvrdio sud svoje Stolice, „nije dopuštao, da nepogodno ona se izrazi, ma i samom jednom „rieči, ob osobam, koje su ujedno sa mnom za Krstovu vjeru trudile"[1]. Napose pak o Teodoretu veli: „Blagoslovljen Bog, koji je, po sudu apoštolske Stolice, tebe neporočna i čista od svake krivovjerne bludnje pokazao"[2].

[1] „. . . Quae nostro prius ministerio definierat (Dominus), universae fraternitatis irretractabili firmavit assensu: ut vere a se prodiisse ostenderet, quod prius a prima omnium Sede formatum, totius Christiani orbis judicium recepisset: ut in hoc quoque capiti membra concordent. In quo amplior nobis accrescit gaudendi materia, dum tanto magis se percutit inimicus, quanto contra Christi ministros saevius insurrexit. Nam ne aliarum sedium ad eam, quam caeteris omnium Dominus voluit praesidere, consensus assentatio videretur, aut alia quaelibet subrepere posset adversa suspicio, inventi prius sunt, qui de judiciis nostris ambigerent. Et dum nonnulli a dissensionis incitati autore ad contradictionum bella prosiliunt, ad majus bonum, malum ejus autore totius bonitatis dispensante, perventum est . . . Ipsa quoque veritas et clarius renitescit, et fortius retinetur, dum quae fides prius docuerat, haec postea examinatio confirmaret. Multum denique sacerdotalis officii meritum splendescit, ubi sic summorum servatur autoritas, ut in nullo inferiorum putetur imminuta libertas. Et ad majorem Dei gloriam proficit finis examinis, quando ad hoc se accipit exerendi fiduciam, ut vincatur adversitas . . . . Nam quod Deus omnium calumniosorum fallacias solvit, maximam beatissimi Petri curam pro cunctis nobis agnoscimus: qui postquam suae Sedis judicium in fidei definitione firmavit, nec circa cujusquam vestrum, qui nobiscum pro Catholica fide laborastis, personam, quicquam reprobum videri permisit" (Ep. cit. c. 1, et 5).

[2] „Sed benedictus Deus noster, cujus invincibilis veritas ab omni haereseos macula, mundum te, secundum Sedis Apostolicae judicium demonstravit" (Ib.).

Digitized by Google

Iz poslanice dakle upravljene Teodoretu jasno je: prvo, da je Papa glava, a biskupi ostali uda: drugo, da je Rimska Stolica, koju ovdje. kô i svagdje, κατ' ἐξοχήν *apoštolskom* naziva, Krstom Gospodinom (dakle ne po kojekakvim umišljenim kanonim) svim ostalim na čelo stavljena: treće, da je Papa organ živi, kroz koji Crkva može vršiti nepogrješivo svoje učiteljevanje, dočim je Bog isti, što razsudjuje po njemu nauk objavljeni: te njegove odsude u pitanjim vjere pravilo su, po kome se dade poznati, je li tko čist od krivovjerstva; niti im treba susljedne privolje biskupâ, da neopozivnim postanu, ako nećemo reći, da se opozvat može, što je Bog prije te privolje rasudio[1].

Poglavje VIII.

Simplicij i Gelasij.

Clanak 1.

Sv. Simplicij (468—483).

Samo ćemo nekoliko dokazâ donieti iz djelâ ovoga Pape.

Pošto usilni car Bazilisk bijaše dao prizvati iz progonstva Timoteja Ailura, moralnoga ubojicu Aleksandrijskoga Patrijarke Proterija, da na novo zasjedne na Aleksandrijsku stolicu, Simplicij piše istomu caru, nutkujuć ga, da bi, po primjeru carâ Marciana i Leona, od kojih je uzgojen bio, svojom oblašću Kalcedonski Sabor štitio, i povratio Aleksandrijskoj crkvi zakonitog joj pastira, protjeravši razdiraoca vuka, Timoteja. Šaljuć mu pak u isto doba dogmatičnu poslanicu Pape Leona Velikoga, da se bolje izuči u pravoj vjeri o Upućenju Sina Božijega, veli mu: „*Pravilo bo apoštolskoga nauka „postoji nepromjenivo u nastupnicim onoga, komu je Gospodin izručio „čuvanje cieloga stada, i komu obeća neprestanu svoju pomoć do konca „viekovâ, kao što jošter, da vrata paklena nikada neće ga moć nad„vladati;* izjavljujuć takodjer, da što njegovom odsudom bude zavezano „na zemlji, ni gori na nebesim neće biti odvezano“[2]. -- Ovim riečima

[1] Na tobožne objekcije knjige „*Kiril i Metodije*“ nevriedi da se osvrćemo. Ako pak tko želi znati što su i kakove, upućujemo ga na knjižicu, iz „Katoličke Dalmacije“ nedavno preštampanu „*Leo Veliki i Grgur Veliki o Prvenstvu svoje Stolice*“.

[2] „Perstat enim in successoribus suis haec et eadem Apostolicae norma doctrinae, cui Dominus totius ovilis curam injunxit, cui se usque ad finem

Digitized by Google

jasno je kazano, da Petrovi nastupnici, Rimski Pape, u Crkvi Isukrstovoj nepogrješivi su organ kršćanske istine; pošto se izjavljuje, da je kod njih nepromjenivo pravilo apoštolskoga nauka: jer, kako je njima Isus, po Petru, čuvanje cjelokupnog stada povjerio, tako im je i obećao, da vrata paklena nikada neće ih nadvladati.

Godine 479 krivovjerci bijahu ubili Antijokijskog Patrijarku Stjepana. Car Zeno, na prošnju Antijokijskih gradjana, naredi Carigradskomu biskupu Akaciju, da redi drugoga pastira za onu crkvu: što Akacij i učini. Ali jer to bilo ne kako su kanoni zapoviedali, nego kako je potreba za nevolju zahtievala, i on i car pišu Papi Simpliciju, neka svojom oblašću potvrdi što je učinjeno bilo. Jamačno da su tim u Papi priznavali oblast i nad kanonim. Simplicij odgovara obadvama. Caru kaže: „Pošto si cienio, da bunu u Antijo„kiji nebi mogao ugušiti, nego čineć rediti (akoprem protiv naredbam „Nicejskoga Sabora) u Carigradu biskupa za onu stolicu, uvjetom, „da u napred redjenje Antijokijskoga biskupa biti će Iztočnomu saboru „pridržano, Apoštol Petar uzdržat će obećanje i zakletvu tvoju, da „po čem, što je moj brat Akacij, po tvome nalogu, ovršio, nebi obi„čajnim postalo. Uz taj jedini uvjet, nemogu da neodobrim što si „zaradi mira učinio“[1]. U istom smislu Papa piše Akaciju, govoreć mu, da potvrdjuje što je učinjeno; no samo za onaj jedini slučaj, da se ima njegova potvrda razumjeti: *in hac tantummodo persona*[2].

Još jedan čin iz Poviesti Iztočne crkve. — Godine 482 bijaše izabran za Aleksandrijsku stolicu Ivan Talaja. Medjutim Carigradski biskup Akacij nebuć primio sinodično pismo Ivanovo, akoprem ovaj mu ga bijaše poslao kao i drugim prvoprestolnim biskupim, stade protiv njemu spletkariti, i navede cara Zenona, da bi umjestio na stolicu Aleksandrijsku eutikijanca Petra Monga, kog je prije, kao jeretika, bio protjerao. S toga Zeno piše Papi Simpliciju biedeć Ivana, kao nedostojna one stolice, i predstavljajuć Monga, kao čovjeka, koji bi mogao izmiriti dvie stranke, u koje je bila razdieljena Aleksandrijska crkva. Simplicij primiv taj list piše Akaciju, izjavljujuć mu svoje

saeculi mimime defuturum, cui portas inferi numquam praevalituras esse promisit, cujus sententia quae ligarentur in terris, solvi testatus est non posse nec in coelo“ (Apud Baron. an. 476, T. VI, col 383).

[1] „ . . . ne quod nunc frater et coepiscopus meus Acacius vobis est jubentibus executus, iu usum posteritatis veniat . . . Unde quae a vobis amore quietis sancte ac religiose sunt ordinata, reprobare non possumus“ (Ap. Baron. T. VI, col. 414).

[2] Ibid. col. 415.

Digitized by Google

začudjenje, što ga on nije o stvari oznanio. Kaže mu zatim, kako je Ivan bio odabran jednoglasno od svih pravovjernika one crkve, o čem njega (Papu) bijaše Egipatski premnogobrojni sabor izviestio, i kako Ivanu ništa drugo nije manjkalo, da stalnim pastirom bude, nego potražena dozvola apoštolske Stolice: *nihil omnino restare videbatur, nisi ut . . . Apostolicae quoque moderationis assensu (electus Antistes) votivam sumeret firmitatem.* Za ovim riečima Papa nastavlja: „Dok „sam ja o tome se bavio (o pismu potvrdjenja), stiže mi carev list „protiv Ivanu, kojim ga obtužuje, da je krivorotnik, i kao krivo-„rotnik, da je biskupske stolice nedostojan. S toga, neka se nemože „reći, da sam prenaglo postupao, uzprkos toli visokoj svjedočbi, namah „sam opozvao potvrdjujuću moju odsudu . . . Ali što se tiče Petra „Monga, nipošto nemogu pristati, da bude biskupom Aleksandrijskim, „pošto je bio sukrivac, pače kolovodja jeretikâ" (Baron. an. 482, n. 13—18; Rohrbacher, Vol. IV, p. 795—796). — Papa naglasiva pravo potvrdjivanja biskupâ, koje uživa Rimska Stolica, i koje mu ovom prigodom, ako i neizravno, priznaje car Zeno, nadahnuti od Akacija. Povjestničar Rohrbacher o tomu sliedeće opazke čini: „1. To je premnogobrojni sabor, što od Pape traži potvrdu biskupa kanonično i brez ikakve opreke izabranoga; 2. utok podnešen je, po običaju, sv. Stolici: a ova potvrdjujuć Ivana Talaju, drži se starinske navade; 3. akoprem je Ivan neposredno iza svoga izabranja bio posvećen, ipak njegova oblast, da bude puna, cjelovita, nepomična, imala je biti utvrdjena privoljom apoštolske Stolice. Dotle čvrstoća njegova biskupstva bila je samo jedna molba, jedna goruća želja. S toga je i rečeno: *ut . . votivam sumeret firmitatem* (da željenu dobije potvrdu): i rek bi, da je naročito ova izreka bila tražena, kako će se bolje izraziti jakost takove potvrdjujuće odsude" (loc. cit.).

Car Zeno, nezadovoljan Papinom odlukom, dade usilnički umjestiti Monga na Aleksandrijsku stolicu; a Mongo i Akacij cara skloniše, da izdade zloglasni *henotikon* (razglas sjedinjenja jer mu je svrha bila, odpadnike k crkvenomu jedinstvu prikloniti), priznajuć oni po taj način cara vrhovnim upraviteljem Crkve. Medjutim Ivan Talaja, pobjegav iz Aleksandrije u Antijokiju k Patrijarki Kalendionu, po njegovu se svjetu prizva na Papu Simplicija, kako nam svjedoči diakon Liberato: „*Sumptis ab eo (Calendione) intercessionis synodicis litteris Romanum Pontificem Simplicium appellavit, sicut et beatus fecerat Athanasius*" (Breviarium de causa Nestorii et Eutychetis, apud Baron. ann. 483, n. 1).

Digitized by Google

Članak 2.

Sv. Gelasij (492—496).

Prelazimo preko Pape Feliksa III (483—492), o kome dosta je kazati, da dok svi Iztočni Patrijarke odveć slabi bijahu se pokazali, priznajuć Zenonov *henotikon*, kako pripovjeda grčki povjestničar Teodor[1], on sam odbi ga, i osudi[2], kao što je do malo osudio Akacija, jer je šurovao s Mongom, šaljuć mu odsudu, ovako stiliziranu: „U „krepost ove odsude, koja te odlučuje od časti svećeništva, od kato„ličkog zajedništva, i od broja pravovjernikâ, imaj dio sa onim, s kojim „ti je drago šurovati, pošto si osudjen Duhom Svetim i apoštolskom „oblašću, i nikad već odriešen nećeš biti od zavezâ ove anateme“[3].

Evo nas dakle k Papi Gelasiju.

Gelasij bijaše Carigradskomu biskupu Eufemiju naredio, da iz *diptikâ* ima izbrisati ime Akacijevo, pošto je ovaj izobćen bio od Pape Feliksa. Nebuduć Eufemij taj nalog izvršio, Papa piše u Carigrad poklisaru Teodorikovu kod cara Anastasija, imenom Faustu, koji ga je bio izviestio o tužbam Grkâ: „Oni nam kanone predbacuju, veli „Gelasij, a neznaju što govore, pošto se sami kanonim protive, za„niekujuć poslušnost prvoj Stolici, koja od njih nezahtjeva, nego što „je razložito i pravedno. Tà i kanoni isti hoće, *da prizivi vasione „Crkve* na ovu se Stolicu imaju upravljati, kao što i ustanovljuju, „da poslje njezine odsude nema već priziva; tako da *ona ima suditi „o cieloj Crkvi, a o njoj nikada da se suditi nemože, ili o njezinom „sudu;* ter da njezina odsuda bude neoboriva, i da je brez pogovora „treba u djelo staviti. — Pri istoj ovoj razmirici Timotej Aleksan„drijski (Ailuro), Petar Antijokijski, Petar Mongo, Ivan Apamejski, „i drugi, koji su hotili biti biskupi, *samom oblašću apoštolske Stolice*

[1] Teodor bio je ἀναγνώστης (Lector) Carigradske crkve koncem V i početkom VI vieka.

[2] „Cum autem *omnes* (ut fertur) alii Patriarchae conciliationem Zenonis approbarent, solus Felix Romanus illi non communicavit“ (Theodor. Lect. Lib. II, apud Guil. Cave, Hist. Litt. pag. 295; Baron. T. VI, col. 448).

[3] „Habe ergo cum his, quos libenter amplecteris, portionem ex sententia praesenti, . . . sacerdotali honore et communione Catholica, nec non etiam a fidelium numero segregatus; sublatum tibi nomen et munus ministerii sacerdotalis agnosce, Sancti Spiritus judicio et Apostolica auctoritate damnatus, nunquamque anathematis vinculis exuendus“ (Liberatus Diac. Breviar. c. 18, apud Baron. an. 484, n. 17—19).

Digitized by Google

„*bijahu svrgnuti;* a tomu je svjedok sám Akacij, pošto je bio izvr-„šitelj ove odsude. Zato, kad je sám kašnje k osudjenicim se pri-„klonio, i sám je osudjen bio" (Gelasij naveo je ove primjere odgo-varajuć Iztočnjacim, koji su prigovarali, da Akacij od *jednoga sama* (Pape) nije mogao biti zakonito osudjen). „Još se usudjuju spominjat „nam kanone oni, koji kanone neprestano tlače samim grješnim svojim „častohlepjem. — A da ja njih upitam, u krepost koga sabora pro-„tjeraše oni Ivana Aleksandrijskoga iz njegove crkve, akoprem neu-„biedjena ni prije ni poslje kakovim prekršajem? Odgovore li mi „pak na ovo, da je to car učinio, onda neka kažu, koji su to kanoni, „koja li pravila cara na to ovlašćuju? Zašto je Akacij privoljio be-„zakonitomu carevu postupanju, kada Bog govori, da je krivac ne „samo tko zlo čini, već i onaj, što zlo u drugim odobrava? Na te-„melju kojih kanona, bili su protjerani Kalendion (Antijokijski) i razni „drugi biskupi? Kojom starinskom predajom, oni hoće da sude apo-„štolsku Stolicu? Gle! moglo se protjerati biskupe druge i treće „stolice. i toliko drugih nevinih biskupa, a biskupa Carigradskoga, „komu kanoni nepriznaju nikakve odličnosti, pošto je priupao u ob-„ćenje sa krivovjercim, nije bilo prosto svrgnuti?". — Malo niže, poslje neg bijaše oborio sve klevete svojih protivnika, nadodaje: „Gdje je „kakovo pitanje na vjerozakon spadajuće, tu po kanonim, *vrhovna „sudbena oblast samoj apoštolskoj Stolici pripada.* Što se pak svjetskih „mogućnika tiče, ovi imaju ne suditi o božanstvenim stvarima, već „istim se učiti od biskupâ, a poglavito od Petrova Namjestnika . . . „Neka dobro promisle, da nije utaman Isukrst rekao, da vrata pa-„klena neće nikada moć nadvladati izpovjed svetoga Petra. Rad šta „meni se nije bojati, da će svoju moć izgubiti apoštolska odsuda, „pošto se ona oslanja na Krstove rieči, na starodavnu predaju, i na „krepost kanonâ, tako da ona (apoštolska Stolica), vavjek će imat „vasionoj Crkvi suditi" [1].

[1] „ . . . Nobis opponunt canones dum nesciunt quid loquantur: contra quos hoc ipso venire se produnt, quod primae Sedi sana rectaque suadenti parere refugiunt. Ipsi sunt canones qui appellationes totius Ecclesiae ad hujus Sedis voluere examen deferri: ab ipsa vero prorsus nusquam appellari debere sanxerunt: ac per hoc illam de tota Ecclesia judicare; ipsam ad nullius commeare judicium. Nec de ipsius unquam praeceperunt judicio judicari, sententiamque illius constituerunt non oportere dissolvi, cujus potius sequenda decreta mandarunt. In hac ipsa causa Timotheus Alexandrinus, et Petrus Antiochenus, Joannes et caeteri, non solum unus, sed plures utique nomen sacerdotii praeseferentes, sola Sedis Apostolicae sunt aucto-

Digitized by Google

U istom smislu Gelasij piše i Dardanskim biskupim. — Ovi, pošto najvećim poštovanjem primiše njegovu naredbu, kojom je zabranjivao s Akacijevim privrženicim obćiti, bijahu mu dojavili, kako se u Iztoku prigovaralo, da Akacij nije bio zakonito osudjen, nebuduć to učinjeno u saboru tom svrhom sakupljenu; tim veće, što je bio biskup carskoga grada. Taj prigovor rek bi, da je Dardanskim biskupim davao misliti, i to potaknu Gelasija, da ih svojim pismom poduči. Kaže im dakle prije svega, kako se on nemože izčuditi, što im se onaj prigovor tako snažan činio, pa da s njegove strane treba odgovora. Pozivlje ih zatim neka promisle, da počam od Apoštolâ, katoličanska Crkva, prigodom svake krivovjerne bludnje, što bi jednom u saborima utvrdila, nije već dopuštala, ma i nastala kakova raspra, na novo da bude pretresano; jer pokle su jednom prvi krivotvorci vjere i njihove novosti osudjene, Crkva je smatrala, da je to dosta, a da bi istoj osudi u buduće podpao svaki, koji bi, ma bilo kako, dionikom se učinio osudjene zablude. Gelasij ovo dokazuje primjerima Sabelija, Arija, Eunomija, Macedonija, Nestorija, koji u odnosnim sinodim bijahu osudjeni; a nije trebalo drugih sabora za osudjenje pojedinih njihovih sljedbenika. Pošto je dakle i Eutik saborom bio osudjen, osudi je istoj podpao i Akacij, i svi Eutikovi pristaše; nit je trebalo drugog sabora, da ovi budu osudjeni. I zato Rimska Sto-

ritate dejecti: cujus rei testis etiam ipse docetur Acacius, qui praeceptionis hujus extitit executor . . . Hoc igitur modo recidens in consortium damnatorum, est damnatus Acacius, qui eorum damnationem antequam praevaricator extitisset, fuerat executus. — Nobis ausi sunt canonum facere mentionem contra quos ambitionibus semper illicitis tetendisse monstrantur. Qua ipsi Synodo, vel secundum cujus Synodi formam Alexandrinum Joannem de Ecclesia, cui ordinatus fuerat, expulerant? qui nullis causis evidentibus, nec ante convinci, nec postea provocans etiam in judicio competenti, potuit accusari? Quod si dicunt, Imperator hoc fecit: hoc ipsum quibus canonibus, quibus regulis est praeceptum? . . . Qua traditione majorum Apostolicam Sedem in judicium vocant? . . . Si quantum ad religionem pertinet, non nisi Apostolicae Sedi juxta canones debetur totius summa judicii: si quantum ad saeculi potestatem illa a Pontificibus et praecipue a beati Petri Vicario debet cognoscere, quae divina sunt; non ipsa eadem judicare . . . Ineptias itaque suas sibi reservent, nisi resipiscunt, potius cogitantes Christi vocem non esse superfluam, quae confessioni beati Petri Apostoli inferni portas nunquam praevalituras asseruit. Quapropter non veremur, ne Apostolica sententia resolvatur. Quoniam et vox Christi, et majorum traditio, et canonum fulsit autoritas: ut totam potius Ecclesiam ipsa dijudicet" (Ep. ad Faustum Magistrum: inter Opera S. Leonis M. Ed. Venet. 1748, T. II, p. 66—67).

Digitized by Google

lica, brez novog sabora, mogla je anatemu na Akacija udariti, držeć se u tomu, kô što dolikuje prvomu prestolu, odredaba ustanovljenih protiv Eutiku u Kalcedonskom Saboru. To predstavivši, Papa nadodaje: „Prvi bo prestol, kako svojom oblašću svaki dojedan sinod potvrdjuje, „tako ga i uztrajnom brigom čuva; a to po pravu *svoga Poglavarstva*, „*koje* (Poglavarstvo) *jer je Apoštol Petar od Gospodina primio*, on (prvi „prestol) uvjek je u svojim rukam uzdržao i uzdrži". Malo pak zatim nadodaje: „Svoj vasionoj Crkvi je poznato, da Stolica Apoštola Petra „imade pravo odriešivati od odsudâ svijuh, ma koji to bili, biskupâ, bu„duć ona ima oblast o cieloj Crkvi suditi, dočim njezinu odsudu nitko „suditi nesmie, *pošto kanoni hoće, da se iz svega svieta na njezino sudište* „*može prizivati*, a od njezine odsude da već priziva nema. Po tomu „je pak jasno, da Akacij nije imao oblasti odriešiti (Petra Monga), „bez znanja apoštolske Stolice. — Pa u kom je to saboru on uradio, „akoprem ni tako, brez iste apoštolske Stolice, nebi mu to bilo prosto? „Ako je dakle on mogao, brez sabora, prekršiti odsudu Stolice apo„štolske, nju i nepitajuć za to, apoštolskoj li Stolici vršećoj, kô što „je trebalo, odredbe Kalcedonskoga Sabora, nije bilo prosto svojom „oblašću takova prekršitelja osuditi? A neću ni ovo mimoići, da apo„štolska Stolica, nasljedujuć stope otaca, kako sam prije kazao, *i brez* „*ikakva prijašnjeg sabora, imala je oblast odvezivati one, što su od* „*kakova sabora nepravedno bili osudjeni, a jednako i osudjivati one,* „*koji su to zaslužívali.* Čemu evo dokaza. Iztočni sabor bijaše osudio „svetog Atanasija; ali apoštolska Stolica, nepristav uz tu odsudu, „primi ga i odrieši. Jednako i Ivana Zlatousta, akoprem sinodom ka„toličkih biskupa osudjena, apoštolska Stolica sama od te odsude „odveza; a tako i Flaviana. Dioskora pak, nadsvećenika druge stolice, „*svojom oblašću osudi*, i ona sama bezbožni mu sinod uništi, pa i „sama ona odredi, da se na obranu istine Kalcedonski Sabor sazove". Poslje nego je tako Gelasij naglasio vrhovnu oblast svoje Stolice, odnosno na primanje prizivâ iz cieloga kršćanskog svieta, na potvrdjivanje saborâ i na odriešivanje od njihovih zaveza, prelazi na neslani prigovor, da je Akacij bio *biskup carskoga grada*. „Na smjeh „me je navelo, veli, gdje (Iztočnjaci) iznose na sriedu, kao nekakvo „Akacijevo preimućtvo, to što je bio biskup carskoga grada. Zar car „mnogo vremena nije prebivao u Milanu, u Raveni, u Sirmiju, u „Treveru? Pa su zar biskupi tizih gradova prekoračili granice njima „od starine opredieljene? Ako se o dostojanstvu govori, tà biskupi „druge i treće stolice prednjače nad onim, što je biskup grada, koji

Digitized by Google

„se i ne ubraja u stolice (patrijarske), pače i neuživa ni mitropo-„litska prava. Jedna je stvar oblast svjetskoga carstva, a druga je „sasma različita porazdielenje crkvenih dostojanstva. Ma koliko malen „bio grad, neodnosi nimrve veličanstvu vladara, koji u njemu prebiva; „jednako ni carevo prebivanje, nemože promieniti red vjerozakonom „ustanovljeni“ [1].

Gelasij proglasuje jošter vrhovnu svoju oblast nad Crkvom, i njezin izvor iz božanstvenog prava, u divnoj poslanici upravljenoj caru Anastasiju. Ovomu se bilo na žao dalo, što mu Papa po poslanicim kralja Teodorika nije pisao. Papa to začuvši upravlja mu poslanicu, u kojoj vidiš Petrova nastupnika ovjenčana obsievom svoga prevelikog dostojanstva. Kaže caru, kako mu nije pisao jedino s toga,

[1] „Quae (prima Sedes) unamquamque Synodum et sua autoritate confirmat, et continuata moderatione custodit; pro suo scilicet principatu, quem beatus Apostolus Petrus Domini voce perceptum . . . et tenuit semper et retinet . . . . Nec plane tacemus, quod cuncta per mundum novit Ecclesia, quoniam quorumlibet sententiis ligata Pontificum Sedes beati Petri Apostoli jus habeat resolvendi: utpote quae de omni ecclesia fas habeat judicandi, neque cuiquam liceat de ejus judicare judicio. Si quidem ad illam de qualibet mundi parte canones appellari voluerint, ab illa autem nemo sit appellare permissus. Quapropter constat satis Acacium nullum habuisse pontificium sententiam Sedis Apostolicae sine ulla ejus notione solvendi. Qua certe synodo hoc ille praesumsit, quod nec sic absque Apostolica Sede fas quidem haberet efficere? . . . Si illi certe licuit sine synodo sententiam Apostolicae Sedis abrumpere, nulla ejus consultatione quaesita; itane vero non licuit primae Sedi Chalcedonensis Synodi constituta, sicut decuit, exequenti, hujusmodi praevaricatorem sua autoritate detrudere? Sed nec illa praeterimus, ut dictum est, more majorum etiam sine ulla Synodo praecedente, jus habuit solvendi quos synodus inique damnaverat, et damnandi nulla existente synodo quos oportuit, habuerit facultatem. Sanctae quippe memoriae Athanasium synodus Orientalis addixerat, quem tamen exceptum Sedes Apostolica, quia damnationi Graecorum non consensit, absolvit. Sanctae memoriae nihilominus Joannem Constantinopolitanum synodus etiam catholicorum praesulum certe damnaverat, quem simili modo Sedes Apostolica etiam sola, quia non consensit, absolvit. Itemque sanctum Flavianum Pontificem, Graecorum congregatione damnatum pari tenore, quoniam Sedes Apostolica non consensit, absolvit: potiusque qui illic receptus fuit Dioscorum secundae sedis praesulem sua autoritate damnavit, et impiam synodum non consentiendo sola summovit, et pro veritate, ut Synodus Chalcedonensis fieret, sola decrevit . . . Risimus quod praerogativam volunt Acacio comparari, quia Episcopus fuit Regiae civitatis . . . . Alia potestas est regni saecularis, alia Ecclesiasticarum distributio dignitatum. Sicut enim quamvis parva civitas praerogativam praesentis regni non minuit, sic Imperialis praesentia mensuram dispensationis religiosae non mutat“ (Ibid. p. 70—71).

Digitized by Google

što se bojao, da nebi rado bio primio njegovo pismo, pošto carski poslanici u Rimu bili su glas prosuli, da im je car zabranio njega posjetiti. Zatim izjavljuje mu svoju privrženost, zovuć ga slavnim svojim *sinom*, i moli ga nek neuzme za zlo ako on, kao Nadsvećenik apoštolske Stolice, komu je dužnost bditi nad katoličanskom vjerom, misli mu napomenuti ono, na što ga dužnost obvezuje. To predstavivši, prelazi na poglaviti predmet. Razlikuje prije svega dvie vrhovne oblasti na svietu, duhovnu i kraljsku, opredieljujuć odnosne im granice, i medjusobne dužnosti označujuć. Poslje toga svom rječitosti i nježnosti kršćanskoga prijateljstva nutka, svjetuje, moli cara, da uzme štititi interese vjere, podučujuć ga obširno, kako treba da postupa. No za nas su osobito znamenite sliedeće rieči: „Ako treba da srdca pravo„vjernikâ podložna budu u obće svima svećenicim, kada ovi zakonito „vrše stvari Božije, koliko veće takovu podložnost treba pokazivati „napram onomu Nadsvećeniku, *koga je veliki Bog hotio postaviti svrhu „svih drugih biskupa*, i koga je susljedna blagočastivost sveobće Crkve „vavjek slavila? Odatle pak pobožnost Tvoja uvidja, da nijednom „ljudskom hitrolijom nitko se nemože uzdignuti do onoga, *kog je rieč „Krstova svima predpostavila, i u komu je Crkva sa poštovanjem vavjek „priznavala i priznaje Prvinstvo*. Može dakako ljudska preuzetnost „navaljivati na Božije odredbe, ali nema te moći, koja bi ih mogla „nadvladati“[1]. — Evo Papina Prvinstva *de jure divino:* Prvinstva, kog je Crkva sa poštovanjem vavjek priznavala: *quem cunctis Sacerdotibus divinitas summa voluit praeminere; quem Christi vox praetulit universis; quem Ecclesia veneranda confessa semper est et habet devota Primatem.*

Ovaj isti pojam o Papinu Prvinstvu opet nahodimo u Rimskim saborim, držanim pod Gelasijom 494 i 495 godine. Ono 70 biskupâ sakupljenih u prvom od tizih sabora, poslje neg bijahu utvrdili kanon knjigâ sv. Pisma, kažu: „Na spomenutim knjigam Evandjelistâ, Apo-

[1] „ . . . et si cunctis generaliter Sacerdotibus recte divina tractantibus fidelium convenit corda summitti: quanto potius Sedis illius Praesuli consensus adhibendus, quem cunctis Sacerdotibus et divinitas summa voluit praeminere, et subsequens Ecclesiae generalis jugiter pietas celebravit? Ubi pietas tua evidenter advertit, nunquam quolibet penitus humano consilio elevare se quemquam posse illius privilegio vel confessioni, quem Christi vox praetulit universis, quem Ecclesia veneranda confessa semper est et habet devota primatem. Impeti possunt humanis praesumtionibus, quae divino sunt judicio constituta; vinci autem quorumlibet potestate non possunt“ (Ibid. p. 68).

Digitized by Google

„štolâ i Prorokâ Božijom milošću bila je osnovana katoličanska „Crkva, koja, akoprem po svemu svietu razprostranjena, nije nego „jedina Krstova zaručnica; a sveta Rimska, katolička i apoštolska „Crkva *svima drugim crkvam predpostavljena, primila je Prvinstvo, i „to ne usljed kojekakvih saborskih odredaba, dali u krepost onih Isu-„stovi riečî: Ti si Petar, i na ovomu kamenu sazidat ću Crkvu moju.* „Petru pak bio je dan Pavao za druga, koji ujedno s Petrom iste „godine i istoga dana, a ne u različita doba, kako krivovjerci ble-„betaju, podnio je pod Neronom mučenstvo u Rimu"[1]. U drugom pak saboru, komu prisustvova 45 biskupâ, otci Rimsku Stolicu ovim riečima spominju: „Stolica apoštolska, *koja, oblašću njoj podieljenoj od Krsta Gospodina, ima Poglavarstvo vasione Crkve*"[2].

Pače istu misao nahodimo u poslanici, što je Gelasij pisao biskupim Picenske pokrajine, i u onoj, što je pisao Honoriju Solinskomu biskupu. Prvim, Gelasij govori: „Kako na vladanje apoštolske „Stolice spada, da se ona ima starati svim crkvami, tako je od po-„trebe, da prema upornim i tromim nekrije oblast, što je *od Boga* „njoj bila dana"[3]. Honoriju pak, dočim ga pozorna čini o pelagijanstvu, koje se po Dalmaciji bilo počelo širiti, veli: „Akoprem jedva „mogu odahnuti od neprestanih posala, kojima sam u nezgodnim ovim „vremenima obterećen, ipak po zvanju apoštolske Stolice, viseć o „meni staranje cieloga Gospodnjega stada, koje (staranje) sám Spa-„sitelj Petru je povjerio, veleć mu: *A ti obrativ se, utvrdjuj braću „svoju*; i opet: *Petre ljubiš li me? Pasi ovce moje*: nemogu, nit mi „je prosto premučati i t. d."[4].

[1] „ . . . Quamvis universae per orbem Catholicae Ecclesiae unus talamus Christi sit; sancta tamen Romana, Catholica et Apostolica Ecclesia nullis synodicis constitutis caeteris Ecclesiis praelata est, sed evangelica voce Domini et Salvatoris nostri primatum obtinuit: Tu es Petrus, inquientis etc." (Baron. an. 494, n. 20, T. VI, col. 579).

[2] „Sedes Apostolica quae Christo Domino delegante, totius Ecclesiae retinet principatum" (Ibid. an. 495, n. 11, col. 599).

[3] „Sicut enim ad Sedis Apostolicae moderamina pertinet, cunctis sollicitudinem debitam ministrare congruenter Ecclesiis; ita necesse est, ut in contumaces et desides traditam sibi divinitus non dissimulet potestatem" (Ibid. an. 493, n. 38, col. 572).

[4] „Licet inter varias temporum difficultates continuis occupationibus implicati vix respirare valeamus; pro Sedis tamen Apostolicae moderamine totius Dominici gregis curam sine cessatione tractantes, quae beato Petro Salvatoris nostri voce delegata est. Et tu conversus confirma fratres tuos; et item: Petre amas me? pasce oves meas; dissimulare, nec debemus etc." (Ibid. an. 493, n. 24, col. 568; Farlati, Illyr. Sac. T. I, pag. 182).

Digitized by Google

Poglavje IX.

Simak i Hormisda.

Članak 1.

Sv. Simak (498—514).

Kad Simak nastupi Anastasiju na Petrovoj Stolici, vremena bijahu pogibeljna i neprijatelji mnogi crkvenog mira: s toga on zamoli kralja Teodorika, da bi Talijanske biskupe pozvao na sabor u Rim: što Teodorik i učini.

Medjutim biskupi, koji se bijahu odazvali, prolazeć preko Ravene, gdje kralj boravio, doznavši kako je sabor, na kog su bili pozvani, namjenjen, da sudi ob osvadam, što su Simakovi neprijatelji o njemu u sviet bili turili, začudjeni opaziše Teodoriku, da *sama Papu pristoji pravo sabore sazivati*, dočim je ta povlastica *Božijom odredbom* skopčana sa Poglavarstvom Petrove Stolice; a povrh toga, da u prošlosti nema nit samo jednog primjera, da su Petrovi nastupnici bili podvrženi sudu manjih od sebe. Teodorik, da ih umiri, pokaza im odnosno Simakovo pismo. A kad dodjoše u Rim sám Papa, izjavi im, kako su po njegovoj želji bili pozvani, i kako ih sbilja on ovlašćuje, da mogu o stvari suditi: „*Rem ex desiderio suo evenisse testatus est* (*Symmachus*): *auctoritatem ordinis colligendi, sicut poscebant Ecclesiastica statuta, in omnium, qui ibi aderant, episcoporum praesentia se dare professus est*“ (Baron. an. 502, T. VI, col. 651; Mansi, T. VIII, col. 230).

Pored svega toga, kada prispije u Francuzku glas, da se Talijanski sabor usudio Papu suditi, Galikanski biskupi naložiše Avitu Vienežkomu, neka u ime njih svijuh piše i prosvjeduje proti toli velikoj smionosti: što Avito i učini, upravljajuć dvama glavarim Senata, Faustu i Simaku, pismo, koje smo mi na drugom mjestu vidili (V. str. 210—211).

Nego, mi smo hotili spomenut Papu Simaka, samo da kažemo njegove odnošaje sa Iztokom.

U velikoj se pogibelji nahodila Iztočna crkva s bogoslovne pomame cara Anastasija. Zato biskupi nasljedujuć stope Atanasijâ, Basilijâ, Zlatoustâ i drugih, upravljaju svoj pogled k Rimu, k tomu jedinome svjetioniku spasenja, i pišu Papi Simaku ovu preznamenitu poslanicu: „Ne-

Digitized by Google

„potrebuju zdravi liečnika, nego bolestni: *nisam došao da zovem pravedne „nego grješnike*. Ove rieči mi Tebi upravljamo, otče presveti, moleći Te, „da se pobrineš ne za samo jednu ovčicu, ili jedan dram izgubljeni „(Luc. 15, 4 et 8), već za dragocjeno spasenje svega Iztoka, pače „triju diela obitovnog svieta, za spasenje kupljeno ne propadljivim „zlatom ili srebrom (I Pet. 1, 18), nego neprocienjenom krvi Božijeg „Jaganjca, kako nam to kaže blaženi poglavica slavnih Apoštola, „*koga Stolicu Tvojoj svetosti povjerio je predobri pastir, Isukrst* . . . . „Pošto dakle, otče pun milosrdja napram nami sinovom Tvojim; „pošto vidiš, da ginemo s grieha našeg otca Akacija (crkva Iztočna poslje 28 godina, neg je Akacij od Pape Feliksa bio izobćen, priznaje i ponizno izpovjeda pedepsu, što ju je snašla s grieha Akacijeva), nemoj kasniti, nego pohiti nam u pomoć; jer je tebi dana „oblast, ne samo da zavezuješ, već, po primjeru učitelja, i da raz„driešuješ one, koji od dugo vremena u okovim čame; ne samo da „iztrebljuješ i obaraš, već jošter da sadiš i da gradiš, isto kao i Jeremija „(1, 10), ili, da bolje rečemo, kao Isukrt, koga je onaj prorok simbol „bio; ne samo da pripuštaš sotoni na pogubljenje tiela (I Cor. 5, 5), „već i da oživljuješ po ljubavi one, što su od puno vremena odbačeni . . . „Ti poznaješ zloću hudobnika, Ti, koga Petar, učitelj Tvoj sveti, „svagdano uči, da nad Isukrstovim ovcam, *Tebi po svoj obitovnoj zemlji „povjerenim*, pastiruješ ne silom, nego oblašću, koja će njima ugodna „biti. I zato Te zaklinjemo, da razkineš to novo pismo (Coloss. 2, „14), što nas pritiska, onako kako je naš Spasitelj staro na križu „razkinuo. Ako je Akacij bio anatemiziran zbog njegova prijateljstva „sa eutikijancima, jer imamo biti držani kao jeretici, i stati pod „anatemom mi, koji Leonovu poslanicu štujemo i odredbe Kalcedon„skoga Sabora, i koji s toga što vaš zdravi nauk propovjedamo, „svagdano smo izloženi mržnji krivovjeraca, te smo i anatemizirani „od onizih, koji eutikijansko bezvjerstvo sliede? Nemoj dakle, molimo „Te i zaklinjemo onim, koji će zemlju suditi, nemoj da gine pra„vednik s bezbožnikom: nemoj, da u tvome sudu pravovjernici sa „krivovjercim budu pomješani . . . . Mi svi, koliko nas je pravoslavnih, „poslje Boga, od Tvoga pohodjenja i pomoći, svjetlost očekujemo. Nut „dakle pohiti na pomoć Iztoku, odkle je Spasitelj činio izteći ona „dva sunca, Petra i Pavla, da s njima prosvjetli cielu zemlju! Nut „vrati Iztoku, što si od njega primio; razsvjetli ga svjetlošću prave „vjere! — Kada je sviet, po griehu sama jednoga čovjeka, ginuo u „opačini, sveti proroci, da ga izliečе vapijahu pomoć vrhovnoga liеč-

Digitized by Google

„nika i poglavice pastirâ: Čuj nas, pastiru Izraela. Ti, koji na ke-
„rubinim sjediš. pokaži se; probudi mogućstvo tvoje, i dodji spasit
„nas. Tako i mi sada novom ranom ranjeni po griehu drugoga otca,
„uzdižemo naše vapaje k svetosti Tvojoj, eda po izgledu Sina Božijega,
„dodješ nam u pomoć, sjećajuć se, otče presveti, riečî prije navedenih:
„Nepotrebuju zdravi liečnika nego bolestni. — Da je manje težka
„naša nemoć, bez sumnje bili bismo pohitili, te glavom došli k du-
„hovnomu našemu liečniku, da poštujemo uspomenu slavnih Apoštola
„Tvojih učitelja, da se poklonimo prostrti pred nogam Tvojim, i do-
„bijemo od Tebe liek nam potrebiti, razdriešenje, naime, naših okova
„i oproštenje našeg grieha. Ali jer od dna pete pa do vrh glave
„Iztok je sav jedna rana, Tebi se, ljubeznivi liečniče, pristoji, da po-
„letiš k nama, da nas pomožeš, i da bolna uda Crkve ozdraviš . . .
„Ako Leon, Tvoj predšastnik, nije cienio, da mu nedolikuje izići pred
„okrutnog varvara Atilu, da oslobodi od tielesnog sužanjstva ne samo
„kršćane, dali i čifute i pogane; koliko veće svetost Tvoja ima se
„pospješiti, da otme nevoljnijemu sužanjstvu tolike duše, koje, ili jur
„su u nj upale, ili svagdano upadaju, i da očitije pokažeš upravni put
„prave vjere izmed varavih i sotonskih puteva Eutikovi i Nestori-
„jevi? . . . Nekasni dakle doć nam u pomoć . . . Pokaži nam, koja
„je prava izpovjed pravoslavne vjere“[1]. Ovako sva Iztočna crkva na početku šestoga vieka Papi piše, i od njega pita, da joj naznači pravi put izmed onih dvaju krivovjerstva, akoprem su o njima dva vasionska Sabora bila držana!

[1] „Haec diximus, sanctissime, ausi supplicare non pro perditione unius ovis, neque pro perditione unius drachmae, sed pro amica nobis salute, non orientalium partium tantum, sed trium prope plagarum habitabilis mundi, non corruptibili argento aut auro redemptarum . . sed pretioso sanguine . . . sicut docuit beatus gloriosorum Apostolorum princeps, cujus cathedram beatitudini tuae credidit Christus optimus pastor . . . Tu autem affectuosus in filiis pater . . cernens . . pereuntes in praevaricatione patris nostri Acacii, noli remorari . . .: quia non in ligando tantum potestas est tibi data, sed in solvendo quoque diu vinctos ad imitationem magistri . . . Non enim ignoras ejus ingenium, qui quotidie a sacro doctore tuo Petro doceris oves Christi per totum habitabilem mundum creditas tibi pascere . . . Quare deprecamur disrumpi novum chirographum nostrum, sicut Salvator et dux noster Christus vetus illud in cruce disrupit . . . . Si propter Alexandrinorum, aut magis Eutychianorum amicitiam . . anathematizatus est Acacius; quare nos a vobis aestimamur haeretici, et in anathemate sumus nos, qui amplectimur solam illam (Leonis) epistolam, et quae dicta sunt in sancta synodo? Qui propter praedicationem recti dogmatis vestri quotidie

Digitized by Google

Članak 2.

Sv. Hormisda (514—523).

Za Pape Hormisde stiže u Rim iz skrajnoga Iztoka utok podpisan od preko dvjesta osobâ, sve monakâ i arkimandritâ, kojim se tražilo od Pape, da priteče u pomoć Sirijanskoj crkvi.

Preznamenit je taj utok kao dokaz vjere o Papinu Poglavarstvu na početku šestoga vieka. — „Hormisdi, presvetomu i blaženomu „*Patrijarki sve ciele zemlje*, vladajućemu na prestolu poglavice Apo„štolâ Petra, prošnja i molbenica poniznih arkimandritâ i ostalih „redovnika druge Sirije. — Pošto nas je milost Spasitelja našega „potaknula, da se blaženstvu Tvomu, kao od bure i oluje k luci po„koja utečemo, cienimo, da smo tim jur pogibelji se izmakli. Jer i „ako nam je težko, s radostju podnosimo. Budući dakle, da je *Krst* „*Bog naš postavio Tebe* i svetog andjela Tvoga *poglavicom pastirâ*, „*naučiteljem i liečnikom dušâ*, sudili smo, da Tebi imamo izjaviti „naše muke i okrutnost vukovâ razgonećih Isusovo stado; eda njih „iz ovčarnice šibkom pastirske oblasti Ti iztjeraš". Iza ovoga predgovora, kažu Papi, koji su to vukovi, i kako, zaštićeni carevom moći, ne samo što rede biskupe eutikijance, već jošter zlostavljaju i ubijaju one, koji se odredabâ Kalcedonskoga Sabora vjerno drže. Zatim nastavljaju: „Mi te dakle molimo, presveti otče, da se ganeš na „sažalenje, videć rane tiela, *pošto si Ti glava svijuh*, i da osvetiš „pogrdu vjeri, kanonim, otcima i Saboru nanešenu. Tebi je od Boga „dana oblast, da vežeš i driešiš ... Ugledaj se u Petra poglavicu

oppugnamur . . Noli facere judicium, per illum qui cunctam judicat terram: ne perdas justum cum impio . . nec aequaliter judicentur a te orthodoxi et haeretici . . . Omnes post Deum tuae lumen visitationis opperimur. Quare festina adjuvare orientem . . . Nos . . qui infirmitati novae praevaricatoris patris nostri dejicimur, ad tuam clamamus beatitudinem . . . Festina in auxilium nostrum . . Quod si parva existeret aegritudo, nos forsitan ad spiritualem nostrum medicum currerremus, quatenus et passiones bonorum medicorum, id est, gloriosorum Christi discipulorum, vestrorumque doctorum, et sancta adoraremus tua vestigia, ut et pravaricationis medicinam, et solutionem vinculorum, et delicti remissionem de tuo sancto ore susciperemus. Sed quia . . totum ulcus est . . festinate ad curam resolutorum ecclesiastici corporis membrorum . . . Si enim . . Leo . . ad Attilam . . per se currere non duxit indignum . . . quanto magis festinare ad tuam attinet sanctitatem, et inter duas diabolici vias erroris, Eutychetis atque Nestorii . . mediam nobis ostendas expressius veri rectique dogmatis viam . . . Illuminate nos spiritualis scientiae vestrae lumine quae est . . vera rectae fidei confessio" (Mansi, Coll. Conc. T. VIII, col. 221—224).

Digitized by Google

„Apoštolâ, koga Stolicu Ti uresivaš ... K Vama[1] koji ste pravi pastiri „i naučitelji, kojim su ovce povjerene bile, utiče se stado, što se je iz- „maklo čeljustima okrutnih zvieri, u Vami poznavajuć svoga pastira i „glas mu, po Gospodinovoj opomeni, slušajući. Nu, otče presveti, „nas, koji smo neprestano od ljutih zvieri razkidani, nemoj prezirati“[2].

Papi Hormisdi bilo sudjeno, da ujedno sa pobožnim carom Justinom, koji Anastasiju († 518) bijaše nastupio, izvede pomirenje Iztoka sa katoličkom Crkvom u izpoviedanju čiste Isukrstove vjere. — Vječna slava Justinu! Iste godine svoga uzvišenja na prestol, zamoli Papu, da bi u Iztok poslao svoje legate, koji bi vriedni bili izvesti mir i sjedinjenje, po želji Carigradskog biskupa Ivana i drugih dobromislećih crkvenih pastira. — Hormisda se odazva, kô što je naravno, Justinovoj želji. Šalje legate, i daje im pismenu pouku, nalažuć im, da nemaju obćiti sa onim biskupim, koji nebi podpisali sliedeću formulu vjeroizpovjedi: „Prvi uvjet spasenja jest, čuvati pra- „vilo čiste vjere, i neodalečit se ni najmanje od predaje otaca. A „pošto je nemogućno, da se neizvrši rieč Gospodinova, *Ti si Petar, i „na ovomu kamenu sazidat ću Crkvu moju*, čini su opravdali ove „rieči; dočim *katolička vjera vavjek se je neporočna uzdržala u apo- „štolskoj Stolici.* Zato nehtijuć odstupiti od ove vjere, a držeć se na- „redabâ otacâ, mi anatemiziramo sva krivovjerstva, koliko ih je god,

[1] Jur smo na drugom mjestu opazili, da je običaj bio kod starih, rabiti višebroj u molbenicam upravljenim Rimskomu Papi.

[2] „Sanctissimo et beatissimo universae orbis terrae Patriarchae Hormisdae, continenti Sedem principis Apostolorum Petri, deprecatio minimorum archimandritarum et caeterorum secundae Syriae provinciae. — Gratia Salvatoris omnium nostrum Christi nos ad vestram beatitudinem refugere velut de hieme et tempestate ad portum tranquillitatis admoniti, minime circumvallantibus teneri jam credimus. Nam etsi patimur, gaudentes sustinemus ... Quoniam vero Christus Deus noster principem pastorum et doctorem et medicum animarum constituit vos et vestrum sanctum angelum, dignum est passiones, quae nobis contigerunt, exponere ... Deprecamur ergo, beatissime pater, supplicantes et rogantes, ut exurgatis, cum fervore et zelo, et condoleatis juste pro corpore laniato (nam caput estis omnium) et vindicetis fidem contemptam, canones conculcatos, Patres blasphematos, et talem Synodum anathemate impetitam. Vobis a Deo data est potestas et auctoritas ligare et solvere ... Petrum illum respicite principem Apostolorum, cujus Sedem ornatis ... Vobis autem veris pastoribus, quibus cura pro salute ovium commissa est, occurrit ipse grex cognoscere suum pastorem, ab immitissimis bestiis liberatus et vocem sequens pastoris .. Non ergo despiciatis sanctissime, qui a bestiis ferocibus quotidie vulneramur“ (Patrol. Lat. Migne, T. LXIII, col. 410—411).

Digitized by Google

„poglavito jeretika Nestorija, i t. d. S toga, kako sam rekao, držeć „se u svemu vjere apoštolske, i proglasujuć što je po njoj bilo odredjeno, „ufam se biti dionikom jednoga istoga obćinstva, obćinstva, naime, „apoštolske Stolice, *u kojoj postoji prava i podpuna čvrstoća kršćan-„skoga vjerozakona;* obećajuć uz to, da neću pri svetim otajstvima „spominjati imena onih, koji su se odciepili od zajedništva sa kato-„ličkom Crkvom, to jest, onih, *koji u svemu nepristaju sa apoštolskom „Stolicom.* Ako bi po čem ja se ikada, ma bilo koliko, udaljio od „ove vjeroizpovjedi, što sam ovdje izrekao, izjavljujem, da mojom „istom odsudom, pristupam k broju onih, koje sam gori osudio“[1].

U ovoj formuli čisto je naznačeno ne samo Prvinstvo Rimske Stolice, nego jošter njezina nepogrješivost u vjeri. Papa nam se predstavlja, kao vrhovni glavar, vrhovni sudac vjerozakonskog nauka, koji i brez sabora može pravilo vjere vasionoj Crkvi namećati: što jamačno predpostavlja njegovu nepogrješivost. Tu se kaže, kako u apoštolskoj Stolici „*immaculata est semper servata religio, et sancta celebrata doctrina*“; i to se navodi kano posljedica njezina Prvinstva, kano efekt Isusovi riečî: *Tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam.* A pošto je to posljedica Prvinstva; tu se ni ubah neoznačuje goli historični fakt, uzčuvane, naime, u apoštolskoj Stolici, s kojeg mu drago uzroka, čiste vjere do onoga doba; već se izjavljuje, povlastica istoga Prvinstva, koja je vjekovita, kao što je i Prvinstvo. Ovomu tumačenju odgovaraju i rieči: „u kojoj (Stolici apoštolskoj) postoji prava i podpuna čvrstoća (s o l i d i t a s) kršćanskoga vjerozakona. Rieč bo *čvrstoća,* predstavlja pojam kamena, kojim je dosta jasno označena na početku formule ista apoštolska Stolica; a po tom, vlastitost je te Stolice, da se u njoj čuva podpuna i prava čvrstoća kršćanskog vjerozakona. Podpuna pak i prava čvrstoća, u stvari, o kojoj je govor, to nemože biti, nego nepogrješiva vjera, ili ti nepogrješivo učiteljstvo vjere.

[1] „Prima salus est regulam rectae fidei custodire, et a constitutis Patrum nullatenus deviare. Et quia non potest D. N. J. C. praetermitti sententia dicentis: *Tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam*, etc. haec quae dicta sunt rerum probantur effectibus, quia in Sede Apostolica immaculata est semper servata religio. Ab hac ergo spe et fide separari minime cupientes, et Patrum sequentes in omnibus constituta, anathematizamus omnes haereticos, praecipue Nestorium haereticum etc. Unde sicut praediximus, sequentes in omnibus Apostolicam Sedem, et praedicantes ejus omnia constituta, spero ut in una communione vobiscum, quam Sedes Apostolica praedicat, esse merear, in qua est integra et verax Christianae religionis soliditas“ (Ibid. col. 393).

Digitized by Google

Hormisda dakle bijaše zapovjedio, da svi biskupi, koji hoće da budu u obćinstvu s Rimskom Stolicom, to jest s katoličanskom Crkvom, imaju tu znamenitu formulu podpisati. Zato legati stignuvši u Carigrad izjaviše caru Justinu (koji ih nagovaraše, da se prije sa biskupom prestolnice sporazume), da nisu poslani od Pape, da se prepiru, već da čine podpisati formulu vjerovanja. To im i podje za rukom; te u saboru Carigradskomu (28 marta 518) ona je bila primljena i podpisana; a susljedno od ostalih biskupa carstva. Rohrbacher veli, da po svjedočbi Rustika diakona, koji je pisao pod carom Jnstinianom, broj biskupâ, što za živa Justina podpisaše Hormisdovu formulu, jest od okolo dvi hiljade i pet stotina (Vol. IV, p. 963).

Poglavje X.

Grgur Veliki (590—604).

Prelazimo preko ono jedanaest Papâ, što Hormisdu od Grgura razstavljaju, ne kao da u njihovu javnom djelovanju nema jakih dokaza vrhovne oblasti apoštolske Stolice, već da odveć ne produljimo.

Grgur, taj ključ svoda ciele ljudske zadruge na izmaku šestoga vieka, na Petrovu Stolicu uzdignut po želji svih dobrih: *conspirantibus bonorum omnium votis*, kako veli Cave (Hist. Litter. pag. 353), pored sve poniznosti, koja mu je, možeš reći, duši duša bila, neizbrojno putâ, sborom i tvorom, vrhovnu svoju oblast nad Crkvom pokazuje; te i uči nas, što nam je misliti o protivnoj teoriji i o deklamacijam svih napadača i opadačâ Prvinstva Rimskoga Pape.

Kao što i drugim Otcim, tako je i Grguru Petar *prvi* izmedju Apoštolâ. Takovim ga nazivlje u divnom svome komentaru svrhu Joba[1]; a isto u jednoj od poslanicâ pisanih sestri cara Mauricija, Teoktisti (T. III, col. 1160) i u jednoj od homilijâ svrhu Ezekijela (T. II, col. 1002 et 1004). A prvim ga nazivlje u oblasti; prvim u smislu izključujućem jednakost ostalih Apoštola s njime. To nam sám sveti Naučitelj u spomenutoj homiliji kaže. Spominjuć bo ukor, što je Pavao dao Petru (Galat. 2, 11), da proslavi Petrovu poniznost, veli: „Petar je uz *manjega* brata (Pavla) pristao, i u toj

[1] „Scimus enim ille Apostolorum . . . *primus*, ante acceptam Spiritus Sancti gratiam, quoties dum mori timuit, vitam negavit“ (Opp. Migne, T. II, col. 34).

Digitized by Google

„stvari pošao je za *manjim* od sebe, da bi i u tom (u poniznosti) „prednjačio; i kako je *prvi u apoštolskom vrhovništvu bio*, prvi ta„kodjer i u poniznosti bude . . . Ukoren dakle od mladjega, nije se „s toga uvriedjenim držao. Zato i nespominje Pavlu što je prvi na „apoštolsku čast pozvan bio, što je ključe nebeskoga kraljestva primio, „što je po vodi svojim nogama hodio, što je u Isusovo ime uzetnike „ozdravljao, i liečio nemoćne osjenom svoga tiela, nit što je svojom „riečju lažce (Ananiju i Safiru) smicao, a molitvom mrtve (Tabitu) „uzkrisivao“[1]. — Ovdje se izrično kaže, da je i Pavao manji od Petra bio. A valjda neće nitko razumjeti, da Grgur govori o godinam jednoga i drugoga. Pa ako je Petar stariji i od Pavla, jamačno, da niti ostali Apoštoli nisu Petru jednaci. Dapače, pošto na ovome mjestu Grgur navodi samo što se osobita o Petru u Pismu štije, treba reći, da i ključi, koje napominje, kao znak oblasti, po njegovoj misli, jesu osobština Petrova. S toga sveti Naučitelj postojano Petra zove *poglavicom Apoštolâ*[2].

Drugih puta zove Petra *pastirom Crkve* (T. II, col. 1225 et 1172). Vriedno je s posljednjeg mjesta da tekst donesemo: „Božijim „pripuštenjem to se sgodilo (što je Petar Krsta zatajao), da bi on, „koji je imao postati *pastirom Crkve*, od svoga istog grieha naučio „drugim milosrdan biti. Prije dakle Bog mu pokaza njegovu slaboću, „zatim ga *predpostavi* ostalim, da bi, siećanjem svoje slaboće, uzmogao „milosrdno tudje slabosti podnositi“[3]. Ovdje je Petar nazvan pastirom obaška od ostalih Apoštola: te premda su i oni pastiri, i pastiri *prvi* ujedno s Petrom[4]; ipak nijedan od njih napose nije prvi medju ostalim, niti vrhovni pastir: kakov je, po misli Grgurovoj, jedini Petar; dočim o njemu samu napose kaže, da je pastir Crkve, i to pastir ostalim predpostavljen: što jamačno znači, da je on pastir nad ostalim pastirim. Da sv. Naučitelj nije tako stvar shvaćao, biva, da je Petar pastir nad ostalim, što bi mu bilo trebalo kazivati uzrok, s koga,

[1] „Seque etiam minori fratri ad consensum dedit, atque in eadem re factus est sectator minoris sui, ut etiam in hoc praeiret, quatenus qui primus erat in apostolatus culmine, esset primus et in humilitate“ (Ibid. col. 1002—1003).

[2] „Princeps Apostolorum“ (Passim).

[3] „Quod nimirum magnae actum esse pietatis dispensatione cognoscimus, ut is qui futurus erat Pastor Ecclesiae in sua culpa disceret qualiter aliis misereri debuisset. Prius itaque eum ostendit sibi, et tunc praeposuit caeteris“ (In Evang. Hom. 21, Ibid. col. 1172).

[4] „Super pastores primos in linguarum specie Spiritus Sanctus insedit“ (Lib. Regulae Pastor. T. III, col. 31).

Digitized by Google

po njegovu mnenju, Bog je pripuštio, da sam Petar, izmedju ostalih Apoštola, Krsta zanieče? Ono osobno pripuštenje, koje se stavlja u odnošaj sa pastirstvom posebno Petru izručenim, nebi imalo nikakva smisla, ako se nebi tim hotilo označiti, da je Petar pastir u smislu, što smo rekli: pošto i brez onog uvjeta, svi ostali Apoštoli, a dakako i on s njima, bili su od Krsta odredjeni da budu pastiri. A s ovim tumačenjem podpuno se slažu i nazivi, koje na drugim mjestim izrično sv. Naučitelj Petru dava, *prvog pastira Crkve*[1], *vrhovnog pastira Crkve*[2], *vrhovnog Patrijarke*[3].

Naš sveti Naučitelj izrično kaže, da je Petar *kamen*, na komu je Isukrst svoju Crkvu sagradio; i zato, da je njemu božanstveni Spasitelj ključe kraljestva nebeskoga dao. Evo odnosnog teksta; „Tko „igda to nezna, da je sveta Crkva utvrdjena bila na *krepčini pogla-* „*vice Apoštolâ, koji je krepčinu duha i u imenu dobio, te je Petrom* „(kamenom) *od kamena prozvan bio*, i komu je Isukrst rekao: Tebi „ću dati ključe i t. d.?“[4]. Zašto je pak ista stvar biti kamenom, na komu je Crkva sagradjena, i imati vrhovno Poglavarstvo u Crkvi, naš svetitelj veli, da je „*isti svemogući Bog hotio Petra cieloj Crkvi predpostaviti*“[5].

Na drugom mjestu tumačeć rieč: „*Ascendit Simon Petrus et traxit rete in terram*“, veli, da je *Petar* izvukao mrežu punu velikih riba na kraj s otajstvenog uzroka; naime, što je njemu sveta Crkva pouzdana, i što je *njemu ponaosob* bilo rečeno: *Pasi ovce moje*[6]. Dà, Petru je Gospodin povjerio svoje ovce, dakle cielo svoje stado, ili ti svu Crkvu, kako još jednom Grgur kaže[7]; i to Petru *ponaosob*. Iz-

[1] „Primus Pastor Ecclesiae“ (T. II, col. 1067).

[2] „Summus Pastor Ecclesiae“ (T. III, col. 112).

[3] „Summus Patriarcha“ (T. V, col. 466).

[4] „Quis enim nesciat sanctam Ecclesiam in Apostolorum principis soliditate firmatam, qui firmitatem mentis traxit in nomine, ut Petrus a petra vocaretur? cui Veritatis voce dicitur: Tibi dabo etc.“ (Ep. ad Eulog. T. III, col. 899).

[5] „Omnipotens Deus eum quem cunctae Ecclesiae praeferre disposuerat ancillae vocem pertimescere et seipsum negare permisit“ (In Evang. Hom. 21, T. II, col. 1172).

[6] „Jam credo quod vestra charitas advertat quid est quod Petrus rete ad terram trahit. Ipsi quippe sancta Ecclesia est commissa, ipsi *specialiter* dicitur . . . Pasce oves meas“ (Ibid. 1185).

[7] „Qui (Christus) beato Petro Apostolo (Ecclesiam) specialiter commisit dicens: Tibi dabo Ecclesiam meam“ (T. V, col. 611. Ob ovom tekstu poslje ćemo nešto opaziti).

Digitized by Google

ručenje pak stada od strane Isusove, to je povjerenje vladanja vasionom Crkvom. A ovo je opet izrični nauk našega svetitelja. „Svak, on veli, „tko Vandjelje zna, znade i to, da je sám Gospodin Apoštolu Petru, „svih Apoštola poglavici, povjerio *vladanje vasione Crkve.* Njemu bo „rečeno je: Pasi ovce moje; i: Ja sam molio za te, da nebi po„manjkala vjera tvoja, a ti jednom obrativ se utvrdjuj braću svoju. „Jednako njemu je rečeno: Ti si Petar (kamen) i na ovomu kamenu „sazidat ću Crkvu moju". A malo niže: „Evo je on ključe primio, „njemu je uručena oblast, da veže i razdriešuje, *njemu se povjerava „upravljanje i Poglavarstvo ciele Crkve*"[1]. Kako pak ovdje veli, da je Gospodin Petru to Poglavarstvo nad cielom Crkvom dao, tako i na tri druga mjesta ponavlja isto; dali još jačom frazom: „*Petrus auctore Deo Ecclesiae principatum tenens*" (Moralium, T. II, col. 376; Lib. Reg. Pastor. T. III, col. 36; Epist. Lib. 1. Ep. 25, T. III, col. 475).

Ovo je nauk sv. Naučitelja o Petru. Petar je prvi izmed Apoštolâ. Ostali Apoštoli manji su od njega: on je njihov poglavica. Petar je pastir Crkve: pastir prvi, pastir vrhovni: pastir od Boga ostalim predpostavljen. On je kamen, na krepčini koga Crkva je sazidana; i kako je on vasionoj Crkvi od Svemogućega predpostavljen, te je njemu ponaosob Crkva pouzdana, tako je njegovo Poglavarstvo nad Crkvom od samoga Boga. — Mi neznamo bili se što ljepšeg i jasnijeg o Petrovu Prvinstvu moglo kazati.

Što se tiče Petrove Rimske Stolice dosta nam je spomenuti, da naš svetitelj nju istovjetuje sa Petrovom osobom: „*Filius meus Dominus Venantius . . ad beatum Petrum Apostolum venit, hoc a me summopere petiturus, ut causam ejus tuae dilectioni commendare debuissem*" (ad Honorat. T. III, col. 598); „*Per vos venite, et beati Petri Apostolorum principis liminibus vosmet praesentate*" (ad Bonifac. Ibid. col. 718). A to se vidi takodjer iz sliedećih izreka: „*Patrimonium Sancti Petri*" (Ibid. col. 527); „*res Sancti Petri*" (Ibid. col. 840); „*fructus reddituum Apostolorum Principis*" (Ibid. col. 630); kojimi označuje posjede Rimske Crkve. S toga, sve što je kazao

[1] „Cunctis enim Evangelium scientibus liquet quod voce dominica sancto et omnium Apostolorum Petro principi Apostolo, totius Ecclesiae cura commissa est. Ipsi quippe dicitur: Pasce etc. . . . Ecce claves regni coelestis accepit: potestas ei ligandi atque solvendi tribuitur, cura ei totius Ecclesiae et principatus committitur" (ad Mauric. Augus. T. III, col. 745—746).

Digitized by Google

o Petrovu Poglavarstvu, može i ima se zaključiti, da je kazao i o njegovoj Stolici. Nego netreba nam izvoditi dekukcije, pokle vidimo, da je Rimsku Stolicu nazvao: „**glavom svih crkava**“[1]. I jer je ona glava svih crkava, Grgur tvrdi, da: „brez njezine oblasti i privo-„ljenja, ma bilo što u saboru učinjeno (govori o nekom saboru što „je u Carigradu bio sazvan), nikakve vriednosti nema“[2].

Još na drugom mjestu Rimsku Crkvu on zove *glavom svih crkava*, a dapače i *gospodaricom naroda*[3]. Usljed česa veli, da je apoštolska Stolica *„glava vjere“*[4]; a Rimska Crkva, o kojoj kaže, da je nju ponaosob Gospodin Petru dao, da je, velimo, ona jedno te isto sa Crkvom Isusovom[5]. — Dakle bez Rimske Crkve nema Isusove Crkve! — I zato jošter apoštolsku Petrovu Stolicu, u poslanici upravljenoj Longobardskoj kraljici Teodelindi, Grgur naprosto izmjenjuje sa Crkvom katoličanskom. Šaljuć bo istoj Teodelindi spise Rimskoga

---

[1] „A Sede Apostolica, quae omnium ecclesiarum caput est, causa haec audienda ac dirimenda fuerat“ (ad Joan. Def. T. III, col. 1298).

[2] „ . . Quamvis sine Apostolicae Sedis auctoritate atque consensu nullas quaeque (in synodo) acta fuerint vires habeant“ (ad Euseb. Thessal. T. III, col. 1005).

[3] „Ut caput omnium ecclesiarum Romanam Ecclesiam sibi vindicet, et in domina gentium terrenae jus potestatis usurpet“ (T. V, col. 611). — Mi se služimo ovim preznamenitim tekstom akoprem Goussainville u svome izdanju djelâ sv. Grgura (1675), i drugi neki kritici, po njemu, komentar pokornih Psalamâ, iz kog smo tekst izvadili, apokrifim su smatrali; i to baš i s ovog našeg teksta, pošto ciene, da kad bi to Grgurove rieči bile, on nebi njima označivao nego Mauricija, ili Foku; a ovo bi protivno bilo Historiji, i onomu, što je o tim carim Grgur u drugim spisim kazao. — No zašto bismo mi imali ovdje Foku, ili Mauricija razumievati, a ne kakova od kraljâ Longobardskih, koji su prežestoki neprijatelji Stolici Rimskoj bili, te i derači crkava i zaštitnici svetotržtva? — U ocjeni predpostavljenoj ovomu komentaru u izdanju Migneovu, evo što se kaže: *„Phrasis tota est Gregoriana; unde sancto Doctori potius quam alteri cuipiam tribuenda videtur“*. Auktor ocjene konstatira i nedosljednost Goussainvillea, koji izdavajuć komentar Paterijev sv. Pisma (Paterij učenik i glavni prijatelj Grgurov), na dva mjesta ovaj Grgurov komentar označuje kao izvor, iz koga je Paterij crpio. Naosob pak što se našeg teksta tiče, pošto u njemu nema ništa (izvan rieči: *domina gentium)*, što na drugim mjestim Grgur o Rimskoj Crkvi nije izrično kazao, mi nemamo uzroka, da se istim neposlužimo, dokle se nenadje starinskih kodeksa (nebuduć se do sada našlo nijednoga), da nas osvjedoče o podmetnuću istih rieči.

[4] „Caput fidei“ (ad Joan. Episc. Panor. T. III, col. 1287).

[5] „. . Hanc (Romanam Ecclesiam) beato Petro specialiter commisit dicens: Tibi dabo Ecclesiam meam“ (T. V, loc. sup. cit.).

Digitized by Google

sabora, držana za cara Justiniana, veli: „Iz ovih Sekund (o kome „Teodelinda bijaše mu pisala) moći će poznati, da je sve lažno, što „je čuo govoriti protiv Stolici apoštolskoj, ili ti katoličanskoj Crkvi“[1].

Sve je ovo posve jasno za svakoga, tko neće oči zatvorene da drži.

Medjutim mi nismo drugo učinili, već sabrati iz raznih spisa sv. Naučitelja i u okvir staviti njegov nauk o Petru, i Petrovu Prvinstvu. Uz to nam je opaziti, kako razne izreke, što su prigodno samo i uzgred Grguru iz pera izlazile, po skromnomu našemu mnenju, veću, daleko veću moć imaju, da nas uvjere o Grgurevu osvjedočenju, odnosno na Petrovo Prvinstvo i oblast Rimske Stolice, nego da sv. Naučitelj osobitu i naročitu raspravu o tom predmetu bude sastavio.

Ako dakle, kô što je u istini, tako i u osvjedočenju sv. Grgura, Rimska Crkva jest Isusova Crkva, a njezina Stolica, koliko se oblasti tiče, jest istovjetna sa osobom sv. Petra, pa je s toga *glava svih crkava;* već se odatle vidi, kako je sv. Naučitelj imao pojmiti oblast svoju i ostalih Petrovi nastupnikâ na Rimskoj Stolici.

Vidimo medjutim teoriju svedenu na praksu.

Koliko su Grguru bila sveta prava ostalih biskupa i crkava, sám nam kaže. „Vaše bratinstvo, ovako piše Kartaginskomu biskupu „Dominiku, neka bude sasma uvjereno, da kako je god meni drago „braniti svoja, tako mi je ugodno štovati prava svih pojedinih crkava“ (T. III, col. 588). „Nedao Bog, piše Boži biskupu Solinskomu, da bih „ja povriedio ono, što su naši predji ustanovili o mojim sudrugovim „biskupim, ma bilo koje crkve; jer bih uvredu sebi istomu nanio, „kad bih rušio prava braće svoje“ (Ibid. col. 598).

Grgur dakle, koji nije za tudjim pravima posizao, i porad svoje poniznosti jednakim se smatrao ostalim svim biskupim[2], Grgur, ve-

[1] „Ipsam (synodum) legens agnoscat quia falsa sunt omnia quae contra Sedem Apostolicam vel catholicam Ecclesiam audierat“ (T. III, col. 1316).

[2] „Omnes (episcopi) secundum rationem humilitatis aequales sunt“ (T. III, col. 996). Molimo nek se dobro drži na pameti ovo što veli, da su svi jednaki *secundum rationem humilitatis*. U jednakom smislu u *Moralim*, kad govori o svjetskim vladarima (kojim nitko nemože zaniekat pravu oblast nad svojim podložnicim), veli, da nesmiju zaboraviti smatrati sebe *jednakim* sa podanicim svojim, po primjeru Apoštolâ Petra i Pavla. „Petar, kaže im, „premda je *od Boga primio Poglavarstvo nad Crkvom*, ipak kad mu se „Kornelij poklonio, sebe je jednaka njemu smatrao. Po isti način i Pavao, pišuć „Korinćanima: Ne da bismo hotili gospodariti nad vami zbog vjere (koju ste od „nas primili), već sudjelujemo vašemu utješenju, pokle ste vi u vjeri stalni

Digitized by Google

limo, pokle *zauze* — njegove su rieči — *vladanje apoštolske Stolice, mjesto Petra poglavice Apoštolâ*[1], kaže, kako nipošto ostale biskupe nije držao u oblasti jednacim sebi. Dapače, kad je Primas Bizacenski (Bisacium, afrikanska pokrajina, gdje je sada Tuniz), osvadjen nekakvim prekršajem, njemu izjavio, da se apoštolskoj Stolici podlaže, Grgur to javljajuć Sirakuzkomu biskupu Ivanu, otvorito proglasuje, da svi biskupi, koliko ih na svietu, Rimskomu su Nadsvećeniku podložni. „Pogrješe li u čem, on veli, biskupi, *neznam koji je to biskup, da Stolici apoštolskoj nebi podložan bio*“[2]. A kad mu u Siciliji prigovarali, da pri razredjenju crkvenih obreda, sasvim se je držao Carigradskih običaja; te mu predbacivali, da nebi mogao Carigradjane u brazdu ugnati, pošto u svemu sliedi običaje njihove crkve, naš svetitelj dostojanstvom odgovara: „Što se toga tiče, nemojte se brinuti; *„jer tko može i posumnjati, da Carigradska crkva nije apoštolskoj Stolici „podložna?*“[3].

Prema tomu nauku, on tvrdi, da su biskupi milošću svetoga Petra pastirima postali[4], i da Papi pristoji pravo presudjivati odsude njihovih sinoda[5]. Prema istomu nauku, on izjavljuje biskupim Sardinije, da im je prosto protiv svomu mitropolitu apoštolskoj se Stolici uteći: što inače, veli, dopušteno je bilo i po starinskim kanonim[6].

„(II Cor. 1, 23); hotio im je reći: Dokle vi dobro djelujete, mi smo „vami jednaki“. — „Dakako, nastavlja sv. Naučitelj, treba i oblast po„kazati, kad podanici preko zakona postupaju; jer i Petar napram Ananiji „i Safiri siećajuć se, da je on *vrhovni u Crkvi*, te da može za grieh pe„depsati *(summum se intra Ecclesiam contra peccata recoluit)*, udilj „pokaza koliko oblašću ostale nadmašiva *(mox quanta super caeteros po„tentia excrevisset ostendit)*. A ne manje od njega i Pavao, kad je tre„balo grieh pokarati, sieća se svoje oblasti i veli (I Cor. 4, 21): Zar „hoćete da s prutom dodjem k vami“? (T. II, col. 376).

[1] „Sedem Apostolicam vice Petri Apostolorum principis gubernandam suscepimus“ (ad Columb. Episc. T. III, col. 588).

[2] „Nam quod se dicit Sedi Apostolicae subjici, si qua culpa in episcopis est, nescio quis ei episcopus subjectus non sit“ (Ibid. col. 996).

[3] „Nam de Constantinopolitana Ecclesia quod dicunt, quis eam dubitet Sedi Apostolicae esse subjectam“? (ad Joan. Episc. Ibid. col. 957).

[4] „Ex cujus largitate pastores sunt“ (ad Petrum Subdiac. Ibid. col. 491).

[5] „Ne . . . reprehensibiles inveniamur in nostris, quibus aliorum jure competit retractare sententias“ (ad Constant. Episc. Ibid. col. 1087).

[6] „Nec eum (metropolitam) postponere in aliquo praesumatis; excepto si, quod non optamus, contra eundem metropolitam vestrum habere vos aliquid causae contingat, ut ob hoc Sedis Apostolicae judicium ii qui pe-

Digitized by Google

Prema istomu nauku jošter, on nalaže biskupim, da dodju u Rim dati razlog vjere i djelovanja svoga (T. III, col. 462, 526—527, 632—633, 718, 796, 815). K tomu, crkvene nadarbine u tudjim biskupijam, komu hoće udieljiva (kô što za živa Atelanskog biskupa učini, predpostavljajuć jednoj od njegovih crkava nekog svećenika, imenom Dominika[1]); i, da drugo nespominjemo, u inostranim biskupijam, *apoštolskom oblašću*, manastirim i drugim zavodim povlastice dava (Ibid. col. 1042 et 1260).

Nekoliko historičnih primjera iz onih doba, sve ovo bolje će nam razjasniti.

Adrian Tivanski (Thebe) biskup, osudjen prije od mitropolita Ivana Lariskoga, a zatim od istog Papina namjestnika Ivana Justinianskoga, prizva se na sud Grgurev, i glavom dolazi u Rim, da ondje potraži pravice. Papa izvidiv stvar, nadje, da je Adrian nepravedno osudjen, te svojom oblašću uništi odsudu protiv njemu u Larisi i u Lokridi izrečenu, i povrati mu stolicu; prieteć medjutim crkovnim pedepsami, i jednomu i drugomu od Adrianovi sudaca, ter bi se uzprotivili njegovoj naredbi. Pače svoga vikara obustavlja od svete pričesti za trideset dana[2]. Lariskomu pak biskupu veli, da bi i on zasluživao jednaku pedepsu, jer nije pazio na odredbu apoštolske Stolice, kojom, pod njegovim predšastnikom Pelagijem II, Thiva bila je odciepljena od jurisdikcije Lariskoga mitropolita. „Budeš li pak, nadodaje Grgur, „što imao protiv Adrianu, ter bi stvar lagana bila, prikaži je na sud „mojih poslanika u Carigradu; ako li bi bila zamašita, neka bude „podnešena u Rim, istoj apoštolskoj Stolici. A da bi, protiv mojoj „odredbi ikada, u kojoj mu drago prigodi, ili pod kojim bilo izvjetom,

---

tere festinant, licentiam habeant, quod scitis per canones etiam antiquorum patrum permissum" (Ibid. col. 948).

[1] „Et quia ecclesiam sanctae Mariae Campisonis in tua parochia (dioecesi) positam, presbytero vacare cognovimus, praesentium portitorem Dominicum presbyterum in eadem ecclesia ut praeesse debeat, nos certum est deputasse. Ideoque fraternitas tua ei emolumenta ejusdem ecclesiae faciat sine cunctatione praestari" (T. III, col. 549).

[2] „Quod vero ad praesens attinet, cassatis prius atque ad nihilum redactis praedictae sententiae tuae decretis, ex beati Petri principis Apostolorum auctoritate decernimus triginta dierum spatio te sacra communione privatum, ab omnipotenti Deo nostro tanti excessus veniam cum summa poenitentia ac lacrymis exorare . . . Praefatum vero Adrianum . . . in suum locum atque ordinem reverti Christo comitante disponimus" (Ibid. col. 608—609).

Digitized by Google

„ti se usudio što uraditi, znaj, da time podpadaš pedepsi izobćenja, „od koje, izim časa smrti, nitko, bez da je ovlašćen od Rimskoga Nad„svećenika, neće te moći oprostiti“[1]. Uzeli smo ovdje za pedepsu izobćenja (ekskomunikaciju), ono što Grgur veli: *sacra communione privatum;* a tako razumi i Rohrbacher (Vol. V, pag. 352). U ostalom stvar je u bitnosti ista, pošto i lišenje svete pričesti, jest vrst prave ekskomunikacije, kako uče kanoniste[2].

Virgilij, Arelatski mitropolit, ište od Grgura, da mu dozvoli *usum pallii*, i moli, da mu potvrdi povlasticu, što je apoštolska Stolica običavala Arelatskim biskupim davati, imenujuć ih svojim namjestnicima u Galiji. Papa mu zadovoljava; te mu daje naputke, kako mu se vladati prema povišenju časti (T. III, col. 782—785). No istom poslanicom pridržava sebi riešenje vjeroslovnih pitanja, što bi valjda mogla nastati, a takodjer i drugih mučnijih. I to javlja napose svim Galikanskim biskupim. Nego dok ih o tome oznanjuje, nadodava sliedeću odveć znamenitu izjavu: „Ako bi, veli, (što nedao „svemogući Bog!) nastala kakova raspra o vjeri, jal se iztaklo drugo „pitanje, o kome bi se možda vrlo sumnjilo, te bi svojom ogromnosti „zahtievalo, da apoštolska Stolica svoj sud izreče, pokle stvar bude „proučena, nek se (Virgilij) požuri mene izviestiti, da uzmognem ja „najpristojnijom odsudom stvar dovršiti“[3]. — Ovdje dakle Papa sebi pridržava riešenje rasprâ o vjeri, i konačnu odsudu o drugim zamr-

[1] „Si qua causa vel fidei vel criminis, vel pecuniaria adversus praefatum Adrianum . . potuerit evenire, vel per eos qui nostri sunt vel fuerint in urbe regia responsales, si mediocris est quaestio, cognoscatur, vel huc ad Apostolicam Sedem, si ardua est, deducatur, quatenus nostrae audientiae sententia decidatur. Quod si contra haec quae statuimus, quolibet tempore, qualibet occasione vel surreptione venire tentaveris, sacra scias te comunione privatum, nec eam te, excepto ultimo vitae tuae tempore, nisi concessa Romani pontificis decernimus jussione percipere“ (Ibid. col. 611).

[2] „Exclusio a participatione Eucharistiae . . . excommunicatio dici potest, et saepius a Patribus dicta fuit“ (Van-Espen, Jur. Eccles. T. IX, pag. 4). A Suarez opaža: „Interdum vocari excommunicationem in antiquis canonibus solam privationem Eucharistiae, cujus usus per antonomasiam dicitur Communio“ (De Censuris, Disput. 24, sect. 1, n. 6).

[3] „Si quam vero contentionem, quod longe faciat divina potentia, de fidei causa evenire contigerit, aut negotium emerserit cujus vehemens sit fortasse dubietas, et pro sui magnitudine judicio Sedis Apostolicae indigeat, examinata diligentius veritate, relationem suam ad nostram studeat perducere notionem, quatenus a nobis valeat congrua sine dubio sententia terminari“ (T. III, col. 786).

Digitized by Google

šenijim pitanjim[1], ko što su činili i njegovi predšastnici, a poimence Vigilij (u poslanici pisanoj mitropolitu Ausaniju), koga se, pače, riečima Grgur služi (Mansi, T. IX, col. 41; Rohrbacher, Vol. V, p. 164).

Anastasij nadbiskup Korinćanski o raznim bezakonjim bio obtužen pred Grgurom. Ovaj naredjiva biskupu Sekundinu, da povede iztragu. Na žalost, bezakonja Anastasiju predbačena, nisu bila već posve istinita. Usljed česa, svrgnut je s biskupske časti, i stolica mu providjena drugim pastirom (T. III, col. 780), komu Papa šalje *pallium* (Ibid. col. 790); a istodobno svim Jelinskim biskupim piše, da novomu nadbiskupu dužnim posluhom imaju biti podložni[2]. — Znamenito je jošter, što ovim posljednjim, bez udvaranja i okolišanja prieti crkvenim pedepsam, ako se unapred, pri redjenju svećenikâ, svetotržtva nebi čuvali[3]. Neznamo bili i danas, zbog kakva prekršaja, Pape odrješitije ma bilo komu biskupu pisali; a osobito svim biskupim kojekakve ciele države.

[1] Glasoviti i učni kardinal Gerdil iz ove Grgurove poslanice dokazuje, na što se je, po starinskom običaju, odnosila delegacija vikarâ, legatâ i poklisarâ apoštolskih; a jednako i oblast, kojom su bili oskrbljeni, da svojim dužnostima zadovolje.

Njihova su dakle prava i dužnosti bile:

a) Bditi, da se amanet vjere neoskvrnjen učuva.

b) Ako bi medju biskupim kakova razmirica nastala, oni razboritim postupanjem imali bi je poravnati; a to u krepost oblasti apoštolske Stolice, koju su zastupali: *si inter fratres consacerdotesque nostros aliqua evenerit forte contentio, auctoritatis suae vigore, vicibus nempe Sedis apostolicae functus, discreta moderatione compescat.*

c) U parnicam utežitije naravi, namjestnik imao je sakupiti onliki broj biskupâ, koliko bi sám cienio da je potrebito. Medjutim njegovo je pravo bilo one biskupe u tu svrhu pozivati, koje bi sám hotio. Pri tom, raspravljanje isto na nj je najveće spadalo. A što je najveće, njemu je bila pridržana odsuda: *si quarumdam causarum tale fuerit certamen exortum in quo aliorum praesentia opus sit, congregatis sibi in numero competenti fratribus et coepiscopis nostris, salubriter hoc servata aequitate discutiat, et canonica integritate definiat.*

d) U parnicam o vjeri, a takodjer i drugim zamršenijim, namjestnik, kao što smo rekli, imao bi najvećom pomnjom stvar proučiti, te izvješće podnieti apoštolskoj Stolici za konačnu odsudu (V. Confutazione di due libelli contro il Breve: *Super soliditate*).

[2] „Cui vos magnopere convenit obedire“ (T. III, col. 793).

[3] „Nam si aliter factum denuo senserimus, districta et canonica illud noveritis ultione compesci“ (Ibid. col. 794).

Digitized by Google

Zanimiv odveć primjer vrhovne oblasti apoštolske Stolice pruža nam parnica Januarija i Stjepana. Ova dvojica bili nepravedno od biskupa Španjolskih osudjeni; te im oteta njihova stolica. Obrativ se medjutim u Rim, obadva mole Papu, neka on o njima sudi. Usljed toga, Grgur odašilje u Španiju svoga legata, nalogom da im povrati stolice, ako bi našao da su nepravedno osudjeni bili; a one, što ih osudili bijahu, podvrže crkvenim pedepsam. Odveć je znamenita ova okolnost, što je, naime, Papa jur prije — za slučaj da bi Januarij i Stjepan ostali pravedni —, biskupim, koji su ih osudili i zamjenike redili im, opredielio pokoru u manastiru, (oduzimljuć im za šest mjesecî svetu pričest[1]), a biskupim nametnutim tamnicu i svrgnuće sa svake svećeničke časti (T. III, col. 1294—1295). Ali je još znamenitije, što uručujuć svomu izaslaniku, izmedju drugih carskih zakona, novellu, koja je glasila: „*Si autem et a clerico et a laico quocumque aditio contra episcopum fiat, propter quamlibet causam, apud sanctissimum ejus metropolitam, secundum sanctas regulas et nostras leges causa judicetur. Et si quis judicatis contradixerit, ad beatissimum archiepiscopum et patriarcham dioeceseos illius referatur causa, et ille secundum canones et leges huic praebeat finem*“[1]; još je, velimo, znamenitije, što Grgur u svoje ime pridodaje, kao zaključak istoj novelli. „Ako bi se, on veli, „tomu prigovorilo, da (Stjepan) nije imao svoga mitropolita, nit Pa„trijarku, na to treba odvratiti, da je apoštolska Stolica, *koja je „glava svih crkava*, imala tu parnicu riešiti, kako je i pitao Stjepan, „jer se nije pouzdavao u biskupe tudjinskog sinoda“[2]. — Objekcija, koju Grgur predusreta, osniva se na ipotezi, da Stjepan nije imao Patrijarke; te da se nije moglo postupati kako ona novella glasi. Ipak on neodgovara: Ja sam nad Zapadom Patrijarka; već odatle još jači argumenat izvodi. Ako Stjepan nije imao svoga mitropolita, nit Patrijarku, tim veće njegova stvar imala je biti riešena onom Stolicom, koja je glava svih crkava.

Grgur dakle nije se osvrćao na prava, koja su ga išla kao Zapadnog Patrijarke. A čemu bi se i osvrćao pokle je osvjedočen bio, da su njemu i *njegovoj Stolici podložni svi biskupi i sve pomjestne crkve,*

[1] Legat pri rasudjenju parnice imao se i na te zakone obzirati

[2] „Contra haec si dictum fuerit, quia nec metropolitam habuit nec patriarcham, dicendum est quia a Sede Apostolica, quae omnium ecclesiarum caput est, causa haec audienda ac dirimenda fuerat, sicut et praedictus episcopus petiisse dignoscitur, qui episcopos alieni concilii habuit omnino suspectos“ (Ibid. col. 1298).

Digitized by Google

i da je njegova Stolica glava vjere, glava svih crkava i gospodarica narodâ? Ovo budi odgovor na ono, što bi kakov mudrijaš mogao reći, naime, da ništa nevriede za dokazanje Poglavarstva nad cielom Crkvom, navedeni primjeri iz razmiricâ Adriana Tivanskog, Anastasija Korinćanskoga, i ovih Španjolskih biskupa, a tako isto iz pridržaja sudištu apoštolske Stolice vjerovnih i drugih većih razmirica, o kojem se pridržaju govori u poslanicam upravljenim Ivanu Lariskomu, Virgiliju Arelatskomu i Galikanskim biskupima, jer se to sve odnosi na biskupe Zapadnog patrijarkata, napram kojim Papa, kao Patrijarka, mogao je onako postupati. Ma bila koliko velika moć Patrijarkâ u nerazdieljenoj Crkvi, (a bila je zaista ogromna, pošto su oni imali pravo potvrdjivati biskupe i nadbiskupe, svrgnjivat ih jošter, ili premješćati, rediti, i brez dozvole redovitoga biskupa, svećenike u cieloj patrijarkiji, primati apelacije iz svoga patrijarkata, samostanke zavode zakonitim proglasivati, njih nadgledati, i još koješta drugo), pošto Grgur nije se ustručavao proglasivati, da su svi biskupi i sve crkve podložne njegovoj Stolici, koja je glava svih; te u onim sgodam nije se osvrćao na prava, što bi ga kano Patrijarku išla, već nasuprot naglasivao prava svoje Stolice, kano *glave svih crkava;* sám je djelom pokazao, da postupa kao *glava vasione crkve.* A odatle logična je dedukcija: da on bude došao u doticaj sa istim, ili sličnim sgodam i van granicâ svoje patrijarkije, jednaku oblast bio bi pokazao: oblast, koja *glavi vasione Crkve* pripada.

Mi nismo sve kazali. Grgur pruža nam primjerâ, u kojim još se bolje vidi vrhovna oblast Petrovi nastupnikâ.

Na prošnju kraljice Brunikilde, koja bijaše sagradila dva manastira u Autunu (Augustodonum) i jedan ksenodokijum, Grgur tim zavodim udieljiva razne povlastice. Nego znamenito je, što najvećim kaznami prieti, ter bi se tko, ma bio i mjestni biskup, a dapače i sám kralj, usudio protiv njegovoj konstituciji na uštrb onih zavoda što učiniti, sve kad bi to bilo i u dobrotvorne svrhe. „Takov dojedan, „veli Papa, namah je lišen svojeg dostojanstva, oblasti i časti. Ako „pak nebi povratio, što je nepravedno oduzeo onomu ksenodokiju, ili „ako je na drugi način protiv konstituciji pogriešio, ter nebi dužnu „pokoru za svoj grieh učinio, zabranjiva mu se primanje presvetoga „tiela i krvi Boga i Gospodina našeg Odkupitelja; a na vječnom „sudu, neka zna da ga strašna osveta čeka“[1]. Isto ponavlja za ona

[1] „Si quis vero regum, sacerdotum, judicum, personarumque saecularium hanc constitutionis nostrae paginam agnoscens, contra eam venire

Digitized by Google

dva manastira (ad Thalassiam Abbatissam, T. III, col. 1266—1167, et ad Luponem Abbat. Ibid.).

Launoy podigao je bio sumnju o vjerodostojnosti ovih izprava. Dali benediktinci, a na čelu im Mabillon, slavodobitno su uništili sve dokaze Launoyove. Ima kodeksâ iz devetoga vieka, u kojim se te izprave nabode. U devetom vieku, na pr., spominje ih veleučeni Hinkmar. U desetom pak Flodoard, i pisac života sv. Hugona Autunskoga (V. Migne, na ovom mjestu, col. 1262, nota 6 ad Ep. VIII; Rohrbacher, Vol. V, p. 401).

Medjutim u primjeru, kog smo naveli, nije li štioc našao nešto od pojmovâ Grgura VII?[1].

Dva fakta što ćemo odmah donieti, još bolje pokazuju nam vrhovnu oblast Papinu, i njegovu zakonodavnu moć u Crkvi.

Pelagij II, predšastnik našega velikoga Pape, bijaše na celibat obvezao podiakone Sicilijanskih crkava, neka bi tako sliedili starodavni običaj Rimske Crkve. To se odveć strogo Grguru vidilo: pa zato ublažuje Pelagijevu konstituciju za one, što su do tada bili redjeni, naredjujuć ipak biskupim, da unapred neimaju rediti podiakonom nikoga, tko se prije nebi obvezao, da će u podpunoj čistoći živiti[2].

---

tentaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reumque se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat. Et nisi vel ea quae ab illo male ablata sunt restituerit, vel digna poenitentia illicite acta defleverit, a sacratissimo corpore ac sanguine Dei et D. N. Redemptoris Jesu Christi alienus fiat, atque in aeterno examine districtae ultioni subjaceat" (Ad Senatorem Abbat. Ibid. col. 1265).

[1] Nama je poznat *jus stauropegii*, kog uživa Carigradski Patrijarka. No, ako će i nebit istina, da je prvi Mihajlo Paleolog (koga odnosnu novellu donosi u svojoj Historiji Pahimera), tu povlasticu Carigradskim biskupim dao; ipak, kako s jednog kraja ona nedava njima prava izvan granicâ svoje patrijarkije, tako i u granicam istim, nevjerujemo da je ijednomu Patrijarki (pa ako će i najmanje sličnu u svetosti i poniznosti Velikomu Grguru), na um palo ikada to pravo rabiti pod formom tako energičnom, kao što vidimo u Grguru. U svakomu drugomu, izvan Rimskoga Pape, takova forma cienimo da bi smiešna bila.

[2] „Ante triennium subdiaconi omnium ecclesiarum Siciliae prohibiti fuerunt ut more Romanae Ecclesiae nullatenus suis uxoribus miscerentur. Quod mihi durum atque incompetens videtur, ut qui usum ejusdem continentiae non invenit, neque castitatem ante promisit, compellatur a sua uxore separari, atque per hoc, quod absit, deterius cadat. Unde videtur mihi ut a praesenti die episcopis omnibus dicatur ut nullum subdiaconum facere praesumant, nisi qui se victurum caste promiserit" (T. III, col. 505 506. Cf. etiam Ep. ad Leonem Episc. col. 710—711).

Digitized by Google

Poznato je, kako prije Grgura Velikoga crkveni sabori, sveti Otci, a jednako i pedeseti kanon apoštolski, napominjuć, ili tumačeć obred kršćenja, izrazivahu se o trokratnom utapanju, kao da bi ovo po božanstvenom ustanovljenju potrebito bilo. Dakako Crkva svojom praksom, osobito prigodom kršćenja klinikâ, jasno je pokazivala, da takov obred nije nipošto naredjen bažanstvenom ustanovom. Ništanemanje zakon o trokratnom utapanju bio je sveobći, i kao takov obvezan za svu Crkvu, nit je u oblasti ikakva Patrijarke bilo, da ga promjeni. Kršćenje klinikâ smatralo se iznimkom; a iznimka svaka potvrdjuje pravilo. Pored svega toga, Grgur svojom oblašću, brez da je u tu svrhu ikakav sabor prije sazvao, neustručava se dokinuti taj zakon za svu Španjolsku crkvu; a to s uzroka, što su arijanci u onim pokrajinam rabili trokratno utapanje krivovjernom namjerom, naime, da tim načinom označe u trojstvu božanstvenih sobstva i tri razlučene naravi[1].

Nego, možda tko zaište, zar mi nemamo u Poviesti nikakova primjera vrhovne oblasti Grgurom Velikim vršene izvan granicâ Zapadnog patrijarkata?

Imamo dakako; a to ćemo viditi u dojdućem poglavju.

Poglavje XI.

(Još o Grguru).

Ivan, svećenik Kalcedonske crkve, potvoren krivovjerstvom, i pri crkvenom stolu u Carigradu osudjen, uzdajuć se u svoju nevinost i u pravdoljubje apoštolske Stolice, na Papin se sud pozove. Kroz isto vrieme, neki svećenik-monak Likaonski, imenom Atanasij, zlostavljen batinami u nekoj Carigradskoj crkvi (s potvore, da on i braća mu redovnici manastira „sveti Mile“ u Likaoniji, manikejskim su krivovjerjem okuženi), svoju tužbu podnese u Rim. Grgur, da stvar svestrano izvidi, prije svega piše Carigradskomu biskupu, Ivanu Postniku. Ali, jer mu ovaj dade nedostatan i neizvjestan od-

[1] „Quod si quis forte etiam pro summae Trinitatis veneratione aestimet fieri, neque ad hoc aliquid obsistit, baptizandum semel in aquis mergere, quia dum in tribus subsistentiis una substantia est, reprehensibile esse nullatenus potest infantem in baptismate vel ter vel semel mergere . . . Sed quia nunc usque ab haereticis infans in baptismate tertio mergebatur, fiendum apud vos esse non censeo; ne dum mersiones numerant, divinitatem dividant“ (Ibid. col. 498).

Digitized by Google

govor, nadje se uvriedjen; te drugim ga pismom kori, veleć: „Ako „se nedržite kanonâ, i hoćete da prekršujete ustanove naših otaca, „ja vas za ništo nepoznajem". A malo niže nadodaje: „Opet ti velim, „ili tim osobam povrati njihove časti, i pusti ih u miru; ili, ako to „po čem nećeš, povedi protiv njima, brez kara, parnicu, držeć se „ustanovâ naših predja i kanonâ. Neučiniš li pak ni jedno ni drugo, „akoprem meni zadjevice neidju po ćudi, pošto ih sám hoćeš, ja neću „na se uzmaknuti"[1]. — Iza toga, Papa sakuplja sabor, i našav pravedna Ivana Kalcedonskoga, javlja Carigradskomu biskupu, da je taj svećenik sasvim nevin od predbačena mu krivovjerstva: „Zato, veli, „uništujuć odsudu Carigradskih sudaca, mojom ga odlukom progla„sivam čista od zločina svakog krivovjerstva. I jer ga tvojoj svetosti „povraćam (Ivan Kalcedonski bijaše glavom došao u Rim), treba da „ga dobrostivo primiš"[2].

Jednako i Atanasija jeromonaka, Papa proglasi pravim katolikom, povraćajuć mu sva prijašnja prava[3], i izviešćujuć o tome Cirijaka, koji bijaše nastupio preminulomu Ivanu Postniku. Papa kaže, da je on potanko izvidio vjerovanje Ivana Kalcedonskoga i Atanasijevo, i obadva našao sasma pravovjerna[4].

Dok Grgur pravim katolikom Atanasija proglasuje protiv Carigradskoj odsudi, te djelom zasvjedočuje, što je na drugom mjestu

---

[1] „Si canones non custoditis, et majorum vultis statuta convellere, non cognosco qui estis . . . Sed etiam nunc dico, aut easdem personas in suis ordinibus suscipe, eisque quietem praebe; aut si hoc fortasse nolueris, omni mihi altercatione postposita, de eorum causa statuta majorum et canonum terminos custodi. Si vero neutrum feceris, nos quidem rixam inferre nolumus, sed tamen venientem a vobis non devitamus" (Ibid. col. 648—649).

[2] „ . . . Eapropter eorundem judicum reprobantes sententiam, nostra cum definitione catholicum et ab omni haeretico crimine liberum esse, Christi Dei Redemptoris nostri gratia revelante, denuntiavimus. Quem quoniam ad vestram retransmisimus sanctitatem, oportet ut eum, sicut se cunctis exhibet, benigne suscipiat" (Ibid. col. 808).

[3] „Ab omni te haereticae perversitatis macula juxta professionem tuam liberum esse decernimus atque catholicum, et sincerae fidei in omnibus professorem atque sequacem . . . pronuntiamus; liberam quoque tribuimus licentiam ad tuum monasterium in tuo te loco vel ordine nihilominus remeare" (Ibid. col. 851).

[4] „Eorum fidem subtiliter discussi (govori jednobrojnikom), eosque rectos in suis confessionibus, quae et scripto datae sunt inveni" (Ibid. col. 859).

Digitized by Google

rekao: „*Tko može i posumnjati, da Carigradska crkva nije apoštolskoj Stolici podložna?*“, istomu Atanasiju zabranjiva, da u napred nesmije nipošto štiti knjigu, na temelju koje bili su ga u Carigradu osudili, pošto je u njoj sbilja krivovjerna nauka bilo[1]: dajuć nam, kako dobro opažaju Izdavatelji Maurinci, opet i u tome izgled vrhovne svoje oblasti nad Iztočnom crkvom; „*Agnosce antiquam*, oni vele, *in Romanis Pontificibus libros aliquos prohibendi potestatem et consuetudinem, cui parere tenebantur etiam Orientalis Ecclesiae alumni, Constantinopolitano patriarchae, aut alteri alioquin subditi*“.

Nije ni u tomu sve.

Poviest nepristrana svjedoči nam, kako svietovna moć Bizanca, bila je neprestanom napasti njegovim biskupim. Od kada se mali Bizanc pretvorio u Konstantinov grad, kako već da Bizantinski biskupi podložni ostanu Heraklejskim mitropolitim? Njim se to nesmisao činio. Iz takova častohlepja poteče treći Carigradski i dvadeset osmi Kalcedonski kanon. Odatle takodjer Akacijevi odpori i prisvajanje pravâ, koja mu nepripadahu. Pa ni najveće vrline, uz riedku izučenost, nisu dostatne da uzčuvaju Carigradske biskupe od takove bolesti. I sbilja bila to bolest Bizantinske stolice. Eno Ivana Postnika, koji je takovim krepostima bio obdaren, da ga suvremenici zvahu čovjekom ἀρετῆς ὀικητήριον; a naosob takovom poniznošću odličan, da hotio pobjeći kad začu, da ga misle Carigradskim biskupom učiniti. No kad zasjede na onu Stolicu, vidiš ga gdje namah smagne od iste bolesti, pa i zaslužuje, da ga ohološću i licemjerstvom blagi, sveti i ponizni Grgur ukara[2].

Štioc vidi, da mislimo govoriti o razmirici izmed Grgura i Ivana Postnika.

Godine 589, buduć držan nekakov sabor u Carigradu, Ivan Postnik prigodom se posluži, da sebi prisvoji naslov *ekumeničkog* (sveobćeg) biskupa. Čim to doznade Papa Pelagij II, *oblašću sv. Petra Apoštola*, uništi djela onog sabora; te naredi svomu poklisaru kod cara,

[1] „Et quoniam manifesta in eo haereticae pravitatis venena reperimus, ne denuo debuisset legi vetuimus. Sed quia hunc te simpliciter testatus es legisse . . . et prohibitus a nobis codicem ipsum legere . . . libentissime consensisti, etc.“ (col. 850).

[1] „Contra quosdam superbe humiles et ficte blandos“ (ad Constantiam, Ibid. col. 748). „Ossa jejuniis atteruntur, et mente turgemus. Corpus despectis vestibus tegitur, et elatione cordis purpuram superamus. Jacemus in cinere, et excelsa despicimus. Doctores humilium, duces superbiae: ovina facie lupinos dentes abscondimus“ (Ibid. ad Mauric. Aug. col. 745).

Digitized by Google

da nema pri svetoj žrtvi učestvovati s Ivanom. Iza smrti Pelagijeve, Ivan šaljuć Grguru spise parnice i osude njim izrečene protiv nekomu svećeniku, krivovjerstvom obuzročenu, pokuša na novo prisvojiti žudjeni naslov, davajuć ga sam sebi, mal da ne u svakom redku[1].

Ovdje treba nam kazati kakove je vriednosti, što li sobom nosi taj naslov.

Ekumenički, kad govorimo o Patrijarki, ili biskupu, može značiti takova biskupa, ili Patrijarku, u komu jedinomu sva je biskupska oblast; te, izvan njega sama, drugog pravoga biskupa, ili Patrijarke na svietu da nemože biti. Tako, na pr., kažemo, da izvan sveobće, vasione Crkve, nemože druga prava crkva da obstoji. Ovaj je smisao sasma izključiv.

Ekumenički, može značiti biskupa, i brez da izključiva druge prave biskupe; ali koji s njima ujedno, kao sa podredjenim sebi, cielom Crkvom *neposredno* vlada.

Ekumenički napokon, može neznačiti nego puki naslov, brez ikakve pravomoćne oblasti. I tada biskup, koji bi taj naslov nosio bio bi poglaviti, prvi izmed sebi jednakih. U takovu se smislu dandanašnji Carigradski Grčko-Iztočne vjere Patrijarka zove ekumenički. Nešto slična ima i kod Jermenâ nesjedinjenih. Ovi imadu 5 Patrijarkâ sasma neodvisnih jedan od drugoga. No jedan sam, Ećmiadzinski, nosi naslov „Katholikos".

U prvom smislu, nitko nesmatra ni Papu ekumeničkim biskupom, ili Patrijarkom; dočim ostali biskupi nisu njegovi namjestnici, već Duh Sveti njih je postavio, da pastvom sebi povjerenom upravljaju. Oni su biskupi u pravome smislu, i u svoje ime vladaju stadom njima opredieljenim; te su Papi braća i sudrugovi u upravljanju Crkve. No Papa biskup je ekumenički u drugom od napomenutih smisala, pošto on ima punoću vlasti nad sveobćom Crkvom; te redovitim svojim pravom, u crkvam pojedinim, i u vasionoj Crkvi, može sve ono, što je potrebito i koristno za vladanje svih i pojedinih uda (Synod. Vatic. sess. IV, c. 3), i ništa preko njegove volje zakonito u Crkvi nemože da postane, buduć da svaka druga oblast izravno je od njega odvisna.

U trećem pak smislu ništa nesmeta, da privoljenjem Papinim, Carigradski, ili drugi koji biskup, nosi naslov ekumeničkog Patrijarke. I sasma je vjerojatno, da u ovom smislu Ivan Postnik sebi je pri-

[1] „Ad hoc enim usque pervenit, ut sub occasione Joannis presbyteri gesta huc transmitteret, in quibus se pene per omne versum οἰκουμενικὸν patriarcham nominaret" (ad Sabinian. Ibid. col. 743—744).

Digitized by Google

svajao isti naslov, hotijuć s njime samo pokazati, da je on poglaviti Patrijarka u Iztoku.

Što se Grgura tiče, nedvojbeno je, da je on shvaćao rieč οἰκουμενικὸς u prvom smislu, i cienio, da bi Ivan tim naslovom hotio postati jedinim pravim biskupom i Patrijarkom: te kad bi mu se naslov priznao, da nebi ciela mogla obstojati oblast ostalih biskupa. Velimo, da je to nedvojbeno, dočim se potvrdjiva svim epistolam, što je o tome poslu Grgur pisao. Samomu Ivanu on veli: „*Ad hoc .. perductus es, ut, despectis fratribus, Episcopus appetas* solus *vocari*“ (T. III, col. 738); i opet: „*Tu quid Christo universalis scilicet Ecclesiae capiti, in extremi judicii es dicturus examine, qui* cuncta *ejus membra tibimet conaris universalis appellatione supponere?*“. Pa mu kaže, kako tim sliedi stope Lucifera, koji je hotio „*nulli subesse et* solus *omnibus praeesse*“ (Ibid. col. 739). Carici Konstantini blizu iste rieči ponavlja: „*Triste valde est ut patienter feratur quatenus, despectis omnibus. . .* solus *conetur appellari episcopus*“ (Ibid. col. 749). Tako i caru Mauriciju: „*Quisquis iste est, qui* solus *sacerdos appellari appetit, super reliquos sacerdotes se extollit*“ (Ibid. col. 892). A na drugom mjestu istomu Mauriciju veli: „*Absit a cordibus christianis nomen istud blasphemiae, in quo omnium sacerdotum (episcoporum) honor adimitur, dum ab uno sibi dementer arrogatur*“ (Ibid. col. 746). S istog uzroka tvrdi, da je u tom nazivu grieh uzgornosti (Ibid. col. 892); pa tko sebi ga prisvaja, uvredu da čini svetoj vasionoj Crkvi (Ibid. col. 747): pače kad bi on (Grgur) Ivanu ga priznao, da bi time izdao istu vjeru: „*In isto enim scelesto vocabulo consentire, nihil est aliud quam fidem perdere*“ (ad Sabinianum diac. Ibid. col. 741); jer u takovoj ipotezi, kad bi Carigradski biskup srušio se, sva bi se vasiona Crkva s njime srušila: „*Universa ergo Ecclesia, quod absit, a statu suo corruit, quando is qui appellatur universalis cadit*“ (Ibid. col. 746). To je uzrok takodjer, zašto Grgur rieč οἰκουμενικὸς označuje kao: „*profanum vocabulum*“ (Ibid. col. 892), „*nefandum elationis vocabulum*“ (Ibid. col. 738 et 742), „*stultum ac superbum vocabulum*“ (Ibid. col. 739, bis), „*perversum vocabulum*“ (Ibid. bis), „*scelestum vocabulum*“ (Ibid. col. 744), „*nomen blasphemiae*“ (Ibid. col. 746). To je uzrok jošter, zašto on veli, da akoprem je Kalcedonski Sabor Rimskim Nadsvećenicim onaj naslov dao, ipak nijedan od njih nije hotio istim se nazivati[1]. Istu ovu izjavu ponavlja u poslanicam upravljenim Patri-

[1] „Nunquid non per venerandum Chalcedonense concilium (Grgur valjda spominje Kalcedonski Sabor s toga, što klerici Aleksandrijski bijahu pri-

Digitized by Google

jarkam Eulogiju i Anastasiju (Ibid. col. 771) i caru Mauriciju, komu nadodava, da *nit sam Apoštol Petar, premda je primio ključe kraljestva nebeskoga, i bila mu dana oblast, da veže i drieši, kao onomu, komu je izručeno staranje i Poglavarstvo nad cielom Crkvom, nije se zvao sveobćim Apoštolom*[1].

Pošto dakle Grgur bijaše tako stvar uzeo, netom primi one spise u kojim, kako rekosmo, Ivan mal da ne u svakom redku sebe ekumeničkim Patrijarkom nazivaše, po svojim poklisarima stade ga svjetovati, da se okani toga; što učini jedan i dva puta: a dà ponešto koreć ga[2]. Videć pak da to neprudi, piše mu, opominjuć, moleć, zaklinjuć; pače služeći se svima mogućim argumentim, neizostaviv ni ukore ni prietnju crkvenih kazna, da bi ga na brazdu doveo. Spominje prije svega njegovu prijašnju poniznost: zatim, kako je Papa Pelagij II, svom energijom pisao mu, te baš zarad istog ohologa i mrzkog naziva, uništio djela sabora držana u Carigradu o stvari Antijokijskog Patrijarke Grgura, i svomu poklisaru kod cara zabranio s njime (s Ivanom) prisustvovati svetoj misi[3]. To predstavivši, veli mu: „Od kada sam pak ja nedostojan pozvan, *da vladam Crkvom*, „nastojao sam ne pismom, dali naustice, prije po drugim mojim po„klisarima, a poslje po Sabinianu, da te odvratim od te preuzetnosti; „naredjujuć posljednjemu, ter se ti nebi popravio, da uza te nema „svetoj žrtvi prisustvovati: nebi li po taj način svoj cilj dostigao, i „nebio usilovan doći do oštrine i kanoničke kazne. I jer laganom

kazali pismo s naslovom: *Ekumeničkomu Patrijarki Leonu*; te nebuduć o tom naslovu ništa otci opazili, sbilja se može reći, da su ga sami Leonu priznali), hujus Apostolicae Sedis antistites, cui Deo disponente deservio, universales oblato honore vocati sunt? Sed tamen nullus sibi hoc temerarium nomen arripuit, ne si sibi in pontificatus gradu gloriam singularitatis arriperet, hanc omnibus fratribus denegasse videretur" (Ad Joan. Episc. T. III, col. 740).

[1] „Ecce claves regni coelestis accepit, potestas ei ligandi ac solvendi tribuitur, cura ei totius Ecclesiae et principatus committitur, et tamen universalis Apostolus non vocatur" (Ibid. col. 746).

[2] „Per meos responsales semel et bis verbis humilibus hoc quod in tota Ecclesia peccatur, corripere studui" (Ibid. col. 743).

[3] „Et quidem hac de re sanctae memoriae decessoris mei Pelagii gravia ad sanctitatem vestram scripta transmissa sunt. In quibus synodi, quae apud vos de fratris quondam et coepiscopi nostri Gregorii causa congregata est, propter nefandum elationis vocabulum, acta dissolvit, et archidiaconum, quem juxta morem ad vestigia dominorum transmiserat, missarum vobiscum solemnia celebrare prohibuit" (Ibid col. 738).

Digitized by Google

„rukom treba rane liečiti, prije neg je u ruku uzeti nož, da se reže „i odkida, molim te i zaklinjem, i koliko većom ljubežljivosti mogu „zahtievam, da se opreš svima, što ti laskaju, dajuć ti naslov, koji „vodi na krivu misao“[1]. — Grgur je ovim riečima dosta jasno kazao, da je on Poglavar nad svom Crkvom; i to Poglavar takov, da svojom oblašću (kô što kaže o svome predšastniku), može uništivati djela Carigradskih sabora; pa da je u njegovim rukam mač, kojim do potrebe može odsjeći od Krstova vidivog tiela udo pokvareno, ma bilo to udo isti Carigradski Patrijarka.

Ob istom predmetu Papa piše caru Mauriciju i carici Konstantini njegovoj supruzi. Prvomu, odgovara na pismo, kojim mu on bio preporučio Ivana Postnika; te mu kaže, kako nipošto nemože Ivanu dopustiti, da nosi naslov, koji se protivi odredbam svetih sinoda, dapače istoga Isusa. I zato moli cara, ako mu je do same vremenite čestitosti i sreće svojih država, nek se s njime u tomu složi, i nedopusti Ivanu, da oholi naziv sebi prisvaja; pošto, veli, to nije stvar moja, već Božija, i ja nebranim svoju osobnu stvar, dali stvar sveobće Crkve[2]. Preznamenito je u ovoj poslanici, što, pokle car bijaše molio Grgura, neka prizna Ivanu naslov, o kome govorimo, Papa bistro mu naglašuje svoje Prvinstvo nad svom Crkvom; a odatle pušta njemu, nek izvede zaključak, koliko mu je zahtjev neumjestan i nepametan. Spominjuć mu, kako rekosmo, da i vremeniti probitak njegova carstva iziskuje, da se Ivanu neučini po volji, neposredno nadostavlja: „Jer svak zna, da je Gospodin isti Apoštolu Petru, svih Apoštolâ

---

[1] „Post ejus (Pelagii) vero obitum, cum indignus ego ad Ecclesiae regimen adductus sum, et ante per alios responsales meos, et nunc per . . Sabinianum . . alloqui fraternitatem vestram ut a tali se praesumptione compesceret, non equidem scripto, sed nudo sermone curavi. Et si emendari nolles, eum missarum solemnia cum fraternitate vestra celebrare prohibui, ut sanctitatem vestram prius sub quadam verecundiae reverentia pulsarem, quatenus si emendari nefandus ac profanus tumor non posset, tunc ad ea debuisset quae sunt districta atque canonica perveniri. Et quia resecanda vulnera prius levi manu palpanda sunt, rogo, deprecor, et quanta possum dulcedine exposco, ut fraternitas vestra cunctis sibi adulantibus atque erroris nomen deferentibus contradicat“ (Ibid.).

[2] „ . . Non causa mea, sed Dei est . . . Astringendo enim ista, rempublicam sublevatis; et dum talia reciditis, de regni vestri prolixitate tractatis . . . Nunquid ego hac in re . . propriam causam defendo? . . (et non magis) causam omnipotentis Dei, causam universalis Ecclesiae?“ (Ibid col. 745—746).

Digitized by Google

„poglavici, **povjerio vladanje vasione Crkve.** Njemu bo, rečeno je: „*Petre, ljubiš li me? Pasi ovce moje.* Njemu je rečeno: *Evo vas ište „sotona, da bi vas protakao kao pšenicu. A ja se molih za te, Petre, „da nebi pomanjkala vjera tvoja: Ti, pak jednom obrativ se, utvrdjuj „braću svoju.* Njemu je još rečeno: *Ti si Petar, i na ovomu kamenu „sazidat ću Crkvu moju, i vrata paklena neće nju nadvladati. I dat „ću tebi ključe kraljestva nebeskoga, i što god svežeš na zemlji, bit će „svezano i na nebesim; a što god razdriešiš na zemlji, bit će razdrie-„šeno i na nebesim.* Evo je (Petar) ključe kraljestva nebeskoga primio, „njemu se izručuje oblast, da veže i razdriešuje, na nj se naslonja „staranje i **Poglavarstvo vasione Crkve,** a ipak nenazivlje sebe sve-„obćim Apoštolom[1]". A malo niže: „Ja sam sluga svih biskupa, dokle „oni živu, kako se biskupim dolikuje. Ali, ako bi koji od njih oholo „hotio svoju glavu podignuti, ufam u Boga, da takov ni mačevima „moju sebi neće moć podvrći"[2]. Kako na drugom mjestu bijaše rekao: *omnes (episcopi) secundum rationem humilitatis aequales sunt*" (T. III, col. 996), tako ovdje veli, da je on sám sluga svih biskupa. U kome smislu sluga? *In quantum ipsi sacerdotaliter vivunt.* A to je ono, što je u svojim Moralima kazao: „*Summus locus . . bene regitur, cum is qui praeest vitiis potius quam fratribus dominatur. Cunctos quippe natura aequales genuit . . . Rectores . . cum delinquentes corrigunt, sollicite attendant, ut per disciplinam culpas quidem* jure potestatis *feriant, sed per humilitatis custodiam aequales se ipsis fratribus qui corriguntur agnoscant . . . . . ut et de auctoritate nostra quod formident videant, et de humilitate quod imitentur agnoscant*" (Tom. II, col. 376—377). On je dakle sluga svih, čustvom svoje poniznosti; i dokle biskupi živu kako imaju živiti, on ih časti; no pogrješe li, svi su biskupi njegovoj vlasti podložni, i imadu se spominjati, da, akoprem su i sami pravi pastiri pojedinih stada, napram Papi i oni su ovce, jer inače Crkva nebi mogla biti jedno stado. Ter kako Petar prema Korneliju, dobro djelujućemu, nije se većim smatrao, a napram Ananiji i Safiri, *siećajuć se, da je vrhovni u Crkvi,* udilj pokazao je, koliko oblašću svojom ostale nadmašuje (Moral. loc. mox cit.); kako je, velimo, Petar i jednak zbog poniznosti, i gdje je trebalo, vrhovni

[1] Tekst latinski, V. gori, str. 343.

[2] „Ego enim cunctorum sacerdotum servus sum, in quantum ipsi sacerdotaliter vivunt. Nam qui contra omnipotentem Dominum per inanis gloriae tumorem, atque contra statuta Patrum suam cervicem erigit, in omnipotenti Domino confido, quia meam sibi nec cum gladiis flectit" (Ibid. col. 747).

Digitized by Google

u oblasti se pokazao, tako i Grgur Mauriciju neupravno kaže, kakov će se on, pomoćju Božijom, pokazati, uztreba li, napram onim, koji oholo svoju glavu nada druge podižu.

U poslanici pak, što piše Konstantini, spominje takodjer Prvinstvo svetoga Petra. Dočim ju zaklinje svemogućim Bogom, neka nepripusti, da njezino kraljestvo bude obruženo nadutošću jednog čovjeka, veli joj: „U ovoj stvari nemoj mene prezirati, jer, ako su veliki griesi Grgu„rovi, Apoštol Petar nikakvih grieha nema, pa da bi zasluživao ovoga „vremena takovo preziranje. S toga i jošter, koliko veće mogu, sve„mogućim Bogom zaklinjem, da sliedeć primjere tvojih otaca, koji „su milost Apoštola Petra želili, i ti nastojiš biti i uzdržati se u „njegovoj milosti“ [1]. — Istovjetuje u oblasti sebe sa Petrom; te preporučuje Konstantini, živućoj u Carigradu, da se bori za Petra, te, po primjeru svojih otaca, da se Petrova nastupnika drži.

Još većom energijom Grgur ističe svoju vrhovnu oblast u poslanici upravljenoj u Carigrad svomu poklisaru. Javlja bo istomu, kako je Ivan Postnik naveo cara, da mu piše, „namjerom, veli, da, „ako bih ja poslušao cara, on dostigne za čim je hlepio; ili ako nebih „poslušao, da ga protiv meni razsrditi čini“. Zatim nadodaje: „Ipak „ja ću upravnim putem hoditi, i u ovoj stvari neću se bojati nikoga, „do samog Boga. A i ti ničesa se neplaši. Za istinu preziri svaku „svietovnju visost, koja se istini protivi, i ufajuć se u milost Božiju „i u pomoć Apoštola Petra, **postupaj vrhovnom oblašću**; jer bi ne„izmjerna sramota bila, da, pošto, nemoguć nas braniti od neprija„teljskog mača, činiše nas izgubiti sva naša imanja do košulje, sada „jošter po njima i vjeru da izgubimo“ [2]. — Što je taj diakon Sabinian, pa da bi u Carigradu mogao se boriti protiv Carigradskomu Patrijarki s carem istim složenu, i još postupati vrhovnom oblašću?

[1] „ . . In hac causa nequaquam me pietas vestra despiciat, quia etsi peccata Gregorii tanta sunt, ut pati debeat, Petri tamen Apostoli nulla sunt, ut vestris temporibus pati ista mereatur. Unde iterum atque iterum . . rogo ut sicut parentes priores vestri principes, sancti Petri Apostoli gratiam quaesierunt, ita vos quoque et hanc vobis quaerere et conservare curetis“ (Ibid. col. 749).

[2] „Unde tua dilectio in nullo trepidet. Omnia quae in hoc saeculo videt alta esse contra veritatem, pro veritate despiciat, in omnipotentis Dei gratia, atque beati Petri apostoli adjutorio confidat . . .; et in hac causa quidquid agendum est, cum summa auctoritate agat. Postquam enim defendi ab inimicorum gladiis nullo modo possumus, postquam pro amore reipublicae argentum, aurum, mancipia, vestes perdidimus, nimis ignominiosum est ut per eos etiam fidem perdamus“ (Ibid. col. 744).

Digitized by Google

Najmahnitija bi to misao bila, ako Grgur nije bio osvjedočen, da kod istih njegovih suparnika, nije bilo duboko ukorenjeno uvjerenje, o vrhovnoj oblasti Rimske Stolice nad svom Crkvom.

To je sve bilo godine 595. Te godine iste umre Ivan Postnik. No od početka Januara, kad je pisana, o tome poslu, Grgurova prva poslanica, pa do početka Septembra, kad preminu Ivan, vjerojatno je, da je usljed Papina nastojanja on odustao od prijašnje pohlepe za naslovom *ekumenički*, pošto kroz to vrieme nahodimo, da je poslao Papi spise sa odsudom protiv Atanasiju, monaku Isaurskomu i njegovoj braći redovnicim, takodjer spise o parnici Ivana Kalcedonskoga, a u odgovoru, što mu Grgur daje (T. III, col. 807), nema spomena ob istome naslovu, koji je inače toliko bio zazoran, da nebi Grgur ni ovu sgodu propustio bio, brez da na nj udari.

Kada pak Ivanov nasljednik Ciriak poče *ekumenikom* se nazivati, Papa naredi svomu poklisaru stanujućemu u Carigradu, da nema prisustvovati svetoj misi s njime (Ibid. col. 891—892); čim u isto doba o tome obaviešćuje cara i Patrijarke Eulogija Aleksandrijskoga i Anastasija Antijokijskoga. Buduć pak ovaj posljednji pisao mu, isto kô i car Mauricij, da naslov, za kojim rek bi, da su Tantalovom žedjom smagnuli Carigradski biskupi, nije stvar takova, da bi nuždno bilo, o njoj se toliko prepirati, Grgur napose odgovara mu: „Nemoj „cieniti, da je to stvar od ništa, jer ako to ravnodušno prepuštimo, „pokvarit ćemo vjeru vasione Crkve. Tà znaš, koliko je ne samo je„retikâ, već i pravih jeresiarkâ iz Carigradske crkve izišlo“[1]. — Evo pravog uzroka Grgurove onlike bojazni. — Nije ni to dosta. Pokle biskupi Ilirika bijahu odlučili, da će poći na sabor u Carigrad, Grgur upozoruje ih, da se nebi dali zavesti, pa u sinodu oholi naslov priznali Carigradskomu biskupu. „Premda, veli, *brez oblasti i privoljenja „apoštolske Stolice, ma bilo što u saboru utanačeno, nikakve vriednosti „nema*, ipak vas opominjem i zaklinjem pred svemogućim Bogom, da „nijedan od vas nit na liepe, nit na ružne, ni za mito, ni za strah, „nebi tomu svoga glasa dao . . . Ako bi pak koji, što nevjerujem, „ovu moju opomenu zanemario, nek zna, da tim odpada od obćinstva „blaženoga Petra, poglavice Apoštolâ“ *.

[1] „Vos tamen eamdem causam nullam esse dicere non debetis, quia si hanc aequanimiter portamus, universae Ecclesiae fidem corrumpimus. Scitis enim quanti non solum haeretici, sed etiam haeresiarchae de Constantinopolitana Ecclesia sunt egressi“ (Ibid. col. 883).

* Za prigovore „*Kirila i Metodija*“ upućujemo štioca na spomenutu knjižicu: „Leon Veliki i Grgur Veliki o Prvenstvu svoje Stolice“.

Digitized by Google

Poglavje XII.

Honorij I (625—638).

S Honorijem mi ćemo dovršiti treći dio naše knjige.

Za ovog se Pape pojavi u Iztoku monotelitska bludnja, začetnicima Teodorom Faranskim biskupom i Cirom Aleksandrijskim Patrijarkom, a zakrilnikom Sergijom Patrijarkom Carigradskim. Posljednji, da Papu monotelitstvu sklona učini, i da ga uspava, ako je prosto reći, pri novoj jereziji, izviešćuje ga — po svoju dakako — o bogoslovnoj razmirici, nastaloj izmedju Cira i Sofronija, Jeruzolimskog Patrijarke. Kaže mu, naime, kako prije nekoliko vremena nahodeć se car u Armeniji, neki krivovjerac, imenom Pavao, bijaše mu prikazao pismo na obranu svoga nauka, i kako ga je car smeo. No budući car u tome prigovoru napomenuo, da je u Isukrstu *jedno* djelovanje, kašnje mu pade na um, da zaište od Cira, treba li sbilja izpoviedati, da je u Isusu *jedno* djelovanje, ili *dva* (božanstveno jedno, a drugo čovječje naravi). Uz to, veli Sergij, Ciro je meni pisao; a ja, neizjavljujuć mu svoje mnenje, poslao sam mu neki govor Patrijarke Mene, u komu se štiju mnogi navodi iz knjigâ svetih Otaca o jednome djelovanju i jednoj volji u Gospodinu Isukrstu. Iza toga, Ciro milošću Božijom potaknut, da k jedinstvu Crkve privede razne eutikijanske ogranke, dade im u devet članaka nauk o presvetomu Trojstvu, da ga podpišu. Sedmi od tizih članaka pak glasio je, da se u Isukrstu, velikomu Bogu i Spasitelju našemu, ima priznavati *jedino djelovanje, čovjeko-božanstveno*. Usljed takova nastojanja Cirova, svi jeretici Egipta, Libije i Tebaide u krilo se Crkve povratiše. Medjutim se Sofronij, tada monak, a sada Jeruzolimski Patrijarka, uzprotivio onomu sedmomu članku, hotijuć, da se u Isusu dvostruko djelovanje priznavat i izpoviedat ima. Ciro pak uvidjajuć, da bi se tim na kocku stavilo postignuto jedinstvo — Sergij lukavo Papi prikazuje —, nehtjede pristati uz nazore Sofronijeve. A ovaj dotrča u Carigrad namjerom, da bi po meni svoj cilj dostigao, naime, da se uništi onaj sedmi članak. Medjutim, nadodaje Sergij, ja sam iskao od Sofronija, neka iznese svjedočanstva Otacâ, u kojima se izrično veli, da se u Isukrstu ima priznavati dvostruko djelovanje; ali toga on neučini. Uz to videći ja, da se prepirka počela razpaljivati, i bojeć se, da se odatle kakova jerezija nebi izlegla, hotio sam zauzbiti svaku suvišnu parbu riečî (*ad sedandum atque amputandum talem superfluum*

Digitized by Google

verborum conflictum), te pisah Ciru, neka čuva slogu, koju je bio postigao, a u napred nikomu nedopušta javno govoriti, da je jedno, ili dvostruko djelovanje u Isukrstu; da po čem, ako bi se izpoviedalo jedno djelovanje, nebi tko posumnjio, da u Isukrstu nema nego jedna sama narav, ili ako bi se dvostruko djelovanje izpoviedalo, nebi tko pomislio, da su u njemu dvie volje, protivna jedna drugoj. Pri svrhi umoljava Papu, neka izvoli javit mu, što mu se vidi o tome predmetu (Mansi, Coll. Conc. T. XI, col. 530, et seq.). —

Na žalost, zakasnio Sofronij Papu izviestiti. A Honorij neznajuć sumnjiti o Sergijevoj iskrenosti, odgovara mu: „ . . . Nemogu, da „te nepohvalim, što si zauzbio porabu novih rieči, koje su priprostoj „čeljadi kamen spoticanja mogle biti. Odbacujuć dakle nove rieči, „koje bi mogle smutnju u svetim Božijim crkvam poroditi, (pošto „ljudi neuki, kad bi čuli, da mi izgovaramo *dvostruko djelovanje* mogli „bi pomisliti, da idjemo za ludošću Nestorijevom, kao što bi mogli „misliti, da idjemo za Eutikovom, kad bi čuli, da izgovaramo *jedno „djelovanje*), treba da pravim i naznačenim putem hodimo, izpovie„dajuć, da je Gospodin Isukrst, posrednik Boga i ljudî, *djelovao bo„žanstvena*, po čovječanstvu ipostatično sa Slovom-Bogom sjedinjenu, „a *čovječja da je djelovao*, po pùti neizkazanim i jedinim načinom od „njega uzetoj; a djelovao ih brez razdieljenja, brez promienjenja i „pomiešanja božanštva . . Božanstvo nipošto nije moglo biti podložno „ljudskim pohotam; ali tielo, podložno strastnosti, neizrecivim je na„činom njemu sjedinjeno, tako da razlike jedne i druge naravi u njemu „postoje. Zato mi u Isukrstu jednu volju izpovjedamo, jer je božanstvo „uzelo našu narav, ali ne grieh u njoj; onu dakle narav, koja je bila „stvorena prije grieha, a ne onu, koja je poslje sagriešenja ostala iz„kvarena. . . . . Nije dakle, kako smo rekli, Spasitelj uzeo izkvarenu „narav, koja bi se protivila zakonu razuma njegova (ad Rom. 7, 23). „Jer nije drugog zakona bilo u udim Spasiteljevim, ili druge volje „različite, oli *protivne* . . . Jasno je (takodjer) iz Pisma svetoga, da „je Isukrst jedan te isti, koji djeluje i božanska i čovječja. No zbog „čovječanskih i božanskih djela u Isukrstu, ima li se reći, da je jedno, „ili da su dva izhodeća *(derivatae)* djelovanja, to na nas nema spadati, „nego ostavimo to slovničarim“[1]. — Opazit nam je, kako je poginuo

[1] „ . . Laudamus novitatem vocabuli auferentem, quod posset scandalum simplicibus generare. Nos enim in quo percepimus oportet ambulare. Enimvero . . pervenimus ad mensuram rectae fidei . . confitentes Dominum Jesum Christum mediatorem Dei et hominum, operatum divina, media hu-

Digitized by Google

izvorni latinski tekst ove Honorijeve poslanice; a tako i druge, o kojoj ćemo govoriti: te onaj, kog sada imamo u sbornicim saborskih djela, prevod je samo iz prevoda grčkoga. Odatle je očevidno, sve nek Sergij — Grk i Sirijanac — nije u ničemu izvrnuo misli, ili rieči Papine, kojekakva nedotačnost lako se mogla u današnji tekst podkrasti; nedotačnost, velimo, izrazâ, koja možda u izvornom tekstu nije postojala. Bilo pak s time kako mu drago, očito je iz Honorijevi riečî, da je na nj odveć osjetljivo djelovalo Sergijevo pismo; te od straha, da nebi u Crkvi, zbog riečî, pukao novi razdor, odobrava Sergijevo postupanje o zabrani istih *novih rieči*. U ostalom izrično priznaje *djelovanje božansko* i *djelovanje čovječansko*, jednoga istoga posrednika Boga i ljudî, Krsta, Boga našega. A u tomu i jest katolički dogmat protivan monotelitstvu. Samo što, misleć na dvie volje ljudske (dvie tendencije) suprotivne jedna drugoj (volja pohotna i volja razumna), koje u sebi grješni čovjek osjeća, po onomu, što Pavao o sebi kaže (Ad Rom. 7, 15—23), Honorij veli, da je u Isukrstu jedna volja čovječja. Dà, jedna volja *čovječja:* to bo je smisao njegovih riečî; smisao, kog nam do očevidnosti pokazuje razlog, što svojoj tvrdnji (da je u Isukrstu jedna volja) navodi; naime, da je Isukrst uzeo *našu narav, a ne grieh u njoj:* narav, to jest, kakva je bila stvorena prije grieha; i da u njemu nije bilo one volje udâ, što se suprotivi volji razuma. Ako je dakle Isukrst uzeo našu narav, kakova je bila prije, nego je grieh

---

manitate Verbo Deo naturaliter (hypostatice) unita, eumdemque operatum humana ineffabiliter, atque singulariter assumpta carne, discrete (po grčk. indiscrete ἀδιαφέτως), inconfuse, atque inconvertibiliter (ἀτρέπτως, ἀσυγχύτως) plena divinitate (po grčk. plene a divinitate) . . . Unde et unam voluntatem fatemur D. N. Jesu Christi, quia profecto a divinitate assumpta est nostra natura, non culpa; illa profecto quae ante peccatum creata est, non quae post praevaricationem vitiata . . . Non est itaque assumpta, sicut praefati sumus, a Salvatore vitiata natura, quae repugnaret legi mentis ejus . . . Nam lex alia in membris, aut voluntas diversa non fuit, vel contraria Salvatori . . . Utrum autem propter opera divinitatis *una an geminae operationes debeant derivatae dici*, vel intelligi, ad nos ista pertinere non debent, relinquentes ea grammaticis, qui solent parvulis exquisita derivando nomina venditare . . . Et nos quidem secundum sanctiones divinorum eloquiorum oportet sapere vel spirare, illa videlicet refutantes quae quidem novae voces noscuntur sanctis Dei Ecclesiis scandala generare, ne parvuli aut duarum operationum vocabulo offensi, sectantes Nestorianos nos vesana sapere arbitrentur: aut certe si rursus unam operationem D. N. Jesu Christi fatendam esse censuerimus, stultam Eutychianistarum attonitis auribus dementiam fateri putemur" (Mansi, T. XI, col. 538—543).

Digitized by Google

nju izopačio, to i najplići um vidi, da je morao uzeti i volju čovječju, brez koje nema naše ljudske naravi.

U drugoj poslanici, od koje nemamo već nekoliko ulomakâ, Honorij veli Sergiju: „Pisao sam i našemu bratu Ciru Aleksandrijskomu, „da treba izbjegavati nove izreke jednoga, ili dvaju djelovanja, i ne„pomućivat takovim prepirkami nauk Crkve; .. pošto oni, koji se tim „izrekam služe, kako nevide, da *priznajuć u Isukrtu jednu ili dvie „naravi, tim se priznaje u njemu jedno ili dva djelovanja?* Tà bistra „su o tome predmetu svjedočanstva svetoga Pisma". — Jamačno ovo je nauk Sofronijev i sve Crkve. Papa jasno kaže, da tko u Isukrstu priznaje dvie naravi, valja da priznava i dva djelovanja; isto kako kaže, da kad nebismo priznavali već jednu narav, trebalo bi da nepriznajemo, nego jedno djelovanje. — Nastavimo navod: „Ali nimrve „nevriedi misliti, ili govoriti, da su u Posredniku jedno, ili dva dje„lovanja .... U ostalom koliko se tiče katoličkog dogmata, kog smo „dužni vjerovati i izpoviedati, obziruć se na neuki puk, i da preki„nemo nerazmrsive razmirice, nije uputno okončavati, dali su u Krstu „jedno, ili dva djelovanja; dosta nam je izpoviedati, da u jednomu „Krstu i jedna i druga narav djelotvorna je sa medjusobnim udio„ništvom, djelujući božanstvena (narav) što se Boga pristoji, a čo„vječja što spada na čovjeka; i to nerazstavno, ali nepomješano, jer „se nepreobraća božanstvena narav u čovječansku, niti čovječanska „u Božiju, nego obedvie uzdrže svoje bistvene razlike: on bo je isti „ponižen i uzvišen, jednak Otcu i od Otca manji, prije svijuh viekova „i rodjen u vremenu ... Odstranjujuć dakle novo-izumljene rieči, „koje mogu spotaknju poroditi, neimamo okončavati, niti propoviedati, „da je u Isukrstu jedno, ili dva djelovanja; nego mjesto jednoga dje„lovanja, što neki vele, dužni smo iskreno izpoviedati, da je jedan te „isti Gospodin, koji u jednoj i drugoj naravi djeluje; a mjesto dvaju „djelovanja, izbjegavajuć *rieč* dvostruka djelovanja, bolje je, da (oni „što se tako izrazuju) s nama ujedno izpoviedaju, kako u jednoj istoj „osobi jedinorodjenog Božijega Sina obedvie naravi, božanstvena i „čovječanska, nepomješano, nerazstavno i nepreobratno djeluju .... „Ja sam pisao takodjer našoj braći Ciru i Sofroniju, da se već ne„upiru na novoj rieči, jednoga, ili dvaju djelovanja; a mjesto toga „neka s nami zajedno izpoviedaju, da jedan Krst Gospodin djeluje „u obadvima naravima, božanstvenoj i čovječanskoj"[1].

[1] „ . . . Ceterum quantum ad dogma ecclesiasticum pertinet, quae tenere vel praedicare debemus, propter simplicitatem hominum et ampu-

Digitized by Google

Iz ovog je drugog pisma, jednako kô iz prvoga, očevidno, da se Honorij vrlo bio uplašio rdjavih posljedica i novoga raskola u Crkvi. Odatle njegovo upiranje na onu jednu, da treba odkloniti nove rieči: *aufcrentes scandalum novellae adinventionis; ne novae vocis, idest, unius vel geminae operationis vocabulo insistere videantur; abrasa hujusmodi novae vocis appellatione.* No što se nauka tiče, tu nema ni osjena monotelitske bludnje. Monotelite u Isukrstu nepriznaju nego samu jednu volju, i jedno samo djelovanje; a Honorij bjeločano izpovjeda, da kako su u Isukrstu dvie naravi, tako svakoj naravi odgovaraju njihova vlastita, svojstvena djela; dočim narav božanstvena djeluje što se Boga pristoji, a čovječanska što spada na čovjeka; i dočim jedna i druga, u Isukrstu bistvenu svoju razliku uzdrži: *utrasque naturas in uno Christo . . operantes atque operatrices confiteri debemus; naturarum differentias integras confitentes.* Tko pak u Isukrstu proglasuje dvie naravi, kako to čini Honorij, nepomješane, nepretvorene jednu u drugu, već svaku sa svojim bistvenim razlikami, taj jamačno priznaje u njemu dvie volje, božanstvenu i ljudsku: volja bo je bistveni dio jednoj i drugoj naravi; a što je biću bistveno, nemože n njemu da nebude. Nije dosta. Kako je ljudskoj naravi bistveni dio volja, u koliko ova znamenuje i moć duše i djelovnost, tko u Isukrstu, uz Božiju, priznaje ljudsku narav, treba da priznaje i

tandas inextricabiles quaestionum ambages, sicut superius diximus, *non unam vel duas operationes* in mediatore Dei et hominum *definire*, sed utrasque naturas in uno Christo unitate naturali copulatas, cum alterius communione operantes, atque operatrices confiteri debemus: et divinam quidem quae Dei sunt operantem: et humanam quae carnis sunt exequentem, non divise neque confuse, aut convertibiliter, Dei naturam in hominem, et humanam in Deum conversam edocentes, sed naturarum differentias integras confitentes: unus enim atque idem est humilis et sublimis, aequalis Patri, et minor Patre, ipse ante tempora, natus in tempore est . . . Auferentes ergo, sicut diximus scandalum novellae adinventionis, *non nos oportet unam vel duas operationes definientes praedicare*, sed pro una, quam quidam dicunt, operatione, oportet nos unum operatorem Christum Dominum in utrisque naturis veridice confiteri: et pro duabus operationibus, ablato geminae operationis vocabulo, ipsas potius duas naturas, id est, divinitatis et carnis assumptae, in una persona unigeniti Dei Patris inconfuse, indivise, atque inconvertibiliter nobiscum praedicare propria operantes . . . Scribentes etiam communibus fratribus Cyro et Sophronio antistitibus, ne novae vocis, id est unius vel geminae operationis vocabulo insistere vel immorari videantur: sed abrasa hujusmodi novae vocis appellatione, unum Christum Dominum nobiscum in utrisque naturis divina vel humana praedicent operantem" (Mansi, T. XI, col. 579—582).

Digitized by Google

djelovnu ljudsku volju; a po tom, i ljudsko djelovanje: pošto djelovanje jest karakteristični znak svake naravi; te nemožeš pojmiti narav, brez njezina vlastitog djelovanja. Honorij dakle, prema naravima, priznaje u Isukrstu dvie volje i dva djelovanja.

Da su u ovomu smislu, skrozi katoličkom, razumievali nauk Honorijev i suvremenici njegovi, mi možemo dokazati nepobitnim izpravami.

Papa Ivan IV, dvie godine i po iza Honorijeve smrti, naime, god. 641, buduć začuo, da se u Carigradu smisao Honorijevi poslanicâ izvrće, napisa apologiju istoga Honorija, i posla je caru Konstantinu. „Cielomu je Zapadu, ovako on piše, na sablazan, što Piro, učeć „novosti protiva vjeri, hoće da je jednako kao i on mislio moj pred„šastnik, Papa Honorij, svete uspomene; dok je to stvar koju *sveobći* „*otac* nije ni pomislio. Zato, da upoznaš kako je u istinu stvar bila, „ja ću ti najvjernije pripovjediti, što se nedavno sbilo. Patrijarka „Sergij, pisa rečenomu Papi, kako neki govorahu, da su u Isukrstu „dvie *protivne* volje. A Papa mu odgovori, da Spasitelj naš, kako je „jedina osoba, tako bi začet i rodi se načinom nadvisujućim čovje„čanstvo, savršen Bog i ujedno savršen čovjek; da, rodiv se bez grieha, „obnovi plemeniti iztočaj prvobitne slike, griehom od čovjeka izgubljene. „Drugi Adam, rodjen brez grieha, uze od prvoga, po prvobitnom „stvorenju, volju jednu i narav njegova čovječanstva, al ne dvie pro„tivne volje, što svak zna da su u nami, koji smo od grieha Ada„mova začeti: tako da u nami pùt poželjava protiv duhu, a ovaj „protiv njoj; dočim u njemu volja pùti nikada se nije uzprotivila volji „duha. S toga mi govorimo i izpovjedamo u Gospodinu Isukrstu „jednu samu volju njegova svetog čovještva, a ne dvie protivne volje, „duha i pùti, kako nam je poznato, da nesvjestno govore neki krivo„vjerci. To je odgovor, što je moj predšastnik dao na Sergijevo „pitanje“ (Apolog. pro Honor. Mansi, T, X, col. 682 et seq.).

Perovodja Pape Ivana, koji je ovu poslanicu napisao, jest isti perovodja Honorijev, te koji je napisao i Honorijeve poslanice, naime, opat Ivan. Tko bolje od njega mogao je znati Honorijevu misao i smisao njegovih poslanica? Pa ovaj isti opat Ivan formalno svjedoči: „Jednu smo rekli volju u Gospodinu; (ali) ne božanstva i čovječanstva njegova, već čovječanstva samoga: *unam voluntatem diximus in Domino non divinitatis ejus et humanitatis, sed humanitatis solius*“ (Ibid. col. 739).

Sv. Maksim Izpovjednik, komu su dobro bile poznate poslanice Honorijeve, nije drugčije shvaćao njihov sadržaj, nego i mi. U dogma-

Digitized by Google

tičnom Tomu pisanu svećeniku Marinu, najvećom pomnjom budući proučio Honorijeva pisma dokazuje, da su ona čista u sebi od svake jeretičke ljage (Ibid. col. 687). To isto dokazuje u poslanici pisanoj mogućniku Petru, gdje se tuži na Sergija i Pira, te krivotvorce, koji su izmišljavali tobožnje odredbe apoštolske Stolice, zavaravajuć sviet imenom *velikoga, božanstvenoga, u vjeri izvrstnoga Honorija* (Ibid. col. 690).

Piro isti, koji je Honorija onako bio razglasio, kašnje je izpovjedio ortodoksiju Honorijevu. U konferenciji (διάλεξις) svetog Maksima s Pirom (V. Mansi, T. X, col. 709—759), držanoj pred skupom mnogobrojnih Afrikanskih biskupa i pred carskim prefektom, svladan od očevidnosti razlogâ, izjavi, da je sám bio prevaren, kô što su bili prevareni svi oni, koji su Honorijeva pisma istumačili onako, kako je on razglasio. Dapače, došav glavom u Rim, pismenu retraktaciju Papi prikaza, akoprem se opet *ad vomitum* povratio.

Sabor Lateranski (649) pod Martinom I, držan u poglavitoj namjeri, da svečanim sudbenim djelom pokaže svietu, koji su vidjeniji zaštitnici monotelitstva, i da ih imenice osudi s njihovim spisima, neka unapred svak znade, od koga mu se čuvati, kao od kužnog jeretika, uznemiritelja Crkve i prekovratitelja vjere katoličanske; Lateranski sabor, velimo, dočim osudjuje tvorce i širitelje monotelitstva, Teodora, Cira, Sergija, Pira i Pavla, ujedno s bezbožnom *Ektezom* i *Tipom*, ob Honoriju i njegovim poslanicam ne govori ni jedne same rieči. — Kako se može istumačiti taj muk? Jedino time, što su otci bili osvjedočeni, da Honorij nije zašao u vjeri. Inače, kako bi čovjek opravdao od grješne pristranosti, ono sto i pedeset biskupâ, a osobito onog Martina[1], koga Iztočna crkva u svojoj liturgiji slavi, kao

[1] Pošto nam je izniela sgoda imenovati ovoga slavnoga Papu, budi nam ovdje dozvoljeno spomenuti njegovu poslanicu upravljenu Jeruzolimskim i Antijokijskim crkvam, naime svim biskupim, svećenicim, diakonim, opatim, redovnicim, asketim, i pravovjernim pucim, podredjenim onim dvima metropolam. Tom poslanicom Martin ih oznanjuje, da je imenovao nad ona dva patrijarkata svojim namjestnikom Ivana Filadelfskoga (stare Rabbat-Ammon, prestolnice Amonićanâ) biskupa, te ih nutkuje, da mu dužni posluh imadu pokazivati. Nego, što je najznamenitije u tome poslu, Papa kaže, da oblašću njemu od Boga udieljenom, po svetomu Poglavici Apoštolâ, on je istomu Ivanu zapovjedio, da redi biskupe, svećenike i diakone u svim crkvam, koje su svećenički podredjene stolicam Antijokijskoj i Jeruzolimskoj: „*Ad majorem ejus stabilitatem convenienter studuimus in praesenti praecipere, secundum potestatem nobis a Domino in gratia*

Digitized by Google

preslavnoga učitelja pravoslavnoga nauka, kao *vrhovnika nelažna božanstvenih zapovjedi*, kao *istinitog obličitelja laži*, *koji dočim je ukrasio božanstveni prestol Petrov, na njegovu je kamenu Crkvu nepokolebivu uzdržao* (V. Štiić, kratki Razgovor o Izt. Crk. st. 55—56; De Maistre, Du Pape, p. 63—64)? Njima je zadaća, da odkriju Crkvi cienjene krivce; a pak vrhovnog učitelja bludnje (takov bi bio Honorij, u slučaju da je zabludio) ime prištedjuju: njima je svrha, da dignu iz Crkve spotaknju svakoga spisa monotelitstvom okužena; a pak puštaju brez ukora poslanicu Honorijevu!

Nego mi imamo još jednog suvremenog svjedoka, koga svjedočanstvo, akoprem neizravno o pravovjernosti Honorijevoj, po našem mnenju, jest još jače; a to je sám sveti Sofronij. On je Honoriju protiv novoj bludnji pisao, a Honorij odgovorio mu, kô što smo vidili da ovaj kaže u drugoj svojoj poslanici, Sergiju upravljenoj. Da i sama osjena monotelitskog krivovjerstva u Honoriju bude bilo, zar bi to neopazno Sofronijevu oku ostalo? To se neda ni pomisliti u onomu, koji je svestrano pitanje bio proučio, i do šeststo svjedočanstvâ iz knjigâ svetih Otaca sabrao protiva monotelitskomu nauku. Sofronij dakle iza Honorijeva pisma, videć da mu napori proti monotelitstvu malo koristuju, prizva k sebi, kako smo na drugom mjestu kazali, Stjepana, biskupa Dorskoga, prvog od svojih sufraganea, te buduć ga na Kalvariju odveo, ovako ga zakle: „Ti ćeš, reče mu, dati razlog Bogu, „koji je na ovomu svetome mjestu za nas u pùti svojom voljom „propet bio; ti ćeš mu dati razlog pri slavnom i strahovitom nje„govu došašću da sudi žive i mrtve, ako se nepobrineš za vjeru, „koja je u pogibelji. Izvrši dakle ti, što ja, zbog Saracenskih navala, „glavom izvršiti nemogu. Ajde čim prije od ovog kraja svieta, ajde „se prikaži apoštolskoj Stolici, *gdje su temelji pravoslavnih dogmata:* „te izkaži, ne jednom oli dvakrat, nego mnogo putâ, onim svetim lju-

---

datam per sanctum Petrum Apostolorum principem, Joanni dilecto fratri nostro, episcopo Philadelphensium civitatis, ut locum nostrum in omnibus ecclesiasticis articulis in partibus orientis suppleat, et creet in omnibus civitatibus, quae Antiochenae sedi, quaeque Hierosolymitanae sacerdotaliter subsunt, episcopos, et presbyteros, et diaconos“ (Mansi, T. cit. col. 830). Neka su dakle i drugi Patrijarke (Vidi, što smo kazali na str. 351) mogli rediti svećenike u cieloj svojoj patrijarkiji; opet i u tome neizmjerna je razlika izmed njih i Pape, jer je to ovaj posljednji mogao u cielomu svietu: a povrh svega, Papina je u tome oblast bila *od Boga po svetomu Petru*, kako se Martin izrazuje, dočim ostalih Patrijarkâ, kao i Afrikanskoga Primasa, sva se osnivala na običaju i na crkvenom zakonu.

Digitized by Google

„dima, koji ondje vladaju[1]; izkaži sve, što u istinu amo se sbiva; i ne„prestani moliti ih, dokle svojom apoštolskom mudrosti neizuste slavo„dobitnu odsudu, i po kanonim neunište nove nauke, da se nebi do„godilo, po Apoštolovoj rieči, da se raztoče kao rana (II Tim. 2, „17), i da sve to većma pokvare priproste duše"[2]. Da Honorij bude zagazio u monotelitsku jereziju, zar bi Sofronij apoštolsku Stolicu proglasivao *temeljem pravoslavne vjere*? Jeda li bi onakovom zauzetnošću bio se postarao poslati u Rim, k istomu Honoriju[3], svoga zastupnika; te ovoga zaklinjao onolikom svečanošću na onomu presvetomu mjestu, gdje je Odkupitelj spas roda ljudskoga ovršio? Nasuprot sve okolnosti ovoga naloga jasno pokazuju, ne samo da Sofronij nije ni sumnjio o pravovjernosti Honorijevoj, nego, da je nepogrješivost nauka u Rimskoj Stolici priznavao: inače nebi imale smisla one rieči, da su *ondje temelji pravoslavnih dogmata*; a i suvišno bilo bi ono pripeljivanje Stjepanu, neka izkaže u Rimu ne jedan ni dva puta, nego više: neka moli i neprestane moliti, dokle se ondje slavodobitna odsuda neizusti.

Poglavje XIII.

(Sliedi ob Honoriju).

Mi smo unutrnjim i sdvornjim argumentim dokazali, da Honorijeva izreka: *jednu volju u Isukrstu izpovjedamo,* na samu se odnosi Isusovu narav čovječansku; te neznači drugo, nego da u božanstvenom Odkupitelju nije bilo, kô u nami grješnicim, pohotne volje, koja se volji duha suprotivi. Dokazalismo jošter, da je Honorij izrično priznavao djelovanje i božanstvene i čovječanske naravi u Isukrstu:

[1] Običajni plural, što smo višekrat opazili.

[2] „ . . . Quantocyus, ajebat Sophronius, de finibus terrae ad terminos ejus deambula, donec ad Apostolicam Sedem, ubi orthodoxorum dogmatum fundamenta existunt (ἔνθα τῶν εὐσεβῶν δογμάτων εἰσὶν αἱ κρηπίδες) pervenias, non semel, non bis, sed multo saepius aperiens sacris ibidem consistentibus omnia secundum veritatem, quae in istis partibus mota sunt, et non quiescas instantius expetens atque exorans eos, donec ex apostolica prudentia, quae in Deo est, ad victoriam judicium perducere debeant, et noviter introductorum dogmatum perfectam faciant secundum canones destructionem etc." (Mansi, T. X, col. 895).

[3] Honorij umri mjeseca oktobra god. 638, a Sofronij prije njega, na 11 Marta iste godine (V. Alzog, Hist. de l' Église, T. I, p. 446).

Digitized by Google

samo što se nije hotio izjaviti za izreke: jedno, ili dva djelovanja: „*utrum autem propter opera divinitatis et humanitatis una an geminae operationes debeant derivatae dici, ad nos ista pertinere non debent*“. A vidilismo takodjer, kako Honorij svečano izjavljuje, da nije uputno okončavati, da li je u Isukrstu jedno, ili dva djelovanja: „*non unam vel duas operationes definire . . debemus*“; pa opet: „*non oportet unam vel duas operationes definientes praedicare*“; i još: „*ad nos ista pertinere non debent . . . relinquentes ea grammaticis*“. Napokon dokazalismo, kako su u smislu skrozi katoličkom razumjeli Honorijeve poslanice suvremenici mu; naime, ona dva zatočnika pravovjernoga nauka, Sofronij i Maksim, a tako i Papa Ivan IV i opat Ivan, koji je u ime Honorijevo one poslanice sastavio i napisao.

Kako je dakle, da se protiv Honorijevoj pravovjernosti moglo što prigovoriti? — Ipak počam od Centuriatorâ, pače od Nila Solunjskog biskupa u XIV stoljeću, pa nizbrdo do Janusa, do Döllingera, do Le Page Renough tisuću putâ se objektiralo proti Honoriju, i hotilo se kazati, da je upao u monotelitstvo*.

* I „*Kiril i Metodije*“ (str. 213) prigovara proti Honorijevoj ortodoksiji: „U prvoj polovici VII vjeka pojavila se je jeres monotelitska. Zapitan od tri istočna patriarha, papa Honorije izjavi se u korist monotelitske nauke“. (Kad se je izjavio u korist monotelitske nauke, jer monotelita Sergij, komu je Papa pisao, za živa Honorija nije njegove poslanice obielodanio? Jer u Heraklijovoj Ektezi, koju je sám Sergij u prilog monotelitstvu sastavio. Honorijeve se poslanice i nespominju? Tà ono je bila najljepša sgoda! Kad se je Honorij izjavio u korist monotelitstva, s česa u Lateranskom Saboru, gdje je monotelitstvo osudjeno, uz druge potačnike one bludnje, nije Honorij bio osudjen? Kako nitkomu, ni svetomu Maksimu tu prisutnu, ni Stjepanu Dorskomu, ni samomu svetom Martinu, nepade na pamet da upita: što će se s Honorijem?). „Poslanica Honorijeva, upravljena Sergiju, veoma je znamenita. U njoj papa nepriznaje u Hristu nego *jednu volju i jedno djejstvo*“. (Honorij nije *nigdje* rekao, da je u Isukrstu *jedno djelovanje* — jedno djejstvo —. „Dosta nam je, da izpovjedamo, njegove su rieči, kako u jednomu Krstu *i jedna i druga narav djelotvorna je . . djelujuć božanstvena što se Boga pristoji, a čovječanska što spada na čovjeka*“; i opet: „*U jednoj istoj osobi jedinorodjenog Božijeg Sina obadvie naravi, božanstvena i čovječanska nepomješano . . djeluju*“: ovo je Honorijev nauk o djelovanjim u Isukrstu; a odatle je jasno, da je Honorij priznavao *dva djelovanja*, a po tom, da je priznavao *dvie volje*, brez kojih nema dotičnih djelovanja. Istina da Honorij nije se hotio izjaviti za izreku: *dva djelovanja*; ali nije manje istina, da se nije hotio izjaviti ni za izreku: *jedno djelovanje*. Kako se dakle može tvrditi, da Honorij *nepriznaje u Hristu nego jedno djestvo?* Dà, jest rekao: „U Isukrstu jednu volju izpovjedamo“; ali smo do očevidnosti mi dokazali, da on

Digitized by Google

Pošto objekcija Honorijevi protivnikâ nikakva valjana temelja nema do same osude III Carigradskoga (VI vasionskog) Sabora, nut da vidimo zašto je isti Sabor ubrojio Honorija sa jereticim, s njima ga ujedno osudio, poslanice mu proglasio nesuglasne sa apoštolskim naukom; te jošter izjavio, da je on u svemu Sergija sliedio, i da je po njemu, kao i po ostalim (Teodorom, Cirom, Sergijom, Pirom, Pavlom i drugim), neprijatelj pakleni monotelitsku jereziju u sviet razasijao.

Najprije treba nam kazati, kako u drugoj sjednici toga Sabora bila je proštivena poslanica sv. Leona Flavianu. Antiok, štioc Carigradskog Patrijarke, komu je taj posao bio u Saboru namjenjen, kada dodje na one Leonove rieči: „Djeluje (u Isukrstu) jedna i druga narav što se njoj pristoji sa medjusobnim udioništvom. Rieč djeluje što se Rieči dolikuje, a pùt što pùti: prva sjaje po svojim čudesima, a druga podliga mukam“ ... kada, velimo, dodje na te rieči, bi pretrgnut od Rimskih legata, koji ustadoše, i rekoše: „Ti vidiš, gospodaru (upravljaju govor caru), kako ovaj presveti Otac (Leon) bistro uči dva naravna djelovanja u Isukrstu, nepomješano i nerazstavno; a to u onomu istom govoru, kog je Sabor stupom pravovjernog nauka, i osudom svih kolicih krivovjerstva nazvao“. Saborski otci priznadoše, da se u tim riečima uzdrži pravi katolički nauk proti monotelitskoj bludnji. Ako dakle ove Leonove rieči naglašene su u Saboru, kao osudjujuće monotelitstvo; onda treba reći, da iste rieči u poslanici Honorijevoj monotelitstvo osudjuju. Velimo iste rieči, jer, sbilja možemo sa svom vjerojatnošću uztvrditi, da je Honorij doslovno ih izpisao iz dogmatične Leonove poslanice; dočim razlika što danas postoji izmed riečî Leonovi i riečî Honorijevi nemienja smisao, i može se tomu pripisati, što, kako i prije napomenusmo, današnji latinski tekst jest prevod iz grčkoga prevoda. A da se ob ovomu svak osvjedoči, dosta je sravniti Honorijev sa Leonovim tekstom, koji ovako glase:

---

tu razumjeva samo jednu ljudsku volju, niečuć volju pohotnu, što je u nami uz volju duha). „Honorij, nastavlja objekcija, *svečano osudjuje* one, koji ispovjedaju dvje volje i dva djejstva“. (Je li moguće, da je ozbiljna ova tvrdnja? Honorij svečano izjavljuje: *„nije uputno okončavati, da li su u Krstu jedno, ili dva djelovanja“*: — *„nemamo okončavati niti propoviedati, da je u Isukrstu jedno, ili dva djelovanja:“* — *„ima li se reći, da je jedno, ili da su dva izhodeća djelovanja, to na nas nema spadati, nego ostavimo to slovničarim“*; a objekcija prikazuje, da je Honorij svečano osudio one, koji izpoviedaju dvie volje i dva djelovanja!).

Digitized by Google

Leon	Honorij
„*Agit enim utraque forma, cum alterius communione, quod proprium est; Verbo scilicet operante quod Verbi est, et carne exsequente quod carnis est. Unum horum coruscat miraculis, aliud succumbit injuriis*“ (Ad Flavianum, contra Eutychis perfidiam, c. IV).	„*Utrasque naturas in uno Christo unitate naturali copulatas, cum alterius communione operantes, atque operatrices confiteri debemus; et divinam quae Dei sunt operantem, et humanam quae carnis sunt exsequentem . . . . Unus enim atque idem est humilis et sublimis*“.

Pošto su dakle u Saboru proštivene i Honorijeve poslanice, rieči, što smo ovdje priveli kao istovjetne sa Leonovim, nije moguće, da nisu pozornost otaca na se prizvale. A odatle se izvodi, da Sabor nije mogao Honorija jeretikom u pravom, formalnom smislu, smatrati, nit proglasiti.

Ima još jedna preznamenita okolnost, koja nam nipošto nedopušta vjerovati, da je VI Sabor Honorija smatrao pravim jeretikom, kad bismo i hotili držat, da ga je tim imenom nazvao. Okolnost, koju ovdje razumjemo, jest, da u četvrtoj sjednici istoga Sabora proštivena je glasovita poslanica Pape Agatona sa sliedećom izjavom: „Petru su od našega Spasitelja za triput bile povjerene duhovne ovce Crkve, da ih pase, i njegovom pomoćju, ova (Rimska) apoštolska njegova Crkva, *nikada ni jednog slovca nije zašla s puta istine.* S toga sva katoličanska Crkva i sveobći Sabori uvjek su vjerno prigrljivali, i u svemu se oblasti njezine držali, kao oblasti poglavice Apoštolâ“ (Mansi, T. XI, col. 239). S ovom Agatonovom izjavom neda se složiti fakt Honorijev, ako je sbilja u krivovjerstvo upao. U istoj ipotezi, s onom izjavom nemogućno je složiti ponašanje otaca, koji nju primiše brez da joj išta prigovore. Sabor pretresa uspomenu Honorijevu; a Papa Agaton u istom Saboru tvrdi o svojim predšastnicim, da se nisu nikad ni za jedno slovce odalečili od apoštolskoga nauka. Uzmemo li, da je Sabor pravim jeretikom (jeretikom učećim krivi nauk) smatrao Honorija, kako ćeš onda istumačiti, da od 5—600 biskupâ ni jedan se nenadje, koji bi opazio Agatonu, kako treba iz častnoga broja, koga on spominje, izvaditi Honorija? — Nama nije potrebe stojati uz Baronia i Bellarmina dokazujućih falsifikaciju spisâ VI Sabora, ali iskreno kažemo, da i nepazeć na druge razloge[1], ove

[1] Vriedno je čuti što ob ovom predmetu spominje Rohrbacher: „ . . Una gravissima osservazione qui ci si affaccia. Teodoro, successore di Costan-

Digitized by Google

dvie okolnosti — izjava Agatonova, onako primljena, i ulomak Honorijeve poslanice, skrozi protivan monotelitskom nauku — čine, da nam je trudno vjerovati, da su otci VI Sabora mogli i u nevlastitom smislu Honorija jeretikom nazvati.

Ipak, uzmimo kao autentične akte ovoga Sabora. Pa što odatle sliedi? — Obstojeć one dvie okolnosti, koje smo gori spomenuli, ako nećemo biediti Sabor VI s druge strane, naime, s nedosljednosti samomu sebi i s nepromišljenja na oni ulomak Honorijeve poslanice, mi smo usilovani priznati, da je Sabor Honorija proglasio jeretikom ne u pravom smislu, nego jedino u koliko se jeretikom smatrati može svaki onaj, koji na izkorenuće krivovjerna nauka neučini sve ono, što može, i što je dužan učiniti. Ako je dakle Sabor našao Honorijeve

tino nella sede di Costantinopoli, era tuttor vivo. Essendo stato deposto, s' ignora la cagione, dalla propria sede poco prima del concilio (VI), il vedremo risalirvi alcuni anni dopo, nè si sa come. Avea costui d' accordo con Macario d' Antiochia, fatto gran ressa all' imperatore perchè fosse tolto dai dittici il nome di papa Vitaliano, cosa attestata dall' imperatore stesso nella lettera che scrisse al pontefice Dono. Poscia, tardando a venire i legati di Roma, cassò di fatto il nome di s. Vitaliano, nonostante la precedente resistenza dell' imperatore, e ne abbiam la prova nella dimanda del suo successore, il patriarca Giorgio, indiritta a quel principe perchè venga rimesso ne' dittici il nome del detto pontefice. Finalmente, Anastasio il bibliotecario, nella sua *Vita di papa Agatone*, ci fa sapere che la raccolta dei passi mutilati e falsificati, che Macario (d' Antiochia) aveva porti all' imperatore, e per la quale fu condannato nel concilio, era firmata non solo dalla mano di Macario, ma anche da quella dell' expatriarca Teodoro. Era questi adunque palesemente conosciuto siccome un de' campioni della nuova eresia. Per certo un concilio ecumenico che condanna quattro patriarchi di Costantinopoli, e ne giustifica tre altri, dovette esaminare con eguale attenzione la causa del loro successore (Teodoro), esiger da lui una ritrattazione scritta, e condannarlo, caso che durasse ostinato. Che il concilio non abbia omesso di far ciò, n' è prova l' aver lui esatto una professione di fede in iscritto, con giuramento sui santi evangeli, da tre vescovi e parecchi cherici di Costantinopoli, perchè caduti in sospetto d' aver preso parte ad una istanza assai men colpevole del memoriale sottoscritto da Macario e da Teodoro e per cagion del quale Macario fu condannato. E con tutto ciò negli atti del sesto concilio, quali ci restano, *non havvi pur motto che dia a capire essere stato interrogato o condannato o assolto il complice di Macario*. Questa, agli occhi di non pochi critici coscienziosi, è una prova che gli atti, quai li abbiamo, non son più qnelli ch' esser dovettero in origine e che furono alterati con sottraimenti e, per avventura, anche con aggiunte. L' imparzialità d' uno storico vuol che avvertiamo non essere la causa definitivamente schiarita" (St. della Ch. Vol. V, p. 701—702).

Digitized by Google

poslanice „*alienas ab apostolicis dogmatibus et a definitionibus conciliorum, sequentes doctrinas haereticorum*“, hotio je samo kazati, da Honorij u svojem dopisivanju sa Sergijom nije nasljedovao duh i izgled Apoštolâ i svetih otaca, pošto svu pomnju, kako je bio dužan, nije uložio, da se nepušti zavesti od lukavštine jeretikâ i da hrabro i očito vjeru brani; te mjesto, da apoštolskim mačem proničuće monotelitstvo u začetku posieče, svojim mukom i okolišanjem, pustio je, da se ono razširuje i to dublje uvrieži. Osim toga, Sabor mogao je osuditi Honorijeve neke izreke, kao onu: „u Isukrstu jednu volju izpovjedamo“, koje monotelitim bijahu prigodom, da Honorijevim imenom otrovni svoj nauk lašnje u obćinstvo proture; jer sbilja one izreke, iz naravnog njihova okvira izvadjene i onako osamljene, mogle bi monotelitski smisao imati. Ako jošter Sabor izjavljuje, da Honorij „*in omnibus ejus (Sergii) mentem secutus est*“, hoće da kaže, da se Honorij povukao za nagovorom himbenog Sergija, koji ga bijaše svjetovao, da čini umuknuti obedvie stranke. Drugog smisla one rieči nemogu imati, pošto Honorij nije ni mogao sliediti Sergija u jereziji, koju mu ovaj u svome pismu nije bio očitovao. A ovo se sve portvdjuje auktoritetom Leona II (683), ako i njegove poslanice, u koliko se Honorija tiče, nisu bile izopačene[1]. Leon dakle, pišuć caru, veli: „Mi predajemo anatemi izumitelje nove jerezije, naime, Teodora Faranskoga, Cira Aleksandrijskoga, Pira, Pavla i Petra Carigradskog; pa još i Honorija, koji, mjesto da apoštolskim naukom osvjetla ovu apoštolsku Crkvu, puštao je, da ona (apoštolska Rimska Crkva), koja je bila brez ljage, opakim izdajstvom bude oskvrnjena“[2]. Leon

[1] Sbilja u poslanicam Leonovim ima anakronizmâ. Tu se kaže, da je Papa Agaton poslao na VI Sabor kao legate, nadbiskupe raznih mjesta, dočim nije poslao nego prezbitere i diakone; kaže se jošter, da je car Konstantin od Agatona Sabor pitao, čim ga nije pitao već od Pape Dona; jedna od onih poslanica upravljena je biskupu Primasu Španjolskomu god. 683, čim je ovaj umro tri godine prije.

[2] „Anathematizamus novi erroris inventores, id est, Theodorum . . Cyrum, Sergium, Pyrrhum, Paulum, Petrum . . . nec non et Honorium, qui hanc Apostolicam Ecclesiam non apostolicae traditionis doctrina illustravit, sed profana traditione immaculatam maculari permisit (ἀλλὰ τῇ βεβήλῳ προδοσίᾳ μιανθῆναι τὴν ἄσπιλον παρεχώρησε)“. Opomenut nam je, da posljednje rieči latinskoga teksta drugčije glase u Mansievu sborniku. Ondje bo se štije: „*profana proditione fidem subvertere conatus est*“ (T. XI, col. 731). Ali je jamačno ova lekcija pogriešena (V. Hergenröther, Kirchengeschichte, III B, S. 137), kako se vidi iz rieči grčkih, koje smo naveli; dočim, osim što je poznato da je Leon II osobito vješt grčkomu jeziku

Digitized by Google

neveli, da je Honorij jeretik, kô što kaže ob onim drugim. Ako mu je ime uz jeretike stavio i kaznio istom pedepsom, to nije radi njegova krivovjerstva, nego jer je puštao (*permisit*) da oskvrnjena bude izdajstvom, neoskvrnjena Rimska Crkva. Tu se dakle osudjuje Honorijevo nehajstvo u vršenju svoje dužnosti. Leon isto ponavlja u poslanici pisanoj Španjolskim biskupim. Kažuć im, što je u VI Saboru utvrdjeno, veli, kako je s jereticim bio osudjen i sám Honorij, „koji mjesto da utrne, kô što je apoštolskoj oblasti dolikovalo, plamen krivovjerstva netom se pojavio, svojim ga je nehajstvom podpirio“ [1]. Jamačno to neće reći, da je Honorij pogriešio u vjeri, a još manje, da je krivovjerni nauk učio *ex cathedra*.

Mi cienimo da smo tvrdo dokazali, da Honorij nije u krivovjerstvo upao. A što se tiče Honorija, kao učećega *ex cathedra;* to rekosmo, da mu se još manje može predbaciti pogreška u vjeri; pokle takova učenja tu nije ni bilo. — Što je učenje *ex cathedra?* Učenje *ex cathedra*, po definiciji samog Vatikanskog Sabora, jest, kada Papa *„omnium christianorum Pastoris et Doctoris munere fungens, pro suprema sua apostolica auctoritate doctrinam de fide vel moribus ab universa Ecclesia tenendam definit“* (Sess. VI, cap. 4). Zar je Honorij definirao kakov dogmatični nauk, koga sva Crkva ima vjerovati? Jur u prvoj poslanici mi smo vidili kako kaže Sergiju: *„Utrum autem propter opera divinitatis et humanitatis una an geminae operationes debeant derivatae dici, vel intelligi,* ad nos ista pertinere non debent.. *relinquentes ea grammaticis“*. U drugoj isto opetuje ne jednom, nego dvakrat: „non unam vel duas operationes definire..debemus“; — „non nos oportet unam vel duas operationes definientes praedicare“. Tolika je tu očevidnost, da Natalis Alexander, akoprem vavjek galikanac, izpovjeda Honorijevu ortodoksiju; pače treću propoziciju druge disertacije o VII vieku naglašuje riečima: *„Honorium ab haeresi tam vere excusari quam pie“*; a Tournely poslje neg bijaše svu svoju erudiciju i svu snagu pronicavog svoga uma iztrošio, da obori razloge Bellarminove o nepogrješivosti Papinoj (ipak bezuspješno, kako je sám usilovan bio pripoznati, govoreć: *„non dissimulandum, difficile esse in*

bio (*humanis et divinis litteris graece et latine doctus*, kako štijemo u časoslovu), nedvojbeno je, da je on caru ne latinski, već grčki pisao; te da je grčki, tekst izvorni, i da on predstavlja pravotnu lekciju.

[1] „ . . . flammam haeretici dogmatis, non ut decuit apostolicam auctoritatem, incipientem extinxit, sed negligendo confovit“ (Mansi T. cit. col. 1052).

Digitized by Google

tanta testimoniorum mole, quae Bellarminus et alii congerunt non recognoscere Apostolicae Sedis, seu Romanae Ecclesiae certam et infallibilem auctoritatem: at longe difficilius esse ea conciliare cum declaratione cleri Gallicani, a qua recedere nobis non permittitur": De Rom. Pont. Qu. 5, art. 3), Tournely, velimo, došav na Honorija, koji je bio Akiles svijuh anti-infalibilista, kaže: „*demus reipsa errasse Honorium, ac merito damnatum: an error fuit ex cathedra pronuntiatus? Non puto*" (Ibid.). Isto i Hefele, dosta strog prema Honoriju, u svojoj Poviesti Saborâ, pisanoj prije god. 1870, iza mnogih iztraživanja došao je do sliedećeg rezultata: „Može se dakle reći, da u bitnosti bilo je pravovjerno Honorijevo mnenje, kao što i podloga njegova razloženja, i da je on isti iskreno takov bio. Sva je njegova pogreška sastojala u neopreznom tumačenju dogmata i u logičnoj nedosljednosti" (Hist. des Conc. T. IV, p. 45).

Digitized by Google

DIO ČETVRTI.

Vasioni Sabori.

Poglavje I.

Prvi vasionski Sabor (325).

(I Nicejski).

Arij, neprijatelj Isusova božanstva, stao u Iztoku učiti, kako Bog hotijuć sviet (τὴν γενετὴν φύσιν) stvoriti, pošto takovo stvaranje neposrednomu njegovu djelovanju nebi dolikovalo, proizvede posobno biće, koga nazva svojim Sinom, svojim Slovom (λόγος); a ovo stvori vasioni sviet. — Poganska ova novotarija, koja temelj kršćanstvu podkopovaše, na žalost bijaše našla odziva, i to dade uzrok prvomu ekumeničkomu Saboru.

Akoprem u istom Saboru ništa nije bilo ustanovljeno o Rimskome biskupu, ipak je, u nekom smislu, njegovo Prvinstvo bilo naglašeno. Pa i to nije baš brez ikakva značenja. Sabor o Papi ništa neodredjiva, a naglašuje njegovo Prvinstvo: biljeg je, da je to Prvinstvo bilo poznato, da je ono u životu Crkve već historična istina bilo.

Nego, mi koji ideu temeljnu Prvinstva u crkvenoj starini tražimo, treba da malko proučimo okolnosti ovoga Sabora (a to ćemo učiniti i o drugim).

Tko je sazvao Nicejski Sabor?

Premda, kô što smo i drugih puta spomenuli, mi nepišemo bogoslovni Traktat o Papi, budi nam dozvoljeno dvie rieči kazati o pravu sazivanja ekumeničkih Sabora.

Pošto sabor nije drugo nego skupština crkvenih nadsvećenika, sabrana, da oblašću sebi od Boga povjerenom vieća, raspravlja i odlučuje pitanja i posle spadajuće na vjerozakon i vjekoviti spas pravovjernikâ, čovjek koji i malo kršćanskog zdrava razuma ima, vidi odmah, da sazivanje crkvenih sabora neulazi nipošto u područje svietovne vlasti. Božanstveni bo nalog Petru i drugim Apoštolim povjeren, da

Digitized by Google

kršćansko stado pasu, da zavezuju i razdriešuju, da Bogom objavljenu istinu propoviedaju, da zakone davaju; a tako i podpunost oblasti, što im u tu svrhu Isukrst dava: *Sicut misit me Pater, et ego mitto vos*: taj nalog i ta oblast, velimo, čine neodvisnim od svietovne vlasti crkvene pastire u vršenju svojih duhovnih dužnosti. A jamačno takovi oni nebi bili, kad bi svietovna vlast njima mogla zapoviedati: sakupite se u sabor za ovaj, ili onaj duhovni posao. Nasuprot, u tomu slučaju vrhovna crkvena vlast bila bi u rukam svietovne vlasti: što bi bilo po poganskoj, a ne po kršćanskoj, idei oblasti. No, ako svietovna vlast nemože zapoviedat biskupim, da se u sabor sakupljaju, onda ona nema ni prava, o kome govorimo.

Tko će dakle sazivati bískupe na sabor? Ako je govor o pokrajinskim saborim, očevidno je, da po crkovnom zakonu to pravo pripada mitropolitu; ako o saborim narodnim, to je pravo Patrijarkâ, ili Primasâ, ako o Saborim ekumeničkim, to nemože biti nego pravo onoga, koji ima oblast nad svim biskupim vasionog svieta.

To je právo. Što se pak čina tiče, pošto je govor o prvim vasionskim Saborima, tu je brez sumnje ulazila svietovna vlast, koja je za neko doba vršila ono, što bismo rekli: *convocatio ministerialis*. A da su se o sazivanju Saborâ zanimali kršćanski cari, bilo je tomu više razlogâ. Prvi od ovih bio je, što je svaka skupština zabranjena bila političnim zakonima carstva; pa zato je dozvola careva i svietovne vlasti bila potrebita, da se i biskupi raznih pokrajina mogu u jedno sakupiti. Drugi je razlog, što još nije bio utvrdjen javni život Crkve, dočim se ona još imala boriti proti poganstvu s jednog kraja, a s drugog proti strankam jeretikâ; te joj potrebito bilo, da cari obduže osvadjene biskupe i krivovjerce, neka se Saboru prikažu, a uz to, da svojom oblašću čine izvršivati saborske odredbe i zakone. Treći je razlog, dično siromaštvo biskupâ onih vriemena, koji neimajuć čime da održe putne troškove, vozili se u kolima odredjenim za službu države, a tako i uzdržani bili na državne troškove u gradovima za vrieme Sabora. Napokon, jedan je razlog bio, što kočije javnih puteva nisu bile obćenite svakomu; već bijahu u oblasti carevoj; te, izvan prefektâ, legatâ, i nekoliko drugih lica, nije bilo prosto, brez carske dozvole, njima se služiti (Cf. David, *Du jugement canonique des évêques*, ch. VII; Zaccaria, Anti-Febbr. P. II, Lib. 4, c. 1, n. 4).

Dakako za ono doba nije bilo formalnosti bulâ, ni drugih svečanosti, koje se tečajem viekova uvele za sazivanje Saborâ. U ono doba vrhovna crkvena vlast izjavljivala carim svoju želju, da Sabori budu

Digitized by Google

sazvani, nutkovala ih i udvorno molila u tu svrhu; a cari vršitelji iste vrhovne crkvene vlasti, razašiljali svoja pisma, da se biskupi sakupe, kao što i *traktorije* za kočije i druga za put potrebita. — Ako bi pak kadgod inicijativa potekla od samih cara, trebalo je očekivati dozvolu Papinu, da Sabor bude zakonit.

Istina je pak, da su kadkad cari prekoračivali granice svoje oblasti; ali uzurpacija nestvara pravo; nit je bilo pravoga ekumeničkog Sabora brez Papine potvrde.

Ovo smo cienili potrebito predstaviti, jer pišemo za svaku ruku, za svaki red štiocâ.

Sad evo nas k Nicejskomu Saboru.

Na upit, kog smo gori stavili, tko je sazvao Nicejski Sabor, odgovaramo. Eusebij, Sokrat, Sozomen, Teodoret kažu, da ga je sazvao car Konstantin. Ali ti povjestničari nevele, da ga je sazvao, brez znanja, brez dozvole, brez oblasti Rimskoga Pape. Konstantinova je brez sumnje zasluga i slava, ako se Sabor mogao sakupiti; jer brez njegove pripomoći i sudjelovanja ništa toga nebi bilo. A da je sbilja Papa Rimski poglaviti potačnik i vodja toga sazvanja bio, to se dade poznati iz drugih starinskih izprava. Ovdje najprije imamo svjedočanstvo Gelasija Cizičkoga, pisca V stoljeća. Ovaj u Poviesti Nicejskoga Sabora, kaže, da je „sveti, veliki i sveobći Sabor svetih otaca u Niceji sakupljenih, od blaženog Osija bio sazvan". Ova bi tvrdnja nerazumjeva bila, kad iz Historije nebismo znali, da Osij, od Pape Silvestra u Iztok poslan, pokle mu posao neizpao za rukom u Aleksandriji, da je, velimo, došao u Nikomidiju, gdje tada boravio Konstantin. Jamačno je dakle on sklonio Konstantina, da sazove Sabor, i zato Gelasij njega, a ne cara, smatra začetnikom Nicejskoga Sabora. Nego, akoprem je zbog svojih kreposti u Iztoku Osij bio cienjen kao:

Relligionis Atlas, vox et manus altera Pauli,

nemožemo nipošto vjerovati, da je Gelasij njega sazivateljem Nicejkoga Sabora u drugom smislu razumio označiti, nego u koliko je Papu zastupao; tim veće što sám, kako ćemo do čas viditi, pri držanju sabora, Osija *zastupateljem* Papinim imenuje. Druga izprava, koja naše nagadjanje do historične izvjestnosti podiže, jest izjava otaca VI vasionskoga Sabora o Nicejskom Saboru: „Arij, vele oni otci, razdielitelj i razstavitelj Trojstva ustade, i namah Konstantin vazda uzmožni, *i hvale dostojni Silvestar* sakupiše veliki i slavni Sabor u

Digitized by Google

Niceji"[1]. A treća je stara Jermenska liturgija, koja slaveć na 2 Januara uspomenu sv. Silvestra Pape u svome Sinaksariju veli: „Sveti Silvestar . . *zapovjedio je*, da se Nicejski Sabor sakupi"[2].

U ostalom poznato je, da još od onih doba spominje se načelo crkvenog prava, da se nesmiju držati sabori, već dozvolom Rimskoga Pape. Na to se načelo, odmah malo poslje Nicejskoga Sabora (341), pozivlje Julij I u svojoj poslanici Iztočnim biskupim (V. gori, str. 282); a Sokrat, Sozomen i Epifanij Skolastik (V. str. 278—279) to načelo zovu: *crkvenim pravilom, svećeničkim zakonom.* Posljednji na prosto kaže: „Crkveno pravilo zapovjeda, *da se nesmiju držati sabori mimo odredbe Rimskoga Nadsvećenika*"[3]. Isto je kašnje izjavio i Teodor Študitski (V. str. 232); pače i Lucencij, legat Papin u Kalcedonskome Saboru, kako ćemo na svome mjestu viditi.

Pri držanju Nicejskoga Sabora, mi opet imamo dokaz Papina Prvinstva u Crkvi. Osij bo i dva svećenika Rimske Crkve, Vito i Vincencij, tu predsjeduju. A to se izvodi iz riečî spomenutog Gelasija, koji kaže, da su ta trojica *zastupali Silvestra, biskupa velikoga Rima*[4]. Istina, da Gelasij neveli, da su oni predsjedovali; ali pošto govori, da su Silvestra zastupali, dosta jasno označuje, da su imali mjesto i zvanje, što bi Silvestar imao, da bude lično Saboru prisustvovao. Akti pak Sabora dižu svaku sumnju o tome, pokle nam predstavljaju Osija i ona dva Rimska svećenika, gdje najprvi svoj podpis stavljaju.

[1] „Arius divisor Trinitatis et partitor, et contimo Constantinus semper augustus, et Silvester laudabilis magnam atque insignem in Nicaea synodum congregabant" (Mansi, Coll. Con. 1759—1798, T. XI, col. 662). — U ovome smislu treba istumačiti i Rufinovo svjedočanstvo: „*Constantinus ex sententia Sacerdotum apud urbem Nicaeam episcopale Concilium convocat*" (Hist. Ecc. Lib. I, c. 1): ako Rufin nije time hotio kazati ono, što znamo po Eusebiju (De vita Constant. Lib. 2, c. 4), naime, du su mnogi biskupi svjetovali Konstantina, da sazove Sabor.

[2] „Sanctus Silvester . . . Nicaenum Concilium *fieri jussit*" (Azarian, Eccl. Arm. Traditio etc. pag. 37).

[3] „Synodus Antiochena irrita fuit, quia neque Julius ei interfuit, neque in locum suum aliquem destinavit; cum utique regula ecclesiastica jubeat, *non oportere praeter sententiam Romani Pontificis concilia celebrari*" (Hist. tripartita, Lib. 4, c. 9: Patrol. Lat. Migne, T. LXIX,col. 960).

[4] „Ipse etiam Osius ex Hispanis nomine et famae celebritate insignis, qui Silvestri Episcopi maximae Romae locum obtinebat (ἐπέχων καὶ τὸν τόπον τοῦ τῆς μεγίστης Ῥώμης ἐπισκόπου Σιλβέστρου), una cum Romanis presbyteris Vitone et Vincentio cum aliis multis in consessu illo adfuit" (Mansi, T. II, col. 806).

Digitized by Google

Protivnici Rimske Stolice hotili bi, da je Osiju predsjedništvo bilo udieljeno od samog Sabora, dozvolom carevom, jer da on nije bio Papin legat; dočim, da je bio takov, bio bi to označio u svome podpisu (kako su učinili Vito i Vicencij, sliedećom formulom: „. . *Presbyteri Romani, pro venerabili viro Papa et Episcopo nostro sancto Silvestro subscripsimus*“); a nebi bio naprosto podpisao kao Kordovski biskup. Prigovor je dobro izmišljen, ali nije jak toliko, koliko se možda protivnicim čini. Prije svega, mi pitamo, tko je kazao, da je Osij onakovu delegaciju od Sabora dobio? O tome nema spomena u svoj crkvenoj starini. Zatim, kako s takovom delegacijom složiti Gelasijevo izrično svjedočanstvo, da je Osij *zastupatelj u Saboru Silvestrov bio?* Pa onda, ako zbog Osijovi vrlinâ, Sabor je mogao, zapostavljajuć Papine legate, Vita i Vincencija, njemu izručiti predsjedništvo, jer je puštao, da ova dvojica imaju prednost prema jednomu sv. Aleksandru Aleksandrijskomu, jednomu sv. Euštaciju Antijokijskomu, jednomu sv. Pavlu Neocezarejskomu, jednomu sv. Potamonu, jednomu sv. Pafnuciju, sv. Nikoli Mirskomu, sv. Jakovu Nižibskomu, sv. Špiridijunu i drugim, koji su čudesa tvorili i na sebi nosili ožiljke ranâ, za Isukrstovu vjeru dobivenih? Zar ovi svi nisu i od samoga Osija odličnije osobe bili? Nije dosta. Ako Osij drugog uslova nije imao, izvan svojih vrlina, da predsjednikom Sabora bude učinjen, kako proti tomu neprosvjedova nijedan biskup od protivne stranke, kao, na pr., Teognis Nicejski, ili Eusebij Nikomidijski? Kako su mirno trpili arijanski biskupi, da biskup Kordovski, stolice drugoredne i podčinjene pravima Sivilskoga biskupa, prednjači biskupim svega svieta, neizuzam ni Jeruzolimskoga, ni Antijokijskoga, ni Aleksandrijskoga? Nad svima da stoji onaj, koji u samoj Španiji, u Elvirskomu saboru, nije imao već drugo mjesto! Pa i kašnje, kad pod carom Konštancijom arijanci sve moguće napore uložiše, da Nicejskim odredbam vriednost poreku, nepast im na pamet, da iztaknu nepravilnost onog Sabora s toga, jer protiv crkvenom redu, predsjednikom istoga bio je, koga nije išlo, naime, Kordovski biskup! Ima i još. Sabor Nicejski svojim VI pravilom utvrdio je prava prvih stolica, hotijuć, da budu nepovrediva; kako se dakle može i pomisliti, da je činom sám hotio ta prava povriediti, dajuć predsjedništvo prostomu Kordovskomu biskupu? — Sám je Fleury usilovan bio izpovjediti, da se nikakav razlog nemože pripisati što je Osij predsjedovao u Saboru, ako to nije kao legat sv. Silvestra. Mi ćemo još nadodati, kako u starinskom sborniku kanonâ, što je god. 774 Papa Adrian dao Karlu Velikomu, ob Osiju, sliedeće se

Digitized by Google

rieči štiju: „Pošto je bio spomenut Osij, potrebito je činit znati svim katolicim, da je on isti u Niceji Bitinije, medju ono 318 presvetih otaca, častan bio, te od apoštolske Stolice da je bio odredjen ujedno sa svećenicim Vincencijom i Viktorom (Vitom)“ [1]. Što pak Osij nije u podpisu označio, da zastupa Papu, tomu može biti više uzrokâ; al je najvjerojatnije, da nije to učinio, jer je svakomu bila poznata njegova legacija za izmirenje rasprâ u Iztočnoj Crkvi (Cf. Zaccaria, Anti-Febbr. P. II, Lib. 4, c. 2, n. 3—5; Perrone, Praelect. Theol. De Rom. Pont. c. 3, prop. 3). Opazit ćemo samo, da ima prastarih kodeksa, kao što je Vatikanski, Barberinski, Vallicellanski, a i drugih (Zaccaria, loc. cit.), u kojim, kao što Osijov, tako i podpisi Vincencija i Vita nemadu oznake njihove legacije. Tu je na prosto upisano: *Presbyteri Romani.* Tko nam dakle kaže, da ovo nije prvobitna lekcija, i da u druge kodekse, opazka kakova kritika zabilježena na okrajku, po prepisačim nije se uvukla u tekst? Pa kad bi tako bilo, zar bi se našao čovjek, koji bi uztvrdio, da Vito i Vincencij nisu ni bili, kao legati Pape Silvestra, u Saboru Nicejskomu? Onda, kako se to može kazati ob Osiju, akoprem u podpisu nije označio svoju legaciju?

Još ima jedna preznamenita okolnost za Prvinstvo Rimskoga Pape u Nicejskomu Saboru; a to je potvrda saborskih akta po Silvestru, ma što protivna govorio Febronij i Launoy. Neka su lažne (kô što i jesu) one dvie poslanice, kojimi Nicejski otci pitaju potvrdu, i od Silvestra je dobivaju; ima drugih starinskih izprava, o kojih istinitosti mnogi vrli kritici nesumnje (Cf. Zaccaria, loc. cit. c. 4, n. 3), i u kojim se štije, da su otci pitali, i da je Silvestar potvrdio odluke Sabora. Što se tiče pitanja od strane otaca, mi imamo poslanicu jednoga Rimskoga Sabora od god. 485, upravljenu svećenicim i monakim Iztočnim, gdje je rečeno, da „sliedeć glas Isukrstov *(Ti si Petar* i t. d.), ono 318 svetih otaca u Niceji sakupljenih, od svete Rimske Crkve zaiskaše potvrdu djelâ i povlaštenje stvarî“ [2]. A da je Silvestar sbilja odluke Nicejske potvrdio, to opet štijemo u aktim

[1] „Sed quoniam Osii praefati mentio facta est, necessario omnibus catholicis intimandum est, hunc eundem apud Nicaeam Bythiniae inter sanctissimos 318 Patres fuisse honorabilem, atque ab Apostolica Sede cum Vincentio et Victore Presbyteris destinatum“ (Apud Zaccaria, Op. cit. P. II, Lib. 4, c. 2, n. 2).

[2] „Quam vocem sequentes trecenti decem et octo sancti Patres apud Nicaeam congregati, confirmationem rerum, atque auctoritatem Sanctae Romanae Ecclesiae detulerunt“ (Mansi, T. VII, col. 1140).

Digitized by Google

Rimskoga sabora, držana godine 330 pód Silvestrom istim[1]. I ovo je razlog, mi cienimo, zašto Iztočna crkva, slaveć uspomenu sv. Silvestra, njemu sliedeće pohvale upravlja: „Verhovnik' javilsja esi svjaštennago sobora, i verhovnago učenikov' ukrasil esi prestol'; jako božestvenni verhovnik svjaštennih otcev, *svjaštennoe učenie utverdiv*, eretikov zagradil esi bezbožnaja usta" (V. gori, str. 267).

Mi imamo dvie rieči kazati o VI Nicejskom kanonu.

Izmed izvrštinâ i povlasticâ, koje su uživali Patrijarke Aleksandrijski i Antijokijski[2], i koje su bile kao mlazovi Prvinstva, kojim je Isukrst Petra odlikovao[3], bila je i ona, da prvi ima postavljati sve biskupe u Egiptu i Libij, a drugi u Iztočnoj dijecezi, koja je obuhvaćala petnaest pokrajinâ, osim tri Palestine, što su joj kašnje pridošle (Cf. Thomassini, Vetus et Nova Eccl. Disc. P. I, Lib. I, c. 8, n. 4). Ali Melecij, Likopoljski biskup u Tebajidi, nepazeć na pravo Aleksandrijskoga Patrijarke, bijaše redio nekoliko biskupâ; zbog česa Aleksander Aleksandrijski biskup težke tužbe Saboru prikaza. Otci dakle, da provide za unapred, ustanoviše sliedeći kanon: „Neka se uzdrži starinski običaj u Egiptu, u Libiji i u Pentapolju, tako da tu nad svima ima oblast Aleksandrijski biskup; jer je taki običaj

[1] „Silvester Episcopus sanctae et Apostolicae Sedis urbis Romae dixit: Quidquid in Nicaea Bythiniae constitutum est, ad robur sanctae matris catholicae et apostolicae, a sanctis Sacerdotibus trecentis decem et octo, nostro ore conformiter confirmamus. Omnes qui ausi fuerint dissolvere definitionem sancti et magni Concilii, quod apud Nicaeam congregatum est sub praesentia piissimi et venerandi principis Constantini Augusti, anathematizamus. Et dixerunt omnes: Placet" (Mansi, T. II, col. 1081).

[2] Još nisu nosili naslov Patrijarke, biskupi prvih stolica; ali naslov ne broji ništa. Vidi: Thomassini, Vetus et Nov. Eccl. Disc. P. I, Lib. I, c. 3, n. 13.

[3] Čuveni Hinkmar (Reimski nadbiskup god. 845), evo što o Patrijarkam kaže: „In illius primatu ipse B. Petrus cunctorum onera portat, cujus principatus authoritate Mediator Dei et hominum homo Christus Jesus Sedem Romanam super omnes Sedes sublimavit, Alexandrinam decoravit, Antiochenam confirmavit . . . Sedes ecclesiarum Romanae, Alexandrinae, atque Antiochenae, idcirco specialiter legimus sedes dici . . . quoniam sedes sunt, quin potius una sedes sunt magni Petri Apostolorum Principis. Et licet B. Petrus antea in Antiochia sederit, quam Romam venerit, unde Marcum Alexandriam misit; non tamen ideo Antiochia secunda sed tertia sedes; et Alexandrina ecclesia secunda sedes dicitur propter privilegium Evangelii, quod sanctus Marcus Evangelista ore Petri excepit, atque conscripsit" (Ibid. c. 14, n. 4, et 6).

Digitized by Google

i kod Rimskoga biskupa. Jednako što se Antijokije i drugih pokrajina tiče, neka crkve uzdrže svoja prava"[1]. — O Papinu Prvinstvu tu nit se što nieče, niti tvrdi: govor je samo o pravima metropolâ (patrijarkijâ), koja Sabor hoće da obezbiedi Aleksandrijskoj stolici, navodeć, za svoj cilj, primjer Rimskoga biskupa. Ali odatle nesliedi, da je Nicejski Sabor Papi ravna u svemu smatrao Aleksandrijskoga Patrijarku: kô što nesliedi, da je u povlasticam spadajućim na crkveno pravo, ovomu posljednjemu, ili Antijokijskomu, smatrao jednaka biskupa Jeruzolimskoga, ili drugih poglavitijih mjesta, akoprem obćom izrekom ove s njima usporedjuje: „*Similiter apud Antiochiam ceterasque provincias suis privilegia serventur Ecclesiis*". U ostalom, dočim Sabor daje krepčinu pozitivnog zakona patrijarskoj vlasti, o Stolici Rimskoj samo konstatuje fakt, kô što je jasno iz riečî kanona istoga: quia *et Urbis Romae Episcopi parilis mos est.*

Ovo je sve u ipotezi, da je istinita lekcija kanona, kako se obćenito štije, i kako smo je mi predstavili; a ne ona, koju je u IV vasionskomu Saboru proštio Paskazin, akoprem je i danas *lis sub judice*, ma koliko se na ovo srdili protivnici Rimske Stolice.

Istina je, da posljednje rieči kanona Rufin u svojoj Historiji drugčije donosi: „*Et ut apud Alexandriam, et in urbe Roma, vetusta consuetudo servetur, ut vel ille Ægypti, vel hic suburbicariarum ecclesiarum sollicitudinem geret*" (Mansi, T. II, col. 702). Nego, prije svega, nije posve jasno što je Rufin razumio s onim riečima: *hic suburbicariarum ecclesiarum sollicitudinem geret.* Koje su granice tih crkava, što on zove *suburbicariae?* — Čim je Konstantin dva vikara prefekture Talijanske uzpostavio, vikara *Urbis* (Rima), koji je stolovao u Rimu i vikara Italije, koji je u Milanu stolovao, pokrajine prvomu podredjene zvale se *suburbicariae.* Na tome je temelju Salmasius (Saumaise) hotio, da se oblast Rimskoga biskupa stezala *intra centesimum ab Urbe lapidem.* Ali, jer je historična istina, da se pravomoćje Rimskoga biskupa, ne samo kao Zapadnog Patrijarke, već i kao metropolita Italije protezalo preko stotog kamena od Rima, tko je toliko bezuman, pa da bi Nicejskomu Saboru onakovu namisao, napram Rimskomu Papi, pripisao, kakovu mu Salmasius pripisuje?

[1] „Antiqua consuetudo servetur per Ægyptum, Lybiam et Pentapolin ita, ut Alexandrinus Episcopus horum omnium habeat potestatem, quia et Urbis Romae Episcopi parilis mos est. Similiter et apud Antiochiam ceterasque provincias suis privilegia serventur Ecclesiis" (Mansi, T. II, col. 679).

Digitized by Google

Tà još u Arleskomu podpunom saboru (314 god.) otci izpoviedaju, da Rimski Nadsvećenik, kao Patrijarka, ima oblast nad većim dijecezami: *a te, qui majores Dioeceses tenes*[1]. Ako je dakle Rufin shvatio smisao VI Nicejskoga kanona, on nije mogao riečima *suburbicariae ecclesiae* razumievati nego crkve cieloga Zapada, koje hotio je tako nazvati, jer su podčinjene oblasti biskupa *Urbis* (Rima), u koliko je ovaj, Zapadni Patrijarka: te, kako oznaka *suburbicariae*, u političkom smislu značila je pokrajine podredjene vikaru u Rimu stolujućemu, tako ista oznaka u crkvenom smislu značila bi, sve pokrajine podredjene Patrijarki stolujućemu u istomu Rimu. Velimo, ako je Rufin shvatio smisao VI kanona; jer čim je tu učinjena neka prispodoba izmed Aleksandrijskoga biskupa i Rimskoga, i u obzir je uzeta patrijarska čast prvoga, treba reći, da je i Rimski biskup tu smatran, u koliko je Patrijarka.

Mi ćemo još nadodati, da se još nije našao ni jedan sam kodeks, u komu bi VI Nicejski kanon bio izražen onako, kako ga Rufin tumači. Nasuprot svi dojedni, i grčki i latinski, donose ga, kako smo kazali. I sámi grčki kanoniste Zonara i Balsamon, akoprem u svojim malocienjenim komentarim kanonâ hoće, da Nicejski Sabor, opredieljujuć prava Aleksandrijskoga i Antijokijskoga Patrijarke, pozvao se na primjer Rimskoga, koji usljed običaja vlada zapadnim pokrajinam: *quemadmodum et Ecclesiae Ramanae Antistes ut occidentales provincias regat mos obtinuit;* i sami, velimo, ti kanoniste, rieči VI kanona, što se na Papu odnose, ovako citiraju: ἐπεὶ καὶ τῷ ἐν τῇ Ῥωμῇ ἐπισκόπῳ τοῦτο συνηθὲς ἐστὶν: *quoniam et Romano episcopo id est consuetum* (V. Bellarm. De Rom. Pont. Lib. II, c. 18; Palmieri, De Rom. Pont. p. 563).

---

[1] Po primjeru političkog razdielenja Rimskoga carstva, učinjenu od Konstantina, u *dijeceze*, nastao običaj nazivati *dijecezom* grupe raznih crkvenih pokrajina. Crkvena dijeceza ipak obuhvaćala više gradjanskih dijeceza. Svaka crkvena dijeceza imala veće pokrajinâ, a svaka pokrajina veće crkava (biskupijâ). Na glavi dijeceze bio Patrijarka, na glavi svake pokrajine mitropolita, a na glavi svake crkve biskup. Opet, velika se dijeceza dielila u podredjene dijeceze, kao što, n. pr., Iztočna (Antijokijska) u dijeceze Ponta, Azije i Tracije; i na čelu ovih nižih dijeceza stojali Ekzarki (Cezareje u Kapadociji, Efeža i Heraklee). A pošto se Zapad dielio u sedam, ili osam političkih dijeceza, od kojih jednu su samu sačinjale Galije, otci Arelatskog sabora u sinodičnom pismu, upravljenu sv. Silvestru, spominjuć njegovo pravomoćje *nad većim dijecezami*, jamačno ovom izrekom razume sav Zapad.

Digitized by Google

Nije dakle ništa o Papi opredielio Nicejski Sabor. Ništa njegovim pravima nije nadodao; te je sa svom istinom Bonifacij I mogao kazati: „*Non aliquid super eum* (o Petru i njegovu nastupniku, Rimskomu Papi) *ausa sit* (*Nicaena Synodus*) *constituere, cum videret nihil supra meritum suum posse conferri: omnia denique huic noverat Domini sermone concessa*“ (V. gori, str. 295).

Poglavje II.

Sabor Sardički (347).

Iza Nicejskog Sabora, pošto se nemoglo stati na kraj smionosti eusebijovaca[1], koji Crkvu uznemirivahu, te se Papa Julij živo zauzimao na korist Atanasija i Pavla kod cara Konštanta i brata mu Konštancija (Sozom. Hist. Ecc. Lib. III, c. 10), ovi dadu sazvati Sabor u Sardiki, gdje bi uztuknuta drzovitost jeretikâ i pritvrdjen Julijov sud ob onoj dvojici (Atanasiju i Pavlu).

Na Sabor bili su pozvani biskupi iz cieloga svieta, i sbilja ih dodje iz preko trideset i pet pokrajinâ. Bilo ih iz Italije, iz Galijâ iz Španije, iz Afrike, iz Panonije, iz Dacije, iz Tracije, iz Akaje, iz Frigije i drugih pokrajina male Azije, iz Galacije, iz Kapadocije, iz Cilicije, iz Sirije, iz Mesopotamije, iz Arabije, iz Egipta i Tebajide. Papa nemogao glavom prisustvovati, ali poslao svoje legate, Arkidama i Filoksena, svećenike Rimske Crkve i Leona iste Crkve diakona, da, s Osijom ujedno, Saboru predsjeduju. U Saboru bilo više od trista biskupâ, i to poslje neg se od njih odciepiše Iztočnjaci (eusebijovci), kojizih bilo 80. To bio uprav sveobći crkveni Sabor, i zato još od starine bio nazvan: „*Magnum Concilium Sardicense*“, i „*Synodus ex toto orbe collecta*“; pače Sokrat (Lib. II, c. 20) čisto ga zove *sveobćim Saborom*, a Justinian u Razglasu vjere *Saborom ekumeničkim*.

Istina, da Sardički Sabor nije imenovan medju vasionskim Saborima; al se to ima pripisati jednomu od ovih dvaju uzroka, naime: jer se običavalo smatrati ga istovjetnim sa Nicejskim, koga je dopunio; ili jer, brojeć Sabore, koje treba štovati kao četri Evandjelja, običavalo

[1] Arijanci već se zvali eusebijovci od slavohlepnog Eusebija, Nikomidijskog biskupa; jer im se nečinilo dično nositi ime, koje bi pokazivalo, da sliede nauk jednog prostog svećenika (Arija). Kod Atanasija su zvani: οἱ περὶ Εὐσέβιον.

Digitized by Google

se spominjati samo one, koji, da katoličansku vjeru uzčuvaju, osudili su kakvo osobito krivovjerstvo (Ballerini, De Antiq. canonum collect. P. I, c. 7, n. 6); a Sardički toga nije učinio, niti kakav dogmat utvrdio.

Nama je ovdje razabrati treći, četvrti i sedmi kanon Sardičkoga Sabora.

Kanon treći. „Ako bi koji biskup, u kojoj parnici bio sudjen „(to jest osudjen od pokrajinskog sabora), te pouzdajuć se u svoju „pravicu, hotio bi iz nova biti sudjen, poštujmo, ter vam se vidi, „uspomenu Apoštola Petra, pa nek oni, koji su parnicu razsudili, pišu „Juliju Rimskome biskupu; a on, bude li cienio, da je potrebito sud „ponoviti, druge sudce nek izabere: nebude li pak cienio, da se stvar „sudjena na novo pretresa, svak ima pri njegovoj odredbi ostati. „Odobravate li svi ovo? Sabor odgovori: *Placet*“[1]. — Kanon je bio predložen od Osija.

Da se bolje shvati smisao ovoga kanona, treba opaziti, kako je obstojao običaj, da biskup osudjen u pokrajinskomu saboru, ako bi hotio na novo biti saslušan, mogao se je obratiti drugim sudcima: to jest, većemu saboru biskupâ (ἐπὶ μείζονα ἐπισκόπων σύνοδον), kako ustanovljuje XII kanon Antijokijskoga sabora (Mansi, T. II, col. 1314). Ovaj veći sabor sazvao bi mitropolit osudjenoga biskupa, pozivljuć biskupe obližnjih pokrajina, da u drugoj molbi stvar sude; što se izvodi iz riečî četvrtoga kanona, kako ćemo do malo viditi, i gdje je govor o biskupu svrgnutu, „*eorum episcoporum judicio, qui in vicinis locis commorantur*“; a suglasno je i smislu XIV Antijokijskog kanona[2].

---

[1] „Si aliquis episcoporum judicatus fuerit, et putat se bonam causam habere ut iterum concilium renovetur, si vobis placet, S. Petri Apostoli memoriam honoremus, ut scribatur ab his qui causam examinarunt, Julio Romano Episcopo, et si judicaverit renovandum esse judicium, renovetur et det judices. Si autem probaverit talem causam esse, ut non refricentur ea, quae acta sunt, quae decreverit confirmata erunt. Si hoc omnibus placet? Synodus respondit: placet“ (Mansi, T. III, col. 23).

[2] „Si quis episcopus ob aliqua crimina judicetur, deinde contingat episcopos, qui sunt in provincia, de eo dissentire, illis quidem eum, de quo fertur sententia, innocentem pronunciantibns, his vero reum: pro tota componenda controversia visum est sanctae synodo, ut Metropolitanus episcopus, ex propinqua provincia alios evocet judicaturos, et controversiam decisuros, et cum provincialibus quod probatum fuerit, confirmet, ut per eos, simul et per comprovinciales episcopos, quod justum fuerit approbetur“ (Conc. Ant. Canon XIV: Mansi, T. II, col. 1314—1315).

Digitized by Google

Sabor dakle Sardički trećim kanonom ustanovljuje:

a) Ako bi koji biskup, osudjen u svomu pokrajinskomu saboru, zaiskao drugi sud o svojoj stvari, mjesto što bi mitropolit pozvao biskupe obližnjih pokrajina, da u drugoj molbi sude, neka isti pokrajinski sabor piše Papi, koji je Petrov nastupnik: *Sancti Petri Apostoli memoriam honoremus.*

b) Papin će biti posao razsuditi, treba li, il ne, stvar na novo suditi.

c) Ako bi on cienio, da treba novomu sudu stvar podvrći, neka dade sudce, naravno, koje on hoće.

d) U protivnoj ipotezi, svak ima pri njegovoj odsudi ostati, i, proti ovoj nema pogovora.

Sabor je ovim kanonom novi dišiplinarni zakon stvorio: „*si vobis placet, Beati Petri memoriam honoremus*". Ali nije novo pravo, na korist Pape, njime postavio. Mi smo na drugom mjestu vidili, kako je i prije Sardičkoga Sabora Papa razsudjivao parnice biskupâ (V. što kazasmo o Papi Juliju); pače vidili smo, kako u polovini III stoljeća Basilid i Marcial, osudjeni pokrajinskim saborom, i brez dozvole ovoga, bijahu dostigli, da Papa Stjepan njihovu stvar na novo sudi. Otci dakle Sardički nisu mogli ni misliti na novo pravo, već samo na porabnost prava, koja porabnost, sbilja se na novo zakonom uvadjala; pošto prije, kako rekosmo, običnom normom crkvenih suda, slične se razmirice riešavale od većega sabora biskupâ. A to nije bilo brez razložitog uzroka; čim, ako treba nove sudce osudjenomu biskupu dati, doista je pristojnije, da ih dade Papa, koji jurisdikciju nad svima ima, nego li mitropolit osudjenikov, koji (osim što je u prvom sudu pokrajinskog sabora mogao obtuženikovo pouzdanje izgubiti, a po tom, ovomu se posljednjemu činiti, da nije nepristran u izbiranju drugih sudaca), koji, velimo, nikakve jurisdikcije nije imao nad biskupim drugih pokrajina.

Suviše potrebito je zabilježiti, da u ovomu kanonu nema govora o apelaciji na Rimsku Stolicu. Nije bo tu rečeno: ako bi se krivac prizvao; il, da se može prizvati. Osim toga, kanon naredjuje, da sudci sami pišu Papi; a to bi bio nesmisao, kad bi govor bio o apelaciji, pošto u ovomu slučaju, krivac, a ne sudci, treba da piše na veći sud.

Nego, iza utvrdjena trećeg kanona, Sabor prelazi na slučaje apelacijâ: te, na predlog Gaudencija Naiskog biskupa, ustanovljuje odnosni kanon; a to je četvrti, koji ovako glasi: „Toli svetoj odredbi, „koju ste sada ustanovili (rieči su Gaudencijove), ter vam se vidi,

Digitized by Google

„trebalo bi nadodati: ako bi koji biskup, odsudom biskupâ obližnjih „pokrajina svrgnut, izjavio, da hoće neka njegova stvar bude u Rimu „razsudjena, iza apelacije onoga, o kome se cieni, da je svrgnut, ni„pošto da se nebi drugoga na mjesto njegovo redilo, dokle Rimski „biskup o njegovoj stvari nebude svoj sud izrekao“[1]. Sabor jednoglasno primi.

Tu nam se najprije predstavlja slučaj biskupa, osudjena u drugoj molbi od bližnjih biskupa: *eorum episcoporum judicio qui in vicinis locis commorantur*; a to, ne toliko po staroj običnoj normi, nego jer se predmnieva, da usljed onoga, što je trećim kanonom utvrdjeno bilo, Rimski će Papa od bližnjih biskupa dati sudce, neka sude u drugoj molbi. Zatim se izjavljuje, ako bi i proti odsudi druge molbe, osudjeni biskup još se prizvao na Papin sud: *proclamaverit agendum sibi negotium in urbe Roma*, efekt i druge odsude, usljed apelacije osudjenoga, treba da bude odgodjen, dokle Papa konačno stvar ne rieši: *post appellationem ejus qui videtur esse depositus* (negovore: *qui est depositus*, nego, *qui videtur esse*), *alter episcopus in ejus cathedra, omnino non ordinetur*.

Sabor, kô što je jasno iz samih riečî kanona, nestvara pravo apelacijâ. On negovori, da se biskupim dozvoljuje prizivati na Papin sud; nit, da je Papi prosto te apelacije primati; već spominje apelacije kao historičnu, običeno poznanu istinu, i veli, ako bi se osudjeni biskupi apelacijom hotili poslužiti i t. d. Jedino što za takove slučaje ustanovljuje, jest, da se nesmie rediti drugoga biskupa za stolicu osudjenoga, dokle visi apelacija ovoga.

Sada dolazi kanon sedmi (po grčk. 5). Osij predlaže: „Ako bi „koji biskup odsudom pokrajinskog sabora svrgnut, prizvao se i utekao „Rimskomu biskupu (u grčk. *kao prizivnik se utekao* Rimskomu bis„kupu: smisao je isti), ter bi ovaj cienio, da se na novo ima stvar „razsuditi, neka izvoli pisati biskupim pogranične i bližnje pokrajine, „da pomnjivo stvar prouče i po istini odsude. Ako bi pak prizivnik „sklonio Rimskoga biskupa, da jednog od svojih svećenika, kao svoga

[1] „Gaudentius episcopus dixit: Addendum, si placet, huic sententiae, quam plenam sanctitate protulistis, ut cum aliquis episcopus depositus fuerit, eorum episcoporum judicio, qui in vicinis locis commorantur, et proclamaverit agendum sibi negotium in Urbe Roma, alter episcopus in ejus cathedra post appellationem ejus, qui videtur esse depositus, omnino non ordinetur, nisi causa fuerit in judicio Romani Episcopi determinata“ (Mansi, T. II, col. 24).

Digitized by Google

„legata, pošalje, on (Rimski biskup) učinit će kako mu se bolje vidilo „bude. A bude li odredio odaslati legate, koji će, ujedno s biskupim, „a njegovom oblašću, suditi; to će biti u njegovoj volji. No, ako bi „(Rimski biskup) cienio, da dovoljno stvar poznaje i da može dati „odsudu o biskupu (prizivniku), učinit će, što se njegovoj razboritosti „bude vidilo, da učiniti treba“[1].

Ovdje imamo slučaj različit od predjašnjega; slučaj, naime, biskupa u prvoj molbi osudjena od njegova pokrajinskog sabora: *ab episcopis regionis ipsius,* i odmah za ovim prvim sudom prizivajućeg se na Papin sud; ter se kaže, da će Papa, ili narediti pograničnim biskupim, neka ponove sud, ili, na molbu prizivnika, odaslati legate, nek na mjestu s biskupim pokrajinskim stvar na novo sude, ili napokon, sam po sebi posao razsuditi, ako cieni da stvar dobro poznaje.

U navedenim kanonim dakle mi imamo razne forme crkvenoga suda.

a) Ako bi osudjeni biskup zaiskao, da bude revidirana njegova parnica, sami će sudci pisati Rimskomu Papi; a ovaj će viditi, treba li, ili ne, stvar na novo pretresati. U prvoj ipotezi, on će dati nove sudce: u drugoj, svak će ostati pri njegovoj odredbi.

b) Osudjenomu biskupu u prvome sudu, prosto odmah se na Papin sud prizvati.

c) Priziv mu je prost i poslje neg je osudjen bio u drugoj molbi: pa nek su mu sudci od samoga Pape bili dani.

d) Papa, ako cieni da je dobro izviešćen, može sam po sebi o prizivnikovoj stvari suditi, brez da je iznovice na mjestu čini pretresati.

e) Bude li Papa cienio, da je potrebito o prizivniku na mjestu novu iztragu povesti, on će to učiniti po svojim legatima, ili po pograničnim biskupim.

---

[1] „Osius episcopus dixit: placuit autem ut si episcopus accusatus fuerit, et judicaverint congregati episcopi regionis ipsius, et de gradu suo eum dejecerint; si appellaverit, qui dejectus est, et confugerit ad Episcopum Romanae Ecclesiae et voluerit se audiri: si justum putaverit ut renovetur judicium (vel discussionis examen), scribere his episcopis dignetur, qui in finitima et propinqua provincia sunt, ut ipsi diligenter omnia requirant (exquirant), et juxta fidem veritatis definiant. Quod si is qui rogat causam suam iterum audiri, deprecatione sua moverit Episcopum Romanum, ut de latere suo presbyterum mittat, erit in potestate Episcopi, quid velit, et quid aestimet. Et si decreverit mittendos esse, qui praesentes cum episcopis judicent, habentes ejus auctoritatem, a quo destinati sunt, erit in suo arbitrio . . .“ (Mansi, loc. cit.). „Si autem sufficere putaverit ad rei cognitionem, et episcopi sententiam, faciet quod prudentissimo ejus consilio recte habere videbitur“ (Photii Syntagma, ap. Rohrbacher, Vol. III, p. 695).

Digitized by Google

f) Medjutim, do Papina konačnog riešenja, obustavljen je efekt odsude prvog i drugoga suda (V. Bouix, de Conc. Prov. p. 316—317. Cf. Palma, Praelect. Hist. Eccl. Romae 1872, T. I, p. 162—167; Natalis Alex. Hist. Eccl. Saec. IV, Diss. 28, Prop. 2).

Mi dalje o Sardičkom Saboru nećemo govoriti: samo ćemo, kao zaključak, donieti rieči, kojimi su otci Papi Juliju saborske akte popratili: „Nema bo, oni vele, bolje nit pristojnije stvari, što da Gospodnji „svećenici (biskupi) iz svijuh pokrajina izvješća dostavljaju *glavi, to „jest, Stolici Apoštola Petra*“[1].

Poglavje III.

Drugi vasionski Sabor (381).

(I Carigradski).

Iz crkvene je Poviesti poznato, koliku je smutnju za sv. Grgura Nazianskoga u Carigradskoj crkvi bio uzrokovao onaj pseudo-biskup Maksim, koji svojom lukavštinom i pretvaranjem i sama Nazianzena bio prevario.

Medjutim svetitelj Grgur hotio se po svaki način odreći svoje biskupske stolice i ostaviti prestolnicu. No, pravovjerni puk čuvao ga, te suzam i molbam nedao mu namjeru izvršiti. Kroz to sv. Askolij, Solunjski biskup, koga Papa Damas bijaše imenovao svojim namjestnikom za ono deset pokrajinâ, što su Iztočni Ilirik sačinjale, i komu jošter bijaše povjerio nadgledanje bližnjih pokrajina, a imenice Carigrada (Rohrbacher, Vol. IV, p. 115), sv. Askolij, velimo, dojavi istomu Damasu što se u Carigradu sgadja. Usljed česa, Damas, odgovarajuć Askoliju, preporučuje njemu i Macedonskim biskupim, da pošto se u Carigradu ima sabor sakupiti, neka nastoje, kako će biti za Carigradsku crkvu izabrana takova osoba, koja će vriedna biti mir joj povratiti i uzdržat ga. — Iz ovih se Papini riečî vidi, da je bio izviešćen o namjeri Teodosijovoj, naime, da će ovaj biskupe svoje države na sabor pozvati (Ibid. p. 120).

Teodosij dakle sbilja pozove samo Iztočne biskupe: *Episcopos dumtaxat imperii sui Constantinopolim jussit convenire*, kako nam kaže

[1] „Hoc enim optimum et valde congruentissimum esse videbitur, si ad caput, id est, ad Petri Apostoli Sedem de singulis quibusque provinciis Domini referant Sacerdotes“ (Mansi, T. III, col. 40).

Digitized by Google

Teodoret (Hist. Ecc. Lib. V, c. 7). I Sabor od 150 biskupâ bi otvoren mjeseca Svibnja god. 381.

Akoprem je to samo Iztočni Sabor bio, ipak se može svom vjerojatnošću uztvrditi, da ga Teodosij nije sazvao *inconsulto Pontifice Romano*, kako bi neki hotili. A to se dokazuje ne toliko onim, što je Damas godinu prije Askoliju pisao, koliko izjavom otaca VI vasionskoga Sabora: „*Macedonius Spiritus denegabat deitatem, sed maximus imperator Theodosius et Damasus fidei adamas protinus obstiterunt*“ (Mansi, T. X, col. 662). Ipak da i bude Teodosij ga sazvao brez Papina znanja, to opet nebi ništa brojilo, jer taj Sabor nije bio sveobći, ekumenički, u svome sazivu.

Predsjedovao je sv. Melecij; a kad, iza nekoliko danâ, on umri, nastupi mu u toj časti sv. Grgur Nazianzen, komu Sabor medjutim bijaše Carigradsku stolicu potvrdio, i osudio njegova suparnika Maksima cinika.

Poslje neg oni sto i petdeset biskupâ bijahu uredili posao Carigradske crkve osudom Maksima i izborom Nektarija, i tim postigli poglaviti cilj; a zatim buduć utvrdili Nicejski Simbol, razjasniv ga raznim dometcima, proglasiše sedam kanonâ o crkvenoj dišiplini.

Mi ćemo samo o drugom i trećem dvie rieči kazati.

Drugi ovako glasi: „Biskupi, koji su nad dijecezami, nemadu „pristupati k crkvam, koje su izvan granicâ, njima zabilježenih, i njih „uzbunjivati; te, po kanonim, biskup Aleksandrijski samo neka upravlja „Egiptom; Iztočni biskupi samo Iztokom, ostajući ipak Antijokijskoj „crkvi nepovredjene povlastice, što joj Nicejski Sabor priznao; biskupi „Azijatske dijeceze neka vladaju Azijom samo, Pontički Pontom, a „samo Tracijom Trački. Neka biskupi iz svojih dijeceza neizlaze, ako „nisu pozvani, za izbore i druge crkvene posle. Kad se očuva iz„javljeno pravilo o dijecezami, naravno je, da posle svake pokrajine, „kako je u Niceji bilo utvrdjeno, obavljat će pokrajinski sabori. A „crkve kod varvarskih naroda, imaju biti upravljane po običaju, kog „smo od otaca primili“[1].

[1] „Qui sunt supra Dioecesim episcopi, nequaquam ad ecclesias, quae sunt extra prefixos sibi terminos, accedant; nec eas praesumptione confundant; sed juxta canones, Alexandrinus Antistes quae sunt in Ægypto regat solummodo; et Orientis episcopi Orientem tantum gubernent, servatis privilegiis quae Nicaenis canonibus ecclesiae Antiochenae tributa sunt. Asianae quoque dioeceseos episcopi, ea solum quae sunt in Asiana Dioecesi dispensent: nec non ut Ponti episcopi ea tantum quae sunt in Ponto: et Thraciarum, quae in Thraciis sunt, gubernent. — Non vocati autem episcopi, ultra suam Dioecesim non accedant, propter ordinationes faciendas,

Digitized by Google

Za doba progonstvâ, pošto je to anormalno stanje Crkve bilo, biskupi bi često u tudjinske pokrajine zalazili, da crkvene posle uredjuju; no vremena se već promienila, pa se bilo bojati nemirâ i smutnjâ, ako bi biskupim bilo prosto se pačati u stvari spadajuće na crkve, koje nisu pod njihovom jurisdikcijom: i to je dalo uzrok drugomu Carigradskomu kanonu. Ali njim se nije hotilo uštrbiti Sardičke odredbe o pravu apelacijâ k Rimskoj Stolici, nego samo se tražilo opredieliti granice raznih dijeceza, i zauzbiti neprosto pačanje biskupâ u posle tudjinskih crkava; brez povrede, ipak, pravâ većih sudišta. Dalje. Pošto se tu spominju razne dijeceze, Egipska, Azijatska, Pontička, Tračka i dijeceze Iztočne, pod kojim se imenom razumjevaju Laodicijska i Tarska, kako se štije u Sokratu (Hist. Eccl. Lib. V, c. 8) i u Sozomenu (Lib. VII, c. 9); očevidno je, da otci nisu govorili o patrijarskim pravima, koje je šesti kanon Nicejskoga Sabora izjavio utvrdjena *starinskim običajem*, to jest, običajem postojećim od apoštolskih vriemena; a to i sami kažu, čim vele: „neka Iztočni biskupi vladaju Iztokom, *ostajući ipak Antijokijskoj crkvi nepovredjene povlastice, što joj Nicejski Sabor priznao.* No, ako u tom kanonu nema govora o pravima Patrijarkâ, nego se ista predumnievaju, nemože biti govora ni o Papi, sve kad bismo ovoga samo kao Zapadnog Patrijarku smatrali; a onda izvoditi, kao što bi neka škola hotila, iz drugoga Carigradskog kanona kakove zaključke protiv pravu apelacijâ, Sardičkim Saborom izjavljenu, na prosto se zove razložiti protiv logici. Istina je, da kanon veli: „Ako se očuva izjavljeno pravilo o dijecezami, naravno je, da posle svake pokrajine, obavljat će pokrajinski sabori“; ali odatle, kako se neda ništa izvesti proti zakonitosti većih suda, kad je potreba od ovih, tako se nemože ništa zaključiti ni proti apelacijam na Papu: inače, u svakom pitanju, pri svakoj razmirici, sami bi pokrajinski sabori imali biti prvo i najposljednje sudište: što jamačno ni ona neka škola nebi rekla.

Treći kanon glasi: „Carigradski biskup, treba da ima prvinstvo „časti, poslje Rimskoga biskupa, zato jer je Carigrad novi Rim“[1]. —

vel propter alias dispensationes ecclesiasticas. Servata vero, quae scripta est, de gubernationibus regula, manifestum est, quod illa quae sunt per unamquamque provinciam, ipsius provinciae Synodus dispenset, sicut Nicaeno constat decretum esse Concilio. Ecclesias autem Dei in barbaricis gentibus constitutas gubernari convenit juxta consuetudinem quae est a Patribus observata“ (Mansi, T. III, col. 566 – 567).

[1] „Constantinopolitanus Episcopus habeat honoris primatum post Romanum Episcopum, propterea quod nobis ipsa sit junior Roma: τὸν μέν-

Digitized by Google

To je prvi kamen, na komu će Carigradska oholost mal po malo nazidati nadvladu svojih biskupa nad svim Iztočnim crkvam, i njihovoj ih jurisdikciji podvrći. To je jošter prvi kamen smutnje izmed Iztoka i Zapada; prva iskra, iz koje će, pod Focijem i Cerularijom, strahoviti požar buknuti.

Što se smisla istoga kanona tiče, otci proglasuju prvinstvo *časti* Carigradskog biskupa, iza biskupa Rimskoga; nevele ipak, da ovog posljednjeg Prvinstvo, jest same časti. U ostalom isti kanon, ako i neizravno, svjedoči nam, što je o Papinoj oblasti nad Crkvom u ono doba Iztok mislio. Rim je već s političkog gledišta postao bio drugotnim gradom, napram Carigradu. Ako je dakle Prvinstvo Rimske Stolice zavisilo jedino, kako protestanti kažu, od geografičkog i političkog položaja Rima; zašto sada s jednakog uzroka Carigradski Sabor neudieljiva stolici onoga grada to prvinstvo časti i pred Rimskim biskupom? — Možda se odgovori, da su otci hotili poštovati običaj od starine u Crkvi postojeći. Ali tada nastaje pitanje, kako je to, da su hotili poštovati starodavni običaj, u koliko je Rimskog biskupa gledao, a isti običaj zapostaviti, u koliko se odnosio na Aleksandrijskoga i Antijokijskoga? Jer ta pristranost napram Rimu i mrzkim latinim? Nepokazuje li ovo nasuprot, da su saborski otci osvjedočeni bili, da Papino Prvinstvo ne stoji u samoj časti, pa da bi Papa bio *primus inter pares;* a jednako, da isto Prvinstvo nije iz crkvenoga prava poteklo, te da se ono neda ukinuti, ni premjestiti? A pošto otci, u isto doba kada daju Carigradu prednost napram Aleksandriji i Antijokiji, nedaju Rimu absolutno ništa, već samo uzgredno i neizravno konstatiraju, da Papa stoji pred svima, kô što smo vidili da čini i Nicejski Sabor, to je očevidni biljeg, da Prvinstvo Rimskoga biskupa nije osnovano na odlukam prvih vasionskih Sabora.

Što se pak vriednosti Carigradskih kanona tiče, treba znati, da Rimska Crkva istom u IV Lateranskom Saboru (1215) njih je primila. Za vremena sv. Leona Velikoga, kad je Carigradski biskup Anatolij uz dvadeset osmi Kalcedonski kanon navadjao i treći Carigradski, sv. Leon i nesmatrajuć ekumeničkim onaj Sabor od 150 biskupâ (barem u koliko se odnosi na njegove dišiplinarne kanone), odgovori mu, da pošto onaj kanon apoštolskoj Stolici nije bio priobćen, još

τοι Κωνσταντινοπόλεως ἐπίσκοπον, ἔχειν τὰ πρεσβεῖα τῆς τιμῆς μετὰ τὸν τῆς Ῥώμης ἐπίσκοπον, διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν νέαν Ῥώμην" (Mansi, T. III, col. 560 et 567).

Digitized by Google

s prvice u sebi je bio brez ikakve vriednosti[1]. Jednako, za vremena Grgura Velikoga, kad je Ivan Postnik hotio prisvojiti naslov ekumeničkoga Patrijarke, pozizljuć se na kanon, o kome govorimo, Papa mu odgovori: „Rimska Crkva, te kanone, kao što i odredbe onoga „Sabora, do sada nit je primila, niti ih priznaje: ona samo isti Sabor „prima, u koliko gleda osudu bludnje Macedonijeve“[2].

Rieči Grgurove tumače nam, kako Carigradski Sabor od 150 biskupâ, koji ni u namjeri ni u djelu nije sveobći Sabor bio, kako je, velimo, ekumeničkim postao; naime, stoprv onda, kad je Rimska Crkva primila i potvrdila njegove dogmatičke odluke. Dà, *potvrdila;* kako je to u istinu Damas Papa u Rimskome saboru od god. 382 učinio: o čem imamo izrično svjedočanstvo samog Focija, koji u knjižici *De Synodis* veli: *„Quibus haud multo post et Damasus Episcopus Romae eadem confirmans atque idem sentiens accessit“* (Mansi, T, III, col. 595); a isto ponavlja u nekoj poslanici o Duhu Svetomu, kažuć, *„da je blaženi Damas, Rimski Nadsvećenik, drugi Sabor potvrdio“* (Rohrbacher, Vol. IV, p. 132).

Poglavje IV.

Treći vasionski Sabor (431).

(Efežki).

Na drugom smo mjestu vidili, kako je sv. Celestin Papa, pri krivovjerstvu Nestorijevu, svojim namjestnikom imenovao prvog od Iztočnih Patrijarka, naime, sv. Cirila Aleksandrijskoga. Poznato je pak iz crkvene Poviesti, kako je on poglavito izposlovao kod cara Teodosija, da čini sazvati Sabor[3].

[1] „Persuasioni enim tuae in nullo penitus suffragatur quorumdam episcoporum ante sexaginta (ut jactas) annos facta conscriptio, nunquamque a praedecessoribus tuis ad Apostolicae Sedis transmissa notitiam, *cui ab initio sui caducae*, dudumque collapsae sera nunc et inutilia subjicere fulcimenta voluisti“ (Ep. 80, c. 5: Opp. S. Leon. T. I, p. 186).

[2] „Romana Ecclesia eosdem canones vel gesta Synodi illius hactenus non habet, nec accipit; in hoc autem eamdem Synodum accepit, quod est per eam contra Macedonium definitum“ (Lib. VI, Ep. 32).

[3] „Merito petiit a Theodosio, qui tunc orientis Imperium administrabat, ut ejus mandato prima Synodus Ephesi congregaretur“ (Evagrii, Hist. Ecc. Lib. 1, c. 3). — Ob ovom tekstu, podkriepljenu tumačenjem Grka Nici-

Digitized by Google

U Efežkom Saboru nahodimo Papinu vlast najsvečanije priznanu od cieloga Iztoka.

Prije svega nedvojbeno je, da je u ime Pape Celestina predsjedovao u Saboru isti sv. Ciril, kao što su za njim predsjedovali druga tri Papina legata, biskupi Arkadij i Projekt, i svećenik Filip. O prvom bo veli Liberato: „*Porro Cyrillus cum suis habens vices Sedis Apostolicae, evocato Concilio ducentorum episcoporum, Nestorium vocaverunt*“ (Breviarii, c. 5); jednako i naš Dalmatinac Marcelin, *Comes Illyrii* (početkom VI stoljeća), u svome kronikonu: „*Nestorius apud Ephesum ducentorum Patrum sententia in Synodo damnatus est, Coelestino Cyrillum Alexandrinae civitatis episcopum pro tempore Vicarium denuntiante*“ (Apud Nat. Alex. Hist. Eccl. Saec. V, Diss. 7, Qu. 2). K ovizim možemo pridodati svjedočanstvo Evagrijovo i Focijevo. Prvi bo kaže: „*Divino Cyrillo, Coelestini Romanae urbis Episcopi vices gerente*“ (Hist. Ecc. Lib. I, c. 4); a drugi u knjizi *De Synodis*, veleć, da je Ciril bio predsjednikom Sabora, nadodaje: „*Qui propter virtutum sapientiaeque divitias, magnae civitatis Alexandriae sedem obtinebat, et Coelestini Romani Pontificis implebat Sedem, atque personam gerebat*“ (Mansi, T. V, col. 458). — Ali što će nam svjedočanstva pojedinih, kad imamo saborske akte, u kojima je rečeno, da izmed otaca u crkvi svete Marije sakupljenih, bio je Ciril „*qui et Caelestini quoque sanctissimi sacratissimique Romanae Ecclesiae Archiepiscopi locum obtinebat*: διὲποντος καὶ τὸν τόπον τοῦ ἁγιοτάτου καὶ ὁσιωτάτου ἀρχιεπισκόπου τῆς Ρωμαίων ἐκκλησίας Κελεστίνου“ (Mansi T. IV, col. 1124). O drugim pak Papinim legatim dosta nam svjedočba Mene Carigradskog Pataijarke, koji u ime svoje i drugih Iztočnih biskupa pišuć Papi Vigiliju, i spominjuć mu Efežki Sabor, veli: „*... in qua (Synodo), in legatis suis atque vicariis, id est, beatissimo Cyrillo Alexandrinae urbis episcopo, Arcadio et Projecto episcopis, et Philippo presbytero, beatissimus Coelestinus Papa senioris Romae noscitur praesedisse*“ (Mansi, T. IX, col. 62).

Pošto je govor o Saboru u Iztoku držanu, čini nam se, da Papino predsjedništvo u osobi svojih legata opet znači štogod, i da taj sami fakt pobija teoriju, koja bi hotila, da Papa nikakva nadmoćja nije nad Iztokom imao*.

---

fora Kaliksta i učenog Valesia — Valois Henri — Vidi: Zaccaria, Anti-Febbr. P. II, Lib. 4, c. 1, n. 10).

* O presjedovanju u III vasionskom saboru, evo što piše „*Kiril i Metodije*“: „Mi vidimo Lava I (sic) koji šalje svoje legate na III vasi-

Digitized by Google

Papa Celestin šaljuć svoja tri legata dade im *Commonitorium*, da ih pouči, kako im se u Saboru vladati. U istomu veli: „Prepo-„ručujem vam jošter, da čuvate nepovredjenu oblast apoštolske Sto-„lice, pošto je u pouci rečeno, da imate Saboru prisustvovati; *no „ako bi kakova prepirka nastala, vi se spomenite, da ste ondje, da su-„dite, a ne, da se s njima prigovarate*[1]. Ako bi ste prispili iza dovr-„šena Sabora, tražite da se izviestite, kako je stvar dovršila; i ako „bi bila riešena u prilog starinskoj katoličkoj vjeri, a uz to budete „čuli, da je naš sveti brat Ciril pošao u Carigrad, podjite i vi onamo „i prikažite caru moje pismo. Ako li je stvar drugčije, zbog nesloge, „prošla, vi ćete iz okolnostî viditi što treba raditi, posvjetovav se „prije sa rečenim našim bratom“[1].

Učeni, ali dosta Rimskoj stolici neprijazni Baluze, koji je najprvi obielodanio Celestinov *Commonitorium* legatima, kaže, kako bi Baronio, da mu bude bio poznat isti *Commonitorium*, većom otvorenošću bio uztvrdio, da je volja Papina bila, ne samo parnica Nestorijeva iznovice da nebude pretresana, već nasuprot, da bude u Saboru izvršena odsuda, što je on proti Nestoriju bio izrekao (V. Zaccaria, P. II, Lib. IV, c- 3, n. 2).

Legati medjutim neprispiše u Efež, nego kad se prva saborska sjednica dovršila, i u istoj odsudjen (do čas ćemo viditi na koji način) Nestorij. Oni bijahu uvedeni u Sabor na drugu sjednicu (10 Julija); i tu dadu proštiti Celestinovu poslanicu, u kojoj bila nacrtana zadaća Sabora.

Preznamenite su za naš cilj rieči, kojim Papa Saboru u toj poslanici kazuje nalog, koga je svojim legatim dao: „Šaljem, on veli, „kao zastupatelje moje brižljivosti, braću i sudrugove naše, biskupe „Arkadija i Projekta i svećenika Filipa, ljude pune izkustva, i koji „misle kako i ja, neka svemu, što će biti učinjeno, prisustvuju i *iz-„vrše, što sam ja jurve odredio;* a nesumnjim, da vaše svetosti neće „uz ono pristati, pošto je stvar onako odredjena za mir sveobće Crkve“[2].

---

onski sabor, znajuć ipak da neće oni, nego Kiril Aleksandrijski predsjedavati“ (str. 234).

[1] „. . . auctoritatem Sedis Apostolicae custodiri debere mandamus. Siquidem instructiones quae vobis traditae sunt, hoc loquantur, ut interesse conventui debeatis: ad disceptationem si fuerit ventum, vos de eorum sententiis judicare debeatis, non subire certamen“ (Coustant, Ep. R. P. col. 1152).

[2] „Direximus pro nostra solicitudine sanctos fratres et consacerdotes nostros, unanimes nobis et probatissimos viros . . . qui iis quae aguntur

Digitized by Google

Kada Aleksandrijski svećenik Petar dovrši štivenje te poslanice, Sabor najvećim oduševljenjem stade klicati: „Pravedan je to sud! Celestin je novi Pavao! Ciril novi Pavao! Celestin sahranitelj vjere! Celestinu hvala od cieloga Sabora!“.

U istoj sjednici, Firmo Cezarejski (u Kapadociji) biskup i Eksark Pontički ustade i reče: „Sveti i apoštolski prestol preblaženoga bis„kupa Celestina, po svojim poslanicam, upravljenim blagočastivim „biskupim, Cirilu Aleksandrijskomu, Juvenalu Jeruzolimskomu, Rufu „Solunjskomu i svetim crkvam Antijokije i Carigrada, *jur prije, svo„jom odsudom, naznačio je pravac i dao pravilo za rasudjenje ovoga „posla.* Usljed česa, pošto je minuo rok (od njega) Nestoriju za svi„djenje zabilježeni . . . mi smo sliedili i izvršili ono pravilo, izrekavši „protiv njemu kanonički i apoštolski sud“[1]. Za Firmom progovori legat Filip: „Zahvaljujemo svetomu i častnomu Saboru, što pri šti„venju poslanice našega svetoga i blaženoga Pape, svi su otci svojim „se uzklicima sjedinili (s njime), *kao uda s glavom*, te i pokazali, da „znadu, da je *Apoštol Petar glava sve vjere, a dà i Apoštolâ.* Jer smo „dakle mi kasno prispili, molimo, da nas izviestite ob onom, što „je Sabor prije našega dolazka učinio, neka i mi to potvrdimo, po „odsudi našega preblaženoga Pape i ovoga svetoga Sabora“[2]. Filipu

---

intersint, et quae a nobis antea statuta sunt exequantur. Quibus praestandum a vestra sanctitate non dubitamus assensum, quando id quod agitur, videatur pro universalis Ecclesiae securitate decretum“ (Mansi, T. IV, col. 1287).

[1] „Apostolica et sancta Sedes Coelestini SS.mi Episcopi, per litteras, quas ad religiosissimos episcopos, ad Cyrillum, inquam, Alexandrinum, et Juvenalem Hierosolymitanum, et Rufum Thessalonicensem, necnon ad sanctas Constantinopolis et Antiochiae ecclesias misit, etiam ante de praesenti negotio sententiamque regulamque praescripsit (καὶ πρότερον ψῆφον ἐπέχε καὶ τύπον τῷ πράγματι): quam nos quoque secuti . . . formam illam executioni mandavimus (τὸν τύπον ἐξεβιβάσαμεν) canonicum apostolicumque judicium in illum proferentes“ (Ibid. col. 1287—1290).

[2] „Gratias agimus sanctae venerandaeque Synodo, quod litteris sancti beatique Papae nostri vobis recitatis, sancta membra sanctis vocibus, sancto capiti (τῇ ἁγίᾳ κεφαλῇ) sanctis etiam vestris exclamationibus, vos adjunxeritis. Non enim ignorat vestra beatitudo, totius fidei, vel etiam apostolorum caput esse (ἡ κεφαλὴ ὅλης τῆς πίστεως, ἢ καὶ τῶν ἀποστόλων) beatum apostolum Petrum. Proinde cum nostra mediocritas multis tempestatibus jactata et vexata serius accesserit, rogamus ut ea nobis patefieri mandetis, quae ante adventum nostrum in sancta hac Synodo acta sunt: quo juxta beati Papae nostri, praesentisque hujus sancti coetus sententiam, nos quoque confirmemus“ (Ibid.).

Digitized by Google

na to odgovori Teodot, Ancirski biskup: „*Da je saborska odsuda „pravedna, to nam je Bog pokazao po pismu prebogobojaznoga biskupa „Celestina* . . . A o Nestorijevu svrgnuću vi ćete podpuno biti izvieš- „ćeni po saborskim aktima; iz kojih ćete se osvjedočiti o gorljivosti „Sabora i o jednakosti njegove vjere sa onom, koju javno proglasuje „prebogomili i presveti biskup Celestin“ [1].

Sutradan, u trećoj sjednici, Juvenal Jeruzolimski biskup najprije zapita legate, jeda li su akte o svrgnuću Nestorijevu izvidili. „Jesmo: „odgovori Filip; te smo iz njih poznali, da je Sabor u svemu po „kanonim i po crkvenom redu postupao. Ipak prosimo, akoprem nije „potrebito, da častni Sabor čini, da nam budu proštiveni ovdje u „podpunu skupu, eda po odsudi sv. Pape Celestina, koji nam je to „naredio, a dà i po vašoj, *mi uzmognemo potvrditi izrečeni sud*“. A pokle Sabor udovolji toj želji, Filip nastavi: „Nitko o tome nesumnji, „pače je svim vjekovima poznato, da je sveti i preblaženi Petar, *po- „glavica i glava Apoštolâ*, stup vjere i *temelj katoličke Crkve*, primio „od našega Gospodina Isukrsta, Spasitelja i Odkupitelja naroda ljud- „skoga, ključe kraljestva, i da je njemu data oblast, da zavezuje i „razdriešuje griehe, i da *on žive suda i vavjek u svojim nastupnicim „i u njima sudi.* Biskup dakle i preblaženi Papa Celestin, koji je „Petrov nastupnik i njegovo mjesto drži, poslao nas je na ovaj sveti „Sabor, da njega zastupamo . . . S toga, *mi potvrdjujemo odsudu*, „izrečenu sudom svih crkava . . . Po tome, neka Nestorij zna, da „je izključen iz reda svećeničkoga i iz občinstva katoličanske Crkve“ [2].

---

[1] „Justam esse sanctae Synodi sententiam demonstrvait universorum Deus per litteras Coelestini religiosissimi Episcopi huc allatas. Quoniam vero justa ratione permota vestra beatitudo, ex ipsis actorum commentariis intelligere quaesivit de Nestorii depositione; justam sententiam, sanctaeque Synodi zelum et consensum in fide, quam piissimus et sanctissimus Episcopus Coelestinus magna voce depraedicat, vestra reverentia plane certoque cognoscet“ (Ibid.).

[2] „Nulli dubium, immo saeculis omnibus notum est, quod sanctus beatissimusque Petrus Apostolorum Princeps et Caput (ὁ ἔξαρχος καὶ κεφαλὴ τῶν ἀποστόλων) fideique columna et Ecclesiae catholicae fundamentum (ὁ θεμέλιος τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας) a D.no N. J. Christo, Salvatore humani generis ac Redemptore, claves Regni accepit, solvendique ac ligandi peccata potestas ipsi data est, qui ad hoc usque tempus, et semper in suis successoribus vivit et judicium exercet. Hujus itaque secundum ordinem successor et locum tenens, sanctus beatissimusque Papa noster Coelestinus Episcopus, nos ipsius praesentiam supplentes, ad hanc sanctam Synodum misit . . . . Firmum ergo est juxta omnium ecclesiarum decretum . . quod in ipsum

Digitized by Google

U istom smislu za Filipom progovoriše i druga dva legata: „Naslo-„njeni na predaju Apoštolâ i katoličke Crkve, a takodjer u krepost „odluke presvetoga Pape Celestina, koji se udostojao poslat nas, da „budemo *njegovi izvršitelji u ovoj parnici*; i u krepost odlukâ svetoga „Sabora izjavljujemo Nestoriju, da je biskupskog dostojanstva lišen i „odcijepljen od sve Crkve i od občinstva svijuh biskupa". „A i ja, na-„doda Projekt, oblašću odaslanstva apoštolske Stolice, izvršitelj, ujedno „s mojom braćom, odsude, izjavljujem, da Nestorij, neprijatelj istine „i kvaritelj vjere, lišen je biskupske časti i zajedništva svijuh pravo-„slavnih biskupa"[1]. Za njima pak zaključi sveti Ciril: „Sabor eto već „je čuo što su oni (legati) izjavili u ime apoštolske Stolice, i cieloga „sabora Zapadnih biskupa. Pošto su oni dakle *izvršili odsudu presve-„toga biskupa Celestina, i potvrdili ono, što je Sabor izrekao* protiv je-„retiku Nestoriju, od potrebe je, da današnji i jučeranji akti sa pri-„jašnjim budu pridruženi, za da oni (legati) svojim podpisim označe, „da su privoljili"[2].

Iz svega ovoga pokazuje se vrhovna oblast Rimskoga Pape. Sve de znamenito u ovomu poslu. Celestin svojim legatim spominje, da ih šalje na Sabor, ne da se prigovaraju, već da sude; a Saboru javlja. kako je legatim dao nalog, da izvrše, što je on jurve bio odredio, Sabor sa svoje strane, kroz usta jednog od svojih članova, priznaje, a Celestinove poslanice i njegova predtečna odsuda, bile su im pravaci i pravilo za riešenje onoga velikog pitanja; a kroz usta drugoga pro-

(Nestorium) pronunciatum est . . . Quamobrem intelligat Nestorius, se a communione sacerdotii Ecclesiae catholicae alienum esse" (Ibid. col. 1295—1298).

[1] „ . . Nos etiam secuti sanctiones jam inde ab initio traditas a sanctis apostolis, et ab Ecclesia catholica . . nec non secuti formam Coelestini sanctissimi Papae Apostolicae Sedis, qui nos dignatus est hujus negotii executores suos mittere, et sanctae Synodi decreta; cognoscat Nestorius, se episcopali dignitate exutum, atque a tota Ecclesia, et communione omnium sacerdotum alienum esse" (col. 1298). „Et ego quoque auctoritate legationis Apostolicae Sedis, una cum fratribus sententiae executor existens, definio memoratum Nestorium, veritatis inimicum, fideique corruptorem . . . a gradu episcopalis honoris, et ab omnium praeterea sacerdotum orthodoxorum communione remotum esse" (col. 1299).

[2] „ . . . Quare cum ea quae a Coelestino . . dicta jam fuerant, (legati) executi sunt, sanctaeque Synodi . . sententiae contra haereticum Nestorium latae adstipulati sint; consequens est, ut eorum quae hesterno, hodiernoque die acta sunt, commentarii superioribus actis attexantur, ipsorumque pietati offerantur, quo propria obsignatione, ut moris est, planam faciant ac manifestam cum omnibus nobis canonicam assensionem" (Ibid.).

Digitized by Google

glasuje, da se saborska odsuda pokaziva pravedna time, što je jednaka sa onim, što je Celestin prije bio odsudio; pače, da sám Bog takovom je pokazuje po Celestinovu pismu. Legati pak proglasujuć Petra glavom sve vjere, poglavicom i glavom Apoštolâ, temeljem katoličanske Crkve: s njime Papu istovjetuju, jer Petar vavjek žive u svojim nastupnicim, Rimskim biskupim, i u njima sudi; te su zato svi biskupi uda, a Papa njihova glava. Nebi bilo moguće jasnije naglasiti Prvinstvo časti i oblasti Rimskoga Pape. A to je bilo osvjedočenje svijuh ondje nazočnih otaca, svega cieloga Sabora. Inače, kako bi se dalo istumačiti, da se nenadje izmed ono dvjesta biskupâ, polovica od kojih bijahu mitropoliti i, po svjedočanstvu svetog Vincencija Lerinskoga (Commonit. c. 31), tako učni i mudri, da su mogli maldane dojedan pitanja o vjeri pretresivati, kako se, velimo, izmed njih ni cigli nenadje, a da bi što na onakove izjave opazio? Ima i još. Legati tvrde, da su oni izvršitelji Papine odsude, i da njima, kao Papinim namjestnicim, pripada pravo potvrditi saborsku odsudu: te je i potvrdjuju. A Ciril upozoruje Sabor, da pošto su legati izvršili odsudu Papinu, i potvrdili saborsku odsudu, treba da sámi podpišu ono, što je prije njihova dolazka u prvoj sjednici bilo ustanovljeno. — Ako sve ovo nepokazuje, da je Papa glava sve Crkve i cieloga Sabora, mi neznamo što bi igda značiti moglo.

Nije sve ni ovim dovršilo. Sama odsuda Efežkoga Sabora, izrečena protiv Nestoriju u prvoj sjednici — dakle prije dolazka triju legata —, bjeločano pokazuje, što je Iztok o Papinoj oblasti vjerovao. Evo, kako je ista odsuda stilizirana: „Pošto Nestorij, izmed ostaloga, „nije se hotio odazvati na naš poziv, nit primiti biskupe, koje smo „mu bili poslali, bilismo usilovani poduzet iztragu njegovih bezbož„nosti; te, pošto smo iz njegovih listova i drugih njegovih spisa, kao „i govorâ, što je nedavno u ovom gradu držao, kako je bilo po svje„docima dokazano, ubiedili ga, da on misli i uči bezboštva: prisiljeni „(ἀναγκαίως κατεπειχθέντες) od svetih kanona i **od poslanice našega „svetoga otca** i sudruga Celestina, biskupa Rimske Crkve, stegnuti „potrebom i ne brez mnogih suza na žalobnu smo se ovu odsudu „sklonuli: Isukrst naš Gospodin, njime opsovan, po ovomu svetomu „Saboru izjavio je, da je on lišen svake biskupske časti, i odsječen „od svakoga crkvenog obćinstva“[1].

[1] „ . . . Coacti per sacros canones et epistolam sanctissimi Patris nostri et comministri Coelestini, Romanae Ecclesiae Episcopi, lacrymis su-

Digitized by Google

Ova odsuda, koja je od najglasovitijih, što su ikada bile u Crkvi izrečene, kako to dobro opaža Rohrbacher, veće preznamenitih stvari u sebi ima. Tu se vide svi biskupi jednoga vasionskoga Sabora, u najsvečanijem djelu javne njihove oblasti, gdje Papu svojim otcem zovu, i gdje izpoviedaju, da su od njegove poslanice, ne manje nego od kanonâ, prisiljeni bili izreći onu žalostnu, ali potrebitu odsudu. Dalje. Po Bossuetu, saborska izreka priznaje u Papinoj poslanici moć juridične odsude, koju se nebi moglo nepotvrditi, zašto je u bitnosti pravedna a valjana u formi, kao ona, što je od zakonite vlasti bila izdana (V. Rohrbacher, Vol. IV, p. 511—512).

Ima još jedna znamenita okolnost, koju treba zabilježiti.

Efežki Sabor u sedmoj sjednici protiv sukrivcem Nestorijevim utvrdjuje nekoliko kanonâ, i na čelo im stavlja sinodično pismo, svim crkvam namjenjeno, u kome su imenovani Ivana Antijokijskoga pristaše, brojem ih trideset i pet; te je o njima rečeno: „Sveti je Sabor jednodušno njih odsjekao od svakog crkvenog zajedništva i lišio svake svećeničke službe“ (Rohrbacher, Vol. IV, p. 527). Ipak Papa Celestin, akoprem najvećom zadovoljštinom primio zaključke Sabora, odsudu, protiv raskolnicim izrečenu, preinačuje i ublaživa: „O sukrivcem Ne„storijevim, piše Cirilu i otcima, koji Saboru bijahu prisustvovali, „štijem vašu odsudu proti njima, ništanemanje i ja ću odlučiti što „mi se pravedno vidi. Treba velikom opreznosti u sličnim slučajevima „postupati, po primjeru apoštolske Stolice. Ovo što govorim pokazuje „najbolje njezino postupanje napram pelagijancimà, kojim je ostavila „otvoren put, da na novo svoje dostojanstvo dobiju, ter bi se svidili. „Samo začetnici krivovjerstva, i oni od sukrivaca njihovih, koji su „imenice odsudom sve braće s njima bili osudjeni, nemaju biti prim„ljeni (već na pokoru). Ostali ako bi osudili krivovjerstvo i njegova „tvorca, te se katolicim izjavili, mogu na novo dobiti svoje dosto„janstvo i svoje crkve. A o Ivanu Antijokijskome, ako ima nade, da se „popravi, hoću da mu pišete, ako nebi mislio jednako kao i mi, „nebi pismeno novu bludnju osudio, Crkva će o njemu odlučiti kako „zahtjeva probitak naše svete vjere“ [1]*.

binde perfusi ad lugubrem hanc contra eum sententiam venimus: etc.“ (Ibid. col. 1211).

[1] „De his autem, qui cum Nestorio videntur pari impietate sensisse atque se socios ejus sceleribus addiderunt, quamquam legatur in eos vestra sententia, tamen nos quoque decernimus quod videtur. Multa perspicienda sunt in talibus causis, quae Apostolica Sedes semper aspexit. Quod loquimur Caelestianorum testantur exempla . . Habent si resipiscunt, copiam rever-

Digitized by Google

Poglavje V.

Četvrti vasionski Sabor (451).

(Kalcedonski).

Arkimandritu Eutiku dogodilo se ono, što latinski pjesnik reče: „*Dum vitant stulti vitia, in contraria ruunt*“. Boreć se protiv nestorijanstvu, čovjek kratkovid, maloga nauka i odveć slab bogoslov, nemoguć shvatiti ekonomiju kršćanske istine o Upućenju Sina Božijega, Nestorijevoj teoriji, koja je u Isukrstu, uz dvie naravi, dva sobstva proglasivala, Eutik protustavlja teoriju skrozi protivnu, učeći, da u Isukrstu, uz jedinstvo sobstva, nema nego jedina narav.

---

tendi: quod his solis non permittitur, quos proprie cum auctoribus haereseos omnium fratrum contstat subscriptione damnatos . . . Reliqui, quos cum hoc sentientes in communione ecclesiastica non habemus, ejiciantur e civitatibus suis, et se in nostro collegio noverint non futuros, nisi . . damnata cum auctoribus sociisque damnantes, se profiteantur catholicos Sacerdotes . . . Antiochenum vero, si habet spem correctionis, epistolis a vestra fraternitate volumus conveniri, ut nisi quae sentimus, senserit, novellam blasphemiam, eodem exemplo, scripta sua professione condemnans, intelligat de se quoque Ecclesiam, quod fidei nostrae respectus imperat, ordinare“ (Migne, Patrol. Lat. T. L, col. 542).

* O Trećem vasionskom Saboru evo što piše „*Kiril i Metodije*“: „III. vasionski sabor nije smatrao ničim osobitim vlast pape u svoje vreme. On je ustanovio avtokefalnost Kiparske crkve i proglasio je Kiparskog mitropolita nezavisnim od svakog drugog starijeg episkopa. Da je ona u zavisnosti ikada bila od Rima — mi ne znamo, *a prilično smo vični aktima vasionskih sabora.* Znamo samo da je papa Kelestin osudio bio svečano Nestorija, ali osuda ta nikakva značaja za vasionsku crkvu nije imala sve dotle, dok III ovaj sabor nije razabrao djelo Nestorijevo i utvrdio osudu“ (str. 211). — Što se tiče drugog diela ove objekcije, naime, da odsuda Celestinova nije imala nikakva značenja za Crkvu, dok ju Sabor nije potvrdio, nije nam se na nj osvrćati; pokle, kako smo dokazali, iz saborskih akta, jasno je kao sunce, da je Sabor smatrao predtečnu odsudu Celestinovu svojim *pravilom*, te da nije Sabor Celestinovu odsudu utvrdio, nego da je Celestin, u osobi svojih legata, saborsku odsudu potvrdio. A što se tiče prvog diela, u komu se napominje autokefalnost Ciparske crkve ustanovljena u III Saboru, nemožemo pojmiti, kako čovjek može ozbiljno odatle objekciju praviti protiv Papinu Prvinstvu u Crkvi. Što ulazi u to Papino Prvinstvo i Rim? U sedmoj sjednici Efežkoga Sabora, Regin Ciparski biskup, ujedno sa svojim drugovima, Zenonom i Evagrijom prikaza Saboru pismenu tužbu, *ne protiv Rimu*, već protiv Ivanu Antijokijskomu, jer je ovaj prisvojavao pravo redjenja biskupâ za otok Cipar, dočim takovo

Digitized by Google

Bludnju Eutikovu najprije osudi (448) Carigradska σύνοδος ἐνδημοῦσα[1]. Zatim Flavian Carigradski biskup oznanjuje o istoj bludnji Leona velikoga; a ovaj svojom dogmatičnom poslanicom, upravljenom Flavianu, dočim najdivnije razvija crkveni nauk ob otajstvu Upućenja i dava naputke, kako treba napram Eutiku postupati, ter bi se svidio, označiva još jednu njegovu krupnu dogmatičnu pogrešku, koju Carigradski sabor nije bio ni spazio. U to Dioskor, Aleksandrijski Patrijarka, stane uz Eutika, te u Efežkomu *razbojničkomu saboru* (448), dade osuditi Flaviana. Ovaj se prizva na sud Papin (V. str. 188—189); ali ta apelacija tolikom srdžbom napuni Dioskora, da se namah svojim rukam učini svotogrdnim krvnikom onoga zatočnika svete vjere. Po za smrti Teodosija mladjega (450), stupivši na prestol Marcian, Papa Leon bijaše prvi zaiskao, da bi sveobći Sabor bio sazvan; samo što je želio, zarad navale Unâ, do mirnijeg vremena da bude odgodjen: „*Poposceram*, ovako piše Marcianu, *a gloriosissima clementia vestra, ut Synodum quam ad reparandam Orientalis Ecclesiae pacem etiam a nobis petitam, necessariam judicatis, aliquantisper differri ad tempus opportunius juberetis*“ (Ep. 73). Ali jer je Marcian želio, da se čim prije Sabor sakupi za mir Crkve i države, Leon privolji i tomu. „*Superest*, rieči su Marcianove, upravljene Leonu, *ut si placuerit tuae Beatitudini in has partes advenire, et Synodum celebrare, hoc facere religionis affectu dignetur, nostris utique desideriis vestra Sanctitas satisfaciet et sacrae Religioni, quae utilia sunt decernet*“ (Inter Opp. S. Leon T. I, p. 170); a Leon mu odgovara: „.. *quia pio studio humanis negotiis divina praeponitis, et rationabiliter ac religiose Regni vestri viribus creditis profuturum, si nulla sit in Sacerdotum sensibus dissonantia, .. ego etiam vestris dispositionibus non renitor*“ (loc. sup. cit.). O toj privolji apoštolske Stolice imamo još jedno svjedočanstvo Leonovo u Epistoli 87 upravljenoj biskupim Iz-

redjenje po kanonim je spadalo na pokrajinski sinod. Pošto Ivan Antijokijski nije bio nazočan, i nemogao opravdati svoje postupanje, Sabor u obće samo odredjuje: ako Antijokijski biskup običajem nije bio ovlašćen, da redi biskupe za Cipar, kao što su pismeno i ustmenice biskupi onog otoka izjavili, neka oni sami, po kanonim i običaju, imaju oblast biskupe rediti. Istoga se pravila, veli Sabor, treba držati i u drugim pokrajinam; tako da nikakav biskup nema prisvajat to pravo u pokrajinam, koje mu od. pamtivjeka nisu podredjene (Rohrbacher, Vol. IV, p. 526; Mansi, T. IV, col. 1465 et seq.).

[1] O takovim saborima, V. Thomassini, Vet. et Nov. Ecc. Disc. P. II, Lib III, c. 43—44.

Digitized by Google

točnim, koji udioništvovali bijahu Kalcedonskomu Saboru. U njoj Leon ponavlja, da je ovaj Sabor bio sakupljen „*ex praecepto Christianorum Principum, et ex consensu Apostolicae Sedis*".

Sabor dakle Kalcedonski bi otvoren 8 Oktobra 451 godine, predsjedujuć istomu Papa Leon u osobi svojih legata, kako nam svjedoče ne samo povjestničari Fakundo, Liberato i Evagrij (apud Nat. Alex. Saec. V, Diss. 11, Qu. 1), nego i sám Leon i saborski akti. Leon bo pišuć caru Marcianu o svome legatu Paskazinu, veli: „*. . . praedictum fratrem et Coepiscopum meum vice mea Synodo convenit praesidere*" (Ep. 69); a u poslanici upravljenoj istomu Saboru: „*In his fratribus Paschasino et Lucentio Episcopis, Bonifacio et Basilio Presbyteris, qui ab Apostolica Sede directi sunt, me Synodo vestra fraternitas aestimet praesidere*" (Ep. 72). U aktim pak sabora nalazimo odnosne izjave istih legata, kako ćemo viditi kašnje; a ovdje budi nam dosta spomenuti izjavu cieloga Sabora u sinodičnom pismu, upravljenu Leonu. „*Quibus* (biskupim sakupljenim) *tu quidem, sicut membris caput, praeeras in his qui tuum tenebant ordinem*" (Inter Opp. S. Leon. M. T. 1, p. 181).

Pri otvorenju Sabora evo odmah naglašene vrhovne Papine oblasti. Paskazin sa svojim drugovima, ustavši na noge, reče: „Mi „imamo naredbu, koju nam je dao preblaženi i apoštolski čovjek „Papa Rima, *glave svijuh crkava*, kojom naredbom njegovo se apo„štolstvo udostojalo zapovjediti, da Dioskor nema sjediti u Saboru, „već neka bude uveden kao obtuženik, da se sasluša. Zato vaše vele„možtvo neka naredi, da on izadje, il ćemo inače iz Sabora izaći „mi"[1]. A kad sudci žapitaše: Koja je dakle to osobita tužba protiv prečastnomu biskupu Dioskoru? Lucenciji drugi legat, odgovori: „Treba da on dade razlog svoga suda; pošto je prisvojio oblast sudca, „koja ga nije išla, *i usudio se sakupiti sabor, brez da je na to apo„štolskom Stolicom bio uoblašćen; što nikada nije bilo prosto, niti je „učinjeno*"[2]. Ovakove izjave Papini legatâ bile bi se Saboru sasma

[1] „Beatissimi atque apostolici viri Papae Urbis Romae, quae est caput omnium Ecclesiarum (κεφαλῆς ὑπάρχοντος πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν) praecepta habemus prae manibus, quibus praecipere dignatus est ejus Apostolatus, ut Dioscorus non sedeat in Concilio, sed audiendus intromittatur. Hoc nos observare necesse est. Si ergo praecipit vestra magnificentia, aut ille egrediatur, aut nos eximus" (Mansi, T. VI, col. 579—582).

[2] „Judicii sui necesse est eum dare rationem, quia cum personam judicandi non haberet, praesumpsit, et synodum ausus est facere sine auctoritate Sedis Apostolicae, quod nunquam licuit, nunquam factum est" (Ibid. col. 582).

Digitized by Google

čudnovite prikazale, i kao mahnite pretjeranosti, kad Papa nebi bio imao pravu oblast nad svim crkvami. Kako? Papin legat proglasujuć, da je Rim glava svijuh crkava, naredjuje jednomu Patrijarki, da ostavi mjesto sudca a zauzme ono obtuženikâ, i predbacuje mu, kao težki prekršaj, što se usudio, brez dozvole svete Stolice, sabor držati: pa to neizazivlje od strane otaca ni jednog prosvjeda, ni jednog prigovora, nit samo jedne opazke, nit začudjenja, nit nezadovoljstva! Nasuprot, to im se sasma naravno čini, i Dioskor ostavlja svoje mjesto i idje na sred skupštine, da na osvade odgovara.

U trećoj sjednici (13 oktobra), Julian Ipepski biskup pozivlje Papine legate, kao one, koji su imali oblast (τὸ κῦρος) presvetog Nadbiskupa Leona, neka protiv Dioskoru izreku odsudu, pošto se s njima svi saborski otci podpuno slažu. Paskazin pita, koja je misao Sabora. A Sabor, kroz usta Antijokijskog Patrijarke Maksima, odgovara: „Kako se vašoj svetosti vidi, i mi uz to pristajemo: ὃ δοκεῖ τῇ ὁσιότητι ὑμῶν, καὶ ἡμεῖς σύμψεφοι γινόμεθα". Legati dakle, izjavljujuć pred Saborom, da bi Dioskoru prošla bezakonja možda bila prošćena, kad nebi bio nadodao novo (bezakonje) još grdnije, naime, što se usudio ekskomunikaciju napisati proti samomu Papi Leonu, izustiše sliedeću odsudu: „Zato presveti i preblaženi Arkibiskup velikoga i staroga „Rima, Leon, po nami i po ovomu svetome Saboru, ujedno sa pre„blaženim Petrom Apoštolom, *koji je kamen i podumjenta katoličanske „Crkve i temelj prave vjere,* svrgao ga je s biskupskog dostojanstva i „izključio od svake svećeničke službe. S toga neka, o spomenutom „Dioskoru, i sveti Sabor odluči kako pravila zahtievaju"[1]. — Ovdje se stavlja Papa u odnošaj starešinstva prema Saboru, pošto se kaže, da je on, koji po Saboru svrgnjiva Dioskora i lišava ga biskupske časti i svake svećeničke službe; a to s toga, jer je on nastupnik

[1] „Sed tamen talibus ab eo audacter commissis deliberabamus, ut de priore sua pessima actione aliqua ei praestaretur clementia . . . Sed quoniam secundis excessibus, priorem iniquitatem valde transcendit, (praesumpsit enim et excommunicationem dictare adversus sanctissimum, et beatissimum Archiepiscopum magnae Romae Leonem) . . Unde sanctissimus, et beatissimus Archiepiscopus magnae et senioris Romae Leo, per nos, et per praesentem sanctam Synodum; una cum ter beatissimo, et omni laude digno beato Petro Apostolo, qui est petra et crepido catholicae Ecclesiae (ὅς ἐστι πέτρα, καὶ κρηπὶς τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας), et rectae fidei fundamentum (καὶ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ὁ θεμέλιος) nudavit eum tam episcopatus dignitate, quam etiam et ab omni sacerdotali alienavit ministerio" (Ibid. col. 1046—1047).

Digitized by Google

Petrov, koji je kamen i podumjenta katoličanske Crkve i temelj prave vjere. Ovako je u Kalcedonskomu Saboru kršćanskom istinom bilo smatrano ono, što osudjuje teorija današnje Grčko-Iztočne crkve. Inače, zašto otci nebi bili prosvjedovali? Kako bi bili s Anatolijom odgovorili: „Pošto u svemu ja pristajem uz apoštolsku Stolicu, pristajem takodjer na osudu Dioskorovu“ [1]?

Sabor medjutim javljajuć caru Marcianu Dioskorovo svrgnuće, kaže mu, kako je on to zaslužio za sliedeće uzroke: 1. zašto nije dao, da u Efežkomu saboru (449) bude proštivena poslanica Leonova; 2. zašto je Eutiku crkveno obćinstvo i upravljanje manastirâ povratio, poslje neg je nauk onoga krivovjerca od istog Leona bio osudjen; 3. što je najviše, i čime je završio svoje opačine, zašto je nekakvim pismom od izobćenja protiv svetomu Papi Leonu, podigao glas proti samoj apoštolskoj Stolici, i zašto se Saboru uzprotivio[2].

U sedmoj sjednici buduć došli do nagodbe Maksim Antijokijski i Juvenal Jeruzolimski, prvi izjavljuje pred Saborom: „Prečastni Juvenal i ja, iza duga prepiranja, ugovorilismo, nek Antijokijska „stolica, koja je Petrova, ima dvie Fenicije i Arabiju, a Jeruzolimska „tri Palestine, ako je to po volji našemu častnom otcu Leonu, Arki„biskupu velikoga Rima, koji hoće da neoskvrnjeni budu kanoni svetih „otaca“ (Rohrbacher, Vol. IV, p. 671). Znamenita je zaisto ova stvar. Maksim, tražeći od Sabora potvrdu svojoj nagodbi s Juvenalom, ostavlja je *in suspenso* do Papina odobrenja.

U osmoj sjednici, u kojoj se Teodoretova stvar pretresala, Papina oblast još se bolje pokazuje. — Pošto Papa Leon bijaše odlučio, da Teodoretu ima biti povraćena stolica; usljed izjave Teodoretove o Ne-

[1] „Haec eadem Apostolicae Sedi per omnia sapiens, concors sententiae efficior super damnatione Dioscori“ (Ibid.).

[2] „ . . . Primum quidem, quia epistolam a sanctissimo archiepiscopo senioris Romae Leone directam ad . . Flavianum . . recitari prohibuit . . . Secundo vero, quia Eutychi . . . tam sacerdotium quam monachorum principatum ante decretum synodale irregulariter reddidit; et haec, cum sanctissimus et beatissimus magnae Romae Archiepiscopus Leo per easdem litteras convenientia decrevisset, et scelestam Eutychis in scriptis damnasset perfidiam . . . . Et forte super tantis ac talibus iniquitatibus veniam adipisci potuisset, si per dignam poenitentiam adsciscerat medicinam ab hoc universali concilio. Sed quoniam super alias suas nequitias et adversus ipsam Apostolicam Sedem latravit, et excommunicationis litteras adversus sanctissimum et beatissimum Papam Leonem facere conatus est, . . et adversus praesentem sanctam universalem magnam Synodum procax existens . . . decenter . . sacerdotio est nudatus“ (Ibid. col. 1098—1099).

Digitized by Google

storiju i Leonove odluke, Sabor jednoglasno zavapi: „Dostojan je „Teodoret svoje stolice! Neka bude svojoj crkvi povraćen! . . Živio „Arkibiskup Leon! Odsuda njegova, jest Božija odsuda!“[1].

U desetoj sjednici, pitajuć carski sudci, da bude proštiveno što je ustanovljeno u (razbojničkomu) Efežkome saboru protiv biskupu Ibi, legati se oprieše, navodeć razlog, da je Papa osudio onaj sabor, i izjavio ništavnim sve, što je bilo učinjeno, osim redjenja Maksima Antijokijskoga[2]. Jednako se izrazi i Anatolij Carigradski protiv onomu saboru, izuzam samo onaj kraj, koji je Maksima gledao, „jer presveti Rimski Arkibiskup Leon, primivši ga u svoje obćinstvo, sudio je, da on ima vladati Antijokijskom crkvom“[3].

Nego, gdje još bolje sjaje velika Papina slika, to je, pri odličnu poštovanju, kojim Leonovu dogmatičnu poslanicu otci proslaviše.

Papa Leon, poslanicom upravljenom Saboru, bio zabranio svako daljnje prepiranje o vjeri (V. gori, str. 319—320). U drugoj dakle sjednici, zahtievajuć carski zastupnici, da otci odmah nastoje vjeru utvrditi, Cekropij Sebaštenski biskup reče: „Što se na Eutikovo krivo„vjerstvo odnosi, presveti *Rimski Arkibiskup već je dao pravilo* (ἐπὶ „τούτοις τύπος ἐδοθή παρὰ τοῦ ἁγιοτάτου ἐν Ρώμῃ ἀρχιεπισκόπου): mi „njega sliedimo, i svi smo njegovu poslanicu podpisali“. Tu izjavu ostali biskupi potvrdiše, vapijuć: „Svi mi tako govorimo: zadosta je „što je bilo istumačeno; *nije prosto izdavati drugo tumačenje*“[4]. Zatim

[1] „Omnis jam dubitatio de Theodoreto . . soluta est; quippe et Nestorium coram nobis anathematizavit, et . . a Leone susceptus est . . . Theodoretus dignus est sede. Archiepiscopo Leoni multos annos. Post Deum Leo judicavit“ (Mansi, T. VII, col. 190).

[2] „Vicarii Sedis Apostolicae, per Paschasinum dixerunt: Synodus proferri non potest . . . Si ergo et a . . ssmo et beatiss. Romanae urbis Episcopo, omnia quae ibi gesta sunt, vana sunt habita, claret, quia et . . episcopus Antiochenae civitatis extra haec est, quem post haec beatissimus Episcopus in propria communione suscepit“ (Ibid, col. 258).

[3] „Anatolius . . dixit: Igitur definimus nihil horum valere, quae in in illa . . sunt confecta, nisi illud circa sanctissimum Maximum magnae Antiochenae civitatis Episcopum: quoniam et sanctissimus Leo Romanus Archiepiscopus in communionem eum recipiens, praeesse eum Antiochensium judicavit ecclesiae: quam formam sequens (ᾧ τινι τύπῳ ἀκολουθῶν) et ipse approbavi, et praesens omne sanctum concilium“ (Ibid.).

[4] „Emerserunt quae ad Eutychem pertinebant, et super iis forma data est a sanctissimo Archiepiscopo Romanae urbis, et sequimur eum, et Epistolae omnes subscripsimus. Reverendissimi episcopi clamaverunt: Ista omnes dicimus, sufficiunt quae exposita sunt; alteram expositionem non licet fieri“ (Mansi, T. VI, col. 954).

Digitized by Google

buduć bila proštivena ista poslanica, biskupi stadoše klicati: „To je „vjera otaca: to je vjera Apoštolâ! Mi svi tako vjerujemo: tako „vjeruju svi pravoslavni. Anatema onomu tko nevjeruje! *Petar je pro-„govorio kroz usta Leonova*“[1]. I ti se glasovi čuše, brez da je Leonova poslanica ikakvu pretresanju bila podvržena; jer, akoprem mali broj biskupâ bijaše nekoje sumnje ob istoj podigao, s uzroka, što nisu razumjeli smisao svake izreke (kako i sami kažu, veleć, da su im Papini legati sumnje razpršali, razjasnjujuć im „*quae linguae obscuritas subnotabat*“), Sabor nehtjede, da se o nauku iste poslanice pretresa. Dapače, kad u četvrtoj sjednici trinaest Egipatskih biskupa, sasvim da izrično bijahu anatemizirali Eutika i njegove pristaše, čim nehtijahu podpisati Leonovu poslanicu od samog straha, da ih eutikijanci nebi pobili, sav Sabor zavapi: „Tko neće da podpiše Leonovu poslanicu, „jeretik je“. Isto ponovi u petoj sjednici: „Mi vjerujemo, kao i Leon: „tko drugčije vjeruje, eutikijanac je“[2].

Još nismo dovršili nacrt slike Papine u IV vasionskom Saboru.

Nahodimo jošter u aktima ovoga sabora naslov *sveobćeg biskupa*, priznat Rimskomu Papi. — Pri trećoj sjednici Atanasij svećenik Aleksandrijske crkve bijaše podnio pismenu tužbu protiv Dioskoru; a jednako i dva diakona iste crkve, Teodor i Iskirijon, i svjetovnjak Sofronij: svaki napose. Sva 4 njihova pisma nosahu sliedeći nadpis: Presvetomu i *sve-„obćemu Nadbiskupu* i Patrijarki velikoga Rima, Leonu, i svetomu sve-„obćemu Kalcedonskomu Saboru“[3]. Otci buduć činili proštiti ta pisma, dadoše ih u akte uvrstiti. Isti naslov nalazimo u podpisim Papini legatâ: „Paskazin biskup, namjestnik Leona moga gospodara *i biskupa sveobće „Crkve* (τῆν οἰκουμενικῆς ἐκκλησίας ἐπισκόπου) grada Rima, predsjedovajuć „Saboru, odredih, privoljih, podpisah“[4]. Ovako i Lucencij i Bonifacij.

[1] „Haec Patrum fides, haec Apostolorum fides. Omnes ita credimus, orthodoxi ita credunt. Anathema ei qui ita non credit. Petrus per Leonem ita loquutus est“ (Ibid. col. 971).

[2] „Omnes reverendissimi episcopi clamaverunt. Qui non consentit epistolae . . Leonis, haereticus est . . . Subscribant Epistolae Leonis. Qui non ei subscribit haereticus est“ (Mansi, T. VII, col. 54—55). „ . . episcopi clamaverunt: ut Leo, sic credimus. Qui contradicunt Eutychianistae sunt“ (Ibid. col. 106).

[3] „Sanctissimo et beatissimo universali Archiepiscopo (οἰκουμενικῷ ἀρχιεπισκόπῳ), et Patriarchae magnae Romae Leoni, et sanctae universali Chalcedonensi Synodo“ (Mansi, T. VI, col. 1011).

[4] „Paschasinus Episcopus, Vicarius Domini mei beatissimi et apostolici viri atque universalis Ecclesiae Papae urbis Romae Leonis, Synodo praesidens, statui, consensi et subscripsi“ (Mansi, T. VII, col. 135).

Digitized by Google

Najsjajnije pak izjave o Papinu Prvinstvu stoje u sinodičnom pismu, kojim Sabor moli, da mu Papa potvrdi odluke. „Ako je, vele „otci, Isus obećao, da će biti gdje su dva oli tri u njegovo ime sa„brani, koliko veće imamo vjerovati, da je on osobito pomagao okolo „520 svećenikâ, koje niti ljubav domovine, niti strah truda, nisu „mogli zauzbiti, da nedodju svjedočiti o vjeri u Saboru, gdje u osobi „onih, što su Tebe zastupali, *Ti si predsjedovao*, *kao glava udima „Tvojim*". (Malo niže vele, da je njemu Spasitelj povjerio čuvanje vinograda, naime, ciele Crkve). . . . „Ono dakle, što smo mi odredili, „udostoj se, otče presveti, smatrati kao da si sám učinio. Istina je, da „su legati Tvoje svetosti snažno se uzprotivili ovoj odluci (govore o 28 „kanonu); ali su oni bez sumnje time hotili Tebi tu čast pridržati, „*neka se uzmogne Tebi pripisati uzdržanje mira, kao što i vjere* . . . „Mi te dakle molimo, da Tvojom odlukom naš sud počastiš: te kako „smo mi uz *našu glavu u dobru prionuli, tako i glava sinovima neka „udieli što je pristojno* . . . A neka upoznaš, da ništa iz pristranosti, „ili neprijateljstva mi nismo uradili, šaljemo ti akte svega ovoga „posla, da ih *Ti potvrdiš i odobriš*"[1].

Što se tiče 28-og kanona, koga nepodpisaše nego 184 biskupa od 530 (ili 600 kako drugi hoće), što ih bijaše na Saboru (Rohrbacher, Vol. IV, p. 675), mi smo na drugom mjestu govorili (V. str. 320).*

[1] „ . . Quibus tu quidem, sicut membris caput, praeeras in his qui tuum tenebant ordinem benevolentiam praeferens" . . . „Et post haec omnia, insuper et contra ipsum, cui vineae custodia a Salvatore commissa est, extendit insaniam, id est contra tuam quoque apostolicam sanctitatem; et excommunicationem meditatus est contra te, qui corpus Ecclesiae unire festinas" . . . „Rogamus igitur, et tuis decretis nostrum honora judicium; et sicuti nos capiti in bonis adjecimus consonantiam, sic et summitas tua filiis quod decet adimpleat" (Inter Opp. S. Leon. M. Ed. Venetae 1748, T. I, p. 181—182).

* „*Kiril i Metodije*" nečineć se ni vješt ob ovomu svemu, što smo mi iz saborskih akta donieli, evo što piše o Kalcedonskom Saboru: „IV vasionski razbirao je pitanje o Evtihiju. Sveti papa Lav napisao je i upravio Flavijanu episkopu Carigradskom znamenitu onu poslanicu, u kojoj je najdivnije izložena bila nauka evangelska. Ta je poslanica bila primljena sa najvišim odobrenjem koliko na Zapadu, toliko i na Istoku; pak opet ona, premda zaslužuje više nego ikakvoga drugoga pape nazov epistola ili *constitutio dogmatica*, ipak ona je samim papom podvrgnuta bila saboru i sabor je tek proglasio svoje utvrdjenje iste poslanice i osudio Evtihija. Kakva razlika izmedju ovoga postupanja svetitelja Lava sa onim iz *constitutio dogmatica* „*Pastor aeternus*" riečima: *Romani pontificis definitiones ex sese, non autem ex consensu Ecclesiae, irreformabiles esse!*

Digitized by Google

Poglavje VI.

Peti vasionski Sabor (553).

(II. Carigradski).

Papa Agapit svojom apoštolskom oblašću, sám po sebi, razumjemo reći, brez ikakva sabora, bijaše osudio Carigradskog Patrijarku Antima s njegovim pristašam, Severom Antijokijskim i Petrom Apamejskim, oduzimljuć im biskupsko dostojanstvo, svaku svećeničku

Ne samo što svetitelj Lav nije smatrao sebe nepogrješivim; nego piše episkopima Galije da njegova poslanica moći će biti pravilom vjere tek onda kad je sveobći sabor episkopa utvrdi". Po istoj knjizi, ovo je: *učenje IV vasionskoga sabora o prvenstvu rimskoga episkopa.* — Govoreć o Papi Leonu mi smo upravice odgovorili na ovaj prigovor (da je *sám Papa Saboru podvrgao svoju poslanicu*); ipak budi nam prosto ovdje nešto ponoviti. Leon piše otcim Sabora: „Odbacivši sasma, predraga braćo, dr„zovita prepiranja protiv Bogom nadahnutoj vjeri, neka ušuti oholo ne„vjerstvo zašlacâ. Ne budi prosto braniti, što nije prosto vjerovati, *pokle „mojim pismom, upravljenim Flavianu,* na temelju svetog Evandjelja i „po nauku prorokâ i Apoštolâ *najpodpunije i najjasnije bilo je označeno,* „što pobožno i iskreno treba izpoviedati ob otajstvu Upućenja Gospodina „našega Isukrsta" (Ep. 72). Carici pak Pulkeriji javlja: „Poslao sam čast„nomu Saboru dotično pismo, neka braća sakupljena uzmognu znati, *kakova „im se pravila treba držati pri ovome sudu*" (Ep. 75). A caru Marcianu: „Zato molim i zaklinjem samim Gospodinom našim Isukrstom Tvoju „milost, da u ovome Saboru nipošto *nedadeš, da se o vjeri pretresa, po„što već nikakve sumnje nema*" (Ep. 73). Napokon u poslanici pisanoj Teodoretu: „Što je *prije po meni Gospodin odlučio,* to je utvrdio ne„opozovivim privoljenjem sve braće, hotijuć on time pokazati, da je uprav „od samog njega poteklo ono, što od prve izmed svih stolica razsudjeno, „sudom svega kršćanskog svieta bilo je primljeno: tako da su i u tome „uda se držala glave svoje. Tim se pak više možemo radovati čim ne„prijatelj, koliko je žešće bio napao, toliko je golemiji poraz dočekao. „Jerbo, da nitko nebi posumnjao, da su ostale stolice privoljile samo od „udvornosti napram onoj, koja je od Gospodara svijuh na čelo ostalih bila „stavljena, našlo se nekojih, što su u Saboru mojoj se odsudi opirali. I „dok neki, otcem nesklada potaknuti hoće da protuslove, Tvorac svake, „dobrote ono zlo znade okrenuti, na dobro; zašto istina i sjajnija postaje, „i bolje se u srdcima ukorenjuje, kada iztraga potvrdjiva *ono, što nas je „vjera prije naučila*" (Ep. 93). — Papa Leon dava pravilo Saboru, i neda, da se o vjeri pretresa, jer o tomu već nikakve sumnje nemože da bude; pokle je on, poslanicom upravljenom Flavianu, najpodpunije i najjasnije označio što treba izpoviedati o Upućenju Sina Božijega, protiv novoj Eutikovoj bludnji. On tvrdi, da je sám Bog po njemu, prije Sabora, to odlučio; i

Digitized by Google

službu i samo ime katolikâ. Zatim na molbu cara Justiniana, svećenstva i puka predstavi Carigradskoj crkvi učenog i pobožnog Menu, i svojom ga rukom posveti. Ovaj historični čin Grčko-Iztočna crkva spominje u svojoj liturgiji (V. De Maistre, Du Pape, p. 64). Uz to Iztočni arkimandrite, brojem ih 96, po Marianu svećeniku i eksarku

---

da prije Sabora, po njemu je bilo rasudjeno eutikijansko pitanje. Jamačno, ovo je na antipodim prema onomu, što objekcija tvrdi. A odatle se sbilja vidi, da izreka spomenuta u objekciji: *Romani Pontificis definitiones ex sese, non autem ex consensu Ecclesiae, irreformabiles esse,* nije nego najvjerniji odjek Leonova glasa. A što objekcija veli, da je Leon izjavio Galikanskim biskupim, da će njegova poslanica moć biti pravilom vjere, tek onda kad je sveobći Sabor utvrdi; i to je *a priori* izmišljeno. U svemu bo, što je o tome predmetu Galikanskim biskupim Leon pisao, nema takove izjave. Poslanica, koju „*Kiril i Metodije*" spominje pisana je *iza dovršena* Kalcedonskoga Sabora: kako bi dakle Leon bio mogao kazati, da njegova poslanica *moćiće tek onda biti pravilom vjere kad je sabor episkopâ utvrdi?*

Nego vriedno je da čujemo što je Leon u Galiju pisao. — Najprije šalje svoju poslanicu, pisanu Flavianu, nalažuć Arleskomu biskupu Raveniju, da je priobći svim Galikanskim biskupim: „*Hoc dilectioni tuae specialiter delegantes, ut solicitudine vigilantiae tuae, Epistola nostra, quam ad Orientem pro fidei defensione direximus, vel sanctae memoriae Cyrilli, quae nostris sensibus tota concordat, universis fratribus innotescat: ut certiores effecti contra eos, qui Incarnationem Domini pravis persuasionibus aestimant temerandam, spirituali se virtute praemuniant*" (Ep. 51). To je bilo priobćenje poslanice, koja nosi nadnevak *3 Nonas Maji*, 450 godine. Pri svrhi 451, Galikanski biskupi sakupljeni u sabor, odgovaraju Leonu, veleć mu, da su njegovo pismo kao vjerovanje primili: „*quae Apostolatus vestri scripta, ita ut Symbolum fidei, quisquis redemptionis sacramenta non negligit, tabulis cordis ascribit*" (Inter Opp. S. Leon. M. T. I, p. 177). Leon zatim, dne 1 Februara 452, piše im poslanicu, na koju se objekcija pozivlje. U njoj Papa oznanjuje ih o Kalcedonskome Saboru, i kaže: „Znam, da je dobro što sam našoj braći i sudrugovim Iztočnim označio, da o Upućenju Gospodina našega Isukrsta, po evandjelskom i apoštolskom nauku, svi jednako imamo izpoviedati, i da nikakva njihova prigovaranja nebi nas činila vjerovati o tomu velikomu i spasonosnomu svetotajstvu drugčije, neg smo naučili i nego učimo druge, po predaji svetih otaca i po nepromjenivom Simbolu, buduć bili od sveobće Crkve osudjeni sada Eutik, a prije njega Nestorij, kojizih, ter bi tko hotio krivovjerstva slieditи, sam bi se odtrgao od kršćanskog jedinstva. Nitko bo više nemože se izpričavati neznanstvom, ili neshvaćanjem smisla; pošto Sabor od maldane 600 biskupâ u tu svrhu (da digne izliku neznanstva) sakupljen, prestrigao je put svakomu daljnjemu cjepidlačenju; jer moji legati Božijom su pomoći dobro podnieli se, da je ne samo

Digitized by Google

Carigradskih manastira prikazaše Agapitu pismo, kojim, tužeći se na acefale, sljedbenike Dioskora i Eutika, moljahu Agapita, ekumeničkog Patrijarku (ovaj naslov nosi pismo), da bi Crkvu od onih vukova oslobodio. Papa usljed toga pozove Sabor; ali u to umre u Carigradu (17 Aprila 536).

Medjutim car Justinian, komu je najveća briga bila argumentirati o bogoslovnim pitanjim i duge vjerozakonske rasprave pisati,

biskupim, no i svjetovnjim poglavarim i vlastima kršćanskim, kao što i svim redovim svećenstva i puka, sasma se očevidno pokazalo, da je ono prava katolička i apoštolska vjera, koju čistu i od svake ljage neoskvrnjenu propovjedamo, kako smo je primili, i koju smo sada obranili, pristajanjem uz istu vasionog svieta". A malo niže, pokle im bijaše predočio bludnju Nestorijevu i Eutikovu, nadodava: „Sveti Sabor bogomilom jednodušnosti pristajuć uz moja pisma, koja svoju snagu primaju iz vlasti i zaslugâ moga gospodara, blaženog Apoštola Petra, mržnjom odbacio je te diavolske nauke, i onu je sramotu od Crkve odsjekao": „*Et merito nos cognoscimus Fratribus et Coepiscopis nostris Orientalibus intimasse, quod secundum Evangelium Apostolicamque traditionem de Incarnatione D. N. J. C., una esset omnium nostrum et indiscreta confessio; neque ullis eorum disputationibus detineri, ut aliter aliquid de summi et salutiferi sacramenti veritate sapiamus, quam ex praedicatione sanctorum Patrum et ex auctoritate incommutabilis Symboli didicimus ac docemus, damnatis ab universali Ecclesia, et nunc Eutyche, et antea Nestorio. Quorum si quis non ferendis impietatibus inhaerere delegerit, ipse se a corpore christianae unitatis abscindit. Non enim ultra jam cuiquam excusationis refugium de ignorantiae inscitia, vel de intelligentiae difficultate conceditur: cum ob hoc ipsum sexcentorum fere Fratrum Coepiscoporumque nostrorum Synodus congregata, nullam artem ratiocinandi, nullum eloquium disserendi contra fundamentum fidei divinitus inspiratae permiserit; quoniam annitentibus per auxilium gratiae Dei Fratribus et Vicariis nostris, quorum plenissima extitit in omni actione devotio, non solum Sacerdotibus Christi, sed etiam Principibus et potestatibus christianis, cunctisque clericis, plebibus, ordinibus, plene atque evidenter apparuit, hanc esse vere Apostolicam et Catholicam fidem, ex divinae pietatis fonte manantem, quam sinceram et ab omni faece totius erroris alienam, sicut accepimus, predicamus, et universo jam mundo consentiente defendimus . . . . Quae diabolicorum sensuum prodigiosa commenta, sancta nunc Synodus, humilitatis nostrae scriptis, autoritate Domini mei beatissimi Petri Apostoli et merito roboratis, religiosa unanimitate consentiens, hoc ab Ecclesia Dei amputavit opprobrium*" (Ep. 77, T. I, p. 179).

Još ima jedna Leonova poslanica Galikanskim biskupim (Ep. 82), kojom priobćiva im odsudu Kalcedonskoga Sabora. Mi smo i nju proštili; ali ni u ovoj nema, ma same rieči, koja bi prigovoru u prilog išla.

Digitized by Google

stao da brani protiv acefalim Kalcedonski Sabor; i već bio pripravio razglas protiv njima, kao što prije bijaše učinio protiv origenistim. To začuvši Teodor, arkibiskup Cezarejski u Kapadociji, tajni privrženik acefalâ, pomoćju carice Teodore, nadje način, kako će Justiniana odvratiti, da razglas protiv acefalim neproglasi; prikazujuć, naime, caru, da acefali jedino zato nemogu da se sklone Kalcedonski Sabor priznati, što u istomu bili su pravoslavnim proglašeni Teodor Mosvestski, Iba Edeski i Teodoret Cirski, pored svega što su njihove knjige nestorijanstvom okužene; i uvjeravajuć ga, da bi se acefali s Crkvom sjedinili, kad bi te knjige osudjene bile. Justinian povjerava; te mjesto razglasa protiv acefalim, izdade drugi s naslovom: „*Vjeroizpovjed cara protiv trima poglavjim*". (Τρία κεφάλαια: ovim imenom bijahu nazvana: *a)* sva pisma Teodora Mosvestskoga; *b)* Teodoretova knjiga protiv anatemizmim sv. Cirila; *c)* Ibina poslanica Perzijancu Marisu).

Justinian, na volju i nevolju prisili biskupe, da podpišu taj razglas. Mena Carigradski s prvice se otimao, govoreć, da je to ići protiv Kalcedonskomu Saboru; no i on klonu duhom i podpisa. Budući pak Papin poklisar u Carigradu ukorio Menu, jer se tako okrenuo, poslje neg je bio obećao, da ništa neće učiniti mimo apoštolsku Stolicu, on mu odgovori, da je povoljeo zato, što svečanom zakletvom bilo mu obećano, da će mu se povratiti njegov podpis, ako Rimski biskup nebi stvar odobrio.

Bilo je ipak biskupâ, koji se pokajaše što su pritisku podlegli. I ovi prosvjedujuć protiv podpisim četriju Iztočnih Patrijarka i svojim, „*quod a Constantinopolitano Episcopo coacti subscriberent*", moljahu Papina legata Stjepana, da njihove prosvjede priobći Stolici apoštolskoj, kako nam to svjedoči Fakundo, Hermijanski biskup u Africi, koji se u to doba nahodio u Carigradu (V. Rohrbacher, Vol. V, p. 162). A odatle razdor i smutnja u Iztočnoj crkvi.

Justinian, da doskoči nevolji, koje i sám bio uzrokom, dozva u Carigrad Papu Vigilija (27 Januara 547). Papa medjutim izjavi: „*Vi možete usiljem na moju osobu navaljivati; ali nećete slomiti Petra*" (Alzog, Hist. de l'Égl. T. I, p. 439); te najprije uzkrati crkveno obćinstvo Patrijarki Meni s toga, što je carev razglas bio podpisao, i jedva ga, iza 5 mjesecî, na prošnju carice Teodore, u zajedništvo primi.

Kada u Carigradu dostigoše od Vigilija, da digne crkvenu pedepsu s Mene, stadoše sve moguće načine upotrebljavati, kako bi ga naveli, da i sám osudi *tri poglavja*.

Digitized by Google

Treba opaziti, da pri ovoj razmirici pitanje je bilo o osobam, a ne o vjeri; dočim zaključci Kalcedonskoga Sabora, jednako su bili sveti biskupim jedne i druge stranke: onim, naime, koji su hotili, da budu osudjena *tri poglavja*, kao i onim, koji su bili protivna mnenja. Razlika je bila u tomu, što su prvi hotili posmrtnu osudu udariti na Teodora, Teodoreta i Ibu, zbog onih spisa; dočim drugi to nisu htjeli, jer se bojali, da bi se tim moglo dati povoda acefalim, da poreknu autoritet onomu Saboru, koji je Ibu i Teodoreta pravovjernim bio priznao. — U broju posljednjih, kô što smo vidili, s prvice bio Vigilij Papa. Nego dojduće godine on privolji, da se pitanje pretresa u Carigradu u skupštini od 70 biskupâ; i pokle bijaše pismeno primio mnenje svakoga od njih, izdade (11 Aprila 548) svoj Judikatum *(Judicatum)*, kojime osudjivaše *tri poglavja*; no izričnom uslovkom: „*Salva in omnibus reverentia Synodi Chalcedonensis*“.

Vigilijov Judikatum naidje na veliki odpor u Zapadnoj crkvi, osobito u Iliriju, u Dalmaciji i u Africi, jer se mislilo, da je po njem smrtni udarac nanešen Kalcedonskomu Saboru. Pače, jer se nehtjelo razmisliti, da izmed Vigilijova Judikata i Kalcedonskoga Sabora nema nikakve opreke, dočim je Vigiliju bilo do knjigâ, a Saboru do osobâ, koje, pošto su podpisale Leonovu poslanicu Flavianu, tim su opozvale sve, što je pogrješno u njihovim spisim moglo biti; jer se, velimo, nije to hotilo razmisliti, dotle se duhovi razjariše, da u nekomu Afrikanskomu saboru izrekoše anatemu protiva Vigiliju. Dakako, u tomu se varahu Afrikanci i drugi, koji mišljahu kao i oni; a tomu je dokaz sám V vasionski Sabor, koji je *tri poglavja* osudio u istom smislu Vigilijova Judikata. Sa svim time Papa videć, da mu Judikatum odstranio bijaše Ilirske i Afrikanske biskupe, ugovori sa Justinianom, da bude sazvan Sabor, komu osobito neka prisustvuju biskupi, što se bili sablaznili; a medjutim, do odredbe vasionskoga Sabora, ništa da se nema o *trima poglavjim* uraditi, čim on isti opozivaše svoj Judikatum. Bojazan dakle raskola izmed Iztoka i Zapada skloni Papu, da svoju odsudu opozovne do odredbe vasionskoga Sabora.

Usljed dogovora s Papom, Justinian pozovne biskupe u Carigrad. Rekosmo usljed dogovora s Papom: o čemu imamo svjedočanstvo istoga Vigilija i samoga V Sabora. Prvi bo piše Eutikiju Carigradskomu Patrijarki: „*Vestrum desiderium cognoscentes, annuimus, ut de tribus Capitulis, ex quibus quaestio nata est, facto regulari conventu, servata aequitate, mediis sacrosanctis Evangeliis, collationem cum*

Digitized by Google

unitis Fratribus habeamus" (Mansi, T. IX, col. 190). Ova poslanica nosi nadnevak 7 Januara 553: četri mjeseca prije, neg će se Sabor otvoriti. Sabor pak o njemu veli: „*Postea tamen et consensit in scriptis in Concilio convenire*" (Ibid. col. 369). A dosljedno se tomu i VI Sabor izrazuje: „*Sicut et Vigilius post haec Justiniano piissimo consonuit, et V Concilium constitutum est*" (Mansi, T. XI, col. 662).

Na žalost Justinian nije hotio čekati Sabora, već, preko zadane besjede, proglasuje izrok, kojim formalno osudjuje *tri poglavja*, hotijuć jošter, da i Vigilij na tu osudu sa grčkim biskupim pristane, uzprkos oporbi Ilirskih, Dalmatinskih i Afrikanskih biskupa. Vigilij nehtjede nipošto; a to ga stade nečuvenih muka i zlostavljenjâ od strane careve. Kroz to Vigilij izobći Teodora Kapadočkoga, koji i ovoga puta bijaše Justiniana naveo, da razglas obnaroduje: „U osobi, veli Papa, „i oblašću Apoštola Petra, koga, akoprem nedostojan, ja zastupam „mjesto, proglašenjem ove odsude, izjavljujem, da mu je oduzeta sve„ćenička čast i crkveno obćinstvo, kao što i svaka služba i vlast bi„skupska; a nalažem mu, da već nemisli, nego kako će pokoru činiti". Meni pak, i drugim sukrivcim uzkraćuje, dok mu budu dali zadovoljštinu, svoje zajedništvo[1]. U isto doba, posobnom poslanicom, koju počimlje ovim riečima: „Vigilij, katoličanske Crkve biskup, svemu Božijemu puku"[2], saobćuje svemu kršćanstvu svoju vjeroizpovjed i javlja biede, koje ga bijahu snašle. Medjutim, takovo postupanje Pape prognana i zlostavljena, prisili Justiniana i sve Iztočne biskupe, da se ugnu pred vrhovnom oblasti apoštolske Stolice. Car opozove svoje razglase, i privolji, da pitanje *triju poglavja* Saborom bude riešeno; a biskupi, s Menom na čelu, pitaju Papi oproštenje, pismeno mu izjavljujuć, da priznaju četri vasionska Sabora, ujedno sa poslanicam Papâ, i obećajuć, da će se vjerno držati svega, što je u onim bilo utvrdjeno privoljom legatâ i namjestnikâ apoštolske Stolice, po kojima tu su sámi Pape predsjedovali.

Malo za ovim, buduć umro Mena, te nastupio mu Eutikij, i ovaj dade Vigiliju jednaku vjeroizpovjed podpisanu od Patrijarkâ,

[1] „ . . . Teque Mennam . . . cum omnibus metropolitanis et micropolitanis Episcopis . . qui his excessibus pro quibus Theodorum . . condemnavimus, praebuistis assensum, humaniore sententia . . tamdiu a sacra communione suspendimus, donec unusquisque vestrum errorem suae praevaricationis agnoscens, culpam apud nos propriam competenti satisfactione diluerit" (Mansi, T. IX, col. 60—61).

[2] „Vigilius Episcopus Ecclesiae Catholicae universo populo Dei" (Ibid. 50—55).

Digitized by Google

Apolinara Aleksandrijskoga i Donina Antijokijskoga, a takodjer od Ilije, nadbiskupa Solunjskoga, i od drugih, koji nebijahu podpisali prvašnju, prikazanu od Mene. Vjeroizpovjedi bijaše pridodana sliedeća molba: „Pošto smo u svemu složni, prosimo, da pod predsjedništvom „svetosti Tvoje . . . bude raspravljan posao *triju poglavja*, i riešeno „to pitanje, kako će se utvrditi mir u crkvam“[1]. Na prošnju biskupâ i Patrijarkâ Vigilij pristade, da se Sabor sazove, i odgovori poslanicom od 7 Januara 553, koju smo gori spomenuli. Samo moli cara, da se taj Sabor sazove u Italiji, ili u Siciliji, gdje bi lašnje se mogli sakupiti Afrikanski i Latinski biskupi. A kada nemogao to postignuti, privolji, da se Sabor sazove u Carigradu, pod uvjet ipak, da istomu prisustvuje toliko biskupâ iz Zapada, koliko bi ih bilo iz Iztoka. Nego, nebuduć iz svega Zapada došlo, već samo pet Afrikanskih, Papa nehtjede predsjedovati, nit prisustvovati; jer se razložito bojao, da bi to još većma od njega otudjilo biskupe Zapadne.

Sabor medjutim, po volji carevoj, bi otvoren (4 maja 553). U prvoj sjednici proštiven je carski razglas, kojim su biskupi bili pozvani, zatim vjeroizpovjed Eutikijeva, prikazana Vigiliju, i susljedni potvrdjujući odgovor ovoga. Poslje toga, otci šalju Vigiliju deputaciju, sastavljenu od Patrijarkâ, Carigradskoga, Aleksandrijskoga i Antijokijskoga i od 16 mitropolitâ. Zaman bilo i taj put i drugi. Vigilij odgovara i njima i carskim poslanicim, da će kroz malo danâ poslati pismenu svoju izjavu caru; i sbilja to učini pismom nazvanim Konstitutum *(Constitutum)*, koje nosi nadnevak 14 Maja, al koga ištom na 25 istoga mjeseca posla Justinianu. Justinian, razljućen na Vigilija, nehtjede primiti Konstitutum, već odgovara Papi: „Mi toga netrebamo; jer ako to pismo osudjuje *tri poglavja*, nama je suvišno, pošto imamo druga Tvoja pisma u tome smislu: ako li je pak napisano u smislu protivnu, kako ćemo ga mi primiti, kad njime sama sebe osudjuješ?“ (V. Rohrbacher, Vol. V, p. 175).

Ovdje nam je opaziti, da Konstitutum, kog je Justinian odbio, sasma je suglasan prijašnjemu Papinu pismu, poznatu, kako rekosmo, pod imenom Judikatum, samo što u njemu Vigilij nadodaje, da glede poslanice častnoga Ibe, ostane nepromjenjena, kao i u svemu ostalomu, odsuda Kalcedonskih otaca, koji su nju pravovjernom proglasili. Papa se tu prevario *errore facti*, u koliko je, to jest, cienio, da

[1] „. . Et ideo petimus, praesidente nobis vestra beatitudine (καὶ διὰ τοῦτο αἰτοῦμεν, προκαθημένης ἡμῶν τῆς ὑμετέρας μακαριότητος) . . communi tractatu eadem capitula in medio proponenda“ (Ibid. col. 187).

Digitized by Google

je Sabor Kalcedonski Ibinu poslanicu potvrdio. — Ali o kojoj Ibinoj poslanici Papa govori? Mi imamo očevidnih dokaza, da Vigilij, na ovomu mjestu, nije govorio ob onoj poslanici, što smo rekli, da je upravljena Perzijancu Marisu (koja je valjda nepravedno Ibi bila podmetnuta), te je s početka do svrhe nestorijanska bila. Dokazi su našoj tvrdnji: 1. ono Vigilijevo pismo, što je poslje tri mjeseca upravio Eutikiju; 2. argumenti nutrnji samoga Konstitutuma. U prvom, Vigilij govori o poslanici upravljenoj Marisu, i veli, da tu poslanicu on nikada nije potvrdio. Ova svečana izjava, učinjena od jednog Pape, u pismu, kojime on potvrdjuje V Sabor, a pred osobam, koje su ga lako mogle lažju uočiti, da bude istu poslanicu u Konstitumu pravovjernom proglasio, jest najpodpuniji argumenat istinitosti Vigilijove tvrdnje. U Kostitutumu pak, navode se razlozi i izprave, kojimi je obranjena ortodoksija jedne prave Ibine poslanice; a te izprave i ti razlozi do očevidnosti pokazuju, da poslanica, o kojoj tu Papa govori, nije nipošto ona, o kojoj su kazivali, da je bila pisana Marisu (V. *Civiltà Cattolica*, Ser. VIII, Vol. 8, p. 539, et seq.).

Justinian dakle, buduć odbio Vigilijov Konstitutum, šalje Saboru Vigilijova druga (privatna) pisma, u kojim svima, brez iznimke, Vigilij se izjavljivao protiv *trima poglavjim*, i njih osudjivao. Namjera je caru bila, de tim privatnim pismima osvjedoči saborske otce, da im se s neprisutnosti Papine nije zatezat osuditi *tri poglavja*, pošto vide, da ih je Papa jur osudio. A ovo opet nam kaže, što se o Papinoj oblasti mislilo.

Sabor poslje toga sbilja izreče odnosnu odsudu na 2 Junija: odsudu pravednu u sebi, ali nepravilnu u formi; dočim Justinian nije hotio primiti Papin Konstitutum, i dočim s druge strane Papa, kô što kazasmo, prije bijaše stavio uvjet, da pitanje bude riešeno od jednakog broja biskupâ Zapadnih, kao i Iztočnih.

Medjutim u saborskoj istoj odsudi otci izjavljuju: 1. da Vigilij nahodeć se u Carigradu, pošto je prisustvovao svim pretresanjim o *trima poglavjim*, te većekrat ustmeno i pismeno sám ih osudio, bio je od njih pozvan, da lično Saboru prisustvuje, te zajedničku odsudu s njima izreče; 2, da pošto je car ponukovao ih (znamo već kakovo je to ponukovanje bilo), da se u Sabor sakupe, oni su bili usilovani moliti Vigilija, neka izpuni što je bio obećao, predočujuć mu u tu svrhu primjere Apoštolâ, u svakomu od kojih, akoprem je dotle obilovala milost Duha Svetoga, da svjeta jedan od drugoga nije trebao, ipak pitanje o obrezovanju nisu hotili riešiti nego u saboru, i to pokle

Digitized by Google

su navodim sv. Pisma odsudu utvrdili; 3. da pošto su oni veće putâ pozvali Vigilija (Jer tolika briga, da Vigilija sa sobom u Saboru imaju, ako oni nisu držali, da je Vigilijova oblast veća nego svakog biskupa?), i car isti poslao mu neke od svojih častnika, on je obećao, da će *sam po sebi* svoj sud o *trima poglavjim* izreći[1].

Sve ovo najjasnije pokazuje, da Sabor nije ni najmanje sumnje imao o Vigilijovoj ortodoksiji.

Nebuduć Vigilij hotio zakonitom priznati saborsku odsudu, bi bačen u tamnicu, gdje mu nedavahu nego samo malo kruha i vode, dokle ga, kako neki hoće, neprognaše u Prokonez.

Oslobodjen napokon, na prošnju eunuka Narsesa, iz progona, Vigilij prost od svakog pritiska, dade svoj drugi Konstitutum (V. Mansi, T. IX, col. 413—418), koji, veli Rohrbacher, može se smatrati uzorom dostojanstva, čednosti i razboritosti; i njime konačno potvrdi saborsku odsudu o *trima poglavjim,* kako nam i sám Focij u knjizi „*de Synodis*“ svjedoći[2]. A time onaj Sabor od 151 biskupâ, malo pravilan u sebi, *vasionskim* postade. Grci pak uvrstiše ovaj drugi Konstitutum[3] u akte Sabora, koji njime dovršuju, kako se vidi

[1] „Et quia contingit Vigilium religiosissimum, in hac regia urbe degentem, omnibus interesse quae his tribus capitulis annotata sunt, et tam sine scriptis, quam in scripturis ea saepius condemnasse, postea tamen et consensit in scriptis in concilio convenire, et disceptare una nobiscum de his tribus capitulis, ut definitio communiter ab omnibus nobis praebeatur fidei rectae conveniens; piissimus imperator secundum quod inter nos placuit, tam ipsum quam nos hortatus est communiter convenire, eo quod sacerdotes decet communibus quaestionibus fidem communem imponere. Unde necessario petivimus ipsius reverentiam scriptas suas prommissiones adimplere; nec enim justum esse amplius scandalum pro tribus istis capitulis crescere, et Dei Ecclesiam conturbari. Et pro his ad memoriam ejus perduximus magna illa Apostolorum exempla, et patrum traditiones. Licet enim S. Spiritus, gratia et circa singulos Apostolos abundaret, ut non indigerent alieno consilio ad ea quae agenda erant; non tamen aliter voluerunt de eo quod movebatur, si oporteret gentes circumcidi, definire, priusquam communiter congregati divinarum scripturarum testimoniis unusquisque sua dicta confirmaverunt“ (Ibid. col. 369). „Ille (Vigilius) vero respondit, non posse una nobiscum convenire, eo quod hic sunt plurimi Orientales episcopi, pauci vero cum eo: facere autem per semetipsum, in scriptis suam sententiam“ (Ibid. col. 195).

[2] „Et quamvis ad sacri coetus conventum promptus non esset (Vigilius), communem tamen Patrum fidem *comprobavit*“ (Ibid. col. 655).

[3] Ob ovom Konstitutumu, vidi disertaciju Petra de Marca (Ibid. col. 419—432).

Digitized by Google

iz riečî, što za njim sliede: „Svrha osme knjige svetoga Carigradskog Sabora“ (Ibid. col. 419).

Papin drugi Konstitutum, upravljen Eutikiju, najprije žali nesporazumljenje, što je izmed Sabora i Pape obstojalo. To nesporazumljenje Vigilij pripisuje nečastivomu. Zatim iz razborstva i poniznosti, jedan dio krivnje na se uzimlje. Mogao se na mnoge nepravice tužiti; a o tome ni slova. Poslje toga kaže, kako pored svega svoga razdvojenja od Carigradskih otaca, u koliko se vjere tiče, svi su jednako osvjedočeni bili, svi jednako mislili: *cum fratribus et episcopis nostris.. in una eademque fide sincere persistentes*: ... *nosmetipsi.. ejusdem cum illis eramus, et sumus de fide sententiae.* Što pak gleda pitanje *triju poglavja*, Vigilij veli: „Ako u svakomu poslu razlog hoće, da se može povratiti na stvar, koja se iztraživa (*Ideo si in omni negotio sapientiae ratio postulat, ut id de quo quaeritur retractetur*), i da se nitko nema sramiti, ako je poslje iznašao, iz ljubavi napram istini, iznieti na javnost, što mu je prije izostalo (*neque pudori esse debet, cum ea quae ab initio omissa, studio deinde veritatis inveniuntur in publicum eduntur*), koliko je to potrebitije u crkvenim raspravam?“. — Čim Vigilij s jednog kraja hoće da obrazloži ovim riečima, s česa, prije izostalu odsudu, sada u javnost daje, s drugoga pokazuje, da, pored sve saborske odsude, crkvenu razmiricu o *trima poglavjim*, on smatra nedokončanom; pošto veli, da na pitanje, koje se iztraživa opet se može povratiti. I sbilja on se povraća, kako ćemo do čas još bolje viditi. — Navedenu izjavu, Vigilij podkriepljuje primjerom sv. Augustina, veleć: „*Augustinum propria scripta retractassse, dictaque sua correxisse, ac illa quae omiserat, ac deinde invenerat addidisse*; i nadodaje, kako pitanje o *trima poglavjim*, on nije prestao proučavati, i da je sbilja očito postalo (ὅθεν φανερὸν γέγονε), da su krivovjerni Teodorovi spisi i t. d. Napokon kaže: „Dakle ona *tri bezbožna poglavja*, ja anatemiziram i „osudjujem ... Dapače, ako bi tko, ma bilo kad, cienio, da je prosto „primiti, ili braniti ista *tri poglavja*, **ili pokušao srušiti ovu moju „odsudu**, istoj ga anatemi podlažem“[1]. — Vigilij pri toj osudi i nespominje Sabor, kolik da ga nije ni bilo; a time sbilja pokazuje, kako je svjestan bio svoje vrhovne vlasti i nad Saborima*.

[1] „Praedicta itaque tria impia capitula anathematizamus et condemnamus ... Quin etiam quemcumque, qui crediderit, aliquo ullo tempore ea capitula debere suscipi, aut defendi, vel conatus fuerit hanc praesentem

Digitized by Google

Poglavje VII.

Šesti vasionski Sabor (680—681).

(III Carigradski).

Car Konstantin Pogonat pismom od 16 Augusta 678 god. bijaše se obratio Papi Donu pitajuć, pošto nije moguće podpuni Sabor sakupiti, neka izvoli poslati u Carigrad svoje legate, kao što i le-

constitutionem subvertere, simili anathemati subjicimus" (Mansi, T. IX, col. 655).

* Iza historične crte, koju smo sliedeć Alzoga (Hist. de l' Égl. T. II, p. 438—442), Palmu (Praelect. Hist. Eccl. Romae 1872, T. I, p. 243 262), Rohrbachera (Vol. V, p. 154—182), Natalis Alex. (Saec. VI, Diss. 3 et 4) i same saborske akte sabrane u sborniku Mansiovu štiocim predstavili, čujmo što piše „*Kiril i Metodije*":

„V vasionski sabor držan je bio protivu pape Vigilija, koji je tri puta o sporu „*o trima glavama*" sebi protivurječio i sad odobravao nestorijanske spise Teodora, Teodorita i Ive i priznavao ih pravoslavnim, sad opet povlačio se natrag. Godine 546 on se je izkazao u korist tih nestorijanskih spisa, i zato poslan je bio u Carigrad carem Justinijanom, da se opravda. Uporan u vjerovanju, da su pravoslavni ti jeretički spisi, on bude osudjen, a episkopi Afrike, Ilirije i Dalmacije odjeliše se od njega, dočim jedan sabor Afrikanske crkve svečano ga odluči kao jeretika" (str. 212). — „*K. i M.*" hoće, da je Sabor, protiv krivovjernom nauku Pape Vigilija, sazvan; i jer je Vigilij uporan bio u vjerovanju, da su pravoslavni jeretički spisi Teodora, Ibe i Teodoreta, da ga je isti Sabor osudio! Ama, je li išta od toga bilo, štioče? Dalje. Papa, veli „*K. i M.*", izkazao se u korist nestorijanskih spisa. Kad se je Papa u tome smislu izkazao? Gdje su odnosne izprave? Godine 546 Papa se izjavljuje protiv *carskoj* osudi *triju poglavja*, i moli cara, da je opozove, dočim riešenje takovih pitanja na cara nespada; ali nije nipošto istina, da bi i u tomu, ili ma bilo komu pismu, on se izjavio u smislu pravoslavja onizih spisa. Mi smo vidili, u komu je smislu pisan njegov Judikatum od 11 Aprila 548 god., njegov Konstitutum od 14 Maja 553, njegova različita, akoprem privatne naravi, pisma, što je car u sedmoj saborskoj sjednici činio proštiti: pa nisu li sve te izprave izrična osuda nestorijanskih onih spisa? Žalimo pak „*Kirila i Metodija*" što nam kaže: „Uporan (Vigilij) u vjerovanju da su pravoslavni ti jeretički spisi, on bude osudjen, a episkopi Afrike, Ilirije i Dalmacije odieliše se od njega, dočim jedan sabor Afrikanske crkve svečano ga odluči kao jeretika". Tà biskupi Afrike, Ilirije i Dalmacije odielili su se bili od Vigilija uprav s protivna uzroka: jer je, naime, svojim Judikatom osudio bio *tri poglavja*; a isto, s protivna uzroka, oni ga je Afrikanski sabor bio osudio! — „Papa da nepodpadne osudi saborskoj, nastavlja objekcija, i da prestô urdrži, napiše poslje sabora pismo Cari-

Digitized by Google

gate Zapadnoga Sabora[1], koji bi sa dvama Patrijarkam, Carigradskim i Antijokijskim i sa zamjenicim njihovih odnosnih sabora, crkvene poslove mogli urediti, i utvrditi vjeru proti monotelitskomu krivovjerstvu (Mansi. T. XI, col. 196).

Carevo pismo neprispi u Rim nego sliedeće godine, kada jur Dono bijaše preminuo, te i nastupio mu Agaton. Ovaj oznani odmah Zapadne biskupe, i uzmogne sakupiti u Rimu sabor od 125 biskupâ (27 Marta 680) za izbor legatâ, koji bi bili poslani u Carigrad, i za priredjenje predmetâ, o kojima će se u Iztoku viećati. Bijahu imenovani legatima, od strane Papine, svećenici Teodor i Georgij i diakon Ivan; a od strane sabora, tri biskupa, Leon Portski, Abundancij Paternski i Ivan Regijski.

Došavši u Carigrad legati, Konstantin dok naredjuje (*sancimus*) Patrijarki, da pozove mitropolite i biskupe svoje patrijarkije, a istodobno, neka dojavi Makariju Antijokijskomu, da pozove i on svoje, ozna-

---

gradskome Patrijarhu Evtihiju, i u istome žali o predjašnjem svome postupanju (mi smo vidili, da Papa žali ne predjašnje svoje postupanje, već nesporazumljenje izmed sebe i Sabora) i podvrgavajuć se zaključku sabora (mi smo vidili da Vigilij osudjuje *tri poglavja* i nespominjuć Sabor, kolik da ga nije ni bilo), *opozivlje* obranu izkazanu u korist nestorijanskih spisa. „„Nije sramotno opozvati nješto, piše papa rimski patrijarku Carigradskom, kad se istina odkrije. Ja sam razabrao one spise i našao sam i sam sada, da su jeretički“ “ —“. Nije Papa rekao, što mu objekcija prišiva, već je rekao, da razlog hoće, da se može u svakome poslu *povratiti na stvar*, koja se iztražuje; potvrdjujuć to Augustinovim primjerom. Nije bo vavjek smisao glagola retractare ono što *„Kiril i Metodije“* misli; jer, da retractare vavjek znači *opozivati, oporeći*, trebalo bi na vatru baciti sve spise Augustinove, izvan ono dvaestak, i manje, listâ dviju knjiga *Retractationum*. To predstavivši, Vigilij kaže, da nije sramote nikomu, iz ljubavi napram istini, iznieti na javnost, što mu je prije izostalo. Time hoće da obrazloži, s česa prije izostalu odsudu sada u javnost daje; a u isto doba hoće da kaže, kako, pored sve saborske odsude, crkvenu razmiricu on je još nedokončanom smatrao.

[1] Papa je običavao slati na sveobće Sabore ne samo svoje osobite legate, *de familiari clero*, kako se Agaton izrazuje, već i legate sabora apoštolske Stolice, koji bi sav Zapad predstavljali, i koje bi on izbirao iz broja biskupâ svoje patrijarkije. Ovi bi posljednji zastupali njega i njegov Zapadni sabor ujedno; čim bi prvi zastupali njega sama napose. Kadšto bi istim osobam bilo izručeno i jedno i drugo poslanstvo: naime, da predstavljaju i Papu i Zapadni sabor. Tako smo vidili u Efežkomu Saboru, gdje Ciril o legatim veli: „Sabor je eto čuo što su oni izjavili *u ime apoštolske Stolice i cieloga Zapadnog sabora*“.

Digitized by Google

njiva ga, da je Papa jur poslao, tko će ga zastupati: „*Agatho sanctissimus, nuper ordinatus Papa in Apostolica Sede... destinavit in praesenti propriam ejus indutos personam Theodorum, et Georgium Deo amabiles presbyteros, et Joannem Deo amabilem diaconum*“ (Mansi, T. XI, col. 202—203).

Sabor bi otvoren 7 Novembra 680, u palači Trulo. Predsjednici su tri Agatonova legata; kako se bistro izvodi iz saborskih akta, u kojima su ona tri najprije imenovani, pak onda Carigradski Patrijarka; a za ovim, redomice legati Patrijarhâ, Aleksandrijskoga, Antijokijskoga, Jeruzolimskoga: iza kojih dolaze ona tri legata Zapadnoga sabora, koje smo gori spomenuli (Mansi, Ibid. col. 210); a potvrdjuje se i onim, što u XVII sjednici, oni podpisuju prije svih Patrijarka (Ibid. col. 639).

Na 15 Novembra, u četvrtoj sjednici, proštivena je poslanica, koju Papa u svoje ime bijaše Konstantinu pisao, a tako i druga, pisana u ime Rimskoga (Zapadnoga) sabora. Prva je podpuna i savršena rasprava o pitanju monotelitstva (V. Mansi, T. XI, col. 234—285). A u njoj, prije nego će divno kršćanski nauk rastumačiti, Agaton o svojoj Stolici, pače o nepogrješivom njezinu učiteljstvu, ovako se izrazuje: „. . Ovo je nauk, koga nam je predao sveti Petar, ne da „stoji sakriven pod šinikom, već da odliega, jače nego trublja, po „vasionom svietu; pošto istina, koju je Petar izpovjedio, njemu je „od Otca bila objavljena, i za nadarje njegove izpovjedi blaženim bio „je proglašen od Gospodina. Odkupitelj svih nas njemu je za tri puta „povjerio duhovne ovce Crkve, da ih pase; i njegovom pomoćju *ova* „(Rimska) *Apoštolska njegova Crkva, nikada ni jednog slovca nije zašla „s puta istine.* S toga sva katoličanska Crkva i sveobći Sabori uvjek „su vjerno prigrljivali i u svemu se oblasti njezine držali, kao oblasti „poglavice Apoštolâ . . . Ovo bo je pravilo vjere, što je u pogodnim „i nepogodnim okolnostima *ova* mater duhovna vašega carstva, katoli„čanska Crkva, hrabro znala sačuvati i braniti; dočim ona, po milosti „svemogućega Boga, *nikada neće biti našasta, da je s puta apoštolske „predaje zašla, il da je krivovjerskim novotarijam podlegla:* nasuprot, „kakvu je vjeru primila od svojih zasnovatelja, apoštolskih poglavica, „takovu je sačuvala nepovredjenu, po onome, što je Spasitelj u svetom „Evandjelju poglavaru svojih učenika obećao: *Ja sam za te, Petre, „molio, da nebi pomanjkala vjera tvoja; a ti jednom obrativ se, utvrdjuj „braću svoju.* Neka dakle promisli vaše veličanstvo, da Gospodin i „Spasitelj svijuh, čigov je dar vjera, jest onaj, koji je obećao, da

Digitized by Google

„vjera Petrova neće pomanjkati, te mu i naredio, da u njoj utvrdjuje „braću svoju; a to su, kako je svemu svietu poznato, vavjek hrabro „ispunjali moji predšastnici. Te i ja, akoprem ovako slab i nevaljan, „želim nasliedovati njihove stope, da zadovoljim svojoj dužnosti“ [1]. — Ovdje je najjasnije kazano:

a) da preimućnost apoštolske Stolice, plod je Petrove izpovjedi i oblasti, što je njemu Spasitelj nad svom Crkvom za nadarje dao: *pro qua (confessione) . . . spirituales oves Ecclesiae ab ipso Rodemptore . . pascendas suscepit;*

b) da sva Crkva i svi Sabori vjerno su sliedili, vazda i u svemu, oblast apoštolske Stolice: *cujus auctoritatem . . semper omnis catholica Ecclesia, et universales Synodi fideliter amplectentes in cunctis secutae sunt;*

c) da apoštolska Stolica, do onda nije nikada u vjeri pogriešila: *haec apostolica ejus (Petri) Ecclesia nunquam a via veritatis, in qualibet erroris parte deflexa est;*

---

[1] „Et ideo cum corde contrito et profluentibus lacrymis . . exoro porrigere dignemini clementissimam dexteram apostolicae doctrinae quam cooperator piorum laborum vestrorum, b. Petrus Apostolus tradidit: non ut sub modio condatur, sed tuba clarius in toto orbe praedicetur: quia ejus vera confessio a Patre de coelis est revelata, pro qua a Domino omnium beatus esse pronunciatus est Petrus, qui et spirituales oves Ecclesiae ab ipso Redemptore omnium, terna commendatione pascendas suscepit: cujus annitente praesidio haec Apostolica ejus Ecclesia nunquam a via veritatis in qualibet erroris parte deflexa est, cujus auctoritatem, utpote Apostolorum omnium principis semper omnis catholica Ecclesia, et universales Synodi fideliter amplectentes in cunctis secutae sunt“ . . . „Haec est enim verae fidei regula, quam et in prosperis et in adversis vivaciter tenuit, ac defendit haec spiritualis mater vestri tranquillissimi Imperii Apostolica Christi Ecclesia, quae per Dei omnipotentis gratiam a tramite Apostolicae traditionis nunquam errasse probabitur, nec haereticis novitatibus depravata succubuit, sed ut ab exordio fidei christianae, percepit ab Auctoribus suis Apostolorum Cristi principibus, illibata fine tenus permanet, secundum ipsius Domini Salvatoris divinam pollicitationem, quam suorum discipulorum principi in sacris Evangeliis fatus est: Petre, Petre, inquiens, ecce satanas expetivit vos, sicut qui cribrat triticum: ego autem pro te rogavi ut non deficiat fides tua. Et tu aliquando conversus confirma fratres tuos. Consideret itaque vestra tranquilla clementia quoniam Dominus et Salvator omnium, cujus fides est, qui fidem Petri non defecturam promisit, confirmare eum fratres suos admonuit, quod apostolicos Pontifices meae exiguitatis praedecessores confidenter fecisse semper, cunctis est cognitum: quorum et pusillitas mea, licet impar et minima, pro suscepto tamen divina dignatione ministerio, pedissequa cupit existere“ (Mansi, T. XI, col. 239—242).

Digitized by Google

d) pače, da nepogrješivost u vjeri, jest povlastica apoštolske Stolice; dočim se ta povlastica oslanja na Isusovu molitvu za Petrovu vjeru: *haec . . . apostolica Christi Ecclesia . . . a tramite apostolicae traditionis* **nunquam errasse probabitur**, . . *sed ut ab exordio . . percepit ab auctoribus suis Apostolorum Christi principibus, illibata fine tenus permanet, secundum ipsius Domini Salvatoris divinam pollicitationem, quam suorum Apostolorum principi . . fatus est: Petre, Petre, inquiens, ecce satanas etc., ego autem pro te rogavi ut non deficiat fides tua*;

e) da je ista povlastica, u Petru, njegovim nastupnicim dana, za da mogu, kao i Petar, utvrdjivati braću svoju: *Dominus . . . qui fidem Petri non defecturam promisit, confirmare eum fratres suos admonuit, quod apostolicos Pontifices meae exiguitatis praedecessores confidenter fecisse semper, cunctis est cognitum.*

Prema ovoj izjavi, stoje i one rieči, kojim Agaton kaže, da njegovi legati u Saboru nesmjedu, u koliko se vjere tiče, niti što promienjivati, niti nadodavat, ili oduzimat od onoga, što im sám bio naznačio: „Dao sam, veli, ovim zastupnicim nekoje tekste svetih „Otaca, koje s njihovim knjigam ova Crkva prima, da vam ih predoče „kada vi budete naredili, i da vam vjeru ove Crkve, duhovne majke „vaše, istumače ne svietovnom riečitošću, koje nemadu, dali iskrenošću, „koju vjera preporučuje i koju smo od našeg djetinstva naučili. Usljed „toga, davam im oblast, da udovolje vašemu veličanstvu, *no samo „u koliko je njima bilo naredjeno, brez da smjedu išta nadodavat, ili „oduzimat, ili promienjivati*, prostodušno tumačeć predaju ove apo„štolske Stolice, kako je ona bila od mojih predšastnika izjavljena“[1]. Od ovoga se vidi, da su Pape običavali slati na vasionske Sabore svoje legate, da nose zakon i pravilo, kog se treba držati, a ne, da to pravilo i taj zakon od Saborâ dobiju.

[1] „Quibus portitoribus et testimonia aliquorum sanctorum Patrum, quos haec apostolica Christi Ecclesia suscipit, cum eorum libris tradidimus, ut facultatem suggerendi a benignissimo vestrae Christianitatis imperio consecuti, ex his dumtaxat satisfacere studeant, dum imperialis mansuetudo praeceperit, quid haec spiritualis mater eorum ac a Deo propagati imperii apostolica Christi Ecclesia credat et praedicet, non per eloquentiam saecularem . . sed per sinceritatem apostolicae fidei . . . Licentiam proinde eis, sive auctoritatem dedimus apud tranquillissimum vestrum Imperium, dum jusserit ejus clementia simpliciter satisfaciendi, in quantum eis dumtaxat injunctum est, ut nihil profecto praesumant augere, minuere, vel mutare: sed traditionem hujus Apostolicae Sedis, ut a praedecessoribus apostolicis Pontificibus instituta est, sinceriter enarrare“ (Ibid. col. 235—238).

Digitized by Google

Prema istoj izjavi takodjer, stoje rieči druge poslanice, napisane od Agatona u ime Rimskoga (Zapadnoga) sabora: „Konstantinu veli„komu caru, Herakliju i Tiberiju uzmožnim, Agaton . . sa svim „saborima podredjenim saboru apoštolske Stolice . . . Šaljemo vam „osobe, koje će vam prikazati pismo sa vjeroizpovjedi svijuh biskupa „ovdje sakupljenih iz sjevernih i zapadnih pokrajina, *ne da se o tomu, „kao o neizvjestnim stvarima, prepire, već da budu predložene, kao „stalne i nepromjenive istine*“[1].

Ove dakle poslanice u četvrtoj sjednici bile su proštivene, i nenadje se ni jednog biskupa, ne samo da bi se uzprotivio, ne samo da bi što opazio, nego da bi izkazao svoje začudjenje na onakove izjave o vlasti apoštolske Stolice nad svom Crkvom, i to o vlasti nepogrješivoj u pitanjim vjere. Dapače, kad u osmoj sjednici bijaše zapitani otci, pristaju li uz poslanice, Agatonovu i njegova sabora, Domicij Pruzijski biskup ustade i reče: „Primam i prigrljujem ono, „što Agaton, Nadbiskup apoštolske i poglavite Stolice staroga Rima, „pisao je caru našemu gospodaru, kao da je to Duhom Svetim bilo „kazano, kroz usta preblaženog poglavice Apoštolâ Petra, a rukom „preblaženoga Agatona pisano: tako mislim, i tako vjerujem“[2]. Ostali biskupi na upit odgovoriše potvrdimice. Nije dosta. Kad u osamnaestoj sjednici (16 Septembra 681) dogmatična definicija bila proglašena u prisutnosti cara Konstantina, u prosfonetiku (προσφωνητικὸς λόγος), upravljenu istomu, otci kliču: „Kao što se car Konstantin i sv. „Silvestar uzprotiviše Arijevu krivovjerstvu, car Teodosij i Papa „Damas Macedonijevu, Papa sv. Celestin i sv. Ciril sa carem onda „vladajućim Nestorijevu, Papa sv. Leon i car Marcian Eutikovu, a „Vigilij sa carem Justinianom drugim bludnjam: tako novom krivo„vjerstvu stade na put novi Konstantin *s vrhovnim Nadsvećenikom*

[1] „Personas autem de nostrae humilitatis ordine praevidimus dirigere ad vestrae Deo protegendae fortitudinis vestigia, quae omnium nostrum, idest omnium per septentrionales, vel occiduas regiones suggestionem, in qua, et apostolicae nostrae fidei confessionem praelibavimus, offerre debeant, non tamen tanquam de incertis contendere, sed ut certa, atque immutabilia compendiosa definitione proferre“ (Ibid. col. 294).

[2] „Domitius Episcopus Prusiados dixit: Suggestiones directas a Patre nostro Agathone sanctissimo Archiepiscopo Apostolicae et principalis Sedis Romae ad a Deo coronatum . . imperatorem, tanquam ex Spiritu Sancto dictatas, per os sancti ac beatissimi Principis Apostolorum Petri, et digito ter beatissimi Papae Agathonis scriptas suscipio, et amplector, et ita credo, ita sentio“ (Ibid. col. 339).

Digitized by Google

„(ἀρχιερατικώτατος: pontificalissimus) *apoštolskoga vrha.* Zato, pri-„stajuć, po nadahnuću Duha Svetoga, uz dogmatičnu poslanicu *našega* „*presvetoga otca i najvrhovnijega Pape. Agatona,* proglasujemo, da su „u Gospodinu Isukrstu dvie naravi su dvie volje i dva djelovanja". Malo pak niže, zaključujuć svoj govor vele: „S nama (protiv novomu „krivovjerstvu) borio se *vrhovni poglavica Apoštolâ*, dočim smo uz „nas imali nasljednika i nastupnika njegove Stolice, koji je svojim „poslanicam razjasnio nauk božanstvenoga otajstva. Tebi je onaj staro-„davni grad, Rim, poslao izpovjed samim Bogom napisanu; i pismo, „što je iz Zapada stiglo prinielo nam je svjetlost nauka, jer je *Petar,* „*što u onome pismu na usta Agatona govori*"[1]. Prosfonetik bi podpisan od svih biskupa.

Još jednom saborski otci hotiše svečano zasvjedočiti svoju vjeru i priljubnost napram apoštolskoj Stolici. U sinodičnome pismu, istomu Agatonu upravljenu, vele: „Velikim se biedam hoće i velike pomoći. „Zato Krst, Bog naš, mudra je liečnika providio u osobi svetosti „Tvoje, koja liekovima pravovjerstva uspješno je odstranila kužni je-„retički nauk, i povratila podpuno zdravlje udima Crkve. Tebi dakle, „kao Nadsvećeniku prve Stolice vasione Crkve, *Stolice utvrdjene na* „*čvrstomu kamenu vjere*, ostavljamo, da odrediš, što treba činiti; „dočim svim srdcem mi se spuštamo na poslanice prave izpovjedi, što „je otčinska Tvoja svetost našemu preblagočastivomu caru upravila: „*i te poslanice, kao napisane po Božijemu nadahnuću, od vrhovnoga* „*vrha Apoštolâ, mi priznajemo; te smo, po njima, utamanili mnogostručne* „*bludnje novoga krivovjerstva*". I opet: „Mi pozdravljamo Tvoju po Bogu štovanu svetost, koja . . istinito i podpuno ono, što na vjeru

[1] „ . . . Verumtamen vestris divalibus praeceptis acquiescentes, tam antiquae Romae et apostolicae summitatis pontificalis antistes (ἀποστολικῆς ἀκροπόλεως ἀρχιερατικώτατος πρόεδρος), quam nos humiles, Christi tamen, sacerdotes atque ministri, ille quidem pro se litterarum paginam, eosque qui ejus personam describerent . . nos autem omnes cum eis simul . . solium tuae fortitudinis corporaliter circumstetimus" (Ibid. col. 659). „. . . Proinde inspiratione Sancti Spiritus conspirantes, et ad invicem omnes consonantes . . et Agathonis ssmi Patris nostri et summi (κορυφαιοτάτου) Papae dogmaticis litteris ad vestram fortitudinem missis consentientes . . . praedicamus etc." (col. 663). „Summus autem nobiscum concertabat Apostolorum Princeps (ὁ κορυφαιότατος πρωταπόστολος): illius enim imitatorem et Sedis successorem habuimus fautorem, et divini sacramenti mysterium illustrantem per litteras. Confessionem tibi a Deo scriptam illa Romana antiqua civitas obtulit, et dogmatum diem a vespertinis partibus extulit. Charta et atramentum videbatur, et per Agathonem Petrus loquebatur" (Ibid. col. 666).

Digitized by Google

spada izpovjeda, i stado njoj od Boga povjereno u podpunoj vjeri čuva i uzdržaje... S toga, molimo otčinsku Tvoju svetost, da i još „na našu odsudu udariš pečat častnim Tvojim odpisom“[1].

O saborskoj odsudi protiva Honoriju, mi smo na drugom mjestu govorili (str. 373—376).

Poglavje VIII.

Sedmi vasionski sabor (787).

(II Nicejski).

Izmed Iztočnih cara-bogoslova, koji su više ili manje Crkvu svojim ratilom hotili imati, u bjesnilu se odlikova Leon Izaurski (717—741). Poslje neg silimice bijaše dao krstiti čifute, stanujuće u svome carstvu, a jednako naredio, da se postupa s manikejcima, mačem u ruci stade uvoditi promjene u kršćanski vjerozakon; i tom namjerom navjesti rat slikam svetaca. Zaman napori učenoga Carigradskog Patrijarke Germana; zaman divne poslanice Pape sv. Grgura II i Grgura III. Leon napokon, hoće da održi protiv Germanu bogoslovnu prepirku; a kad u svome predubokomu neznanstvu neumi, da već usta otvori, rikne kao lav i bubne šakom u lice onoga starca od 95 godinâ, pa ga iztjera iz svoje palače. Sin mu Konstantin Kopronim nasljedi otčevu opačinu, i nadidje otca u mržnji napram svetim slikam. Pod njime potoci krvi potekoše; jer je carska zapovjed, da u strahovitim mukam život izgubi, tko neće da se iznevjeri katoličanskoj svojoj vjeri. Groza čovjeka hvata samo kad pomisli na ono doba. Iztočni biskupi, brojem ih trista i trideset i osam, od strahovanja Konstantinova, odmetnici postaju, i u pseudo-saboru Carigradskomu (754) ikonoborsko krivovjerstvo podpisuju!

[1] „Maximi morbi majoribus indigent auxiliis. . . . atque idcirco Christus sapientem dedit medicum, vestram a Deo honoratam sanctitatem, contagia haereticae luis fortiter propulsantem remediis orthodoxiae, ac valetudinis robur membris Ecclesiae largientem. Itaque tibi, ut primae Sedis Antistiti universalis Ecclesiae, quid agendum sit relinquimus, stanti super firmam fidei petram, libenter, perlectis verae confessionis litteris a vestri paterna beatitudine ad piissimum Imperatorem missis: quas ut a summo Apostolorum vertice divine perscriptas agnoscimus, per quas exortam nuper multiplicis erroris haereticam sectam depulimus“ . . . „Quam ut iterum per honorabilia vestra rescripta confirmetis (ἐπισφραγίσαι) vestram oramus paternam sanctitatem“ (Ibid. col. 683 et seq.).

Digitized by Google

Iza smrti Koproninova sina, Leona Kazara (780), koji, u petogodišnjem svome carevanju, nije imao kada, da obnovi rat svetim ikonam, Konstantin VI i mater mu Irena, uvidjajuć u sveobćem Saboru jedini spas Iztoka, pišu tom svrhom Papi Adrianu. „Dužnost „je, oni vele, i nama, koji smo od Boga carstvo primili, i Tebi, pre„sveta glavo, *koji si primio od njega dostojanstvo biskupskoga Pogla„varstva*, da se brinemo ob onome, što slava njegova zahtjeva. . . . „Molimo dakle otčinsku svetost Tvoju, da, kao onaj, koji si istiniti „prvi svećenik, i koji vladaš Petrovom Stolicom, dodješ ovamo, te „udioništvuješ sa svim biskupima, koji se ovdje nahode“[1].

Adrian šalje legate, uručujuć im dvie poslanice, jednu za Konstantina i Irenu, a drugu za Patrijarku Tarasija. A kad legati prispiše bi otvoren Sabor (24 Septembra 787), komu oni isti predsjedovahu, pošto u saborskim aktim vidimo ih imenovane prije Tarasija, a i pred njime podpisane na saborskoj definiciji (Mansi, T. XII, col. 992—993; T. XIII, col. 379. Cf. Nat. Alex. Saec. VIII, Diss. 3, Q. 2).

U drugoj saborskoj sjednici (26 istoga mjeseca) proštivena je preznamenita Adrianova poslanica, upravljena Konstantinu i Ireni; ona poslanica, u kojoj je najsvečanije naglašeno Poglavarstvo Petrove Stolice: „Vi ćete zaslužiti, veli Adrian, imena novoga Konstantina i „nove Elene, budete li, kô što su oni, čvrsto se držali pravoslavne „vjere, koju su oni proglasili; a uz to uzvisili Rimsku Crkvu, duhovnu „njihovu majku, čim su je, *kao glavu svijuh crkava*, štovali: još veće „(ona ćete imena zaslužiti) ako nasliedujuć predaju pravoslavne vjere, „budete prigrliti nauk Rimske Crkve, i svim srdcem budete, kao i „vaši predji, privrženi namjestniku sv. Petra, poglavice Apoštolâ . . . „*Poglavica bo Apoštolâ blaženi Petar, koji je najprvi sjedio na upravi „apoštolske Stolice, ostavio je svoje apoštolsko Poglavarstvo i pastirstvo „svojim nastupnicim, koji će sa uvjek sjediti na presvetoj njegovoj Sto„lici; te je njima, po božanstvenom nalogu, predao i uručio onu oblast „vladanja, koju je sám od Spasitelja Boga našega bio primio*“. A niže pak, poslje nego bijaše izkazao vjeru Rimske Crkve o svetim pri-

[1] „. . Ergo debitum nobis et vobis, o sanctissimum caput, hoc est, ut irreprehensibiliter quae ejus sunt sapiamus, et in suis versemur, utpote ab ipso nos quidem imperium, vos vero principalis Sacerdotii dignitatem suscipientes . . . Rogamus vestram paternam beatitudinem ut . . . tanqnam verus primus Sacerdos, et is qui in loco et sede sancti et superlaudabilis Apostoli Petri praesidet, ascendat, et simul cum omnibus sacerdotibus qui hic sunt, inveniatur“ (Mansi, T. XII, col. 984—985).

Digitized by Google

likam, i naredio, da pred legatima bude anatemiziran pseudo-sinod slikotlačnikâ, evo kako nastavlja govor o istoj svojoj Stolici: „Vrata „paklena neće nju (Rimsku Crkvu) nadvladati, jer je Gospodin rekao: „*Ti si Petar, i na ovomu kamenu sagradit ću Crkvu moju; i tebi ću „dati ključe kraljestva nebeskoga* i t. d. I ta Petrova Stolica *vršeća „svoje Poglavarstvo po vasionom svietu, jest glava svih Božijih crkava*: „tako da blaženi Apoštol Petar, *koji po zapovjedi Gospodinovoj Crkvom „vlada*, kako je Prvinstvo imao, tako ga vazda ima. Istu pak za„povjed, koja se na sveobću Crkvu odazire, treba da izpunja prva „Stolica, *koja svojom oblašću i svaki dojedan sabor potvrdjuje i ne„prestanom brigom čuva*“. . . . . „*Sám božanstveni Odkupitelj dao je „blaženomu Apoštolu Petru Poglavarstvo i oblast u vasionom svietu*; „*a po istome Apoštolu, koga, akoprem nedostojan, ja zastupam, sveta, „katoličanska i apoštolska Rimska Crkva do sada je imala i imat će „vavjek Poglavarstvo i oblast vladanja*“[1]. Ovakim riečima netreba komentara. Mi ćemo samo pridodati, da o Petru i njegovoj Rimskoj Stolici Adrian akoprem u kraće, jednako se izrazuje u poslanici pi-

[1] „Quod si perseverantes permanseritis in ea quam coepistis, orthodoxa fide . . . sicut piae memoriae . . Constantinum imperatorem et beatam Helenam, qui fidem orthodoxam promulgaverunt, atque sanctam, catholicam et apostolicam spiritualem matrem vestram Romanam Ecclesiam exaltaverunt, et . . utpote caput omnium ecclesiarum venerati sunt, ita vestrum a Deo protectum nomen novum Constantinum et novam Helenam habentes . . vestra . . fama laudabiliter divulgatur. Magis autem si orthodoxae fidei sequentes traditiones Ecclesiae beati Petri Apostolorum Principis amplexi fueritis censuram, et sicut antiquitus vestri praedecessores . . ita et vos eam honorifice venerantes, ejus vicarium ex intimo dilexeritis corde . . . Nam ipse princeps Apostolorum beatus Petrus, qui Apostolicae Sedi primitus praesedit sui apostolatus principatum ac pastoralis curae successoribus suis, qui in ejus sacratissima Sede perenniter sessuri sunt, dereliquit: quibus et auctoritatis potestatem quemadmodum a Salvatore N. D. Deo ei concessa est, et ipse quoque suis contulit ac tradidit divino jussu successoribus pontificibus“ . . . „ Cujus (Petri) sedes in toto orbe terrarum primatu fungens, caput omnium Dei ecclesiarum constituta est. Et quemadmodum beatus Petrus Apostolus per Domini praeceptum regens Ecclesiam, nihilo minus subsequenter et tenuit semper et retinet principatum . . Quod praeceptum universalis Ecclesiae nullam magis oportet exequi Sedem, quam primam, quae unamquamque Synodum, et sua auctoritate confirmat, et continua moderatione custodit“ . . . . „Quia in toto orbe terrarum ab ipso Redemptore mundi beato Petro Apostolo principatus ac potestas data est; et per eundem Apostolum, cujus vel immeriti vices gerimus, sancta, catholica et apostolica Romana Ecclesia usque hactenus et in aevum tenet principatum, ac potestatis auctoritatem“ (Ibid. col. 1056—1057, 1074).

Digitized by Google

sanoj Tarasiju, dočim u njoj kaže, da ista Stolica ima *Prvinstvo i Poglavarstvo nad vasionim svietom, i da je ona glava svih crkava*[1].

Jeda li itko u Saboru prosvjedova, ili pokaza kakvo začudjenje na takove izjave?

Nego i sa strane Sabora, mi imamo izravnih dokaza, priznavane vrhovne Papine oblasti u Crkvi; a dapače i njegove nepogrješivosti.

U šestoj sjednici, uništujuć otci odsudu pseudo-sinoda slikotlačnikâ, dočim naglašuju, da ni Rimski Papa, niti Patrijarke, Aleksandrijski, Antijokijski, Jeruzolimski nisu na onu odsudu pristali, o Papi napose kažu: „Nije mu (sinodu) u prilog bio tadanji Rimski Papa, „ni biskupi, koji su s njime, nit je tu bilo njegovih namjestnika, „nit je Papa bio dao okoloredno pismo, kao što zakon za sabore za„htjeva"[2]. — Dakle, po osvjedočenju vasionskoga Sabora, ima zakon, koji neda sabore držati, brez privoljenja Rimskoga Pape[3].

U drugoj sjednici bila je, kako smo napomenuli, proštivena Adrianova poslanica, kojom je on istumačio katolički nauk o štovanju svetih prilika. Ova poslanica, prije ikakva pretresivanja, bila je najvećim poštovanjem saslušana i primljena od otaca. Toga nam je svjedok najprije Patrijarka Tarasij, pak i svi ostali otci. Prvi ovako piše, iza dovršena Sabora istomu Papi Adrianu: „Kada svi „zasjedosmo; te dok nam se štila pisma bratske Tvoje svetosti, „kao pri carskoj trpezi nahranjivasmo duše naše hranom duhovnom, „koju je istim Tvojim pismim Krst gostećim se pripravio; i kano

[1] „Cujus (Petri) Sedes in omnem terrarum orbem primatum tenens refulget, et caput omnium ecclesiarum Dei consistit. Unde idem . . Petrus . . Domini praecepto pascens Esclesiam . . tenuit semper et retinet principatum" (Ibid. col. 1081).

[2] „Non habuit adjutorem illius temporis Romanum Papam, vel eos qui circa ipsum sunt sacerdotes, nec etiam vicarios ejus, neque per encyclicam epistolam, quemadmodum lex dictat conciliorum: καθὼς νόμος ἐστὶ ταῖς συνόδοις" (Mansi, T. XIII, col. 207).

[3] Suglasno ovomu nauku, izrazuje se Patrijarka Tarasij u poslanici pisanoj Iztočnim biskupim, koji nebijahu prisustvovali VII Saboru. Veli im, naime, da neprisustvovanje triju Patrijarka i biskupâ njima podredjenih, nebuduć bilo povoljno, čim pod nevjerničkim žezlom živu, ništa Saboru istomu neodnosi . . . *osobito, jer je apoštolski Papa Rimski privoljio, da on bude sazvan;* te i prisustvovao mu u osobi svojih legata: „*Sed nullum ex hoc sanctae adhaesit Synodo praejudicium; neque vires habuit prohibitio aliqua statuendi, et manifesta faciendi recta dogmata pietatis, praecipue cum sanctissimus et apostolicus Papa Romanus concordaverit, et in ea inventus sit per apocrisarios suos*" (Apud Thomassin, Vet. et Nov. Eccl. Disc. P. I, Lib. 1, c. 13. n. 6).

Digitized by Google

„što oko tielu, tako si Ti nama pokazivao stazu pravde i istine“[1]. Ovim je riečima dosta očito kazano, da su saborski otci Papu učiteljem svojim smatrali; pače nepogrješivim učiteljem vjere; dočim Tarasij u ime svijuh ostalih veli, da, kano što oko tielo, tako, da je Adrian njima *pokazao stazu pravde i istine.* A odatle sliedi, da Sabor nije ni pomislio podvrći raspravljanju i pretresivanju ono, što je Adrian o dogmatičnom pitanju bio pisao. U ostalom, ovo se potvrdjuje izjavami, koje su Tarasij i drugi otci u Saboru učinili, kad ih u drugoj sjednici, poslje nego bijahu proštivene Papine poslanice, legati zapitaše, pristaju li uz nauk onih poslanica. „Apoštol „sveti Pavao, reče Tarasij, koji je vrhnaravnom svjetlošću bio pro„svjetljen i po Evandjelju nas rodi, pišuć Rimljanima, da pohvali „stavnost i iskrenost njihove vjere u Isusa pravog Boga, ovako reče: „*vaša je vjera proslavljena po svemu svietu. Ovo Apoštolovo svjedo„čanstvo treba da sliedimo, i nepametno radi, tko se tomu* (*svjedočanstvu*) „*hoće da opire.* Pošto je dakle Adrian, Nadsvećenik staroga Rima, „dionik onih, koji zadostojaše pokrepu onakoga svjedočanstva, on je „pravedno i prema istini pisao pobožnim našim carim i nizkoći mojoj „o starinskoj predaji katoličanske Crkve; a i sám ja, koji sam to „pitanje u svetomu Pismu proučio, našao sam, da je ono (što je „Adrian pisao) sasvim suglasno Pismu istomu“[2]. — Ovom izjavom učinjenom u Saboru, Tarasij proglasiva nepogrješivom u vjeri Rimsku

[1] „Quum omnes sedissemus caput fecimus Christum etc. Et cum perlatae primitus vestrae fraternae sanctitatis litterae legerentur, communi consideramus corona, spiritualibus eduliis tanquam in regalibus caenis fruentes, quae Christus per litteras tuas epulantibus praeparabat, et sicut oculus, totum corpus rectitudinis et veritatis semitam ostendebas“.

[2] „Dicat nobis sanctissimus Patriarcha Tarasius . . si consentiat litteris SSmi Papae senioris Romae“. — „SSmus Paulus Apostolus qui illustratus est lumine Christi, et genuit nos per evangelium, cum Romanis scriberet approbans studium sincerae fidei eorum, quam in Christum verum Deum habebant, sic ait: *Fides vestra annuntiatur in universo mundo.* Hoc testimonium sequi necessarium est, et inconsulte agit, qui huic conatur resistere. Unde Hadrianus Praesul senioris Romae cum esset particeps eorum, qui praedicto testimonio muniri meruerunt, scripsit expresse et veraciter piis Imperatoribus nostris, atque ad humilitatem nostram, affirmans, bene ac optime se habere antiquam traditionem Ecclesiae catholicae. Nam et ipsi nos scrutando Scripturas, et syllogistice approbando, rimati sumus: sic quod confessi sumus, confitemur et confitebimur, consonamus, et confirmamus, atque permanebimus in significatione litterarum quae lectae sunt“ (Mansi, T. XII, col. 1084—1085).

Digitized by Google

Stolicu; i tu nepogrješivost podkriepljuje Pavlovim svjedočanstvom: *hoc testimonium sequi necessarium est, et inconsulte agit, qui huic conatur resistere.* Drugi pak otci jednoglasno odgovoriše: „Sliedimo (Adrianov nauk), i primamo i prigrljivamo“[1]; dok jedan od njih hoti se iztaknuti, te reče, da Adrianove poslanice jesu *posljednja i božanstvena rieč pravoslavne vjere*[2].

Ali su otci u trećoj i četvrtoj sjednici sliedili pretresat pitanje o svetim prilikam. Nebi li to pokazivalo, da oni nisu ga smatrali riešena Adrianovom poslanicom? Ne, to ništa proti našoj tezi nepokazuje: dočim susljedno pretresivanje, jedino je bilo preduzeto, da istiniti nauk vjere bolje bude razjasnjen. A tomu evo dokaza. U drugoj sjednici, biskupi su podpisali Adrianovu poslanicu, i anatemu izrekli protiv krivovjercim. Dakle u drugoj sjednici pitanje o nauku vjere bilo je riešeno. Po tome: ako bi susljedno pretresivanje moglo što dokazati protiv nepogrješivom autoritetu Papine poslanice, jednakim pravom ono bi svjedočilo protiv nepogrješivomu autoritetu samoga Sabora.

---

[1] „Sequimur, et suscipimus et admittimus“ (Ibid. col. 1085).

[2] „Joannes episcopus Tauromeniae dixit: Cum veluti divinus orthodoxiae terminus (ὡς θεῖον, ὅρον ὀρθοδοξίας) sint litterae, quae ab Hadriano Papa . . missae sunt, ita profiteor suscipiens sacras Iconas“ (Ibid. col. 1093—1095).

Digitized by Google

Zaključak.

Poznato je, kako u IX stoljeću dodje na svjetlost Pseudo-Isidorov Sbornik (*Collectio Isidori Mercatoris*[1]), o kome ciela biblioteka knjigâ bila je napisana. — Na koncu naše knjige i nami je koješta spomenuti o famoznome tomu Sborniku.

Sbornik sastoji iz tri diela. Prvi, ima predgovor, uzet iz Sbornika sv. Isidora Sivilskoga (VII viek), kanone nazvane apoštolske i 50 podmetnutih dekretala najstarijih Papa, počam od Klementa pa do Melkiada (314). Drugi dio, osim predgovora, ima Konstantinov *Constitutum* (darovština), sbirku Iztočnih i Zapadnih sabora, uzetu takodjer iz Isidorova Sbornika. Treći, ima uvod i dekretale Rimskih Papa, od Silvestra do Grgura II (325—731). Izmedju dekretala ovog trećega diela, 35 je podmetnutih; a take su i odluke nekojih sabora, što se ovdje i ondje navode.

Zavičaj našega Sbornika nedvojbeno je franačko kraljestvo — mogućno Rheimska pokrajina —, jer osim drugih razloga, svi starinski rukopisi onoga su porekla; kao što su franački i pisci, koji ga najprvi spominju. A što se imena njegova auktora tiče, nije stvar izvjestna: vjerojatno je ipak, da je to bio neki Benedictus Levita, diakon Moguncijske crkve. Nije takodjer izvjestno, kad je Sbornik izišao na svjetlost. Ali je nedvojbeno, da ima biti izmedju 836 i 857 godine; dočim se u njemu spominje Akvisgranski sabor od godine 836, a godine 857 na nj se već pozivlje i na lažne dekretale franačka skupština u Kiersy pod Karlom Ćelavim. Pače godine 853 nahodimo, da nekoji klerici, svrgnuti od Inkmara Soissonskoga, pozivlju se i oni na lažne dekretale (V. Aichner, Compend. Jur. Eccl. 1874, p. 46): vjerojatno je dakle, da je prije toga doba Sbornik Pseudo-Isidorov bio poznat.

Kritika je dokazala, da u Italiji, a imenice u Rimu, za Pseudo-Isidora nisu znali nego puno kašnje. Mi imamo poslanicu Leona IV († 855), pisanu Britanim, iz koje sasma je očito, da za njegova

[1] *Mercatoris*, valjda pogrješkom prepisačá mjesto: *Peccatoris*, kao što sbilja razni kodeksi imaju.

Digitized by Google

vremena sam Dionisijov Sbornik bio je poznat u Rimu; jer dočim se Leon pozivlje na dekretale svojih predšastnika, nijednu od lažnih nespominje, akoprem bi mu to u prilog išlo. Nikola I (858—864), u svojim odnošajim sa Iztokom, višeputâ naglašuje Poglavarstvo svoje Stolice, utvrdjeno na Isukrstovoj rieči: *Ti si Petar, i na ovome kamenu sagradit ću Crkvu moju,* ali ni ubah se nepozivlje na dekretale Evarista, Aleksandra, Siksta, ili druge, u Pseudo-Isidorovu Sborniku podmetnute. Isti Nikola, godine 863 potvrdjujuć, na prošnju Inkmarovu, djela Soissonskoga sabora, u odnosnom pismu označiva izvore, iz kojih Rimska Crkva crpi pravila svoje dišipline, i tu napominje sabore i poslanice Siricija, Inocencija, Zosima, Celestina; naime, one samo, što su u Dionisijovu Sborniku stojale (V. Baron. an. 863). Samo dvie godine kašnje (865), pri razmirici biskupa Rotada, nepravedno svrgnuta u Soissonskomu saboru, Nikola, pišuć Galikanskim biskupim, spominje dekretale svojih predšastnika neuvršćene u Sbornik kanonâ. Ali cienimo, da se nebi moglo dokazati, da je i tada on znao za Pseudo-Isidorov Sbornik, i da se pozivao na njegove krive dekretale. Vriedno je da čujemo same njegove rieči: „Sve da se (Rotado) nebude prizvao na sud apoštolske Stolice, brez ove, uzprkos tolikim dekretalam mojih predšastnika, koje su čuvane u arkivim Rimske Crkve i u drugim neoborive starodavnosti spomenicim, vi nipošto niste mogli svrgnuti jednog biskupa . . . Ima medju vami, koji kažu, da ove dekretale nisu uvršćene u Sbornik kanonâ[1]; a pored svega toga, kad im dekretale iste idju u prilog, njimi se brez ikakve razlike služe . . . Ako je prosto prezirati dekretale Papâ starih doba, s uzroka što nisu u Sbornik kanonâ bile uvršćene, prosto bi bilo prezirati i spise sv. Grgura i drugih otaca, pače i sveto Pismo, dočim ništa toga u Sbornik crkvenih kanona nije bilo uvršćeno". Ovdje autoritetom Leona Velikoga i Gelasija I dokazuje, kako obćenito dekretale svijuh Papa treba primiti. Zatim nastavlja: „Sama poslanica Leona Velikoga Anastasiju Solunjskomu dosta je, da osudi preuzetnost nekih od vas, i da vas osvjedoči, kako u takovim parnicam, vi nemate odsudu izreći, brez da se prije posavjetujete sa svetom Stolicom. „„Pošto je bilo, veli Leon, u tvojoj vlasti obustaviti odluku o većim stvarima i o zamršenijim poslim, i čekati moju odsudu, nije bilo ni razložito ni potrebito, da prekoračuješ granice tvoje oblasti . . . . Sve kad bi on bio se ogriešio najvećim prekršajim, trebalo je i tako moj

[1] Sbornik kanonâ (*Codex canonum*) zvao se onaj osobiti sbornik, što je god. 774 Papa Adrian darovao Karlu Velikomu.

Digitized by Google

sud čekati, i ne razsudjivati išta, brez da čuješ prije moju misao"". Što je Leon rekao, to mogu i ja reći o stvari Rotadovoj" (V. Rohrbacher, Vol. VI, p. 572—577). — Fleury i Febronij, a dà i drugi mnogi misle, da Nikola tu govori o dekretalam Pseudo-Isidorova Sbornika; ali, kako rekosmo, to se nebi moglo dokazati. Što velimo? Papa jedino se pozivlje na dekretale, koje se u arkivim svete Stolice čuvahu; a niti u ovoj, niti u ijednoj svojoj poslanici, nepodkriepljiva svoja dokazivanja, o Poglavarstvu Rimske Stolice, ma i ciglom lažnom dekretalom; dakle, ili za nje još nije znao; ili, ako je znao, nije im nijedne vriednosti priznavao. Zato isti kalvinac Blondel, tvrdim razlozim dokazuje, da dekretale, o kojim Nikola I govori, nisu nipošto one Pseudo-Isidorom izmišljene, već *prave* prošastih Papa (*Pseudo-Isidorus et Turrianus vapulantes*, Proleg. c. 19).

Medjutim odatle se vidi, da kako je Sbornik bio sastavljen i ojavnjen brez uticaja i znanja svete Stolice, tako jošter, da je Febronij drzovito lagao, kad je rekao, da je isti Sbornik, usljed nečuvenih napora Nikole I (*urgente vehementissime Nicolao I)* od ciele Crkve primljen bio.

Uzgredno nam je opaziti, da kad bismo i uzeli sa otcem Zaccaria (Anti-Febbr. P. I, Diss. 3, c. 3, n. 5) i s Natalis-Aleksandrom (Hist. Eccl. Saec. I, Diss. 21, art. 1), da je Nikola I u navedenoj poslanici sbilja govorio o podmetnutim dekretalam, Febronijeva laž nebi opet manja bila. U toj predmnievi izmedju godine 863 i 865 Nikola bio bi došao u poznanje Pseudo-Isidora; te videć, da se istim služe nekoji franački biskupi, kad je to njima na korist, a poriču vriednost njegovim dekretalam, kad im se hoće odkrnjivati prava apoštolske Stolice[1], kao što tada činjahu u parnici Rotadovoj, argumentira proti njima *ad hominem*, da im iz rukû digne ono slabo oružje (naime, da dekretale nemaju vriednosti s uzroka, što nisu bile primljene u *Codex canonum*). Nije to dobar razlog, Papa im veli, da istim dekretalam poreknete vriednost; pokle inače s istoga uzroka, imali biste poreći svaku vriednost i spisim Grgurevim, koje ipak vi primate i vriednost im priznajete[2]. Papa je iste godine (865) pisao i caru Mihajlu, osmu

[1] „Cum ipsi, ubi suae intentioni haec suffragari conspiciunt, illis indifferenter utantur, et solum nunc ad imminutionem potestatis Sedis Apostolicae, et ad suorum argumentum privilegiorum minus accepta esse praebeant" (Ep. 47, ad Episcop. Gall.).

[2] „Dico itaque Nicolaum emunctae naris virum et eruditum Pontificem, quas apprime noverat supposititias, directe propugnandas non susce-

Digitized by Google

od svojih poslanica, u kojoj opet govori o Poglavarstvu apoštolske Stolice; o njezinim preimućtvim (Rohrbacher, Vol. VI, p. 547—551), ali se tu nenavodi ma ni jedna Pseudo-Isidorom podmetnuta dekretala: očevidni biljeg, da takovim dekretalam Papa nije priznavao nikakve vriednosti. Ako je dakle na iste se pozivao, pišuć franačkim biskupim, to mu je sasma bilo prosto; pače naravno je bilo, da tako učini, služeć se njihovim oružjem, da ih lašnje predobije. Ovo je sve, što bi za Pseudo-Isidorov Sbornik bio učinio Nikola I! I to se zove, cieloj Crkvi nametnuti Pseudo-Isidora!

Nit je istina, da su Pape ikada formalno potvrdili Pseudo-Isidorov Sbornik; te Heineccius, pored sve svoje učenosti, nije se na dobar izvor naslonio, kad je u *Poviesti gradjanskoga prava* kazao, da je Grgur IX bulom *Rex pacificus* svečano potvrdio lažne dekretale. Tko je ikada zavirio u kakovu knjigu kanoničkog prava, i nije sasma nevješt uvodnim crtam o njegovim izvorim, zna da Sbornik, što je u *Corpus juris* pod imenom dekretalâ Grgura IX označen, nikakva posla nema sa lažnim dekretalam Pseudo-Isidora. Onaj bo Papa videć, da poslje Gracianova Dekreta, ojavnjena 1151 godine, bijaše na svjetlost izišlo pet različitih Sbornika, sadržećih dekretale Papâ, koji su od Aleksandra III pa do njega (1159—1227) Crkvom vladali, kao što i kanone trećega i četvrtoga Lateranskog Sabora, naredi svetomu Raimundu Penafortskomu, da sabere u jedno samo tielo papinske konstitucije razasijane u ono 5 Sbornikâ, pridodavši njegove vlastite. Radnju Raimundovu isti Grgur posla, osobitom poslanicom popraćenu, sveučilištim, Bolonjskomu i Parižkomu. A što gleda bulu *Rex pacificus*, citiranu od Heineccia, dosta je kazati, da ta bula i neobstoji. Ima doduše jedna bula Grgura IX, koja počimlje *Rex excelsus;* ali ni ta bula o dekretalam se nebavi, nit ih spominje: ona samo govori o tome, da Pape nemogu razsvojiti Petrov Patrimonium. To nam kaže koliko se može vjerovati na besjedu neke ruke učenjakâ.

---

pisse, sed hoc unum contendisse, Gallicanos Antistites earum authoritatem inefficaci ratione impetere. Gallicani enimvero episcopi *hac una ratione* illas rejicere videbantur; quod in codice canonum non essent: quam rationem ut nullam ostendat Pontifex ita contra eos ad hominem argumentatur: Porro si ideo non esse Decretales epistolas priscorum Pontificum Romanorum admittendas dicunt, quia in codice canonum non habentur adscriptae; ergo nec Gregorii Sancti, nec ullius alterius qui ante, vel post ipsum fuit, est aliquod institutum, vel scriptum recipiendum, eo quod in codice canonum non habeatur adscriptum" (Natal. Alex. Hist. Eccl. loc. cit.).

Digitized by Google

Nego, što je u sebi Pseudo-Isidorov Sbornik, i koja je namjera sabiraču bila?

Jedan izmedj najsvjestnijih učenjaka našega vieka, D.r Moehler, koji je Pseudo-Isidorov Sbornik svestrano i duboko proučio, evo u kratkoj, kako je o njemu sudio. Moehler misli, da ovaj Sbornik nije ni više ni manje, nego bogoslovna ručna knjiga, crkovnjacim namjenjena, u kojoj se izkazuju glavna pitanja o vjeri, o ćudoredju, o svetotajstvim, o liturgiji, o crkvenom ustavu, o pastirskim dužnostima; a to sve uporavljeno na potrebe onoga doba. Da pak takovo bogoslovje bude ugodljivije, a u isto doba častnije, uredjeno je u formi poslanicâ pod imenom raznih Papa prvih triju viekova. Što se pak njegova auktora tiče, ovaj o sebi ništa, ili mal da ne ništa negovori. On nečini drugo, nego sabirati i sastavljati u cjelinu ono, što su Pape i drugi Otci kasnijih vremena napisali. Uz to svuda se pokazuje pobožan, pravovjeran, krepostan, pun brižljivosti za dobro Crkve. Nit ima stvari, iz koje bi se dalo suditi, da mu je namjera bila hiniti (Cf. Rohrbacher, Vol. VII, p. 163—164; Alzog, Hist. de l'Égl. T. II, p. 140). Dalje. Moehler i Rosshirt označuju podpunu naliku Pseudo-Isidorova Sbornika sa onim poznatim pod imenom *Constitutiones et canones apostolici.* Kako auktori ovog posljednjega, hotili su pripisati Apoštolim ono, što je kasnijih vriemena bilo ustanovljeno, svrhom, da im djelo veću vriednost i autoritet dobije; tako, jednakom svrhom, i Pseudo-Isidor hotio je ranije nadneviti ono, što je u kasnija vriemena od Papâ ili Otacâ bilo odredjeno (Alzog, loc. cit.).

Osim pouke svećenikâ, i drugu je namjeru imao Pseudo-Isidor pri sastavljanju svoga Sbornika; naime, da oslobodi biskupe od osvadâ i nepravicâ, što im opačina vriemenâ činila trpiti, osobito od pokrajinskih sinoda, na veliku štetu crkvenog mira (V. Rohrbacher, Vol. VI, p. 238; Nardi, Diritto Eccl. T. I, p. 72—73; Pérennès-Feller, Diction. de Biographie: Isidore Mercator). To sám auktor kaže u predgovoru, a i razabire se iz cieloga djela.

Krivotvorstvo dakle i laž Pseudo-Isidora sve sastoji u formi i u kronologiji. A to možemo potvrditi samim Fleuryom i Blondelom. Prvi u svome djelu: *Institution au droit éeclesiastique*, akoprem svedjer kivan na Pseudo-Isidora, piše: „Zapoznalo se prošloga vieka, da ove dekretale, od sv. Klementa do Pape Siricija, nepripadaju onima, kojizih imena nose. Sve su jednim stilom napisane, i to stilom, koji se i neprilježuje plemenitoj prostosrdnosti onih prvih viekova; *sastavljene su iz dugih komada Otaca, koji živiše mnogo kašnje, kao, n. pr.,*

Digitized by Google

sv. Leona, sv. Grgura i drugih još novijih" (V. Rohrbacher, Vol. VIII, p. 393). Blondel takodjer, usilovan je bio priznati, da Pseudo-Isidorove dekretale, izuzmeš li malo stvarî, sastavljaj su gradjanskih zakona, starinskih kanona i svetih Otaca, koji su u četvrtomu i u petome stoljeću cvatili (Cf. Zaccaria, Anti-Febbr. P. I, Diss. 3. c. 5, n 2).

Pseudo-Isidor na brzu se ruku toliko uvriežio — što se nebi dalo istumačiti, ako nije bio živi i podpuni izraz svoga vremena —, da je, izvan Španije, svud kroz kratko vrieme zamienio Sbornik Isidora Sivilskoga, i on osta pod imenom ovoga posljednjega; pa se već i nesumnjilo o vjerodostojnosti njegovih dekretala.

Ištom polovicom XV stoljeća Nikola Cusanus, kardinal i Briksenski biskup, najprvi odkri prevaru; premda neki hoće, da je o vjerodostojnosti Pseudo-Isidora podigao bio sumnju još u XII stoljeću Petar Comestor (V. Alzog, Op. et T. cit. p. 139, nota 2). Kusana nasliedište drugi; i kada Blondel izidje svojim „*Pseudo-Isidorus et Turrianus vapulantes*" već ga razni vrli kritici katolički bijahu predtekli, te mu je razlogom mogao predbaciti glasoviti Sirmond, da je stao izvaljivati vrata jur prije otvorena (Biograf. Univ. art. Blondel).

Ovdje dolazi pitanje o posljedicam podmetnutih dekretala.

Protestanti s Febronijem neizmjernu silu tim dekretalam pripisuju, i hoće, da je od njih nastala korenita promjena u crkvenoj dišiplini, kao što i usredotočenje crkvene oblasti u svetoj Stolici. Nasuprot, veliki kanonist Agostino; a uza nj Lecomte, braća Ballerini, Walter, Luden (V. Nardi loc. cit.; Aichner, p. 47; Alzog, loc. cit. p. 141), sravnjivajuć Isidorove dekretale sa starijim, izvjestnim, vjerodostojnim spomenicim, do očevidnosti su dokazali, da dišiplinarne ustanove, koje protivnici Pseudo-Isidoru pripisuju, jur su prije dobe Pseudo-Isidora zakonito bile uvedene od crkvene vlasti; a tako isto, da sveta Stolica nije nikakvo novo pravo po njemu dobila. Pa i mi sami, pošto smo, Božijom pomoćju, našu knjigu dovršili, te i dokazali, kako jedino iz Isukrstovi riečî: *Ti si Petar, i na ovome kamenu sazidat ću Crkvu moju; — Tebi ću dati ključe kraljestva nebeskoga, i sve što ti budeš zavezao, ili razdriešio na zemlji, bit će zavezano, ili razdriešeno na nebesim; — Pasi moje jaganjce, pasi moje ovce; — Ja sam molio za te, da nebi pomanjkala vjera tvoja, a ti utvrdjuj braću svoju;* pošto smo, velimo, dokazali, da iz tih rieči jedino potiču sva prava, koja uživa Rimska Crkva; a tako jednako, da i sva starina, svi Otci, sva Crkva u vasionim Saborim, iz istih su rieči izvodili prava Petrovi nastupnikâ, možemo podpunim razlogom

Digitized by Google

izjaviti, da, ili se poznatoj istini protive, ili su sasma nevješti crkvenoj starini, svi oni, koji hoće, da je Poglavarstvo apoštolske Stolice nad cielom Crkvom od Pseudo-Isidora poteklo.

Što kažu takovi ljudi, da je Pseudo-Isidor nova uveo u oblasti Rimskoga Pape? Oni bi hotili, da je Pseudo-Isidorova roba: 1. Rimski Papa jest biskup sveobće Crkve; 2. sve velike parnice (*causae majores*) imaju ići na sud apoštolske Stolice; 3. Papa ima pravo primati apelacije, od kojeg mu drago suda biskupâ; 4. Papa sam konačno razsudjuje parnice biskupâ; 5, Mimo Papu, sabori se nemogu držati; 6. Papa ima pravo posvuda slati svoje legate.

a) Što se prve dotke tiče, koliko je obtužba netemeljna, jasno pokazuje ustanovljenje Prvinstva u osobi Petrovoj (V. I. Dio, pogl. 1). Papa od Isukrsta ima ključe kraljestva nebeskoga, to jest, Crkve: on može zavezivati i razdriešivati u svoj Crkvi, i nitko nemože zavezati što on razdrieši, niti razdriešiti što on sveže; a to sobom nosi neposredno pravomoćje svrhu svijuh i pojedinih pravovjernika. Dalje. Papa je pastir: treba dakle da ima stado, komu će neposredno pastirovati: inače nebi bio pastir. Ovce pak, koje sačinjaju njegovo stado, jesu one, što su njemu od Isukrsta bile izručene. A Isukrst je njemu izručio svoje ovce i svoje jaganjce, to jest cielo svoje stado. Pa ako je on pastir cieloga Isukrstova stada, kako on nebi bio *sveobći pastir*, *sveobći biskup*, *biskup biskupâ*? Nije pak samo, de bi se bogoslovnim razlogom to izvodilo iz Isukrstovi riečî, već mi vidimo, da je Crkva daleko prije Pseudo-Isidora Papu takovim smatrala. Da je Papa *biskup biskupâ*, pa i samu tu izreku mi nahodimo u Tertulianu (V. str. 69). Kašnje isto nahodimo u Kalcedonskome Saboru: „*Presvetomu i sveobćemu Nadbiskupu*“, i opet: „Paskazin namjestnik.. *biskupa sveobće Crkve*“ (str. 411). U poslanici upravljenoj iz Iztoka Papi Hormisdi, Papa *je nazvan Patrijarkom sve ciele zemlje* (str. 337). A tomu je suglasno što Leon Veliki uči: naime, da je Isukrst Petra odabrao, *da poglavarom bude cieloj Crkvi, da vlada biskupim i pastirima, da u Crkvi ništa nemože biti svezano, nit razdriešeno bez njega* (str. 309), *da se njemu, po božanstvenome ustanovljenju, vasionom Crkvom treba starati* (str. 313).

b) Sve velike parnice imaju ići na sud apoštolske Stolice. — „Zar neznate, piše 342. godine Papa Julij Iztočnjacim, koji bijahu osudili Atanasija i druge nekoje biskupe, zar neznate, kako je običaj da se najprvo nami stvar dojavi, i da ovdje (u Rimu) ima biti raz-

Digitized by Google

sudjeno pri kome je kraju pravica?... Predočujem vam samo, što sam od blaženoga Petra Apoštola naučio; a ne bih vam ni pisao, da me okolnosti, što su se tamo sbile, nebudu smutile" (str. 282). Grčki povjestničari, Sokrat i Sozomen priznaju, da se Julij dostojno i pravedno tužio, jer Atanasijova parnica nije njegovu sudu bila podnešena; te se neuztručavaju izpovjediti, da je Antijokijski sabor poglavito s toga nezakonit, „što Rimski Papa Julij nit je istomu saboru prisustvovao, nit je bio poslao tko bi ga zastupao; dočim je crkvenim zakonom utvrdjeno, da crkve nemaju ništa odredjivati brez dozvole Rimskoga biskupa, i jer po svećeničkom zakonu treba ništetnim smatrati sve, što je preko njegove volje učinjeno" (str. 278 do 279). — „Bilo ti je, piše Leon veliki svomu namjestniku u Iliriku, bilo ti je slobodno obustaviti odluku golemijih parnica i zamršenijih pitanja, da čekaš moju odsudu... Jer da je Atik baš što krupna počinio, trebalo je svakako moju odsudu čekati" (str. 317). „Ako bi, na drugom mjestu veli, nastale veće razmirice, il se radilo o prizivim (*Si quae vero causae graviores vel appellationes emerserint*), odredio sam, da se imaju meni poslati, za da, po običaju Crkve, mojom se odsudom dokončaju" (Ep. V, c. 6). — „Ako bi, veli Grgur Veliki, (što nedao svemogući Bog!) nastala kakva raspra o vjeri, jal se iztaklo drugo pitanje, o kome bi se možda vrlo sumnjilo, te bi svojom ogromnosti zahtievalo, da apoštolska Stolica svoj sud izreče, pokle stvar bude proučena, nek se (Virgilij) požuri mene izviestiti, da uzmognem ja najpristojnijom odlukom stvar dokončati" (str. 348). — „Ako još što ima (u vjerstvenom pitanju), veli Teodor Študitski caru Mihajlu, o čem sumnji vaše veličanstvo, il se nepouzdava, da bi naš nadsvećenik (Carigradski Patrijarka), pobožno to mogao poravnati... zapovjedite nek se potraži, kako je od starine i iz početka po otcima nama bilo predano, izjava staroga Rima. Ona bo Crkva jest najvrhovnija izmedju Božijih crkava, pošto je njoj prvoprestolnik bio Petar, komu Gospod reče: *Ti si Petar, i na ovomu kamenu* i t. d. (str. 239).

U broj velikih parnica, ulaze parnice biskupâ, sudi o njima, njihovo potvrdjivanje, svrgnjivanje, uzpostavljanje i premješćanje. — Što sud gleda, upućujemo štioca na ono, što smo kazali govoreć o Sardičkome Saboru (str. 389—390). A ovdje samo spomenut ćemo rieči Grgura Velikoga upravljene Lariskomu biskupu: „Budeš li pako što imao protiv (biskupu) Adrianu, ter bi stvar lagana bila, prikaži je na sud mojih poslanika u Carigradu; ako li bi bila zamašita, neka

Digitized by Google

bude podnešena u Rim, istoj apoštolskoj Stolici" (str. 347). — Što gleda potvrdjivanje biskupâ, prvih viekova Papa samo bi potvrdjivao Patrijarke i Primase; a ovi podredjene sebi biskupe. U Kalcedonskome Saboru vidimo gdje otci Maksimu priznaju Antijokijsku Stolicu jer je „*Leon sudio, da ima vladati Antijokijskom crkvom*" (str. 410). Leon pak isti kaže nam o Anatoliju, da je *njegovom milošću* on biskup Carigradski (str. 321). Papa Simplicij kaže nam, da Aleksandrijski Patrijarka trebalo je, da od Svete Stolice bude potvrdjen (str. 326). Pače vidimo gdje cesar Teodosij pita u Pape Damasa potvrdjenje Carigradskoga biskupa Nektarija, i u tu svrhu Papi šalje odaslanstvo (str. 296). — Što gleda svrgnjivanje biskupâ, osobito prvih Stolica, gori smo napomenuli, što je Papa Julij Iztočnim biskupim pisao. Ovdje ćemo samo zabilježiti, da su Iztočni biskupi od Pape Damasa iskali svrgnutje Timoteja Beritskoga (str. 284), i da je Nestorija Celestin svrgnuo; te da su otci Efežkoga Sabora izjavili, da „*prisiljeni* od svetih kanona *i od poslanice Celestinove* na žalobnu su se odsudu sklonuli" (str. 403); a jednako, da je Feliks III svrgnuo i izobćio Akacija Carigradskoga (str. 327). — Imamo neizbrojnih primjera uzpostavljanja biskupa; pod Papom Julijom (str. 280—281), pod Liberijom (str. 105), pod Damasom (str. 109), pod Leonom Velikim (str. 314, 322). — Premješćanje biskupâ s jedne na drugu stolicu bilo je zabranjeno XIV apoštolskim kanonom, XV Nicejskim i I Sardičkim; a ipak mi imamo izgled toga premješćenja u osobi Perigenija Papom Bonifacijom I, i to brez ikakva pokrajinskog sabora (str. 294).

c) Papa ima pravo primati apelacije, od kojeg mu drago suda biskupâ. — Vidili smo što je o tomu Sardički Sabor ustanovio (str. 390—392); a imamo apelacije Bazilida i Marciala još pod Papom Stjepanom I (str. 274—275), Flaviana (str. 188), Eusebija Dorilejskoga (str. 190), Teodoreta (str. 204) pod Leonom Velikim, da druge nespominjemo.

d) Papa sam konačno razsudjuje parnice biskupâ. — „Svoj vasionoj Crkvi je poznato, piše sv. Gelasij, da Stolica Apoštola Petra imade pravo odriešivati od odsudâ svijuh, ma koji to bili, biskupâ; buduć ona ima oblast o cieloj Crkvi suditi, dočim njezinu odsudu nitko suditi nesmie, pošto kanoni hoće, da se iz svega svieta na njezino sudište može prizivati, a od njezine odsude, da već priziva nema" (str. 330).

e) Mimo Papu, sabori se nemogu držati. — Gori smo napomenuli iz česa poglavito Sokrat i Sozomen dokazuju, da je bio ne-

Digitized by Google

zakonit Antijokijski sabor. Na drugom smo mjestu vidili kako Epifanij Skolastik u svojoj *Historia tripartita* na prosto kaže, da „crkveno pravilo zapovjeda, da se nesmiju držati sabori, mimo odredbe Rimskoga Nadsvećenika“ (str. 332). U Saboru Kalcedonskomu, Lucencij legat Papin okrivi Dioskora, jer se usudio držati sabor, brez da je na to apoštolskom Stolicom bio ovlašćen, što nikada nije bilo prosto, niti je učinjeno“ (str. 407). Teodor Šuditski tužeć se Papi Leonu III, što su u Carigradu dva sabora sakupili, veli: „Nisu se uztručali sakupiti u jeretičku skupštinu, dočim brez Tvoga znanja, kako je od starine utvrdjeno bilo, niti pravoslavni sabor nebi mogli sazvati“ (str. 232). — Ovim se dakako nerazumi, da je svaki mitropolita imao prije dobiti izričnu dozvolu od Pape za sazivanje saborâ. Dosta je bilo držati sabor u prisutnosti Papini legatâ; oli, ako ovizih nebi bilo, a medjutim se što nova u saboru hotilo ustanoviti, il bi se o većim parnicam što uradilo, poslati izvješće u Rim i nesmatrati zakonito ustanovljeno prije potvrde Papine. „Starodavnim je odredbam utvrdjeno, pišu Afrikanski otci Papi Teodoru I (646 god.), da što mu drago se uradilo, ma to bilo i u najdaljim pokrajinam, nema se prije u porabu uvesti, niti primiti, dok nije dojavljeno vrhovnoj Tvojoj Stolici, za da odsuda (u saboru) izrečena, od nje (apoštolske Stolice) dobije svoju potvrdu“ (Rohrbacher, Vol. V, p. 557). To pak dojavljivanje apoštolskoj Stolici moglo je bivati neposredno: „Nema bo, vele Sardički otci, bolje nit pristojnije stvari, što da Gospodnji svećenici (biskupi) iz svijuh pokrajina izvješća dostavljaju glavi, to jest Stolici Apoštola Petra“ (str. 393); a moglo je bivati posredno, naime, po biskupim poglavitijih stolica, kojim bi prije saborska djela bila poslana. Treba još opaziti, da u ovoj stvari ima se razlučiti pravo od uporabe prava. Papa ima pravo zahtievati, da mu bude poslano izvješće o djelovanju svakoga sabora; a uporaba toga prava mogla je biti različita; dočim su Pape mogli imati obzir na razne okolnosti i svagda nezahtievati ono, na što su pravo imali (Cf. Palmieri, De Rom. Pontif. p. 458).

f) Papa ima pravo posvuda slati svoje legate. — Što igda istinitijega od toga? Eno Konstantina Pogonata, koji, dok u Pape pita poklisara, kaže nam uzput kakova je, po javnom crkvenom pravu, bila oblast Papini poklisarâ. „Nutkujemo, veli car, presvetu Tvoju vrhovnost, da, kako je običaj, čim prije pošalješ nam poklisara, koji će prebivati u našemu kraljskomu i od Boga čuvanom gradu, i koji će nam zastupati Tvoju svetost u pitanjim, što bi mogla nastati,

Digitized by Google

bilo to dogmatičnim, bilo kanoničkim, kao što u svima, brez iznimke, crkvenim poslim: *Hortamur porro vestram sanctissimam summitatem, ut quamprimum mittat, quem designare solet, apocrisarium, ut is in regia, et a Deo conservata nostra urbe degat, et in emergentibus, sive dogmaticis, sive canonicis, ac prorsus in ecclesiasticis omnibus negotiis vestrae Sanctitatis referat personam*" (Mansi, T. XI, col. 715). U ostalom, osim Papini legatâ (vikarâ) u Galijam, u Iztočnom Iliriku, mi smo vidili gdje za vrieme velikog Basilija Iztok pita vanredne legate (str. 107): vidilismo, kako Leon Veliki drži stalnoga poklisâra u Carigradu, i to obskrbljena duhovnim pravomoćjem (str. 316): vidilismo Grgura Velikoga, gdje svomu legatu Sabinianu naredjuje, neka *vrhovnom oblašću postupa* prema Carigradskomu Patrijarki, pače prema istomu caru (str. 361): vidilismo Papu sv. Martina, gdje Filadelfskog biskupa imenuje svojim legatom za patrijarkije, Antijokijsku i Jeruzolimsku, naredjujuć mu, neka za ona mjesta, u svim crkvam, naime, onih dviju patrijarkija redi biskupe, svećenike i diakone (str. 369).

Očevidno je dakle, da Pseudo-Isidorove dekretale nikakve novosti o Papam nisu uvele, i da Pseudo-Isidor nije stvorio preimućtva apoštolske Stolice, već da ih je našao zakonito obstojeće u Crkvi, jer nerazdruživo spojene sa vrhovnim Poglavarstvom Petrovi nastupnikâ.

S v r h a.

Digitized by Google

Imenik svetih Otaca,

kojih nauk o Petru u knjizi je razabran, ili napomenut.

(Broj znači stranu; a slovo p. primjetbu.)

Adrian I (Papa) 431.
Agapit (Papa) 413.
Agaton (Papa) 425—428.
Ambroz 8, 15, 21. 26, 39, 43, 63, (p. 2), 143—151.
Ambroziaster 26, 149 (p.).
Anastasij Sinaita 16, 215—216.
Asterij 9, 125—126.
Atanasij 35, 279.
Augustin 18, 26, 34, 40, 43, 81, 87 (p.), 88, 161—174.
Avito 210—211.
Basilij Vel. 8, 88, 102—111.
Beda 40, 88, 223—225.
Biskupi Afrikanski 445.
Biskupi Arelatske mitrop. 196—197.
Biskupi Galikan. s Ravenijom 198—199.
Biskupi Iztočni 334—336.
Biskupi privrženi Nestoriju 305.
Biskupi Talijanski 334.
Bonifacij I (Papa) 294—300.
Celestin (Papa) 300—304.
Ceretij 198.
Cezarij 212.
Ciprian 7, 18, 34, 39, 43, 73—88, 275.
Ciril Aleks. 8, 185—188, 301 (p. 1), 304, 402.
Ciril Jeruz. 115—117.
Damas (Papa) 283—286.
Damašen (Ivan) 225—227).
Didim 18, 119—121.
Dionisij Aleks. 276.
Dionisij Korinć. 42.
Dionisij (Papa) 276.
Efrem 117 (p.).
Enodij 211—212.
Epifanij 8, 23, 43, 127—129.
Eukerij (Pseudo) 186—187.
Eusebij Cezarej. 43, 92—95.
Eusebij Dorilej. 190.
Eznigh 91.
Feliks I (Papa) 276—277.
Feliks III (Papa) 327.
Firmilian 8, 18, 83—84 (p.).
Flavian 187—190.
Fulgencij 44, 213—214.
Gaudencij 9, 44, 174—176.
Gelasij (Papa) 327—333.
Grgur Nazian. 8, 43, 122—125.
Grgur Niski 8, 18, 126.
Grgur Prosvjet. 89.
Grgur Vel. (Papa) 8, 34, 44, 340—362, 397.
Hilarij Poit. 8, 13, 33 (p.), 96—102.
Hipolit 7, 272.
Hormisda (Papa) 337 - 340.
Ignacij 36, 42, 58—61.
Inocencij I (Papa) 40, 288—292.
Irinej 43, 61—65, 272, 274.
Isaak 90.
Isidor Pelus. 177.
Isidor Sivil. 44, 216.
Ivan Mandacunius 91.
Ivan IV (Papa) 368.
Jakov Nižib. 9.
Jerolim 8, 23, 26, 33, 39, 43, 88, 151—160.
Julij I (Papa) 278—283.
Kajo 43.
Kasian 44, 178—180.
Klement I (Papa) 270—271.
Krizolog 8, 40, 191—194.

Digitized by Google

Laktancij 43.
Leon Vel. (Papa) 8. 12, 15, 19, 39, 42, 44, 52, 306—324, 396, 406, 407, 443.
Leon II (Papa) 376—377.
Lerinski (Vincenc) 185—186.
Liturgija Grčka 44, 256—268, 304, 306.
Liturgija Jermenska 245—248.
Liturgija Siro-Kald. 42, 44, 249—256.
Lucius Dexter 44.
Maksim Izpovjed. 216—221, 3 8—369.
Maksim Turinski 8, 44, 206—210.
Martin I (Papa) 369—370 (p.).
Moyses Calcat. 91.
Moyses Chor. 90.
Nicifor 228—229.
Nil 9, 177.
Nikola I (Papa) 437—439.
Nepoznati 18 (Auctor de Poenit.), 103, 140, 201—203.
Optat 18, 39, 42, 111—115.
Opus Imperf. 140.
Origen 7, 14, 33, 43, 70—73, 272.
Orosij 44.
Pacian 39, 117—119.
Paladij 176—177.
Papija 42.
Paulin (Nol.) 8.
Proklo 180—182.
Prokopij 9, 214—215.
Prosper 200—201.
Sabor Antijokijski 389.
Sabor Arelatski 385—386.
Sabor Carigradski I 393—397.
Sabor Carigradski II 413—422.
Sabor Carigradski III 423—430.
Sabor Efežki 397 - 404.
Sabor Kalcedonski 405—412.
Sabor Lateranski 369.
Sabor Nicejski I 379 - 388.
Sabor Nicejski II 430—435.
Sabor Oglajski 39, 150.
Sabor Sardički 388—393.
Sabor Vatikanski 46, 53, 54, 356, 377.
Salonij 198.
Siksto III (Papa) 305—306.
Simak (Papa) 81, 334—336.
Simplicij (Papa) 324—326.
Siricij (Papa) 286—288.
Sofronij 370.
Stjepan Dorski 18, 221—223.
Stjepan I (Papa) 274—276.
Sulpicius Severus 44.
Tarasij 433—434.
Teodor Studita 230—244.
Teodoret 26, 203—206, 393.
Tertulian 7, 18, 26, 43, 63 (p.), 65—69.
Veran Venceski 198.
Vigilij (Papa) 416, 417—422
Viktor (Vitensis) 213.
Viktor I (Papa) 272—274.
Zakarija 92.
Zeno Veron. 8.
Zlatoust 8, 26, 43, 129—143.
Zosim (Papa) 292—293.

Digitized by Google

Imenik

crkvenih i svjetskih pisaca napomenutih u knjizi.

(Broj znači stranu; a slovo p. primjetbu.)

Agostino 441.
Agnello 194.
Aichner 436, 441.
Alzog 284, 381 (p. 3).
Amelli 118, 190.
Amian Marcelin 279 (p. 3).
Azarian 89, 245—248 (passim).
Bacchini 194.
Balbo 47.
Balgy 89, 90 (p. 1), 91 (p. 4).
Balsamon 387.
Baluze 79, 275, 313, 399.
Baratier 45.
Baronio 57, 292.
Basnage 45.
Bellarmin 42, 47, 54, 57, 81, 149, 160 (p.) 387, 389.
Berčić 258 (p. 2).
Bergier 64, 273.
Bernardo (Sv.) 49, 52.
Berthold 45.
Biografia Univ. 441.
Blondel 45, 438, 441.
Bonaventura (Sv.) 15, 46, 52.
Bouix 393.
Bossuet 17, 20, 52, 303, 404.
Bruno (Astensis) 187 (p. *).
Cacciari 313.
Cano (Melch.) 26, 27, 54, 56.
Casaubon 293, 306.
Cave 45, 149 (p. *), 151, 203, 273, 306, 340.
Centuriatori 10, 23, 291, 372.
Charvaz 31.
Christophorson 284 (p.), 285 (p.).
Civiltà Cattolica 420.
Clericus 45.
Cobbet 45.
Collu 45.
Combefis 103.
Comestor 441.
Commeno XIV.
Cornelius a Lapide 6.
Coustant 313.
Cusanus 441.
Dadishous 253.
Dante 53.
David 380.
David (Joseph) 60, 249—256 (passim).
Döllinger V, XIV, 22, 47, 50, 269, 372.
Dupin 111.
Epifanij Skolastik 382.
Erazmo 151.
Euler 77.
Evagrij 398, 407.
Fakundo 407. 416.
Febronij 26. 29.
Feller 125.
Fleury 440.
Flavij (Jos.) 17, 34, 36.
Focij 397, 398, 421.
Franković (Flaccus) 160 (p.)
Garnier 103.
Gelasij Cizički 381, 382.
Gerbais 313.
Gerdil 349 (p. 1).
Gieseler 45.
Goulart 276.
Goussainville 344 (p. 3.)
Grabe 64.
Grotius 45.
Gualco 39.

Digitized by Google

Hammond 45.
Hefele 378.
Hettinger 19, 41, 47.
Heineccius 439.
Hinkmar 385 (p.).
Homer 21.
Honorij I (Papa) 363—378.
Hurter (Fr.) 56.
Hurter 114, 159 (p. 2).
Hus 285.
Jagić 7 (p. *).
Junius 45.
Justinian 388.
Kalvin 10, 160 (p.).
Katekizam Rimski 37 (p.).
Kenrick 57.
Khayyath 60.
Klee 63.
Konstantin Pogonat 445.
Langen XVI, 2, 229—230 (p. *).
Launoy 352.
Le Page Renough 372.
Liberato 326, 398, 407.
Luden 441.
Luter 10, 160 (p.)
Mabillon 332.
Makarij V, VI, VII, XIII, XVI, 103.
Magnin 53.
Maistre (De) 45, 51, 110 (p.), 118 (p.).
Mamachi 26.
Mansi (na mnogo mjesta).
Maran 103.
Marca (De) 79, 421 (p. 3.).
Marcellinus (Comes) 398.
Marheineke 39.
Massuet 64.
Maurinci 355.
Melanchton 160 (p.).
Metafrastes 104.
Missorio 86.
Moehler 59, 61, 64, 86, 440.
Molhenbur 86.
Mosheim 64.
Mutter 45.
Nardi 440, 441.
Natalis Alexander 79, 377, 393, 438.
Newton 45.
Nicifor Kalikst 398 (p.).
Nil Solunjski 314. 372.
Olshausen 13.
Orsi 49 (p. 1).
Palma 393, 428 (p. *).
Palmieri 2 (p.), 26, 37, 275, 387, 445.
Pearson 45.
Pérennès 440.
Perrone 384.
Pichler 231 (p.).
Quesnell 287 (p. 2), 306, 312, 313, 315.
Rohrbacher 283 (p.), 374 (p.), 404, 421 i na mnogo mjestâ.
Rosshirt 440.
Rozaven 18, 23, 164.
Rufin 386.
Salmasio 63. 386.
Scaliger 45.
Scheffmacher 160 (p.).
Schelling 13.
Schröck 45.
Sirmond 441.
Sokrat 278—279, 280—281, 388.
Sozomen 278—279, 280—281.
Suarez 57, 348 (p. 3).
Štiić 45, 267—268.
Tarquini 48 (p.).
Teodor ἀναγνώστης 327.
Teodor diakon 142.
Thomassin 50, 51 (p.), 88, 385, 433 (p. 3).
Tizzani 86.
Tondini 37, 56, 256—268 (passim).
Tournely 377.
Tournemine 86.
Tumačenje pravosl. iztoč. vjere 37 (p.).
Usserius 45.
Valentinian III 194—195.
Valesius 398 (p.)
Vallarsi 159 (p. 2).
Van-Espen 304 (p.) 348 (p. 3).
Voigt 56.
Walter 441.
Walton 6.
Wiseman 53 (p.).
Zaccaria 26, 275, 438.
Zeitschrift 189 (p.), 191 (p.).
Zonara 387.

Digitized by Google

KAZALO.

Strana

Predgovor III
Pristup i osnova knjige 1

Dio Prvi. — Sveto Pismo. 4
Poglavje I. — Ustanovljenje crkvenog Poglavarstva u Petru. Svjedočanstva sv. Pisma 4
Poglavje II. — Poglavarstvo Petrovo medju Apoštolim 22
Poglavje III. — Poglavarstvo Petrovo u njegovim nastupnicim 38

Dio Drugi. — Književnost Kršćanska. (Sveti Otci i liturgične knjige) 58
Poglavje I. — Sveti Ignacij, Sveti Irinej 58
Čl. 1. Sv. Ignacij 58
Čl. 2. Sv. Irinej 61
Poglavje II. — Tertulian i Origen 65
Čl. 1. Tertulian 65
Čl. 2. Origen 70
Poglavje III. — Sv. Ciprian 73
Poglavje IV. — Sv. Grgur Prosvjetitelj s drugim Otcima Jermenske Crkve i Eusebij Cezarejski 89
Čl. 1. Sv. Grgur i Jermenski Otci 89
Čl. 2. Eusebij Cezarejski 92
Poglavje V. — Sv. Hilarij Poitierski 96
Poglavje VI. — Sv. Basilij 102
Poglavje VII. — Sv. Optat, sv. Ciril Jeruzolimski, sv. Pacian i Didim 111
Cl. 1. Sv. Optat 111
Cl. 2. Sv. Ciril Jeruzolimski 115
Cl. 3. Sv. Pacian, Barcelonski biskup 117
Čl. 4. Didim 119
Poglavje VIII. — Sv. Grgur Nazianzen, sv. Asterij, sv. Grgur Niski i sv. Epifanij 122
Čl. 1. Sv. Grgur Nazianzen 122
Čl. 2. Sv. Asterij i sv. Grgur Niski 125
Čl. 3. Sv. Epifanij 127
Poglavje IX. — Sv. Ivan Zlatoust 129
Poglavje X. — Sv. Ambroz 143
Poglavje XI. — Sv. Jerolim 151
Poglavje XII. — Sv. Augustin 161

Digitized by Google

Strana

Poglavje XIII. — Sv. Gaudencij Brešanski i učenici sv. Ivana Zlatousta: Paladij, sv. Isidor Pelusijota, sv. Nil, Ivan Kasian i sv. Proklo 174
Čl. 1. Sv. Gaudencij 174
Cl. 2. Paladij, sv. Isidor Pelus. i sv. Nil 176
Cl. 3. Ivan Kasian 178
Čl. 4. Sv. Proklo 180
Poglavje XIV. — Sv. Ciril Aleks., sv. Vincenc Lerinski i Pseudo-Eukerij .. 182
Čl. 1. Sv. Ciril Aleks. 182
Čl. 2. Sv. Vincenc Lerinski i Pseudo-Eukerij 185
Poglavje XV. — Sv. Flavian, Eusebij Dorilejski i sv. Petar Krizolog 187
Čl. 1. Sv. Flavian i Eusebij Dorilejski 187
Čl. 2. Sv. Petar Krizolog 191
Poglavje XVI. — Valentinian III i biskupi Arelatske mitropolije. Ravenij Arelatski i 43 Galikanska biskupa 194
Čl. 1. Valentinian III i biskupi Arelatske mitropolije 194
Čl. 2. Ravenij Arelatski i druga 43 Galikanska biskupa 197
Poglavje XVII. — Sv. Prosper Akvitanski sa dva druga nepoznata pisca i Teodoret 200
Čl. 1. Sv. Prosper 200
Čl. 2. Teodoret 203
Poglavje XVIII. — Sv. Maksim Turinski, sv. Avito, sv. Enodij Pavijski i sv. Cezarij Arelatski 206
Čl. 1. Sv. Maksim Turinski 206
Čl. 2. Sv. Avito Vienežki, sv. Enodij Pavijski i sv. Cezarij Arelatski 210
Poglavje XIX. — Sv. Viktor od Utike, sv. Fulgencij, Kuzman Indikopleustes, Prokopij od Gaze, Anastasij Sinaita, sv. Isidor Sivilski i sv. Maksim Izpovjednik 213
Čl. 1. Svi ovi, izvan Maksima 213
Čl. 2. Sv. Maksim Izpovjednik 216
Poglavje XX. — Stjepan Dorski, Venerabilis Beda, sv. Ivan Damašen i sv Nicifor 221
Čl. 1. Stjepan Dorski i Beda 221
Čl. 2. Sv. Ivan Damašen 225
Čl. 3. Sv. Nicifor 228
Poglavje XXI. — Sv. Teodor Studita 230
Poglavje XXII. — Liturgija Jermenska 245
Poglavje XXIII. — Lijurgija Siro-Kaldejska i druge crkvene knjige Siro-Kaldejacâ 249
Poglavje XXIV. — Liturgija Grčko-Iztočne crkve 256

Dio Treći. — Učenje i djelovanje Papâ, ... 269
Poglavje I. — Pape prvih triju viekova 269
Poglavje II. — Julij I i Damas 278
Čl. 1. Sv. Julij 278
Čl. 2. Sv. Damas 283

Digitized by Google

Strana
Poglavje III. — Siricij i Inocencij I ... 286
Čl. 1. Sv. Siricij ... 286
Čl. 2. Sv. Inocencij I ... 288
Poglavje IV. — Zosim i Bonifacij I ... 292
Čl. 1. Sv. Zosim ... 292
Čl. 2. Sv. Bonifacij I ... 294
Poglavje V. — Celestin I i Siksto III ... 300
Čl. 1. Sv. Celestin I ... 300
Čl. 2. Sv. Siksto III i biskupi Nestoriju privrženi ... 305
Poglavje VI. — Sv. Leon Veliki ... 306
Poglavje VII. — Još o Leonu ... 316
Poglavie VIII. — Simplicij i Gelasij ... 324
Čl. 1. Sv. Simplicij ... 324
Čl. 2. Sv. Gelasij ... 327
Poglavje IX. — Simak i Hormisda ... 334
Čl. 1. Sv. Simak ... 334
Čl. 2. Sv. Hormisda ... 337
Poglavje X. — Grgur Veliki ... 340
Poglavje XI. — Još o Grguru ... 353
Poglavje XII. — Honorij I ... 363
Poglavje XIII. — Sliedi ob Honoriju ... 371

Dio Četvrti. — Vasioni Sabori. ... 379
Poglavje I. — Prvi vasionski Sabor ... 379
Poglavje II. — Sabor Sardički ... 388
Poglavje III. — Drugi vasionski Sabor (I Carigrad.) ... 393
Poglavje IV. — Treći vasionski Sabor (Efežki) ... 397
Poglavje V. — Četvrti vasionski Sabor (Kalcedonski) ... 405
Poglavje VI. — Peti vasionski Sabor (II Carigrad.) ... 413
Poglavje VII. — Šesti vasionski Sabor (III Carigrad.) ... 423
Poglavje VIII. — Sedmi vasionski Sabor (II Nicejski) ... 430
Zaključak ... 436
Imenik sv. Otaca, kojih nauk o Petru u knjizi je razabran, ili napomenut 447
Imenik crkvenih i svjetskih pisaca napomenutih u knjizi ... 449

Štamparske pogreške:

Str.	65	— Redak	23	— nedodajuć	mjesto . . .	nadodajuć.
„	82	— „	25	— izlazi smisao	„ . . .	izlazi ovaj smisao:
„	122	— „	2	— Nazianzen.	„ . . .	Nazianzen, sv. Asterij,
„	151	— „	23	— netvorećom; rieči	„ . . .	netvorećom rieči;

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

UNIVERSITY OF ILLINOIS-URBANA
3 0112 062388357
Digitized by Google